

مذاهب وطرق اسلامیه تاریخی

حیدری زاده ابراهیم افندینك مدرسةالواعظینده‌کی تدریساتندن متشکل اولان بو اثر مهمك مقدمه‌سی نبوتك ظهور ولزومنه وبعض مسائل خلافیه‌نك تحلیل حقایقنه واسلامیتك مختلف فرقه‌لره صورت انقسامنه ومذاهب اربعه‌نك وجه ظهورینه وبدعتك ماهیت شرعیه‌سنه دائر ایضاحات ودلائل کافیه‌یی محتوی اولدیغی حالده نشر اولندی . فیئاتی ۱۲ غروش .

تحلیلی وتنقیدی تاریخ اسلام

اسعد بك افندینك مدرسةالواعظینده‌کی تدریساتندن مرکب اولوب اك صوڭ نظریات علمیه‌یه توفیقاً یازلمش اولان بومکمل تاریخك برنجی جزءی چیقدی، فیئاتی ۱۲ غروش .

تحلیلی وتنقیدی تاریخ ادیان

اسعد بك افندینك مدرسةالواعظینده‌کی تدریساتندن متشکل اولان بووجیز ومفید تاریخ ادیانك برنجی جزءی طبع اولندی . فیئاتی ۷ بچق غروش .

محصل الکلام والحکمه

ازمیرلی اسماعیل حقی بك طرفندن حقایق دینیه وفلسفیه‌یه واحتیاج عصره کوره صورت مکمله‌ده تورکجه یازلقده وطبع اولنمقده بولنان علم کلام کتابیدر . جلدینه ۱۵ غروشه آبونه قید ایدلمکده‌در .

هامر تاریخی

عطا بك افندینك برچوق تدقیقات ومطالعات علاوه‌سیله ترجمه ونشرینه بویوك برهمت صر... ...کده اولدقلری بومهم و معظم تاریخ عثمانی کتابنك اوقاف اسلامیه مطبعه‌سنجه طبع اولنمقده اولوب قریباً میدان انتشاره وضع اولنه‌جغی کبی موجودی ...نجی جلدی دخی یکیدن طبع ایدلمکده‌در . اون سکز جلددن مرکب ...اقب جلدلرینك ترجمه‌لری‌ده اکمال واحضار ایدلمشدر .

...نجی « شیخ احمد فقیه افندینك مدرسةالخطباده‌کی درسلرندن

...ائته دائردر . »

...ام الشانه دائردر . »

...نك مدرسةالخطباده‌کی درسلرندن مرکبدر. »

...تك مبعوثی معروف الرصافی بکك عربجه

« معروف الرصافی بکك فهمینزم

...اندقلری براثر مهمدر . »

مسائلنی محتوی اخلاق

سلیمان پاشا محاکمه‌سی

روم ایلی حرب اردولری عموم قوماندانی سلیمان پاشانك ترجمهٔ حاله و محاکمه‌سنه و ۹۲-۹۳ وقایع سیاسیه‌سیله عثمانلی - روس سفرینه دائر معلومات و وثائق محتوی مهم بر اثر تاریخیدر . سامی بك مرحوم طرفندن آلتی جزءی جمع و نفیس برشکلده مطبعهٔ ابوالضیاده طبع ایدلمشدر . باب عالی جاده‌سنده « سودی » کتبخانه‌سنده صاتیلیور . هر جزءك فیئاتی ۵ غروش .

حس انقلاب

جنتمکان سلطان عبدالعزیز خانك خلعنه و سلطان مرادخان خامسك جلوسنه دائر سلیمان پاشا مرحومك یازدیغی بر وثیقهٔ تاریخیه‌در. مرحوم سامی بك طرفندن مطبعهٔ ابوالضیاده طبع ایتدیرلمشدر . باب عالی جاده‌سنده « سودی » کتبخانه‌سنده ۵ غروشه صاتلمقده‌در .

علم تربیهٔ اطفال

علم تربیه‌یه دائر سلیمان پاشا زاده مرحوم سامی بكك مکمل بر اثریدر . هر کتابجیده بولنور .

اوقاف اسلامیه مطبعه‌سی مطبوعاتندن اولوب باب عالی جاده‌سنده «سودی» کتبخانه‌سنده صاتلمقده بولنان کتابلر :

احکام القرآن

اوچنجی عصر هجری مجتهدینك سرفرازی ، « جصاص » لقبیله معروف امام ابو بکر احمد بن علی الرازی حضرتلرینك اثر تألیفی اولان تفسیر شریفدر. نسخه‌لری استانبولك وقف کتبخانه‌لرندن باشقه دنیانك هیچ برطرفنده بولنه‌مادیغی ایچون اك مکمل برتفسیر اولدیغی حالده شیمدی‌یه قدر طبع ایدیله‌مه‌مشدی . بوکبی مخلدات علمیه‌نك کتم وضیاعدن وقایه‌سی وطبع ونشری حقنده اوقاف نظارتجه متخذ قرارك فاتحهٔ اجراآتی اولمق اوزره ریاستنده علامهٔ شهیر شیخ بشیر غزی افندینك بولندیغی برهیئت فاضله طرفندن الده ایدیلن درت نسخه‌سنك باکمال اعتنا مقابله وتطبیق ایله تصحیحی صورتیله جلد جلد اوقاف اسلامیه مطبعه‌سنده طبع ونشرینه باشلانمش وبرنجی جلدی کچنلرده نشر اولنمش وایکنجی جلدینك‌ده قریبا اکمال طبعنه غیرت اولنمقده بولنمشدر .

اوقاف نظارتنك تاریخچهٔ تشکیلاتی

اوقاف نظارتنك صورت تشکلی وشیمدی‌یه قدر نظارت موقعنی اشغال ایدن ذواتك حیات واجراآتی وفوتوغرافیلرینی حاوی اوله‌رق نفیس برصورتده اوقاف اسلامیه مطبعه‌سنده طبع اولندی. مجلدی ۳۵ غروش .

زورا وحورا

مشاهیر حکمای صوفیه‌دن جلال الدین دوانی حضرتلرینك مبدأ ومعاده عائد حقایقی محتوی بولنان بوتألیفی شرحیله برابر شیخ الاسلام واوقاف ناظری وکیلی [illegible] حضرتلرینك قلم تحریرانه‌لریله تورکجه‌یه ترجمه ونشر اولنمشدر . فیئاتی [illegible] غروش

بیلکی یوردی ایشیغی

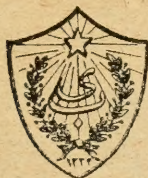
مدیر و سر محرری : احمد ادیب

عائله‌لره مخصوص یکانه رساله‌در. بو رساله مملکتمزده قادینلق عرفانڭ یوکسلمه‌سنه خادم فنی ، ادبی هر نوع مباحثدن وقادینلرڭ علاقه‌دار اولدیغی صنعتلر ایله حفظ الصحه‌دن ، برچوق ال ایشلرندن ، چوجوق تربیه‌سندن ، چوجوق بویوتمه اصوللرندن ، صنایع نفیسه‌نڭ رسم ، فطوغرافجیلق ایله دیگر بوڭا مماثل قسملرندن وآره صره اوفاق ظریف حکایه‌لردن ویالڭز بو رساله ایچون یازلمش لطائفدن بحث ایدر. بیلکی یوردی ایشیغی بیلکی یوردی مؤسسه‌سنه مربوط اولوب آیریجه برده درس قسمی واردرکه بو قسم بیلکی یوردینه دوام ایده‌مه‌ین خانملری مطالعه ایله تنویر ایچوندر .

رساله ، بالجمله ارباب قلمه آچیقدر. معین بر هیئت تحریریه‌سی یوقدر . مقصده مطابق وقادینلغڭ استفاده‌سنه موافق کلن آثاری کاملاً درج ایدر .

رساله‌نڭ اداره‌خانه‌سی (بیلکی یوردی)در. بیلکی یوردی جغال اوغلنده اناث دارالفنونی یاننده اولوب تلفون نومروسی ۲۳۵۷ در. فیأتی ۲ غروش وبرسنه‌لك آبونه‌سی یالڭز ۲۰ غروشدر .

اعلان درج ایتمك ایسته‌ینلر دخی بیلکی یوردینه مراجعت ایتملیدرلر .

بیلگی یوردینك

كاملاً مجاناً قسمی

بیلگی یوردینك الفبا ، حفظ الصحه وعلم تربیۀ اطفال صنفلری هركسه مجاناً‌در. بوندن بشقه دیگر بوتون درسلر وصنفلر ایچون‌ده مجاناً قبول اولنان طالبات واردر. بونلرك اجرتلری بعض جمعیات خیریه ایله مؤسسات تجاریه وقادینلغه معاونت ایتمك ایسته‌ین حقیقی فه‌مینیستلر طرفندن شخص تعیین اولنمقسزین بیلگی یوردینه مراجعت ایده‌جك علی‌العموم اصحاب احتیاجك تأمین تحصیلی ایچون ویرلمكده‌در. بو سایه‌ده هرسنه برچوق خانم مجاناً اوقویور وتأمین معیشت ایتمكه موفق اولیور .

بو یولده تحصیل آرزوسنده بولنانلر بیلگی یوردینه مراجعتله نامزد یازیله‌بیلیرلر. ارباب خیرك بو مقصدله وقوع بوله‌جق تبرعاتی دائما مع الشكران قبول ایدلمكده وبوكا مقابل هرسنه پك چوق علم ومعرفت تشنه‌سی حقیقی محتاجین تنویر ایدیله‌رك یتیشدیرلمكده‌در .

بیلگی یوردینك

خصوصی درسلری

بیلگی یوردنده عمومی صنفلر داخلنده درس آلمق آرزو ایتمه‌ین ویاخود یالكز باشنه اوقومق ایسته‌ین خانم افندیلره مخصوص آیریجه كونلر، ساعتلر ودرسخانه‌لر واردر .

ثانياً :

شهری قرق غروش اجرتله احضاری صنفنه کچیلیر . بو صنفده آلتی آی قرائت ، املا ، حساب ، قرآن ، اقتصاد بیتی درسلری کوریلیر .

ثالثاً :

شهری اللی غروش اجرتله ایکنجی احضاری صنفنه کچیلیر. بوراسیده آلتی آی اولوب قرائت ، املا ، قرآن ، حساب ، اقتصادبیتی ، جغرافیا ، تاریخ ، علم اشیا درسلری کوریلیر.

رابعاً :

برسنه مدتله و ۸۰ غروش اجرتله صنف مخصوصه کچیلیر .

بوراده: قرائت، املا، قواعد، حساب، تاریخ، جغرافیا، اقتصادبیتی، علم اشیا، معلومات مدنیه ، کتابت ، هندسه درسلری کوریلیر . واناث سلطانیلرینك قسم ابتدائیسی پروغرامی اوزرندن درس کوستریلیر .

خامساً :

شهری ۱۰۰ غروش اجرتله تالیه صنفنه کچیلیر ..

بوراده سلطانی قسم ثانی پروغراملری وجهله : تورکجه ، تاریخ ، جغرافیا ، ریاضی ، اقتصادبیتی ، علوم دینیه ، معلومات مدنیه واخلاقیه درسلری کوریلیر .

سادساً :

دارالفنونه بالامتحان کیرمك ایچین کرك بورده یتیشنلره کرك خارجدن کلنلره مخصوص (دارالفنون احضاری صنفی) واردر .

بوراده برسنه‌ده سلطانی درسلرندن دارالفنون امتحانلرینه ایجاب ایدن درجه‌ده ادبیات، تاریخ ، جغرافیا، حکمت طبیعیه ، کیمیای معدنی وعضوی ، نباتات ، حیوانات، علم الارض، حفظ الصحه ، جبر ، هندسه درسلری کوریلیر .

بو صنفك اجرتی شهری ۲۰۰ غروشدر. بونلردن ماعدا کرك بودرسلره دوام ایدرکن کرك آیریجه موسیقی، لسان، صنعت وسائر درسلرده لیته‌ده کوسترلدیکی وجهله آلنه بیلیر.

بوتون بودرسلر أوخانملرینك مشغله‌لرینه ومکتبلرده معلمه‌لك ایدنلرك درسلرینه هیچ مانع اوله‌دن هفته‌نك معین کون وساعتلرینه تقسیم ایدلمشدر. بیلکی بوردی درسلری قطعیاً برزحمت دویمقسزین وأویناك ، چوجوقلرینك ایشنه خلل کلمکسزین تعقیب اوله‌بیلیر .

شوحاله کوره هیچ اوقومق یازمق بیلمه‌ین برخانم اولا مجاناً صوکره جزئی براجرتله آززمان ظرفنده تماملیه مکتبلی وتحصیل کورمش، حتی براجنبی لسانی قونوشور وپیانو یاخود دیکر چالغیلردن برینی چالار، أو اداره‌سنی بیلیر ، النـدن ایش کلیر برخانم اوله‌رق اورته‌یه چیقه‌بیلیر .

بیلکی یوردی مکتب زمانی کچیرمش خانملرها ذکی‌سنده بولنورسه بولنسون قبول ایتدیکندن هیچ کیمسه تحصیل زمانی کچیرمش عد ایدلمه‌من. وقتیله آزچوق تحصیل کورمش، برابتدائی ویا رشدی مکتبنه دوام ایتمش اولانلر ایسه‌دها آز زمانده مطلوب درجه‌یه کله‌بیلیرلر. تحصیلی کافی اولوب‌ده برلسان ویا ساز اوکرنمك یاخود علوم طبیعیه کبی یوکسـك فنلرله تنور ایتمك آرزو ایدنلرده اوصورتله یتیشه‌بیلیرلر. بوندن بشقه آز زمانده دوائر رسمیه‌یه، تجارتخانه‌لره کیرمك ایچـون لازم کلن معلوماتی آیریجه آلمق آرزو ایدن خانملر پك آز زمان ظرفـده حاضرلنه‌بیلیرلر .

کذلك معلمه‌لك ، معلمه معاونه‌لکی اهلیتنامه امتحانلرینه کیرمك ایسته‌ینلر هیچ تحصیل یوق ایکن بیله الفبادن باشلایه‌رق آز زمانده موفق اولوب برمسلك صاحبی اولورلر (چالیشمق شرطیله).

دروسلر	هفته‌ده	اجرتلری آیده	دروسلر	هفته‌ده	اجرتلری آیده
هندسه	١	٢٠ غروش	روحیات	١	٤٠ غروش
علم اشیا	٢	٤٠ »	اجتماعیات	١	٤٠ »
حسن خط	٢	٣٠ »	صنایع نفیسه تاریخی	١	٤٠ »
حفظ الصحه	١	٢٠ »	رسم	٢	٤٠ »
اقتصاد بیتی (ادارهٔ بیتیه)	١	٢٠ »	فن مناظر	٢	٤٠ »
ادبیات	٢	٦٠ »	پیانو	٢	٦٠ »
قوزموغرافیا	١	٤٠ »	کمان	٢	٨٠ »
جبر	٢	٦٠ »	عود	٢	٨٠ »
صنایع زراعیه	١	٤٠ »	ماندولین	٢	٨٠ »
باغچوانلق	١	٤٠ »	دیکیش ، چیچک	٢	٦٠ »
حکمت طبیعیه	١	٢٥ »	نقش	٢	٦٠ »
کیمیا	١	٢٥ »	عربی	٢	٤٠ »
حیوانات	١	٢٥ »	فارسی	٢	٤٠ »
نباتات	١	٢٥ »	طباخت	٢	٦٠ »
علم الارض	١	٢٠ »	قونسروه‌جیلك	٢	٩٠ »
اصول دفتری	٢	٥٠ »	ال ایشلری	٢	٦٠ »

بونلردن ماعدا دیکر هرهانکی علم وفن ولسان درسلری آرزو اولنورسه ویریلیر . برده آیریجه کوستریلدیکی کبی برچوق درسلر برآره‌ده اوله‌رق غروب حالنده غایت اوجوز اجرتله تدریس ایدلمکده‌در .

بردن زیاده درس آلانلره ایکنجی درس ایچون یوزده یکرمی وایکیدن زیاده اولانلرکده هربری ایچون یوزده یکرمی بش تنزیل اولنور .

علی العموم اجرتلر پشین استیفا اولنور. اوچ آیلق بردن ویرلدیکی حالده یوزده اون، آلتی آیلق ویرلدیکی صورتده اون بش ، برسنه‌لك ویرلدیکی حالده‌ده یکرمی تنزیلات یاپیلیر .

عمومی کونلرده بولنمق ایسته‌ین خانم افندیلره مخصوص آیریجه درسلر ویریلیر. شرائطنی آکلامق ایچین مدیره‌لکه مراجعت اولنملیدر .

بیلکی یوردی جغال اوغلنده اناث دارالفنونی یانده‌در . تلفون نومروسی: ٢٣٥٧

بیلکی یوردی

درس پروغراملرینه دائر ایضاحات

بیلکی یوردنده هیچ اوقومق یازمق بیلمه‌ینلرك نه صورتده ونه قدر وقتده ونه کبی بر براجرتله تحصیل ایده‌بیله‌جکلرینی کوسترمك ایچون پروغراملردن برقسمی بروجه آتی بیان اولنور .

اولا :

ایکی آیده مجاناً الفبا وقرائت درسلری آلنیر. بوراده اوقویوب یازمه اوله‌جق اوکرنیلیر .

ایچین یدی سکز یاشنده‌کیلره مخصوص صنفلرینه آلامیور، مکاتب تالیه صنفلری ایسه تحصیلی اولدیغی ایچین قبول ایده‌میور وزواللی طالبهٔ علم ومعرفت باشنی نره‌یه ووروسه مأیوساً کری دونیوردی .

ایشته احتیاج اختراعك والده‌سی اولدیغی جهتله قادینلغك تحصیله کوستردیکی بو دهشتلی رغبت اوزرینه (بیلکی یوردی) نلك شکل حاضری‌دوشونیله‌رك درحال آچیلیویرمش ایدی . ۱۳۲۲ سنه‌سی تموزینك برنجی کونی ایلك دفعه اوله‌رق سکسان درت طالبات ایله صنفلرینی آچان (بیلکی‌یوردی) نلك مداومینی آز زمان ظرفنده ایکی یوزی تجاوز ایتدی، الیوم اوچ یوز راده‌سنده‌در .

بیلکی یوردی

درس جدولی

بیلکی یوردی :

أو خانملری ایله معلمه خانملره ومکتبه دوام ایده‌مه‌ین ویاخود قسماً دوام ایدوب عائله آره‌سنه قاریشه‌رق تحصیلی نقصان قالان خانم قیزلره والحاصل یوکسلمك ایسته‌ین بالجمله منور فکرلی خانم افندیلره مخصوص، یالکز آرزو ایتدیکی فن، لسان، چالغی‌وصنعتدن بر ویا برقاچنی تدریسه مساعد سربست درس أویدر. وقتی، قوهٔ مالیه‌سی، درجهٔ تحصیلی‌هرنه‌حالده‌بولنورسه بولنسون بیلکی یوردندن استفاده ممکندر .

درسخانه‌لر شرائط مخصوصه‌سی داخلنده برکشی ایله آچیلیر .

هیئت تعلیمیه‌منتخب واجرتلراهوندر. هرکون صباحدن اقشامه قدرحتی جمعه‌کونلری‌ده آچیقدر . ایلریده کیجه درسلری‌ده کشاد اولنه‌جقدر . درسلر نوعنه کوره هفته‌ده بش ، اوچ ، ایکی وبردفعه‌در. هیچ اوقومق یازمق بیلمینلره آز زمان ظرفنده الفبا وقرائتی مجاناً اوکره‌تن آیری بردرسخانه واردر .

بیلکی یوردنده ابتدائی ، رشدی ، تالی حتی عالی درجه‌ده درسلرك کافه‌سی طالبات ظهورنده کشاد ایدیله‌بیلیر . بیلکی یوردی مملکتك ارباب علم ومعرفتنك والك زیاده بنام اولان معلمه ومعلملرینك تحت حمایه‌سنده‌در .

« بیلکی یوردی » مکتبلرده اولدیغی کبی طالباتی پروغرامده‌کی درسلرك کافه‌سیله‌مکلف طوتمیوب هرکس هرهانکی فنی ، علمی ، صنعتی ، لسانی آرزو ایدرسه اوکا دوام ایدر . دوام ایدیله‌جك درسه کوره اجرت آلنیر. بیلکی یوردندن‌مقصدقادینلق عرفانی‌یوکسلتمك اولدیغندن درسلرك فیأتلری غایت اهون وبعضیلری اجرتسز بولندیغی کبی برقاچ درسدن‌بردن استفاده ایتمك ایسته‌ینلر ایچین‌ده صوك درجه تنزیلاتلی آبونه‌لر واردر .

درسلر واجرتلر بروجه‌آتیدر :

درسلر	هفته‌ده	اجرتلری آیده	درسلر	هفته‌ده	اجرتلری آیده
الفبا وقرائت	٥	مجاناً	جغرافیا	١	٢٠ غروش
حفظ الصحهٔ اطفال	١	«	تاریخ	٢	٤٠ »
تربیهٔ اطفال	١	»	تربیهٔ بدنیه	٢	٥٠ »
قرآن کریم	٢	٢٠ غروش	فرانسزجه	٣	٦٠ »
علوم دینیه	٢	٤٠ »	آلمانجه	٣	٦٠ »
معلومات‌مدنیه‌ومصاحبات‌اخلاقیه	٢	٤٠ «	انکلیزجه	٣	٦٠ »
تورکجه	٥	٦٠ »	حساب	٢	٤٠ »

بیلکی یوردی

مؤسسی : احمد ادیب

مقصد تأسیس

« بیلکی یوردی » مملکتمزده شمدی‌یه قدر اهمال اولنان وبو صورتله جهالته آتیلمش بولنان قادینلغك امدادینه یتیشمك وممکن اولدیغی قدر اونلرك تحصیل علم ومعرفت ایللرینه اوغراشه‌رق اوضررك هیچ اولمازسه الیوم یتیشنلر حقنده تلافیسنه چالیشمق اوزره آچیلمش برمؤسسه‌در .

مشروطیتك ایلك سنه‌لرینه کلنجه‌یه قدر مملکتمزده قادین تعبیری همان جهالت تعبیریله مرادف کبی طانمش وقادینلری اثر جهالت اوله‌رق وقوع بولان حرکتلرنده (قادین عقلی) تعبیریله معذور کورمك اصول اتخاذ اولنمشدی .

یالکز ارککاردکل قادینلر بیله کندیلرینك جهالتلرینه قناعت کامله حاصل ایلمش اولدقلرندن مناسبتلی اولمایان حرکتلرندن طولایی مؤاخذه اولندقلری زمان « نه‌یاپه‌یم قادینم عقلم بوقدر ایردی » دیمکدن چکنمزلردی .

بعض خصوصی تحصیل کورمش خانملر استثنا ایدلدیکی حالده اناث تحصیلی یالکز یدی یاشندن اون‌بر یاشنه قدر اولمق اوزره اسکی معلمه‌لر ألنده وازبرجیلکدن عبارت برطرزده دوام ایدیپوردی. بونکله برابر یاشی براز ایلریله‌ین برخانم قیزآرتق بویومش وکلینلك اولمش اعتباریله تحصیلك نره‌سنده بولنورسه بولنسون مکتبدن آلنیوردی. برقسمی‌ده أوده کوچوك قاردشنه باقمق ویا والده‌سنه خدمت ایتمك مقصدیله آلیقونیوردی . نهایت دور مشروطیتدن صوکره معارف نظارتی بونقصانی ، قادینلغك ، بویله اهمال ایدلمسنده ملتك هیئت عمومیه‌سیله کورمکده اولدیغی زیانی نظر اعتباره آله‌رق کنج قیزلرك تحصیلی ایچون بر (اناث اعدادیسی) کشاد ایله اوچ یوز یکرمی سکزده تعالیٔ نسوانه مهم برآدیم آتدی .

استانبولده قادینلغه ایلك حریت قوقوسنی حس ایتدیرن بومکتبدر . اوندن‌صوکره بو اعدادی سلطانی‌یه قلب ایدیله‌رك درس پروغراملری توسیع ایدلدی وبربرینی متعاقب درت اناث سلطانیسی دها آچیلدیغی کبی دارالمعلمات وسلطانی طالباتنك دهازیاده توسیع معلوماتی ایچین دارالمعلماتك عالیه قسمنه مربوط برده دارالفنون کشاد اولندی .

ایشته معارف نظارتنك بریاندن سلطانی ، دارالفنون، دیکر طرفدن دارالمعلماتك توسیع واصلاحیله اناثه مخصوص صنایع نفیسه مکتبی کشادی‌و سائره‌کبی اناث تحصیلی خصوصنده‌کی فوق‌العاده سرعتلی ترقیاتی ملتك ؛ استقبال والده‌لرینك آرتق لزومی درجه‌سنده یتیشه‌جکنه قناعت کامله حاصل ایتمشدی .

فقط بوتون بو ترقی بالطبع کنج قیزلردن باشلامش واوکونه قدر مکتبه‌رك یاخود طشره حیاتنده کزکینجیلك یوزندن تحصیلدن محروم‌قالمش اولان دیکر کنج قیزلر ایله کنج والده‌لر؛ ینه ابدیاً جهالته محکوم براقیلمش ، بونلر ایچین‌هنوز هیچ برشی یاپیلمامش‌ایدی .

بوصورتده قالان یالکز کنج والده‌لر دکل سنی اون اوچی بولمش خانم قیزلر بیله آرتق هیچ بر مکتبه قبول ایدیلمیوردی . زیرا مکاتب ابتدائیه بونلری یاشلری کچکین اولدیغی

صحیفه
٣٨٠ صباح وَتورك یوردی ـ روشن اشرف بك
٣٨٢ ادبیات عمومیه مجموعه‌سی ـ فؤاد خلوصی بك
٣٨٣ « تورك یوردی » ندن
٣٨٤ معلم ـ حسین راغب بك
٣٨٧ ادبیات عمومیه مجموعه‌سی ـ سلیمان شوكت بك
٣٩٠ « ملی تعلیم وتربیه جمعیتی مجموعه‌سی » ندن
٣٩١ « لوید اوتومان » دن
٣٩١ عثمانیشرلوید » دن
٣٩٢ « لوسوار » دن
٣٩٢ « هلال » دن

سامی بك

٣٩٣ ادبی وَفكری حیاته ضمیمه

٣٩٥ ناتمام برمقاله ـ فكرته دائر
٣٩٦ ناتمام برمنظومه ـ وطن ایچین
٣٩٧ غزل
٣٩٨ مدیحه‌یه
٣٩٩ مدیحه‌یه
٤٠٠ پیه‌رلوتی‌یه مكتوب

٤٠١ صوك سوز ـ هیئت متشبثه
٤٠٣ خطا ـ صواب جدولی

صحيفه

٣٠٣ رائف نجدت بك
٣٠٤ كاظم نامى بك
٣٠٦ اسعد پاشا «كوز طبيبى»
٣٠٨ معلم طاهر نادى افندى
٣١٠ حفظى توفيق بك
٣١٢ اسماعيل حقى بك «دار الفنون تربيه مدرسى»
٣٢٢ اسماعيل حكمت بك
٣٢٤ يوسف ضيا بك
٣٢٥ حيدر رفعت بك
٣٢٩ حسين دانش بك «دارالفنون ادبيات فارسيه تاريخى مدرسى»
٣٣٠ فيلسوف دوقتور رضا توفيق بك
٣٣٥ احمد كمال بك
٣٣٦ دفترى زاده محمود صبحى بك
٣٣٧ سليمان نظيف بك
٣٣٩ جودت پاشا زاده فاطمه عليه خانم
٣٤١ ماجد شوكت بك
٣٤٣ نزيهه محيي‌الدين خانم
٣٤٥ نژاد تحسين افندى
٣٥٣ جناب شهاب‌الدين بك
٣٥٦ على كمال بك
٣٦٥ فالح رفقى بك
٣٦٥ محمد عارف بك
٣٦٦ نورى بك
٣٦٧ روشن بك

سامى بك

٣٧١ حياتنده وَ وفاتنده مطبوعاتك مطالعاتى

٣٧٣ نطق ـ سليمان نظيف بك
٣٧٥ نوسال ملى ـ شهاب‌الدين سليمان بك
٣٧٦ «رسملى منتخبات ادبيه» دن
٣٧٦ «قرائت وانشاد وكتابت درسلرى» ندن
٣٧٧ «طنين» دن
٣٧٨ «تسوير افكار» دن
٣٧٨ «اقدام» دن
٣٧٨ «صباح» دن
٣٧٩ صباح ـ احمد امين بك
٣٨٠ «تسويرافكار» دن

صحيفه

٢٣١ خداوندكار ولايتى معارفنك اصلاحنه دائر لايحه‌دن اوچ مبحث

٢٣٦ تربيۀ صناعيه‌يه دائر برتذكره

٢٣٧ « مختصر فلسفه قاموسى » مسوده‌لرندن درت كلمه‌نك تشريحى

٢٣٩ « قانت وفيخته وتربيه مسئله‌سى » مسوده‌لرندن برمبحث

سامى بكه دائر

٢٤١ احتساسلر ، مطالعه‌لر

٢٤٢ شهزادۀ مبجل ومفخم عبدالمجيد افندى حضرتلرى

٢٤٢ عبدالحق حامد بك افندى

٢٤٣ فائق عالى بك

٢٤٤ معروف‌الرصافى بك « منتفك مبعوثى »

٢٤٥ دوقتور عبدالله جودت بك

٢٤٨ عثمان پاشا زاده نكار خانم [*]

٢٤٨ جلال نورى بك

٢٤٩ اسكندر فخرالدين بك

٢٥٣ فؤاد خلوصى بك « انطاليه مبعوثى »

٢٥٥ دوقتورمحمد على‌بك «هلال‌احمرمؤسسلرندن، متقاعد ميرالاى»

٢٥٦ منير سليمان بك

٢٦١ بهاءالدين توفيق بك

٢٦٣ فريد عزت بك

٢٦٣ مدحت جمال بك

٢٦٤ فهمى رازى بك

٢٦٧ محمد امين بك « دارالفنون تاريخ فلسفه معلمى »

٢٦٩ نافع عطوف بك

٢٧٠ نائل رشيد بك « مؤسسات علميۀ وقفيه مديرى »

٢٧٢ عبدالفياض توفيق بك

٢٧٦ مدرس زاده فهمى‌بك « دارالفنون‌ادبيات‌عربيه تاريخى‌مدرسى »

٢٨٨ دوقتور فؤاد ابراهيم بك

٢٩٠ على كامى بك

٢٩٣ اسماعيل حكمت بك

٢٩٥ ابراهيم علاءالدين بك

٢٩٨ يوسف عثمان بك

٣٠٠ نزهت ثابت بك

٣٠١ حيدرى زاده ابراهيم افندى

٣٠٢ م . رؤف بك

---

[*] سامى بكك حسن صيتنه غبطه خوان اولان بويوك شاعره‌مز نكار خانم ، پك يازيق‌كه، فهرسك طبعى اثناسنده [١ نيسان ٩١٨] ادبياتمز عالمنده ماتملى ايزلر ، حسن صيتندن دولايى پيند‌ه غبطه‌لر براقارق وفات ايتدى .

صحیفه
١٣٦ غزل
١٣٧ غزل
١٢٧ مفرد

مقالات ادبیه

١٣٨ ایکی سوز دها
١٦١ دهقادانلر

خصوصی مکتوبلر

١٧٢ سلیمان نظیف بکه
١٧٨ سلیمان نظیف بکه
١٧٩ سلیمان نظیف بکه
١٨٢ سلیمان نظیف بکه
١٨٤ سلیمان نظیف بکه
١٨٦ فائق عالی بکه
١٨٨ فائق عالی بکه
١٩٠ فائق عالی بکه
١٩٢ فائق عالی بکه
١٩٣ فائق عالی بکه
١٩٥ فائق عالی بکه
١٩٧ فائق عالی بکه
١٩٩ نجیب خیرالله بکه
٢٠٠ ابوالضیا توفیق بکك وفاتی ایچون « ناتمام مقاله »
٢٠٢ ایتالیالی پرنسس لودوویقا التیه‌ری‌یه ٢٦٤ نجی مکتوبندن
٢٠٣ ایتالیالی پرنسس لودوویقا التیه‌ری‌یه ٢٨٢ نجی مکتوبندن
٢٠٣ ایتالیالی پرنسس لودوویقا التیه‌ری‌یه ٢٨٧ نجی مکتوبندن
٢٠٤ ایتالیالی پرنسس لودوویقا التیه‌ری‌یه ٢٧٥ نجی مکتوبندن

سامی بك

٢٠٥ تربیوی وعلمی حیات

٢٠٦ ملی تعلیم وتربیه جمعیتنك کشادنده نطق
٢١١ خانملره قونفه‌رانس
٢١٥ « علم تربیهٔ اطفال » دن فقره‌لر
٢١٨ « اصول تربیه ـ اصول تدریس » تعلیماتنامه‌سندن فقره‌لر
١٢٠ «فروبه‌ل و پستالوجی اصوللرنده تعلیم و تربیه درسلری» ندن برمبحث
٢٢١ تربیهٔ اطفاله دائر غیر مطبوع اثرندن اوچ مبحث
٢٢٨ املانك اصلاحی حقنده‌کی لایحه‌نك مقدماتی

صحیفه

٨٨ بربالودن صوکره
٨٩ دکیز
٩٠ قادینلره وَارککاره دائر
٩٢ روحمك احتیاجی
٩٣ قادینلغه دائر
٩٤ کوزلرکه دائر
٩٥ قادینلغه دائر
٩٦ پیام دعوت
٩٧ پیام دورا دور
٩٨ آیرلدقدن صوکره
٩٩ هیهات
١٠٠ شب روحم
١٠١ برنجی تمنی
١٠٢ خاطرات
١٠٤ الحان التفات
١٠٥ برینه
١٠٦ باران آمال
١٠٧ تخطر
١٠٨ ینه برتصویر قارشیسنده
١٠٩ شام حیات
١١٠ ترانهٔ خسران
١١١ اوکا
١١٢ بیلیرمیسك ؟..
١١٣ وداع
١١٤ برفقیر
١١٥ آطه‌دن عودتده
١١٦ روح مفتورم
١١٧ کندی کندیمه
١١٨ کلیرمیسك ؟
١١٩ خندهٔ عدم
١٢٠ بربوسهٔ غرام
١٢١ نیاز محبت
١٢٢ دیلنجی قیز
١٢٣ الیك صونمه‌م
١٢٤ شرقی
١٢٥ قصیده « زهدی پاشایه »
١٢٧ قصیده « حیدر افندی‌یه »
١٢٩ قصیده « ذهنی پاشایه »
١٣١ سقوط اوراق
١٣٣ سکونت
١٣٥ برسحر وقتی

صحیفه

٥٠ دمیر دوکن بر کنج رسمی ایچون
٥١ غیرتلی چوجوق
٥٢ وطن سسی ، یاخود ، ایکیلك
٥٣ قهرمان اوردو
٥٤ اوردویه
٥٥ اوردو
٥٦ حقیقت
٥٧ حقیقته طوغرو
٥٨ قادین
٥٩ خلوقه خطاب
٦٠ شعیب ایچون
٦٠ اوچ قطعه
٦١ حق ویاخود اولوم ، وطن یا هیچ ...
٦١ ناتمام برمنظومه
٦٢ ناتمام برمنظومه
٦٣ قیزل طوپراقده
٦٤ صوك دعوت
٦٥ حسبحال
٦٦ خنده‌لر
٦٧ قایاده
٦٨ برامید آه بر ...
٦٩ حریت
٧١ عشقك
٧٢ برپرستیدهٔ خیالی‌یه
٧٣ تبسم ظلام
٧٤ ننی
٧٥ احیای ماضی
٧٦ بررسمك آلتنه
٧٧ یالکز سن
٧٨ ایلك هیجان
٧٩ مجهوله
٨٠ ینه ماضی‌یه دوغرو
٨١ بر کتابهٔ مزار
٨٢ سنکله
٨٣ آه بر تبسمکه
٨٤ ایکی رفیقه‌یه
٨٥ بر قادینه
٨٦ سز کیتدکدن صکره
٨٧ منکشه‌یه دائر

فهرس:

صحیفه

٥ سامی بك

رسمی وخصوصی حیات

٦ سامی بكك تحلیل حیاتی — نائل رشید بك
١٦ آغابكمك صاچلری — مدیحه سلیمان خانم

سلیمان نسیب

١٧ ادبی وفكری حیات

شعرلر

١٩ شهزادهٔ عالیقدر مجید افندی حضرتلرینه « درشهوار سلطان ایچین »
٢٠ حرب احساساتندن
٢٢ توفیق فكرته
٢٥ اوردویه
٢٨ هلالك الهامی
٢٩ شرقی
٣٠ شرقی
٣١ شرقی
٣٢ كوچوك همشیره‌مه
٣٢ بیوك همشیره‌مك حفیده‌سی ایچون
٣٣ احتیاج سكون
٣٤ اشكایلر شرقیسی
٣٥ مادموازل ألهن واقارسقویه
٣٧ هلال احمر خانملری ایچون
٣٨ چناق قلعه صحنهٔ حربی
٤١ توفیق فكرت ایچون
٤٣ چوجوقلره
٤٥ آلتون اوردو
٤٦ اوح ، سندن زیاده روحم سن
٤٧ بن وقلبم
٤٨ عارفه طومریس ایچون
٤٩ صنایع مجموعه‌سی ایچون

صحیفه	سطر	خطا	صواب
٢٥٦	٢	سنك‌ده آرقاكدن آغلادم	سنك‌ده آرقاكدن
٢٦٠	٢٥	آمالله	امالله
٢٦٠	٢٨	تعب ناپذیر	تعب ناپذیر
٢٦٢	١٩	دالشفقه	دارالشفقه
٢٦٨	١	تعذیر	تعزیر
٢٦٨	٢٢	دغروی	دوغری
٢٧٢	١٧	قالاجقمی	قالاجغمی
٢٨١	٤	فاصبحت	واصبحت
٢٨٣	٨	واسكو	واشكو
٢٨٦	١	الرّصافه	الرُصافه
٣٠٧	١١	جمعتله	جمعیتله
٣١٥	١٥	رها	دها
٣١٥	٣٣	زلی وابدی	ازلی وابدی
٣١٦	٣٧	وارثتك	وراثتك
٣٢٠	١٠	معارفی	معارف
٣٢٠	٢٤	مرکی	مرکزی
٣٢٩	١٩	رحمةالله	رحمه‌الله
٣٣١	٢٢	سکلی	شکلی
٣٣٨	٦	ابله	ایله
٣٤٣	٣	پایلاشدن	پایلاشدقدن
٣٥٠	١٢	تعان	تعاون
٣٥٢	٩	والی‌بد	والی‌الابد
٣٥٨	٢٤	بغداددن	بغدادده
٣٦٦	١٩	اولمق اوزرنده	اولمق اوزره
٣٧٣	١٦	افرد	افراد

خطا — صواب جدولی :

صحیفه	سطر	خطا	صواب
۱۱	۲۶	طاسغین	طاشغین
۱٤	۱	اشیندیرر	آشیندیرر
۲۶	۲۸	دپدی	دیدی
٤۱	۱۷	۱٤	٤۱
۱۱۸	۱۶	نشوەرا	نشوەزا
۱۲۵	۲۹	ارلی	ازلی
۱۳۱	۱۸	بوزوالی	بوزواللی
۱۳٤	۹	طۏر وادانه	طور وادایه
۱٤۰	۶	اوثرك	اواثرك
۱٤۱	۶	درلودرلر	درلو درلو
۱۵۶	۱۲	عثمانلیلەزی	عثمانلیلغەزی
۱۵۹	۱۳	دوشونه دونه	دوشونه دوشونه
۱۶۹	۳۰	تجدات	تجددات
۱۷۳	۳۹	یوقایده	یوقاریده
۱۷۹	۲۹	کوندردك	کوندرەرك
۱۷۹	۳۹	مدیریتندن	مدیریتندە
۱۸۲	۲۸	مرحومه	مرحومەیه
۱۹۳	۱۰	الحاصلی	الحاصل
۱۹۷	۲۵	نم کبی دویەبیلەجکلردر	نم کبی دویەبیلەجکارمیدر
۱۹۸	۲	منتقر	مفتقر
۱۹۸	۲۱	معاف	معارف
۲۰۰	۶	اوچی برن	اوچی بردن
۲۰۰	۲۹	حالد	حالده
۲۰۱	۱۲	کیدك	کیدرك
۲۱۱	۱۸	ایدیلەمش	ایدیلەمەمش
۲۱۱	۲٤	تدرك	تدارك
۲۱۳	۱	آبویتده	بوآیتده
۲۲۰	۲	شکار	شکللر
۲۳۲	۳	بلدکی	بنادکی
۲۳۲	۹	بناءً	بناءً علیه
۲۵۰	۵	اولەی	اولدی
۲۵۰	۳٤	قبرخوشمه	قبرخموشمه
۲۵۱	۳٤	طق	ظن
۲۵۲	۳٤	اسکندر محیی الدین	اسکندر فخرالدین

سامیسنه مضاف بر اثر مستقل ترتیبنی قرارلاشدیران هیئتمز ایلك فکری ویردیگی ایچین ادیب بك افندی‌یی بوراده لسان شکر وثنا ایله یاد ایتمه‌یی وظیفه عد ایدر .

بوزمانده کتاب باصدیرمانك مشکلاتنی بیانلرك ، دها نفیس ومکمل بر تمثیل وجودده کلمه‌سی و مثلا بر خطا ـ صواب جدولی الحاقنه محل قالمامسی ایچین عصبی اعتنالرله صرف ایدیلن امکلرك تماماً ثمره‌دار اولامامسندن دولایی معذرتمزی تسلیم ایده‌جکلرینی امید وَ تأمین وتسهیل طبع خصوصنده گوستردیگی غیرت واهتمامه بناءً اوقاف مطبعه‌سی مدیری مظهر بکه تشکّر وَ بوتون قارئلردن سامی بکك روح قدس آشیانه فاتحه‌لر اهداسنی رجا ایله‌رز .

۳۰ مارت ۱۹۱۸

هیئت متشبّثه

صوڭ سوز

اخلاقی فضیلتلری ، علمی وَادبی خدمتلری ـ صحائف سالفه‌یه توديع حسّيات ایدن جمهور ادبا ومحرّرینڭ اجماع وشهادتی وجه ایله ـ ربع عصر عرفانمزده لایموت خاطره‌لر ، دگرلی انطباعلر یاشاتمش وَ ابدی ضیاعی محیط ملّیمزی ماتملر ایچنده براقمش اولان بویوك سلیمان پاشانڭ بویوك اوغلی اعصار وانسال آتیه‌ده‌ده یاشاتمق ایچین وجوده گتیریلن مجموعه ، ایشته ٤٠٠ نجی صحیفه‌ده بیتدی .

مرحومڭ بوتون آثارینی جمع ایچین هردرلو مساعی وتحرّیاتده بولونولدی ؛ حرب هائل وَ قحط وسائل مناسبتیله آنجق بوقدری الده ایدیله‌بیلدی . باشقه شعرلرینی بولانلردن، بالخاصّه ماهیّت روحیّه وفکریّه‌سنڭ پارلاق برهانلری اولان تورکجه وَ فرانسزجه مکتوبلرینی صاقلایانلردن تمنّی ایده‌رزکه بونلری نشر ایله عالم علم وادبه خدمت وَ اوسیمای فاضل وفضیلتکاری دها ای طانیتمغه همّت ایتسینلر.

حیات نزیه وصافنی خیر محضه وقف ایتمش برشخصیّت برگزیده‌نی طاشییان شوکتابڭ حاصلات صافیه‌سی‌ده محض خیره ، قبر منوّری ایچین برتربه انشاسنه ایقاف وتخصیص اولوندی.

مرحوم حقنده‌کی حس وقناعتلرینی اسیرگه‌مین وَ مجموعه‌یه زینت وقیمت ویرن قیمتشناس ادیبلرمز، متفکّرلرمز هدایای قلمیه‌لریله ، محقّق ، ینه خیر محضه دلالت وَ خوابگاه ابدیسنڭ هرذرّهٔ خاك ونباتنده بر فیض منّت تمیه‌سنه معاونت ایتمش اولدیلر .

سامی‌نڭ خبر وفاتی بین‌الاخوان قیامت خیز الم وماتم اولدیغی وَ ابقای خاطراتی اسبابی دوشونولدیگی برصیراده « بیلگی یوردی ایشیغی » سرمحرّری احمدادیب بك ارباب قلمڭ مطالعه‌نامه‌لرینی محتوی اوچ‌درت فورمه‌لق برنسخهٔ فوق‌العاده نشری فکرینی درمیان ایتمشدی. بالآخره کلیّات آثارینی وَ اشکال حاضره‌نی جامع وَ نام

فرانسه آقادمیسی اعضاسندن موسیو « پیه‌رلوتی » یه مکتوب :

Stamboul - le Août 1913

Vénéré maître,

Un de nos vieux proverbes nous conseille de préférer toujours «l'ami des jours sombres». C'est une grande consolation pour notre malheureuse nation d'avoir trouvé en vous cet ami: Nous n'oublierons jamais la sympathie et le courage avec lesquels vous avez défendu les ottomans au moment le plus pénible de leur histoire, alors qu'ils étaient abandonnés du monde entier .

Cette noble preuve d'un généreux amitié a suscité chez nous un élan général de vive gratitude qui a trouvé son expression dans ce recueil où se reflète la profonde reconnaissance d'une nation éprouvée, représentée par les principaux membres de son élite intellectuelle.

Son Altesse Impériale le prince abdulmédjid Effendi qui a particulièrement encouragé et protégé l'initiative de ce mouvement spontané, a bien voulu aussi nous confier cette superbe reliure orientale qu'il se proposait de vous faire parvenir avec la composition qu'il vous avait dédiée.

En vous offrant aujourd'hui cet album au nom de l'élite intellectuelle ottomane, je m'acquitte d'une bien douce mission avec la ferme conviction d'être par là l'interprète des sentiments affectueux de ma nation reconnaissante qui rend ainsi hommage aux nobles vertus humaines d'un des plus grands et plus généreux fils de France.

Directeur général de l'Université
de Stamboul
samy

مدیحه‌یه

صباحلین شوصودن ایچ ، دیدم ، سزك صویكز
دیدك ، سزك نه‌دیمك‌در ؟ بنم سنك بونلر ،
بوخاطرات مراسم
سنك اوقلب نزیهكده آكلاسه‌م نه‌آرار ؟

بنم صویم ، یا بنم ؛ سن‌ده قاردشمسك كه
صویمله ، ملك ومنالمله بن بتون سنكم
اولورمی رسم وتكلف میانه‌مزده بزم ؟
خایر ، بوذاتمه سندن جمیله‌در بلكه ؛

فقط مدیحه ، امین اول ، جمیله كوسترمك
سنك دكل ، اوبنم ذمت ووظیفه‌مدر ،
اوت بنم كه حیاتم سنكله همدمدر ...

سنكله ، بن‌سكا هپ شمدی ربط روح ایده‌رك
یاشاركن اوح ... بنم سندن آنجق ایسته‌دیكم
كمال صحت ایله ذوق ونشئه‌در دائم ...

۹ كانون اول ۳۱۹

مديحه يه

قارداشم بعضاً آكلامم كه نه‌دن
بكا برشعر يازسه كز ديرسك ؛
بر دكل ، بيك شعر ، فقط بياسه‌لك
سن نصل بر بديعهٔ ترسك ..

سن نصل بر بديعه‌سك كه خيال
سنى ادراكه غير قادردر ،
سنده اك يوكسك ، اك كزيده مآل
اويله برروح سنده ظاهردر .

اويله برروح ، اويله برشى كه
اونى شعرك لسانى سويليه‌مز
فكر وحس وخيالدن بلكه
او ، خاير ، بجه روحدن‌ده الذ ..

صوكره ، برشاعرز ، اوت ، لكن
حدى واردر ترنمانمزك
بعض اك يوكسك ، بعض اك مسكين
برنغمكارى‌يز حياتمزك .

برده اى عمرمك تسليسى
قاردشم ، نورفكر ووجدانم ،
سنده‌كى حسن روح ووجدانه
روحمك اك صميم ، اك حسى
حرمت وشفقتيله حيرانم .

بنى ترك ايت بووجد حيرانه
باق بتون وجد ايچنده‌در ملكوت ؛
اك كوزل شعردر بووجد سكوت .

كل بوشعر سكوتى دكله‌يه‌لم ،
ملكوت صموتى ديكله‌يه‌لم
وسمالرده سير ايدوب حساً

ديكله زمزمه‌دكى محبتى سن
بو محبت كه لامتناهيدر ،
لاتناهيده بلكه حس ايديلير . . .

غزل

بو کون بیلمم نه‌دن‌در چوجقه اوچمش رنك رخسارك
کوزکده ظل بیتابیسی وار برلیل بیدارك

اولوردم قائل آلام جهان کوکلمده طوپلانسه
بن اولسه‌یدم جلیسك ، غمکسارك ، تسلیتکارك .

وجودك مطلع شوق وسعادتکن روا اولماز
که قلب وخاطرك پامالی اولسون درد واکدارك .

اوپوب شم ایتدیکم زلفکده پنهاندر بوتون روحی
هنوز قوقلانمامش ، مجهول عالم قالمش ازهارك .

هپ اسحار بهارك موسیقیسندن دلارادر
سنك الهامی رقصان ایتدیرن آهنك رفتارك

وطن بردوش عشقم تا اوکونلردن‌که خولیامه
برافق بیکراندن نقل اشعار ایتدی انظارك .

کوزللکدن کوزل برسر خلقت وار جمالکده
کوزللك ، سودیکم ، بالذات اولور مفتون دیدارك .

اى وطن ، اى خيال اقدس كل ،
كل بوشب‌ده سنكله آغلاشالم ..
آه ، اى آنه ، آنه ، دست ازل
بزى آغلاتمق ايسته‌يور ، طاشالم .

بكا بر ير ، زواللى آنه‌جكم
تتر ييور باق ، نصل ، وجودم باق ...
بكا بر ير ، ديدم ، فقط سنى كيم
سينهٔ شفقتنده صاقلايه‌جق ؟

سكا ييللرجه ظلم واستبداد
طوقودى أك ألملى هجرانلر ،
شيمدى‌ده مقتضاى حكم جهاد
آقيور هر يانكدن آل قانلر !

آقسين آنه ، بوقانلر آقدقجه ،
بيليرم ، قوتك تزايد ايدر ؛
سكا آل قانلركله باقدقجه ،

ناتمام برمنثوره

بوكون ايكى آى‌دركه توفيق فكرت عالم حياته وداع ايتمش بولنيور . روم‌ايلى حصارى مزارستاننك اوستنه قونان ، وصانكه اوراده بوغاز ايچى مناظرينك شعر وفسونى ايچنده طوپلايه‌رق ابدى برلانۀ سعادت تشكيل ايتمك ايچون قورولمش برمعبدى اكديران آشيان . بوكون عابدينى غائب ايتمش غريب ومحزون اطرافه باقنوب طوريور ... بوغاز ايچنك تلال وظلالنددده آرتق توفيق فكرتك نظر وروحيله اوقشانه‌مامق وسويله‌مه‌مكدن متولد اويله بريأس متروكانه واركه .. جواردن نه‌وقت كچسه‌م صانكه اوبرقاچ طاش وتخته ييغينيله ، بوطوپراق وآغاج كومه‌لرى بكا توفيقى صوريور ، صانكه توفيقى بندن ايسته‌يوردى . اون بش كون اول بالكه عينى سؤاله مخاطب اولق ايچون حصار رنختيمندن كچيوردم ، آرتق طيانه‌مدم : بن‌ده بو طوپراق وآغاج كومه‌لريله اوطاش وتخته ييغيننه صوردم ، دكزه صوردم ، سمايه صوردم : توفيق نره‌ده ، نه اولدى ، ديدم . برمدت قارشى قارشى‌يه طوردق . صكره اونلر بكا وبن‌ده اونلره يواش يواش حلول ونفوذ ايدر كبى اولدق . سويشدك ، قوقلاشدق ، كوز ياشلرمزله برى بريمزى ايصلاتدق . ديركن برسس : بن نره‌ده‌مى‌يم ؟ ايشته سزده . بن نه‌مى اولدم ؟ ايشته سز .. ديدى . أوت توفيق بزده ايدى ، وبز هيئت عموميه‌مزله اونى احيا ايتمشيدك : توفيق ؛ طاشدن ، طوپراقدن ، دكزدن ، سمادن كولكه كولكه يوكسه‌ليور وياخود اينيوردى . بوكولكه‌لر برلشنجه اورته‌يه بوتون اصالت ونجابتيله ، بوتون اوچليك وجودى ، دوشونور آلنى ، ناموس‌قدر پارلاق كوزلرى ، حيا كبى محجوب وسريع الانفعال سيماسيله توفيق چيقمشدى . هپمز ديندارانه برسكوت ايله اونى بر زمان آره‌مزده ياشاتدق . برى بريمزه اونى كوستريور ، ايشته توفيق ، ايشته اوبويوك انسان ، ايشته اوبويوك شاعر ديوردق . فقط بونى سويله‌ركن‌ده حال وطوريمزده برغريبلك كورينيور ، اونى بويله طاغنق كولكه‌لر حالنده بولق ، زنده براندام ايچنده سير ايده‌مه‌مك يوقسوللغنى طوييوردق . هپمز آيرى آيرى برر يتيم كبى ايدك : توفيقك بوتونه مالك اولامامق ، اونى بوتون موجوديتيله كندنده ، كندى اوزرنده ، كندى ايچنده ياشار كوره‌مه‌مك يتيملكى . نهايت اوده بواشتراكك تجلى‌سنى چوق زمان محافظه ايده‌مه‌دى ، سوزولدى ، كيتدى . طاشلر ، طوپراقلر ، دكز ، سما ... وبن برى بريمزدن آيرلدق .. اونلر طبيعى چهره‌سنى آلدى ، بن‌ده يوله دوام ايتدم . آرتق آكلاشمشدق ، آرتق برى بريمزه سؤال وعتابه محل يوقدى : توفيقك وجودى يوقلغندن هپمز مسئول ايدك . هپمز برى بريمزه عينى خطاب وعتابى ايراد ايده‌بيليردك . فقط معنوى وارلغى هپمزده موجود ايدى ؛ واونى نه‌وقت ايسته‌مه‌ك ياشاته‌بيليردك ؛ وياخود اوبزده هرزمان برحيات وبرروح ايدى ....

سامی بك

ادبی وفکری حیاته ضمیمه

[سامی بگك برقاچ اثری مجموعه‌نك طبعی نهایته گلدیگی صیراده آلمزه گچدی . بالطبع قسم مخصوصنه دیزیله‌مه‌مش و مجموعه‌نك ترتیبنده التزام ایدیلن انتظام آزاجق سکته‌دار اولمش اولماسنه رغماً لاحقه شکلنده درجی تنسیب اولوندی .]

« Le soir » غزته‌سنك ۲ تشرين‌اول ۹۱۷ نسخه‌سندن :

L'unanimité avec laquelle les journaux tures déplorent la perte de Sami bey indique la place important qu'il occupait dans le mouvement intellectuel de pays.

C'était aussi un écrivain qui, sous un pseudonyme. avait pris part à la polémique tendant à moderniser la littérature turque. Il était également poète et un détail touchant a marqué sa fin.

« هلال » غزته‌سنك ۲ تشرين‌اول ۹۱۷ نسخه‌سندن:

Nous apprenons avec regret la mort de Sami Bey, membre de la commission de publication et de traduction, au ministère de l'instruction publique et un des littérateurs les plus appréciés, et des personnages les plus semés de la génération actuelle. Sami Bey, fils du héros de Chipks, le célèbre Suleyman Pacha, fit preuve d'autant de valeur dans sa carrière littéraire et éducatrice que son illustre père dans la carrière militaire; de longues années durant, il parcou rut toute l'Anatolie, chargé de divers fonctions par le ministère de l'instruction publique et fut un des plus vaillants défanseurs de la modernisation et de la littérature turque et, sous le pseudonyme de «Suleyman Nassib», il soutin à ce sujet une lutte mémorable. Comme écrivain, il a anrichi patrimoine littéraire d'un grand nombre d'écrits d'un célèbre beauté. Peu avant sa mort dans le numéro spécial de la revue Mouallime consacré à Tevfik Fikret, il exprimait, dans des vers d'une d'ouceure et d'une charme exquise toute sa lassitude de « vivre» et tout désir de se voir réservé une place à côté du tombeau de son ami où il reposait; on vient de fair droit à ce désir, et la dépouille mortelle fut conduite par ses amis et ses admirateurs à Eyoub près de la tombe de Fikret.

Le ministre de l'instruction publique, le Dr Bessim Omer Pacha, Djénab chahabeddin Bey, Suleyman Nasif Bey, et d'autres encore ont tenu à accompagner le convoi. S. A. I. le prince Médjid Effendi s'est fait représenter aux funérailles. Nous nous associons au deuil de tout les amis des lettres turques et nous présentons à la famille du défunt nos condéléance émues.

« Lloyd Ottoman » غزته‌سنك ۲ تشرين‌اول ۱۹۱۷ نسخه‌سندن :

Décès — On annonce la mort de Sami bey, fils du fameux général Suléiman pacha, décédé, vendredi à l'âge de 48 ans à la suite d'une pneumonie. C'était un des écrivains les plus distingués du pays et un poète de talent. Il était membre du conseil de l'instruction publique et de la section des publications et des traductions. Il présidait dans ces derniers temps l'association de l'éducation nationale. Les funérailles ont eu lieu hier. Dans la nombreuse assistance qui suivait le convoi funèbre on remarquait S. E. Chukri bey, ministre de l'instruction publique, le professeu Dr Bessim Omer pacha; le Dr Essad pacha et un grand nombre d'écrivains et de littérateurs etc. L'inhumation a eu lieu à Eyoub.

« عثمانيشر لويد » غزته‌سنك ۲ تشرين‌اول ۹۱۷ نسخه‌سندن :

In den Bairamtagen Wurde der um die Fortschritte des Unterrichtswesens in der Türkei hoch verdiente Sami Bej, ein Sohn Suleiman Paschas, des Oberbefehlshabers der türkischen Armee im türkischrussischen Kriege von 1876—77, durch eine Lungenentzündung dahingerafft. Der Verstorbene war auf der MülKieschule vorgebildetund trat darauf in die Unterrichtsverwaltung ein. Er war Unterrichtsdirektor in Brussa, Bagdad und im Archipel. Später übernahm er die Leitung des Volksschulwesens und der Universtätsangelegenheiten. Auf dem Ministerium leitete er die Abteilung für Neuausgaben alter Werke, Schulbücher und Uebersetzungen. Gleichzeitig war er Präsident der Gesellschaft für nationale Erziehung. Sami Bej betätigte sich auch dichterisch und hatte erst hürzlich zu der von unsbesprochenen Tewfik Fikretnummer der Zeitschrift „Mualim" den ahnungsvollen, an den toten Fikret Bej gerichteten vers beigetragen: Weisst Du, dass jetzt mein Leben mich verdriesst. — Wie glücklich, der an Deiner Seite ruht!" Und nun hat man den hochbegabten und verdienten Mann tatsähüch in der Nähe des Grabes Tewfik Fikret Bejs auf dem Friedhofe in Ejub begraben!

Unter den Leidtragenden bemerkte man S. E, den Unterrichtsminister, Professor Dr. Bessim Oemer Pascha, Dr. Essad Pascha, sehr viele Schriftsteller, die Beamten der Unterrichtsverwaltung und zahlreiche Professoren. Auch S. H, Prinz Medschid Effendi hatte sich bei den Begräbnisse vertrèten lassen.

ایضاحاتنه مراقلی ایدی esthétique ثروت فنونده کی مکتوبیله چیقان غزته سنده . بروسه
« برایکی سوز دها » سی دقتلی تحلیل وثیقه لرینی حائزدر . هر شاعرك تأثرینی ؛ تربیه سی،
معلوماتی ، زمانی ومکانیله متناسب کوریبوردی ؛ فکرنجه هپسنك تبدلی ، شعره باشقه
مجرا کشادیچون کافیدی . شرائط اجتماعیه درین بر انقلاب کچیرمش ایکن دکای صنعتك
بوقی . ماضی یه اساری قابل اولامازدی. یکی تأثراتی مضا اسکی الفاظ ایله بودیعاید ه میوردی.
شعر تحسسلرینی دویمق ایچون کلمه لرك کفایتنه قانع دکلدی. لاهوتی هیجانله انجه لمن صنایع
بدیعیه ، فکرنجه فنا وعلی العاده ذکالردن دائما اوزاق فضالرك فوقنده قاله جقدی .

حیاتك سرائرینه عائد شبهه لری اعصابنی خیرپالایان برزلزله اولمادی؛ ایمان آتشی، بتون
افکاره آشنا ترددلرینی یاقیوردی . وجودمز «فنایه دوشنجه» روح اوکنده کی قالین وقارانلق
پرده لرك ماوراسی منور کورینه جکدی . « صفحهٔ هستیده » مطلق عدم حسسزلکنه هیچ
احتمال یوقدی ؛ الٓهی قناعتلرنده هپ بقا امیدی واطمئنانی کوریبوردم .

اجتماعی مسائله عائد فکرلرنده ایضاحه لایق تلقیلری وار؛ بونلره متفرع آمالی واثرلری
باشقه برمقاله یه موضوع اولابیلیر. شیمدی هرنوع اعتراضدقارشی بوسوك فکر ایله اکتفایی
موافق بولیورم :

سامی بك ، مملکتك فنا عقامت ذهنیه سی آراسنده ، فیض حیات ایله دولو وهرحالده
یوکسك عفتی حائز برمتفکردی . بتون روحلر ، ابدی افولی ایچون آغیر وجدی بحران اذا
وعجرانی حس ایتملیدر .

سلیمان شوکت

« ملی تعلیم وتربیه جمعیتی مجموعه سی » نك مارت ۱۳۳٤ نسخه سندن :

سامی بك أولدی. طبیعتك أك سویملی وجودی، سلیمان پاشانك نجیب اولادی،
ملی تعلیم و تربیه جمعیتی نك بویوك رئیسی ، تورك ملتنك محترم فردی أولدی ...

أولن خسته بر وجود ، صاغلام بر روح ، عائله سی ایچین بابا ، جمعیتی ایچین
خیرخواه ، ملتی ایچین فداکار ، انسانیتی ایچین محب، نفسی ایچین وفسز برمخلوق...
یاشادیغی قرق بش اللی سنه یی هپ دوغرولغه ، ایلیکه ، کوزللکه طاپینارق
یاشادی. حق، خیری، حسنی کندیسنه قبله ایدیندی وهرکسی بوقبله یه دوندیرمك
ایسته دی. أولن وجود سلیمان پاشازاده سامی بکك ایدر. أولن روح حقك ، خیرك ،
حسنك روحی در .

خیالنده‌کی ثروته مفتون ومتحیردی . سلیمان نظیف بکك احتشامه آشنا آغیر وظریف اسلوبیله یالچین قایالردن کوپوکلو چاغلایانلر کبی چاقیللی جریانده هیجان وادبی نفاست امتیازی بولویوردی .

کنجلری شبهه ، امید واعتماد ایله قارشیلایوردی ؛ عروض آهنکی ، نظرنده وزن هجائی‌یه نسبتسز مرجحدی . مع مافیه هرایکیسی‌ده شعری ، هیجانی افاده‌یه علی‌العاده واسطه اولویوردی . سوکیلی رضا توفیق بکك نفسن ، قلندری وسائر عاشق طرزنده‌کی انفس نشیده‌لرنده متبلر کوزه‌ل یرلی واوجاق باشی تورکجه‌سنه حرمتی واردی . افق ادبیات جدیده محاسننده‌کی جاذبه‌یله چرچیوه‌له‌نمشدی ؛ « فکرت » ك وقارلی ودەرین تحسسلره مؤثر شخصیتنده کویا بوتون روحی أریورردی .

نثرلرنده کوزل دکل ، ابی ودوغری یازمق املنده ایدی ؛ علمی وقوفه مستند ترجمه‌لرینك بعضاً هرکلمه‌سنده‌کی اصابت ، اوزون‌اعتنا ساعتلرندن صوکرا تبلر ایدیوردی ؛ قولای وسربست افاده‌یه صلاحیتی کافیدی ؛ لکن الك موافق‌جمله تحریسنده معزز برمتعصب اولمشدی . سعي وتفکر سنه‌لری‌نسبتنده اثر براقامادی . عربی ، فارسی ، فرانسزجه وانکلیزجه بیلیوردی . آنسیقلوپه‌دیك خزائن عرفان ، دائما فکرینه آچیق وکنیش برساحه کبیدی . عمومی تلقی‌یه کوره فنه بیله انتسابی واردی : علوم‌ریاضیه وطبیعیه مراقته عائد دورلر کچیرمشدی . یالکز Revue encyclopédique جلدلرینك ۱۷٤ نجی نومروسنده‌کی Triangulaire بحثی ایچون برآیدن فضله اوغراشدی . « اینتلیجه‌نس » ك intelligence ینه دریندن نفوذ اشتیاقیله برقاچ تشریح و فیزیولوژی کتابی دور ایتدی ؛ « غونقور » لری تکمیل اوقومشدی . ادبیات‌وفلسفه مباحثی هپ آشناسیدی ؛ اوزون مدت فرانسزمطبوعاتنه علاقه‌دار اولیوردی ؛ بناءً علیه قالان یازیلری قیمت ذکاسنه معیار اتخاذ ایدیله‌من .

مطبوع آثاری حقیقته یقین براصابتله شو صورتله کوستریله‌بیلیر : ثروت فنونده‌اکثریا « صونه » لردن عبارت کوچك جملی برکتابه صیغه‌جق‌قدر نشیده‌لری ، « برایکی سوز دها » سرلوحه‌لی بیوك وقیمتلی برادبی مصاحبه‌سی وار . بروسه غزته‌سنك ۳۱مارت ۱۳۱۲تاریخلی فوق‌العاده نسخه‌سنده اوزمانکی یکی صنعتکار تلقیلرینی مدافعه غایه‌سنه معطوف اوزون بر مکتوبنی کوردم ؛ اولجه مجلس معارف اعضاسندن تمستوقلی افندینك « علم تربیهٔ اطفال » اسملی کتابنی ، ایکی سنه اول « فروبه‌ل وپستالوژی اصوللرنده تربیه وتعلیم درسلری » نی ترجمه ایتمشدی . « سلیمان پاشا محاکمه‌سی » نك نشری مناسبتیله برقاچ فورمه ابوالضیا توفیق بکك تصویر افکارینه پدرینك فکر وسیاست آرقداشلغنی‌خاطرلاته‌رق «عمجه‌م» خطابیله ایکی مقاله یازدی ؛ « محاسن » مجموعه‌سنده قادینلرك مدنی حق ونفوذینه داٸر قونفرانسی ، ملی تعلیم وتربیه‌رساله‌سنده اجتماعی غایه‌لرینه‌عائد برنطق نشرایدلشدر . ادبیات عمومیه‌مجموعه‌سنده ، حریت فکریه کبی متفرق غزته‌لرده محدود منظومه‌لرینی وتربیه حقنده بر ایکی تقدیر کار مصاحبه‌سنی بولیورز .

تاریخ ادبیات دورلرنده کیزلی وخصوصی شخصیتلرك بتون خطوط سیماسنی تعیینه وقتی یوقدی ، شعرمزك تسلسل صفحاتیله فضله مشغول دکلدی ، مع‌مافیه ندیم وفضولی کبی حالا صیجاق وتیتره‌ك تحسسلر ایچنده یاشان صنعتکارلری ، درین برادبی ذوق ایله سه‌ویوردی ؛ حتی اونشوه‌یه مستغرق برچوق غزل وقصیده حاضرلامشدی . سوکیلی آرقداشی محترم معلم سراج‌الدین بك ، صمیمی حیاتی متحسس وذکی حیات اسلوبیله جانلاندیریورکن بلکه تمیز عشقندن پنبه‌لشن طاتلی حسلرینه ومکتوبلرینه‌ده محرم اولاجغز .

قطره‌لرینه بکزه‌یوردی ؛ نغمه‌لری ، آنجاق تولاری تیتره‌تن خفیف بر « کیجه تیقظاتی » کبی نالان وددریندی :

چیلغین عصبی عشق محاسن رعشه‌لریله اوزون مدت صارصیلامازدی ؛ بر هیجان هجران شاعری ده‌کلدی . معمافیه نظرنده ، کوزلرك ازلی درینلکی برروح نوازشـله کولردی . سیاه ، اوزون کیرپیکلرده سعادت خولیـانك طاتلی کولکه‌لری واردی وایشته بو عصمت نکاهك اهتزازات خنده‌سنه مفتوندی :

أوت چشمك سنك برروحدرکه
دوکولش ابتسامات سحردن ،
ازللردن برکمش مائیلردن ،
ازللردن کلن اسراری حاکی !
بوتون روح بدایعدرکه یکسر
سنك مینای چشمکده کولومسر ! [۱]

شعرلرینك فیضاندن آزاده ، ایلیق برآقیشی وار ؛ کونشك احتشام غروبی قارشیسنده روحی ، آنجق اینجه وشفاف برحزن مهتابه‌آچیلیر . یانغینلرك قیزیل آلولراوستنده یوکسه‌لن قویو سیاه دومانلری یوقدر؛ آقشامك حزنی آراسنده مبهم رشاشه‌لریله متوکل برتسلیٔ سکون اولور [۲] .

بوتون یازیلرنده « جناب » ك رنك وآهنك ابداعنه مشابه ، فعال وزنکین مخیله انطباعاتی بولامایز . شعرلرنده بعضاً چیپلاق ، قورودال مناظری خاطرلایورم . روحنك صیحاق الهاماتی ، الفاظ ایله آراسنده‌کی معتدل بهار کونلرینی ایصیته‌مایور !

ادبیات جدیده جهادینه اشتراك ایدیپورکن آرتق لسانه حاکمدی . اوزمانکی شرائط انشاده موافق یازیپوردی . ثروت فنونده چیقان ایلك صونه‌سنده [۳] استاد اکرمك نفوذی‌بیله چوق حس اولونمایور . صنعت امللری شیمدی فکرتك اسلوبنه تابعدر . شعر ترنملرینی ، آهنك احتیاجنه کوره حاضرلایور : مصراع یاخود بیت نهایتلرنده مطلقا توقف ضرورتی حس ایتمه‌یز ؛ تحکیه‌سنده بعضاً نثره یاقین برافاده وار . آثارینك بنیه‌سنده ظرافت واوزانه تناظر اعتنالری آزدر :

بر [پنجره] ، اوزانده [قویو] مائی بر فضا
پیشنده پنبه کولکه‌لی برکاشن ظریف :
اعماق پرصفاسنه بیك طائر لطیف ؛
برشوق عاشقانه [ایله] ایتمش التجا ..
برموسیقیٔ روحنواز وهوا فزا
. خندان [ایدی] اوکلشن زیاده جابجا !

کبی سطرلرنده عروض ایچین بر نوع جبراً اماله اضطراری کورییورم . قافیه‌لری ، جمله‌ده برمتمم کلمه وضعیتیله طبیعی ده‌کلدر !

هنوز کنج ایکن نامق کمالك آتشلی حسلرندن متهیج بر وطنداشدی . شعری ، همان دائما « فکرت » ك دهاسنده‌کی قویو وپارلاق ضیادن نورآلیوردی . حامده‌کی صولت هیجانی ، ملی وقاره استناد آبده‌سی کبی یوکسك کورمشدی ، « جناب » ك کوزل ، تراشیده

[۱] کوزلرکه دائر .
[۲] آطه‌دن عودتده .
[۳] دیلنجی قیز

« ادبیات عمومیه » مجموعه‌سنك ۲۰ تشرین اول ۹۱۷ نسخه‌سندن :

سامی بك ، مملكتك فكره وصنعته متحسر ، یتیم افقلرنده منور ، تمیز شفقت انجیلرندن برابیلك تمثالی ایدی . هر درلو مرارته آشنا بر اعتنا ایله اجتماعی محنته رها تحسرینی وظیفه بیلیوردی . متهیج امللری وغلیانی حتنده زنكین فضائلنی خاطرلایورم . دەرین اساسلی جدالمز ایچنده منهزم برچوق امیدلره اونك وجدانی معزز برتسلی ایدی . قلبی ، اطرافنده‌كی اذایه قارشی دائما هجرانزده ومضطرب ، استقباله عائد امید ایله اكثریا مستریح ضربان ایدییوردی ! تاریخك مكتبلر ایچین بین‌الملل حرب خصومتلرندن اوزاق علمی وادبی صفحاته انحصاری حقنده صلحی متعاقب هرطرفده‌كی معارف مؤسساتنه ، جمعیتلره برتعمیم كوندره‌جكنی سویله‌یوركن صمیمانی برصحابه قدر متحسسدی ؛ فكرلرنده ماورائی فطرت اسرارینه معصوم بر ایمان اتماعی كورییوردم . انسانلرك بعضی خائن ، حقسز منفعت احتراصاتی ایچین طاشقین ومتنفردی .

پدرینك مظلوم ، تمیز خاطره‌سی ایچنده شخصی امللرندن آزاده ، استغراق ساعتلری كچیرییوردی . حس انقلابی وسلیمان پاشا محاكمه‌سنه دائر وثائق ، بعضاً اینجه‌ینه‌رك و دائما انشراح وجدانی دویارق اوزون اعتنا سنه‌لرندن صوكره فداكارانه طبع ایتدی ؛ ۱۳۰۰ تاریخنده بغداددن ملكیه‌ده اوقومق ایچین استانبوله كلیوركن مرحوم سلیمان پاشا دقلی تجربه‌لرندن متولد برنصیحتنامه حاضرلامشدی ؛ هیچ بروثیقه سامی بكك عفیف تمایللرینه بوقدر فضله موافق اولاماز . هردرلو احترامه لیاقتله یوكسه‌لن عزیز خاطراتنه عائد غیر مطبوع یازیلرینی برقاچ آی كتابلرم ایچنده محافظه ایتدم . حرمتلریمه اعتمادی واردی ؛ نمونه‌لرینی استنساخه مساعده‌سنی آلمشدم . تلقیلرینه مؤثر كوردیكم بو قیمتلی نصایحنامه‌نك نشری شمدی صلاحیتم خارجنده قالدیغی ایچین متأثرم .

حیاتی بهار چیچكاری كبی نشئه‌دن پنبه وبیاض امیدلره لایق كورەشدی . متوكل وآسوده صفوت اعتمادی ، چوق كره وفاسز شؤن آراسنده غافلانه قانادی ؛ كوزلری ، وطن وانسانیتك رفاهنه عائد نیك بین التماعات ایله آچیلمشدی ؛ اومزهر امل آرقه‌سنده هركون برآز دها قاپانیوردی . آرادیغی قاراكلق اضطرابات ایچنده یاواش یاواش غائب ایتمكدن متولد بحران ایله آرتق سقوط خیالی وكندی آتیسنده‌كی سیاه انهدامی ازیلەرك ایكله‌یه‌جكی طبیعی ایدی :

هردم نظر كهمده اوچار طیف انفعال ،
اوقشار عدم قانادلری لوح جبینمی ؛
آلداندیغم یه‌تەر سزه ، آلداندیغم یه‌تەر ،
ای سن ناصلسه‌ك اویله دوران كهنه كائنات ،
ای سن ده دائما ده‌كیشه‌ن خودسنا بشر !
آرتق سزكله اوغراشه‌مام ... بیقدیكز بنی !

دییوركن مغبر اذالری ، آجی انكسار امید اولمشدی .

شعر الهامنده‌كی وجد هیجانی مستقل بر انقلاب ادبی قهرمانلغنه كافی ده‌كلدی . متحسس ورحیم ذكالره اینجه ، ضمیمی تأثیرنی طاتلی وقلبه یاقین برادای نوازشله دوكیوردی . ترنمنده ، فرطنه‌لی دكزلرده‌كی خیرچین دالغه‌لرك متهیج غلیانیله هم آهنك ، عصبی اضطراباتنی حس ایده‌مزدك . قورقونج ، سیاه بولوطلرك اوغولتولو وطنان صیحه‌لری كبی ولوله‌سی یوقدی . قاصیرغه وطایفون صارصینتیلرنده‌كی مخوف دهشت بحرانك سرمستی صاییلامازدی . كریه‌لری ساكن ، آچیق برافق سحر آلتنده ، اورمانلرك آغوشنه صیغینان منهتز برقویك ساحلنده اینجیله‌ین

سامی بگك مكتبلرده مصرفنی بالذات ویره‌رك اوقوتدیغی ، بربابا شفقتیله اعتنا ایتدیگی نه‌قادار چوجوقلر واردر . ایكی‌سنه اول بررمضان اقشامی بولوشمش ، بك اوغلنه چیقمشدق. سامی بك بردكانده گوردیگی قریستال برصوبارداغنی رمضان شرفنه آلوب كندیسنه هدیه ایتمك ایسته‌یوردی . عودتمزده تربه‌یه چیقمق ایچین اوروزدی باق مغازه‌سنك اوكندن كچركن اون بش یاشلرنده كوچوك برأوزومجینك كوفه‌سی اوكنده دوردی . أوزوم صاتین آلارق چوجوغه برمجیدیه ویردی . اوزومجی ألنی قوشاغنك آراسنه صوقدی ، كیرلی برفس چیقاردی ، ومجیدیه‌نك اوستنی بواسكی فسك ایچنده‌كی اوفقلقلردن آییروب ویردی . سامی بگك همان اوروزدی باغه گیردیگنی گوردم ، كیتدی ، صیرمالی بركیسه آلدی وكتیروب چوجوغه هدیه ایده‌رك ، بعدما پاراسنی بوكیسه‌یه قویماسنی واوكیرلی فسی آتماسنی تنبیه ایتدی .

⁂

سامی بك پدرینك منفاسی اولان بغدادده بولوندیغی صیراده درویشلكه انتسابی اوزرینه . بونی آرزوایتمه‌ین سلیمان پاشانك شدتلی تكدیرلرینه اوغرامش وصوكرا استانبوله كوندریلمشدی . موجود مسلك مكتبلری آراسنده ملكیه‌یی ترجیح ایتدی . سلیمان پاشا اوغلنك استانبوله گلدیگنی ایشیدن سلطان حمید ، كندیسنی سرایه چاغیرتدیرمش وبالواسطه التفاتنه مظهر ایتدكدن صوكرا مكتبه مجاناً قبولنی اراده ایتمشدی .

سامی بك بروسه‌ده بولوندیغی صیراده باباسی ، مأموریتنك بغداده نقلنی آرزو ایدر . بونی خبر آلان عبدالحمید :

— سامی بگی باباسی دگل ، بن اوقوتدم . بردفعه كندیسنه صوروكز ، باقالم ، بغداده گیتمك ایسترمی ؟ وایسته‌مزسه بكا خبر ویریكز .

دیه اراده ایدر . كیفیت سامی بگدن صورولور ، باباسنی صوك نفسنه قادار قدسیتله توأم طوتاجق درجه‌ده سون شاعر ، كندیسنه چوق شیلر وعد ایدن بوسؤاله التفات بیله ایتمكسزین ، آرزوی پادشاهی خلافنه :

— خایر ، بن بابامك یانینه گیتمك ایسته‌رم .

دیه جواب ویرر .

⁂

« معلم » لك صوك انتشار ایدن نسخهٔ مخصوصه‌سنده توفیق فكرتك اوچ یوز اون درتده آرقاداشلرندن برینه گوندردیگی برمكتوب واردر . فكرت ، زمانك اخلاقسزلقلرندن شكایت ایدن بومكتوبنی :

« نسیبك گوزلرندن اوپرم ؛ آه نه اولور بورایه برگون اول گلسه ، نه اولور ؟ » دیه بیتیریركن ، صانكه بوكا برجواب ایمش گیبی سامی بكده عینی نسخه‌ده‌كی « توفیق فكرته » عنوانلی شعرنده :

بیلیرمیسك كه حیاتمدن آرتیق ایكره‌ندم ؛
بنكده برپر آچرسه‌ڭ ، بوڭا بویوك نعمت !

دییوردی . فی‌الحقیقه أوزله‌دیگی یره رحلت ایتدی . فقط هیهات كه ، اونك بزم یانمزده‌كی محترم وبویكسك یری ابدا بوش قالدی ؛ وكندیسی ایچین بلكه برنعمت اولان بوگیدیش ، حیاتده براقدیغی شاكردلرینه ودوستلرینه أك بویوك وأك آجی برنكبت اولدی .

حسین راغب

سامی بك كبی نفسنی ، معنوی ومادی قدرتنی وطنداشلرینه وقف ایتمش ، حیاتنی غیره مفید اولق وجد وهیجانیله دولدورمش عالی شخصیتلره چوق تصادف ایدیلمز. سامی بگك طاشیدیغی قلب انسانلق شفقت ومحبتیله الك فیضلی بر منبع ، سامی بكك طاشیدیغی یوكسك روح انسانلغك فلاكتلرندن الك درین برحساسیتله متأثر اولان بردیاپازون ایدی .

انسانلرك فردی فلاكتلری اونی گونلرجه مضطرب گزدیرن برر حادثه اولدیغی قادار انسانیتك عمومی مصیبتلری‌ده معنویتی خراب وپریشان ایدن برر سببدی .

عادی وكوچوك احتراصلردن هیچ بریله لكه‌له‌نه‌ین قلبنك تمیزورحیم سسلری، شعرلرنده، انسانلغك بوتون بوآجیلرینی تبلیغ ایتدی .

* * *

توفیق‌فكرتك وقتیله ثروت‌فنون اطرافنده طوپلادیغی‌ادبیات عائله‌سنك سامی‌بك ألك‌محترم وقیمتلی ركنلرندن بری اولدی . كندیسنك شعرلری « ادبیات جدیده » نك الك زیاده دقته شایان قسملرینی تشكیل ایدیور ، پروزسز وقوتلی اسلوبی انجه حساسیتیله چوق گوزل تأنیس ایدن « نسیب » مجادله‌لرندن زیاده اثریله یكی جریانی تنظیم وتقویه‌ده فكرته الك صادق بریار اولویوردی . صوك زمانلرده یازدیغی شعرلر اكثریتله انسانی ووطنی حسلری احتوا ایتمكله برابر ، عشقه تعلق ایده‌نلری‌ده یوق دگلدر . اخلاق شعرلرنده اوقادار یوكسك وتمیز اولان شاعرك عشقه عائد شعرلرنده‌ده عینی صفوت وعینی عصمت حكمراندر .

پك ایی خاطرلایورم : سامی‌بك بوندن اون بش سنه اول ، قلبی‌باغلادیغی برسوگیلیدن گلن مكتوبی منحصراً آچغه قیامادیغندن دولایی برهفته قاپالی طاشیمش، اونی اوقومق امید وذوقی ایله مست ومستغرق گزمشدر .

* * *

سامی بگك شفقتی بالخاصه چوجوقلر قارشیسنده بردگزگبی طاشغین وپایانسزدی . یوللرده قوللری چانطالی مكتب گنجلرینی گوردیكی زمان ، توقفله ، دقیقه‌لرجه تماشا ایدر ، مملكتك وملتك بوجانلی آتیسندن مملكته وملته عائدامیدلر طوپلاردی. كندیسی حیاتنده بوقدر اشغال ایتدیگنی سویلدیگی چوجوقلرده اونی سومكده كندیسندن آشاغی قالمازلردی . سامی بگی ، استانبول مكتبلرنده‌كی طلبه‌نك یوزده سكسانی كندیلرینه الك یاقین بر آرقاداش گبی طانیر ، زیارت ایتدیگی صنفلر ، اونك صمیمی محبت وشفقتنه بردفعه منجذب اولدقدن صوكرا ، بوبویوك فقط اونلر قادارمعصوم واونلر قدر تمیز دوستی آرتیق برداهااونوتمازلردی. سامی بكك گنجلكله عقد ایتدیگی بوصمیمی‌محبت رابطه‌سی ، كندیسنی دها گنجلكندن اعتباراً اونلرك تربیه سنه متعلق مسئله‌لرله اشتغاله تشویق ایتدی ... اونك فطری مربیلگنه انضمام ایدن مسلكی وقوفندن گنج‌واختیار نه‌قادار معلملر فیض ونور آلدیلر. سامی بگی آرایانلر یابركوشه‌ده مسلكنه عائد بركتابك مطالعه‌سنه دالمش ، یاتألیف وترجمه‌نك بركتابنی تدقیق مشغولیتی ایچنده جهانی اونوتمش بولورلردی .

* * *

سامی بگك حیاتنده باشقالرینه نافع اولمانك وباشقالرینك یاردیمنه وامدادینه گیتمه‌نك نه درین وطبیعی برعقیده حالنده بولوندیغنی گوستریر یوزلرجه‌مثال ارائه‌سی ممكندر. مشروطیتدن اول مكتبلره آلیناجق مجانی طلبه‌نك نسبتی محدود ومعین ایدی . بروسه‌ده معارف مدیری ایكن كندیسنه مراجعت ایدن فقیر چوجوقلری مكتب قادروسنك مساعده‌سنه گوره قید ایتدیرر ، متباقیسنی مجانی یاپمق امكانی قالمانجه هپسنك اجرتلرینی كندیسی تسویه ایده‌رك اوقوتوردی .

خدمتلر ایفا ایتمش اولان سامی بکك وفاتی ضایعاتدندر . رسمی موقع و علمی اقتداری ایله اخلاق وفضیلتنی تألیف ایدەبیلەن ذاتلره پك سیردك نائل اولقده اولان عثمانلی تورکلکی نامنه سامی بکك وفاتنه چوق متأثر اولدق ....

« معلم » مجموعەسنك ١٥ تشرین اول ١٣٣٣ نسخەسندن :

........صوك گوروشمەمز توفیق فکرتك روحنەمولد اوقوندیغی گوندی؛ آرقاداشمله برابر کندیسنه سیرکەجی ترامواى استاسیوننده تصادف ایتدك . قولتوغنده برمعتاد کتابی واردی . گوزلریمك استفهامکار اشارتی اوزرینه جواب ویردی :

ـــ خلوقك دفتری .. توفیقله برآز حسبحال ایدەیم ، دیه یانه آلدم . وترامواىك تابکه قادار دوام ایدن اوزون سفرنده ، قدینلرله ارککلر آراسنه گریبان قالین پردەنك ، اوتەدن هرآن طاشوب گلن قالابالغه کندیسنی هیچ راحت براقماسنه رغماً ، باشنی قالدیرمقسزین چوق سودیگی توفیق فکرت ایله مشغول اولدی .

نەغریبدرکه اوگون سامی بك ، صانکه أولومك تأثیرینه یاقین ایمش گیبی محاورەسنی بوتون أولوم اطرافنده دولاشدیریوردی . بیکدن صوکرا ، حصاره گیدن تمیز وبیقانمش ساحلی تعقیب ایدرکن فکرته، رجائی زاده اکرمه عائد خاطرەلرینی آکلاتدی ، نژادك چوق یشامایەجغی حقندەکی اندیشەلرینی ، باباسنه ، اوغلنك ذهنی ، عضویتنه تحلی فوقنده فکر مشغلەلریله دولدورماسندن دولایی تاصیل تعزیرلرده بولوندیغنی آکلاتدی . صوکرا مرحوم همشیرەسی انچین اون‌بدی‌سنه اول باشلادیغی برمرثیەیی، بونجه زماندر حالا اکمال ایدەمەمش ولماسنه أسفلەندی :

ـــ ممکن اولمایورکه ، دیدی، نەزمان بیتیرمك اوزره أله آلسەم، همشیرەمی خاطرلایورم؛ قلبم أزیلیر گیبی اولویور . متأثر اولمایەجغم برزمانده یازارم دییوب براقییورم . فقط اوزمان‌ده گلمەیورکه ...

حصارك سرت ودیك یوقوشنی ، نژادك ونده چوق بویوك آم برقان ووقنه متعلق خاطراتی دیکلەیەرك ، ترله ایصلانمش برحالده چیقدق . بولده باشلانمشدی .

سامی بك، آشیانك اوکنده ، طاتلی برروزکار آقینتیسی ایله سرینلەنن سد اوزرندەکی شەزلونغه کندینی براقویردی ؛ ترلی وجودینه بویوك برحظ ویردیگی یوزندن آکلاشیلان بوهوا جریاننده دوروشنی خوش گورمەدم وَ :

ـــ سامی بك ، ایچرییه گیرسەکز أیی اولور ، دیدم .

دیکلەمەدی وَبزم گیدوب اوطورمامزی، کندیسنك صوکره گلەجگنی اشارت ایتدی . اطاعتله براقدق . ظن ایدەرمکه أولوم، گلیرکن اوقادار ممنونیتله بحث ایتدیگی عافیتنه ایلك تعرضنی ایشته بوراده سسسزجه اجرا ایتدی .

∴

سامی بکك ایلکه ، دوغرولغه وگوزللکه قارشی فسحتیله آچیق دوران تمیز قلبنده یشقالرینك أییلکی اندیشەلری اوقادار چوق یرطوتمشدی‌که ، اوراده بوانسان آدەمك کندینه عائد أك کوچوك بردوشونجه بیله یر بولاماز اولمشدی .

شکانی آلدی . آغلایه‌مادم . یانمده چوجقلرم واردی . باغیره‌مادم ، یولده، سوقاقده‌قیدسز کلوب گچن یابانجیلرله محاط ایدم . طیشاری‌یه عکس ایده‌مین فریادلرم، خیچقیریقلرم بوغازمه طیقاندی ، گوکسمه برکابوس آغیرلغی چوکدی ، ایچم زندان کسیلدی . ممتاز شاعرك افولی روحم ایچون ابدیاً قرانلقلرده قالمغه محکومیت نوعندن برمحرومیت، تحملشکن برمصیبت‌ایدی. شعرك بشیکی اولدیغنه‌قائل بولندیغم بوسفور وادیسنده یتیشن‌سویملی شاعرلر قافله‌سی آره‌سنده بکا الك چوق یاقین ، معنویته الك چوق مونس ، بزم الفت واخوتنه یگانه داخل اولدیغم موسیقار محاسن سلیمان نسیب ایدی ....

زادهٔ فطرتی اولان اثرلر باشدن باشه اصالت روح وفضیلت طبعندن علوی برر نشانه ایدی .

چوغنك فکرتی واردی بنم ای روح نجیب
اوقدر شاعر ایچنده سن ایدك استادم ..

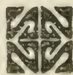
هیچ اونوتمام، مرحوم بجه وزننده سویلنمش برشعرمدن دولایی بکا نازکانه برسرزنشده بولنمشدی . اونك اوزرینه شعر سویلمکه همان توبه ایتمشدم ....

ای فضیلتلی انسان، بوکون گوز یاشلرمله تشییع ایتدیکم شو تابوتك اوکنده اوعهد وتوبه‌یی تکرار ایتمك مجبوریتنده‌یم . نچین‌می دیدك ، یازیق اولورمی دیورسن ؛ لکن ، گورمیورمیسك ، تابوتك اوزرنده نصل فرسوده برشال ، باش اوجنده نصل بوروشوق برفس وجنازه‌کده نه یورکلر آجیسی برساده‌لك وار !..... ایشته بن وبر چوقلرمز بونك ایچین، سنی ومثالکی حیاتکزده واولومکزده بویله گوروب قان آغلادیغمز ایچیندرکه مادیاتدن بشقه هیچ برشیئه ایناتمامغه قرار ویرمك منزله‌سنده بولنیورز . لکن ای بویوك انسان ، سن بزم کبی دکلدك . سن دائما ثروتی استحقار ویالکز فضیلتی توقیر ایتدك وبوکون ساده ومتواضع تابوتك اوزرنده روحلری آرقه‌سنه طاقان برعلویتله‌عرش‌ابدیته یوکسه‌لیورسك .

تابوتك آرده‌نده کیدنلرك آزلغنه باقه . بوکونك اولادی نانکور اوله‌بیلیر ، نانکور اولماسه‌ده معیشت دردلری کندیسنه معالی واعالی‌یی اونوتدیره‌جق قدر متحکمدر. سن‌یارینك اولادی طرفندن تقدیس ایدیله‌جك برفضیلت محرابیسك ....

۱۱ ذی‌الحجه ۱۳۳۵

فؤاد خلوصی

« تورك یوردی » مجموعه‌سنك ۱۱ تشرین اول ۳۳۳ نسخه‌سندن :

تورك دنیاسی فضیلت وادب رکنلرندن بریسنی دها غائب ایتدی .

سامی بك دها اختیار اولمادیغی حالده منسوب اولدیغی مکتبك ، مملکتك تاریخه قاریشدیغی گوره‌ن ادیبلرمزدندر. اونك « سلیمان نسیب » تخلصیله خدمت ایتدیکی، چالیشدیغی « ادبیات جدیده » مکتبی بوکون « فجرآتی » و « تورکجیلك » جریانلری آرقاسنده، تاریخك ـ نفوذلی نظرلره کیزله‌نه‌میه‌جکی ـ دوره‌لری آراسنده قالمشدر . بونکله برابر « سلیمان نسیب » مرحوم بوکون بیله یاشایانلردندی. او ـ ذاتی اسکیدنده اولدیغی وجهله ـ شعر وادبیاتیله دگل، اخلاق وفضیلتیله ، حمیت وعرفانیله آرامزده یاشایوردی وداتما یاشایه‌جقدر. رسمی وعلمی برچوق

آلی یاواشجه قلبنه ووردی : « بورادن کلدی ، بورادن » دیدی و آشیانه ، صوکره بوعازه اوزون اوزون باقدی ویوقوشدن ایندی ، غیب اولدی .

مکر آشیاندن ایوبه کیدییوردمش !

بویوك آطه ، ۳۰ ایلول ۱۳۳۳

روشن اشرف

« ادبیات عمومیه » مجموعه‌سنك ٦ تشرین اول ۱۹۱۷ نسخه‌سندن :

مملکتمزك الك بیوك ارباب حمیتندن ، الك ایی والك ناموسلی ارکان عرفانندن و « ادبیات عمومیه مجموعه‌سی » نك حامیلرندن سلیمان پاشا زاده سامی بك استادمزك بو بایرام ارتحالیله سرورمز غم وماتمه مبدل اولمشدر .

سامی بك مملکتی ، ملتنی حقیقی بر عشق ، جدی بر ایمان ایله سه‌وردی . زمانمزده فطین آدم چوقدر . لکن ، مع التأسف ایی آدم آزدر . ایشته سامی بك مرحوم بو زمرهٔ قلیله‌یه داخل ایدی . کندیسی قدر ناموسکار ذوات طانیورز ؛ لکن آندن زیاده عفیف برکیمسه‌یی بیلمیورز .

سامی ، ایده‌آل صاحبی ایدی . احتراصات مادیه‌دن نفرتله مفطور اولان استادمز غایهٔ تصوراتی اوغورینه هرشیئی فدا ایدییوردی . جداً متقی . حتی متورع اولان محب مغفورمزك صوك زمانلرده فعالیتی « ملی تعلیم وتربیه جمعیتی » نك تکملاتنه معطوف اولمشدی .

سامی بك مرحومك « سلیمان نسیب » نام مستعاریله نشر ایتدیکی دقیق ورقیق نشیده‌لرله ادبیات جدیده‌مزده پایهٔ استادی‌یی احراز ایتدیکنی ذکر ایتمك بیله زائددر .

بالجمله فضائلی جامع اولان سامی بکك هنوز اختیار دکلکن غیبوبت ابدیه‌سی حقیقةً برمصیبتدر ....

« ادبیات عمومیه » مجموعه‌سنك ٦ تشرین اول ۱۹۱۷ نسخه‌سندن :

سلیمان پاشا زاده سامی بك وفات ایتدی ... برلحظه ترددی تعقیباً بویوك بر انسان قلبنك تا درینلرندن قوپمش بر شهقهٔ الم آکسزین باشمه فیرلاتیلان بو زهرلی اوق بینمی دلوب جکرلرمده صاپلاندی قالدی .

بن بوقوره خبره هیچ منتظر دکلدم . چونکه مرحومك خسته‌لغنی خبر آلمامشدم . مکر او قیمتلی وجود درت بش کونده بیپرانمش ، او حساس وعالیجناب قلب بر ذات الریه نتیجه‌سنده سکته‌یه اوغرامش ؛ بوسنه‌نك بویوك بایرامنك بویوك قربانی سامی بك اولمش .

ذی الحجه‌نك اون برنجی کیجه‌سی یاتسی وقتی استانبول سماسنك طوکوجه مهتابی کوزمده طبیعتك امثالسز شاه اثری اولان بوسفورك روح شعرینی صارمش پاکیزه و منشمم برکفن

ادبیاتده ، نسلنك الك یوكسكی اولەرق فكرتی بولمشدی . كندی افادەسنی اونك اسلوبنه الك زیاده یاقلاشدیران ، حتی اونك اسلوبی ایچنده أریتوب یوق ایتمك ایستەین ، یالكزسامی بكدر . كندی شخصیتنك رغمنه اولان بوبگزەیش شو دقیقه ، ایچمه اویله كلیوركه ، سامی بكی طانیانلر ایچون اونی یوكسلتن برشیدر . چونكه اوسەودیكی اوغرینه كندینی اورتەیردن قالدیریویرمكه ، احتمال كندیده فرق ایتمكسزین ، اوقدر میالدیكه ! بلكه اسمنك « سلیمان نسیب » اولماسی بابا عشقنی كندی عشقندن یوكسك ویاقین طوتدیغی ایچوندی .

ممكندركه دوشوندیكم حقیقتدن اوزاقدر . فقط سامی بك ، نثر اوزرمده اویله روحلی برآدم تأثیری براقمشكه بوفراغتلری اوكا چوق كورمیورم . بلكه آیری بر اسلوبه صاحب اولمایشی برنقصاندی . نەبیلەیم بن ؛ فقط اخلاقی اویله قوتلیكه بكا بو نقیصەده خصوصی بر مزیت كوستەرییور ؛ وبوفراغتی سامی بكه یاقیشدیرییورم .

اورتەدن اوزون بویی وطولغون وجودیله ، قیرانطه صاقاللرینی یووارلاق چرچیوەسی ایچندەكی معصوم سیماسیله بوآدم بنده جانلانیور :

اونی ، آقشام اوزری ، قلم دونوشی ، سلطان محمود تربەسی كوشەسنده كورییورم . صول ألی قالچەسنده ، ازلی یول آرقاداشلری اولان درت بش كتاب بوگرنده صاغ آووجنی قولاغنه سپر ایدەرك كنج وكیمسەسز برولایت معلمنك دردلرینی دیكلیور ، وصاقالنی قاشییا قاشییا ، قیصیق ایقنتیلی سسله اوكا تسلی ویرییور ؛ صوكره آكسزین كری دونیور ، آلتون كنارلی كوزلكنی دوزلتەرك نظارت قاپوسنه باقیور . ناظرك اوتوموبیلی دها اوردەیسه همان كنجی قولندن چكوب « حضور نظارتپناهی » یه قدر چیقارییور . بالذات شخصنه برایش ایستركبی اوكنج ایچون یالوارییور . وبردها كورسەبیله طانییامایاجغی اوكنجك كوكانی أبدوب پوالایور .

ایشته ینه اوطەسنك قاپوسنده اون ، اون بش یتیم چوجوق كورییورم . هپسیده اونك برمكتبه قیبردیغی وقایبرتدیغی یوقسول یاورولر . بومعنوی بابادن هفتەلقلرینی ، آیلقلرینی ونصیحتلرینی آلمق ایچون بكلەشیورلر .

ایشته اونی ایوبده فكرتك جنازەسنی قارشیلاركن كورییورم . قوللری حیرتدن هواده ، آووجلری تابوته طوغری آچیق . دوداقلری تیترەیور ؛ ضعیفلامغه باشلامش اوموزلری آرقداشنك آغیرلغنی یوكلەنیور . یاشلری صقاللرندن كوكسنه دوكولیور .

دها صوكرا اونی چنبرلی طاش اجزاخانەسنك قاپوسنده كورییورم . بنی أللیه چاغیرییور : توفیقك صوك كونلرینه دائر خاطرەلرك واردر . بكا آكلات . بكا آكلات ! عمرمده ایكی دفعه حیاتی مدهش صورتده بوش بولدم ویاشامقدن اوركدم ؛ بری بابام ئولدیكی زمان ، بری ده توفیق ئولدیكی زمان . بونلر هیچ ئولەمز صانیردم ، دییور !

ایشته سامی بكك كوزلرمدەكی صوك سیماسی ، قولاقلرمدەكی صوك سسی :

دها ایكی هفته أوكجه فكرتك مولدنده كوردم . آشیان صالوننی كوموش بخوردانلرده توتن عود آغاجینك دینی قوقوسی بورویور وسامی بك ، اونی قوقلایان برقویون كبی باشنی مولدخوانه طوغری اوزاتمش ، اوصلی اوصلی دیكلیور . البسەسنك ایچنده نەقدر پورصولمش وایچەلوب ، اوفالمش !

چیقاركن ، یانه كیتدم : « صوك شعریكز نه قدر مؤثردی . هله شو :

بیلیرمیسككه حیاتدن آرتق ایگرەندم
یانكده بریر آچارسەك ، بو ، الك بویوك نعمت !

مصراعلرنده نه حزنلی برروح وار » دیدم .

« تسویرافکار » غزته‌سنك ۳ تشرین‌اول ۱۳۳۳ نسخه‌سندن :

سامی بك مرحوم کمال ـ حامد مکتب ادبیسنك حساس ورقیق تلمیذلرندن ، فکرت ـ خالد ضیا زمره‌سنك‌ده ممتاز ارکاننـدن ایدی .

« سلیمان نسیب »ك آثارنده الك زیاده‌کوزه چارپان ایکی نقطه واردر: حلم وحساسیت، حق وفضیلت . مرحومك شخصده‌کی حلم وملایمت، حال وحرکتنده‌کی عفت وفضیلت آثار قلمیه‌سنده سلس ووجیز برمعکس بولمشدر. سلیمان نسیب بنی بشرك آلام واکدارینه متألمانه اشتراك ایدر ، مخالف حق ومعدلت دعوالره قارشی عصیان ایلر ، عشق ترنم ایدرکن‌سفالت بشره آغلار .

سلیمان نسیب فکرتك الك صمیمی آرقداشلرندن، الك‌جدی وحقیقی پرستشکارلرندن‌ایدی. الك مؤثر واسطهٔ ترقینك فضیلت اولدیغنه قانع ایدی ......

« صباح » غزته‌سنك ۳ تشرین اول و « تورك یوردی »
مجموعه‌سنك ۱۱ تشرین‌اول ۱۳۳۳ تاریخلی نسخه‌لرندن :

بوهفته غزته‌لرك صوصدیغی کونلردن برنده، ادبیات جدیده برشاعر دها غیب ایتدی. ذاتاً بایرام طوپلری ایچمزدن اکسیلن سوکیلیلرك سونوکله‌شمش آجیلرینی اوچوق بر ملاله ده‌شرکن بونلره تازه برکدر دها أکله‌ندی : سلیمان پاشا زاده سامی بك !

احتمال اونکله بایراملاشـمغه کیدن بش اون وفاکار دوست ، بش اون یتیم چوجوق وبش اون قلم آرقاداشی خلوق شاعرك، حاوایسنده جنازه‌سنی بولدیلر ! واوده فکرت کبی، طوپولمادن ، بر قاچ صمیمی اوموزده کچوب کیتدی . حیـاتی کورولتوسز وکوسته‌ریشسز اولمشدی ، جنازه‌سی‌ده کیم بیلیر ، غلبه‌لقسز ودبدبه‌سز اولمشدر .

زواللی سامی بك ، نه مثلسز برانساندی ! کبار ، نزیه، متین ، فداکار ، خیرخواه!..
جمیع محرومیتلرله زده‌لنمش بروجودده تمیز وبیاض برروح طاشیردی. کیم بیلیر، کله‌جك زمانك فضله دیدیکله‌ین قارئلری آره‌سـنده بوخلوق شاعر کندینه مفتون برآشنا بولاجقمی ؟ بلکه خایر ! فقط انسـان سـامی بکی طانیان بو نسل ، شبهه ایتمه‌یورم‌که اونك مصراعلرنده خسته ، نازك ، کنیش صورتده معنویله‌شمش برروح سوه‌جك !

ألبت سامی بك‌ده هرشـاعر کبی عشقی سوردی . فقط عشق ، اونك نظرنده ، نهایت باکر برآلنه دوکولن صاچلره قونمش حزین برو داع اوپوجکی قدر مادیله‌شه‌بیله‌جکدی .

سامی بکك حیاتی هپ تمیز، وهپ تمیزلکدی. قهرمان روحلر وقهرمان اخلاقلی‌انسانلره الك چوق محتاج اولدیغمز برزمانده اونك بویله خبرسز چکیلیویرمه‌سی نه آجیقلی شی !

فکرت بزدن چوق یوکسکده برآز اوزاقده طوردیغی ایچون اونك صـاغلام اخلاقی ، کوزلرمزی قاماشدیرردی . حال‌بوکه سامی بك ، یانی باشمزده یورویَن ، آره‌مزده بزه کیر بولاشدیرمادن وبزم کیرلرمزه بولاشمادن یاشـایان غایت سه‌وملی ، غیت مظلوم بر اخلاق سیماسیدی .

او ، هروقت برآز سیلیك قالمایی، آکسزین پارلایوب صوکرا سونمه‌یه ترجیح ایتمش برآدمزدی .

عینی غزتەنك ۳ تشرین‌اول ۳۲۳ نسخەسندەکی بش مقالەدن :

..... سامی بکك وفاتیلە مملکتمز بیوك بر ضیاعە دها اوغرادی. صوك سنەلر ظرفندە مملکتك بو یولدە اوغرادیغی ضیاعلرك بریکونتی طوپلایەجق اولورسەق دهشتە دوشمەمك امکانی یوقدر. شوراسی محققدرکە مملکتمز اك اوزەنەرك یتیشدیردیکی بیوك انسانلری کنج یاشدە وحدندن چوق فضلە بر نسبتدە ضایع ایدییور.

اجتماعی حیاتدەکی مختلف عامللر عین زمرە داخلندە یاشایانلر آرەسندە تیپ فرقلری حاصل ایدییور. بوتیپلر آرەسندەدە افرادینك مقداری اك آز وقیمتجە اك یوکسك اولانی یورەکندە مفکورە، ایمان وفداکارلق آتشی طاشیان یوکسك انسانلردر. بونلر ایچون شخصی منفعت فکر واندیشەلرینك دار مجرالری تمامیلە ییقلمشدر. نفسلرینی دوشونمکە سوق ایدەجك دامارلر حساسیتلرینی غائب ایتمشدر. یالکز ایمان قوتی، وطن محبتی، عائلە رابطەسی، مسلك فکری، دوستلق دوشونجەسی کندیلرینی تحریك وتهییج ایدەبیلیر، ذوقلرینك وکدرلرینك منبعی هپ بونلردەدر. قلبلرندە طاشیدقلری مفکورە و ایمان آتشی جمعیتك اك یوکسك وقیمتلی سرمایەسیدر. جمعیت باشلیجە شوق وقوتنی انجق بو اوجاقدن آلیر. انسانلقدن شبهە ایدنلر ودنیایی سیاه وچیرکین بولمغە میل ایدنلر انجق بو کبی انسانلرە باقەرق حیات ذوقنی وانسانلغە اعتمادی اعادە ایدەبیلیرلر.

سلیمان پاشا زادە سامی بك بو نوع انسانلردندی. دها حیاتی زماننده فردلکدن تمامیلە چیقمش وجمعیتك مالی اولمشدی. فقط بو مبارك وطنداشمزك وجودی دها ٤٨ یاشندە ایکن چوکمش وکندیسنی سزنك قات قات فوقندە ظن ایتدیرەجك بر حالە دوشمشدی.

سامی بك، چوق یاشامامسی بکلەنیرکن حیاتدن بردن برە چوکوب کیدن متفکر ومحررلرمزك برنجیسی اولسەیدی مسئلە اسفلی بر حادثە عد ایدیلوب کچیلەبیلیردی. حالبوکە ایش اویلە دکلدر. سامی بکك ایرکندن حیاتە وداع ایدن برچوق امثالی اولدیغی کبی وجودلری ویا روحلری خستە اولەرق یاشایان دیکر امثالیدە چوقدر. بونك سببی : حیاتمزدە سریع تحوللرك بر برینی تعقیب ایتمسی نتیجەسی اولەرق عقل وفکر جهتیلە ممتاز صنفلر غربلیلر کبی دوشونمکی وچالیشمغی طبیعی کورمکە باشلامش اولملریدر. حالبوکە غرب حیاتنك فضلە چالیشمق مجبوریتی ایلە تام بر انسجام دائرەسندە حصولە کتیردیکی وسائط، تشکیلات وشرائط وجودك حدندن فضلە صرفیاتنی تطمین وبو صرفیاتك وجودە ممکن اولدیغی قدر آز زحمتی موجب اولمسنی تأمین ایتمکدە ایکن حیاتمزدە هنوز بو شرائط تأسس ایتمەمشدر. برچوق خصوصلردە کری بولنان مملکتی بر دقیقە اول عصرك ایجاباتنە تألیف ایتمك اوزونتیسی وصبرسزلغیدە بوکا انضمام ایدنجە وجودلر اك کوچوك صدمەلرەبیلە مقاومت ایدەمیەجك بر حالە کلمکدەدر. بدبینلکك، شوق وتشبث فقدانینك، قمارك ودها بر چوق نقصانلرك منبعی حیاتمزدەکی نسبتسزلکدە وانسجامسزلقدە آرامق هیچ یاکاش اولماز. نیکبینلك وتشبث اجتماعی بودجە فضلەسیلە ایش کورن زمرەلرە وممالکتارە مخصوص خصلتلردر. مملکتدە اجتماعی بودجە فضلەسنی تأمین ایچون دوشونولەجك ایلك تدبیر، اجتماعی تشکیلاتمزی چوغالتمق وقوتلشدیرمك وهرکسك دها فضلە اجتماعی حیات کچیرمسنی تأمینە چالیشمقدر ....

احمد امین

« تصویر افکار » غزته‌سنك ۱ تشرین‌اول ۳۳۳ نسخه‌سندن :

سامی بك وطنك هرشیدن اول الڭ حمیتلی اولادندن بری ایدی . بو چوق حمیتلی وچوق انسان آدم نزیه وخلوق برشاعر ، وطنی وملی بر تربیه‌جی ایدی . شعرلرنی اوقویانلر رقت قلبنی مصراعلرنده دكل ، حتی كلمه‌لرنده فرق ایدرلر . تربیه ایله اشتغالنه مسلك معرفتده كچن ـ آثاری ایله هویدا ـ بوتون حیاتی مدید ومفصل بر تاریخ تشكیل ایدر .

وطننه وملتنه ابدی عاشق ، جدا سودیكی حقیقی آرقداشلرینه ایسه بوتون معناسیله بر صادق ایدی . توفیق فكرت مرحوم ایچون صوك یازدیغی شعرده بیله پك سه‌ودیكی قارداشنه التحاق آرزولری اظهار ایتمش واونك خیالی ایله حسبحالنده معنوی بر فلسفه‌نك اسرار انكیز لسانیله ترنمساز اولمشدر .

دنیاده یاشاركن بیله اخروی بر تجرد والهی بر تجلد كوسترەرك كیتمش اولان مرحوم ، حافظهٔ افكار امتده ابدیاً یاشامغی حق ایتمش نوادر ناموس وحمیتدندر . كندیسی باباسنك اوغلی وملتنك اوز اولادی ایدی . باباسی كندیسنده یاشامش ایدی . امید ایدرزكه فیضیاب فضیلتی اولان اولاد وطن آره‌سنده كندیسنی یشاته‌جقلر بربش اولنایه‌جقدر .

« اقدام » غزته‌سنك ۱ تشرین‌اول ۳۳۳ نسخه‌سندن :

مرحوم مثلی نادر كلن ارباب غیرتدن ، غایه ومسلك تعقیب ایدن رجالدندی . فضائل اخلاقیه سامی بكده خصائل طبیعیه‌دندی . كویا سامی بك متمادیاً ایپلك ایتمك ، عمومی اولسون ، خصوصی اولسون ملتداشلرینه خدماتده بولنمق ایچون یارادلمش ، بوكا مؤكل اولمش بر وجود ایدی .

« سلیمان نسیب » نام مستعاریله اوته‌دن بری نشر ایتدیكی دقیق ورقیق منظومه‌لرنده سامی بك بر استاد كامل ادب ، فن تربیه‌یه عائد طبعنه موفق اولدیغی آثارنده ایسه بر حكیم متكامل اولدیغنی كوستردی . صوك زمانلرنده « ملی تعلیم وتربیه جمعیتی » نه ریاست ایتمكله پك سودیكی وطننه عرض خدمات ایدییوردی . ارتحالی مملكتمزك عرفانی ایچون بیوك ضایعاتدندر .

« صباح » غزته‌سنك ۱ تشرین‌اول ۳۳۳ نسخه‌سندن :

وفاتیله مملكت قیمتدار عضولرندن برینی دها غائب ایتمش اولیور . متوفی « سلیمان نسیب » امضاسیله ادبیاتمزده مهم اثرلر براقغه موفق اولمش ، هرشیدن اول پك ناموسكار وحمیتلی بر انساندی . مملكتك خیری ایچون چالیشمقدن یورولماز ، ایدكی سوردی . آناطولیده معارفك تعمیمی ایچون ملی تعلیم وتربیه جمعیتنده بالخاصه چالیشمشدی .

* * *

« طنين » غزته‌سنك ١ تشرين‌اول ٣٣٣ نسخه‌سندن :

معارف نظارتی تألیف وترجمه اعضاسندن ومملکتمزك الك حرمته شایان شخصیتلرندن سامی بك ایلولك یکرمی سکزنجی جمعه کونی ساعت درتده قیصه بر ذات الرئه‌دن صوکره وفات ایتدی .

سامی بکك وفاتی بوتون کندیسنی سودن وکندیسنه حرمت ایدنلره نه درین بر یأس والم ویردی ایسه او وفاتی نشر ایتمك مجبوریتیده بزی عین‌ألم وتأثر ایچنده براقیور .....

سامی بك مأموراً طولاشدیغی مرکزلرده معارفك الك صمیمی ومفید بر ناشری اولمش ، بولوندیغی ولایتلر خلقنی الك تمیز سوکیلرله کندیسنه باغلامشدی .

سامی بکك اخلاقی بالخاصه تذکاره دکر شیلردندر . تمیز ، غل‌وغشدن ، احتراصدن ، بشری کوچوکلکلردن آزاده وپاك بروجدان وبووجداندن فیض‌آلان خیرخواه ، غیراندیش ، رقیق ، حساس ، تمیزبرقلب ... سامی بکك یوزینه باقانلر ، اونك طاشیدیغی بوتمیز قلبی و بو یوکسك وجدانی جلی بر صحیفه کبی واضحاً اوقورلردی . همجنسنك آجیلرینی الك صمیمی دویغولریله ألك درین حس ایتمش ، اونلره الك‌وفاکار برصورتده اشتراك ایله‌مش وبواشتراکنی الندن کلدیکی نسبتده مادی معاونتلرله اظهار ایتمش سامی بك کبی غیراندیش آدملره چوق تصادف اولونماز . دینه‌بیلیرکه سامی بك حیاتنك بر قسمنی طانیدیغی وطانیمدیغی صاییسز کیمسه‌لره یاردیم ایتمکله کچیرمشدر .

سامی بکك اخلاقی هویت‌وموجودیتنده‌کی قیمتی ویوکسکلکی ادبی شخصیتنده‌ده عیناً کورورز . « ادبیات جدیده » اسکی ادبیاته آچدیغی مجادله بایراغی آلتنده « سلیمان نسیب » امضای مستعاریله سامی بکده بولمش وسامی بك او زماندن‌بری ادبیاتمزك کوزل وبالخاصه الك انسانی والك اخلاقی پارچه‌لرندن پك‌چوغنی وجوده کتیرمشدر .

نه یازیق‌که بو عالم وادیب آدمك ، صوك سنه‌لرده آغاران صاچلری ، طاتلی وسویملی سیماسی ، الك مونس سوزلری وحرکتلریله حرمتك وادبك بر تمثالی کبی هر کون آرامزده دولاشان قیمتلی موجودیتی طالع ، زماندن چوق اول آلوب کوتوردی . فکرته دائر یازدیغی برمنظومه‌نك صوکنده

بیلیرمیسك‌که حیاتمدن آرتق ایکره‌ندم
یانکده بر برآچارسه‌ك ، بو ، الك بویوك نعمت !

دیمش ، قبل‌الوقوع برحس‌ایله فلاکتی اولدن اخبار ومقبرینی تعیین ایله‌مشدی . مرحومك بو آرزوسی وجه ایله جمعه ایرتسی کونی اوکلەین فضلی پاشاده‌کی خانه‌سندن قالدیریلان جنازه‌سی استمبوطله ایوب سلطانه نقل وتوفیق فکرتك مزاری قربنه تودیع ایدلمشدر .

« رسملی منتخبات ادبیه » دن :

سلیمان نسیب اینجه ، حساس ، بالخاصه تثبیت شخصیت ایتمش برشاعردر . اثرلرنده اندیشه‌لی برتقید ، محترز ، احتیاطکار براسلوب ، قلب وفکرنده دقیق ومونس براهتزاز ، درین برصلابت ووضوح واردر .

سلیمان نسیب غرب ادبیاتنی ، بالخاصه ادبیاتمزی پك ایی تدقیق ایتمشدر . دماغنده موضوعی بوتون شمولیله قاورایان برقدرت احاطه ، قوتلی براراده واردر.

« قرائت وانشاد وکتابت درسلری » ندن :

سامی بکك روحی بالخاصه انسانلرك المری ، اضطرابلری ایله متألم اولور ؛ شعرلرنده دائما بو آجی‌ی دویابیلیرز . دوشونجه‌لری ، حسلری شاعرك کندی اخلاقی ، کندی حیاتی قادار صاف ولکه‌سزدر .

برآز اول حضرت حسینه اولان انتساب نسبیسندن بحث ایدییوردق . اب مکرمنك ماجرای شهادتندن صوكره سیمای مباركی قرق سنه متوالیاً سحاب حزن ایچنده قالهرق بر دقیقه كولدیكی كورلمهمش اولان امام زین العابدین كبی سامی ده حیاتنك ایام مقدرهسنی باباسنك دغدغهٔ فلاكتنه آجیمق و آغلامقله امرار ایدهجك ....

عماره . نیسان ۱۳۲۶

سلیمان نظیف

۱۳۳۰ ده منتشر « نوسال ملی » دن :

استقبالك بو حساس شاعری دها پك كوچوك ایكن روحنده حسن طبیعته قارشی بر میلان مخصوص حس ایدرمش . اون آلتی اون یدی یاشنده ایكن مكتبك تعطیل كونلرنده تقسیم باغچهسنه كلیر ، موقعك كوزللكیله حساس روحنی املا ایدرمش .

خاقان مخلوعك بدایت سلطنتنده پدری حمیت ووطنپرورلكنك مكافاتنی بغدادده كوروركن اوغلی سامی بك بوراده مكتب ملكیهده تحصیل ایله مشغول ایدی . سامی بك ایچون بوجدا آجی برشی ایدی . چونكه دومی الیه قدر عائلهسنه دوشكون پك آز كیمسه طانیرم . بوتون بوالیم محرومیتی شعرك سینهٔ سكون آورینه التجا ایلهاویوتویور . داها اوزماندن فرانسز ادبیاتنه شدتله مربوط بولونیوردی . اونك كنج ودینج روحی تجدده میالدی . زمان شبابی ناجی مرحومك تولید ایتدیكی فترت ادبیهیه مصادفدی . حامدك دهاسنه تماس ، استاد اكرمدن اخذ نفس تعلیم ایتمش واوروپانك ترقیات ادبیهسنه حقیله واقف اولمش بو روح ایچون ناجینك وطرفدارانك وقوعه كتیردكاری ارتجاع ادبی نه تحمل گداز برشی ایدی . اوزمان آرقداشلریله برابر باب عالی قارشوسندهكی اسكی معزواین قهوهخانهسنه كیدر ، ناجیون ایله نظم مسابقهسنه چیقار ، یكیلرك طرز عتیقده دخی كلام موزونی استعمال ایدهبیلهكارینی آكلاتیر وامضالرینك اوستنه برر معلم كلمهسنی لف ایله سویلهدكاری غزللری اودورك كهنه غزتهلرینه كوندررلرمش .....

مشارالیهك آثارنده اینجه برحس ، اینجه برألم ، اینجه بر دوشونجه واردر . حتی دییهبیلیرم كه سامی بكك آلام واضطرابات روحیهسنی نقل ایدن آثارنده كیزلی برحزن مخصوص واردر . بونلر سادهدر ، سكوت ایدهرلر كبی در . فقط ینه سویلرلر ، ینه حس ایتدیررلر . اثرلرنده اك زیاده جالب دقت اولان صفوت اخلاقیهدر . اواك شدید ، اك حدید دقیقهلرنده بیله اك زیاده حلیم ، اك زیاده طاتلی در . اونده دائما بر ناصح روحی یاشار .

سامی بكك اك بویوك مزیت حساسهسی بشرك اخلاقنه قارشی دائما تردمهسی ، سیئاتی مقابلنده ینه اونك نامنه آغلاماسیدر . حیاتنده نهقدر صاف ، عادل ، ناصح ومرشد ایسه شعرلرندهده اوقدر ناصح ومرشددر . سامی بك برسیمادر كه ادبیات جدیده نسلندهباشلی باشنه پرحیات وپرصفوت یاشامقدهدر .

شهاب الدین سلیمان

حالا وهیچ برزمان اونوده‌مام : هرایکیمز اوراده بروالی‌یه دوچار اولمشدق
دها اوّل تجربه‌یه مأمور اولدیغی ایکی ولایتده‌کی مساویٔ سیاسیه‌سیله دلیك ده‌شیك
اولان ناموسنی وزروزارت ایچون مناقصه‌یه قویان بو مخلوق . مرحوم سلیم
پاشانك آل واولادینه بالخاصه صالدیرمقله محظوظ اولوردی . سامی بك خسته
همشیره‌سی سنیحه خانمی تداوی ایتدیرمك ایچون استانبوله کوتورمك ایستدیکی
زمان اوقدر موانع ومسائل احداث ایتدی‌که اوورم وَالم شهیده‌سنك امیر بخارا
قربنده‌کی قبرینی ، مزارجیلرك قازمه‌سندن زیاده بووجدانسز والینك اوغورسز
قلمی حفر ایتدی دینیله‌بیلیر .

بو ودیکر خدمات صادقانه‌سنه مکافاةً و برعملیهٔ جراحیه اجراسنی متعاقب
اووالی‌یه عواطف اصدقا شمول عبدالحمید خان ثانیدن رتبهٔ سامیهٔ وزارت توجیه
بیورلدی‌سه‌ده ینه دور استبدادك اضمحلالنه قدر عبادالله شرواهانتدن قورتولمادی

خویشان معزّزندن هربرینی بریرده بوصورتله دفن ایده ایده هریردن مجروح
الحیاة آیریلان سامی بك ، کچوك همشیره‌سیله اوکی والده‌سنی معارف مدیریته نقلا
تعیین ایدلمش اولدیغی جزائر بحرسفید ولایته کوتوردی . نوبت اذیت والده‌یه
کلمشدی . باباسنك حیات فضل والمنه صوك کونلرنده‌دیندارانه برصداقت‌ومربوطیتله
اشتراك ایتمش اولان بومحترم قادینك احتضارینی سامی آطه‌دن آطه‌یه‌طولاشدیرمق
هراقلیمدن ، هرهواومنظره‌دن بومعزز والده ایچون عافیت‌دیلنیور ، فقط اوصره‌ده
طبیعتده عبدالحمید ایله اتفاق ایتمش اولدیغیچون چاره قادین هرنفسیله مزاره
طوغری کیتمش برخصوده آنقدن بشقه برشی یاپامیوردی . وده غالب بردوسله
قالدی !..

سلیمان پاشانك کریمه زاده‌سی سموحی بکی باباسی مختلف مکاتب اعدادیه‌ده
اوقودوب حاضرلادقدن صوکره وفالی‌وناموسلی بعض مکتب وسلاح‌آرقداشلرینك
دلالتیله مهندس مکتبنه قید ایتدیرمشدی . حفید اولمق فضیلتندن بشقه هیچ
برکناهی اولمیان بونورسیده‌یی اومکتبه قید وقبول ایتمش وایتدیرمش اولانلرك
تحقیقیله مسبب وطالب حقنده معاملهٔ مقتضیه‌نك ایفاسنی آمر ارادهٔ سنیه‌یی حامل
اولان یاور ، درت نعل ایله ییلدیز سراینك قپوسندن چیقارکن اللهك لطف‌ضایعی
یکیدن وروم ایلی طاغلرندن ظهور ایدییوردی .

اوکون هرکس کبی سامی‌یی‌ده قورتولمش ظن‌ایتدم . هیهات!.. زواللی آرقاداشم ،
زواللی قاردشم ، حیاتی ماضینك خاطرات حزینیله اوقدر مشبوع اولمش که نه قدر
مرفه‌الحال اولسه ینه کچمشی اونوده‌میه‌جق .

سلیمان پاشا مرحومك بغدادده انشا اولونه‌جق قبرنده ایراد ایدلمك اوزره یازیلان نطق بلیغك سامی بك حقنده‌کی قسمندن:

سلیمان پاشانك وفاتندن صوکره ، نوبت اذیت عائلهٔ جلیله‌سنه کلدی . بوخانمان ذیشان اون بوقدر سنه‌دن بری ذاتاً بردقیقه کولمه‌مشدی . سلیمان پاشانك کوز یاشلری آراسنده وینه بغدادده دفن اولنان والده‌سی اوغلنك ضیاع ابدیسنه آغلامق مصیبتندن رهایاب اولدی. خیرالخلفی سامی بك ، علی‌الاعلی درجه‌سنده‌کی برمکتب ملکیه شهادتنامه‌سنك شفاعت ونیازیله بغداد مکتب اعدادیٔ ملکیسی مدیرلکنده بولنیوردی . دامادی اسماعیل کامی بك ارکان حربیه بیکباشیلغیله بشنجی اردویه آتلمشدی. بری اون‌سکز یاشنده، دیکری برقاچ آیلق ایکی کریمه‌سی وکوچوك کریمه‌سنك والده‌سی؛ ایشته سلیمان پاشانك کندی قدر مظلوم ومحترم متروکات ذی‌حیاتی !..

سلیمان پاشازاده سامی بك عفتجه ، اقتدارجه ، فضل ومعلوماتجه هیئت اجتماعیه‌مزك الك ممتاز افرادندن ایکن ، نه شخصاً نه عائلةً اصلا ارتکاب ایدلمه‌مش کناهلرك جزای ظالمنی ، برآزده تحمل بشر فوقنده چکمکه محکوم ایدلمشدی . بروسه‌ده برقاچ سنه برابر بولندق . باباسنك خصم بی‌دین وبی‌اماندن‌رتبه، نشان ویا بشقه براستخوانپارهٔ احسان بکلین هردنی‌یه سامی بکك شخصی ، استقبالی ، مأموریتی ، حیاتی ونظرنده بونلرك هپسندن معزز اولان افرد عائله‌سی برهدف تعرض اولمشدی .

معارف نظارتنده براعضالغه ازقضا تعیین ایدلمشکن مصلوب معهود نادری فوزی ایله آصلمغه اونك قدر لایق معارف مفتشلرندن برحریفك جورناللریله ینه بروسه‌ده ادامهٔ اقامته مجبور ایدلدی .

ایام اضطرابك خاطره‌لری ناقابل نسیان اولور . نیچون حس ویاد ایتمه‌ملی ، وکونلرك‌ده کندیلرینه مخصوص جاذبه‌لری وحق تذکاری واردر .

سامی بك

حیاتنده وَ وفاتنده مطبوعاتك مطالعاتی

— وقتیله چوق چالیشه‌بیلیوردم . اوقویه‌بیلیوردم . فقط شیمدی چالشه‌میورم .
دیبه حیاتندن شکایت ایتدی. ماصه‌نك اوزرنده بولنان یازیلری آلدی، اوقودی. مسترحانه برسی توصیه ایتدی .
سامی بکك یوکسك قلبنه ، انسانی حسلرینك سایه‌سنه صیغینان یالکز بن اولدیغمی آکلامشدم . برچوق کیمسه‌لره یاپدیغی ، یاپمق ایسته‌دیکی ایلکلرك شاهدی اولوردم .. سامی بك هیچ کیمسه‌یی اهمال ایتمزدی . اك کوچوك طانیدیغی چوجقلره قدر کورمك ایستردی. آه .. اونك تمیز ، صمیمی قلبنی ، علویتنی ، انجه حساسیتنی آکلاتمم . اوبشقه ، اویوکسك برانساندی . پك ایی خاطرلایورم ؛ احباسندن برینك وفاتی اوزرینه چوجوقلرینه نه درین ، نه‌یوکسك برببابا شفقتیله قوشمش ، اونلری حمایه ایتمشدی . اکثری کونلر مکتبه کیدر، اونلری کورر ، سور ، دراغوش ایدردی .
سامی بکك عرفانی ، یوکسك اخلاقی مملکتده نصل اونودلیه‌جق ایزلر براقدیسه ، اخلاق ایچون نه قدر بیوك ، لایموت برمثال ایسه قلبنك پك تمیز ، پك صمیمی آرزولری ، حسلری ، محبتلری‌ده اونودلیه‌جقدر . بتون حیاتنده اونك روحی ، اخلاقی ، وجدانی تمیزدی ، وتمیز اولدیغی حالده أولدی . آرقداشلردن بری سامی بك حقنده پك طوغرو برحقیقت سویلیوردی: سامی بك حیاتك بوچرکابی ایچنده یاشادی ، فکرت‌کبی چکلمدی . فقط حیاتنده بوچرکابدن برقطره بیله روحنه ، وجدانه صیچرامدی ....
سامی بکك اخلاق ، فضیلتلری ، انجه‌لکاری اوقونه‌جق ، امتثال ایدیله‌جك برکتابدر . بتون شعرلرنده انجه، ملکی، معصوم حسلری کوزه چارپار. اك کورولیه‌جك فلاکتلره، المره قارشی اونك قلبی بتون صمیمیتیله، صافیتیله چیرپینیردی .
سامی بکك اخلاقی ، فضیلتی انجه برشعردی ، اویاقیندن طانیانلره انسانلغك برغایهٔ خیالی ایدی .. نه‌چاره پك سودیکی تربیه حیاتندن ایرکن آیرلدی : پك چوق کنجلر اونك روحندن، فیضندن محروم قالدیلر.
صوك زمانلرده اك وطنی حسلرله ، اك صمیمی آرزولرله تأسیسنه موفق اولدیغی ملی تعلیم وتربیه جمعیتنده چالیشمغه باشلادی . انحطاطه یوز طوتان وطننك سلامتی ایچین امین بریول بولدیغنه، تعالینك، رفاهك تعلیم وتربیه‌ده یاپیله‌جق انقلاب ایله اوله‌جغنه بتون روحیله قانعدی. صوك زیارتم رمضان بایرامنده جمعیتك مرکزنده ایدی. اوکون زیارته کلنلرله صمیمانه قونوشدی ، بالذات حاضرونه شکر وسیغاره طاغیتدی. جمعیتك استقبالی حقنده امیدلرینی سویله‌دی . بندن کویلولرك حالی صوردی ، پك متحسس ومتأثر دیکله‌دی ..
ایکی آی اول بن چتالجه‌ده ایکن دنیایه کلن قزمك اسمنی قویمق ایچون أوه کلمش وقزمه انتخاب ایتدیکی « امل » اسمنی ویرمشدی .
ایواه... اوشیمدی آره‌مزدن ابدیاً آیرلدی. پك سودیکی فکرتنك یانته کیتدی. . زواللی قالان کنجلك ، اونك افولنه ابدیاً آغلایه‌لم ....

بشکطاش اتحاد وترقی سلطانیسی معلملرندن

روشن

— روشن .. سن چالیش .. بر ایکی آی صکره مکتبی اکمال ایدنجه سنی اوروپایه کوندره‌جکم، دیدی.

سامی بك یالکز بنم حیات فکریه‌مله دکل؛ بتون استقبالمله، مملکتمه ایفا ایتدیره‌جکی وظیفه‌لرله مشغول اولیور، استعدادلرمه برجریان ویرمك ایستیوردی. حقیقةً اوبرچوجغك مشفق برباباسی کبی، براغابك کبی خصوصیتنه داخل اوله‌رق طرز حیاتیله، روحنده‌کی استعدادلریله ونهایت استقبالیله اوغراشیردی. بوصمیمی مشغولیت اونك ایچین الك بیوك والك طبیعی برذوق ایدی.

اونی الك چوق اشغال ایدن شی یکی نسلك حالی واستقبالی ایدی.

برقاچ آی صکره مکتبدن چیقدم. بنی اوروپایه اعزام ایچین چالشدی. ناظر موافقت ایتمشدی. برقاچ کون صکره قابینه دکشدی. سامی بکك امکاری بوشنه کیتمشدی. تکرار تشبثاتده بولندی. برکون متأثر برحالده یاقلاشه‌رق:

— روشن، دیدی، بیلیرمیسك نیچون اوزولیورم، نه‌قدر مضطربم. سنی اوروپایه کوندرمك الك بیوك املم.. فقط دائما اوکه برانکل چیقیور. آه قوهٔ مالیه‌م مساعد اولسه‌ده کندی پاره‌مله کوندرسه‌م ... صبرایت .. انشاالله یقینده وضعیتم مساعد برحالده بوله‌جق..

— ضرری یوق، دیدم، بزم دارالفنونمزه کیره‌رم. اورده چالیشیرم..

— اوت، دیدی، شیمدیلك زمانك بوش کچمه‌سین. نه‌اولور نه‌اولماز، سن دارالفنونه یازیل. سکا براوطه طوتهلم. تحصیلك ایچین بتون قوتمله یاردم ایده‌جکم. سن مستریح اول. وچالش. آه اوزمان بونجیب ویوکسك انسانك فضلتکار روحنك اوکنده چیلدیردم.

سامی بکده برحال واردی: اوقناعت ایتسین‌که برشی وطنی ایچین خیرلیدر، او نه‌قدر کوچ اولورسه اولسون مطلق معاونته شتاب ایدر، الندن کلمزسه بتون صمیم روحیله‌چیرپینیر، کیری دونمز، تشویق ایدردی. بونجیب انسانه نه‌زمان تصادف ایدلسه الی قولاغنه قویمش اولدیغی حالده اکثریا یابرینك دردینی، الرینی دیکله‌دیکی، ویاخود ابی اولدیغنه قناعت‌ایتدیکی برمعاونته شتاب ایله‌دیکی کورولوردی.

آرلدقدن برقاچ‌کون‌صکره دارالفنونه یازلشدم. بایزیدده‌براوطه طوتمشدم. اوزمان‌سامی بك‌ده دارالفنون مدیرعمومیسی اولمشدی.

برکون تصادف ایتدم؛ بشریت ایچین یکی یازدیغی شعرینی پك متحسس اوقومایه باشلادی. ینه یوکسك انسانك فضیلتکار قلبی بشرك الریله قانامشدی.. نصل وقت کچیردیکمی صوردی. اوطه‌مك آدرسنی آلدی. وایکی لیرا چیقاردی، ویردی. کندمی ضبط ایده‌میه‌رك آغلامغه باشلادم. بنی قوللرینك آره‌سنه آلدی:

— روشن، بن سنك اغا بککم.. بوندن دها طبیعی برشی وارمی؟.

دیه‌رك تسلی ایتدی.

برصوك بهار آقشامی یاغمور هنوز دینمشدی. اوطه‌مده لامبه‌می یاقمش، یاتاغمك‌ایچنده اوقویوردم. مردیوندن برآیاق سسی ایشیتدم. قپو ووردی. آچدم. حیرتله سامی بکی کوردم. النده برالکتریق فنه‌ری ایله کوله‌رك ایچری کیردی.

— نصلسك، نه‌یاپیورسك، سنی کورمکه کلدم؛ دیدی. آه اوزمان نه قدر متحسس اولمشدم. بتون جوشقون حسلرمله آیاقلرینه قاپانمق، منتدارلقلرینك درجه‌سنی آکلاتمق ایسته‌دم. او ینه براغابك‌حسیله ساکن وملتفت سویله‌مکه باشلادی. اوطه‌مه، کتابلریمه باقدی، نه‌قدر چالشدیغمی صوردی.

سامی بك

سامی بكی دارالشفقه‌ده طلبه‌ایكن طانیدم. هیئت تدریسیه هرهفته جمعه ایرتسی كونلری مكتبده اجتماع ایدرلردی. سامی بك‌ده باباسنك تأسیسنه همت ایتدیكی مكتبه اجتماع آقشاملری سوه‌رك كلیر، برقاچ ساعتی بوشفیق یوواده كچیردی. اوا كثریا دیكراعضالردن اول كلیر، طلبه‌لرك آره‌سنه كیرر، اویونلرینی سیرایدر، اونلرله مشغول اولوردی.

برهفته «سعادت بشریه» سرلوحه‌لی برشی یازه‌رق مدحت افندی مرحومه ویرمشدم. بو، پك زیاده خوشنه كیتمش، دیكر اعضالره، بالخاصه سامی بكه كوسترمش‌دی.. اونلرده بتون طلبه قارشیسنده بكا اوقوتمه‌یی، برمناقشه یاپدیرمه‌یی تنسیب ایتمشلردی.. برآقشام مذاكره‌سنده احمدمدحت افندی، رشید پاشا، سامی بك، دیكر اعضای محترمه وبوتون طلبه طوپلاندیلر. كرسی‌یه چیقدم. سامی بك یاقلاشدی. آیاقده دها زیاده علاقه‌دار اوله‌رق برمعتاد دها ایی ایشیده‌بیلمك ایچین النی قولاغنه قویدی. اوقودم. سامی بك پرنشئه، بنی درآغوش ایده‌جك برحالده ایدی. مقاله‌یی ایسته‌دی، جیبنه قویدی. برطلبه‌ده كوردیكنی امید ایتدیكی كوچك برلمعه اونی پك زیاده متحسس‌ایتمشدی.. بعض مناقشه‌لر یاپلدی. صكره آیریلیركن ینه یانمه كلدی. تقدیر آمیز بعض سوزلر سویلدی..

سامی بك آرتق هرهفته كلدیكی وقت بنی كورر، فلسفه‌دن، حیات بشردن، بعض‌مسائل علمیه‌دن بحث ایدر، فكرلرویرردی. اوصورتله‌كه بكا برآرقداش حسنی ویره‌جك طرزده ادارهٔ كلام ایدر، بنی بتون شفقتیله سور، «بن سنك آغا بككم» دیردی. ونم چوجقلغمه ایغر ویواش یواش بنی یوكسلدیردی. خصوصیله ایلك یازدیغی مكتوب حیاتمك الك قیمتلی خاطره‌سی ومربی، فضیلتكار روحنك برشاهدی اوله‌رق قاله‌جقدر. برهفته «روح» حقنده دوشونجه‌لرمی یازه‌رق ویرمشدم. خدمه ایله شومكتوبی كوندرمشدی:

«.... بكا كوندرمش اولدیغكزمقاله‌یی اوقودم. طرز تفكركزی تقدیرایده‌رم. دنیاده هرشی وعلی‌الاطلاق هرموجود قدرت كاینه‌نك برتجلیسی‌در. بوكیجه اشتغالاتمزمساعد دكل؛ كله‌جك هفته انشاالله كوروشورز. اساس اعتباریله همفكرز. فرضیه‌كز عقله پك یقیندر...»

١٠ مارت سنه ٣٢٨

كوچوك برطلبه‌یه «اساس اعتباریله همفكرز» دییه‌بیله‌جك قدر بیوك فضیلت وتواضع كوسترن بیوك انسانلره پك آز تصادف اولنه‌بیلیر.

بكا برایده‌آل ویرمك ایستردی. اكثریا بیوك آدملرك مناقبندن، انسانلرك فنالقلرندن، ایی یوللردن بحث ایدردی. وبن برآزصكره كندمده برایمان‌كورمكه باشلامشدم: چالشه‌جغم، بیوك برآدم اوله‌جغم، انسانیتك مرضلرینی اوكرنه‌جكم، تداوی ایده‌جكم.

سامی بكك طرز تربیه‌سی سایه‌سنده بسیط روحمك نصل بیوك اشتیاقلرله چیرپینمغه باشلادیغنه حالا حیرت ایدییورم. بركون قونوشوركن ممنون برحالده:

. . . . سامی بك فضائل اخلاقیه وكمالات انسانیه‌نك درجهٔ قصواسنه ارتقا ایتمش ، ابنای جنسنه خیر ومنفعت فلسفه‌سنی دارینده هادئ رشد وسداد بیلمش برمرد خداپرست ایدی . خداوندكار ولایتی معارف مدیری ایكن حلب اعدادیسنده بولنان بیوك مخدومم [شمدی دكزلی ومنتشا وانطالیه دائرهٔ تفتیشیه‌سی عدلیه مفتشی] شوكتی حلبدن بروسه اعدادیسنه آله‌رق تربیه وتعلیم ایتمش واستانبول مكتب حقوقنه قید ایتدیرمش ایدی . كوچك مخدومم عبداللطیفی لوزان دارالفنونه سوق ایتمش ومعیشتنی تأمین اسبابنی استكمال ایله‌مشدی. بروسه اعدادیسنده درت بش بی‌چاره اولاد وطنك مكتب اجرتلرینی كیسه‌سندن ویره‌رك تدریسلرینه دلالت ایتمشدی . ایلك ایتدیكی كیمسه‌لره « سامی بكا شونی یاپدی » دییه‌جكنه یمین ویردیرردی .

پك عصمتناك برروح ، پك نادر بر جسم لطیف ایدی . شمدی همراز ملكوت اولدیغنده شبهه ایتمدیكم روح نجیبی سینهٔ صاف عشق وغرامنده مبارك وطن وملتی ایچون چارپینیر طورووردی .

قلب پاكی دائما وحدت وجود وقدرت وعظمت خالق معبودی تصور وتصدیق ایله مشغول ایدی .

نزدنده پك مقدس اولان پدری سلیمان پاشا مرحومك علیهنده بولنانلره قارشی كنجلكنده ایتدیكی طغیانلره بیله بالآخره نادم اولمش ، ودفعاتله « آه ، نوری ، ممكن اولسه‌یدی‌ده اونلردن طلب عفو وصفح ایتسه‌یدم » دیمش ایدی.

سلیمان پاشا ذریتك عصبه‌دن اولمق اوزره سامی بكده منقطع اولمسی طوغروسی موجب تأسف عظیمدر .

سامی بك صاغلغنده دكرینی ، قیمتنی اولدیغی كبی اكلاتمق ایسته‌مدی ، یاخود بزم پك چوغمز آكلایه‌مدق . اومحترم فرد كزیدهٔ ملت، اوفیاض منبع علم ومعرفت تشنكان معارفی طویورمه‌دن ، وقتسز افول ایتدی كیتدی . الله غریق رحمت وغفران ایلسون .

بیروت دفتردار اسبق

نوري

... سامی بکی پك آز وپك کچ طانیدم. یالکز دوستلرمدن اونی ایی ودوغرو برانسان دیه ایشتدم ، وبوسوزلری براز تنفس ایده بیلمك ایچون فضیلتك کندیسنه وانقاضنه وتقلیدینه محتاج اولدیغمز یادی فنا کونلرده ایشتدم .

یابانجی ویا دوست بتون ایی وسوکیلی انسانلر اولدکلری زمان دینیلدیکی اوزره اونك ایچونده « یاشاسه‌یدی » ویاخود « ئولمسه‌یدی » اسفلرینی سویله‌یه‌بیلیرم .

فالح رفقی

سامی بك نامنه نشر اولنان بورساله‌ده مرحومك فضائل اخلاقیه‌سی ایله برچوق مزایاسی کندیلرینی بنم کبی طانیانلر وسونلر طرفندن یازیله‌جغندن بن بوراده مرحومك باشنه کلن بروقعه‌یی ذکر ایله اکتفا ایده‌جکم .

سامی بك مرحومی طانیانلرجه معلومدرکه مرحوم براز آغیرجه ایشیدیر ایدی. بو خسته‌لغك نه‌وقت عارض اولدیغنی بیلمیورم ایسه‌مده مشارالیه‌جزائر بحرسفید معارف مدیریتنده بولوندقلری زمان قولاقلرینی ویانه‌ده تداوی ایتدیرمك اوزره هرناصلسه نظارتجه مأذونیت استحصالنه موفق اوله‌رق درسعادته کلمش ایدی . بونی برغنیمت بیلن خائن ژورنالجیلر عمان ماینه [سلیمان پاشازاده‌نك] ویانه‌یه کیده‌جکنی بیلدیرمش اوله‌جقلرکه زواللی سامی بك بوسیاحتندن منع اولندی .

بیچاره ویانه‌ده قولاقلرینی تداوی ایتدیره‌مدیکندن طولایی اوزمانلر پك متأثر اولمش ایدی.

سامی بکه غنی غنی رحمتلر .

بزم‌عالم والده سلطانیه‌سی مدیری

محمد عارف

ایسته‌مز ، حتی برسحر ییلدیزی کبی زمان زمان کیزله‌نیر ، فقط حیاتنده اولدیغی کبی بواطوار کزیده‌سیله‌ده رقتی ، جاذبه‌سنی آرتیریر ..

بیك درلو زحمتلرله ، سفالتلرله ، مکروه ومستکره احتراصلر ایچنده حالا تعقیب ایله‌دیکمز بو اکری بوکری یولدن اومعزز ، اومحترم یولداشمز بزدن اول کچدی ، کیتدی ، بزی بریاندن بردرجه دها محزون ، دها یتیم ، بیکس براقدی ، فقط بریاندن‌ده پیش عبرتمزه نورانی برایز آچدی . مضی مامضی ، باری شمدیدن صوکره اولسون ، کوچك ، بویوك او اثره اقتفا ایده‌بیلسه‌ك ، اخلاقاً ، فضیلةً او مرتبه‌لری احراز ایده‌مه‌سه‌ك بیله هیچ اولمازسه او فیض وصفوته دوغرو سعی ایتمه‌لی ، بو سعی ایچنده دها باشقه ذوقلر آرایه‌رق خصوصی وعمومی حیاتمزده دها نزاهت ، دها نجابت ویره‌ك امیمکه عقباده روح سامی‌ی نورلره ، نشئه‌لره مستغرق ایلرز . خلاصه ، نه‌قدر منکر فضیلت اولورسه اولسون ، بوکون بو محیط ایچنده برفرد وارمیدرکه بومیت خجسته‌یه ، احتمالدر قلباً وفکراً بیکانه اوله‌بیلیر ، فقط براغبرار ، بر انفعال کوستره‌بیلسون ، حاشا ؟ . بز ایسه اویله اومارز ، اویله حکم ایدرزکه ایچمزده بو معزز وطنداشمزك یاد مبجلنی حافظهٔ احترامنده یاشادقجه صاقلایانلر حسابسزدر . بویله بر عاقبت ، بر عاقبت مسعوده میلیونلرده برفرده میسر اوله‌ماز . حیاتنده‌بوتون اوچکدکلرینه ، اودرین تأثرلرینه ، بویله‌وقتسز افوله رغماً سامی‌ینه پك بختیار برانسان‌ایمش ! . چونکه درداحتراصدن برلحظه صیریله‌رق دوشونه‌بیلسه‌ك ، دیدکلری کبی بوجهان فنایه بویله‌درت ال ایله صلمامه‌ق درحال آکلارز ، تسلیم ایدرز :

زیادة المرء فی دنیاه نقصان
وربحه غیرمحض الخیرخسران

۲۹ مارت ۳۳٤

علی کمال

رغماً بر دوستنی اقتضا ایدرسه بر جم غفیره قارشی، هم ده پك پارلاق، مدافعه‌ایلردی..
عربك ویردیکی معنای بلند ایله :

تمسك ان ظفرت بذیل حر
لان الحر فی الدنیـا قلیل

بودرجه حر بر انسـان بوطوپراق یتیشدیرمه‌دی ، یاخود پك نادراً یتیشدیردی ،
چونکه احراردن کچینلریمزك کلیسی بو شـجاعت مدنیه‌دن محرومدرلر ؛ مناسبت
ومعاملهٔ اجتماعیه‌لرنده بویله مردانه فکر وقلبی دستور ایدینه‌مزلر .

*
* *

سامی هرسودیکی کبی ، حتی هرسودیکـندن زیاده وطنی پك صاف برعشق ایله،
استحقار منفعتله سوردی، صوك یازدقلرندن، الك صوك سنوحاتندن‌ده آکلاشیلیر ،
وطن دردیله، وطن اندیشه‌سیله خاتمهٔ حیاتنه طوغری دلخون ایدی، چونکه وطنی
کبی بوتون بشریت‌أولومله چارپیشیرکن اکثریتله‌وطنداشلریمزده کوردیکی‌لزومندن
فضله احتراصـات حیاتی چیرکین بولیوردی ، انسـانلغه پك یاقیشدیرامایوردی ،
ایسته‌یوردی‌که هرکس دکلسه بیله بویوك برا کثریت ، بالخاصه شاعرلریمز، متفکر-
لریمز نفسلرندن زیاده مملکتلرینی دوشـونسونلر ، هردرلو فعالیتلرینی بواملە حصر
ایله‌سونلر، کندی اویله‌یاپمایورمیدی؟ وظائف رسمیه‌سندن باشقه‌ملی تعلیم‌وتربیه‌جمعیتنه
حسبةً لله کونلرینی، کیجه‌لرینی وقف ایتمه‌یورمیدی؟ عجبا برکره‌جك اولسون لوحهٔ
فکرینی بوعلمی ، ادبی،اجتماعی وظیفه‌لردن باشقه بردوشـونجه ایله کیرله‌تمشمیدی؟
جوغمزك یاپدیغمز کبی بوهرج‌ومرجدن استفاده ایله یوللو یولسز، انصافلی‌انصافسز
پاره قازانمق، ایش، نه‌درلواولورسه‌اولسون ایش کورمك قایغولرینه دوشمشمیدی؟
دائما ثروت ورفاهیت ایچنده یاشامش، ینه دائما بعض یتیملره ، محتاجلره سنه‌لرجه
معاشلرویرمك علوجنابنی ، سماحتنی کوسـترمش ایکن حیاتنك صوك دملرنده عادتا
مضایقه‌ده ایدی؛ چونکه ایکی سنه اول بر یاز بویوك آطه‌ده عائلـسیله برابر تبدیل
هوا ایچون طوتمق ایسـته‌دیکی بر خانه‌یه یکرمی ، نهـایت اوتوز لیرادن زیاده کرا
ویرمکی کوجندن فضـله بولیوردی، بونکله برابر اوحالندن ، بوفقرندن‌ده خشنود
ایدی، چونکه ثروت معنویه‌سنی ، عرفانی، وجدانی، هرمشکله‌رغماً، لکه‌له‌تمکدن
صیانت ایله‌دیکنی بیلیوردی ، آکلایوردی .

برکون کلیر ، بوملتك ادبی، اجتماعی ، سیاسی برتاریخی یازیلیرسه ، اوصفحه‌ده
الك زیاده پارل پارل پارلایه‌جق بویوك سیمالردن بری ، برکزینی سلیمان پاشـا زاده
سامیدر ، احتمالدر ، بوسیمای بلند لطیف برمحویته بورونور ، اویله هرکوزه‌چارپمق

بویله اولدیغی ایچوندرکه عشرت ، قمار وسائره غربدن زیاده شرقمزی خراب ایلر، چونکه اودیارده کلیتله آیاق طاقمنه ایسه بزده اك زیاده باشلره ساریدر. سامی کبی بو سرایتدن نفسنی اول وآخر محافظه ایدنلریمز ، حیات خصوصیه‌سنی بر بلور کبی لکه‌سز ، پارلاق ، پاك طوتانلریمز پارماقله کوستریله‌بیلیر .

فقط ارتحال ناهنگامنه یانوب یاقیلدیغمز بولجهٔ کمالك دها باشـقه فضیلتلری ، فضیلت اجتماعیه‌لری وار ایدی‌که فی‌الواقع بواقلیمده کورلمز ، ادراك ، تقدیر ایدلمز محاسن خلقیه‌دندر ، فقط بر جمعیت ایچون عادتا تمل دیرکیدر ، اویله مسندلره‌مالك اولمایان هیئتلر اصلا پایدار اولماز .

سامی یالکز خصوصی احوالنده دکل ، اجتماعی مناسبتلرنده‌ده ، بلای ریادن مصون ایدی ؛ دائما فکرینه اتباع ایلر، قلبنه پیرو اولوردی ؛ تقدیرنده، توبیخنده، میلنده ، نفرتنده ، باشقه دستور بیلمز ، هله دستور منفعتی هیچ آکلایامازدی ؛ بوکون اقبالده ایکن تبجیل ایتدیکی بر دوستنی یارین ادبارده دوشـونجه تلعین ایتمکه قالقیشمق شویله‌طورسون هیچ‌اونوتمازدی، ینه‌عینی‌درجه‌ده‌سوردی، دوشونوردی، طانیمادیغی ، سومه‌دیکنی ایسه، ولو اقصای مراتبه ایرمش اولسون، طانیمغه‌یلته‌نمز، سورکورونمکه تنزل ایتمزدی ، آلایش جهانه او قدر اهمیت ویرمزدی .. بو محیط ایچنده بومرتبه خجسته برفطرت بنی‌دائما حیرتلره دوشوردی.. بن، بن نه‌دوستلر، نه‌آرقاداشلر، نه‌انسانلر کوردم‌که بوکون‌سزه‌صوك‌درجه وفاکار، مشفق‌کورونورلر، حتی لحکمةٍ تبصبص درجه‌سنده حرمت ، محبت کوستریرلر ، فقط یارین اندیشهٔ منفعت اویله ایجاب ایدرسـه ینه سزه سببسز ، قصورسز، عین ولوله ایله خصم جان اولیویریرلر، اومرتبه یاقین‌برماضی‌یی درحال اونوتور واونوتدیریرلر.. بومداهنلر، بو دیاکارلر ، نه دیرسـه‌کز دیبکز ، هیئت اجتماعیه‌مزده بر ، بش ، اون دکل ، بیکلرجه‌در ، براوردودر . ایشته برهیئتی‌ده اك زیاده صارصان بونوع فلاکتلردر. چونکه اجتماعاً‌بوقدرچوروك برزمینه، نه‌اولورسه اولسون،متین بربناقوریله‌بیلیرمی؟.

نور ایچنده یاتسون، قوجه سامی اونورانی حیاتیله برجمعیتده انسان کامل‌ناصل اولور ، اوخارقه‌یی‌ده کوستردی ؛ زمین وزمانك اومدهش سائقلرینه رغماً بو درد ساریٔ اجتماعیمزه‌اوغرامادی، ذاتاً دشمنلری‌یوقدی ـ چونکه اویله برولی فضیلته، قابل‌دکل، خصومت‌ایدیله‌مزدی ـ لکن‌دوستلرینه‌ده ادبار،اقبال‌دائما دوست،ادبارده اقبالدن‌زیاده، فداکار، وفاپرور دوست‌قالدی؛ دوستلغنده، دیدیکمزکبی، فکرندن ، قلبندن باشقه‌دستور بیلمزدی ،کیمسه‌دن ییلماز، هیچ برطرفدن چکنمز ، هرحاله

باعث شکوی بکا حزن عمومیدر ، کمال !.
کندی دردی کوکلمك بالله کلمز یادینه

دیبوردی، حقیقتده اوکزیدهٔ خالقتك کندی دردی بویوکدی. کویا فیاض قدرت بروجود خجسته‌ده اومرتبه محاسن خلقیه‌یی جمع ایتدیکنه نادم اولمش کبی سامی‌یی دها شبابنده مهالك دکلسه‌ده مزعج برایکی ضعف طبیعی‌یه اوغراتمشدی: صاغرلق نه بلا ایدی، اویارجانمزله صمیمی، سورکلی هرالفتمزده ، هرصحبتمزده نه حزین، نه مدهش برسدچکیوردی. اکثریا بویله چتین، بویله یوریجی مصاحبه‌لریمزده تأثرمدن کوزلرم یاواش یاواش یاشاریردی.

مع مافیه بوکوچلکلره ، بوآجیلره رغماً بویله نادراً ملاقی اولدقچه ، اورفیق قدیممدن آیرلمق ایسته‌مزدم، اوکونی‌ده صباحدن آقشامه قادار برابر، باش باشه کچیردك ، یمکی بریمز کلبهٔ مساعیمه ، کتبخانه‌مه چکلدك .. یازمه، باصما ، شرقدن، غربدن اوکونا کون، اورنکا رنك کتابلر ایچنده سامی موقعنی بولمشدی، باشقه بر نشئه ، برنشاط ایدینمدی ؛ واقفانه برادا ، برمراق ایله یازدقلریمه ، یاپدقلریمه کوز کزدیردی؛ پارماق حسابی ایله شعر سویله‌مکه دائر بکا عادتا بردرس ویردی ؛ ذاتاً شعردن مکتب‌ملکیه‌ده ایکن‌ده خواجه‌مدی؛ دها انتشاراتمه‌دن اول منظومه‌لریمی اوقور، بعضاً تنقید، بعضاً تقدیر ایلردی، بوسفرده اویله یاپدی، وزن‌ملی دیدکاری طرزده سویلمك ایسته‌دیکم برنشیده‌نك شوبیتنی چوق بکندیکی ایچون دفترینه‌قید ایله بنی تلطیف ایتدی :

عمریمك کلی ، کولمه‌دم سنسز ..
کل نه ؟ کولمك نه ؟ بیلمه‌دم سنسز ...

فقط بواستاد کمالاتك اوکون بکا ویردیکی باشقه بر درس ، درس اخلاق بو درس شعر وادبدن دها نافع ، دها مؤثر اولدی ..

دوشوندم‌که بوملکده متفکر کچینلریمز، بوملتك نجاتنه چالیشمق ایسته‌ینلریمز کافهٔ دکلسه‌ده قسماً سامی کبی یاپه‌بیلسه‌یدك، اوپایهٔ اخلاقه یوکسه‌لسه‌یدك ، برمقالهٔ ادبیه‌ده ذکرندن بیله قلمك حیا ایتدیکی اوسیئه‌لره بودرجه ابتلا کوسترمه‌سه‌یدك هیئت اجتماعیه‌مز بودرکه‌ده‌می قالیردی؛ اقبالمزکولر، استقبالمز آچیلیردی.. فی‌الحقیقه بشریتك بوآفتلری باشقه جمعیتلرده ، باشقه ملتلرده‌ده بول بولنه موجوددر ؛ فقط بزده اولدیغی کبی صنف متفکرینه مسلط دکلدر . باشدن باشه غربده بر ادیب ، برشاعر، برسیاسی، حاصلی جدی برانسان کورولمزکه اویله سفاهتلره مبتلا اولسون، اولورسه شاذ قیلاندندر ، مسند بلندندن درحال دوشر ، محیطندن طبیعتیله مهجور اولور، برنوع قوغولور .

دیلنجی چوجقلرینی طوپلار، درلو درلو چاره‌لره باش اوره‌رق مصیبتدن قورتارمغه چابالاردی. طبیعتك الیم بر جلوه‌سیله لذت ابوتدن، ذریتدن محروم قالیشدرکه بیچاره خانمده بو سودای معصومیتی بویله رقیق بر مرتبه‌یه چیقارمشدی.

زمان بکا یار اولمادی، او رفیق قدیمله ایسته‌دیکم کبی دوشوب قالقه‌مادم، آرامزه یکیدن حائللر کیردی؛ آنجاق، صوك ایکی اوچ سنه ظرفنده، بر بریمزله بیوك آطه‌ده، آرناود کوینده برقاچ دفعه اوزون اوزادی‌یه کوریشه‌بیلدك.

بوسفرده سامی علمندن، کمالات سائره‌سندن زیاده اوزیه، او مونس، او منعم اخلاقیله بنی مبهوت قیلدی. محیطمزك خصوصی، عمومی ناقدار کوچکلکلری، ذلتلری، زللتری وارسه بو فطرت ممتازه اونلردن منزه قالمش، فقط نه پارلاق بر مرتبه‌ده منزه قالمشدی. بر ملك‌ده شیطانلرك ایچنه دوشمش اولسه عصمتنی بلکه بو قادار محافظه ایده‌بیلیردی. ایکی سنه اول بر کون سامی بنی زیارت ایچون بیوك آطه‌یه کلمشدی: بز بر معتاد (قلوب) دیدکلری معروف سفاهتخانه‌ده ایدك، بر طرفده اویون، آدیله صانیله قمار، او مدهش، او مستکره، او خانمانسوز ابتلاکه حقیقتده الك چیرکین بر مذلت اخلاقیه‌در... بر طرفده آلتدن آلته عشرت، راقیلر، ویسکیلر، سائره‌لر... دها اوته‌ده ایسه کیزلیدن کیزلی‌یه قادین... حاصلی، قادین، عشرت، قمار!.. بشریته ازلدن بری مسلط اولمش اوچ بیوك آفت که کرك هپ بردن، کرك آیری آیری اولسون بر انسانی صاردیلرمی انسانلقدن چیقاریرلر، ساده افرادی دکل، جمعیتلری بیله باطیریرلر. اویله اولمقله برابر بز، بو سفاهتخانه‌نك آقین آقین، بیوك، کوچوك، علمی، عسکری، ملکی هر مسلکدن، هر مرتبه‌دن مدواملری هیچ صیقلمایور، آچیقدن آچیغه بو رذالتلری ارتکاب ایله‌یوردق. سامی کبی بر عفت مجسمه‌یی آرامزده، بو محیطاایچنده کورونجه بکا بردن بر داوتانمق، کیمسه‌دن دکلسه نفسمدن اوتانمق کلدی.. فی الحقیقه او مجسم فضیلت او محیط، او مزبله ایچنده بر پرلانطه کبی پارلایوردی؛ بوتون او وسیله‌لره ازلدن بیکانه ایدی، پاره‌یه قارشی بیله جزئیجه اولسون بر تمایل، بر احتراص اثری کوسترمه‌یوردی؛ کویا باشقه بر عالمده، بو زمین سفلی‌یه نسبةً عالم لاهوتده ایدی. (قلوب) ك باغچه‌سنده بر آغاج آلتنده بکا حیات خصوصیه‌مك الك صاف صفحه‌لرینی آچدیردی؛ خیال میال طانیدیغی غربتده‌کی چوجقلریمی عائله افرادندن ایمش کبی بر صمیمیتله، بر مراقله صوردی، صوکره شعردن، ادبیاتدن، فلسفه‌دن کندینه مخصوص طور جاذبه داراایله بحث ایله‌دی، سیاسته کیجه‌جه‌حدت وشدت کوستردی، فقط بوتون تظلملرنده، تلهفلرنده شخصنی اصلا قاله آلمایوردی، شخصیاتدن ذره قدر اثر یوقدی، لسان حالیله:

نفسمده تجربه مله سویلرم: بوتون اومکتب آرقاداشلریمك ایچنده فضائل اخلاقیه اعتباریله سامینك مرتبهٔ بلندنده هیچ برفرده تصادف ایله‌مه‌دم، دییه‌بیلیرم، هیچ بر فرد ایله‌ده بویله ربع عصردن زیاده دوستلغمی، آرقاداشلغمی بودرجه شائبه‌سز، خسوفسز، سورکلی محافظه ایده‌مه‌دم. نیچون؟. بوسوألك جوابنی سامینك آشاغیده بردرجه دها تشریح ایده‌جکمز کمالات فطریه‌سنده آراملی‌یز..

*
* *

مکتب حیاتی بویله برقانه برسرعتله کچدی:

حالا اوزمانه طالبم بن
دوندیرمکه عمری اولسه قدرت

محبس، منفا، غربت دیرکن او رفیق مشفقدن سنه‌لرجه آیرلدق. یکرمی، یکرمی بش سنه ایچنده یالکز بر ایکی کره بربریمزله ملاقی اوله بیلدك، فقط سامی هپ اومکرم، اومعزز سامی ایدی، هرفرصتده بتون آرقاداشلرینه اولدیغی کبی بکا قارشی‌ده سموقلبنی کوستردی.

وقتاکه مشروطیت اعلان اولوندی، وطنه دوندم، فلکك یکیدن برچوق کرم وسردینی کوردم، محیطمزی دها درین‌دن، دها یاقیندن تدقیق ایله‌دم، ایله‌دم فقط نظرمده قوجه سامی بویودکجه بویودی، فی‌الحقیقه شعراً، ادباً، علماً چوق بوکسلمشدی، آلایشدن، نمایشدن طبیعتیله چکندیکی ایچون بو یوکسکلکنی ممکن اولدیغی قادار صاقلامشدی، کورمك ایسته‌مه‌ینلره کوسترمکه اصلا چالیشمامشدی. فقط بنم کبی منصفانه باقانلر سامینك بوحدود ایچنده، کندی کندینه بومرتبه تعالیسنی خارق‌العاده بولورلردی. مکتبی بیتیردکدن صوکره، میدیللیده، بورسه‌ده وسائره‌ده معارف مدیریتلرنده طولاشیرکن بو کنج عمرینی بوش کچیرمه‌مشدی، طبق‌اول‌شبابنده، ایام تحصیلنده یاپدیغی کبی اوقومش، اوزون اوزادی‌یه تدقیقلرده، تتبعلرده بولونمش، علی‌الخصوص دنیاده بیلیرکه ادبیاتك برجه اوزمانه قادار آزچوق منسی ومتروك قالمش برشعبه‌سنده، بدیعیاتده کلی بر بهره ایدینمشدی، اوسایه‌ده ایسه شعرینه، شاعرلکنه باشقه، بوبوتون باشقه برافق آچه بیلمشدی. سامینك صوك شعرلری ادبیاتمزك نجبه پك مستثنی بدیعه‌لریدر.

فقط بکا اویله کلدی‌که بواستادادب تتبعلرینك اك بویوك برفصلنی فن تربیه‌یه، تربیهٔ اطفاله حصر ایتمشدی، بوکاده سائق بریاندن مسلکی ایدیسه بر یاندن‌ده فطرتنك لطیف برتجلیسی ایدی. سامی چوجقلری، اومینی مینی معصوملری الٓهی برعشق ایله سوردی، برچوجق کوردیمی، سوددن جیلدیردی، بعضاً سوقاقلردن

صیقمادی ، اوركوتمه‌دی؛ آرامزده صمیمی، صاف بررابطه‌نك تأسسنه‌مانع اولمادی. سودیکی آرقاداشلری ایچون دائما سامی مشفق بر حامی اولملقله قالمازدی ، جاندن بردوست ، بریارجان ایدی ؛ سعادتده ، فلاکتده فداکار بریولداش ، برمعین اولوردی .

سلیمان پاشانك بوفرزندنجیبی خُلقاً وخلقةً یاشندن مترقی کورونوردی، چوجق ایکن کنج، کنج ایکن کامله ایرمش، کامله ایکن اختیارایدی. فطرت قادارتربیه‌نك، تهذیبك‌ده بوخصوصده تأثیری اولمشدی .

سامی بغدادده صباوتنی برمحیط متقی ایچنده کچیرمش، شبابه اویله احتساسات نزیهه ایله کیرمش ایدی، چونکه مکتب‌ملکیه‌یه کلدیکی وقت‌حقیقی برمؤمن، صاف برمعتقد ایدی ، دینك ظاهری‌وباطنی بوتون شرطلریله عامل ، فضیلتلرینه‌ده مظهر ایدی، بش‌وقت نمازینی برخلوص قاب ایله قیلاردی، حتی صلاتی مذهب شافعیده اوزون اوزادی‌یه ارکان مخصوصه‌سیله ادا ایلردی ؛ فقط اصلا ریاکار دکلدی ؛ چونکه دینك دیکر شرطلرینه ، فضیلتلرینه‌ده بودرجه اعتناایله رعایت قیلاردی ؛ مثلا هیچ یالان سویله‌مزدی، اللهه نه‌درجه تعظیم ایدرسه عباداللهه اومرتبه شفقت کوستریردی ؛ کین نه‌در؛ بیلمزدی، هیچ برمزله برکون بیله دارغین قالمازدی . غرضدن، حسددن ، بتون اوذلتلردن منزه ایدی؛ هپمز ایچون مشفق، خیرخواه ایدی .. آرتق سویله‌مکه حاجت وارمی‌که مناهیدن صوك درجه توقی ایدردی ؛ کنجلك سائقه‌سیله کلیمزك اوغرادیغمز معصیتلردن اودائما پاك قالیردی ..

ایشته سامی‌یی بزمکتب ملکیه‌ده، دهشبابك اشیکنده بویله طانیدق ، سنه‌لرجه هیچ بویله دکیشمه‌مش بولدق ، سودك ، ساده برعرقدن برنسلدن‌کی دکل ، بر قاندن، برعائله‌دن‌ایمشزکبی سودك . اونادرهٔ وجودك برفضلی‌ده بوایدی‌که الك صمیمی آرقاداشلرینی روحانی برتأثیر ایله جداً قاردش‌قیلاردی، اویله حلقهٔ صمیمیتنه‌آلیردی.

مکتبده ایکن اخلاقاً بویله بلند پایه کوردیکمز سامی عرفانده‌ده مترقی ، پك چوغمزدن مترقی ایدی ، مثلا ادبیاتده هپمزی کچدی، دها بغدادده ایکن شعرلر ، قصیده‌لر سویله‌مشدی ، عربیده ، فارسیده ، ترکجه‌ده باباسندن فیض آلمشدی ، یازاردی ، اوقوردی ، متین براسلوبه مالك ایدی ؛ حتی حسن خطدن بیله محروم دکلدی ؛ فطرةً ذکی اولدیغی ایچون دیکر درسلرینی‌ده مکملاً تعقیب‌ایدیوردی.. حاصلی، ملکیه‌نك ابتدادن انتهایه الك کزیده طلبه‌سندن ایدی. ایچمزدن علماً، قلماً اوکا یتیشنلر بلکه اولمشدر . فقط اخلاقاً بوتجلی هیچ بریمزده میسر اولمامشدر . بو حقیقتی زمان بالآخره دها وضوح ایله میدانه قویدی .

مکتب هنوز برسنه‌دن بری نهاریدن لیلی‌یه تحویل ایدلمشدی . یالکز بناجه، مادةً دکل ، معنیً‌ده بیودلمشدی ، بوممکتده اك باند برمؤسسهٔ علمیه ، برنوع دارالفنون مرتبه‌سنه رفع اولونمشدی، تدریساتجه اوزمینه، اوزمانه کوره فوق‌العاده ایدی ؛ فقط مدرس ، معلم‌اعتباریله دها خارق‌العاده ایدی : مرادبك مرحوم بلکه علماً اودرجه‌لره وارەمازدی ؛ لکن اواحرارانه اوضاعیله ؛ اوسربست، اومؤثر تدریساتیله بودارالعرفانده کویا شرقدن غربه برپنجره آچیوردی ؛ بزی فطرةً‌ده ، فکراً‌ده تهیجلره اوغراتیور ، باشقه‌لاشدیریوردی . مثلا مکتبه کیردیکمز زمان مملکت ، ملت نه‌در ؟ بیلمز، سیاسیات ایله اوغراشماز ، ادبیاته عقل ایردیرمز ، مطبوعاته مراق ایتمز ایکن دها ایکنجی سنه‌ده بوتون بواملر ، بواندیشه‌لرحیاتمزی باشدن باشه صارمشدی . درسلریمز قدر ، حتی بعضاً درسلریمزدن زیاده اونلرله مشغول اولوردق ، تحصیلمزه اونلری غایه اتخاذ ایدردك .. اکرم بك کبی کزیده خواجه‌لریمزی دها اوچنجی سنه‌یه کچه‌رك درسلرینی آلمادن‌اول درینده‌ن درینه طانیدق ؛ ادبیاتده ، سیاسیاتده آززمان ایچنده بویوك بهره‌لر ایدیندك ، نامق کمالدن اعتباراً مشاهیریمزی اویله سوه سوه بیلیردك ، اودرجه اوقوردق ، اوکره‌نیردك که بو معلوماتمزه نسبةً چوق دفعه‌لر درسلریمز ایکنجی ، اوچنجی درجه‌ده قالیردی ..

ایشته بغداده‌کی سلیمان پاشاده بزه‌کوره بویله مبجل معارفه‌لردن ایدی ؛ اول امرده مغدور ، منفی ایدی . بوصفت عندیمزده ، نه‌اولورسه اولسون، بویوکلکدن برنشانه ایدی . چونکه اوادارهٔ مستبده‌یه چوقدن خصم جان اولمشدق .. فضله اوله‌رق ، سلیمان پاشانك فضائل عسکریه‌سنه ، (شبقه) ده یاپدقلرینه دائر ، ولو یالان یا کلیش‌اولسون، املمزه موافق روایتلر ایشتدکدی؛ مغدوریتنی ، منکوبیتنی افکار احرارانه‌سنه عطف ایدیوردق، عبدالعزیز خانك خلعنده‌کی خدمتنی نظریمزده پك بویوتیوردق ، حاصلی ، « مبانی الانشا » سنی ، مزایای ادبیه‌سنی‌ده آز چوق تقدیر ایلیه‌دکدی .. آرتق بز بوحالت روحیه‌ده، بواستعدادده ایکن سلیمان پاشازاده سامی آرامزده ناصل تلقی ایدیلیر، تصور بیورلسون ..

اوت، صنفمزده بز، ادبیات ایله، حتی‌سیاسیات ایله چوقجه مشغول اولور برقاچ کنج ، سامی‌یی درحال طانیمق ایسته‌دك ، طانیدق وطانیر طانیمازده سودك ، هم‌ده قارداش ، بویوك برقارداش کبی سودك . فی‌الحقیقه سامی سناً بزدن بلکه برنبده مترقی ایدی، فقط بویوکلکی ، بویوك قارداشلکی بویله یاش اعتباریله دکل ، اوضاع، اخلاق جهتیله ایدی. بزده‌کی‌خفیفلکلره ، چوجوقلقلره بدل بوکنجده هرجهتجه برآغرلق، برتمکین واردی. ساخته‌لکدن کلیاً بری اولدیغی‌ایچون بووقار بزی‌هیچ

سامی‌یی ابتدای شبابندن وفاتنه قادار، صمیمی بر آرقاداش صفتیله، پك یاقیندن طانیدم؛ بو محیط ایچنده، علی‌الخصوص اخلاقاً، بویله جهان دکر بر وجود ناصل یتیشه‌بیلدی، حیرتده‌یم. سامینك حیاتی، بو خلقك فلاحنی جاندن اوزله‌ینلر ایچون، ادبیاتده دیدكلری كبی، بر مشق تتبع، بر نمونهٔ امتثال اوله‌رق تلقی ایدلملیدر. بزدن آرتق اوقدر خبر یوق؛ كلدك، كچیورز، یاپابیله‌جكمزی یاپدق، فقط یكی نسللریمز فطری، كسبی هرنه‌ایسه «فضائل سامی»‌یی رهبر اتخاذ ایدرك یوریملی، یوكسلملیدرلر. بو ساٸقدن زیاده بر هیٸت اجتماعیه‌نك، بالخاصه هیٸت اجتماعیه‌مزك تعالیسنه خدمت ایده‌بیلیر بر مؤثر كورمه‌یورز، اعتقادیمزجه‌ده یوقدر. چونكه بویله بر حیات بدایعدن بر لوحه كبی یالكز فكره حلول، ذوقه نفوذ ایتمكله قالماز؛ قلبه، وجدانه درین بر تأثیر ایله فطرت انسانی كلی دكیشدیره‌بیلیر، تهذیب ایده‌بیلیر. ذاتاً بویوكلرك حیاتلرینی، تازمان قدیمدن بری بر فن، بر درس كبی تدوین ایدرك مكتبلردن، مدرسه‌لردن اعتباراً اوقوتمق اصولی، الك زیاده، بو امنیه ساٸقه‌سیله اولسه كركدر.

عرض ایتدیكم استثنا، امتیاز ملابسه‌سیله، فكرمجه، «حیات سامی» آرامزده اجتماعیات ایله اوغراشانلر، تدقیقات اجتماعیه‌دن بو خلقك فیضنه، اقبالنه نور آرایانلر ایچونده كنیش بر ساحهٔ تتبع تشكیل ایلر. بزده‌وشن وظیفه‌ده بو حیاتی هر درلو غل و غشدن آزاده اوله‌رق صفوتله طانیمایانلره طانیتمق، بو وادیده دوشوندكلریمزی «سامیانه» بر صمیمیتله، جسارتله سویله‌مكدر.

*
* *

شمدی اوتوز اوچ سنه اولدی، بز مكتب ملكیه‌نك هنوز ایكنجی صنفنه كچدكدی، سنهٔ تدریسیه‌نك ابتداسنده ایدك.. آرامزده شایع اولدی كه بغداددن سلیمان پاشانك اوغلی مكتبه كلمش، برنجی صنفه قید اولونمش.. بو خبر محیطمزی طبیعتیله هیجانه دوشوردی، بو هیجانی آكلامق ایچون اودوردده‌كی مكتب ملكیه‌یی مجملاً شویله بر كوز اوكنه كتیرملی‌یز:

کیدییوردی. ناصیه‌سنده چوجوقلغندنبری طاشیدیغی عراق کونشی آرتق سونمشدی. یالکز ایکی شیئ تمامیله محافظه ایدییوردی : حسن اخلاقی ، وعنعنهٔ عائله‌سنه مربوطیتی ... بو اعتبارلرله بشیکنك نفوذی قبرستانه قدر دوام ایتدی ؛ منبعندن آلدیغی منصبنه قدر کوتورمشدر.

سلیمان پاشا متدیندی؛ اعضای عائله‌سنی معتقد وعابد کورمك ایستردی. بو جهتله تقوی سامی ایچون بر عنعنه حکمنی آلمشدی : دهریلکك پك چوق روحلره سرایت ایتدیکی بردورده متفنن وهمان‌همان عالم برآرقاداشمزی صائم ومصلّی کورمك هیچده وجدانخراش برمنظره دکلدی . .

بوکون ، امینم ، سامینك آدی کندیسنی طانیانلرك کافه‌سنده درین برحس تعزیت تولید ایدر. سامی هیچ خصمی اولمایان بلکه تك انساندر. چونکه اوهیچ کیمسه حقنده حقیقی برخصومت بسیله‌مدی . هیچ کیمسه‌یه : « فنا ! » دیدیکنی ایشتمه‌دم : کندیسنی منفادن منفایه آتان دوراستبدادی بیله معذور کوروردی . قلبی هرکسه کشاده برخزینهٔ انسانیت‌دی. ارضك وانسانك متساویاً چاموردن‌خلق ایدلدیکنی بیلمه‌مزلکه کلیردی : اونك حسیاتنه کوره بتون موجودات ایچی ، ملك وشبنم‌دی.

سامینك سیمای فضیلتی اوکنده هپمز سرفرو ایله موظفز . عصرمز « مظنهٔ کرام » عصری اولسه ایدی سامی، هیچ شبهم یوق، اونلرك آره‌سنده احرازمقام ایدردی .

سامی مرحوم ، اعتقادجه ، اخروی بر آدمدی : اویله دییه‌جکم که وطن طبیعیسی جنت‌در . روّح الله روحه ابدا

۲٦ مارت ۳۳٤

جناب شهاب الدین

پارقدن کچرکن » ، « ناکافی » « برستاره آلتنده » ، الی آخره ، هر بری « شفق » مداوملری انچون برعید دماغی اولوردی .

سامی‌یی اودورده کورمه‌لی وطانیمالی ایدی: شن، شوخ، شاقراق، کوزلرنده اینجه وفطین بر تبسم، بوتقونه بوتقونه ، شوق وهیجان ایله سویلر ، کولر وکولدوررردی. ادبیات عتیقه‌نك « واترلو » سی حاضرلاندیغنی کوزدکجه اوقوماندانزاده اویله ممنون اولوردی‌که ... زیرا سامی حکملرنده کنجلرك بلکه الڭ صمیمیسی ایدی؛ سوزلرنده خاطر ، کوکل کوزتمز ، آنجق ازدل وجان بکندیکی آثاره « کوزل ! » دیردی. یکیلری ترجیح ایدر ، فقط اسکیلری هیچ استحقار ایتمزدی : بیلردی‌که پرلانطه‌نك مختلف ومتعدد « فاچه‌تا » لری واردر ؛ شکل دکیشمکله کوزللك اخلال ویا استحصال ایدلمش اولماز . معمافیه مجادلات قلمیه‌یه بیکانه قالمادی : اون بش ، اون آلتی یاشلرنده بزمله برابردی ؛ آخر عمرنده ینه بزدن آیرلمادی . وفرقه‌مزك مفاخرندن بریدر .

سامی نه حیاتنده، نه اسلوبنده شعشعه‌یی سومدی. قلمی ده شخصی کبی « کوروتلك »دن مجتنب‌دی . دائما طوغرو یازار ، بعضاً کوزل یازار؛ فقط پارلاق یازمق ایسته‌مزدی. شبهه یوق‌که سامی ادبده جسامت اولاده بر بیلدیز دکلدر ؛ طریق ادبیاتده شواهقه واصل اولمادی : فقط اوراره طیرمانانلرك اللری اللرنده ایدی . فرخ - ممدوح بولوکنده‌کی موقعنی فکرت - خالدضیا فرقه‌سنده‌ده محافظه ایتدی. « ثروت فنون »ده محترم برمقامی واردی .

سامینك آثاری قدرده حیاتی کوزل برشعردر : عراق کونشی بتون حرارتی وبتون شعشعه‌سیله جبهه‌سنده انعکاس ایدرکن سامی برچوجوقدی؛ ضعف صباوتدن تتردین باجاقلرینه قضا وقدر منفا یولنی کوستردی : ایلك سیاحتی پدریله برابر بغداده‌در ! .. دیه بیلرم‌که نجاتی باباسنك قیلیجندن آلمشدی . قیننده برقیلیج کبی متواضع ومختفی برقهرمانلغی واردی. چوجوقلغی کبی کنجلکی‌ده منفالرده کچدی: سلیمان پاشانك اوغلنه پایتخت قپالی ، نزد پدر ممنوع ایدی . مأموریت عنوانی چالان سورکونلکلرده حیاتنك الڭ عزیز سنه‌لرینی طاغتدی .

بو پیراچی یاشایش اوکا پیدرپی شطارت موهوبه‌سنی ضایع ایتدیردی : صوڭ سنه‌لرده سامی بتون برروح ملول اولمشدی . موجودیتی صانکه هرکون براز دها آجیلاشان برمنظرهٔ خزان ایله ئورتولیوردی . برزماندنبری کوزلری کولمیور ، بر استغراق الیم ایله یره دیکیلیوردی : کویا آرتق استقبالی طوپراقده ایدی . بزم کبی اونك انقلاب اوضاعنی تعقیب ایدنلر دیورلردی‌که : « ایواه ، سامی کیدییور.... » فی الحقیقه آغلایان برطورایله صانکه بزه ماتم کتیرمکه ویا بتون آغلایانلری کورمکه

سامی بوسهٔ مادردن پك آز حصه‌دار اولدی؛ پدرینه همان دائما متحسر یاشادی.
بشیکی اوزرنده ایکی نظر پك ایركن بری برندن وپك چابوق ســامیدن آیرلدیلر.
برینی مزار ، دیکرینی منفا کندیسندن مهجور ایتمشدی .

دها چوجوقکن سامینك مینی مینی قلبی اطرافنده‌کیلرك دیدهٔ شفقتی ایله‌دکل، وطنك مناظر حیاتی ایله چارپدی. دینه‌بیلرکه باباسنك معشوقهٔ روحی «وطن»دی ؛ بونك ایچون سامی چوجوقلغندن اعتباراً وطنی « آنا » بیلدی . سلیمان پاشا اوغلنی چوق سور ، فقط اوقشایه‌جق یرده تشجیع ایدردی .

کندیسنی ایلك طانیدیغم زمان سامی ، قیرمزی زرهلی سیاه البسهٔ رسمیه‌سیله ، برمکتب ملکیه شاکردی ایدی . او صرده‌ده مرحوم معلم ناجی ایله طرفدارلری ، حقسز اولدیغی نسبتده قابا، تعریضلر وتهزیللرله « صحرا » یی، « دیوانه‌لکلرم » ی ، وحتی « مقبر » ی دیدیکلیورلردی . ســوکیلی ومحترم « عبــدالحق حامد » ك هدف اولدیغی بو مهاجمه اودورك کنج روحلرنده درین برتهوز وعصیان تولید ایتدی : کوکللو برمدافعه بولوکی حاضرلاندی . زواللی علی فرخ ، زواللی عبدالحلیم ممدوح وزواللی سامی بوبولوکك فعال وآتشین اونباشیلری ایدی. باب عالی جاده‌سنده بر کوچك قرائتخانه ـ شفق قرائتخانه‌سی ـ برنوع ادبیات قشله‌سی اولمشدی. ابن‌الرشاد ذکی ومستهزی ، عبدالحلیم مفرط وجوال ، سامی متین وشدید اوراده ، او مقسی ومحدود قرائتخانه‌ده طوپلانیر ، فرقهٔ شبابی کمال ، حامد ، اکرم ، وسزائی ادبیاتنه جلب ایدرلردی . « شفق » مداوملری آره‌سنده « کلشن » محرری علی کمال، « نخل امل » صــاحبی فهیم ، ازمیرلی شفیق ، لسقوبکلی خیرالدین ، دارالشفقه‌دن مأذون فائق ، خلیل ادیب واردی . احمد راسم آره‌صره اوغرااردی : او بوکونکی کبی « اعتدال ربیعی » نقطه‌سنده ایدی ؛ هرزمره ایله خوش کچینردی . محمد جلال ، اسماعیل صــفا دها زیاده معلم ناجی طرفنه متمایلدیلر . نابی زاده ناظم براز مغرور ومتهکم بربیطرفلق محافظه ایدردی . منمنلی زاده طاهر « غیرت » ی ایله ادبیــات جدیده بایراغنی آچمشــدی : حامدك « غیرت » ده چیقان هر منظومه‌سی ، « هاید

— روشن .. سن چاليش .. بر ايكی آی صكره مكتبی اكمال ايدنجه سنی اوروپايه كوندره‌جكم، ديدی.

سامی بك يالكز بنم حيات فكريه‌مله دكل؛ بتون استقبالمله، مملكتمه ايفا ايده‌جكم وظيفه‌لرله مشغول اوليور، استعدادلرمه برجريان ويرمك ايستيوردی. حقيقةً اوبرچوجغك مشفق برباباكبی، براغابك كبی خصوصيتنه داخل اوله‌رق طرز حياتيله، روحنده‌كی استعدادلريله ونهايت استقباليله اوغراشيردی. بوصميمی مشغوليت اونك ايچين اك بيوك واك طبيعی برذوق ايدی.

اونی اك چوق اشغال ايدن شی يكی نسلك حالی واستقبالی ايدی.

برقاچ آی صكره مكتبدن چيقدم. بنی اوروپايه اعزام ايچين چالشدی. ناظر موافقت ايتمشدی. برقاچ كون صكره قابينه دكشدی. سامی بكك امكاری بوشنه كيتمشدی. تكرار تشبثاتده بولندی. بركون متأثر برحالده ياقلاشه‌رق:

روشن، ديدی، بيلميرسك چون اوزوليورم. نه‌قدر مضطربم. سنی اوروپايه كوندرمك اك بيوك املم.. فقط دائما اوكمه برانكل چيقيور. آه قوهٔ ماليه‌م مساعد اولسه‌ده كندی پاره‌مله كوندرسه‌م ... صبرايت .. انشاءالله يقينده وضعيتم مساعد برحالده بوله‌جق..

— ضرری يوق، ديدم، بزم دارالفنونمزه كيره‌رم. اورده چاليشيرم..

— اوت، ديدی، شيمديلك زمانك بوش كچمه‌سين. نه‌اولور نه‌اولماز، سن دارالفنونه يازيل. سكا براوطه طوته‌لم. تحصيلك ايچين بتون قوتمله ياردم ايده‌جكم. سن مستريح اول. وچالش. آه اوزمان بونجيب ويوكسك انسانك فضيلتكار روحنك اوكنده چيلديريردم.

سامی بكده برحال واردی: اوقناعت ايتمسين كه برشی وطنی ايچين خيرليدر، او نه‌قدر كوچ اولورسه اولسون مطلق معاونته شتاب ايدر. الندن كلمزسه بتون صميم روحيله چيرپينير، كيری دونمز، تشويق ايدردی. بونجيب انسانه نه‌زمان تصادف ايدنسه الی قولاغنه قويمش اولديغی حالده اكثريا يابرينك دردينی، الملرينی ديكله‌ديكی، وياخود اپی اولديغنه قناعت ايتديكی برمعاونته شتاب ايله‌ديكی كورولوردی.

آيرلدقدن برقاچ كون صكره دارالفنونه يازلشدم. بايزيدده براوطه طوتمشدم. اوزمان سامی بكده دارالفنون مدير عموميسی اولمشدی.

بركون تصادف ايتدم؛ بشريت ايچين يكی يازديغی شعرينی پك متحسس اوقومايه باشلادی. ينه يوكسك انسانك فضيلتكار قلبی بشرك المريله قانامشدی.. نصل وقت كچيرديكمی صوردی. اوطه‌مك آدرسنی آلدی. وايكی ليرا چيقاردی، ويردی. كندمی ضبط ايده‌ميه‌رك آغلامغه باشلادم. بنی قوللرينك آره‌سنه آلدی:

— روشن، بن سنك اغابكيكم .. بوندن دها طبيعی برشی وارمی؟.

ديه‌رك تسلی ايتدی.

برصوك بهار آقشامی ياغمور هنوز دينمشدی. اوطه‌مده لامبه‌مى ياقمش، ياتاغمك ايچنده اوقويوردم. مردیوندن برآياق سسی ايشيتدم. قپو ووورلدی. آچدم. حيرتله سامی بكی كوردم. النده برالكتريق فنه‌ری ايله كوله‌رك ايچری كيردی.

— نصلسك، نه‌ياپيورسك، سنی كورمكه كلدم؛ ديدی. آه اوزمان نه قدر متحسس اولمشدم. بتون جوشقون حسلرمله آياقلرينه قاپانمق، منتدارلقلرينك درجه‌سنی آكلاتمق ايسته‌دم. او ينه براغابك حسيله ساكن وملتفت سويله‌مكه باشلادی. اوطه‌مه، كتابلريمه باقدی، نه‌قدر چالشديغمی صوردی.

سامی بك

سامی بکی دارالشفقه‌ده طلبه‌ایکن طانیدم. هیئت تدریسیه هرهفته جمعه ایرتسی کونلری مکتبده اجتماع ایدرلردی. سامی بك‌ده باباسنك تأسیسنه همت ایتدیکی مکتبه اجتماع آقشاملری سوه‌رك کلیر، برقاچ ساعتنی بوشفیق یوواده کچیرردی. اوا کثریا دیکراعضالردن اول کلیر، طلبه‌لرك آره‌سنه کیرر، اویونلرینی سیرایدر، اونلرله مشغول اولوردی.

برهفته «سعادت بشریه» سرلوحه‌لی برشی یازه‌رق مدحت افندی مرحومه ویرمشدم. بو؛ پك زیاده خوشنه کیتمش، دیکر اعضالره، بالخاصه سامی بکه کوسترمش‌دی.. اونلرده بتون طلبه قارشیسنده بکا اوقوتمه‌یی، برمناقشه یاپدیرمه‌یی تنسیب ایتمشلردی.. برآقشام مذاکره‌سنده احمدمدحت افندی، رشید پاشا، سامی بك، دیکر اعضای محترمه وبوتون طلبه طوپلاندیلر. کرسی‌یه چیقدم. سامی بك یاقلاشدی. آیاقده دها زیاده علاقه‌دار اوله‌رق برمعتاد دها ای ایشیده‌بیلمك ایچین النی قولاغنه قویدی. اوقودم. سامی بك پرنشئه، بنی درآغوش ایده‌جك برحالده ایدی. مقاله‌یی ایسته‌دی، جیبنه قویدی. برطلبه‌ده کوردیکنی امید ایتدیکی کوچك برلمعه اونی پك زیاده متحسس‌ایتمشدی.. بعض مناقشه‌لر یاپلدی. صکره آیریلیرکن ینه یانمه کلدی. تقدیر آمیز بعض سوزلر سویلدی..

سامی بك آرتق هرهفته کلدیکی وقت بنی کورر، فلسفه‌دن، حیات بشردن، بعض‌مسائل علمیه‌دن بحث ایدر، فکرلرویرردی. اوصورتله‌که بکا برآرقداش حسنی ویره‌جك طرزده ادارۀ کلام ایدر، بنی بتون شفقتیله سور، «بن سنك آغا بککم» دیردی. ونم چوجقلغمه ایتر ویواش یواش بنی یوکسلدیردی. خصوصیله ایلك یازدیغی مکتوب حیاتمك الك قیمتلی خاطره‌سی ومربی، فضیلتکار روحنك برشاهدی اوله‌رق قاله‌جقدر. برهفته «روح» حقنده دوشونجه‌لرمی یازه‌رق ویرمشدم. خدمه ایله شومکتوبی کوندرمشدی:

«.... بکا کوندرمش اولدیغکزمقاله‌یی اوقودم. طرز تفکرکزی تقدیرایده‌رم. دنیاده هرشی وعلی‌الاطلاق هرموجود قدرت کایه‌نك برتجلیسی‌در. بوکیجه اشتغالاتمزمساعد دکل؛ کله‌جك هفته انشاالله کوروشورز. اساس اعتباریله همفکرز. فرضیه‌کز عقله پك یقیندر...»

۱۰ مارت سنه ۳۲۸

کوچوك برطلبه‌یه «اساس اعتباریله همفکرز» دیه‌بیله‌جك قدر بیوك فضیلت وتواضع کوسترن بیوك انسانلره پك آز تصادف اولنه‌بیلیر.

بکا برایده‌آل ویرمك ایستردی. اکثریا بیوك آدملرك مناقبندن، انسانلرك فنالقلرندن، ای یوللردن بحث ایدردی. وبن برآزصکره کندمده برایتان کورمکه باشلامشدم: چالشه‌جغم، بیوك برآدم اوله‌جغم، انسانیتك مرضلرینی اوکره‌نه‌جکم، تداوی ایده‌جکم.

سامی بکك طرز تربیه‌سی سایه‌سنده بسیط روحمك نصل بیوك اشتیاقلرله چیرپینمغه باشلادیغنه حالا حیرت ایدیورم. برکون قونوشورکن ممنون برحالده:

. . . . سامی بك فضائل اخلاقیه وكمالات انسانیه‌نك درجهٔ قصواسنه ارتقا ایتمش ، ابنای جنسنه خیر ومنفعت فلسفه‌سنی دارینده هادیٔ رشد وسداد بیلمش برمرد خداپرست ایدی . خداوندكار ولایتی معارف مدیری ایكن حلب اعدادیسنده بولنان بیوك مخدومم [شمدی دكرلی ومنتشا وانطالیه دائرهٔ تفتیشیه‌سی عدلیه مفتشی] شوكتی حلبدن بروسه اعدادیسنه آلەرق تربیه وتعلیم ایتمش واستانبول مكتب حقوقنه قید ایتدیرمش ایدی . كوچك مخدومم عبداللطیفی لوزان دارالفنوننه سوق ایتمش ومعیشتنی تأمین اسبابنی استكمال ایلەمشدی . بروسه اعدادیسنده درت بش بی‌چاره اولاد وطنك مكتب اجرتلرینی كیسه‌سندن ویره‌رك تدریسلرینه دلالت ایتمشدی . ایلك ایتدیكی كیمسه‌لره « سامی بكا شونی یاپدی » دیمیه‌جكنه یمین ویردیرردی .

پك عصمتناك برروح ، پك نادر بر جسم لطیف ایدی . شمدی همراز ملكوت اولدیغنده شبهه ایتمدیكم روح نجیبی سینهٔ صاف عشق وغرامنده مبارك وطن وملتی ایچون چارپینیر طورووردی .

قلب پاكی دائما وحدت وجود وقدرت وعظمت خالق معبودی تصور وتصدیق ایله مشغول ایدی .

نزدنده پك مقدس اولان پدری سلیمان پاشا مرحومك علیهنده بولنانلره قارشی كنجلكنده ایتدیكی طغیانلره بیله بالآخره نادم اولمش ، ودفعاتله « آه ، نوری ، ممكن اولسه‌یدی‌ده اونلردن طلب عفو وصفح ایتسه‌یدم » دیمش ایدی.

سلیمان پاشا ذریتنك عصبه‌دن اولمق اوزره سامی بكده منقطع اولمسی طوغروسی موجب تأسف عظیمدر .

سامی بك صاغلغنده دكرینی ، قیمتنی اولدیغی كبی اكلایامق ایسته‌مدی ، یاخود بزم پك چوغمز آكلایه‌مدق . اومحترم فرد كزیدهٔ ملت، اوفیاض منبع علم ومعرفت تشنكان معارفی طویورمه‌دن ، وقتسز افول ایتدی كیتدی . الله غریق رحمت وغفران ایلسون .

بیروت دفتردار اسبق

نوري

... سامی بکی پك آز وپك کچ طانیدم. یالکز دوستلرمدن اونی ایی ودوغرو برانسان دیه ایشتدم ، وبوسوزلری براز تنفس ایده بیلمك ایچون فضیلتك کندیسنه واقتضانه وتقلیدینه محتاج اولدیغمز یاذی فنا کونلرده ایشتدم .

یابانجی ویا دوست بتون ایی وسوکیلی انسانلر اولدکلری زمان دینیلدیکی اوزره اونك ایچونده « یاشاسه‌یدی » ویاخود « ئولمسه‌یدی » اسفلرینی سویله‌یه‌بیلیرم .

فالح رفقی

سامی بك نامنه نشر اولنان بورساله‌ده مرحومك فضائل اخلاقیه‌سی ایله برچوق مزایاسی کندیلرینی بنم کبی طانیانلر وسونلر طرفندن یازیله‌جغندن بن بوراده مرحومك باشنه کلن بروقعه‌یی ذکر ایله اکتفا ایده‌جکم .

سامی بك مرحومی طانیانلرجه معلومدرکه مرحوم براز آغیرجه ایشیدیر ایدی. بو خسته‌لغك نه‌وقت عارض اولدیغنی بیلمیورم ایسه‌مده مشارالیه‌جزائر بحرسفید معارف مدیریتنده بولوندقلری زمان قولاقلرینی ویانه‌ده تداوی ایتدیرمك اوزره هرناصلسه نظارتجه مأذونیت استحصالنه موفق اوله‌رق درسعادته کلمش ایدی . بونی برغنیمت بیلن خائن ژورنالجیلر همان مابینه [سلیمان پاشازاده‌نك] ویانه‌یه کیده‌جکنی بیلدیرمش اوله‌جقلرکه زواللی سامی بك بوسیاحتندن منع اولندی .

بیچاره ویانه‌ده قولاقلرینی تداوی ایتدیره‌مدیکندن طولایی اوزمانلر پك متأثر اولمش ایدی.

سامی بکه غنی غنی رحمتلر .

بزم‌عالم والده سلطانیسی‌مدیری

محمد عارف

ایسته‌مز ، حتی برسحر ییلدیزی کبی زمان زمان کیزله‌نیر ، فقط حیاتنده اولدیغی کبی بواطوار کزیده‌سیله‌ده رقتنی ، جاذبه‌سنی آرتیریر ..

بیك درلو زحمتلره ، سفالتلره ، مکروه ومستکره احتراصلر ایچنده حالا تعقیب ایله‌دیکمز بو اکری بوکری یولدن اومعزز ، اومحترم یولداشمز بزدن اول کچدی ، کیتدی ، بزی بریاندن بردرجه دها محزون ، دها یتیم ، بیکس براقدی ، فقط بریاندن‌ده پیش عبرتمزه نورانی براز آچدی . مضی مامضی ، باری شمدیدن صوکره اولسون ، کوچك ، بویوك او اثره اقتفا ایده‌بیلسه‌ك ، اخلاقاً ، فضیلةً او مرتبه‌لری احرازه چالیشسه‌ق : انسانلقده دها باشقه ذوقلر آرایه‌رق خصوصی وعمومی حیاتمزه دها نزاهت ، دها نجابت ویرسه‌ك امینم‌که عقباده روح سامی‌ٔی نورلره ، نشئه‌لره مستغرق ایلرز . خلاصه ، نه‌قدر منکر فضیلت اولورسه اولسون ، بوکون بو محیط ایچنده برفرد وارمیدرکه بومیت خجسته‌یه ، احتمالدر قلباً وفکراً بیکانه اوله‌بیلیر ، فقط براغبرار ، بر انفعال کوستره‌بیلسون ، حاشا ! بز ایسه اویله اومارز ، اویله حکم ایدرزکه ایچمزده بو معزز وطنداشمزك یاد مبجلنی حافظهٔ احترامنده یاشادقچه صاقلایانلر حسابسزدر . بویله بر عاقبت ، بر عاقبت مسعوده میلیونلرده برفرده میسر اوله‌ماز . حیاتنده‌بوتون اوچکدکلرینه ، اودرین تأثرلرینه ، بویله‌وقتسز افوله رغماً سامی‌ینه پك بختیار برانسان‌ایمش ! . چونکه دردا‌حتراصدن برلحظه صیبریه‌رق دوشونه‌بیلسه‌ك ، دیدکاری کبی بوجهان فانیه بویله درت ال ایله صالماسه‌ق درحال آکلارز ، تسلیم ایدرز :

زیادة المرء فی دنیاه نقصان
وربحه غیرمحض الخیرخسران

۲۹ مارت ۳۳٤

علی کمال

رغماً بردوستنی اقتضا ایدرسه برجم غفیره قارشی، هم ده پك پارلاق، مدافعه ایلردی.. عربك ویردیکی معنای بلند ایله :

تمسك ان ظفرت بذیل حر
لان الحر فی الدنیـا قلیل

بودرجه حر بر انسـان بوطوپراق یتیشدیرمه‌دی ، یاخود پك نادراً یتیشدیردی . چونکه احراردن کچینلریمزك کلیسی بو شـجاعت مدنیه‌دن محرومدرلر ؛ مناسبت ومعاملهٔ اجتماعیه‌لرنده بویله مردانه فکر وقلبی دستور ایدینه‌مزلر .

*
* *

سامی هرسودیکی کبی ، حتی هرسودیکندن زیاده وطنی پك صاف برعشق ایله، استحقار منفعتله سوردی، صوك یازدقلرندن، اك صوك سنوحاتندن‌ده آکلاشیلیر ، وطن دردیله، وطن اندیشه‌سیله خاتمهٔ حیاتنه طوغری دلخون ایدی، چونکه وطنی کبی بوتون بشریت‌اولوماله چارپیشیرکن اکثریتله‌وطنداشلریمزده کوردیکی‌لزومندن فضله احتراصـات حیاتی چیرکین بولیوردی ، انسـانلغه پك یاقیشدیرامایوردی ، ایسته‌یوردی‌که هرکس دکلسه بیله بویوك براکثریت ، بالخاصه شاعرلریمز، متفکر-لریمز نفسلرندن زیاده مملکتلرینی دوشـونسونلر ، هردرلو فعالیتلرینی بوامله حصر ایله‌سونلر، کندی اویله‌یاپمایورمیدی؟ وظائف رسمیه‌سندن باشقه‌ملی تعلیم وتربیه جمعیتنه حسبةً لله کونلرینی، کیجه‌لرینی وقف ایتمه‌یورمیدی؟ عجبا برکره‌جك اولسون لوحهٔ فکرینی بوعلمی ، ادبی،اجتماعی وظیفه‌لردن باشقه بردوشـونجه ایله کیرله‌تمشمیدی؟ چوغمزك یاپدیغمز کبی بوهرج‌ومرجدن استفاده ایله یوللو یولسز، انصافلی‌انصافسز پاره قازانمق، ایش، نه‌درلواولورسه‌اولسون ایش کورمك قایغولرینه دوشمشمیدی؟ دائما ثروت ورفاهیت ایچنده یاشامش، ینه دائما بعض یتیملره ، محتاجلره سنه‌لرجه معاشلرویرمك علوجنابنی ، سماحتنی کوسـترمش ایکن حیاتنك صوك دملرنده عادتا مضایقه‌ده ایدی؛ چونکه ایکی سنه اول بر یاز بویوك آطه‌ده عائله‌سـیله برابر تبدیل هوا ایچون طوتمق ایسـته‌دیکی بر خانه‌یه یکرمی ، نهـایت اوتوز لیرادن زیاده کرا ویرمکی کوجندن فضـله بولیوردی، بونکله برابر اوحالندن ، بوفقرندن‌ده خشنود ایدی، چونکه ثروت معنویه‌سنی ، عرفانی، وجدانی، هرمشکله‌رغماً، لکه‌له‌نمکدن صیانت ایله‌دیکنی بیلیوردی ، آکلایوردی .

برکون کلیر، بوملتك ادبی، اجتماعی، سیاسی برتاریخی یازیلیرسه ، اوصفحه‌ده اك زیاده پارل پارل پارلایه‌جق بویوك سیمالردن بری ، برکزینی سلیمان پاشـا زاده سامیدر ، احتمالدر ، بوسیمای بلند لطیف برمحویته بورونور ، اویله هرکوزه‌چارپمق

بویله اولدیغی ایچوندرکه عشرت ، قمار وسائره غربدن زیاده شرقمزی خراب ایلر، چونکه اودیارده کلیتله آیاق طاقمه ایسه بزده الك زیاده باشلره ساریدر. سامی کبی بو سرایتدن نفسنی اول وآخر محافظه ایدنلریمز ، حیات خصوصیه‌سنی بر بلور کبی لکه‌سز ، پارلاق ، پاك طوتانلریمز پارماقله کوستریله‌بیلیر .

فقط ارتحال ناهنگامنه یانوب یاقیلدیغمز بولجهٔ کمالك دها باشقه فضیلتلری ، فضیلت اجتماعیه‌لری وار ایدی‌که فی‌الواقع بواقلیمده کورلمز ، ادراك ، تقدیر ایدلمز محاسن خلقیه‌دندر ، فقط برجمعیت ایچون عادتا تمل دیرکیدر ، اویله مسندلره‌مالك اولمایان هیئتلر اصلا پایدار اولماز .

سامی یالکز خصوصی احوالنده دکل ، اجتماعی مناسبتلرنده‌ده ، بلای ریادن مصون ایدی ؛ دائما فکرینه اتباع ایلر، قلبنه پیرو اولوردی ؛ تقدیرنده، توبیخنده، میلنده ، نفرتنده ، باشقه دستور بیلمز ، هله دستور منفعتی هیچ آکلایامازدی ؛ بوکون اقبالده ایکن تبجیل ایتدیکی بر دوستنی یارین ادباره دوشونجه تلعین ایتمکه قالقیشمق شویله‌طورسون هیچ‌اونوتمازدی، ینه‌عینی‌درجه‌ده‌سوردی، دوشونوردی، طانیمادیغنی ، سومه‌دیکنی ایسه، ولو اقصای مراتبه ارمش اولسون، طانیمغه‌یلته‌مز، سورکورونمکه تنزل ایتمزدی ، آلایش جهانه او قدر اهمیت ویرمزدی .. بو محیط ایچنده بومرتبه خجسته برفطرت بنی‌دائما حیرتلره دوشوردی.. بن، بن نه‌دوستلر، نه آرقاداشلر، نه‌انسانلر کوردم‌که بوکونسزه‌صوك‌درجه وفاکار، مشفق‌کورونورلر، حتی لحکمةٍ تبصبص درجه‌سنده حرمت ، محبت کوستریرلر ، فقط یارین اندیشهٔ منفعت اویله ایجاب ایدرسه ینه سزه سببسز ، فتورسز، عین ولوله ایله خصم جان اولیویریرلر، اومرتبه یاقین‌برماضی‌یی درحال اونوتور واونوتدیریرلر.. بومداهنلر، بو ریاکارلر ، نه دیرسه‌کز دییکز ، هیئت اجتماعیه‌مزده بر ، بش ، اون دکل ، بیکلرجه‌در ، براوردودر . ایشته برهیئتی‌ده الك زیاده صارصان بونوع فلاکتلردر. چونکه اجتماعاً بوقدرچوروك برزمینه، نه‌اولورسه اولسون،متین بربناقوریله‌بیلیرمی؟.

نور ایچنده یاتسون، قوجه سامی اونورانی حیاتیله برجمعیتده انسان کامل‌ناصل اولور ، اوخارقه‌یی‌ده کوستردی ؛ زمین وزمانك اومدهش سائقلرینه رغماً بو درد ساریٔ اجتماعیمزه‌اوغرامادی، ذاتاً دشمنلری‌یوقدی ــ چونکه اویله برولی فضیلته، قابل‌دکل، خصومت‌ایدیله‌مزدی ــ لکن‌دوستلرینه‌ده ادبار،اقبال‌دائما دوست،ادبارده اقبالدن‌زیاده، فداکار، وفاپرور دوست‌قالدی؛ دوستلغنده، دیدیکمز کبی، فکرندن ، قلبندن باشقه‌دستور بیلمزدی ،کیمسه‌دن ییلماز، هیچ برطرفدن چکنمز ، هرحاله

باعث شکوی بکا حزن عمومیدر ، کمال !.
کندی دردی کوکلمك بالله کلز یادینه

دیوردی، حقیقتده اوکزیدهٔ خاقتك کندی دردی بویوکدی. کویا فیاض قدرت بروجود خجسته‌ده اومرتبه محاسن خلقیه‌یی جمع ایتدیکنه نادم اولمش کبی‌سامی‌یی دها شبابنده مهلك دکلسه‌ده مزعج برایکی ضعف طبیعی‌یه اوغراتمشدی: صاغراق نه بلا ایدی، اویارجانمزله صمیمی، سوکلی هرالفتمزده ، هرصحبتمزده نه حزین، نه مدهش برسدچکیوردی. اکثریا بویله چتین، بویله یوریجی مصاحبه‌لریمزده تأثرمدن کوزلرم یاواش یاواش یاشاریردی.

مع مافیه بوکوچلکلرده ، بوآجیلره رغماً بویله نادراً ملاقی اولدقجه ، اورفیق قدیممدن آیرلمق ایسته‌مزدم، اوکونی‌ده صباحدن آقشامه قادار برابر، باش باشه کچیردك ، یمکی بر یمز کلبهٔ مساعیمه ، کتبخانه‌مه چکلدك .. یازمه، باصما ، شرقدن، غربدن اوکونا کون، اورنکا رنك کتابلر ایچنده سامی موقعنی بولمشدی، باشقه بر نشئه ، برنشاط ایدیندی ؛ واقفانه برادا ، برمراق ایله یازدقلریمه ، یاپدقلریمه کوز کزدیردی؛ پارماق حسابی ایله شعر سویله‌مکه دائر بکا عادتا بردرس ویردی ؛ ذاتاً شعردن مکتب‌ملکیه‌ده ایکن‌ده خواجه‌مدی؛ دها انتشارایتمه‌دن اول منظومه‌لریمی اوقور، بعضاً تنقید، بعضاً تقدیر ایلردی، بوسفرده اویله یاپدی، وزن‌ملی دیدکاری طرزده سویله‌مك ایسته‌دیکم برنشیده‌نك شوبیتنی چوق بکه‌ندیکی ایچون دفترینه‌قید ایله بنی تلطیف ایتدی :

عمریمك کلی ، کوله‌دم سنبز ..
کل نه ؟ کولمك نه ؟ بیلمه‌دم سنسز ...

فقط بواستاد کمالاتك اوکون بکا ویردیکی باشقه بر درس ، درس اخلاق بو درس شعر وادبدن دها نافع ، دها مؤثر اولدی ..

دوشوندم‌که بوملکده متفکر کچینلریمز، بوملتك نجاتنه چالیشمق ایسته‌ینلریمز کافهٔ دکلسه‌ده قسماً سامی کبی یاپه‌بیلسه‌یدك، اوپایهٔ اخلاقه یوکسه‌لسه‌یدك ، برمقالهٔ ادبیه‌ده ذکرندن بیله قلمك حیا ایتدیکی اوسیئه‌لره بودرجه ابتلا کوسترمه‌سه‌یدك هیئت اجتماعیه‌مز بودرکه‌ده‌می قالیردی؛ اقبالمز کولر، استقبالمز آچیلیردی.. فی‌الحقیقه بشریتك بوآفتلری باشقه جمعیتلرده ، باشقه ملتلرده‌ده بول بولنه موجوددر ؛ فقط بزده اولدیغی کبی صنف متفکرینه مسلط دکلدر . باشدن باشه غربده بر ادیب ، برشاعر، برسیاسی، حاصلی جدی برانسان کورولمزکه اویله سفاهتلره مبتلا اولسون، اولورسه شاذ قیلاندندر ، مسند باندندن درحال دوشر ، محیطندن طبیعتیله مهجور اولور، برنوع قوغولور .

دیلنجی چوجقلرینی طوپلار، درلو درلو چاره‌لره باش اوردرق مصیبتدن قورتارمغه چابالاردی. طبیعتك الیم بر جلوه‌سیله لذت ابوتدن، ذریتدن محروم قالیشدرکه بیچاره ساميده بو سودای معصومیتی بوبله رقیق بر مرتبه‌یه چیقارمشدی.

زمان بکا یار اولمادی، او رفیق قدیمله ایسته‌دیکم کبی دوشوب قالقه‌مادم، آرامزه یکیدن حائللر کیردی؛ آنجاق، صوك ایکی اوچ سنه ظرفنده، بربریمزله بویوك آطه‌ده، آرناود کوینده برقاچ دفعه اوزون اوزادی‌یه کوریشه‌بیلدك.

بو سفرده سامی علمندن، کمالات سائره‌سندن زیاده اوتزیه، او مونس، او منعم اخلاقیله بنی مبهوت قیلدی. محیطمزك خصوصی، عمومی ناقدار کوچکلکلری، ذلتلری، زلتلری وارسه بو فطرت ممتازه اونلردن منزه قالمش، فقط نه پارلاق بر مرتبه‌ده منزه قالمشدی. بر ملك‌ده شیطانلرك ایچنه دوشمش اولسه عصمتنی بلکه بو قادار محافظه ایده‌بیلیردی. ایکی سنه اول بر کون سامی بنی زیارت ایچون بویوك آطه‌یه کلمشدی: بز بر معتاد (قلوب) دیدکلری معروف سفاهتخانه‌ده ایدك، بر طرفده اویون، آدیله صانیله قمار، او مدهش، او مستکره، او خانمانسوز ابتلاکه حقیقتده اك چیرکین بر مذلت اخلاقیه‌در... بر طرفده آلتدن آلته عشرت، راقیلر، ویسکیلر، سائره‌لر... دها اوته‌ده ایسه کیزلیدن کیزلی‌یه قادین... حاصلی، قادین، عشرت، قمار!.. بشریته‌ازلدن بری مسلط اولمش اوچ بیوك آفت‌که کرك هپ بردن، کرك آیری آیری اولسون بر انسانی صاردیلرمی انسانلقدن چیقاریرلر، ساده افرادی دکل، جمعیتلری بیله باطیریرلر. اویله اولمقله برابر بز، بو سفاهتخانه‌نك آقین آقین، بویوك، کوچوك، عامی، عسکری، ملکی هر مسلکدن، هر مرتبه‌دن مدواملری هیچ صیقلمایور، آچیقدن آچیغه بو رذالتلری ارتکاب ایله‌یوردق. سامی کبی بر عفت مجسمه‌ یی آرامزده، بو محیط ایچنده کورونجه بکا بردن بر داوتانمق، کیمسه‌دن دکلسه نفسمدن اوتانمق کلدی.. فی الحقیقه او مجسم فضیلت او محیط، او مزبله ایچنده بر پرلانطه کبی پارلایوردی؛ بوتون او سیئه‌لره ازلدن بیکانه ایدی، پاره‌یه قارشی بیله جزئیجه اولسون بر تمایل، بر احتراص اثری کوسترمه‌یوردی؛ کویا باشقه بر عالمده، بو زمین سفلی‌یه نسبةً عالم لاهوتده ایدی. (قلوب) ك باغچه‌سنده بر آغاج آلتنده بکا حیات خصوصیه‌مك اك صاف صفحه‌لرینی آچدیردی؛ خیال میال طانیدیغی غربتده‌کی چوجقلریمی عائله افرادندن ایمش کبی بر صمیمیتله، بر مراقله صوردی، صوکره شعردن، ادبیاتدن، فلسفه‌دن کندینه مخصوص طور جاذبه دارایله بحث ایله‌دی، سیاسیاته کلنجه حدت و شدت کوستردی، فقط بوتون تظلملرنده، تلهفلرنده شخصنی اصلا قاله آلمایوردی، شخصیاتدن ذره قدر اثر یوقدی، لسان حالیله:

نفسمده تجربه مله سویلرم: بوتون اومکتب آرقاداشلریمك ایچنده فضائل اخلاقیه اعتباریله سامینك مرتبهٔ بلندنده هیچ برفرده تصادف ایلمه‌دم، دییه‌بیلیرم، هیچ بر فرد ایله‌ده بویله ربع عصردن زیاده دوستلغمی، آرقاداشلغمی بودرجه شائبه‌سز، خسوفسز، سورکلی محافظه ایده‌مه‌دم. نیچون؟. بوسوألك جوابنی سامینك آشاغیده بردرجه دها تشریح ایده‌جکمز کمالات فطریه‌سنده آراملی‌یز..

*
* *

مکتب حیاتی بویله برقانه برسرعتله کچدی :

حالا اوزمانه طالبم بن
دوندیرمکه عمری اولسه قدرت

محبس، منفا، غربت دیرکن او رفیق مشفقدن سنه‌لرجه آیرلدق. یکرمی، یکرمی بش سنه ایچنده یالکز بر ایکی کره بر بریمزله ملاقی اوله بیلدك، فقط سامی هپ اومکرم، اومعزز سامی ایدی، هرفرصتده بتون آرقاداشلرینه اولدیغی کبی بکا قارشی‌ده سموقلبنی کوستردی.

وقتاکه مشروطیت اعلان اولوندی، وطنه دوندم، فلکك یکیدن برچوق کرم وسردینی کوردم، محیطمزی دها درینندن، دها یاقیندن تدقیق ایله‌دم، ایله‌دم فقط نظرمده قوجه سامی بویودکجه بویودی، فی‌الحقیقه شعراً، ادباً، علماً چوق یوکسلمشدی، آلایشدن، نمایشدن طبیعتیله چکندیکی ایچون بو یوکسلکنی ممکن اولدیغی قادار صاقلامشدی، کورملك ایسته‌مه‌ینلره کوسترمکه اصلا چالیشمامشدی. فقط بنم کبی منصفانه باقانلر سامینك بوحدود ایچنده، کندی کندینه بومرتبه تعالیسنی خارق‌العاده بولورلردی. مکتبی بیتیردکدن صوکره، میدیللیده، بورسه‌ده وسائره‌ده معارف مدیریتلرنده طولاشیرکن بو کنج عمرینی بوش کچیرمه‌مشدی، طبق اول‌شبابنده، ایام تحصیلنده یاپدیغی کبی اوقومش، اوزون اوزادی‌یه تدقیقلرده، تتبعلرده بولونمش، علی‌الخصوص دنیله بیلیرکه ادبیاتك برجه اوزمانه قادار آزچوق منسی ومتروك قالمش برشعبه‌سنده، بدیعیاتده کلی بر بهره ایدینمشدی، اوسایه‌ده ایسه شعرینه، شاعرلکنه باشقه، بوسبوتون باشقه برافق آچه بیلمشدی. سامینك صوك شعرلری ادبیاتمزك نجه پك مستثنی بدیعه‌لریدر.

فقط بکا اویله کلدی‌که بواستادادب تتبعلرینك اك بویوك برفصلنی فن تربیه‌یه، تربیهٔ اطفاله حصر ایتمشدی، بوکاده سائق بریاندن مسلکی ایدیسه بر یاندن‌ده فطرتنك لطیف برتجلیسی ایدی. سامی چوجقلری، اومینی مینی معصوملری الٓهی برعشق ایله سوردی، برچوجق کوردیمی، سودادن چیلدیریردی، بعضاً سوقاقلردن

صیقمادی ، اوز کوتمەدی؛ آرامزدە صمیمی، صاف بر رابطەنك تأسسنە مانع اولمادی. سودیکی آرقداشلری ایچون دائما سامی مشفق بر حامی اولمقلە قالمازدی ، جاندن بردوست ، بریارجان ایدی ؛ سعادتدە ، فلاکتدە فداکار بریولداش ، برمعین اولوردی .

سلیمان پاشانك بوفرزندنجیبی خُلقاً وخلقةً یاشندن مترقی کورونوردی، چوجق ایکن کنج، کنج ایکن کاهل ایرمش، کمالدە ایکن اختیارایدی. فطرت قادارتربیەنك، تهذیبكدە بوخصوصدە تأثیری اولمشدی .

سامی بغداددە صباوتنی برمحیط متقی ایچندە کچیرمش، شبابە اویلە احتساسات نزیهە ایلە کیرمش ایدی، چونکە مکتب‌ملکیەیە کلدیکی وقت‌حقیقی برمؤمن، صاف برمعتقد ایدی ، دینك ظاهری‌وباطنی بوتون شرطلریلە عامل ، فضیلتلرینەدە مظهر ایدی، بش‌وقت نمازینی برخلوص قاب ایلە قیلاردی، حتی صلاتی مذهب شافعیدە اوزون اوزادی‌یە ارکان مخصوصەسیلە ادا ایلردی ؛ فقط اصلا ریاکار دکلدی ؛ چونکە دینك دیکر شرطلرینە ، فضیلتلرینەدە بودرجە اعتناایلە رعایت قیلاردی ؛ مثلا هیچ یالان سویلەمزدی، اللهە نەدرجە تعظیم ایدرسە عباداللهە اومرتبە شفقت کوستریردی ؛ کین نەدر؟ بیلمزدی، هیچ برىمزلە برکون بیلە دارغین قالمازدی . غرضدن، حسددن ، بتون اوذلتلردن منزه ایدی؛ همز ایچون مشفق، خیرخواه ایدی .. آرتق سویلەمکە حاجت وارمی‌کە مناهیدن صوك درجە توقی ایدردی ؛ کنجلك سائقەسیلە کلیمزك اوغرادیغمز معصیتلردن اودائما پاك قالیردی ..

ایشتە سامی‌بی بزمکتب ملکیەدە، دهاشبابك اشکندە بویلە طانیدق ، سنەلرجە هیچ بویلە دکیشمەمش بولدق ، سودك ، سادە برعرقدن برنسلدن‌کبی دکل ، بر قاندن، برعائلەدن‌ایمشزکبی سودك . اونادرهٔ وجودك برفضلی‌دە بوایدی‌کە الك صمیمی آرقداشلرینی روحانی برتأثیر ایلە جداً قاردش‌قیلاردی، اویلە حلقهٔ صمیمیتنە آلیردی.

مکتبدە ایکن اخلاقاً بویلە بلند پایە کوردیکمز سامی عرفانادە مترقی ، پك چوغمزدن مترقی ایدی ، مثلا ادبیاتدە همزی کچدی، دها بغداددە ایکن شعرلر ، قصیدەلر سویلەمشدی ، عربیدە ، فارسیدە ، ترکجەدە باباسندن فیض آلمشدی ، یازاردی ، اوقوردی ، متین براسلوبە مالك ایدی ؛ حتی حسن خطدن بیلە محروم دکلدی ؛ فطرةً ذکی اولدیغی ایچون دیکر درسلرینی‌دە مکملاً تعقیب‌ایدیوردی.. حاصلی، ملکیەنك ابتدادن انتهایە الك کزیدە طلبەسندن ایدی. ایچمزدن علماً، قلماً اوکا یتیشنلر بلکە اولمشدر . فقط اخلاقاً بوتجلی هیچ بریمزە میسر اولمامشدر . بو حقیقتی زمان بالآخرە دها وضوح ایلە میدانە قویدی .

مکتب هنوز برسنه‌دن بری نهاریدن لیلی‌یه تحویل ایدلمشدی . یالکز بناجه، مادةً دکل ، معنیً ده بویودلمشدی ، بوممل‌کتده الك باند برمؤسسهٔ علمیه ، برنوع دارالفنون مرتبه‌سنه رفع اولونمشدی، تدریساتجه اوزمینه، اوزمانه کوره فوق‌العاده ایدی ؛ فقط مدرس، معلم اعتباریله دها خارق‌العاده ایدی : مرادبك مرحوم بلکه علماً اودرجه‌لره وارمازدی ؛ لکن اواحرارانه اوضاعیله ؛ اوسربست، اومؤثر تدریساتیله بودارالعرفانده کویا شرقدن غربه برپنجره آچیوردی ؛ بزی فطرةً ده ، فکراًده تهیجلره اوغراتیور ، باشقه‌لاشدیرییوردی . مثلا مکتبه کیردیکمز زمان مملکت ، ملت نه‌در ؟ بیلمز، سیاسیات ایله اوغراشماز ، ادبیاته عقل ایردیرمز، مطبوعاته مراق ایتمز ایکن دها ایکنجی سنه‌ده بوتون بواملل ، بواندیشه‌لر حیاتمزی باشدن باشه صارمشدی . درسلریمز قدر ، حتی بعضاً درسلریمزدن زیاده اونلرله مشغول اولوردق ، تحصیلمزده اونلری غایه اتخاذ ایدردك . . اکرم بك کبی کزیده خواجه‌لریمزی دها اوچنجی سنه‌یه کچه‌رك درسلرینی آلمادن اول درینه‌دن درینه طانیدق ، ادبیاتده ، سیاسیاتده آززمان ایچنده بویوك بهره‌لر ایدیندك ، نامق کمالدن اعتباراً مشاهیریمزی اویله سوه سوه بیلیردك ، اودرجه اوقوردق ، اوکره‌نیردك که بو معلوماتمزه نسبةً چوق دفعه‌لر درسلریمز ایکنجی ، اوچنجی درجه‌ده قالیردی ..

ایشته بغداده‌کی سلیمان پاشاده بزه کوره بویله مبجل معارفه‌لردن ایدی ؛ اول امرده مغدور ، منفی ایدی . بوصفت عندیمزده ، نه اولورسه اولسون، بویوکلکدن برنشانه ایدی . چونکه اوادارهٔ مستبده‌یه چوقدن خصم جان اولمشدق .. فضله اوله‌رق ، سلیمان پاشانك فضائل عسکریه‌سنه ، (شبقه) ده یاپدقلرینه دائر ، ولو یالان یا کلیش اولسون، املمزه موافق روایتلر ایشتدکدی؛ مغدوریتنی ، منکوبیتنی افکار احرارانه‌سنه عطف ایله‌یوردق، عبدالعزیز خانك خلعنده‌کی خدمتنی نظریمزده پك بویوتیوردق ، حاصلی ، « مبانی الانشا » سنی ، مزایای ادبیه‌سنی‌ده آز چوق تقدیر ایله‌دکدی .. آرتق بزبوحالت روحیه‌ده، بواستعدادده ایکن سلیمان پاشازاده سامی آرامزده ناصل تلقی ایدیلیر، تصور بیورلسون ..

أوت، صنفمزده بز، ادبیات ایله، حتی سیاسیات ایله چوقجه مشغول اولور برقاچ کنج ، سامی‌یی درحال طانیمق ایسته‌دك ، طانیدق وطانیر طانیمازده سودك ، هم‌ده قاردش ، بویوك برقاردش کبی سودك . فی‌الحقیقه سامی سناً بزدن بلکه برنبذه مترقی ایدی، فقط بویوکلکی ، بویوك قاردشلکی بویله یاش اعتباریله دکل ، اوضاع، اخلاق جهتیله ایدی. بزده‌کی خفیفلکلره ، چوجوقلقلره بدل بوکنجده هرجهتجه برآغرلق، برتمکین واردی. ساخته‌لکدن کلیاً بری اولدیغی ایچون بووقار بزی هیچ

سامی‌یی ابتدای شبابندن وفاتنه قدار، صمیمی برآرقاداش صفتیله، پك یاقیندن طانیدم؛ بومحیط ایچنده، علی‌الخصوص اخلاقاً، بویله جهان دکر بروجود ناصل یتیشه‌بیلدی، حیرتده‌یم. سامینك حیاتی، بوخلقك فلاحنی جاندن اوزله‌ینلر ایچون، ادبیاتده دیدکلری کبی، برمشق تتبع، برنمونهٔ امثال اوله‌رق تلقی ایدلملیدر. بزدن آرتق اوقدر خیر یوق؛ کلدك، کچیورز، یاپابیله‌جکمزی یاپدق، فقط یکی نسللریمز فطری، کسبی هرنه‌ایسه «فضائل سامی» یی رهبر اتخاذ ایدرك یوریملی، یوکسلملیدرلر. بوسائقدن زیاده برهیئت اجتماعیه‌نك، بالخاصه هیئت اجتماعیه‌مزك تعالیسنه خدمت ایده‌بیلیر برمؤثر کوره‌میورز، اعتقادیمزجه‌ده یوقدر. چونکه بویله برحیات بدایعدن برلوحه کبی یالکز فکره حلول، ذوقه نفوذ ایتمکله قالماز؛ قلبه، وجدانه درین برتأثیر ایله فطرت انسانی کلی دکیشدیره‌بیلیر، تهذیب ایده‌بیلیر. ذاتاً بویوکارك حیاتلرینی، تازمان قدیمدن بری برفن، بردرس کبی تدوین ایدرك مکتبلردن، مدرسه‌لردن اعتباراً اوقوتمق اصولی، اك زیاده، بوامنیه سائقه‌سیله اولسه کرکدر.

عرض ایتدیکم استثنا، امتیاز ملابسه‌سیله، فکرمجه، «حیات سامی» آرامزده اجتماعیات ایله اوغراشانلر، تدقیقات اجتماعیه‌دن بوخلقك فیضنه، اقبالنه نور آرایانلر ایچونده کنیش برساحهٔ تتبع تشکیل ایلر. بزده‌وشن وظیفه‌ده بوحیاتی هردرلو غل‌وغشدن آزاده اوله‌رق صفوتله طانیمایانلره طانیتمق، بووادیده دوشوندکلریمزی «سامیانه» برصمیمیتله، جسارتله سویله‌مکدر.

. . .

شمدی اوتوز اوچ سنه اولدی، بزمکتب ملکیه‌نك هنوز ایکنجی صنفنه کچدکدی، سنهٔ تدریسیه‌نك ابتداسنده ایدك .. آرامزده شایع اولدی‌که بغداددن سلیمان پاشانك اوغلی مکتبه کلمش، برنجی صنفه قید اولونمش .. بوخبر محیطمزی طبیعتیله هیجانه دوشوردی، بوهیجانی آکلامق ایچون اودوردکی مکتب ملکیه‌یی مجملاً شویله برکوز اوکنه کتیرملی‌یز:

کیدیوردی. ناصیه‌سنده چوجوقلغندنبری طاشیدیغی عراق کونشی آرتق سونمشدی.
یالکز ایکی شیئی تماملیه محافظه ایدییوردی : حسن اخلاقی ، وعنعنهٔ عائله‌سنه مربوطیق ... بواعتبارلرله بشیکنك نفوذی قبرستانه قدر دوام ایتدی ؛ منبعندن آلدیغی منصبنه قدر کوتورمشدر.
سلیمان پاشا متدیندی ؛ اعضای عائله‌سنی معتقد وعابد کورمك ایستردی. بوجهتله تقوی سامی ایچون بر عنعنه حکمنی آلمشدی : دهریلکك پك چوق روحلره سرایت ایتدیکی بردورده متفنن وهمان‌همان عالم بر آرقاداشمزی صائم ومصلّی کورمك هیچ‌ده وجدانخراش برمنظره دکلدی.
بوکون ، امینم ، سامینك آدی کندیسنی طانیانلرك کافه‌سنده درین برحس تعزیت تولید ایدر. سامی هیچ خصمی اولمایان بلکه تك انساندر. چونکه اوهیچ کیمسه حقنده حقیق برخصومت بسیله‌مدی . هیچ کیمسه‌یه : « فنا ! » دیدیکنی ایشتمه‌دم : کندیسنی منفادن منفایه آتان دوراستبدادی بیله معذور کوروردی . قلبی هرکسه کشاده برخزینهٔ انسانیت‌دی. ارضك وانسانك متساویاً چاموردن‌خلق ایدلدیکنی بیله‌مزلکه کلیردی : اونك حسیاتنه کوره بتون موجودات انجبی ، ملك وشبنم‌دی.
سامینك سیمای فضیلتی اوکنده هپمز سرفرو ایله موظفز . عصرمز « مظنهٔ کرام » عصری اولسه ایدی سامی ، هیچ شبهه‌م یوق ، اونلرك آره‌سنده احرازمقام ایدردی .
سامی مرحوم ، اعتقادمجه ، اخروی بر آدمدی : اویله دییه‌جکم که وطن طبیعیسی جنت‌در . روّح الله روحه ابدا

۲۶ مارت ۳۳٤

جناب شهاب‌الدین

پارقدن کچرکن »، « ناکافی » « برستاره آلتنده »، الی آخره، هر بری « شفق » مداوملری ایچون برعید دماغی اولوردی .

سامی‌بی اودوورده کورمه‌لی وطانیالی ایدی: شن، شوخ، شاقراق، کوزلرنده اینجه وفطین برتبسم، یوتقونه یوتقونه، شوق وهیجان ایله سویلر، کولرو کولدوررردی. ادبیات عتیقه‌نك « واترلو » سی حاضرلاندیغنی کوردکجه اوقوماندازاده اویله ممنون اولوردی که ... زیرا سامی حکملرنده کنجلرك بلکه الك صمیمیسی ایدی؛ سوزلرنده خاطر، کوکل کوزتمز، آنجق ازدل وجان بکندیکی آثاره « کوزل ! » دیردی. یکیلری ترجیح ایدر، فقط اسکیلری هیچ استحقار ایتمزدی : بیلردی که برلاطه‌نك مختلف ومتعدد « فاچه‌تا » لری واردر؛ شکل دکیشمکله کوزللك اخلال ویا استحصال ایدلمش اولماز. مع‌مافیه مجادلات قلمیه‌یه بیکانه قالمادی : اون بش، اون آلتی یاشلرنده بزمله برابردی؛ آخرعمرنده ینه بزدن آیرلمادی. وفرقه‌مزك مفاخرندن بری‌در.

سامی‌نه حیاتنده، نه اسلوبنده شعشعه‌یی سومدی. قلمی ده شخصی کبی « کورونمك » دن مجتنب‌دی. دائما طوغرو یازار، بعضاً کوزل یازار؛ فقط پارلاق یازمق ایسته‌مزدی. شبهه یوق که سمای ادبده جسامت اولاده بریلدیز دکلدر؛ طریق ادبیاتده شواهقه واصل اولمادی : فقط اورالره طیرمانانلرك اللری اللرنده ایدی. فرخ ـ ممدوح بولوکنده‌کی موقعنی فکرت ـ خالدضیا فرقه‌سنده ده محافظه ایتدی. « ثروت فنون » ده محترم برمقامی واردی .

سامینك آثاری قدرده حیاتی کوزل برشعردر : عراق کونشی بتون حرارتی وبتون شعشعه‌سیله جبهه‌سنده انعکاس ایدرکن سامی برچوجوقدی؛ ضعف‌صباوتدن تتره‌ین باجاقلرینه قضا وقدر منفا یولنی کوستردی : ایلك سیاحتی پدریله برابر بغداددر ! .. دییه بیلرم که نجاتی باباسنك قیلیجندن آلمشدی . قیننده برقیلیج کبی متواضح ومختفی برقهرمانلغی واردی. چوجوقلغی کبی کنجلکی ده منفالرده کچدی: سلیمان پاشانك اوغلنه پایتخت قپالی، نزد پدر ممنوع ایدی . مأموریت عنوانی‌چالان سورکونلکلرده حیاتنك الك عزیز سنه‌لرنی طاغتدی .

بویبراقجی یاشایش اوکا پدرنی شطارت موهوبه‌سنی ضایع ایتدیردی : صوك سنه‌لرده سامی بتون برروح ملول اولمشدی . موجودیتی صانکه هرکون براز دها آجیلاشان برمنظرهٔ خزان ایله ئورتولیوردی . برزماندنبری کوزلری کولمیور، بر استغراق الیم ایله یره دیکیلیوردی : کویا آرتق استقبالی طوپراقده ایدی . بزم کبی اونك انقلاب اوضاعنی تعقیب ایدنلر دییورلردی که : « ایواه، سامی کیدییور.... » فی‌الحقیقه آغلایان برطوراپله صانکه بزه ماتم کتیرمکه ویابتون آغلایانلری کورمکه

سامی بوسهٔ مادردن پك آز حصه‌داراولدی؛ پدرینه همان دائما متحسریاشادی. بشیکی اوزرنده ایکی نظر پك ایرکن بری برندن وپك چابوق سامیدن آیرلدیلر. برینی مزار، دیکرینی منفا کندیسندن مهجور ایتمشدی.

دها چوجوقکن سامینك مینی مینی قلبی اطرافده‌کیلرك دیدهٔ شفقتی ایله‌دکل، وطنك مناظر حیاتی ایله چارپدی. دینه‌بیلرکه باباسنك معشوقهٔ روحی «وطن»دی؛ بونك ایچون سامی چوجوقلغندن اعتباراً وطنی «آنا» بیلدی. سلیمان پاشا اوغلنی چوق سور، فقط اوقشایه‌جق یرده تشجیع ایدردی.

کندیسنی ایلك طانیدیغم زمان سامی، قیرمزی زرهلی سیاه البسهٔ رسمیه‌سیله، برمکتب ملکیه شاکردی ایدی. او صرده مرحوم معلم ناجی ایله طرفدارلری، حقسز اولدیغی نسبتده قابا، تعریضلر وتهزیللرله «صحرا» یی، «دیوانه‌لکلرم» ی، وحتی «مقبر» ی دیدیکلیورلردی. سوکیلی ومحترم «عبدالحق حامد» ك هدف اولدیغی بو مهاجمه اودورك کنج روحلرنده درین برتهور وعصیان تولید ایتدی: کوکللو برمدافعه بولوکی حاضرلاندی. زواللی علی فرخ، زواللی عبدالحلیم ممدوح وزواللی سامی بوبولوکك فعال وآتشین اونباشیلری ایدی. باب عالی جاده‌سنده بر کوچك قرائتخانه ـ شفق قرائتخانه‌سی ـ برنوع ادبیات قشله‌سی اولمشدی. ابن‌الرشاد ذکی ومستهزی، عبدالحلیم مفرط وجوال، سامی متین وشدید اوراده، او مقسی ومحدود قرائتخانه‌ده طوپلانیر، فرقهٔ شبابی کمال، حامد، اکرم، وسزائی ادبیاتنه جلب ایدرلردی. «شفق» مداوملری آره‌سنده «کلشن» محرری علی کمال، «نخل امل» صاحبی فهیم، ازمیرلی شفیق، لسقوبکلی خیرالدین، دارالشفقه‌دن مأذون فائق، خلیل ادیب واردی. احمد راسم آره‌صره اوغراردی: او بوکونکی کبی «اعتدال ربیعی» نقطه‌سنده ایدی؛ هرزمره ایله خوش کچینیردی. محمد جلال، اسماعیل صفا دها زیاده معلم ناجی طرفنه متمایلدیلر. نابی زاده ناظم براز مغرور ومتهکم بربیطرفلق محافظه ایدردی. منمنلی زاده طاهر «غیرت» ی ایله ادبیات جدیده بایراغنی آچمشدی: حامدك «غیرت» ده چیقان هر منظومه‌سی، «هاید

سامی

وجود محترمی مملکتمك [*] سینهٔ حارینه وَنام مخلدی تاریخ ملیمك آغوش نوقیرینه مودوع شیبقه قهرمانك نجل نجیبی حقنده اوته‌دنبرو ده‌رین وَغیابی بر حس حرمت پرورده ایتمکده‌یم. پدرینك داستان شهامتندن موروث حمولهٔ مفاخری شخصنك مزایای علویه‌سیله تزیین ایدن سامی‌نك یاد جمیلنی بن هر کسدن وَ هر زمان ایشیدیردم . سامی ایله کوروشمش ، سامی‌یی طانیمش هیچ بر ذاته تصادف ایتمدم‌که بوسیمای نجیبك ستایشکار فضائلی اولماسون. بن بو تقدیرات صمیمانه‌یی اك زیاده استاد فضائلپناه سلیمان نظیف بکدن طویمشدم . نظیف بك سامی‌نك ذکری کچرکن کندینه خاص اولان حشمت بیانله روح صمیمیسنه اوله ترجمان واورکه مخاطبنی دادر وجدانك مفتون خصائلی ایتدیرمامك ممکن ده‌کلدر . فقط نه غریب بر مظهریتدرکه بو موضوع علوی هرکسه عین قدرت بیانی الهام ایدییور .

سامی ، پدرینك صولئ آرامکاهی وَ خوابکاهی اولان بغدادده مکرر واولدقجه اوزون سورن مدت اقامتنده بو اقلیم خاطر وَ متحسرکده حرمان وَ آلام ایچنده قاورولان روح نالانه انیس تسلیتساز اولمشدی. دنیادن نصیب موعودی هنوز ادراك ایده‌مدیکم او زمانه عائد مناقبی وطنداشلرمدن صیق صیق ایشیدیر وَ کمال حرمتله دیکله‌ردم .

کچن سنه بورایه کلیرکن وطنمك دیان متفکرینده کورمك وملاقاتلرینه مظهر اولمق ایسته‌دیکم اعاظم آراسنده سامی بر موقع مخصوص اخذ ایدییوردی . بو مربئ فضیلته ایلك دفعه اوله‌رق رمضانده تعلیم وَ تربیه جمعیتنده ـ بر قونفرانس مناسبتیله ـ ملاقی اولمشدم .

سامی حلیم وَ ساکن طوری ، نجیب سیماسی ، متواضع وَ روحی بر حس شفقتله اوقشایان نظریله هر قلبه وَ هر حسه ده‌رین بر حرمت الهام ایدر . هر حال و طورنده وَبوتون مساعیسنده بویوك بر اطراد وصمیمیت واردی . فکرمجه هیچ بر نظر سامی‌نك جدیتندن شبهه ایتمز وَ هیچ بر قلب بو روح صاف وصمیمی‌یه ایصنمق احتیاجندن استغنا ایده‌مزدی . تعلیم وَ تربیهٔ ملیه‌یی غایه اتخاذ ایدن ذی شرف بر جمعیتك بومؤسس وَ رئیسی، کندینی تشدید ایتدیکی پناه فضیلتك الك وضیع بر خادمی عد ایدییور. وَ اوصورتله چالیشیوردی .

سامی وطنك اقسام مختلفه‌سنده عرفان ملی‌یه مسبوق خدماتی وَمملکتمزده «تربیه‌جیلك» نامنه‌مصروف مساعیسی ایله ملتك افق عرفانده لایق اولدیغی موقع احترامی احراز ایتمشدر .

انسال مستقبله « مربی » سامی‌یی تجلیل ایده‌جکی قادار « شاعر » سامی‌یی دخی تقدیر ایدیه‌جکدر .

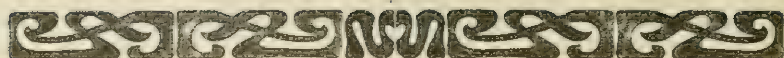
سامی‌نك افولیله ملت عثمانیه بویوك بر وطنپرور ، صاحب عزم بر مربی ، حساس بر شاعر ، بشریتده بر « انسان کامل » غائب ایتدی .

شیشلی ۱٦ شباط ۳۳٤

دفتری زاده
محمود صبحی

---

[*] بغداد

آ.. ه سامی !

(مرحومه عائد اثر منظومه‌دان)

یازدیلر : (فکرت) ایله‌میشدی وفات ! .
بونی بن دویدیغم زمان هیهات :
« دین ، حمیت ، وطن .. خصوصینده
دینییور چوق قصورك اولمشدر .
نجه لاکین قصورك ای شاعر !
آرامزدان ظهورك اولمشدر ! .. »
دییه (توفیق) ده آغلایوب سامی !
سانا دیکدمدی هپ تسلّیمی .
نه‌حزین درده مبتلا شو وطن !
سن‌ده کیتدك !.. نه کچدی باق آرادان .
وطنك سینهٔ شئونینده ،
بر زمان (ثروت فنون) ینده
عین مفکوره‌یه محبتله ،
برخیال شفیقه حسرتله ،
آ.. ه ! حمای فرقتیله اونك
مست امّید ، نشئه دار فسون
یاشایوردق . فقط بوکون ؟.. افسوس !
برصورتسیز حقیقتك !.. صوص ! صوص !
زیر قهرینده اورسه‌لنمکدن ،
بویله هر آن کبرمه‌دن معنا
مستریح اول که اولمك اولادر .
صانمه یاران فکرتك صاغدر :
ایشته بینمده بردرین اوچوروم
قعر صمتینده بن‌ده مدفونم ..

احمد کمال

مرحوم ، بنم ظنمجه پك ايى بر (مربى pédagogue) اوله‌بيليردى . نهايت بو مسلكه توجه ايتدى ، نظرياتيله اوغراشيور ، ونه‌اولورسه اولسون خدمت ايتمك ايستيوردى . يازيق ، چوق يازيق كه توكنمز بر غيرت ايله زنده دل ايكن ، تام كنديسنه محتاج بولوندوغمز بر زمانده اويله مقتدر ، چاليشقان ، حميتلى وجداً ايى بر آدمى ضايع ايتدك !..

هله بنم ايچون ضياعى ، ئوكسوزلكدر . بن يكرمى بش سنه دها ياشايه‌مام كه اونك كبى ايى بر آدمى دوست ايدينه‌بيلمك احتمالنه ايناته‌بيله‌يم !. بنم ياشمه واصل اولمش بولونانلر بو سويله‌ديكم سوزلرك حسرت انكيز معناسنى لايقيله آكلايه‌بيليرلر.

مرحوم بنم سركذشت حياتم ايچون پدرمدن و برادرمدن دها ياقين بر شاهد ايدى ، بر آشنا ايدى . چونكه اونكله يكرمى بش سنه‌لك ارقداشدق . حالبوكه پدرمله ، برادرمله آنجق اون طوقوز يكرمى سنه برابر ياشايه‌بيلدك !..

اسكى دوستلرمى بويله بر بر غائب ايدوبده عاقبت ئوكسوز قاله‌جغمى دوشوندكجه اويله بر (ملانقولى melancolie) حس ايديورم كه سوزله تعريفى قابل دكلدر.

بو كون بو فلاكت مناسبتيله اسكى خاطراتمى احيا ايدركن مرحومك بنى شعره تشويق ايتمش اولدوغنى‌ده تخطر ايدييورم. نته‌كيم بو صوك زمانلرده ـ يازى يازمقدن كلياً فراغت ايتمش ايكن ـ ينه اونك تشويقيله خيلى غيرته كله‌رك بعض اثرلر يازمغه موفق اولدوغمى‌ده دوشونويورم وحيرت ايدييورم . ديمك كه سامى‌نك بكاده پك بيوك خدمتى اولمشدر.

صوكره شعرلرينه باقيورم؛ بوكون دها زياده تقدير ايدييورم. مرحوم حقيقتاً ايى بر شاعر ايمش. بنم ذوق آلديغم طرزده‌ده بعض شيلر يازمش كه پك كوزل ، پك قصورسز وهله پك صميمى‌در . مثلا بيوك طويغو نسخهٔ ممتازه‌سنده مندرج اولان ايكيلك عنوانلى تركجه شعر، او يولده يازيلان شيلرك اك كوزل نمونه‌لرندندر .

هلال احمر خانملر تقويمنده كوردوكم بر منظومه‌ده واردر كه هم عالى بر شعر نمونه‌سى‌در، همده متضمن اولدوغى فكر حكمت اعتباريله بنم اعتقادمى كمال بلاغتله ناطقدر .

سامى‌نك خاطره‌سى تبجيل اولونمالى‌در. خصوصا كوچوكلره بو آدمك نه ايى ، نه خالص بر كوكل صاحبى اولدوغنى آكلاتمق ، پك تميز بر انسان نمونه‌سى كوسترمكدر. امر تربيه‌ده ايسه نظرياتدن زياده ايى بر نمونه كوسترمك يكدر ديرلر .

ارناوودكويى ، ١٥ شباط ١٣٣٤

رضا توفيق

اولان بو آدمك ، بر كون طالعندن شكايت ايتديكنى ايشيتمه‌دم ؛ حتى اعتقادينه ذرّه قدر ضعف كلديكنى حس ايتمه‌دم . كنديسى منورالفكر ، اى تحصيل كورمش ، خيلى اوقومش بر آدم اولمقله برابر صـدق وخلوص ايله ديندار و (عامل pratiquant) ايدى . چوق دفعه‌لر كرك بنم ئه‌وينه كلديكى زمان ، كرك سه بنم اونى ئه‌ونده زيارته كيتديكم زمان ، برخيلى بحث ايتدكدن ، كولوب قونوشدقدن صوكره ، سامى ، همان قالقار اوطه‌نك بر كوشه‌سنده نمازينى قيلار وصوكره ينه بحثه دوام ايدردى . مع مافيه پك ده (حر فكرلى libre penseur) ايدى . هيچ كيمسه‌يه ـ اعتقادندن طولايى ـ دخل وتعريض ايتمش اولدوغنى نه كوردم ، نده ايشيتدم . حالبوكه اك خطير مسائل اعتقاديه وفلسفيه‌يى تتبع ايدر ، موضوع بحث ايدر و بحثك نره‌لره پيوسته اوله‌جغنى پك اى آكلاردى .

ظن ايدرم كه اى قلبلى ، تربيه‌لى ، منور ، خالص بر مسلمان ، اولسه اولسه سامى كيبى اولمق كركدى . بوحيثيتله مرحوم ، مملكتمزده اندر كوردوكم بر نمونه‌در .

صوكره اونده برده تميز ، صاف وشن (چوجوق روحى) واردى . اوسايه‌ده چوجوقلرك لسان ووجدانى پك اى آكلاردى ومينى مينى‌لرله الفتى‌ده پك سوردى . تقريباً ايكى سنه اول بر كون بكا اوكله تمكنه بيكه كلمشدى . چوجوقلرك تربيه‌سنه دائر انكليزجه قوجه‌مان بر اثرده كتيرمش ، اوكا دائر بعضى مذاكره‌لر ايده‌جكنى خبر ويرمشدى . بزم كوچوكارى كوروبجه بنى اونوتدى ؛ اونلرله قونوشمغه ، كولوب شقالاشمغه باشـلادى . اونلرله الفت ايده‌جك برچوق وسيله‌لر بولويوردى . بن بو حالنى ، خصوصا معصوم روحلرله آشنالغنى دقتله تتبع ايدييوركن كنديسنى مشهور (پستالوچى pestalozzi) يه بكزتدم . هيچ شبهه يوق كه سامى‌ده بو مربى داهى‌نك روحى ايله برقرابت سزييور ايدم ، چونكه اوده اويله‌ايدى . صفوت طبع ايله شوخى روحك بومناسبت معنويه‌ده برصفت مشتركه واساسيه تشكيل ايتديكنى كليورده .

مرحوم سامى‌نك تربيه ايله وكوچوكلرك تربيه‌سيله جداً علاقه‌دار بولونماسى بوخصوصيت مزاجندن منبعث برميل فطرى ايدى ده‌يه‌بيليرم .

خاطرمه كليور كه مرحوم مكتبده‌ده اويله ايدى . تنفس زمانلرنده هر اويونه مطلقا اشتراك ايدر واكثريا (ايل باشى) اولوردى . صـوكره درس اثناسـنده اك جدّى مباحث علميه ايله اوغراشير ومذاكره‌يى سودر ، پك چاليشقان برافندى ايدى . هرشيدن زياده نه‌يه مستعد اولديغنى اركندن آكلايوب اويوله قطعياً سـلوك ايدن كيمسه‌لر اندردر . اونك ايچون برچوق قابليتلى انسـانلر كنديلرينى كشف ايدنجيه قدر برچوق ايشه باش وورورلر ، ونهايت آرادقلرينى يعنى قابليت فطريه‌لرينى بولدقدن صكره طورورلر .

نظارتی اوکنده تصادف ایتمشدم . بنی کورونجه همان قوجاقلادی مصافحه ایتدی ، خالق بزه باقیوردی .

بو خالص آدمك شو حرکتنی بویوك بر مکافات معنویه عد ایتدیکم ایچون اویله غریب بر رقت حس ایتدم ایدی که اکر او حالت روحیه‌یی سوزله تعریفه بوکون مقتدر اوله‌بیلسه‌یدم ، بویوك و خیرخواه بر کوکلك انسانلر اوزرنده اجرا ایده‌بیلدیکی تأثیر معنوی‌یی تصویر ایتمش اولوردم . کوکل قوتنك قدرت ذکایه فائق اولدوغنی – ایسته‌دیکم کبی – آکلاته‌بیلیردم . هر حالده اعتقادم اودر که کوکل اربابی ، عقل اربابندن زیاده انسانیته خدمت ایتمشلر و شفقت و فداکارلقلری ایله هم کندیلرینی هم ده همجنسلرینی – ممکن اوله‌بیلدیکی قدر ! – مسعود ایده‌بیلمشلردر . اونك ایچوندر که بنم نظرمده الك علوی خصلت انسانیه ینه (ایی‌لك bonté) در . مرحوم سامی ایشته بو خصلت جلیله ایله ایچمزده صحیحاً ممتاز و همپزدن سرافراز ایدی . ینه اونك ایچوندر که بن ، مثلا ، هر زمان هرکسك خاطرینی صایمادیغم حالده سامی‌نك خاطرینه رعایتسزلك ایده‌بیلمکدن پك قورقاردم . اونك قدر خلوص قلب ایله و خیرلی نیتله واقع اولان بر تکلیفی رد ایتمك بویوك بر کناه و بویوك بر عیب اولور صانیردم ؛ و حتم و ردی .

بو کون سامی وفات ایتمشدردر اونك ایچون سزه بر سر افشا ایده‌جکم که منحصراً بکا عائد بر حالت روحیه‌در :

یاپمق ایسته‌مه‌دیکم ، اشتراك ایتمك ایسته‌مه‌دیکم بر ایشی سامی واسطه‌سیله بکا حواله ایدرلر دیه قورقاردم . چونکه مرحوم اونی درعهده ایدنجه او قدر خالصانه و خیرخواهانه بر نیتله لزوم ایدردی که تکلیفنی رد ایده‌بیلمك صحیحاً قابل اوله‌مازدی .

فضله اوله‌رق – موجب خیر اولمق حیثیتیله – حقیقتنه اعتقاد ایتدیکی بر شیئك پشنی اصلا براقماز ؛ نیتنی تعقیبدن ذره قدر اوصانماز یورولماز ؛ بو یولده تصادف ایده‌بیله‌جکی موانعك طبیعت و ماهیتندن ییلماز بر آدمدی . اونك ایچوندر صانیرم که بو خصوصده کیمدن خدمت مأمول ایده‌بیلیرسه – هر کیم اولورسه اولسون !. – اونك یاقه‌سنه یاپیشیر ، بر دها براقمازدی .

طبعاً یوموشاق ، مزاجاً اوصلو بر آدمده بو درجه ارادت ، متانت و – شیمدیکی تعبیره کوره – (فکر تعقیب esprit de suite) خارق عاده بر قوهٔ معنویه‌نك جلوه‌سی‌در .

پك زیاده غبطه ایدیله‌جك بر حالی‌ده (سکینت روح serénité d'àme) ی ایدی . حسنز بر طالعك ستمنه ورمتی . حکمه‌دیکی اذیت قالمامش و نهایت مشروطیتك اعلان اولونامسی اوزرینه استانبولده اوطوره‌بیلمك حقنی تأمین ایتمش

ومناقشه ایدرلردی . بز اونلرك مباحثه‌لرینه مراق ایدردك ؟ فقط مکتبجه مرعی ومعتبر اولان آداب معاشرت براز آریستوقراتجه اولدوغی ایچون برصنف، مادوننده‌کی صنف افرادی ایله پك اویله لا ابالی کوروشمز واونلره علی‌السویه معامله ایتمزدی. یالکز اویونده بوقاعده‌یه رعایت اولونمادیغنی خاطرلیورم.

بن ، براز ادبیات ایله الفت ایتمش اولدوغم ایچون او جماعته یاناشه بیلیردم . او مجلسده بزم یازه‌بیلدیکمز شیلر تنقید اولونور و بوکبی وسیله‌لرله بحث ومناقشه‌یه میدان آچیلیردی .

ایشته اوزمان طانیمش اولدوغم (سوزی کچر) کنجلردن ابن‌الرشاد علی فرخ ، سامی، عرفان ، علی کمال واردی .

بوذکی ومقتدر کنجلردن یالکز علی کمال ــ حمد اولسون !. ــ صاغدر .

مرحوم سامی ایی برمنقد ایدی ؛ فضله اوله‌رق ایی برشاعردی ! سجیهٔ ممتازه‌سنی تشکیل ایدن اوصاف ممدوحه‌ی شعرلرنده عیاناً کورمك ممکندر . شعری حیاتنك صادق برترجمانی‌در . حسیاتی‌ده پك انسانیتپرورانه وپك نجیبدی . طور واداسی (خلوص sincerité) لك بلیغ براسلوبی‌در . بوآدمك صفت ممتازه‌سی خیرخواهلق‌در. هرکسی سومك پك کوچ برشی‌در؛ (انانی égoïste) لر نظرنده هرکسی سومك ، عشق‌دکلدر . عوام و ــ ایسترسه‌کز معهود خواص ! ــ بونی آکلایه‌مازلر . لکن اك بویوك وخیرخواه آدملرك عشقی جهانشمول بر (شفقت انسانیه) شکلنده جلوه کوستریر . عالمی اصلاحاته سوق ایدن ، اداره‌لری دوه‌ورن، وجدانلره میل انسیت [یعنی فیض انسانیت !.] ویرن ، هپ اوبویوك حس‌در . بواویله برعشق‌درکه ــ دوام ایچون ــ متابله دخی ایستمز . کندی ملندن فیض حیات آلیر وفدا کارلقده ــ ناقابل تعریف ــ برنشئهٔ سعادت طویار .

عشقك (اخلاقی éthique) شکلی وبلکه اك یوکسك معناسی بنم اعتقادمجه بودر . وجدان اخلاقی ایچون بوقبلیتدن ایی معیار اولمه‌ماز .

سامی‌نك بوعشقدن نصیبی واردی . اونك ایچون هرشیده بروسیلهٔ خدمت آراردی . کیمسه‌یه حسد ایتمز ، کیمسه حقنده کین کوتمز ؛ کیمی کورسه خیرلی برخدمته تشویق ایدر ؛ هله براز اونده قابلیت کورورسه عادتا مسلط اولور پشنی براقماز ، برغریب آدمدی . فقط پك خیر خواه ، پك ایی (هم اك طوغرو معناسیله ایی !.) برآدمدی . مثلا :

بوندن ایکی اوچ سنه اول ، برطرفدن آووقات عادل بك ، برطرفدن مرحوم بنی ــ قاموس یازمق ایچون ــ تشویق ایدیورلردی. نهایت تضییق ایتمکه باشلادیلر. کتابك برنجی جزئی انتشار ایتدکدن برقاچ کون صوکره مرحوم سامی یه معارف

سامی بکك وفاتنی ایشیتدیکم زمان قردمرسلده ایدم؛ معالتأسف خستەلغندن هیچ بروجهله آکاه اولەمامشدم.

غریبدر !. بوفنا خبری کمال یأس ایله تلقی ایدر ایتمز، مرحومی ـ مکتب ملکیەده ایلك دفعه اولەرق طانیمش اولدوغم چهرۂ بشوش ایله ـ بردفعه دها نظرگاه خیالمده عیاناً کوردم. اوندن صوکرەحیاتنك ـ نجه معلوم اولان ـ بوتون صفحاتی، برسینەما کبی کوزمك اوکندن کلدی کچدی؛ واویله ظن ایتدم که وبر ایکی دقیقه ظرفنده بویکرمی بش‌سنەلك عزیز دوستمی، اولکندن دها ای طانیدم، اوسویملی چهرەنك شمائل ممتازەسنی دها یاقیندن کوردم.

مکتب ملکیۂ شاهانەده مرحوم ایله برابر ارقاداشدق؛ اوبندن برصنف وستون، و ـ ظن ایدەرم ـ برپاش‌ده بویوکدی. مکتب، بوکونکی طنین وثروت فنون اداره خانەلری قارشیسندەکی بنا ایدی. امینم که اوزمان بومؤسسۂ مشهوره، منور گنجلرك فیض برمنبع عرفانی ایدی. مستثنا برهیئت تدریسیەدن حدّمزجه مستفیض اولویوردق.

بالخاصه شعر وادبیات مراقی هرشیئه غالب ایدی. رجائی زاده اکرم بك مرحومك مرتدریسده خارق‌العاده کورونن موفقیتی ـ ذاتاً شعره مفتون اولان ـ بو مملکت کنجلرینی جذب ایدەرك برمهم جریان ادبی‌یه وجود ویرمش ایدی صانیورم.

بن‌هنوز ادبیات صنفنده دکل ایدم. بناءً علیه اکرم بك مرحومك درسلرینی دیکله‌یمیوردم. اوزمانلر طلبەنك روحنده حاصل اولان آثار انتباه حکومت‌سنیەیی جدّی اندیشەلره دوشوردوکی ایچون، محترم ومشهور خواجەلرمزك برچوغی برر وسیله ایله مکتبدن چیقارلمش وکنجلرله مناسبتلری فك ایدلمشدی. بناءً علیه اکرم بکدن مستفید اوله‌بیلمك نعمتندن بن، الی‌الابد محروم قالدم.

لکن سامی، اونك الك ممتاز طلبەسندن ایدی.

ادبیات صنفی طلبەسی (یعنی اوچونجی سنه افندیلری !.) تنفس زمانلرنده اکثریا بر کوشەیه، یاخود بر آغاجك آلتنه طوپلانوب بعضی شعرلر اوقورلر

مرحوم ومغفور سامی بکی تخمیناً یکرمی سنه‌دنبری طانیر، کندیسنی سه‌ور وفضائل عدیده‌سنه حرمت ایدر ایدم. چونکه حسن نیتی، نزاهت وجدانی، رقت طبعی، شرافت نفسی ووقار وتمکینی بنی بوحرمت ومحبته مجبور ایلردی. مرحوم آرامزدن کیتدی وامینم که یری بوشدر. ذاتاً برمدتدنبریدر بوجمعیت وجماعت ایچنده بویله نوادردن عد ایتمکلکمز لازم کلن اصحاب فضل وادب عالم بقایه کوچدکجه هپ یرلری خالی قالیور. بیلمم بو نه‌طالعدر!

هزار مردکریم ازوجود شد بعدم
که یك کریم نمی آید ازعدم بوجود

(سامی) نك قبرینه هرکسك معظم برگلدستهٔ تبجیل ایله کلدیکی بویله برزمانده بنم بر ایکی بیت ذلیل ایله کلمکلکم نه‌آجی برجلوهٔ شدائد شؤندر.

توميندار آنکه از نسبش — سامی اندرجهان گرامی شد
گرچه عالی نژاد و دانا بود — درحقیقت ازآن نه‌نامی شد
دست افتاده گیر بود وسلیم — ضعفارا، همیشه حامی شد
بادلی بی نیاز وطبعی راست — محرم خاص و یار عامی شد
دل‌رادش هرآنچه کفتی شو — بی‌خلاف وستیزه آنمی شد
بود دیندار ودینپرست، آری — رهنمایش نبیّ امّی شد

هرکسی نی چنین تواند زیست
این سعادت نصیب سامی شد

رحمةالله رحمةً واسعةً.

قاضی کویی ۲۰ کانون اول ۱۹۱۷

حسین دانش

قیزم مدیحه ! بونلر ماصال ، بز بونلری براقام ، شمدی سنکله باش باشه ایشك فلسفه‌سنه ، ایچ یوزینه کله‌لم . اکلامشسکدرکه حیات اضطرابدن عبارت . سن یاشده برقیزك بونی آکلامش اولماسی بوس بوتون آجی ایسه‌ده حقیقت بودر . حقیقت بودرکه سن وفرده‌شك حیاتی دردن دردن ، المدن ، اضطرابدن مرکب کوردیکز . سزلر ایچون سعادت وار اولان کندی دردلرمزی یالاندن اونوتمغه چالیشمقدن یاخود صحیحدن اونوتمغه موفق اولمقدن ، ونهایت دیکرلرینك ده اضطرابلرینی کویا خفیفلتمکدن عبارتدر . شو حالده بزی براقوب کیدنلرك نه‌سنه آجیورز ؛ قورتولدقلرینه‌می ؟ اونلری جداً سویورسه‌ق کیتدکلرینه آجیمایه‌جغز . آجینه‌جق وارسه کندیمز دکلمی یز ؟ بز ایسه دنیاده‌کی بوتون ایشلری تنظیراً آجینه‌جق دوروركن هیچ بر محل اولمادیغی حالده قورتولانه آجیورز . حالبوکه اونده آجیدیغمزده «او» دکل ، کندیمز . بزه قوت اولان ، بزه تسلی ویرن بری الدن کیتمش ؛ ایمدی اوکا دکل کندی زیانمزه آجیورز . اونی دکل ، کندیمزی سویورز . هم بو اونك قورتلدیغنی ، مظهریتنی اونوته‌جق بردرجه‌ده بویله ! همده اونده آجیدیغمز او دکل . کندیمز ایکن کندیمزده‌ده آجیغمزدن آجیغمز دکل : زیرا ابله ، عالی‌ده ، چوق کره کندیمزی‌ده آلداته‌رق آجیورز . وبو بزده اوقدر کوکلشمش‌که بونی ، بونك بویله اولدیغنی فرق ایتمکسزین ، بلا شعور ، یاپیورز .

کیدن ایسه کوزلرینی قاپامش ، قولاقلری بوس بوتون دولمش . بزی ایکله‌تن انیندن تماماً بیخبر . شو حالده آجینه‌جق البته بزز . بو حقیقت ! بوکا ، تسلیم اوله‌لم . حالبوکه سنك البته بزم قدرده آجینمغه حقك یوقدر . بویله عموم ایچون کندینی ویرمش ، هرکس ایچون قوشمق عزمیله کندینی فدا ایتمش او بویوك آدمك قرده‌شیسك ! بونی دوشون ، آغلاما ، انجق آغلامغه حقك اولمادیغنه بلکه آغلایه‌بیلیرسك ! ایشته انسانلق بودر . انسانلر ایچون حقیقتلرك حقیقتی ، وفلسفه بودر ؛ یاخود بوده بر نوع تفلسفدر ؟

شیشلی ، ۲۱ کانون اول ۹۱۷

حیدر رفعت

هم نه ایچون آغلایاجقمشسك ؟ اوذاتاً هركون أوله‌یورمیدی ؟ هركون براز دها ، بر پارچه دها اوله‌یورمیدی ؟ بونی هپمزله برابر سن‌ده کندی کوزلرکله کورمه‌یورمیدك ؟ اوکا هركون براز دها فضله كمیریجی؛ بطی وتدریجی فقط متمادی صورتده أریتیجی بركابوس مسلط اوله‌مشمیدی ؟ بونی سن‌ده كورویوردك . كورمسه‌ك اوتسلیمیتك، بربركزه [آمان، قاچماسین!] مألنده‌كی مربوطیتلركز نه‌ایدی؟ اوت، بربركزه ، مینی‌مینی بر یاورونك مهربان آنه‌سنه صوقولماسندن دها صمیمی اولان التجالركز نه ایدی ؟ هپمزله برابر اوكا سن‌ده ، برازده کندینه باقماسنی سویله‌میورمیدك ؟

تعلیم وتربیه جمعیتنك بایرامدن برهفته اولكی پازار ایرته‌سی اجتماعنده ا لك‌دفعه اوله‌رق یرینی‌بوش كوردیكمز زمان حیرت ایتمش و«سامی‌بك نره‌ده؟» دیمش‌ایدك. یری بوش ایدی. وفاكار دوست اسعد پاشا باشنی صاللادی : ــ ایكی كوندر یاتیور ، آغیرجه‌در ! دیدی . پاشا حالیله طوریله «آغیرجه‌در!» تعبیرنده صاقلادیغی وخامتی افشا ایتمشیدی. «قونسولتاسیون یاپلسه ، فلان فلان وفلان‌ده چاغیرلسه! » دیدك . هپسی یاپلدی، یاپیلیور ، دیدی وینه باشنی صاللادی . او كیجه بك اوغلنه چیقیله‌جق، هپ برابر یمك نیقولیده یئله‌جكدی . محاربه‌دن صوكرا هر هفته بریمزك أونده یئلمك اوزره شمدیلك نیقولیده یمك ایچون تماسمزی تمادی ایتدیره‌جكدك. حتی نیقولی‌یه تله‌فونه ایدلمش ، سفره حاضرلاتلمشیدی .

ــــ ایی‌اولسون ، اویله‌باشلایه‌لم ! دنیلدی . پاشا (خسته‌نك یانه بزده كله‌بیلیرمی‌یز ؟) سوألنه میدان براقه‌مق اوزره تقدم ایده‌رك : دوستلرده زیارتلری تأخیر ایتسه‌لر . بن هپكز طرفندن كورورم .... دیدی ، آیرلدق . حالاده نه نیقولی‌یه ، نه بر یره كیتمدك . یری بوش ایدی، حالاده بوشدر وهرنه‌ده اولسه بوش قالاجقدر !

* * *

او تاریخدن بر آی قدر اولدی ، بر كون هر ناصلسه سمیرامیس ایله حمیتده جمعیتك مركزنده بولونمشلر . مذاكره صالوننك یانده‌كی اوداده اوطورورکن قولاقلرینه قرده‌شكك : . افندیم آكلامایورم كه . . . افندیم آكلامایورم كه . . . صورتنده برنقراتی عكس ایتمش. صوكره بكا صوردیلر : ــ عادتا تظلم ایدییوردی ، بك افندینك آكلامادیغی نه‌در ؟ دیدیلر . زواللی چوجوقلرم ! اونی ، اونك او ایكله‌یه‌رك ، كریان بر سسله سویله‌دیكی « افندیم آكلامایورم كه ... » شكواسنده‌كی انجه‌لكی ، نزاهتی ، نجابتی باباكزده لایق اولدیغی درجه دویمامشدركه سزه تفسیر ایتسین : مذاكره اولنان مسئله قسماً مادی برموضوعه، خلقك حقلی حقسز محتمل بر تلقیسنه ، جمعیتك وقعنه تماس ایدییوردی . چالیشقان ، منور بر كنجك قونفرانس ویرمه‌سی مناسب كورولمش ، كندیسنه مراجعت ایدلمش ، اوده قبول ایتمشیدی. شمدی برسببله اوكا قونفرانس ویردیرمه‌مك ایسته‌نیوردی. او كنجك لطفاً قبول ایتدیكنی وحتی حاضرلاندیغنی اوكره‌نمش ایدك . چوق چالیشقان ، چوق‌طانمش بركنجدی . بز اورتایه آتیلان برطاقم سببلردن دولایی بوندن وازكچیوردق ؛ یرینه‌ده باشقا برموضوعله ، باشقا برینی بولمشیدق. حال‌بوكه اوكنجك نامنه اعلانلرده یاپلمش ایدی. وكندیسنك برشیدن‌خبری یوقدی. قرده‌شك بزم مقصدمز آلتنده‌آزچوق‌منفعجیلك، حتی‌اوده‌دكل، حق صرفه قارشی نوعما برمبالانسزلق سزمشیدی . آكلامادیغی ، ایكله‌دیكی، تپندیكی بو ایدی 'وبونی قبول ایتمه‌مكده او قدر ایلری كیتدی‌كه الك عزیز یرندن وورلمش كبی مدافعه ایتدی ، حتی ؛ حتی آرایه مراجعت واكثریته تبعیت لزومنه قارشی بیله عصیان كوستردی .

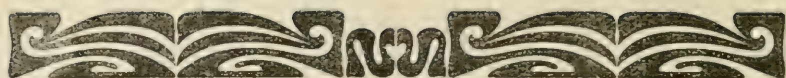
* * *

استانبولمزك ايوب جوارنده ياناشديغى اسكله بر بايرام يرى ايدى . آلاجالى بولاجالى
اثوابلريله ، رنكلى چارشافلريله ، بيتمز توكنمز چوجوقلردن، قيزلردن ، قادينلردن مركب
بر جماعت [illegible] ، داووليله ، زورناسيله اورجنده مست ايدى . هوا لطيف ،
اورته‌لق سرين ، دنيا ممنون ايدى . بونلر تابوتك آرقه‌سنه دوشمه‌ديلر. بونلر هر بيلمه‌ديكى
كيمسه‌نك‌ده دوستى اولان ؛ عمرى متمادى ومتوالى شعردن ، ايليكدن ، نجابتدن عبارت
بولونان وكنديلرينك دنياده مطلق الك بيوك دوستلرندن برى اولان بو أولويه حتى باقماديلر.
تصادفاً باقانلر صالينجاقلرى، آتلى قارينجه‌لرى، شكرجيلرى، طورشوجيلرى، قوشلقومجيلرى،
مستقبللرى آراسندن بويله بر بايرام كونى كچمكده نه معنا وار كبى بر باقيشله باقديلر . فقط
بز اصلا قصور ايتمدك. اونى اعزاز ايله، تجليل ايله، مملكتك علماسى، شعراسى، قيمت شناس
نظريله هپ برابر كوزدك . صاغ ايكن نه‌طرفه كيتدك ايسه‌ده بكنى سويله‌مشيدى . اورايى بولدق،
ذاتاً صيق‌صيق قازيله‌قازيله خفيف برحالده بولونان اوطوپراقده برچقور قازديردق وكنديسنى
ايچنه براقدق . حتى غالبا چابوق چوروسون ديه تابوتك قوللرندن صوكره ، اوستنى‌ده پك
آجى برسس چيقاران بردستره ايله كسديلر . بو آرالق اوراده چاليشانلر جداً متوكل، وظيفه
شناس آدملردى . كيم بيلير صباحدن برى ، كيجه‌دن برى بويله مهم‌مهم قاچ ايش كورمش
ونه‌جقدركه بو محترم أولونك مزارينى‌ده شمدى حاسزحالسز، - بزهپمز اورايه كلدكدن ومبارك
آدامك آز صوكره يرك آلتنه اينديريله‌جك اولان تابوتى يرك اوستنه براقدقدن صوكره -
قازيورلردى . «برينك مزارينى قازمق»ده بر وظيفه اولديغنى وبوتعبيرك‌ده سائر برچوقلرى كبى
مناسبتسز برمعناده قوللانلديغنى بو وسيله ايله اوكرندم .

اوراده، همان اوصيراده پيدا اوليويرمش، كنديني كوركوسترن برسائل دكنكني قاقاراق
« شوراجقده ايچمدن بريس شريف ختم ايده‌يم ! » ديور ؛ يوزى كوزى يارادن بره‌دن
كورونمز بربرونسز الـهى برمبعوث وضع وحشميله صاغى صولى قاقاراق كنديني بريرآچوب
« بن‌ده برتبارك اوقويه‌يم ! » اداسيله كوزه كورونه‌جك برصورتده اوكه صوقولوب برله‌شيوردى .

فائق عالينك كوزنده ياشلر واردى . جناب شهاب الدين « نه‌طبيعى حال؟ نه‌بسيط برحقيقت!»
ديوركبيدى . سليمان نظيف آغلامغه‌ده وقت بولامايور، هرشيئه يتيشيور . فقط عين‌زمانده، ينه
مرحومك وفاتندن برقاچ كون اول فكرت ايچون يازديغى « بيلير ميسك كه حياتمدن آرتق ايكرندم .
يانكده بر ير آچيلسه‌ك بو ك بيوك نعمت ! » مصراعنى ترتيل ايديور . اسماعيل حقى
ديم‌ديك، مرحومك تربيه حقنده‌كى نظريه‌سنى دوشونيور؛ حسين زاده نهايتسز مطالعه‌لرينك
ويرديكى قوتدن استعانه ايله بلكه فلسفه آميز برمرثيه ترتيب ايديور؛ ناظر شكرى بك بروقار
وتمكين هيكلى ، تسليم وقبول ايتديكى بوتون حقيقتلر آره‌سنه بوغريب اولوم حقيقتنى‌ده ضم
ايديور وحيات = ممات اولونجه هرهانكى مثبت ويا منفى بركميتك‌ده صفره مساوى اوله‌جغنى
٨ = . اوله‌بيله‌جكنى دوشونه‌رك غريب معادله‌لر ياپيور كبيدى . نهايت هپمز وظيفه‌مزى ،
انسانلق ومدنيتك وظيفه‌مزى ياپمش اولمقدن متولد برحظ واطمئنان ايله آلنمز آچيق، يوزمز
كوله‌رك وقتندن آز اول باشلايان مدهش بررحمت آلتنده دوندك .

ياغمور نصل ياغيور ، هپ ياغيور . ودائما بردانقدن بوشانير كبى ياغيوردى . شيمدى
بز چوغمز شمسيه‌سز قوشويوركن آز اول اوكندن كچديكمز سير يرندن صيرصيقلام اولمش
چارشافلرينك [illegible] قاچيشان قيزلرله ، قادينلرله [illegible] ايتدك ؛ وبريله اويله بر مصادمه
ايتدك ، زواللى قيزجغز اويله برقاقيلدى كه مرحومك روحى بوندن متأذى اولمله برابر بزدمين
كچركن اونلرك عموده‌نك كوستردكى لاابالى‌لكك انتقامنى آلمش اولدق . ايشته قيزم ، قرده‌شم
مديحه ! كورويورسك يا، هپمز وظيفه‌لرمزى ياپدق . آرتق سن‌ده آغلاما، واوندن سكا يكانه
ميراث اوله‌رق قالديغنده شبهه اولمايان ايليك فعاليتركه قالق ، كرمى وير !

سامی بك

« اوجوشغون برقلبدی ، شن بر فكردی ؛
« سودیكی وطندی ، سوكیسی بردی .
« شاعردن زیاده او بر شعردی . »
ض . پ

زواللی مدیحه !

كچن بایرامك ایكنجی كیجه‌سی ایدی . كیجه یاریسندن صوكرا قالدیردیلر . تحسین بك كلمش ، مطلق كورمك ایسته‌یورمش ، دیدیلر . بو محترم كنج معلم ایله قارشی‌یه اوطوردیغمز زمان كندیسنی ازلمش ، زبون بر حالده بولدم . قوت وتسلیت آرار بر صورتده شو فجیع حقیقتی تبلیغ ایچون كلدیكنی سویله‌دی : سامی بك اولدی .

ایلك برقاچ ثانیه لال ومبهوت ، عاصی حسلرله دولو اوله‌رق كچدی . هركون آرامزده ، روحمزده ، بزه بزدن‌ده‌ها یاقین وده‌ها آشنا یاشایان بودوغرو آدامك‌شوابدی فراقی تأثرلرله‌ده دولدورولاماز بربوشلق براقیوردی . فقط حیف‌كه تأثرده امكان وراحت یوقدی ؛ حقیقت قاپویه كلمش ، كوزلرینی آچمش بكله‌یوردی :

جنازه دورماز . اونك احتیاجلری ، خدمتلری واردر . او ، تابوت ایستر . تابوتك هرقولنه كیره‌جك برر آدام ایستر . اوده ؛ دونه قدر حرمتكارلری اولدیغی حالده شیمدی كندیسندن ابداً اوزاقلاشمش اولانلردن ، كندیسنك وجودندن اورپره‌جك ، ایكره‌نه‌جك اولانلردن اوده آیرلق ، ونهایت طوپراقلرله اورتلمك ایستر .

تابوتی ناصل ونره‌لره ایصمارلارلر ، اونك ایچنه آتلمق ایسته‌دیكی طوپراغی نره‌ده وناصل كزالارلر ، بیلمه‌یورز . بایرام . غزته‌لر چیقماز . استانبول داغینیق . آرابا یوق . ترامواییلردرد . تلغراف ! فقط تلغراف خطلری تبریكار ، جمیله‌پردازلقلرله مشبوعدر ؛ دوستلرك هر بری شهرك آیری بر كوشه‌سنده‌در .

هم دوستلرده كیم ، بوبرمسئله‌در ؟ بویوكار ، معروف كیمسه‌لرسه اونلر هركون كندیلرینی برخیره سوق ایتمك ایچون باشلرینه مسلط اولان بوعزیز روح حقنده ایسته‌یه‌رك ایسته‌مه‌یه‌رك یاپدقلرینی كافی كورمزلرمی ؟ كوچوكاره ، هركون برصورتله برلطفنی كورن بیچاره‌لره كلنجه بونلری آرایوب ، كیم ، نره‌ده بوله‌بیلیر ؟

اوت ، كیملره وناصل خبر اوچورمالی ؟ بوسواللری كندی كندیمزه وبربرمزه وینه كندی كندیمزه صوروبوردق . ایشته بوسؤالی صورمقده حقلی اولدیغمزی وبونی صورمامزه لزوم اولدیغنی آكلادیغم صره‌ده ، تام بوصره‌ده ، عقامه سن كلدك : ــ زواللی مدیحه ! دیدم .

حالبوكه بونلر برر بیسود تكلف ایمش . اونك وفاكار ، شاعر ، عالم ، ناظر دوستلری كلدیلر . چوق كیمسه‌لر دویدی وهردویان كلدی . آوینه ، یولده ، سركه‌جی اسكله‌سنه ، واپوره كلدیلر . بوبویوك اولونك بوتون حیاتنده مستغنی قالدیغی هرشی یاپلدی .

سامی بکك طاپدیغی فضیلتلرله مجهز گنجلر یتیشدیره‌ن برمؤسسهٔ عرفان تأسیسنده گجیکمه‌جك، سامی بکك روحی‌ده گنجلکه، مملکته ایسته‌دیگی نورلری سرپه‌ن او بلور کوشکی مسترخ نظرلرله تماشا ایده‌رك الی‌الأبد شاد اولاجقدر.

روم ایلی حصاری، ۱۵ کانون‌اول ۳۳۳

ا. حکمت

سلیمان نسیب بك

شاعر وتربیه‌جی سلیمان نسیب بکی هرشیدن اول چوق تمیز برانسان اولارق بیلیورم. درت سنه اول طنیدیغم بوذاته هرکچن کون بی داها قوتلی برحرمت ومحبت حسیله باغلادی.

سامی بکك تربیه علمنده‌کی وقوفینك گنیشلکنی — مسلکم اولمادیغی ایچین — ایجه بیلمیورم. لایموت فکرتك تأثیری آلتنده قالان ادبی محصولاتینه گلنجه، بوشعرلرده یاراتیجی برمخیله‌نك یوکسك نمونه‌لرینی، عصیانلی برقلبك جوشقون فریادلرینی بولامایز. مرحومك گناهسز، صاف حیاتینك نزیه سادگلکی اثرلرنده‌ده آشکاردر.

ئولومینه اك چوق آجیدیغم انسانلردن بری اولان سامی بکك اسمی ومزاری ئوننده حرمتله اکیلیرم.

بکاربکی، ۱۷ کانون‌اول ۱۹۱۷

یوسف ضیا

هوا أیجه قارارمش ، گیجه یاقلاشمشدی . استانبوله گچمك اوزره واپور بكله‌یوردق. سامی بك گوگرته‌ده اوطورمق آرزوسنی اظهار ایدییور « هیچ اولمازسه تمیز هوا آلیرز .. » دییوردی . أوت تمیز هوا .. ایشته سامی بگك طاپدیغی « فضیلت » لردن بری تمیزلك .. مادی ، معنوی تمیزلكدی .

او بوتون انسانیتی ، بوتون انسانلری وجهاً ، حساً ، روحاً تمیز گورمك ایسته‌ردی ..

محاوره جریان طبیعیسنی بولابیلمك ایچین دولاشییور . دولاشییوردی. سامی بك پك أسكیدن بری ذهننده قوتلی بریر طوتان برأملنی ، عادتا چوجوقجه براشتیاق ایله ، آكلاتدی ..

یوكسه‌ك بر یرده ، مثلا ، اسكدارڭ ده‌كیزه ناظر تپه‌لرندن برنده « بلور بر كوشك » یاپدیرمق ایسته‌یوردی .

بوڭا دائر دوشونجه‌لرینی ، نه صمیمی برتحسر، نه معصوم برتمنی ایله آكلاتییوردی . ضیادار و تمیز اولاجق .. دیركن گوزلری، روحی گولویوردی . كوشكك اوستنه وضع ایدیله‌جك بویوك بر ألكتریق لامباسی ده‌كیزی ، قارایی آیدینلاتاجق، قارانلغی سیله‌جكدی ..

بلور كوشكمی یازمق ایسته‌یورم .. بلكه كندیم یاپدیرامام؛ فقط برگون زنگین بر آمریقالی یاپدیرابیلیر . بوده بنم ایچین برتسلیدر .. دییوردی .

بلور كوشك سامی بگك روحی، سامی بگك فكری ایدی ... او بوتون گنجلگی تمیز، پارلاق و گوزل ، گونش گیبی تمیز ، گونش گیبی پارلاق، گونش گیبی گوزل گورمك ایسته‌ردی .

سامی بك بوتون چوجوقلغڭ باباسی، بوتون گنجلگڭ مربیسی ایدی .

حیاتی تدقیق اولونسون.. منفعت‌جولق، موقع پرستلك، ظاهر پرورلك گیبی احتراصات خسیسه‌دن هیچ برینه أسیر اولمادیغی گورولور . بالعكس هر درلو نفسانیتی أسیر ایتمش بر آدام ، بر انساندی . بونڭ ایچین بویوكدی .

أیلگی سه‌ودیگی ایچین معارفه ، گوزلگه طاپدیغی ایچین شعره انتساب ایتمشدی . گنجلگی تقدیس ایتدیگی ایچین‌ده مربی قالمشدی .

سامی بك تربیه‌نڭ معناسنی حقیله تقدیر ایده‌ن مربیلردن ایدی .

دیه‌بیلیرم‌كه فكرتله برابر حقیقت وعدالت حسارینی ، انسانیت دستورلرینی انسانلره تلقین ایدن سامی بك ، یالگز سامی بگدی . چونكه اونڭ مزیتی بر چوق سویله‌یه‌نلر گیبی یالگز دوداقلرنده قالمایور ، روحنه ، فكرینه ، وجدانه عكس ایدییور ، حركاتنده تجلی ایدییور ، نفسنده أك جدی ساحهٔ تطبیق بولویوردی .

سامی بك جهانه مؤكل خیر اولارق گله‌ن انسانلردندی . یاپدیغی أیلگی خلقه گوسترمك قصدنده اولمادیغی ایچین كندنی حقیله طانیمایانلر ، طانییایانلردن پك چوقدر .

سامی بك بر شهاب ثاقب گیبی سس‌سزجه سوزولوب گیتدیگی ، افولی ولوله‌دار اولمادیغی ایچین ، گورمه‌یه‌نلر ، گوره‌مه‌یه‌نلر پك چوقدر .

فقط دیدهٔ انسانیت اونی گوردی . اونڭ ایچین آغلادی . نه بویوك مظهریت .. سامی ؛ یاشادیغی مدتجه بوتون انسانلر گیبی فانی ایدی .. شیمدی بقایه نامزد اولدی .. نه بویوك فضیلت ..

آرتیق یتر انسانلره انسانلغی ئوگره‌ت

دییه‌ن دوداقلری بوتون انسانیتك دوداقلری تقدیس ایده‌جكدر . سامی بگك بلور كوشكی حسنڭ ، صفوتڭ ، عدالتڭ مشخص بر تمثالی ایدی. اونی گورمه‌دن گیتدی . فقط حیاتنی وقف ایتدیگی معارف او آبدهٔ عرفان ووجدانی اونڭ نام بلندینه ركز واتحاف ایده‌جك..

سامی بك

طانیدیغم متکامل انسان نمونه‌لرندن بری‌ده سامی بگدی ... سامی بگك وفاتی بوتون بویوك آداملرك وفاتی گبی روح انسانیتده قاپانماز بریارا آچدی دیه‌بیلیرم . بلکه سوزلریمده برمبالغه بولوندیغنه، بلکه حرمت و محبتك سائق افراط اولدیغنه حکم ایده‌نلر بولونابیلیر ...

فقط بن حکممده حقلی اولدیغمه ، قناعتمده مبالغه‌لی بولونمادیغمه أمینم . شو وطن نسلنه‌اولان دنیاده پك گوزه‌ل، پك‌جاذب‌اولارق طانیدیغمز چهره‌لرآراسنده بوتون معناسیله «انسان» نام بلندینه حق قازانانلر پارماقله گوسته‌ریله‌جك قادار آزدر، دینه‌بیلیر... ایشته سامی بك او ، پارماقله گوسته‌ریله‌جك قادار آز اولان انسانلردن‌دی .

کندیسنی صوك دفعه ترامواییده گوردم .. فکرتك تجیل روحی اچین یازیلمش بر ایکی مسوده‌یی تعمیم‌ شوعه‌سنا تودیع ایتمك‌اوزره گوتوروپوردم . برابراوقودق . بعضی فکرلری مناقشه ایتدی . صوگرا بر مدت دوشونجه‌یه دالدی .. بردن بره بو دالغینلقدن چیقارق آتشلی بر افاده ایله فکرتی یاده باشلادی ..

فکرتی آگلامادیلر .. اونك نه‌قادار بویوك ، نه قادار تمیز، نه قادار أیی روحلی بر آدام اولدیغنی آگلامادیلر ، آگلایامادیلر. یازیق‌اولدی .. » دیدی، ینه سکوت‌ایتدی . بو دەرین سکوتنده دەرین برمعنای تأثر اوقویوردی .

بروضع نومیدانه ایله ألینی صاللادی . آجی آجی گولدی .. « فکرت گنجلکلرك باباسی ایدی » دیدی . سوزی گنجلره ، گنجلگه نقل ایتدی . هر زمانکی آجی نشئه‌سی ، هر زمانکی آجی املیله گنجلکدن بحثه باشلادی .

— سامی بك نیچین ، دوشوندکلریگزی سویله‌مه‌یورسگز ؟ هیچ اولمازسه یازساگز دیدم .

[illegible] بر نظرله باقارق : شیمدی عاده چوق .. وهر سویله‌یوز .. برلره سوز دوشمز .. [illegible] دیدی و گولومسه‌دی .

[illegible] سامی بگك روحنده گنجلگه قارشی بیاندن عشق کوکله‌نوب قلمشدی .. واسع بر مقیاسده گوستره‌جك [illegible] آثارنی ، مع الأسف ، گوستره‌مه‌مشدی .

بوتون آداملرنی . بوتون عشقلرنی بوتون بویوك آدامار گبی اوبویوك روحنه گوموب کندیسیله برابر گوتوردی .

سامی بك اوچ بویوك فضیلته ، طاپارجه‌سنه ، عاشقدی . ثویله ایسته‌ردی‌که بوتون انسانیت ، بوتون شبابت بو اوچ بویوك فضیلتله متحلی اولسون ... خصوصیله وطنی ، وطننك گنجلری ..

هیچ‌اونوتمام گچه‌ن سنه ایدی . قاضی کوی سلطانیسنك برمسامره‌سندن دونیوردق. سامی بك‌ده برابردی .

تأسسندن صوكرا بالذات رئيسلكنى درعهده ايدەرك بو وظيفەيى ياتاغەدوشديكى كونه قادار ياپدى . جمعيتك حياتنده ياپديغى بويوك خدمتلردن برىده كچن رمضان شريفده قادين واركك سامعلرك برچاتى آلتنده طوپلانماسى ، اركك كبى قادينلركده عمومه علمى ، تربيوى موضوعلر اوزرنده خطابتده بولونماسى ايدى . سامى بك برخيلى تردد ومناقشەدن صوكرا بوفكرك اصابت ومشروعيتنى تصديق ايدەرك تشبثده بولوندى وياپيلان اعتراضلره سيأتدن منزه شخصيله قارشى كلدى . واجتماعلرك حقوق ومقدساتنى رنجيده ايتميەجك برنزاهت واصالتله دوام ايتمەسى ايچين بالذات بدناً چاليشدى .

ايشته بو بويوك آدامك مملكتنه برمعلم ، مربى وتربيەجى صفتيله ايفا ايتديكى خدمتلردن بيلدكلرم بونلردر . كنديسنى اخلاقك وانسانيتك طانيابيلديكى انسانلرك أك بويوكلرندن برى فرض ايدەرم . أولومى عائلەسى ايچين تلافى ايديلمز برضياع ، مملكتى وجمعيتى ايچين تعميرى پك كوچ اولان برفلاكتدر. جمعيتمزده بوش براقديغى يرايسه الى الابد اشغال ايديلەميەجكدر. اميد وتمنى ايدەلم كه مملكتك بوتون كنجلرى واختيارلرى اونك معزز خاطرەسى قارشيسنده حرمت ومحويت دويسونلر واوخاطرەنك بويوكلكى قارشيسنده اكيلسينلر ...

بيك برديرك ـ ٦ كانون اول ٣٣٣ دارالفنون مدرسلرندن

اسماعيل حقى

نفسه‌سی سیاسنده معارفلری، جدالی و یازیلی آلچوق تقدیر ایدیور و بویوك ملی تربیه ایچین ق. الانبداسنی آرزو ایدیوردی ..

مکتبده مسلك تربیه‌سی ویریلمه‌سنه طرفداردی . سامی بك « حقیقه‌جی (Réaliste) تربیه‌جیلردن ایدی . مکتبك هر عمومی بیلگی تعلیم ایدوب مسلکی ایبان مسلکی معلومات ویرمه‌سنه راضی اولمایوردی . گرچه بونکله مکتبلرك برر فابریقا حالنه گلمه‌سنی ایسته‌مه‌یوردی . آنجاق عمومی و مسلکی موضوعلرده اهمیت ویرلمه‌سنی ایسته‌یوردی . ناصل که مکتبلرده أل ایشی‌نك بومقصده خدمت ایده‌بیله‌جك مهم بر واسطه اولدیغنی تقدیر ایده‌رك أل ایشی تربیه‌سنك تعممنه چالیشیوردی . بومقصدنی تأمین ایتدیرمك ایچین‌ده واسطه معلملر اولدیغنی دوشونه‌رك اولا بر « أل ایشی دارالمعلمینی » تأسیس ایدیلمه‌سی خصوصنده‌کی فکرینی معارف ناظری شکری بك افندی‌یه‌ده قبول ایتدیرمشدی . بودارالمعلمین وفا سلطانیسی قارشیسنده معارف نظارتنه عائد بر بنانك عرصه‌سنده انشا ایدیله‌جکدی .

آرتق اوچونجی قسمه ، سامی بکك تربیه‌یه عائد خدمتلرینه ، تشبثلرینه گچه‌بیلیرز . سامی بك یالکز بر تربیه‌جیلك دکل ، بالذات معلم ومربی‌لك ایتمش‌در . طشره‌لرده حکمت طبیعیه وکیمیا معلملکنده بولونمش‌در . « علم تربیهٔ اطفال » اسمنده بر کتاب یازمش ، بو کتابیله او زمان ایچین مهم بر خدمتده بولونمش‌در . علم تربیهٔ اطفال بوکون ایچین بیله استفاده‌لی بر اثردر .

بالخاصه « افکار » سرلوحه‌لی قسملرنده شخصی فکرلری کورولور . بوندن باشقا سامی بك معارف نظارتی طرفندن نشر ایدیلن « اصول تدریس وتربیه تعلیماتنامه‌سی » نك « نظام ، انضباط ، صحت » قسملرینی یازمشدر .

سامی بك اداره آداملرینك قیمتلی بر مرشدی ایدی . حیاتنك برقسمی مأمورلری وآمرلری ارشاد ایله گچمشدر . نصیحت ویرمکدن ، یول کوسترمکدن بردقیقه گری دورمامش‌در .

معارف نظارتی طرفندن تشکیل ایدیلن « تدریسات ابتدائیه پروغرام قومیسیونی » نك رئیسی ایدی : مشروطیتی متعاقب مملکتده یکی بر معارف حرکتی باشلادی . بو حرکتك مرکزی استانبول دارالمعلمینی ایدی . حرکت باشلامش ، فقط هنوز تعمم ایتمه‌مشدی . مکتبلرده ، افکار عمومیه‌ده ، بالخاصه اوزمان استانبولك ابتدائیلرینی تشکیل ایدن وقف مکتبلری معلملرنده آز چوق مقاومت واردی . یکی حرکتی تعمیم ایچین قوت لازمدی . بو قوت حکومتك رسمی بر پروغرامندن باشقا اولابیلیردی . ایشته سامی بك بو یکی حیاتك پروغرامنی وجوده گتیرمك ایچین چالیشدی . او پروغرام أك یکی موضوعلری أك بویوك بر قیمتله احتوا ایدیوردی .

سامی بکك قیمتدار برخدمتی‌ده قادین انقلابنه تأثیری‌در . اگر قادین بزده بر انقلاب گچیریور وبو انقلاب مملکت ایچین مفید اولیورسه بنجه اونك ربانیسی‌ده سامی بك‌در . ایلك دفعه قادینلر ایچین دارالفنونده عمومی وسربست درسلر کشادینی تصور ایده‌رك موضوعنی ومعلملری تصریح ایله معارف ناظری شکری بك افندی‌یه مراجعت ایتمشدی . دارالفنونده سربست درسلرله باشلایان عالی‌قادین معارفی حرکتنی قادین دارالفنوننك کشادی تعقیب ایتدی . دیگر جهتدن دارالفنون درسلرینه دوام ایدن خانملرك بر قسمی حکومت مأموریتلرینه داخل اولارق اجتماعی حیاته قاریشدیلر .

سامی بکك مملکتنه یاپدیغی خدمتلردن بری‌ده « ملی تعلیم وتربیه جمعیتی » نك تأسیسنده کورولیور . اولجه جمعیت «شمس الکتاب هیئت حامیه‌سی» شکلنده و رشیم حالنده موجوددی . هیئت حامیه‌نك ملی برجمعیته قلبی فکرینی سامی بك سرعتله تصویب وتشجیع ایتدی .

عندالایجاب ، کندینی وعائله‌سنی فدا ایتمك دیمك ؛ ونهایت ، نفسك ، عائله‌نك ، ملتك ، عرقك ووطنك ، الحاصل بوتون موجوداتك فوقنده اولان جناب حقه ، هر شیده استقامت وسلامتك قصوای کمالی اولان وبزی دائما او کماله طوغرو دعوت ایدن قدرت مطلقه‌یه‌ایمان ایتمك ، جناب حق ، یعنی استقامت وسلامت مطلقه‌یی سومك ، اوکا هر شیدن زیاده ایناغق وکووه‌نمك ، نفست ، عائله‌نك ، ملتك ، عرقك ووطنك هرسو کیسنی ، هر عزمنی ، هر جزمنی ، هر ثباتنی ، هر جسارتنی ، هر فداکارلغنی ، هر خیرخواهلغنی ... الحاصل بوتون فردی واجتماعی واجباتی حق وحقیقت مطلقه‌یه ، یعنی اللهك امرلرینه توفیق ایتمك ، اللهك امر ونهیینی بوتون منافع وواجباتك فوقنده کورمك . حق وحقیقتی ، اللهك امر ونهیی وجه ایله ، نفسندن ، عائله‌سندن ، ملتندن ، عرقندن ووطنندن زیاده سومك ، وبو سوکی‌یی بوتون بشریتك فکر ووجداننده تحکیم ایتمکه چالشمق دیمکدر . »

کورولیورکه سامی بك اخلاقی نفسه ایمان ، عائله‌یه ایمان ، ملته ، عرقه ، وطنه ایمان ، اللهه ایمان مقامنده تلقی ایدییور . واخلاقی غایت حسی اساسلره استناد ایتدیرییور . بونکله برابر سامی بك فردجیلکدن آیریلمایور ، فردك ، نفسك تقدیسنی اونوتمایور . اودرجه‌ده‌که فردی ، فردیتی انکارایدن ، فردی حاکمیت وجبریتله‌اداره‌ایدن قوتلره زمان زمان عصیان بیله ایدییوردی . بعضاً بوعصیانلری اعتدال حدودلرینی کچردی ...

سامی بکك‌اخلاق تربیه‌سنده‌اك‌چوق‌مهم کوردیکی نقطه دینه ، دین تربیه‌سنه ویریله‌جك موقع ایدی . سامی بك اخلاقك دینسز قالماسنی ، دینك اخلاق تربیه‌سندن خارج براقیلماسنی قطعیاً تجویز ایتمه‌یوردی ، دینی وایمان واعتقادی بوتون قوتلرك اوستنده محترم کورییوردی . کتابنده دین تربیه‌سی حقنده توصیه‌لرده بولنیور . فقط بو خصوصده بر چوق کیمسه‌لر کبی دوشونمه‌یور ، غایت نزیه ووجدانی دوشونیور ، دینك جبر وتحکمله دکل ، وجدان ایله سه‌ودیرلمه‌سنی ایسته‌یور ، « محبت امر اولنمز ، فقط ساری‌در . » دییور [صحیفه ۱۷۹] . صوکرا دین تربیه‌سنده کوزللك وتقدیرحسندن استفاده ایدیلمه‌سنی ، تاریخه ، مثاله مراجعت ایدیلمه‌سنی توصیه ایدیور . سامی بك عملسز بر ایمانی آکلامایور ، عملسز ایمانك ایمان اولامایاجغنه قناعت ایدیوردی . متجددلکك دینسزلك صورتنده تجلیسنه شدتله اعتراض ایدییور ، منکرلرینی ارشاد واقناع ایدییوردی .

سامی بکك‌اخلاق‌تربیه‌سنده اصولی‌اقناع ایدی . اقناع ، سامی بکك انسانلری تربیه واصلاح ایچین طانیدیغی مؤثر واسطه ایدی . بری‌نی اقناع ایتمك ایچین ساعتلرجه چالیشیور ، اقناعه مقتدر اولییوردی . برکون چارشی قاپوسنده آننه‌سنك سوزینی دیکله‌مین بر چوجوغك خیربالاندیغنی ، آغلادیغنی کورمش ، قادینك یاننه یاقلاشارق « خانم ! چوجوغك اوزرینه وارما ، بلکه بر زوری واردر . بو طرفدن کیتمك ایسته‌مه‌یور . سن‌ده زورلاما ! ایسته‌دیکی طرفدن کوتور ، صوکرا دولاشدیره دولاشدیره ینه ایسته‌دیکك طرفه کتیررسك ! ... » دیمش ، چوجوغك اوزونیسنه مانع اولمش ... ایشته انسانلره رفق وملایمت کوسترمك ، دائما خوش وایی معامله ایتمك صورتنی اخلاق تربیه‌سنده یکانه واسطه بیلیوردی .

سامی بك اخلاق تربیه‌سنك ملی اولماسنی‌ده ایسته‌یوردی . ملیتی اخلاقك برعنصری کبی قبول ایدییوردی . سامی بکه نظراً ملیت تربیه‌سی تاریخلی ملتك تاریخی مفاخریله‌ویریله‌جکدی . برملتك دیریلمه‌سی ایچین اك مؤثر چاره اوکا بویوکلکنی آکلاتمق ، وارلغنی اثبات ایتمك ، بونك‌ده یولی تاریخنه ، ملتك ماضیسنه مراجعت ایتمك ایدی . فکرنجه صنایع نفیسه‌ده ملی تربیه‌نك ، ملی انتباهك مهم برعاملی اولابیلیردی . دییوردی‌که « تورکلر صنایع نفیسه‌لرینی ادراك ایتمك صورتیله ملیتلرینی هرواسطه‌دن زیاده تقویه ایده‌بیلیرلر . » تورکلرك صنایع

فکر تربیه‌سی خصوصنده‌کی نقطهٔ نظرینی آکلامق ایچین فکری عریف ایدیشنه باقمالیدر. سامی بك طلبده تعمیت اؤسسلری نامنه قسطه‌دن بحث ایدرکن دییورکه « بزجه فکر دیمك انسانك صرف کندی فعالیتلریله، یعنی بدننك، اخلاقنك ودماغنك فعالیت منتظمه ومطرده‌سیله، اکتساب ایتدیکی بیلکیلرك هیئت مجموعه‌سی دیمکدر. بناءً علیه تورك فردینك بدنی، اخلاقی ودماغی دائما وسطیله، یعنی علی‌الاطلاق کندیی احاطه ایدن شیلرله تماس ومناسبتده بولندیرمرق . بو تماس ومناسبتلری کیت کیده جمعی وتدریجی بر صورتده کنیشله‌ته‌رك وچوغالته‌رق کرك محیطك بدن، اخلاق، ودماغ اوزرینه وکرك بونلرك محیط اوزرینه صورت طبیعیه‌ده واقع اولان تأثیراتنی بر نظام واصول آلتنه آله‌رق محیط ایله بدنك، اخلاقك ودماغك، بر نظام واصول تحتنده، بلا انقطاع والی نهایةالعمر تفاعل وتعاملنی تأمینه غیرت ایده‌جکز. دماغی یالکز باشنه چالیشمقدن وبو منفرد ومجرد مساعیسیله، هم - صورت مطلقه‌ده - ضلالته دوشمکدن وهم‌ده عبث یره یبرانمقدن قورتاره‌جغز. وصکره هر فردی، بو تماسلر اوزرنده غیرك سابق ولاحق مساعیٔ فکریه‌سندن استفاده ایله، کندی کندینه، صاغلام وشخصی برر بنا قوره‌بیله‌جك حاله کتیره‌جکز. » سامی بك فکر ایچین فعال، تجربی، شخصی، ابداعی بر تربیه ایسته‌یور، فکرك دائما مناسبتی شرط قوشییوردی، اونك ایسته‌دیکی تربیه بوتون معناسیله مثبت، حقیقی وتکاملی بر تربیه‌در. تربیه‌ده مشخص واسطه‌لره اهمیت ویریله‌سنی موهوم ومجرد اصوللردن صاقینلماسنی کتابنده هپ توصیه ایدییور ومعلوماتك هضم ایدیله‌رك فکره مال اولماسنی طلب ایدییور. حتی بو طلبنده بعضاً چوك درجه تعصب کوسترییوردی.

« شمس‌المکاتب » ده درس ناظری ایکن کندیسنی هندسه امتحانه چاغیرمشدم. هندسه درسمز ضررسزجه وَیکیجه ایدی. بر سنه ظرفنده چوجوقلرك استفاده‌سی ایچین الدن کلدیکی قادار چالیشیلمشدی. خصوصیله معلممز یکی قافالی فعال برکنجدی. فقط سامی بك چوجوقلرك امتحان اوطه‌سنده پك طبیعی اولان ترددلرندن خوشلانمایارق یولده بکاشو سوزلری سویله‌دی: «دیمك‌که-قی بك، بوتون غیرتلرکزه رغماً چوجوقلره فکر ویردیره‌مه‌مشسکز! چوجوقه ویریلن معلوماتی هضم ایده‌مه‌مشلر، قورقاق ومتردد بولونیورلر!..» ایشته سامی بك بوبله‌جه اعتراضدن هیچ چکینمه‌یوردی. مکتبلرده رسم وأل ایشی تدریساتك انکشافنی آیریجه ایسته‌یوردی. پك یکی اولمایان کتابنك مختلف یرلرنده « فروبه‌ل» ایشلرندن ورسمك اصول تدریسندن واقفانه بحث ایتمشدر.

اخلاق تربیه‌سی خصوصنده‌کی قناعتی اخلاق تعریفنه مربوط. سامی بکه کوره « اخلاق؛ اولاً نفسنه ایمان دیمك، یعنی کندینی سومك، کندینه ایناممق، کووه‌نمك وحرمت ایتمك دیمك، عزم وجزم دیمك، ثبات دیمك، متانت دیمك، مدنی جسارت دیمك، استقامت، حیا، امانت دیمك؛ ثانیاً عائله‌سنه ایمان دیمك، یعنی عائله‌سنی سومك واوکا کندندن زیاده ایناممق، کووه‌نمك وحرمت ایتمك. افراد عائله‌سنك منفعتنی کندی منفعتنه تقدیم ایتمك. هر اخلاقی حرکتلرنده اونلره معین وظهیر اولمق دیمك؛ ثالثاً ملتنه، عرقنه، ووطننه ایمان دیمك، یعنی ملتنی، عرقنی، ووطنی کندندن وعائله‌سندن زیاده سومك، ملتنه عرقنه ووطننه کندندن وعائله‌سندن وکندیله عائله‌سنك بوتون مالملکندن زیاده ایناممق، کووه‌نمك، حرمت ایتمك، ملتنه، عرقنه ووطننه هر عزمنده، جزمنده، تثبتنده، مدنی جسارتنده، استقامتنده، حیاسنده، امانتنده، الحاصل بوتون واجباتنده معین وظهیر اولمق، ملتنی، عرقنی ووطنی هر ملتدن، هر عرقدن هر وطندن دها عزیز ومحترم کورمك. اونلرك مادی ومعنوی بوتون منفعتلرینی، کندینك وعائله‌سنك منافعنه تقدیم ایتمك، وطننه، عرقنه، ملتنه او منفعتلری تأمین وتأبید ایتمك ایچون

سامی بكك ممتاز برفكری‌ده روحيت بحثنه عائددر . سامی بك فكرلرك خالقيتنه چوق قانع بولونيوردی . « فكرلر حسلره ، حسلر فعللره انقلاب ايده‌رك فعللر وجوده‌كلير؛ تربيه اخلاق ، اعتياد تأسيس ايدر » ديه‌ردی . بوقناعتيله، فرانسه‌لی فيلسوف «آلفره‌دفويه» يه التحاق ايديوردی. فويه بوكا بكزدر برنظريه، « فكر ـ قوت Idée-Force نظريه‌سی» نی اورتايه قويمشدی . فويه‌يه كوره هر فكر برقوت‌در ، عمله قلب اولور . سامی بك‌ده اويله ديبور ، انسانلرك فكر وفكری تعليم سايه‌سنده ماهيت وشخصيتلری تبديل ايديله‌جكنه قناعت ايدييوردی .

ديكر جهتدن سامی‌بك آمريقاليلرك « فعاليت‌فلسفه‌سی Activisme » ندن ملهم‌اوليوردی . يعنی سامی بك « ويليه‌م‌جه‌يمس » كبی برپراغماتيست Pragmatiste ايدی. پراغماتيزم ياخود آقتيويزم فلسفه‌سی فعله ، عمله استناد ايدر وبوتون معلوماتمزك مبدأنی فعاليتده ، ايشده بولور . سامی بك‌ده بويله بر اعتقاد طاشييور ، دماغ ايله تجربه‌نك فعاليتك بويوك ارتباطنی قبول ايدييوردی . حتی پك شايان دقت‌دركه ملی تعليم وتربيه جمعيتی مجموعه‌سنك برنجی نسخه‌سنده مندرج‌نطق ـ مقاله‌سنده جمعيتك تربيه غايه‌سندن بحث‌ايدركن « فكرك‌مكتسباتنی، حقيقی اكتسابتلری اولان بدن واخلاق اوزرنه قوره‌جغز . » ديبور . ديمك‌كه سامی بك بدنله اخلاق فكر ايچون مصدر اولارق قبول ايدييور. بويله برقناعت طاشييان‌كيمسه‌نك بدنك ، اخلاقك فعاليتنی ايجاب ايدن هر شيئی هر موضوعی فكرك تكامله واسطه قبول ايتمه‌سی طبيعی‌در . سامی بك‌ده رسم ، أل ايشی كبی تدريساتی فكرك تربيه‌سنده بر عامل‌در ديبور وبونلری شدتله ترويج ايدييوردی .

شيمدی‌تربيه‌نك اشكالی وانواعی‌حقنده‌كی قناعتلرينه كچه‌بيليرز. سامی بك بدنك‌تربيه‌سنه، بدنك تكملنه‌يك بويوك براهميت ويرييوردی. نزده‌تربيه‌دن بحث ايتمسه اولا بدنی موضوع ايتمش‌در. مثلا ملی تعليم وتربيه جمعيتی نظامنامه‌سنك ايكنجی ماده‌سی‌كنديسی طرفندن تعديل ايديلمشدی . اوراده يتشديريله‌جك عنصری « وجودی ، اخلاقی صاغلام » ديه توصيف ايدييور . ينه ذكر ايتديكم نطقنده « ولا بدنی نظر مطالعه‌يه آلاجغز » ديبور . تربيهٔ بدنيه‌يه حرمتندن‌ناشی چوجوقلر وكنجلر ايچين آچيق‌هوا حياتی ايسته‌يوردی. ياز تعطيللرنده چوجوقلری قيرلرده ياشاتمق ايچين « تعطيل اوبه‌لری » تأسيس ايتديرمك ايسته‌يوردی . بو تعبيری كنديسی بولمشدی . بونكله « Colonie scolaire » تعبيرنی ترجمه ايدييوردی . سپور عشقی پك زياده ايدی . قاضی كوی اتحاد سپور قلوبنه دوام ايدنلر اونك هر جمعه وبازار ، ياز وقيش منتظماً مسابقه سير ايتمه‌يه كلديكنی كورورلردی . بكا مكرراً ديمشدی‌كه « مملكتك حالندن چوق متأثر اوليورم ؛ لكن شو كنجلرك فعاليتنی كوردكجه اميدله‌نيورم ، سه‌وينيورم . اونك ايچين اونلری سير ايتمه‌يه كليورم ... »

قلوبك‌مديری‌راشد بك بر كون كنجلر ايچين مدار تشويق اولسون ديه ايزجی البسه‌سيله فوطوغرافنك چيقاريلماسنی كنديسنه رجا وتكليف ايتمشدی . سامی بك بو تكليفی ترددسزجه قبول ايتدی وسه‌وينه‌رك كييندی . ايزجی صوپاسنی كمال حرمتله ألنه آلدی. فوطوغراف چكلدی . بر ايكی كون صوكرا باب عالی جاده‌سنده بر آرقاداشه تصادف ايتدك « ايزجی البسه‌سيله فوطوغرافكزی چكمشلر ، قليشه ييديرمشلر ! » ديدی . سامی بك بردن حدتله‌نير كبی اولدی ، لكن « شهبال » ده بو قيافتله رسمنك طبع ايدلديكنی كورونجه هيچ اعتراض ايتمدی . بلكه‌ده سه‌ويندی . بدن تربيه‌سی نامنه آرزو ايتديكی شيلردن بری‌ده مكتبلرده اوكله‌دن صوكراكی زمانك ايشه تخصيص ايديلمه‌سيدر. سامی بك بوندن بدنی وحياتی بر منفعت كورييوردی .

مفکره‌لره، بوتون علم وفن وصنعت عالمنه حاکم اولسون ؛ بوتون بشریت ، جملهٔ ایجاد واختراعنی تورك دماغندن آلسین ؛ تورك بدنی، تورك اخلاق کبی، تورك مفکره‌سی‌ده‌بوتون مفکرهٔ عالمه وبوتون مساعیٔ بشریه‌یه رهبر رشاد اولسون ... بشر اونی ازلی وابدی برمبلغ حق وحقیقت بیلسین ... » سامی بك ایده‌آلنی سویله‌مکله قالمایور ، بوتون بو ایده‌آللرینه قالیور وهرکسی ایناندیریوردی .

سامی بك دیندار ایدی . اللهی سه‌وه‌ر ، اللهی تقدیس ایدردی . اللهی أك دوغرو مطالعه‌سیله تعریف ایدیوردی . خلاقدن بحث ایدرکن « بوتون موجوداتك فوقنده اولان جناب حقه ، هرشیده استقامت وسلامتك قصوای کمالی اولان وبزی دائما او کماله طوغرو دعوت ایدن قدرت مطلقه‌یه ایمان ایتمك ، جناب حق ، یعنی استقامت وسلامت مطلقه‌یی سومك ، اوکا هرشیدن زیاده ایناتمق وکووه‌نمك ... » دییوردی . « علم تربیهٔ اطفال »ك مختلف یرلرنده ینه اللهدن بحث ایدرکن شو ایمانلری صاچییور : « جناب واجب‌الوجودکه عین حقیقت‌در ، یالانه نظر نفرتله باقار » [صحیفه ١٥٤] . « ایلك قانون الٓهی‌در. یاخود عمق قلبمزده منحوت ومحکوك اولان ارادهٔ الٓهیه‌در » [صحیفه ١٩١]. « ایلك حال‌حرکته قونولمش حقیقتدن بشقه برشیمی‌در ؟ ایلك قانون الٓهی دکاسه نه‌در ؟ » [صحیفه ١٦٠] . « جناب حق حسن مطلق‌در » [صحیفه ١٥٨] . ایشته سامی بك الٓهی « حقیقت، ایلك، حسن » صفتلریله‌توصیف ایدییور وبزی « استقامت وسلامت مطلقه»یی تعبده دعوت ایدییور. سامی بکك دینی اعتقادی بوقادار تمیزدی ...

هرانسان کبی قصورلیدی. تفرعاتجیلنی غالبدی. چوق دفعه موضوعلرینك آنا خطلرینی غائب ایده‌رك تفصیلاتنه قاریشدیغی کورولوردی . معلوماتی پك متنوعدی . ذهنی قاموسی بر معلومات خزینه‌سی کبیدی. معلوماتنده‌کی بونوع تفصیلاتجیلغیله برلشنجه‌اونی حقیقهٔ تقدیری کوچ بر قیمت حالنده براقیردی . فکرلرینی قاریشیق دولاشیق صورتده افاده ایدردی . ونك انجیین مرامی قولای کرشیلمز. اکثریا اعتراضه معروض قالیردی. غریب بر محافظه کارلغی‌ده واردی. کرچه تجدد دشمنی دکلدی. فقط تجددی‌معقول وسالم برمجرا ایچندن آقارکورمدکجه اعتراض ایدردی . ایتدیکی هر تجدد خصوصنده‌ده أك کنج بر روح کبی صولتلر کوسته‌ریردی. اونی چوق کیمسه فوق‌العاده برمحافظه‌کار بیلیردی. فقط‌ساده‌جه بربصیرتکار ایدی . چونکه کندی عالمنده برانقلابجی اولمایی‌ده بیلمشدی .

ایشته، سامی بکك روحیتی‌حقنده سویلیه‌بیله‌جکلرم بونلردن عبارتدر. شیمدی‌موضوعمك ایکنجی قسمنه کچیورم : تربیه حقنده‌کی فکرلرندن ، نظریه‌لرندن بحث ایده‌جکم. سامی‌بکك بره براقدیغی أك قیمتلی فکر ارثیت حقنده‌در . معلوم اولدیغی اوزره تربیه‌جیلر ایکی قسمه آیریلابیلیرلر . برقسم تربیه‌جیلر ارثیتك حاکم اولدیغنه وتربیه‌نك ضعفنه قانعدرلر . بر قسم تربیه‌جیلرده داها زیاده تربیه‌نك مؤثرلکنه ایمان ایدرلر. سامی بك نه‌برنجیلرك‌قدرجیلکنه، نه‌ده ایکنجیلرك نقطهٔ نظرینه باغلانمیوردی . بلکه ارثیت حقنده خصوصی بر اعتقاده مالك بولونیوردی. دییوردی‌که « هرچوجوق عائله‌سندن عضوی برورائتله دنیایه کلیر. بووراثت حیاتك ایلك دورلرنده ضعیف‌در . مغلوب ایدیله‌بیلیر . بناءً علیه عقلك اداره‌سی آلتنده ویریله‌جك برتربیه ایله ارثیتك نقصانلرینی تلافی ایتمك ، فردك روحیتنی تصحیح وترمیم ایتمك ممکن‌در . لکن یاش ایلریله‌دکدن صوکرا تربیه‌نك بونفوذ وحاکمیتی سقوط ایدر . » سامی بك بویله‌دییه‌رك هم‌وارثتك معینیتنی، هم‌ده تربیه‌نك مؤثریتنی ادعا ایدییوردی. شوتقدیرجه چوجوقلره ، چوجوقلرك تربیه‌سنه بویوك بر اهمیت ویریور ومربیلری تیکبینلکه دعوت ایدییوردی .

دلیلیدر . سامی بك یالکز سلطان چوجوقلری دکل ، بوتون چوجوقلری سه‌ویيوردی وچوجوقلری سلطان اولدیغی ایچین دکل ، یالکز چوجوق اولدیغی ایچین سه‌ویيوردی . بو چیلغین سه‌وكیسنك اثرلرینی چوق کوردم . اکثریا بر یکده نور عثمانیه جاده‌سندن کچردك . اورانی چوجوقلرك اوینادیغی ، قوشدیغی بریردی . بعضاً بوجاده‌ده دقیقه‌لرجه دوردیغمزی خاطرلایورم . سامی بك او آرالق چوجوقلری اویونه ونشئه‌یه تشویق ایدیيوردی .

سامی بك ملیتپروردی . ملتنی ، ملیتنی سه‌وردی . فقط بو سه‌وكیسی سه‌وكیلرك أك خالصی ایدی . بونك أك بویوك دلیلی کیرلی ، چاموّرلی اثوابلریله سوقاقلرده دولاشان خلقدن ایکره‌نمه‌مسی ایدی . ملتنك بویوكلکی حقنده بویوك برایمانی واردی . هیچ برکیمسه اونك قادار تورکلرك شهامت وفضیلتنی ایی توصیف ایده‌مه‌مشدر . ملی تعلیم وتربیه مجموعه‌سنده مندرج نطقنده‌کی سوزلری بونی اثبات ایدییور . سامی بك ملتنی تعریف ایدرکن دییورکه « تورك عنصری ، دنیاده هیچ برملتله قابل قیاس اولامیه‌جق بر خاصه‌یه ، فطری خاصت وصلابتی هنوز یپرانمامش برقوهٔ حیاتیه‌یه مالكدر . » ... « ایلك تخم فطرتنی آسیانك دائما سمالرله اورتشه‌ن صاف وباکر ، کریم وعلوی تپه ویایلالرندن آلمش وَ بوعلویت وکرمله او صفوت وبكارتی ، زمان وادارەنك هر درلو تخریباتنه رغماً ، حالا ایلك صلابت ومتانتیله محافظه ایتدیکنی صوك دفعه چناق قلعه‌ده چلیك‌قلعه‌لردن رخارصین برثبات وتحمل کوسترمكله اثبات ایتمش اولان تورك بدنی »... « ایلك تخم خلاقنی آسیانك دائما سمالرله اورتشه‌ن صاف وباکر وَ کریم وعلوی تپه ویایلالرندن آلمش ، بوکرم وعلویتله اوبكارت وصفوتی دین اسلامك طبیعت اشیا اوزرینه مؤسس اولان علویت وکرمی وصفوت وبكارتیله مزج ایتمش ، کندندن وکندی دینداشلرندن باشقه هرکسك ظلم وتعدیسنه وبالخاصه ایشته چناق قلعه‌ده مدنیت حاضره‌نك ظلم وعدوان نامنه ایجاد کرده‌سی اولان هرواسطهٔ اعتسافنه هدف اولدیغی حالده ینه شیمهٔ کرمنی اونوتمه‌مش ، ونهایت شهامت فطریه‌سی وایمان قویسیله بوتون نامردویقیجی قوتلره غلبه چالمش اولان تورك اخلاقی »... « ایلك تخم‌فکرتنی آسیانك دائما سمالرله‌اورتشه‌ن صاف وباکر وکریم وعلوی تپه ویایلالرندن آلمش ، وبونی بدن واخلاقنك فعالیتلریله تمیه ایتدیکی مدتجه ، ادراکاتنده‌کی سلامت ، رأی ومحاکمه‌لرنده‌کی اصابت ومتخیله‌سنده‌کی وسعت وجیادتله کوچوجوك برعشیرتدن شرق وغربه حاکم بردولت معظمه تشکیل ایتمش ، وبالخاصه فکریات ومجردات ساحه‌سنده وصنایع عالمنده دخی‌زمانك أك عالم وصنعتکار ملتلرینه رشك آور اوله‌جق فحول حکما وصنعتکاران یتیشدیرمش اولان تورك مفکره‌سی » ...

ملتی ایچین بویوك برایده‌آلی واردی . ملتنی ذهننك تصور ایده‌بیله‌جکی قادار یوکسه‌لمش کورمك ایسته‌یوردی . بویوکسلتمه‌نك واسطه‌سی تربیه اولدیغنه قناعت ایدییور . نطقنده‌کی حقنده‌کی ایده‌آلنك مختلف شکللرینی شویله تعریف ایدییور : « تورك بدنی ، اویله بر حاله کتیرمکه ، اوندن اویله برقوت حاصل اولمسنه چالیشه‌جغزکه ، راه حرکتی اوکنه چیقه‌بیله‌جك طبیعی ، صناعی هر قوت اوکا ابدیاً حرمتکار اولسون ، اونك حتی بر قیلنه ادنا بر ضرر ویره‌مسین.. اونی ازلی وابدی بربازوی حق وحقیقت بیلسین »... « تورك اخلاقنه اویله بر ساحهٔ فعالیت آچه‌جغزکه ، سوکیسی ، عزمی ، جزمی ، ثباتی ، متانتی ، جسارتی ، فداکارانی ... الحاصل فردی ، اجتماعی والٰهی ایمانی بوتون انسانیتی قاوراسین ، بوتون عالم انسانیتی کندینه رام ایتسین ؛ بشرك هر درلو احتراصی اونك شهامت فطریه‌سی وایمان قویسی حضورنده صوصسون ؛ اونی ازلی و ابدی برحارس حق وحقیقت بیلسین » ... « تورك مفکره‌سنه ، اویله برطریق انبساط وانکشاف اعداد ایتمکه غیرت ایده‌جکزکه ، تورك دوشونشی ، تورك محاکمه‌سی ، تورك محصولات خیالیه‌سی : تورك علمی ، تورك فنی ، تورك صنعتی ... بوتون

آرابه‌یه بینمشدك . بولده صیجاقدن جلدی تنفس ایدن آتلرك قوقوسندن اوقادار متأثر اولدی ، اوقادار خویسزلاشدی که ... حساسیتی بعضا سینیر حالنه کتیریر ، آوزولور دوروردی . قلبنك معنویاتندن متأثر اولان قسمی داها بویوکدی . اوزونتیلری اخلاقه ، معنویاته ، فردلرك ، عائله‌لرك ، ملتنك ، انسانیتك یارالرینه دوشونجه اورحیم قلبی قاناردی . بر تیاترو وقعه‌سی بیلیورم که غیرك المرینی نه‌قادار دویدیغنی سزه اثبات ایده‌جکدر . برکون خیرلی بر تشبثه یاردیم ایتمک [illegible] حقنده [illegible] مشغولدق . بن اوراده بیت صاحبنه باقق وظیفه‌سنده بولونیوردم . تیاترو قادینلره مخصوصدی . ایشم مهمدی ، بر دقیقه آیریلامازدم . اوآرالق سامی بکك قولدن چکدیکنی کوردم . کوزلری یاشارمش ، باشی اوکنه دوشمش بر حالده « حقی بك ، کل ! سکا برشی سویلیه‌جکم ! .. » دییوردی . بن اعتراض ایتدم . « رجا ایدرم ، بنی بورادن آییرمایکز ! » دیدم . فقط او اصرار ایتدی ؛ داها بویوك قوتله بنی چکدی . [illegible] . [illegible] . دییوردی که « باق ، نه‌اولمش ، سکا آکلاته‌یم : بوراده دمین [illegible] اسکی قاریسی کلمش ، اوطوربیورکن یکی قاریسی‌ده کلمش . اونك کلدیکنی کورنجه صارارمش ، [illegible] . زواللی آرتق اوطورامامش ، تیاترویی ترك ایتمش ، کیتمش ... حقی بك ، کوربیورمیسك اوقادینك قلبنی . کیم بیلیر زواللی نه‌قادار بدبخت اولدی ! .. زواللی قادین ! .. آه بو انسانلرك نه بویوك یارالری وار ! .. » ایشته اوبو اوفق وقعه‌یی قلبیله ، وجدانیله تخییل ایده ایده وندن کندیسی ایچین بویوك الم یاراتدی و آقشامه قدر دالغین ویقیق برحالده تیاترونك قاپوسنده دولاشدی ..

سامی بکك اك بویوك سجیه‌سی محویتکارلغیدی . اوتورکلرك بوتون تمیز وبویوك انسانلری کبی متواضعدی . کبر ، غرور نه‌در بیلمز : هرکسه قارشی محویتکار بولونور ، زنکین فقیر ، کنج اختیار هر فرده تواضع کوسترردی . هرکسه اییلکله ، انجه‌لکله معامله ایتمك ، هرکسی ممنون ایتمك ، هرکسی کندی جانبنه چکمك ایسته‌یوردی . لکن اونك هرمحویتنده صانکه برعظمت واردی . هرکسه فرقنی باتی‌واللری اکیلدکجه هرکسك ذهننده خاطره‌سی یوکسه‌لیردی .

سامی بکده تورکلرك اك الهی برسجیه‌سی داها تجسم ایتمشدی : حسیلك ... سامی بك غایت حسی برآدامدی . اودرجه‌ده که غیری دوشوندیکی زمان نفسنی اونوتوردی . اونی کورنلر وطانیيانلر اونی غیر ایچین خلق ایدلمش ظن ایدرلردی . حسیلکی اوچ شکلده تجلی ایدییوردی : آرقاداشلق ، عائله‌پرورلك ، وطنپرورلك . بن کندی حسابمه آرقاداشلق نه‌دیمك اولدیغنی دوغرو معناسیله ایلك دفعه سامی بکدن اوکرندم . آرقاداش وآرقاداشلق حقنده‌کی اخلاقی فکرلرم کندیسیله ملاقاتمدن صوکرا کنیشله‌دی . عائله‌مك ، داها صوکرا حوجالرمك افکارمده ، اخلاقمده براقدیغی برچوق نقصانلری اونك سایه‌سنده اتمام ایده‌بیلدم . سامی بکك آرقاداشلرندن بری ارتحال ایتمش ، ایکی چوجوقله برقادین براقمشدی . سامی بك بو چوجوقلرك مکتبی ، تحصیلی ، قادینك تداویسی ، استراحتی ایچین فداکارانه اوغراشدی . اوغراشمه‌یی کندیسنه وظیفه‌بیلدی ودیدیندی .

چوجوقلره محبتی‌پك زیاده ایدی . چوجوقلرك باباسی ، چوجوقلرك حامیسی ، چوجوقلرك آرقداشی . چوجوقلرك حرمتکاری ایدی . اونك « چوجوق » حقنده دوشوندیکنی آکلامق ایچین [illegible] مقدمه‌سنی اوقومالی . [illegible] دییورکه « بنی حیاتمده اك زیاده اشغال ایدن چوجوقلردر . نره‌ده برچوجوق کورسه‌م بلا اختیار اونك حالنی ، ماضیسنی ، استقبالنی ، صورت معیشتنی والحاصل بوتون حیاتنی دوشونورم . بتون چوجوقلری فنالغه قارشو مدافعه ایله اییلکه طوغرو سوق ایتمکی آرزو ایدرم . ایسترم که بومعصوملر کافةً ایی اولسون . » شهزاده مجید [illegible] حضرتلرینك [illegible] سلطان حقنده‌یازدیغی منظومه چوجوقلر حقنده‌کی محبتنك

افق طانیمازدی ... مثلا سامی بك بر خیاله کندیسنی ایناندیرمشدی . اونی دوشونیور ، اوکا وارمق ایستیوردی . « بنم دنیاده اك بویوك بر املم جامدن بر أو یاپدیرمق ، اونك ایچنده اوطورمق ! » دییوردی !.. « جامدن بر أو ! » أوت ، چیویسز ، تختەسز ، دمیرسز ، هر طرفندن کونش کیرن ، بیاض ، پارلاق ، تمیز ، جامدن بر أو ... ایشته سامی بك قلبنده بو أوی یاشاتییوردی . بو أوی ایستەیوردی . بکا بو « جام أو » دن مکرراً بحث ایتمشدی . بن مرحوم آرقاداشمك او خیالنده هپ قلبنی ، روحنی کوروردم ، بو چوجوقجه ایستەکنی اونك ایچین تقدیس ایدردم !..

لکن سامی بك قورو بر خیالپرست دکلدی ، او امید وایمان آدامی ایدی . مشاهدەلرینی مفکورەلرینە قادار اوزاتیر ، مفکورەلرینی امید ایله ، ایمان ایله تجهیز ایدردی . نومیداولماز . چونکه دائما حیاتنك وتجربەلرك حدودینی آشار ، بعضاً ازلیته قادار یوکسەلیردی . اونی امیدسز ، ایمانسز کورەمدم . بالقان محاربەسنك کونلری ــ کە کنجلرك بیلە جسارتنی قیراجق درجەدە شئامتلی ایدی ــ او کونلرك برندە سامی بکلە باغچە قاپوسندە مملکتك مقدراتنە علاقەدار بر کنجە تصادف ایتدك . کنج یأسلرینی ، مملکتك فلاکتلی آتیلرینی سویلەمشدی . سامی بك اوکا تسلی ویردی . تسلی ویرمەدی ، تسلی دکل ، صانکە امید وایمان ویردی . کنجك قیریلان روحنی یکی بر قالبە دوکمشدی ...

سامی بك ذکیدی . ذکی‌یی نە معنادە قوللانییورم ؟ بونی ایضاح ایتملیم . ایکی نوع ذکا دوشونورلر : بعضی انسانلردە عقل ، محاکمە ، استدلال قوتی غالبدر . بو قوتلە مجرد علمی مفهوملرە ایریشیرلر . مثلا بر ریاضیە عالمنك ، بر حکمت عالمنك ذکاسی بو نوعدندر . بعض انسانلرك ذکاسی‌دە بویلە ، محاکمەلرە ، مفهوملرە یوکسەلەدن ایشلر . بو کیبلر فکرلری استدلال طریقیلە دکل ، داها زیادە حس طریقیلە ، حدسی بر قدرت ایلە بولورلر . یعنی بونلرك عقل سلیمی ، حس سلیمی غالبدر . صنعتکارلر بودرلو ذکی انسانلردر . سامی بك ذکیلرك بو ایکنجی نوعنە عائددر . ذاتاً اوندە بر صنعتکار دهاسی واردی . فی‌الواقع سامی بك بویوك بر محاکمە قابلیتی کوستەرمزدی ، لکن عقلندەکی ، حسندەکی سلامتلە اك صاغلام محاکمەلی ذکالرك بیلە اوستنە چیقاردی . ذکاسنك حدسی قدرتی پك غالبدی . بز حقیقتی محاکمەمزلە بولمغە اوغراشیرکن او حسیلە دویاردی . اونك ایچین اوزون ملاحظەلرمزك ، درین محاکمەلرمزك کور طوپال یاراتدیغی بیچارە چوجوق فکرلرمزی اونك تربیه اللرینە تسلیم ایدردك . صانکە اونك اوزرمزدە فکری بر نبوتی واردی ...

سامی بکدە کورکو قوتی ، سزمە قابلیتی‌دە واردی . طبیعتی تدقیق ایتمك خصوصندە چوق موفق اولوردی . اوندەکی درین استبصارك براشاتنی شو وقعە ایلە اوکرەندم : سامی بك کنجلکنك بر قسمنی بغداددە کچیرمشدی . اورادە لیلکلر یاشارلر ، یووا یاپارلرمش . وقتیلە یووالری نهرك بر کنارندە ایمش ، صوکرا او بر کنارینە کچمشلر واوزاقلاشمشلر . سامی بك بوهجرتك لیلکلرك سوق طبیعیلریلە اولان مناسبتنی اوزون اوزادی‌یە تدقیق ایتمش وهمان بر طبیعت عالمنك ایشنی کورمشدی . مشاهدەلری یالکز طبیعت اوزرندە قالمایوردی . چوق دفعە روح وجمعیت اوزرینە دوشیبور وبوایکی طبیعتك اك کیزلی ، اك قاچیجی قسملرینی ضبط ایدییوردی . انسانلرك روحندە یاشایان قوتلری بولور ، ملتلرك مقدراتنی حالندن ، روشندن آکلاییوردی . اونك ایچین سامی بکك قارشیسندە نەفضیلتی اخفاء ، نەدە دنائتی انکار قابل اولامایوردی . بوتون روحلری یاقالایان بر کرامتی واردی ...

سامی بکی چوق حساس بر آدام اولارق طانییورم . اونك طاشغین روحنی کوستەرن وقعەلر بیلیورم . بر تاریخدە شهزادە باشندە « حدیقۀ مشورت » مکتبنی زیارتە کیدییوردق .

ملی تعلیم وتربیه جمعیتنده ویریلان
ومجموعه‌مزده باصیلان قونفرانسدر:

سامی بك

تربیه حقنده‌کی فکرلری، نظریه‌لری

افندم ،

قونفرانسك موضوعی ، جمعیت رئیسی سلیمان پاشازاده سامی بكك تربیه حقنده‌کی فکرلری ، نظریه‌لری‌در . شو حالده موضوع علمی وتربیویدر ، هر علمی وتربیوی موضوع کبی مستقل وبی طرف اولمق کرکدر . لکن بنم کبی سنه‌لرجه مرحوم ایله برلکده یاشامش ، دیمك‌که اونی ضرورتیله دویمش . سه‌ومش وأولومندن چوق متأثر اولمش بر آرقداشك بویله بر بحثده تمامیله مستقل وبی طرف قالماسی ممکنمیدر عجبا ؟.. فقط نه اولورسه اولسون کوجمك یتدیکی قدر بی طرف قالمایه چالیشاجغم . اکر بو غیرته رغماً ینه فکرمك استقلالنی محافظه ایده‌مزسه‌م بنی معذور کوریکز .

بو موضوعی حاضرلامق ایچین مراجعت ایتدیکم منبعلر مختلفدر . سامی بكك « علم تربیهٔ اطفال » اسمنده بر کتابی وار . صوکرا ، بروسه ولایتنده معارف مدیری ایکن یازدیغی بر لایحه . برده ملی تعلیم وتربیه جمعیتی مجموعه‌سنك ایلك نسخه‌سنده جمعیتك رسم کشادنده سویلدیکی نطقك متنی ... فقط اصل منبعم خاطره‌لرمدر . اونك تربیه حقنده‌کی فکرینك . نظریه‌لرینك چوق قسمنی دوغریدن دوغری‌یه کندیسندن اوکرندم . چونکه بو زمین اوزرنده برابرجه چوق دوشوندك وچالیشدق .

موضوعی باشلیجه اوچ قسمه آییردم . برنجی قسمده سامی بكك روحندن ، قفاسندن بحث ایده‌جکم . ایکنجی قسمنده سامی بكك تربیه حقنده‌کی فکرلرینی ، نظریه‌لرینی سویله‌یه‌جکم . اوچونجی قسمده سامی بكك تربیه‌یه دائر اولان تشبثلرینی ، خدمتلرینی آکلاتاجغم . بوصورتله مرحومك مربیلك وتربیه‌جیلك شخصیتنی تعریف ایتمش اولاجغم .

هرشیدن اول سامی بكك روحنی تعریفه چالیشاجغم . بر مربی‌یی آکلایابیلمك ایچین اولا اونك روحنی ، ذکاسنی وقلبنی بیلمك لازم دکلی‌در؟ ناصل‌که تربیه‌جی‌یی آکلامق ایچین‌ده اولا فلسفه‌سنی ، حیاتی ، حیاتك غایه‌سنی تلقیسنی بیلمك لازمدر . بنجه سامی بكك ذکاسنك اك مهم سجیه‌سی خیالپرستلك ، خولیالره ، بدیعه‌لره قارشی بسله‌دیکی ابتلادر . خیاللرنده بکارت ، بکارتلی خیاللرنده غریب صفوت واردی . افقنك خیاللریله قانعز . خیاللری ایچین

بو گون دیمك كه خیال اولدی هپ او خاطره‌لر ..
قاپكده ایشته نه بر سس ، نه بر دعا .. بر یاد ..
سكون ایچنده او یوللرده شیمدی ظلمت وار ،
وباشقه هیچ .. نه حزین بر صدا .. نه بر فریاد ..

فقط یارین بن امینم سنكده همتكی ،
سنكده نامكی تقدیس ایدر بوتون ملت ،
سنكده هیكلكك حشمت وجلادتی
گورور ، گورورده دویار ملتم شرف ، عظمت ...

قالامیش ، ۲۸ تشرین ثانی ۱۳۳۳

حفظی توفیق

سامی بك ایچون

دیمك كه سن‌ده خیال اولدك ، آه سن‌ده دیمك
بوگون شوطوپراغك آلتنده‌سك .. ایناڭمیورم ،
بو برحقیقته پك بكزه‌یور ، فقط كرچك
بوزهری بن ینه بردرلو طوغرو صانمیورم ..

اوحزن ایچنده مسرت ویرن أصیل چهره‌ك ،
دیمك كه طوپراغك آلتنده بوسبوتون صولاجق ،
بوحاله شیمدی بنم منطقم ایناڭماز كن
دیمك یارین او، أوت بر آووج غبار اولاجق..

چیچك ، بولوت ، كلبك .. هپسی آه هپسی صولار ،
بوتون هوسلر ، أملر ئولوملە طیرمالانیر ،
بوگون گولن شونظرلر یارین ألمه دولار ،
بوگون حقیقته خولیا دیین یارین ایناڭیر ...

دیمك ایناڭمالی‌یم بن سنك‌ده فرقتكه
بوماتمك بنی مجنون ایدن حقیقتنه ...

سن آه سن باباسیدك بوتون زواللیلرك ..
صولوق بكزلی یتیملر بولوردی سنده شفا ..
بولوردی لطفكی هر آغلایان زواللی قادین ،
قاپكده هرگیجه برسس ایدردی خیر دعا ...

تنکنا اولسه کرك ساحهٔ پهنای سخن
زیر خاك اولدی بوکون کتلهٔ شفقت اوبدن
ارجعی امرینه لبیك زن او ملفوف کفن
ایاسون موتنه افواج ملائك شیون
او بویوك ناصیه‌یی محو وتلف ایتدی زمان

قیلدی دنیایه وداع ایلدی عقبایه سفر
نابدید ایتدی آنی دغدغهٔ رنج وکدر
مست وسرکشتهٔ پیمانهٔ سرشار قدر
بکر مضمون بلاغتدی کلامی یکسر
روح معنای شعر ایللی شمدی فغان

ایشیدنلر خبر موتنی اولدی مدهوش
نامیدر محفظهٔ خاطره‌مزده منقوش
خوابکاه ابدیتده او سیمای بشوش
نشوهٔ ذوق سرودیله ایدر جوش وخروش
قلب ملتده مبجل أثری شعله فشان

دیوریکلی معلم
طاهر نادی

مرثيه

يوركمده ينه بر داغ درون قويدى نشان
اوليور آه ايله ايواه ايله آنم كذران
باق افول ايتدى او دهاش كرمكار جهان
بزم فانيدن اولوب عازم كلزار جنان
ايتدى آفاق نزاهتده بويوك بر جولان

كيتدى استاد ادب سامئ عالى همت
ايتمون اجراى ماتم ادبى ملت
افق آدابى بوكون صاردى سحاب ظلمت
داغدار ايتدى بزى بو ابدى غيبوبت
هر كسك قلب حزيننده براقدى خلجان

بلبل خلد سخن شاعر فرخنده سمات
رونق بزم ادب طائر قدسى نغمات
آنى شاد ايتمدى بو چرخ دنى كج حركات
مهر كردون كرم مبدع كلك خدمات
داور ملك سخن داهيهٔ تيغ زبان

بزم لاهوت صفاسنده مكين اولدى بوكون
رهرو كلشن فردوس برين اولدى بوكون
يعنى زهرابه كش چرخ مهين اولدى بوكون
مظهر مغفرت رب معين اولدى بوكون
مرغ لاهوت سخن منشئ نايات زمان

منجير حرفا حرم بندانه‌سنه
سوزى برهان جلى مشرب رندانه‌سنه
نوعى مخصوص قلم نكته پسندانه‌سنه
ديلسه شايسته‌در اطوار لوندانه‌سنه
محتشم شاعر آزاده‌دل نادره‌دان

منابع اجنبیه‌دن ایدنمش اولدیغی حالده اعتقادنده، اخلاقنده، تربیه‌سنده، عاداتنده هیچ برتردی کوسترمامش، دینی وملی منبعلردن آلدیغی تربیه‌یه صادق قالمش، فضل وکمالی آرتدقجه ملتنه اولان ارتباط ومحبتی تزاید ایتمشدر. بوکا الک بیوك دلیل مؤسسلری میاننده بولوندیغی ملی تعلیم وتربیه جمعیتنك ریاستنی درعهده ایده‌رك صوك نفسنه قادار تکمیل موجودیتیله چالیشمسیدر. وظائف رسمیه‌سندن باقی قالان زمانك مجموعنی حتی استراحت زمانلرینی دخی جمعیته حصر ایتمش ایدی. جمعیتك بدایت تأسسنده اقتحامی ضروری اولان مشکلات وموانعی برطرف ایتمك ایچون شیرانه مقاومت، خداپسندانه سعی وغیرتلر ابرازیله، اساس تمللری وضع وتحکیمه موفق اولمش ایدی. ملی تعلیم وتربیه جمعیتی میرمشارالیهك ضیاعیله متألم وماتم زده‌در. متسلی اولدیغی برجهت وارسه مرحومك آثار خاطراتی الك محترم برموقعده جمعتله یاشایه‌جق وجمعیت مملکته بوکبی قیمتلی ذوات یتشدیرمك اسبابنی احضاره چالیشه‌جقدر.

۲۰ تشرین ثانی ۳۳۳ کوز طبیبی
اسعد

سلیمان پاشازاده سامی بك مرحوم اوصاف جمیلهٔ انسانیه‌یی شخصنده جمع ایتمش طبیعتك پك اندر یاراتدیغی بر وجود ایدی. سنیله برابر کماله ایرمش اولان مکتسبات علمیه و تجربویه‌سندن مملکتك حقیله استفاده ایده‌جکی بر هنکامده افولی بادئ تأسف عظیمدر. صباح غزته‌سنك ۳ تشرین اول ۳۳۳ نسخه‌سی باش مقاله‌سنده پك واقفانه ایضاح ایدلدیکی وجهله مملکت پك قلتده اولان اعاظمنی کثرت و سهولتله غائب ایدیور و بو ضیاعك اهمیتی حقیله تقدیر ایدیله‌مامسندن اسباب ضیاع حقنده تدقیقات لازمه اجرا ایدلمیور، بو ایسه عفو اولونماز بر خطادر. بر ملت اعاظمیله یشار، اعاظمنی، رجالنی یاشاتمیان بر ملت حیاتندن امین اولاماز. مرحومی بوندن اوتوز اوچ سنه اول مکتبه یازلمق اوزره بغداددن استانبوله کلدیکی تاریخده طانیمشدم. اووقت کوچك یاشده ایکن مملکتك مقدراتندن و تعالیسی ایچون بسلدیکی یوکسك امللردن بحث ایدردی.

پدر عالیقدرلری بویوك سلیمان پاشا که یالکز عسکرلکده دکل معارف خصوصنده‌ده مملکته مهم خدمتلر ایتمش، حتی معارف عثمانیه‌ده بر دورهٔ ترقی آچان عسکری رشدیه‌لرینی تأسیس ایله‌مشدی سامی بك مرحومده‌کی خصلت معارفپرورینك اصل مورثی ایدی. مرحومك غایهٔ املی حیاتندن چوق سودیکی وطن و ملتنی عالی و مسعود کورمك و بو مقصدك حصولی ایچون مطلق علم و عرفان ملتك یوکسلمسنه چالیشمقدی. بو عمومی غایه‌یی تعقیب ایدرکن تصادف ایتدیکی محتاجینه دریغ عاطفت ایتمز، اوکسوز چوجوقلری، دوشکون فقط قیمتلی ذواتی، محروم قالمش عائله‌لری، وفات ایدن دوستلرینك اولاد و عیالنی صیانت و حمایت اوغورنده علی التوالی اوغراشیر و بو خصوصده‌کی آرزو و سخاسنی تطمین ایده‌جك قادار سرمایهٔ نقوده مالك اوله‌مایشندن چرپینیر، خیرچینلانیر، ئوزولوردی. مرحوم علماً و اخلاقاً متین اولدیغی قادار ایمان و اجتهادنده رصین، دیندار، تورکلکیله مفتخر بر مجاهد ایدی. مرحوم فرانسز، انکلیز لسانلرینه واقف اولوب تتبعاتی

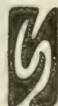
وسعینی کوردیکی، کندیلرندن مثبت برفعالیتده مأمول ایتدیکی کنجلری حمایه وتشویق ایدردی . خاصةً دینی تربیه‌یه بیوک برقیمت ویریردی . « ملی تعلیم وتربیه » جمعیتنك رئیسی ایدی؛ بوجمعیتك متشبثی ، الك فعال عضوی اولان اسماعیل حقی بکی ، چوق سوەر، تقدیر ایده‌ردی. جمعیتك نظامنامه‌سنده‌کی غایه‌لرك تصور وترتیبنده سامی بکك بیوك بر اشتراك حصه‌سی اولدیغنه قانعم . اونك شفیق قلبی ، فقیر چوجوقلرك عرفان نوریله آیدینلاتیلماسنی نه قدر اشتیاقله ایستردی .

سامی بك ، دیناه‌بیلیرکه ، باباسنك عاشقی ایدی ؛ صوك کونلرنده کندیسنه تصادف ایتمشدم ؛ بکا دنیاده یالکز برامللی قالمش اولدیغندن بحث ایتدی : باباسنك هنوز طبع ایدیله‌مش اولان اثرلرینی طبع ونشر ایده‌بیلمك . « بوکا موفق اولمادن الله جانمی آلماسین! » دییوردی . یازیق ! بوتمنیسی یرینه کله‌مدی . امید ایده‌لم که محترم عائله‌سی بواملی تعقیب ، موفقیتلی برنتیجه‌یه ایصال ایتسین . اووقت هم مرحومك روحنی شاد ایده‌رلر ، هم‌ده ملی برخدمت کورمش اولورلر .

سامی بکی برعصمت وشفقت نمونه‌سی ، حقیقی بروطن پرور وانسان تمثالی اولارق خلفلریمزه طانیتمق لازمدر . کله‌جك نسل بزدن ، فضیلت وحمیت وادیسنده تعقیب ایده‌بیله‌جکاری کوزل مثاللر بکلرلر . زمانمزده اندر بولونان بومثاللردن بری سامی بکدر . ناصل حیاتنده ، کوروشدکلرینه حرمت واعتماد تلقین ایتدیسه ، اولدکدن صوکره‌کی حیاتنده‌ده خلفلریمزه فضیلت وکمال تلقیننه یارایه‌جق برصورتده تصویر وتثبیت ایده‌لم .

۱۹ تشرین ثانی ۳۳۳

کاظم نامی

سامی بك

ثروت فنون ادبیاتنك بونزیه شاعرینی استانبوله کلدکدن صوکره [بالقان حربندن برآز اول] طانیدم ؛ دفعهً حالنك ، قالنك مجلوبی اولدم . اووقت معارف نظارتنده « مجلس کبیر » ده ایدی ؛ امرالله افندی مرحوم ، « لاهی » ده انعقاد ایده‌جك اخلاق قونغره‌سنه برابور حاضرلامق اوزره ، کندی ریاستی آلتنده برقومیسیون یاپمش ، بزی‌ده اورایه مأمور ایتمشدی . اورایه کیتدکجه سامی بك مرحومله فکرلریمزی مداوله ایدردك .

بالقان نجیعه‌سی ظهور ایتدی ؛ بوتون طشره مأمورلری کبی بن‌ده آچیقده قالدم ؛ یاری معاشله معیشت تأمینی بکا کوج کلیوردی . بویله برصره‌ده برکون جغال اوغلنده مرحومه راست کلدم ، یاننده ایکی ذات واردی‌که بری مصرلی ایدی . بنی (قاهره) ده انتشار ایده‌ن (الشعب) جریده‌سنه مخابر اولمق اوزره مصرلی ذاته توصیه ایتدی . بومخابرلك بکا، آیده سکز اون انکلیز لیراسی تأمین ایدییوردی .

براز صوکره کوجوك سعید پاشا قابینه‌سی استعفا ایتدی ؛ غازی احمد مختار پاشانك تشکیل ایله‌دیکی قابینه‌نك معارف ناظرلغی کلنبوی زاده سعید بك عهده‌سنه آلمشدی . سامی بك بنی آلدی، سعید بکه تقدیم ایتدی؛ حقمده لیاقتمدن چوق فضله ثنالرده بولوندی.

داماد شریف پاشانك نظارته کلسی اوزرینه‌ده بکا عینی ایلیکی یاپدی ؛ بو صورتله بنی اوچ دفعه کوج ، قرارسز موقعلردن قورتاردی . بوایلیکلری هیچ بروقت اونوتمام ؛ کندیسنه ، خاطره‌سنه ابدی شکرانلرله مربوطم . ایکی سنه اول ، « قاموس تربیه » نك ترجمه‌سنه باشلادیغمز وقت ، اونك بویله ایشلرده نه‌قدر مدقق نه قدر مشکلپسند اولدیغنی‌ده اوکرندم ، اونك برنده باشقه بری اولسه ایدی ، معامله‌سنده‌کی طرزه کوجه‌نیر ، برلکده چالیشمقدن واز کچردم .

زواللی سامی بك .. قلبنك بویوکلکی قدر کیسه‌سی‌ده کنیش اولسه‌ایدی ، لطفیله احیا ایتمدك کیمسه براقمازدی . برچوجوق روحی قدر عصمتلی، نزیه دوشونوردی. ظن ایدرم، « بیلکی یوردی ایشیغی » نك دعوتنه اجابت ایدن بوتون قلم صاحبلریمزله بونقطه‌ده مشارکز.

شاعرلکی حقنده سوز سویله‌مك صلاحیتم خارجنده‌در ؛ کوره‌بیلدیکم شعرلرینی سوه سوه اوقودم . قلبنك نزاهتی شعرلرندن‌ده ظاهردر . نجه اونك اك بویوك مزیتی ، حسی بروطن پرور اولوشنده‌در . وطنی ایستدیکی کبی ترنم ایده‌مه‌مش ایسه بیله اونی هرکسدن چوق سومش‌در. روحنك اك اینجه تللری، وطن حسی آلتنده بردن‌بره اهتزازه کلیردی؛ چوق دفعه بویله حاللرده کوزلرینك یاشاردیغنی کوردم .

سامی بك، شبهه‌سز، برتربیه عالمی دکل‌در؛ فقط نظری تربیه‌ایله‌اوقدر اوغراشمش‌درکه بوخصوصده مملکتمزك صلاحیتلی تربیه‌جیلرندن بری عد ایدیله بیلیر. تربیه ایشلرندن‌استعداد

نافذ ومؤثر رباب تحسسیله نظم جدیدك الك بویوك ممثللرندن بری اولوردی. حیفا که آز یازدی؛ اومستثنا شخصیتی اولانجه نکات وملکاتیله تجلی ایده‌مدی. ناصل ایده بیلیردی که رحیم وحساس قلبنك مأثر مشفقانه‌سنی دائما یادندن سیلن سلیمان نسیب صنعته اتحاف ایتدیکی شعرلرینی‌ده هرکسدن اول کندی اونودوردی.

ولوله‌سز حیاتی ایصسز، باکر اورمانلر ایچنده متخیلانه آقوب کیدن براق بردره کبی کچدی، کیتدی ...

۱۶ تشرین ثانی ۳۳۳

م. رؤف [*]

سامی بك

سامی بکك صانکه یالکز وجدان وعرفانك حاکم اولدیغی بردیار، بردیارشفق آریبور اندیشه‌سیله بورغون کورونن نظرلری ابدیت افقنده سوندیکی زمان، اویله ظن ایدیوردم، بزنزیه واصیل برشاعردن زیاده شفیق وخیرخواه بر (Apôtre)، برراهب انسانیت وفضیلت غایب ایتمش اولدق .. فی‌الحقیقه سلیمان نسیب وسط درجه‌ده برشاعر، فقط سلیمان پاشازاده سامی بك یوکسك درجه‌ده برانسان، بر « أییلك قهرمانی » ایدی .. هیأت اجتماعیه‌مزك شدتله محتاج اولدیغی اوعفیف وصمیمی انسانلردن، قهرمانلردن ایدی که « ئه‌غوئیزم »ه، شارلاتانلغه، خصوصیله ریا واحتراصه تماماً دشمن قلبی، متواضع وپرستشکار، یالکز انسانیت، یالکز علم وصنعت ایچون تیتردی ...

اولجه فکرته، شیمدی‌ده نسیبه کوسته‌ریلن حرمت نشانه‌لری، که ناملرینه رکز ایدیلن برر معنوی آبده حکمنده‌در، استقبال ایچون برتسلیت، وحتی، بلکه بربشارتدر ...

۱۸ تشرین ثانی ۳۳۳

رائف نجدت

---

[*] زواللی کنج، ذکی شاعرلرمزدن | فریق متقاعد عاطف پاشازاده، صدارت‌شیفره قلمی مدیری | رؤف بك مجموعه‌مزك اکمال طبعندن اول | ۲۳ شباط ۱۹۱۸ | وفات ایتدی. اونك‌ده ولوله‌سز حیاتی ایصسز وباکر اورمانلر ایچنده متخیلانه آقوب کیدن براق بردره کبی کچدی، کیتدی ...

« سلیمان نسیب »

ولولەسز حیاتی ایصسز وباکر اورمانلر ایچنده متخیلانه آقوب کیدن براق بر درە کبی کچدی ، کیتدی ....

حریم سکوننه نفوذ ایدەرك اوروح زمینی یقیندن کوروب طانیمامش اولانلر قلبمزدە نه اونوتلماز آجیلر ، نه سیلنمز انطباعلر بیراقدیغنی تقدیر ایدەمزلر . مرحوم سامی بك بوبوك برانساندی . رقت، شفقت، صمیمیت ومحویت .... ایشته سامی‌یی بوتون علویت ونزاهتیله پیش خیالمزه کتیرەجك درت کلمه . محویتکاراداسنده ، نوازش پرورصداسنده ، حرارتلی باقیشنده ، محترز یه‌رویشنده ، اوایچه ، اودرین شعرلرنده هپ اوسجیەلره تصادف ایدیلیردی .

أودە ، مکتبدە ، واپوردە ، ترامواید، ، جیبلرندە، قوللرندە طاشیدیغی جلد جلد کتابلر آراسنده اونی مشغول، دائما مشغول بولوردیکز. کیم بیلیر قاچ ساعتدن بری سیاه سطرلر ایچنده محبوس قالمش یورغون ودالغین نظرلری نهایت سزە منعطف اولنجه الك حار ، الك لطفکار بر تبسمك بر چفت عدسه اوزرندە سزە تیترەدیکنی کورورديکز . مونس ومشفق سسیله همان صورار ، مسرت وتألمکزە اشترك ایدر ، هیچ برعوض بکلمکسزین سزە مطلق ، مطلق نافع اولمق ایستردی. قلبکزە نهایتسز برانشراح بخش ایدن طاتلی صحبتالی اثناسنده تخیلکار نظرلرینك دائما برنقطەیه معطوف ، برشیلر آراشدیردیغنی کورور ، او تودە تودە مجلدات آراسندە بووازلانان بومتفکرك جهان معرفت وشهرتدە کیم بیلیر نه‌ولولەلر قوپاراجق نه معظم اثرلر احضاریلە مشغول اولدیغنی ظن ایدردیکز. او ایسه قاچ کیجەدر اویقوسنی آلان اجنبی برکلمهٔ فلسفیەنك مقابلنی آرایور ویاخیالندە قالەرق انتشار اتمیەجك ظریف برسونەسنه قافیه بولویوردی؛ سلیمان نسیب صنعت وعرفانه الك صاف، الك ریاسز برمحبتله عاشقدی . صنعتی سودیکی قدر صنعتکاری دوشونمش ، دها جوال وعزمکار برقلمله اظهار شخصیت وموجودیته چالیشمش اولسایدی، امینم که ، او

سلیمان پاشا زاده مرحوم سامی بك حسیاتی تصویرده ذی‌قدرت برشاعر انسانیت اولدیغی قدر وبلکه آنك فوقنده محاسن وفضائل اخلاقیه‌نك برمجموعهٔ نجیبهٔ کمالی وعرفیٔ هندی‌نك :

چنان بانیك وبدسر کن که بعد ازمردنت عرفی
مسلمانت بزمزم شوید و هندو بسوزانت

دستور اخلاقیسنك تمثالی ایدی .

علائق ظاهریه‌یه قارشی اودرجه استغنا پرور برطبعه مالك ایدی‌که فضولی‌نك

فقیر پادشه آسا گدای محتشمم

ادعاسی تماميله وصف حالی ایدی.

ابنای جنسی حقنده عالیجنابانه برخیرخواهلقله متحسس اولان روح پرفتوحنه شو بیتلری تودیع ایده‌رم :

سامی فیوض رحمت رحمانه مظهر اول
بول عالم بقاده حقیقی سعادتی
کوسدك جهانه، کیتدك اسف کورمه‌دن نی
ای یار جان حشرده براقدك بوحسرتی
یوکسل حضور حقه کمال خضوع ایله
رفع ایت اوبارگاهه ندای شکایتی
عرض ایت که هر دقیقه‌ده اولاد بوالبشر
چکمکده‌در مصیبت ورنج وفلاکتی
تکریمه مظهر ایلدیکك نسل محترم
بردرده دوشدیلرکه کورنمز نهایتی
برگیرداره مدهش فاجع که دمبدم
تخریبه سل سیف ایدییور آدمیتی
تأدیب ایسه مراد الٰهی یتر یتیش
افتادگان امته آچ باب رحمتی

١٦ تشرین ثانی ٣٣٣ حیدری زاده

ابراهیم

سامی حقنده‌کی قناعتم شودرکه ، اونك روحنه اتحاف ایدیلن شو مجموعه‌ده هر فکر دیکرینه بکزه‌یه‌جك ، هر سطر عینی فکری سویله‌جکدر :

سامی هر شیدن اول وهر شیدن زیاده « فضیلت » ایدی.

بن ایسترم که سامینك « محض فضیلت » طانیدیغی فکرته بنم و هر کسك « محض فضیلت » طانیدیغمز سامینك مزاری ، بو قوجاق قوجاغه یاتان ایکی وطنداشك مزاری ، فضیلتی سوه‌نلرك اللریله یوکسلسون و او مزار هر وقت و دائما باغیرسون : « هر وقت و دائما فضیلت ! »

۱٦ تشرین ثانی ۳۲۳

نزهت ثابت

بر دقت اثری کوستریبور ، یازیلرینی ایشله‌مك، برلساندن دیکرینه، عینی فصاحت ومکملیت ایله ترجمه ایده...ـصنده ، موشکافانه بر اعتنا کوسترمك کبی جداً شایان تقدیر بر خصلت صاحبی بولونیور ایدی .

*
* *

بالآخره سامی بکله‌یك چوق کوروشدك . مرحوم ، سوقاقده ، ساکن وحلیم طوریله وقتندن اول قیرلاشمش صاچلریله ، اکثریا صول النده طاشیدیغی کتابلری قلبی حذاسنده طوته‌رق کیدرکن ، انسانی تکلفسز جلب وجذب ایدییور ایدی . او ، هوای وهوی حیاته بیکانه کیدییور ؛ یوانی ، بویوك حکیملری آکدیراجق بر جدیت ووقار ایله تعقیب ایدییور ایدی . کویا ، طبیعت بو نزیه وپاك قلبی، اطرافنده‌کی حرصلردن ، دیدی قودیلردن بشری کوچوکلکاردن آزاده بولوندیرمق ایچون اونك قولاقلرینی طیقامش ، اوکا باشقه بر عالم ، کوزلك ، ایلك ، دوستلق ، علویت وسائره ایله بزه‌نمش بر جهان بخش ایله‌مش ایدی !.. او ، بو عالم نزاهت ایچنده وطننه ، ملتداشلرینه ، بوتون انسانلره علمیله ، عرفانیله ، قلمیله ، تشکیل ایتدیکی نمونهٔ ناموس وعفت ایله دائما ، دائما خدمت ایله‌مشدر .

*
* *

افول ایدی وناکهانیسندن بر قاچ کون اول ایدی . سلطان محمود تربه‌سی اوکنده حربیه تراموانی بکله‌یور ایدم . سامی بکی ، اوزاقدن کوردم . مرحوم ، یواش یواش بر آز دها اختیار ، بر آز دها یورغون کورونه‌رك تراموای موقفنه تقرب ایتدی . سلاملاشدق.

— حربیه‌یه‌می کیدییورسکز ؟ سوألیله باشلایان مکالمه نهایت معیشتك مشکلاتنه ، اسعارك غلاسنه انتقال ایله‌دی. بوتمیز وجود بدل ایجارك ترفعی حسبیله استیجار ایتدیکی کدیك پاشاده‌کی خانه‌دن چیقمق مجبوریتنده قاله‌جغنی سویله‌دی . آه ! بیلمم بو بر حس قبل‌الوقوعمی ایدی !.. أوت ، سلیمان نسیب بر قاچ کون صوکره ، متأثر ومتألم اولان یاران واوداسنك اوموزلری اوزرنده ، اقامتکاه ابدیسنه نقل ایدیلیور ایدی ! آرقه‌سنده ، بویوك بر انسانی ، رقیق وتمیز بروجودی غیب ایدن یاران آغلایور ، آغلایور. هم سلیمان نسیبه همده اونی ضایع ایله‌ین وطنه آجییور ایدی !..

١٦ تشرین ثانی ٣٣٣

یوسف عثمان

سامی بك

بعض خاطرات

حیات مرارتلرندن ، خشین وچیركین احتراصاتندن بی خبر ، كنجلكك بوتون امید وخیالاریله مشبوع بولندیغمز زمانلرده ، پایتختدن اوزاق ، مظلم بردورك تضییقات واعتسافاتندن اولدیجه مصون ، آسوده بر حیات كچیرركن ، روحلریمزه قطره قطره علوی ونزیه فكرلر ویرهن زمرهٔ متفكرین وادب میاننده ، سلیمان نسیب بك مستثنا برموقع اشغال ایدییور ایدی . بشریتك بوتون أنلرینه شتراك ایدن ، مصارعهٔ حیاتك قبا وییرتیجی شدتلرینه ، سفالتك منظرهٔ اسف انكیزینه عصیان ایله‌ین بو نزاهتپرور شاعرك ، كنجلك آره‌سنده درین درین تأثیرلر براقامسی ممكنمی ایدی ؟ سلیمان نسیب : عبدالحق حامد ، كمال وفكرت كبی شعرك وخیالك سمایایه شاهقه‌لرنده طیران ایدن بر شخصیت ادبیه دكل ایدی . مرحوم حیاته دها یقین ، مادی ومعنوی آلام بشره دها زیاده آشنا بر ادیب ایدی . بو اعتبار ایله سلیمان نسیب ، دها انسانی ، دها مونس ، روحلره قولایلقله نفوذ ایدر بر صاحب فكر وقلم عدایدیله‌بیلیردی . «انسانلره انسانلغی اوكرەت !» دین شاعرك ، حیات خصوصیه‌سنده‌كی عفت وخالصیت صنف شبابك كندیسنه قارشی پرورده ایتدیكی مجلوبیتی ، حرمتی بر نوع پرستشه قلب ایدییوردی .

* * *

سامی بكله ، حیاتده پك آجی تجربه‌لر كچیردكدن ، انسانلرك احتراصاتی ، كوتولكاری ، چیركین ومنفور امللری حقنده ، فعلی والیم مثاللر كوردكدن ، یعنی حقیقت حیاتیه ایله تحقق ماس ایتدكدن صوكره ، ایلك دفعه دارالفنونده تألیف وترجمه دائره‌سنك واسع صالوننده كوروشمش ایدم .

كاظم نامی بك برادریمزك لطف دلالتیله شرف ملاقاتنه نائل اولدیغم سلیمان نسیب ، سویملی وخلوق سیماسی ، حلیم وساكن اطواری ایله قلبمده كنجلكك یرلشدیردیكی بوتون مجلوبیتی یكیدن احیا ایتدی . ایلك نامسنده ، قارشیمده ، انسانلغك بوتون نزاهت وتمیزلكلرینه صاحب ، حرصدن ، طول املدن ، هله فنالقدن تماماً منزه ، یوكسك وكامل بر انسان كوریور ایدم . « علم تربیه » قاموسنك روسیه‌یه عائد اولان مقاله‌سنی ترجمه ایدوب ، مرحوم ایله یان یانه ترجمه‌یی اصلی ایله مقابله‌یه باشلادیغمز زمان ، سلیمان نسیبه قارشی حرمتم آرتدی . نیچون بیلیرمیسكز ؟ بزده همان هرایشده ، تدقیق وهمتدن اجتناب ایلمك ، باشلادیغمز وحتی ختامه ایردیكمز مسئله‌لرده لزومسز ومعناسز استعجال كوسترمك پك فنا بر اعتیاد حكمنده‌در . حالبوكه مرحوم ، یازیده ، الك كوچوك تفرعاته قدر فوق‌العاده بویوك ومدققانه

منظومه‌می سومشسه أملی صیقه‌زق صمیمی برمبالغه ایله تلطیف ایتمکدن عبارتدی.

آوروپایه تحصیله کیتمك آرزوسیله قاوورولدیغم زمان دردیمی ناظر، اصعاد واسماع ایده‌جك کیمسه‌م یوقدی. بالذات مراجعته جسارت ایتدم وکندمجه مدلل بر مکتوبله آوروپایه کیتمه‌مه مساعده ایتمه‌لری رجاسنی یازدم. فقط رجامی تقویه وبنی ناظر نزدنده تشخیص وتوصیه ایچون بر دلیله احتیاجم واردی. هیجانلریمه اشتراك ایده‌رك دلالتنی اهمیتله وعد ایدن سامی بك أیلکنی سویله‌مك طبیعتنده اولمادیغی ایچون بالآخره نتیجه‌یی بکا بیلدیرمدیسه‌ده دلالتنه اونوتغانلغندن باشقه بر مانع اوله‌مازدی.

ظن ایدییورمکه حیات معارفه آز چوق قاریشمش هر کنج یاقین ویا اوزاق بر وسیله ایله مرحومك خیر خواهلغندن مستفید اولمشدر.

سامی بك «علم تربیهٔ اطفال» مقدمه‌سنده شوقلبی تودیعاتده بولنمشدی: «بنی حیاتمده الك زیاده اشغال ایده‌ن چوجوقلردر. نرده بر چوجوق کورسه‌م بلااختیار اونك حالنی، ماضیسنی، استقبالنی، صورت معیشتنی والحاصل بوتون حیاتنی دوشونیرم. بوتون چوجوقلری فنالغه قارشی مدافعه ایله أیلکه دوغرو سوق ایتمکی آرزو ایده‌رم. ایسترمکه بو معصوملر کافةً أیی اولسون.»

چوجوقلق عالمنه قارشی صمیمی قرابت ورابطه‌سیله طانیلان وبیاض صاچلرینك تقویه ایتدیکی حرمتله حقیقی «چوجوقلر باباسی» اولان سامی بك، چوجوقلرك الكزیاده سویندیکی بایرام کونی خبرسزجه غائب اولدی واونلری یالکز بیراقدی. آرزو ایدیلیردیکه اونك تابوتی هیچ اولمازسه برقاچ یوز کوچوك مکتبلینك رفاقتیله تشییع اولنسون ومعصوم سسلر قبرینك حضورنده اونك اصیل وتمیز روحنه برنشیدهٔ وداع اوقوسون.

ابراهیم علاءالدین

دیمك كه سامی بك مرحوم مملکتمزده تربیه یه عائد اولارق ایلك نشر ایدیلن (علم تربیهٔ اطفال) ی ایله بنم کبی بر چوق کنجلر اوزرنده تأثیر براقش وتربیه عالممزك ایلك استادلرندن اولمشدر .

اعتراف ایتملی که سامی بك حقیقی بر استاد تربیه اولمق ایچون لازم اولدیغی قدر مبذول اثر ترك ایتمدی . (علم تربیهٔ اطفال) ، (فروبه‌ل وپستالوجی اصول تدریسی) کبی ترجمه‌لر ؛ بوتون بر حیات محصولی اولارق پك آزدر . ذاتاً ادبیات ساحه‌سنده‌کی متروکات قلمیه‌سی ، یعنی (سلیمان نسیب) شخصیتی آلتنده‌کی آثاری ده بوندن فضله دکلدر . فقط مملکتمزك بوتون مساعئ فکریه‌سی بویله محدودوارباب قلمی پك آز ولود اولدیغی وبالخاصه فکری مشغله‌لر صاحبلرینه هنوز حضور ورفاه تأمین ایده‌مدیکی دوشونولورسه سامی بکك بر آز مشکلپسندلکنه ومعروف اولان اهمالکارلغنه قارشی توجه ایدیله‌بیله‌جك سرزنشلر خیلی‌دن خیلی‌یه تناقص ایتمك لازم کلیر .

سامی‌بك آثارندن زیاده افعالیله ، دائما خیر وحق ایسته‌ین اقوالیله‌ده مملکتك معارفنه خادم اولدی . یاریم عصره بالغ عمرینك معلملکده ، کتابلر آراسنده ومعارف مسئله‌لری ایچنده کچمش اولماسی بوکا شاهددر .

روشن اشرف بك کچنده نشر ایتدیکی مقاله‌ده مرحومك جانلی بر تصویرینی وجوده کتیره‌ن شوسطرلری یازییور : « اورته‌دن اوزون بویی وطولغون وجودیله قیرانطه صاقاللرینك یووارلاق چرچیوه‌سی ایچنده‌کی معصوم سیماسیله بوآدم بنده جانلانیور : اونی اقشام اوزری ، قلم دونوشو ، سلطان محمود تربه‌سی کوشه‌سنده کورییورم . صول الی قالچه‌سنده ، ازلی یول ارقداشلری اولان درت بش کتاب بوکرنده ، صاغ آووجنی قولاغنه سپر ایده‌رك کنج وکیمسه‌سز بر ولایت معلمنك دردلرینی‌دیکلیور . وصاقالنی قاشیاقاشیا ، قیصیق،ایقینتیلی سسیله اوکا تسلی‌وریبور . صوکره آکسزین کیری دونیور . آلتون کوزلکنی دوزه‌لته‌رك نظارت قپوسنه باقیور . ناظرك‌اوتوموبیلی‌اورده‌یسه‌همان کنجی‌قولندن چکوب «حضور نظارتپناهی»یه قدر چیقاریبور . وبالذات شخصنه بر ایش ایستر کبی او کنج ایچون یالواریبور . وبر دها کورسه بیله طانیامایه‌جغی او کنجك کوکلنی ایدوب یولليور . . . »

روشن بکك شو موفق تصویرینی اوقورکن التی یدی سنه اولکی خاطره‌لریمی دوشوندم . بن‌ده‌ولایت معلمی اولان بر کنج ایدم . طربزوندن استانبوله ، عائله‌مك نزدنده تعطیلی کچیرمك ایچون دوندیکم زمانلر سامی بك مرحوم « صاغ آووجنی قولاغنه‌سپرایده‌رك » دردلریمی قاچ دفعه دیکله‌مش وبنم ایچون قاچ دفعه‌یورولمشدی . حالبوکه او زمان کندیسیله معارفه‌م پك آز وتصادفلرنده سلام ویرمکدن ، یکی بر

مرحوم سامی بك

ایلولك یکرمی سکزنجی کونی مملکتمزك تربیه وتدریس عالمی محترم وقیمتلی برعضوینی غائب ایتدی . سلیمان پاشا زاده سامی بك ، نجیب وخلوق بروطنداش ، یکیلکی سوه‌ر برادیب وشاعر اولمقله برابر بالخاصه تعلیم وتربیه مسلکنك أسکی ومهم بر خادم واستادی ، کنجلکك کورولتوسز ، فقط دریندن یانان برمشعل ارشادی ایدی .

او سه‌وکیلی مسلکداشی ابدی استراحتکاهنه تشییع ومعارف تاریخمزه تودیع ایده‌رکن خدمتلرینی وفضیلتلرینی یاد ایتمك بر وظیفه وبر تسلیدر .

بلکه تعلیم وتربیه مسلکنه منتسب برچوق کنجلریمز کبی ، أبی خاطرلیورم‌که بنم‌ده ایلك دفعه تربیه مسئله‌سنه عائد أله کچن کتاب سامی بك مرحومك کوچوك جلدی اولدی . بعض تلقیات ومطالعاتمز واردرکه مادون شعوریمزده بنلکمزله ائتلاف ایده‌ر وبزی بردن بره خبردار ایتمیه‌رك معنویتمز اوزرنده دکیشیکلکلر یاپار .

ذهنمز ؛ روزکارلرك سرپدیکی تخملردن غافل طوپراقلر کبی ، تصادفی اطلاعلر نتیجه‌سنده اولجه هیچ‌ده آشنا اولمادیغی تمایلاته صاحب اولور . بن‌ده بوندن سکز اون سنه قادار اول مکتب حقوقه مداوم وایلك منظومه‌لریمی یازمقله مشغول ایکن داغنیق ومتنوع مطالعاتم آراسنده مرحوم سامی بکله ساطع بکك یازیلرندن ، شیمدی تحلیل ایدییورم‌که ، بو قبیلدن انطباعات آلمشدم . او زمان پك مینی مینی اولان یکنمی یالکز محبت ونوازشلریمله احاطه ایده‌رکن یاواش یاواش تدقیقه لایق بر موضوع کبی تلقی‌یه باشلادم . اووقته قدر یالکز غرامیاته ومحیطمده‌کی بعضی تحسساته منحصر اولان یازیلریمك « چوجوق شعرلری » نده‌کی تربیوی ماهیتی آلماسی ، حقوق وعدلیه مسلکنك ادبیات معلملکنه تحول ایتمه‌سی ، سویچره‌یه ادبیات تحصیلی ایچون کونده‌ریلشکن بونك تربیه تحصیلنه انقلاب ایتمه‌سی بوتون او انطباعاتك بنده‌کی مادون‌الشعور بر تأثیر وحاکمیتی نتیجه‌سیدر .

سنك ده گلدی أملر ، سنك ده گلدی خایر
سن آغلادك بو سفالت ایچنده هر کس ایچین
زهرله‌نوب گیتدك .
ئولوم ده گل بو شهادت ؛ بو خلق ایچین ییقیلیش
بو بر فضیلتدر .
سن ایگره‌نوب یاشامقدن جهانی ترك ایتدك
دویار فقط بینه روحك یتیملرك سسنی ،
مزاربكك باش اوجنده سوروكله‌نن مزمن
بر ئوكسوروكلی فغانك بوخسته بسته‌سنی ...

روم‌ایلی حصاری ، ١٥ تشرین‌ثانی ٣٣٣

ا . حكمت

سلیمان نسیبك روح صافنه

بیلیرمیسك كه حیاتمدن آرتق ایكره‌نده‌م ،
یالكزده بریر آچارسه‌ك بوأك بویوك نعمت .
س . ن .

سنك ده گلدی اودردلر ، زهرلی ماتملر ،
زاواللی روحكی هرآن دیدیكله‌ین حسلر
سنك ده گلدی بوتون
سن ایكله‌دك ، ئولدك
گورونجه گوزلری یاشلی شوخسته یاورولری
یوزكده پاصلی صاری ،
گوروندی یأس ایله منسوج ورملی برهاله !..
برانطباع كدر !..
شو قویتو ایزبه‌لر آلتنده ایچقیران ناله
براوقشاییش بكله‌ر ..
شوماوی نیلوفر ،
شوباغچه‌لرده صارارمش ورملی نركسلر
بردر یتیم باقیشی
تأثریله أزه‌ردی اوانجه حسلریكی
أسه‌ن صباده دویاردك برانسان آغلاییشی
بوایكله‌تیردی سنی ..
باشك وقور ومعلا ، سه‌ویملی برداغدی
گونش ده‌گل اوكا ظلمتلی شهقه‌لر یاغدی
صارارتدی عمریكی تكمیل بهار ایچنده بوقیش !..

ومحویت ایچندن مشهور بر شخصیتك فورانی گورولور . متواضع سسنك اهتزازاتی دائما گوز یاشلری صاقلارکن ، بافوسکز بردنبره اوسس قورو برطلاقتله بوکسلمه یه باشلار . فقط نه غریبدرکه هرکسك حدتی مخاطبنده برعکس تأثیر حاصل ایدرکن سامی بگك حدتلری اطرافنده کیلرك نشئه سنی آرتیریردی . اوبوکا قیزماز ، شخصه متعلق اولان هرشیئی عفو ایدر ، فقط دوغرو بیلدیگنه یاگلیش دینمه سنی عفو ایده مزدی .

مورالیست صفتیله طاشیدیغی أفکاری حیاتنك بوتون أفعالی ایضاح ایدر. حیاتنده هیچ برفنالق ایتمه ینلره « پك أیی آدامدر » دیمك ممکن اولونجه سامی بك گیبی یالکز أییلکه وقف وجود ایدنلره نه دیمه لیدر ؟ چونکه سامی بك شوزمانده نوعی شخصنه منحصر عد اولونه جق درجه ده عالیجناب ایدی. داها مکتب ملکیه طلبه سندن ایکن سامی بگك حسابنه گینوب قوشانان، گزمك ایچین اوندن خرجلق آلان آرقداشلری بولوندیغنی ألك عزیز برصنف آرقداشندن دویدم .

ایشته بویله سامی بك کندیسی ایچین پك آز ، باشقالری ایچین پك چوق یاشامایه، بوتون کیمسه سز چوجوقلره آنا بابا اولمایه چالیشه رق یاشادی وبوکا مقابل هرکسك اهمال ایتدیگی قلبلردن باشقا برقازانجی اولمادی . ینه بونك ایچین آرامزده براقدیغی بوشلغی هیچ دولمایاجق گیبی بویوك گورویورم .

۱۲ تشرین ثانی ۳۳۳

علی کامی

عکس ایدن اولو بر معبدکبی، سزی جذب ایدر وَسز محاط اولدیغکز بویوك روحلرك حضور معنویتنده قلبی دعالرله اونلری تعزیز ایتمك احتیاجنی دها أیی دویارسکز.

سامی بکله ایلك دفعه اولەرق بوندن دوقوز سنه أول رادوسده طانیشمشدق. گولەرك وباشنی صاللایەرق «وای سز صفانك قارددشیمیسکز؟» دیدیکی زمان حالنده اویله بر ممنونیت واردیکه بوندن آغابکمی نەقادار سودیکنی آکلامق بنم ایچین قابل اولدیغی گیبی اومحبتدن بویوك برحصهٔ ارثیەده بکا دوشەجکنی استدلال ایتمك کوچ دکلدی. صوکرالری آکلادمکه اونك قلبی دنیانك بوتون انسانلرینه قابل تقسیم اولاجق قادار بویوك، محبتی اوقیانوسلر گیبی دەرین ومحیط، سمالر گیبی صاف وجهانشمولدر.

طانیشمەمز پك اسکی دگلسەده کندیسنی پك ایی طانیمق ایچین دوشن فرصتلر چوقدی. اولا «جمعیت تدریسیهٔ اسلامیه» هیئت تدریسیەسنده، صوکرالری «ملی تعلیم وتربیه جمعیتی» هیئت ادارەسنده هرهفته بولوشور، برلکده چالیشیردق. سنەلرجه دوام ایدەن بواسبوعی ملاقاتلرمز آرامزدەکی معارفەنی ماضیه دوغرودە سنەلرجه اوزاتەبیلەجك بر ماهیتی حائزدی. ذاتاً روحلر آراسنده أزلی معارفەلر حاصل اولدقدن صوکرا، بزم دنیامزله کونشك مناسبت دوریەلرندن چیقان، زمان مقیاسلرینك نەحکمی قالیر؟

شبەسز برچوقلری گیبی بنده سامی بکدن أول «سلیمان نسیب» ی طانیدم. وسامی بکی طانیدیغم زمان اونده ألك اول آرادیغم شیء سلیمان نسیبده بولدیغم حساس ورقیق شاعر اولدی. آرادیغم شاعری بولدم واوقادار داعیەسز بولدمکه محویتك بودرجەسی «سلیمان نسیب» ك شهرتنه نقیصه ویرمك لازم کلیرکن اونی داها نزیه، داها علوی برپایەیه اصعاد ایتدی. سادە شاعر دگل، سنەلر کچدکجه اونده قوتلی برتربیەجی، متفکر بر مورالیستدە بولدم. ایشته سامی بك آیری آیری برر قیمته صاحب اولان بواوچ شخصیتك برمحصلهٔ امتزاجی ایدی.

شعرلرنده سودالرینی ترنم ایدەرکن عصمت وبکارتك بوأزلی محکومنی آدیم آدیم تعقیب ایدەبیلیرسکز. او، شبابنك هیچ سونمەین آتشی، وتسکین ایدەمدیکی عطشیله قوشار قوشار، فقط ایچەبیلەجکی برآق صولرك یانندە بی قدرت دوشونجه دەرین دەرین ایکلردی. بوایکلتیلر هپ برر گزیده شعر اولدی.

تربیەنك کتاب ساحەسندن یعنی لاف وکذاف حالندن چیقەرق اعتیاد حالنده یرلشدیریلەسی وفکرك عملی مشاغله اسیر ایدیلەرك ضروری برتربیه مواجهەسنده بولوندورولماسی کیبی فکرلرینی تطبیقات وادیسنده کورمك ایچون ناصل دیدینیر وچیرپینیردی. هله بواُسلره برطرفدن دوقونولسون! اوزمان اودائمی حلمیت

مرحوم سامی بك

سامی بكده فكرت گبی ایچمزده اصل اولدكدن صوكرا یاشامایه باشلایانلردن بریدر . امینم كه فكرتك بلند پایه‌سنی حقنده‌كی نشریات وتظاهراتی گوردكدن صوكرا ادراك ایده‌بیلنلر اولدیغی گبی سامی بگك ألماس قلبنی ، یوكسك روحنیده آنجاق بوقبیل نشریات ایله طانییه‌جقلر بولونه‌جقدر .

بویوك نامق كمالك وفاتنی اوزمانك مطبوعاتی « ردوس متصرفی كمال بك دوچار اولدیغی خسته‌لقدن رهایاب اولامایه‌رق ارتحال داربقا ایلمشدر » طرزنده نقل واعلان ایتمشلردی. اوزمان چوجوق عد اولونه‌جق برسنده بولوندیغم حالده كمالك برپرستشكاری اولمق صفتیله بوحادثه‌نی كمالك وفاتندن زیاده متأثر ایتمش ایدی. داها صوكرالری « اسحق سكوتی » نك اوروپاده ، « اسماعیل صفا » نك سیواسده‌كی منفاسنده وفاتندن بالطبع هیچ بحث اولونمادی . یاشایان اولولری ایچین آغزینی آچامایان بوملت ، اولدوریلن عزت نفسی ، غصب اولنان حقوقی ، چیكنه‌نن حریتی ایچینده، دیلسزدی . بویوك اولولرمزك ایچمزده گزه‌جك خیالتلرینی بیله قیصقانان اومشئوم گونلرك بزدن گیتدكجه اوزاقلاشدیغنی گورمكله متسلی اولابیلیرز . فقط بوقداری كافیمی ؟ فكرتی ، سامی بكی بوندن صوكرا كیم گیدوب‌ده مزارلرنده زیارت ایده‌بیلیر ؟ أبوك او نهایتسز مزارلری ومزارلقلری آره‌سنده بووجودلری اورتن طوپراغی ، حتی كندیلرینی اوأبدیت قاپیسنه قادار تشییع ایدنلر بیله ، بولابیله‌جكلرمیدر ؟ گوكل ایسته‌یوركه بزده بر « پانته‌اون » مز اولسون . قبه‌سی (۸۰) متره ارتفاعنده اولامایه‌جقمش، ضرری یوق. أك بویوك رساملرك ، فیرچه‌لریله تزیین ایدیله‌میه‌جكمش ، ضرری یوق . فقط اوزرنده شوعباره گورولسون:

« ملتك بویوك أولولرینه وطنك شكرانیدر! »

ابشته اوزمان اوراسی؛ قبه‌سنده، دیوارلرنده‌قوجه برملتك‌دورادور شكرانلری

بودرجه محب فضیلت ، نجیب ، متواضع ، بر او قدرده مفتون بدایع اولیشنی - چکه‌میلر - حال مرضی عد ایتك ایسترلردی ، ثروت انسانلغك کندینه مخصوص اوبله بر ذوقی وارکه اوندن ذائقه‌دار اولانلره بعضاً جنت مقدسه کلمز دکل ، لکن مشارالیه کندیلرینی پك او قدر افراطه قاپدیروب‌ده محالات وغیر ممکناتله اوغراشمازدی . بو سببله جنت مقدسه وصفی کندی حقلرنده وارد اولاماز .

* *

مبارك سیمالرینه بو صوك سنه‌لرده آثار ضعف وفتور عارض اولمغه باشلامشدی . بونی کندیلری ده حس واعتراف ایدییورلردی . اونی اختیارلاتان بر جهت واردی : انانیتك انسانیته‌غلبه‌سی، جدالك فلاکتی. اونك حساس ، آلتون قلبی بوآتشلره دایانه‌مدی، أریدی .

* *

فکرت ، شعیب ، سامی آره‌سنده بعض نقطه‌دن بر قرابت ذهنیه موجود اولدیغی‌ادعا اولنه‌بیلیر. چونکه هراوچنی‌ده بشریت مضطربه ایچون عینی‌حسله، عینی‌سسله کرچکدن آغلار کورردم . نه حزین برتجلی که بوکون هراوچی‌ده تراب وسراب اولدی .

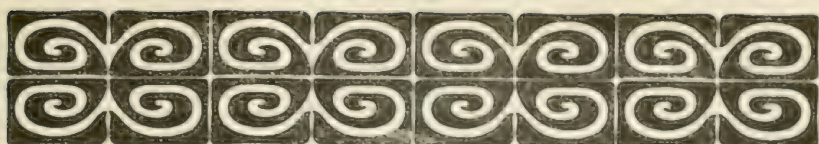
* *

سامی بك کبی برولی انسانیتی‌اونوتمق، غیبوبتنی برنسخهٔ مخصوصه نشریله کچیشدیرمك کافی دکلدر . مرحومك مسلك وخیالنی نظر اخلافده یاشاته‌جق برآبده انشاسی لازمدر. انسانیت نامنه یاپیله‌جق بویله برتشبثك برخدمت وطنیه وبروظیفهٔ وجدانیه اولاجغنه قانعم .

۹ تشرین ثانی ۹۱۷ — دیار بکر بلدیه دوقتوری

فؤاد ابراهیم

سلیمان پاشا زاده سامی بك مرحوم ایچون

غالبا ۳۲۵ اوخرانده ایدی، سلیمان نظیف بکی بصره والیلکنه تشییع ایچون واپوره کیتمشدم . واپوره تشییعه کلن یوکسك سیمالر میاننده طانیه‌مادیغم بر تك سیما واردی . اویله برسیما که الك مردمکریز قلبلره ، الك یابانجی نظرلره بیله القای حرمت ایده‌جك صورتده مونس ونورانی . کیمدر دیه صوردم ، ساده‌جه سامی بك دیدیلر - بو قدرجق برایضاحله دفع مراق ایده‌میوردم. چونکه کندیلرینه قارشی حرمتکارانه أکیلمش باشلرك ، مشتاقانه اوزاتیلان أللرك فائقیت وتعددینی کورونجه هر حالده ، دییوردم ، بو پك محترم بر ذات اولاجق ، هر کس طرفندن بو درجه سویلن بر ذاتك اسمنه آفاق شؤنده پك‌ده صیق تصادف ایده‌مه‌یشمی یامستعار نامله یاخود آنونیم بر روحله یشامش اولماسنه حمل ایتدم . مع مافیه بو آره‌لق نظیف بکك لطف دلالتلریله پره‌زانته ایدلدم . او تاریخدن اعتباراً استانبولده بولندقجه مشارالیهك دامن فیضنی ، طشره‌یه چیقدقجه خیال فضیلتنی تعقیبدن کیری طورمزدم . اوندن آلدیغم انسانلق قوقوسیله شمدی‌یه قدر شامهٔ روحم آلوده‌در .

*
* *

تشرفمدن هنوز چوق زمان کچمه‌مشدی . بر سنبله قضازده اولدم ، اویله که موجودیت حال واستقبالم بر تزلزل معنوی ایله صارصلمشدی . کیفیتدن خبردار اولونجه قوجه انسان درحال ریاست ایتدیکی مجلسی ترکله مسئله‌ده علاقه‌دار سابق حربیه مستشارینه ، دوقتور عدنان بکه بالذات قوشـدی . برات تخلیصمی ألیله امضالاتدیروب یدمه ویردی وبنده سایه‌سنده دوقتور چیقدم. کیم بیلیر بنم کبی قاچ بیك طلبه‌نك، ملتجینك شفیع وخلاصکاری اولمشدر . جیبنده قرق غروش بولنورسه نصفنی‌بهمه‌حال بریتیمی یا مکتب صنایعه یا دیکر برمؤسسه‌یه مجاناً قید ایچون آرابه اجرتنه صرف ایدردی . هله فضلی پاشایه طاشندقدن صکره بر کون اولسون کندیسنی کندی ایشیله مشغول کوره‌مدم . صاچلرینی تعب فضیلتله آغارتدیغنه شبهه‌م یوقدر. اونك نسباً اولدیغی قدر حساً‌ده ناصل یوکسك یارادلدیغنی آکلامق ، آکلاتمق ایچون اوصاف ملکیتی کوز اوکنه کتیرمك لازمدر . بن مرحوم حقنده بر غزته مقاله‌سی یازمقله نه‌تطمین‌تأثر نه‌ده تأدیهٔ‌دین ایده‌بیلیرم. آنجق نامرلینه اتحافاً حاضرلادیغم «تربیهٔ استقلال» اثرمی طبعه موفق اولورسـه‌م بر درجه کندیمی متسلی ایده‌بیلیرم ظننده‌یم . اثری برای تصحیح کندیلرینه تقدیم ایتدیکم زمان « یکی کوزدن کچیره‌یم ، فقط اسممی یازمه ، صکره داریلیرم » یوللو عتابده بولندیلر . عتابنده بیله بر خطاب صمیمیت محسوس اولان مرحومك

وَصَدْراً حَوَى عِلْماً ، وفَضْلاً ، وحكمةً

وَنَفساً اَبَتْ فى المَجد الاّ التّناهيا

نَعَمْ ، هذه الدُّنيا حَيواةٌ مُعارةٌ

ولابُدَّ يَوْماً اَنْ نَرُدَّ العَواريا

فَلا تَبْعَدَنْ انَّ المَكارمَ خَلَّدَتْ

لَكَ الذّكْرَ فىالتّاريخ ماكان باقيا

وما ماتَ مَنْ اَبْقَى المَحامِدَ بَعْدَهُ

يُذَكّرْنَ اَيّاماً بِهِ ولَياليا

اُعَزّى بكَ الأَقْلامَ ، والصُّحُفَ ، والنُّهَى

وَارْجِعُ مَكْرُوباً اُعَزّى القَوافيا

فَصَبْراً جَميلاً اَيُّها الشَّعْبُ : انَّذا

مُصابٌ به قَدْخابَ ماكُنْتُ راجيا

هَلُمَّ بِنا ياشَعْبُ ! نَجْمَعْ شَتاتَنا

وَناسُوا قُرُوحاً فىالضَّمير دَواميا

فَآلامُنا شَتَّى ، ووقتُكَ ضَيّقٌ

وماضَلَّ مَنْ ـ ياشَعْبُ ـ شَمَّرَ ساعيا

عَلَيْكَ سَلامُ الله ياقَبْرُ ! كُلَّما

عَلا الغُصْنَ قُمْرِيٌّ وَغَرَّدَ باكيا

شيشلى ، ١٢ صفر ٣٣٦

فهمى المدرّس

وَمَنْ ذَا الَّذى يَنْسَى الرِّصافَةَ، والمَها؟

وَيَنْسى شَذا جَنَّاتِها، والمَغانيا؟

فَلِي كَبَدٌ حَرَّى اذا ما ذَكَرْتُها

وَطَرْفٌ مَتَى نَبَّهْتُهُ كانَ داميا

بِلادى أَراها فى البِلادِ عَزيزَةً

وَلا أَرْتَضى فى العَيْشِ الّا بِلاديا

فَهَلْ أَنْتَ مُصْغٍ لِلْحَديثِ وللنّدا؟

كما كُنْتَ تُصْغي، أوتُجيبُ نِدائيا؟

أَمِ اسْتاءَ ذاكَ القَلْبُ مِنّا فَلَمْ تَرُمْ

لِقاءَ بَنِى الدُّنْيا بَعيداً وَدانيا

وَهَلْ أَنْتَ سالٍ اخْوَةً ما تَرَكْتَهُمْ،

ولا عِشْتَ يَوْماً عَنْهُمُ قَطُّ ساليا؟

أَجِبْنى! فَانّى قَدْ عَهِدْتُكَ دائماً

تُجيبُ أَخَا البَلْوَى قَريباً، ونائيا

*
* *

يَعِزُّ عَلَى الاخْوانِ تُخْشَى بِأَغْبَرٍ

فَتُصْبِحَ فى خَطٍّ مِنَ الأَرْضِ باليا

فَيا قَبْرَهُ بِاللهِ رِفْقاً بِنَعْشِهِ

فَقَدْ كانَ هَذا النَّعْشُ لِلْحَقِّ هاديا

أَيُبْلِى الثَّرَى كَفّاً عَهِدْتُ بَنانَها

اذَا اسْتُنْجِدَتْ أَحْيَتْ عِظاماً بَواليا؟

أَحاديثَ أَيّامٍ خُلقنَ بلا ضُحىً
مَرَرْنَ طوالاً كلُّهُنَّ لياليا
أَحاديث تُمليها عليَّ من الدُّما
جناياتُ أَقوامٍ مَلأْنَ الفيافيا
أَحاديثَ شَتَّى عَنْ جرائمَ سَوَّدَتْ
وجوهَ بني الدُّنيا خَبيثاً وزاكيا
أَحاديثَ عَنْ عَصْرِ التَّمدُّن ذَكَّرَتْ
بتاريخِ أَعصارِ التَّوحُّشِ ناسيا
أَحاديث دهرٍ كُلُّهُنَّ مصائبٌ
نُشرن فلم يَخلُق لهنَّ اللهُ طاويا
أَحاديثَ أَوطـاني، وأَهْلي، وَعِتْرَتي
وأَبناءِ نَوْعي، ثم نَفْسي، وماليا
أَحاديثَ أَرْضٍ مارَضيتُ بغَيْرِها
مَقيلاً، وَلا عَنْ أَهْلِها كُنْتُ ساليا
عرفتُ الهوى فيها، وعانقتُ ظِلَّها
وقضَّيتُ أَوطاري بها، وشبابيا
أَحاديثَ عن وادي الفُراتِ، ودجلةٍ
ومَنْ ذا رَأى ـ قُلْ لي ـ كَدجلةَ واديا
نَسيمُ الصَّبا ماهبَّ في جَنَباتِه
رَأَيتَ نعيماً في الجوانبِ جاريا

فَتلكَ ديارُ العلمِ بَعْدَكَ اَقفرت
وتلكَ ربوعُ المجدِ امستْ خواليا
وكيف اُسلّى النَّفس بعدكَ والاسى
يلاحظنى من حيثما كنتُ ماضيا
فيا ناعياً رفقاً بنا : انَّ نعيه
يهدّمُ رُكناً للمَعارف عاليا
ولم ادر هل ابكى المعاهد ، والتّقى ؟
ام الخيرَ ؟ امْ اَبكى العُلا ، والمَساعيا ؟
ام الشّعبَ ؟ ام – ياعينُ – ابكى شقيقةً
به فقدتْ – ويلى – وليّاً ، وواليا

. . .

ويا بانياً للقومِ بيتاً مُصمّداً
تداعتْ اواسيه فديتكَ بانيا !
ايجمعنا يوماً – وهيهات – جامعٌ ؟
فالثم كفّا علمتنى المَعاليا
وفى الحشرِ هل القاكَ ؟ – ياخلُّ – اننى
اُحاذرُ يومَ الحشرِ انْ لا تلاقيا
وهل عالمُ الأرواحِ يجمع بيننا ؟
فتخبرنا : انَّ الحقايقَ ماهيا ؟
فقد ضاقَ صدرى عن احاديث لم اجد
سواكَ اليه فى البَرِيّة صاغيا

ولكنْ قَضَى ذُوالعَرْشِ أنّكَ مَيّتٌ

ولا دافعٌ يُلْفَى لِما كانَ قاضيا

*
* *

أَنَنْسَى لكَ الفضْلَ العَظيمَ ولَمْ نَجِدْ

سِوَى فَضْلكَ السّامى على الناس باقيا ؟

كَأَنّى أرَى فى كُلِّ شَخْصٍ نَظَرْتُه

بعَيْنَىَّ شَخْصاً من مَعاليكَ ناعيا

فَأَطْرُقُ اجلالاً ، وأُرْسِلُ أَدْمُعاً ،

وَأَشْكُو مِنَ البَلْوَى ، وأُمْلِى المَراثيا

وَسَوّدْتُ فيكَ الصُّحْفَ، والعيدُ شاهدٌ

عَلَى أنّنى سَوّدْتُ فيكَ نَهاريا

وما ان أرَى للعيد ماعشْتُ ـ عَوْدَةً

تُعيدُ زَمانَ اللّهْوِ بَعْدَكَ ثانيا

لَقَدْ كُنْتَ مِصْباحاً بِكُلِّ مَضَلّةٍ

وكُنْتَ على الباغى حُساماً يَمانيا

فَقَدْناكَ فَقْدَ الرّاضعاتِ مِنَ الحَيا

سوارِىَ وَبْلٍ تارَةً ، وغَواديا

وَرَيّا تُرَوّى العُودَ كُنْتَ بأرْضِنا

فَلَمّا استوَى أمْسَى بِفَقْدكَ ذاويا

وَما انْ فَقَدْنا يا (نَسيبُ) أخاً عُلىً

ولكِنْ فَقَدْنا أُمّةً ، وأَعاليا

يهابُكَ مَنْ يَلْقاكَ كَهْلاً ، ويافعاً

وشيخاً ، وذا حلمٍ ، وغِراً ، وغاويا

تَنازَعتِ الاَقوامُ فيكَ كأنّما

لكلٍّ من الاَقوامِ قدْ كُنْتَ حاميا

لكَ التُّركُ ، والاَعجامُ ، والعُرْبُ ، والورَى

جميعاً لقدْ أضحوا خليلاً مواليا

يحقّ ـ يميناً ـ عند فقدك أنّني

أشقّ فؤادي لا أشقُّ ردائيا

بكيتكَ ملهوفاً وحَقَّ لي البكا

ولستُ على ميتٍ من الناسِ باكيا

بكيتكَ أُستاذاً خبيراً ، وصاحباً

غيوراً ، وشهماً في المُلمّات وافيا

أُقلّبُ طرفي في الأنامِ فلمْ أجدْ

لشخصكَ في تلكَ المَناقبِ ثانيا

رجحتَ بني الدُّنيا وفاءً وعفّةً ،

وعزماً ، وإقداماً يدكُّ الرّواسيا

فلو أنّنا قسنا بشخصكَ ذا الورَى

لكُنْتَ لذاكَ الكُلِّ فرداً مساويا

ولَوْ كُنْتَ تُفْدَى بالنُّفوس ، وبالغنَى

فدَيتُكَ يا (سامي) بنفسي ، وماليا

وَلَوْ كانَ عَقْلُ النّاسِ لِلنّاسِ هادِياً

لَما كانَ بَعْضُ النّاسِ لِلنّاسِ ماحِيا

وَأَنْتَ الَّذي أَعْرَضْتَ عَنْ كُلِّ مُنْكَرٍ

فَأَصْبَحْتَ لِلْمَوْتِ المُفَرِّقِ داعِيا

رَضيتَ مِنَ الدُّنْيا بِثَوْبٍ وَلُقْمَةٍ

وَغَيْرُكَ مَهْما نالَ لَمْ يَكُ راضِيا

خَرَجْتَ مِنَ الدُّنْيا نَقِيّاً، مُطَهَّرا

تَحُفُّ بِكَ البُشْرى كَما كُنْتَ جائِيا

تَساوى لَدَيْنا بَعْدَ دَفْنِكَ في الثَّرى

مِنَ النّاسِ مَنْ يَنْعى رَخيصاً وَغالِيا

*
* *

يُخَبِّرُكَ التّاريخُ مِنْ نَسْلِ آدَمٍ

ـ لِصِدْقِكَ بِالأَخْبارِ ـ شَيْخاً وَراوِيا

فَكانَتْ تُباريكَ الحَقيقَةُ دائِماً

فَهَلْ كُنْتَ في حِجْرِ الحَقيقَةِ رابِيا ؟

تَنَزَّهْتَ عَنْ سَمْعِ الخَناءِ، وَلَكَ الهَنا

نَجَوْتَ وَما إنْ كانَ غَيْرُكَ ناجِيا

تُصيبُ إذا ما كُنْتَ تَرْمي لِحاجَةٍ

وَلَسْتَ إلى غَيْرِ المَكارِمِ رامِيا

تُطَأْطِئُ عِنْدَ الحَقِّ رَأْسَكَ مِثْلَما

تُغَذْمِرُ إنْ شاهَدْتَ أَمْراً مُنافِيا

وَلَوْ كُنْتَ تَهْجُو كانَ هَجْوُكَ حِكْمَةً
وَلكِنْ مِنَ الأَخْلاقِ ما كُنْتَ هاجِيا

فَواحَزَنِي وَالشِّعْرُ بَعْدَكَ نَجْمُهُ
بِآفاقِنا ـ وَيْلاهُ ـ أَصْبَحَ هاوِيا

*
* *

وَلَمَّا رَأَيْتَ النَّاسَ ضَلَّتْ عُقُولُهُمْ
وَكُلاًّ بِهذا القَرْنِ أَصْبَحَ باغِيا

وَأَنَّ دِماءَ النَّاسِ شَرْقاً ، وَمَغْرِباً
تُراقُ بِلا إِثْمٍ ، وَلَمْ تَرَ ناهِيا

وَلَمْ تَرَ مِنْ تِلْكَ العُلُومِ زَواجِراً
وَلا مِنْ دُعاةِ الحَقِّ لِلْحَقِّ داعِيا

وَلا المَوْتُ يَثْنِيهِمْ ، وَلا الدِّينُ حاجِزٌ ،
وَلا صارِمٌ عَضْبٌ يَرُدُّ الدَّواهِيا

وَضاقَ عَلَى المَرْءِ الفَضاءُ فَلَمْ يَجِدْ
لَهُ مَهْرَباً كَيْما يَعِيشَ مُصافِيا

وَفِي الجَوِّ ، أَوْ قَعْرِ البِحارِ ، وَفِي الثَّرَى
إِذا ما احْتَمَى لاقَى الرَّدَى ، وَالرَّوامِيا

وَما أَبْقَتِ الأَيَّامُ ـ يا وَيْحَها ـ لَنا
كُهُولاً ، وَلا أَبْقَتْ لَدَيْنا ذَرارِيا

سَئِمْتَ مِنَ الدُّنْيا جَمِيعاً ، وَأَهْلِها
وَغادَرْتَ هذا العَيْشَ لِلّهِ غادِيا

وكانت تناغيك البدايع حيثما

خطوت بهذا الكون سهلاً ، وواديا

فتوحى اليك الشعر حسناً مجسماً

فتلبسه ثوباً من الدر ضافيا

فلم ار الفاظاً تميس كواعباً

ولم ار حسناً قسموه معانيا

لذلك ان بادرت وصف حقيقة

سبقت بذاك الوصف من كان رائيا

تصور للعينين — ان شئت — لوعة

وان شئت دمعاً ، او يتيماً ، وعانيا

فتجذب نحو الشعر من كان معرضاً

عن الشعر لا يهدى ، ومن كان واعيا

ارى الناس صرعى حول شعرك سجداً

ينوحون مرثيا لديهم ، ورائيا

ومثلت فى تلك المعانى خلائقاً

طلعن شموساً ، وانتظمن دراريا

خلائق لو ان المعالى تهتدى

اليها لكانت للمعالى معاليا

خلائق جاء الدين فيها مبشرا

وناهيك بالدين الحنيفى هاديا

رؤوفاً، رحيماً ما اصابت مصيبة

اخا شجن الا وكنت المواسيا

وللنكر، والخلق الذميم، وللخنا

ابى الله الا ان تكون معاديا

وكانت تلبيك العلى فى سمائها

وتجثو احتراماً حيثما كنت جاثيا

فلما نعتك الناعيات تحجبت

ولم تبد الا ان تعين النواعيا

فطوراً اعزيها واعلم ما بها

وطوراً تعزيني وتعلم ما بيا

وصبرت نفسي خيفة وتجلداً

ولولا عقاب الله اصبحت عاصيا

***

علمت بامراض القلوب مشخصاً

لها كل تشخيص فكنت المداويا

وحاربت بالأقلام كل رزية

فاصبحت بالعقبى شهيداً وغازيا

وحللت اسرار الطبيعة كاشفاً

دقايق كانت قبل ذاك خوافيا

وعدت على الآداب، والشعر ناهجاً

مناهج غراً بلغتنا المراقيا

فهذا الّذى قدكانَ للحقّ ناصرا

وذاكَ الّذى قدكان للعلم حاميا

فلولا يراعُ الشّهم (توفيق فكرة)

لما جاء بيتُ الشّعر للشعر حاويا

ولولا (ابو الخيرات) ماعاش بائسٌ

ولابات ذوهمّ عن الهمّ ساليا

فمَن ذا الّذى ابقيتَه بديارنا

– اذا ضلّت الآراء – ياموتُ كافيا ؟!

* * *

فيا (سامياً) ابكيتَ كلّ نجيبة

وكلّ ابنِ انثى لايعينُ البواكيا

فقد نابكَ الاخلاقَ ، والعلمَ والحجى

جميعاً ، كما انّا فقدنا المعاليا

لقد كُنتَ يا (سامى) اماماً وحجّة

وقد كُنتَ مَهدياً ، وقدكنت هاديا

وقد كنت برّاً باليتامى وراحماً

مُحباً الى الخيرات فينا ، وداعيا

وقدكنتَ بالبأساء خيرَ مُجاهد

تُردّ به البلوى غنيّاً وعافيا

يُهمكَ شانُ النّاس طُرّا كأنّما

ولدتَ جميعَ النّاس برّاً ، وجافيا

هو الموت لا يبقي من الناس باقيا
وما ان ارى حياً له الله واقيا

قضى الموت ان لا يتقى بتميمة
ولا هارب يلفى من الموت ناجيا

فذاك سليمان ، ونوح ، وآدم
واحمد كل جاءه الموت داعيا

وافنى ملوكا ، ثم بأساً وقوة
فلم يبق ذا امر ، ولم يبق ناهيا

ولم يبق ذا علم ، ولم يبق ذا غنى
ولم يبق جباراً ولم يبق طاغيا

وصال علينا حاملاً كل غيظه
فهد من الاطواد ما كان راسيا

دهانا فلم يترك لنا بعد ما دها
اماناً ، ولا للشامتين امانيا

بدى ناشئاً بالشعر فابتز (فكرة)
وعاد على الاخلاق فاستل (ساميا)

عظيمين لا تحوى الصدور سواهما
اذا عقد الاقوام للبحث ناديا

زور ایله طیقلمش بویوجك بر پاكت چیقارمغه چالیشیوردی ؛ نهایت موفق اولدی . درین بر كوكس كچیردكدن صكره « آل‌حامد ، اقشام بك رقتمه دوقوندك ، سكا یوزلیرا كتیردم » دیمه‌سونمی ؟ بوغیر منتظر حال قارشوسنده عادتا آلیقلاشدم ، اوصباح پاره‌سنی تكرار كندینه اعاده ایتمك ، سوزك لطیفه‌دن بشقه برشیئه حمل ایدلمك احتمالی اولمدیغنی آكلاتمق ایچین ایجه یورولدم . ظن ایدرسه‌م برآزده جعلی حدت علامتی بیله كوسترمكه مجبور اولدم . »

ایشته سامینك رقتی ، دوستلرینه دوشكونلكی باخصوص سخا ومروتی ، مقاومت سوز برابتلا ، غیرارادی برخسته‌لك درجه‌سنده ایدی . هله بركیمسه‌ده جزئی شمهٔ علم ومعرفت ، سعیه ومملكته قارشی حب ومودت حس ایتمسون . درحال اونك جان وكوكلدن دوستی اولور ، خیروسلامتی اوغرنده راحت وحضورینی ترك ایدردی . سامینك بومملكته ایتدیكی خدمتلردن بری‌ده فكر ومسلكده كفو اولان ذواتی بربرینه طانتماغه میلی ایدی . بوغیرتی یوزندن پك مشكور مناسبتلر ، صمیمیتلر حاصل اولمش ، خدمتلر ایدلمشدر .

سامی ادبیاتـه دها زیاده متوجه اولدیغی حالده فنی‌ده هیچ اهمال ایتمز ، دائمـا آنكله‌ده توغلدن خالی قالمـازدی ، بروسـه‌ده ایكن نه‌وقت بكا كلمك خاطرینه كلسه جبلرینه « ره‌وو آنسیقلوپدیك » دن ویا « لمزانال » دن برقاچ نسخه صوقوب برقاچ جلد كتاب یوكلنمه‌دكدن صكره یوله‌چیقمازدی . هیچ اونوتمام ، ره‌وو آنسیقلوپه‌دیكك اوزمانكی نسخه‌لرینك برنده لغارتمه برینه « تریبانكولر جدوللرینك استعمالی » محسناتندن بحث ایدیلیوردی . مقـاله‌ده جدوللرك نمونه‌سی وفضله معلومات اولمدیغندن مراقنی دفع ایچون كونلرجه اوغراشـارق بر كوچك تریبانكولر جدولی میدانه كتیرمدكجه یقه‌می ألندن قورتارامدم . والحاصل علمه حرمت ومراق زیاده ایدی . فرانسزجه‌یی پك ایی بیلور ، انكلیزجه‌یی‌ده آكلاردی ؛ ملی لسـان وادبیاتنه درین وقوفی ، هرشعبهٔ علمیه‌ده (آنسیقلوپه‌دیك) معلوماتی هركسجه مسلم اولدیغندن بحثی اوزاتمغی بیله زائد عد ایدیورم .

*
* *

اینانلمز غرابتلردندركه بوقدر عالی مزیتلر ، درین حسلر ، نورلی معرفتلرله مشبوع اودولغون دماغی اداره ایدن روحی هر زمان برملك ، بر قوزی ، هیچ اولمازسه برچوجق قدر هرنوع شائبهٔ لوثدن آزاده قالمشـدی . یمین ایده‌بیلیرمكه كندندن اول وفات ایدن بعض ارقداشلرینه اقربالری بیله سـامی قدر جاندن آجیوب آغلایامازدی . بویوك توفیق فكرتك وفاتندن صكره سامینك یوزی كولمه‌مش ، یاشی قورومامشدر .

سامی روحاً ، نسلاً ، دیناً هر زمان بو مملكتك حقیقی آدمی قالمش ، غربك محیط عرفاننه دالان كوزلری صافیت ایمانی اصلا غائب ایتمه‌مشدر .

كلال ویرمه‌مك ایچین سامینك دها نیجه معزز خاطراتی ایله مالی اولان ماضیمی آرتق فضله قارشدیرمیاجغم ، ارباب مطالعه‌یی مرحومه برلكده بر فاتحه اتحافنه دعوت ایده‌رك سوزی كسیورم .

۹ تشرین ثانی سنه ۳۳۳

عبدالفیاض توفیق

کرم وسخاسنك درجه‌سنی آکلاتمق ایچین آتیده‌کی وقعه‌یی حکایه ایتمه‌دن کچه‌میه‌جکم : ۳۱٦ تاریخلرنده معارف مفتشی ایدم . نصلسه برکون ایشسز قالدیغم دقیقه‌لرده نظارت قوریدورلرینی دولدیران اصحاب مراجعتك حالات روحیه‌لرینی تدقیق ایدییوردم . کوزیمه دیکرلرینه بکزه‌مه‌ین ذکی ، کوچك برچوجق ایلشـدی . یأسدن صارقمش ایریلی اوفاقلی سیمالر آره‌سنده بوفطین چهره پارلیور ، مشکلاته اوغرادقجه آرتان ، یوکسه‌لن براراده ، بزم محیطلره پك یابانجی برعزم کوستریپوردی. آرتق نظریمی آندن آیرمق امکانی یوقدی؛ اوپولاد طبیعت بنی برمقناطیس کبی تابانه جذب ایتمشدی . دها برکلمه صرف ایتمه‌دن مقصدی آکلادی ، متأثر فقط سلیس ؛ آقیجی برافاده ایله حالنی اکلاتدی . بش اولاد صاحبی معلول فقیر برپدرك اوغلی اولدیغی حالده قباطاش اعدادیسنده برنجیلکله انتساب ایتدیکی صنفه مجاناً قبول ایتمیورلردی. بودردینی نصلسه نظارتده‌ده کیمسه‌یه آکلاتاماشدی . ایشی آکلادم ، درحال لازم کلن یرلره بنده مراجعت ایتـدم ؛ بردرلو امکانی بولنه‌میوردی . اواثناده مرحوم ملیح سیماسیله کوزیمه ایلشدی ، درحال یانـه قوشدم ؛ « سامی برآز شوطرفه کل، سکا قوجه برمکتب دکر برچوجق کوستره‌جکم » دیدم. برقاچ دقیقه آغرایشیدن قولاقلریله چوجغی دیکلدیکجه اوده بنم کبی عزم وفطانتنك حیرانی اولدی. درحال بوصافی آرزونك اسعافنه چالشمغه باشلادی . فقط ممکن دکل ، اوکون برایش کوریله‌میوردی . نهایت غنای قلبنك یکانه اسـتنادکاهنه مراجعت خاطرینه کلدی ؛ مسترخ کولومسه‌دی ؛ جیندن یکرمی لیرا چیقارارق بکا اوزاتدی . چوجغی حدیقهٔ مشورته کتوروب لیلی قید ایتدیرمه‌می رجا ایلدی . اوکوندن اعتباراً مرحوم بوچوجغی عائله‌سی افرادندن قطعیاً آییرمامش ، خاص اولادی کبی معامله ایتمشدر . چوجق برکونده محمود شوکت پاشانك نظردقتنی ذکاسیله جلب ایتمش، مکتب حربیه‌یه نقل ایدلشدی . اوغرادیغی هرلطفك شکرانی سعی وحسن خلقیله اوده‌مش اولان بوکوچك کال ، او محیط جوالده‌ده کنـدینی کوسترمش ، صنفنك ینه آزوقتده برنجیسی اولمشدر .

سامینك رحم وشفقتی هیچ تعداد اولنمقله بیترمی ؟ برکون مکتبمزه آرقه‌سنده قوجه ، مستعمل مرانغوز دستکاهی یوکلی برحمال ایله کلمشدی . « بونه‌در سامی بك؟ » دیدیجه « بن نه بیله‌یم ، شورادن کچرکن برفقیر دوغراماجینك مالنك مزایده ایدلدیکنی کوردم . بوکون بش آلتی یوز غروشه آلنمسی قابل اولنیان دستکاه اوچ مجیدیه‌یه کیدییوردی . دایانه‌مدم ، آرتدیرمغه باشلادم . نهایت اوزرمده قالدی . بونی نه‌یاپاجغمی دوشـونمکه باشلانجه درحال سن ومکتبك خاطریمه کلدی. آل ، عملیات خانه‌یه قوی ، البته برایشیکزه یارار » دیدی . دستکاه الیوم مرجان سلطانیسی دمیر باش اشیاسی میاننده دورمقده ، خیرخواه آرقداشنه وسیلهٔ رحمت اولمقده‌در .

حامد حسن جان بك ، هرزمان آکلادیر : « بروسه‌ده برآقشام برمعتاد سلیمان نظیف بکك اونده ایدك . بعض عقار وچفتلك آلیم صاتیمندن طولایی بویوجك پاره‌لردن بحث اولندی . بنده لطیفه ایله سوزه قارشمق ، جریان کلامی خوش بر مجرایه دوکمك ایچین [یاهو سز نه قدر بختیار آدملرسکز ، بیکارجه لیرالر آغزکزدن معتاد براستیناس ایله قایوب کیدییور ، حالبوکه بن بو یاشـه کلدیکم حالده حالا جیمده قرق ، اللیسنی برآراده کوره‌مدم] دیمش بولندم . طبیعی کولوشدك . فقط شمدی خاطرلایورم ، سامی دوشونیوردی ؛ ایرتسی صباح هنوز اویقوده ایکن (اوتل بروت) لك قارشوسنده‌کی دائره‌مك قپوسی شدتله اورلدی ، همان فرلادم . پنجره‌دن باقدم ، آ ، سامی کلمش ! سبحان‌اه ، دیدم ـ قوشوب قپویی آچدم . « خیر اوله سامی بك ؟ » دیه‌رك صالونه آلدم . اوبکا جواب بیله ویرمیور . متصل جیندن

دائما كيزله‌مك ، اورتمك ایستردی ؛ [زواللی سامی !] بن اونك اصيل روحنده‌كی بومعنایی تفسیر ایده‌جك بوندن‌كوزل برتعبیر بوله‌میورم؛ محترم برپدرك تحت تربیه‌سنده كوردیكی فضله اهتمام، اونك روحنی قویو برحجاب ایله‌ده معلول قیلمشدی. شمرقك الك بوكسك علامت اصالت طانیدیغی ، بومحجوبیت ، سامینك سیماسنده ، صحبتنده ، هرحال وطورنده پك بارز بر حالده كوریلوردی، حق وحقیقت اوغرنده هرزمان مهیای فوران دوران اوعالی، فداكار، قهرمان قلبی ، بودرجه مطیع ، اویصال ، حلیم برظرف، دائما شفیق ومتبسم برسیما آلتنده كیزله‌مك موفقیتنی ، اومعند ، اوقیرلماز حجابنه مدیوندر .

زواللی سامی ، دنیا امللری ایچنده الك زیاده عائله تشكیلنه مجلوب ایدی . ناساز طالعی بوآرزونك‌حصولنه مانع اولمش، ایكی دفعه، صافیانه‌دویغولرله تشبث ایتدیكی تأهلدن امیدسز، ثمره‌سز برحالده رجوعه مجبور اولمشدی. حالبوكه عائله اوجاغی اونك ایچین برمعبد وجدان، كوچك چوجقلر پرشعرحیات برربدیعهٔ محبت ایدیلر. سنه‌لرجه برلكده چیكنه‌دیكمز بروسه سوقاقلرنده بوتون بوحسی ضعفلرینی هرزمان كوستردی . معتادی وجهله ، بوتون حرارت بیانیله دالدیغی علمی وادبی مناقشه‌لر آره‌سنده یانمزدن برچوجق كچه‌مزدی‌كه ، مرحومك نظر دقتنی جلب ایتسون ؛ مناسبت آلانلرینی سور ؛ اوقشار ؛ باغرینه باصار؛ برقسمنك‌ده آرقه‌سندن حیران ، مفتون برنظرله دالوب قالادیجه یورویه‌مزدی . « نه جانم سامی بك هایدی . . . صكره . . . » دیه ایقاظ ایدیلنجه برآز شاشالار ؛ نجیبانه كولر ؛ بللی ایتمه‌مك ایستدیكی حالده درین بركوكس كچیرمدكجه یولنه وسوزینه دوام ایده‌مزدی . بعضاده كندینه خاص صوت‌واداسیله « نه‌یاپایم، كوچك‌چوجق كوردمی دایانه‌میورم...» دیه افشای حسیات ایدردی .

طفولیته قارشی كوستردیكی بوشاعرانه ابتلا درجه‌سنده ؛ أوینده‌ده مربوطیتی واردی ؛ سما قدر صاف كوكلندن صمیمیت ؛ محبت ایچین انشعاع ایدن حساس تللرك هربری خسران ایله بوكولدكجه ، همشیره‌لری اوزرنده طوپلانیر ، یالكز اونلرك قلبنده نعمتشناس بیرر جای قبول بولوردی . مرحومده بوتون روحیله ، حسیله ، انسانی وظیفه‌لریله اونلرك اوزرینه تترر ، اوراده ، أوت ، یالكز اومحرم محیطده ، بوی وفا ، برآز شمهٔ تسلی دویاردی . اوغلنك بوفطری فداكارلغنی البته بیلن [سلیمان] پاشا قدر هیچ كیمسه كوزلرینی مستریح قپایامامشدر . نجه رقتلر ، شفقتلر ، محرومیتلرله ییپرانمش ، متوكالشمش ، قلبنده هیچ بر تأثیر ایله تعدیل ایدیله‌مز برعزمی ، بروظیفه‌سی واردی كه اوده پدرینك عصمت وجدانی نظر عالمده اثبات ایتمك، بوخصوصه دائر وثائق طوپلامق. عمرینك كتبخانه‌سندن، كتابلرندن آییرابیلدیكی بویوك برقسمنی ، بومقدس وظیفه‌سی اوغرنده صرف ایتمشدر . سامینك دالغین نظرلری ملك رفتار چوجق تعقیب ایتیورسه مطلقا پدرینی دوشونور، همشیره‌لرینه كورنه‌یور، صمیمی ارقداشلرینه كولومسه‌میورسه ، شبهه‌سز سلیمان پاشا فلاكتنه آغلاردی ؛ هرتأثری تعدیله مقتدر اولان زمان ، یالكز سامینك كوز یاشلرینه قارشی اظهار عجز ایتمشدی .

مرحومی وفاكار مشغله‌لری ، رقیق حسلری ؛ كتابلری باخصوص بونلرك هپسندن مؤثر ، ییرتلماز حجابی براتیك حیات آدمی اوله‌بیلمكدن آلی قویمشدر . پاره‌قزانمق، دنیا مالنه اهمیت ویرمك اونك هیچ خاطرینه كلن شیلردن دكلدی . سخاسنك افراطی اونی مادهٔ بویوك زیانلره بیله اوغراتمشدر . مملكتمزده خاطری صاییلاجق درجه‌ده برثروته توارث ایتمش ایكن صوك زمانلرنده یالكز معاشیله كچنمكه قاتلاناجق درجه‌یه كلمشدی. اونك یاننده ضرورت ایچین دوكولن یاشلر هیچ بروقت ثمره‌سز قورومامش ؛ مال واملاكنی قطره قطره اریتمش ؛ توكتمشدر .

سامی بك حقنده

بایرامك ایكنجی كونی قدیم آشنالری زیارته چیقمشدم . یولم ، ایام شبابمده یاشادیغم سمتلره دوشدی . یارم عصرلق فانی عمرمك پك بلیرسز كذراننه شاهد اولان اویرلرنی اوركوتدی . تنها سوقاقلردن شهرك دها ولوله‌لی ، كورولتولی جهتلرینه قاچمق لزومنی حس ایتدم . حافظه‌مده دالغالانان حزنلی خاطراتی داغیتمقله مشغول ایكن قدیم رفقادن جمال بكله قارشی قارشی‌یه كلدم . وضع وطورمی ساكت وهیجاندن آزاده بولمش اولملی كه «زواللی سامیدن خبرك یوقمی ؟» دیدی . بومشئوم ، بوسیاه استفهام ، دوستلرینی برر ایكیشر غائب ایتمكدن اوركمش مفكره‌مه هرشیئی آكلاتمغه كفایت ایتدی .

بایرامی متعاقب نشر اولنان غزته‌لرده ، عالم ادبیاتمزك اعلان ماتم ایلدیكی كوریلیوردی . قدرشناس ارباب قلم ، سامینك علمی وادبی مزایاسندن هفته‌لرجه بحث ایتدیلر . بن شكسته ، مبهوت آغلامقدن بشقه هنوز برشیئه مقتدر اوله‌میوردم . برآرالق برلكده كچیردیكمز وقتلرك معزز خاطراتنی یازایم دیدم . فقط نه ممكن ! برچوقی شمدی كوزلرمك اوكنده تراب نسیانه منتهی ، وقتیله نیجه معصوم امللرله بزه‌عمش مشترك ماضیمزی قارشدیرمغه هنوز پارماقلرمده قدرت حس ایده‌میوردم . زمانك شهبال بیقراری ، تأثرمك شدتنی ، مسكن كولكه‌لری آلتنده برآز تعدیل ایتمدكجه برشی یازمغه امل وارمیاجقدی . بوكونه قدر سكوتی اختیار ایتدم . فقط بوصوك مبجل تشبثده قاچیریر ایسه‌م سامی ایچین افكار عمومیه حضورنده برقاچ دامله یاش دوكمك وظیفه‌سندن ابدیاً محروم قالاجقمی آكلادم شو سطرلری قرالامغه جبر نفس ایتدم .

*
* *

سامینك آثاری ، حیات ادبیه‌سی ، قدرت علمیه‌سی حقنده واقفانه یازیلر ، نفیس نشیده‌لر یازلدی . هله سلیمان شوكت بكك «ادبیات عمومیه» مجموعه‌سنده انتشار ایدن مقاله‌سی مرحومك بوتون ماهیت ادبیه‌سنی ، نمونهٔ امتثال اولاجق برطرز واسلوبده تحلیل ایلدی ؛ یالكز اومبارك ذاتك شمدی‌یه قدر تحلیل ایدله‌ین بر روحیاتی قالدی . اومصنی ، او شایان دقت سوكیلی شفیق قلبك اینجه ، صمیمی تللرینه پك آز دوقونلدی . بن‌ده سامی‌یی اوزون مدت پك یاقیندن طانیمق نعمتنك بخش ایتدیكی صلاحیتله برآز بوجهتلردن بحث ایده‌جكم :

اونجیب روح تحلیل ایدیلیركن ، نیجه بوتون مزایاسنك الك قیمتلیسی اولان معصومیتندن باشلامق ایجاب ایدر . اوت ، اونك سعیی ، فضلی ، عرفانی یاننده برده پك ملكانه عصمت وجدانی واردی . هر یوزینه باقانه اختیارلامش ، پیپرامش چهره‌سنی بیله ، برچوجق كبی اوقشامق هوسنی ویرن ، بوصاف خصلتی اونكله برلكده دوغمش ، یاشی ایلریله‌دكجه تناقص ایتمش دكل ، بالعكس آرتمش ، درینلشمشدر . هرنه دنسه ، ضعف عد ایتدیكی بوحالنی كندیسی

برعزم بی فتور ایله وقف حیات ایدن ،
شعرڭ حریم نازینه ـــ حسّاس ونشئه‌دار ـــ
ألڭ انجه نغمه‌لر اوچوران ، صوڭرا ، مضطرب ،
آلودهٔ خسار ،
رنجیدهٔ محن
هرلوحهٔ حقیقته — نومید وملتهب —
هپ قانلی گریه‌لر دوکن استاد شعروحق
سامی‌یه ؛ آه ، سویله ، روامیدی ، أی عدم ،
بر حشر یکنسق ،
برحفرهٔ ستم ؟...

آرتق یتر دیدیکله‌دیگڭ ، أی عقاب شر ،
آرتق یتر بوسلسلهٔ وحشت وقتال ،
طورسون بوماجرا .
گرگین قانادلرگده برآز یوقمی انحنا ،
برنبذه رحم وشفقت ایچین میل اعتدال ؛
برکرّه انقلاب ، برآز نیّت ثبات
« أی سن ناصلسه‌لڭ اویله طوران کهنه کائنات ،
أی سن ده هرزمان ده‌کیشن خودستا بشر » ؟ ! ..

۹ تشرین ثانی ۱۹۱۷ نائل رشید

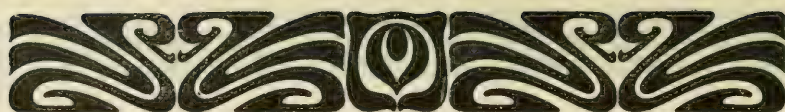

موت وسامی

أی ظلم اکبر بشریّت ، عُقاب موت ،
میلیونلرك نعوشنه قونمش وَقانمامش
برحرص افتراس ایله هرگون هجوم ، أوت ،
هرگون هجوم ایدوب طورویورسك — ایناممامش ،
منکر براعتقاد ایله — میّال اعتلا
هرحقّه ، هرفضیلته ؛ أی پنجهٔ فنا ،
أی موت غیظ وکین ،
أی قهر درکمین
دون فکرتك ، او آبدهٔ فکر و صنعتك
طیرناقلادك وجودینی ، بی قید مرحمت ،
قییدك بوگونده برمتشخّص فضیلتك
روح نجیب پاکنه . لکن ، بوسرگذشت ،
وجدانلرك اساسنی صارصان بوهائله
ألك محترم وألك متفکّر وَمقتدر
سیمالرك ضیاعنه عائد دلائله
برذیل خون نثارمی‌در ؟ یوقسه ، مستتر
برقصد خائنك اثر اعتیادی‌می ،
ظلمك عنادی ، مرحمتك ارتدادی‌می ؟..

لکن ، ناصل ، نچین بوتجاوز ، بوالتقام
انسانلغك تکاملنه ، خیرینه ، مدام ،

سليمان نسيب بك

بروسه‌ده سليمان نسيب بكك اوزاقجه ماضئ مأموريتنك بعض منقبه‌لريني دیكله‌ردم . بونلرك هپسنی بر برینه باغلایان مشترك رابطه‌لر واردی ؛ دیرلردی كه : سليمان نسيب بك چوق صميمی‌در ، چوق شفقتلی‌در ؛ چوق خيرخواهدر والحاصل او ، چوق « بابا » برآدامدر .

استانبولده « تأليف وترجمه‌ده اونی ايلك دفعه كوردم. قونوشدق. بكا اوياشلی قلب ، بردن بره اوقادار صيجاق ، اوقادار هيجانلی وكنج كلدی‌كه . . .

صوكره ، نره‌ده ونه وسیله ايله خبردن ، طوغروليقدن ، علو جنابدن بحث اولونسه يادمده سليمان نسيب بكك بياضلرله چرچوه‌لنمش پاك سيماسی ديريليردی .

غزته‌لرده وفاتنی اوقومق ، بنده برصاعقه تأثيری یاپدی . اوفكراً پك كنج ، پك حساس وَهيجانلی سليمان نسيب بكك بويله ئوله‌جكنه ايناناميوردم ؛ فقط ايشته بوبرآجی حقيقتدركه سليمان نسيب بك آرتيق آرامزده يوقدر وبز اونك افولنه آغلايورز .

٨ تشرين ثانی ١٩١٧

نافع عطوف

دوام ایتمك ایسته‌مسی و بو یوزدن پدرندن تكدیر وتعذیره اوغرامسی دها اوزمان روحنده فضیلته ونامتناهیلكه ایریشمك میلی اویاندیغنی كوستریور. احتمالكه پدرینك اوغرادیغی ظلم كندیسنده لوث اخلاقی‌یه قارشی بویوك بر نفرت اویانمسنه سبب اولمشدی .

سامی بك استانبوله كلوب‌ده فكرت ادبیاتیله تماسده بولونمامش اولسه‌یدی فردی اخلاقده ، شفقت وتواضعده نه بوقدر یوكسك برموقعی بولونه‌جقدی . فقط احتمالكه انسانلق حقنده بویوك برایمان صاحبی اولمیه‌جق، وطنی حقنده اوقدر درین اعتلا عشقی دویمیه‌جقدی . سامی بك وطن وانسانیتی عادتا مرادف عد ایدییوردی . وطنی ازیلیر ، وطنداشلری حریت وسعادتدن اوزاق بولونورسه ؛ اونلرك ملّی دویغولری سونر ، اسیر اولمغه مجبور قالیرلرسه البته انسانیت سقوط ایتمش اولوردی. وطننه قارشی یاپیلان هرجنایت عینی زمانده انسانیته قارشی ارتكاب ایدلمش برجرم ایدی .

« انسانیت » مفهومنك مقابلی خارجده‌كی تشكیلاتده دكل، وجدانده‌كی تمایلده آرایانلر وطن وانسانیت فكرینی تألیفده هیچ كوجلك چكمزلر ؛ انسانیتك الك یقین جزئی اولدیغی ایچون وطنلرینه پرستش ایدرلر؛ وطنك حریت وسعادتی دیمك اولدیغی ایچون انسانیتی مقدس طانیرلر. انسانیت مفكوره‌سی فردك حریت وشخصیتیله یعنی یالكز كندی مقدساتنه تابع اولمسیله قائم وپایدار ایسه البته « وطن » ده بوكا داخلدر .

فكرت اخلاقی بوایكی مفهومی بوصورتله تألیف ایدییوردی. بناءً علیه فكرتده وسامی بك كبی عینی اخلاقی غایه‌نك معتقدلرنده انسانیت ووطن ترنماتی هیچ برزمان بر تخالف و تناقض دكلدر . بونلر بوایكی مفهومی روحلرنده پك كوزل تألیف ایتمشلردر. بو تألیف خیالیمیدر ؟ ظن ایتمیورم. بن مدنیتك وانسانیتك بویله برتألیفه دغروی كیتمكده اولدیغنه ایناییورم .

سامی بك متدیندی . فقط اونده‌كی دین بر « بیلگی » محصولی دكلدی. دیانتی كتابدن برطاقم نصوص وقضایایی ازبرلیه‌رك اوكرنمه‌مشدی . فضیلتی كتابدن اوكرنمدیكی كبی . نصل اخلاقی اعتلایی براحتیاج روحی اولارق دویمش ایسه عینی ضرورت اونی متدین قیلمشدی . بویله بردینك ماهیتنی آنجق سامی بك كبی روح طاشییانلر بیلیر . سامی بك ایله غائب ایتدیكمز الك بویوك شی‌درین برشفقت، بویوك برفضیلتدر. كندیسینك تذكیر نامیله قازانه‌جغمز شی‌ده یوكسك براخلاق اولملیدر.

٨ تشرین ثانی ٣٣٣ — دارالفنون تاریخ فلسفه معلمی

محمد امین

سامی بك واخلاق

انسان انسانلغنی غریزه‌لرینك فوقنده آرایور. بوساحه‌ده نه‌قدر یوکسله بیلیورسه اوقدر تجیل‌واحترامه اوغرایور. نسل بشر (نامتناهیلکی قاورامق) میلنی اکتساب ایتدکدن صوکرا حیوانیتدن آیریلابیلمشدر. بومیل انسانی طبیعت مادیه‌سی‌فوقنده دولاشدیرییور. حقیقت، فضیلت، حسن هپ بوساحه‌ده موجوددر. فضیلتکار، صنعتکار هپ بونامتناهیلکی تحقق ایتدیرمکه اوغراشان شخصیتلردر.

اسلام عالمنده درویشلك فردی نامتناهیلکه دوغری یوکسلتمکه مصروف طریقلردن بری ایدی. یالکز بونلرك تعقیب ایتدکلری اصول سقط، کوردکلری افق پك محدوددی. بونلر ظن ایتمشلرکه انسان حیاتك ایجاب ایتدیکی غریزه‌لره تابع اولدقجه فضیلت وحقیقت ساحه‌سنه یوکسله‌مز. اونك ایچون بوتون آرزولر، سوق طبیعیلر ریاضت ایله قابل اولدیغی قدر امحا ایدلملیدرکه «فنا» مرتبه‌سی اولان غایه‌یه ایریشیله بیلسین. بونلرجه فضیلت یالکز روحی بوصورتله تصفیه‌دن عبارتدر. انسان بویله برتصفیه ایله کندیسنه لازم ومقدراولان مرتبه‌یه یوکسله بیلیر. حالبوکه فضیلتی طبیعت ماده‌یی امحاده آرامق یاکلش اولدیغی کبی ساده‌جه روحی تصفیه‌ده بشریتك غایه‌سی دکلدر.

شرقده چوق زمان اخلاق بو «فضیلت صوفیانه» نك پك دار ساحه‌سنه تابع قالمشدر. تلقیات اخلاقیه‌ده بزه یکی افقی آچان نامق کمال ایله فکرتدر. کمال‌مرحوم فردی اخلاق یاننده بروطنی اخلاقك موجود اولدیغنی اثری وحیاتیله اوکرتدیکی کبی فکرت‌ده فضیلتك دار معناسنی کنیشلتمشدر.

هیچ امید ایتمدیکمز بر زمانده افول ایدوب کیدن سامی بکك متحلی اولدیغی فضیلت وپك یوکسك اخلاق کندیسنه قارشی ابدی بر پرستش اویاندیرییوردی. بن بواخلاقده ایکی عنصرك تفریقی قابل اولاجغنی ظن ایدییورم؛ سامی بك برکره فضیلت صوفیانه‌یی روحنده دویمش برشخصیتدی. اونده شایان حیرت درجه‌ده انکشافه اوغرایان تواضع، قناعت وشفقت اخلاق صوفیه‌نك برر تجلیسیدی. سامی بك نه کبی سائق وتربیه ایله بواخلاقده یوکسله بیلمشدی؟ بوسؤاله حیاتنك بوتون تفصیلاتنی بیلمدکجه جواب ویریله‌مز. یالکز پك کنج یاشنده بغدادده تکیه‌لره

بالعكس شعرلرینه حاکم اولان مهم وصف: ساده‌لك ، ایجاز ، سلاستدر. اثرلرنده، بعضی بیوك شاعرلرده کوریلن جوشغون ، یوکسك الهاملر یرینه ، دائما مونس وَحزین برجریان واردر. بوتون اثرلری، برصوڭ بهار چیچکی قدار حزین وصمیمی‌در. ذاتاً شاعرك شخصیتیله یازیلری آراسنده اوقدارصیقی بررابطه کورولورکه، مثلا برشعری اوقونقله شاعرك شخصیتی، بوتون مونسلکیله نظرده ترسم ایدر .

تربیه‌جیلکنه کلنجه : مرحوم سامی بك اسکی برمکتبجی اولمقله برابر، صوك زمانلرده بوتون حیاتی «تربیه‌جی» لکه حصر اتمش، مملکتمزك تعلیم وتربیه عالمنده کزیده وچالیشقان برشخصیت اوله‌رق طانینمشدی . تربیه مسأله‌لریله اوغراشمق، سامی بك ایچین — یوروجی بیله اولسه — یوکسك برمفکوره ایدی. دائما مختلف مکتبلر طرفندن ترتیب ایدیلن تربیوی مسامره‌لره کیدر ، دقتله تدقیق ایدر ، نوطلر آلیر ، مکتب مدیرلریله خصوصی حسبحاللر ایدر ؛ حاصلی حیاتنك صوڭ زمانلرنده ، سامی بکك بوتون دوشونجه‌سی : تربیه مسأله‌لری ومکتبلردی ، دینیله‌بیلیر .

*
* *

شیمدی، آرامزدن ابدیاً آیریلان بوتمیز، قیمتلی وناموسلی انسانك یوقلغنی دوشونورکن، بلا اختیار نظرلرم محیطمزه دونیور — بعضی یوکسك روحلری آییرمق شرطیله — اورته‌ده بوتون کوردیکلرم : کین ، خصومت ، احتراص .. برمنفور فردیلك اولویور . بردقیقه اول یوزیکزه کوله‌نلر، الیکزی صیقانلر .. آرقه‌کزدن سزه الڭ ظالم کمندلری حاضرله‌مقدن چکنمه‌یورلر. انسان بوایکرنج منظره‌لری کوردکجه، مرحوم سامی بکك ملکی شخصیتی، نظرلرده بیك قات داها یوکسلیور ، یوقلغنی درین بر الله تکرار ایدیور : «سن بزی نچین یالکز براقدڭ ؛ کینلریمزدن ، احتراصلریمزدن نفرتمی ایتدڭ ؟ بیوك انسان !.. » دیور .

٦ تشرین ثانی ٣٣٣

فهمی رازی

اونده آیریجه برشعر ذوقی دویوردق. اوقادارکه، حقیقی حیاتله تماسمز یوق کبی ایدی. بوتون دوشونجه‌لریمزك محصله‌سی [پرشنبه ، ثروت فنون] کلمه‌لری تشکیل ایدییوردی. اوزمان بزی تطمین ایدن یگانه مجموعه، بوایدی. بوتون ادبیات جدیده شاعرلری، ناثرلری بومجموعه‌نك اطرافنده طوپلانمشلردی. صنعت عشقیله چالیشیورلر، هرهفته نشر ایتدیکلری شعرلرله، کوچك حکایه‌لرله، تنقید وحکمت بدایعه دائر مقاله‌لرله مکتبلرینك خصوصی‌وعمومی خطلرینی‌داها واضح، داهاشعورلی برطرزده ـــ معارضلرینك‌کورلتیلرینه اهمیت‌ویرمیه‌رك ـــ تثبیت ایتمکه اوغراشیورلردی.

مرحوم توفیق فکرتك ریاستی آلتنده طوپلانان‌بوزمره‌نك، مملکتمزك ادبی جریاننده مهم بررول اوینادیغنه قانعم. ایشته سلیمان پاشا زاده مرحوم سامی بکی‌ده [سلیمان نسیب] نام مستعاریله بوادبیات‌جدیده حرکتلرینه قاریشان، مونس وحسلی نشیده‌لرینی یکی براسلوبله یازان، طنطنه‌دن زیاده ساده‌لکه میال، تمیز روحندن قوپان اینجه نغمه‌لری ترنم ایدن برشاعر اوله‌رق، اوزمان طانیشدم.

اثرلرینی اوقودیغمز وسودیکمز شاعر و ادیبلرك شخصلری حقنده معلومات ایدینمك، مطالعلر ایچین عادتا درونی براحتیاج‌در. بواحتیاجی، مطلقا تطمین ایتمك ایسترلر. بزکنجلرده اوزمانلر، ثروت فنون‌ده یازیلرینی اوقودیغمز وبکندیکمز سیمالرحقنده‌معلومات طوپلایوردق. ینه ثروت فنونك برهفته باشی ایدی. اونسخه‌ده مرحوم سامی بکك روحه خطاب ایدن نزیه برشعری واردی. اووقته قادار، شخصیتنه دائر تدقیقده بولونمادیغمز بوحساس‌شاعر، نم وارقاداشلریمك داها زیاده نظردقتنی جلب ایتمشدی. تصادف اوکمزه مرحوم عمرناجی‌یی چیقاردی. سامی بکك شخصیتی وعائله‌سی حقنده بول بول معلومات آلدق. حریت بانیلرندن مرحوم سلیمان پاشانك مخدومی اولماسی، بالخاصه کندیسنی داها فضله سومك‌ایچین ایی بروسیله تشکیل ایدییوردی.

مشروطیتك اعلانندن صوکرا بالذات کوریشدیکم سامی بکله غیابی معارفه‌مز، ایشته بو صورتله باشلار. مرحوم ایله آرامزده تأسس ایدن صمیمی دوستلق، حیاتنك صوك دقیقه‌سنه قدر دوام ایتمشدر. ذاتاً سامی بك مرحوم، هرکیم ایله اولورسه اولسون بردفعه دوستلق تأسیس ایتدکدن صوکرا، قابل دکیل بودوستلغی اخلال ایده‌جك اك اوفاق بر حرکت، کندیسندن صادر اولمازدی. طانیدقلرینه قارشی‌لزومندن فضله امنیته شایان بردوست اولدیغی کبی، حتی هیچ طانیمدقلرینه قارشی بیله حقیقی معناسیله ازلدن حسبی بر دوست، برخیرخواه ایدی. سامی بکك بوکوزه‌ل اخلاقنی، بویوکلك طبیعتنی افاده ایچین: « تام وکامل برانسان » جمله‌سندن داها ایی تعریف ایده‌جك برتعبیر بوله‌میورم. دوشونجه‌لری، دائما انسانی واییلکه معطوف ایدی. غرض، خصومت، کین کلمه‌لری سامی بك ایچین، اصلی (قاموس) ده موجود اولمایان کلمه‌لردن ایدی. بالخاصه هرکسی سومك ایچین خلق ایدلمش برشخصیت، فانی انسانلر آراسنده ملکیت اخلاقنی تمثیل ایتمك اوزره یارادیلمش قیمتلی بر موجودیت ایدی. اجتماعی مذهبی: « حب غیر » ایدی؛ تفریقسزهرکسه: « اییلك وپادرم » ایتمك ایدی.

مرحوم سامی بکك اییلك باقیشده هرکسك نظرینه چارپان، اساسی اوچ صفتی واردی: انسانیتچی، شاعر، تربیه‌جی. مرحومك برنجی صفتی اولان انسانیتجیلکنی لایقیله تصویر ایده‌بیلمك ایچین برچوق صحیفه دولدیرمق ایجاب ایدر. اییلك وانسانیت، سامی بکك اك بویوك مفکوره‌سی ایدی. شاعرلك جهتله‌ده اهمال ایدیله‌جك سیمالردن دکیل ایدی. اونك شعرلرنده، دیکر بعضی آرقاداشلرنده اولدیغی کبی، اوبله فضله رنك، بویا وآهنك یوقدر.

مرحوم سامی بك

[سلیمان پاشا زاده]

محترم نائل رشید بك افندی‌یه :

بیلمم هنوز اون آلتی یاشلرنده وارمی ایدم . ادبیاته ، صنعته قارشی روحمده تسکین ایدیلمز برعشق‌واردی. استثناسز الیمه‌کچن هرکتابی اوقویور، بالخاصه هفته‌لق ادبی مجموعه‌لری داها حار براشتیاقله مطالعه ایله‌یوردم. اوزمانلر، ادبیاتده اهمیتلی، کوزه چارپان ایکی جریان واردی: ادبیات‌جدیده، ادبیات عتیقه!. ایکی طرفك‌ده مروجی غزته‌لری واردی؛بوغزته‌لرده متمادی مناقشه‌لر جریان ایدییور ، یکی جریانك قوتی کوندن کونه آرتییوردی . بالخاصه کنجلرك اکثریتی ، منور قسمی بوراده بولونییوردی . بن‌ده چوجقلقدن هنوز قورتولان کنجلك روحمك اولانجه حرارت وغلیانیله، یکیلکه قارشی طوتوشان احتیاجیله درحال مفرط برادبیات جدیده طرفداری اولمش ، حسی بر قناعتله همان بو یکی « ادبی پارتی » یه التحاق ایلمشدم . ذاتاً بوحرکتم براز طبیعی ایدی . زیرا یکی جریانلرك ، یکی مفکوره‌لرك طبیعی علمدارلری هرمحیطده، هرملتده دائما منور کنجلر اولمشدر. بوتاریخی وَاجتماعی حقیقته‌قارشی، نم بر استثنا تشکیل ایتمکلکم قابل اولامازدی . طبیعتك بو سحرلی قانونی ، بکاده ادبیات جدیده‌نك داها بشری یولنی کوستریور : ــ « ایشته کیده‌جکك یول.. صنعتده مفکوره بولك !. » دیبوردی . بوکیزلی سسك معنویتم اوزرنده اویاندیردیغی درین برعشق وهوس، بویوك برایمان واعتمادله آرتیق صنعت غایه‌می چیزمش ، کنجلکك ایلك دوره‌لرینه مخصوص خیالی محاکمه‌مله ادبیات جدیده مکتبنك فضله جوشغون بر مدافعی کسیلمشدم . طبیه‌لی ، حربیه‌لی، ملکیه‌لی برچوق کنج مکتبلیلر هپ بو« یکی جریان » ك اطرافنده .. فکروحس برلکنك انسانلری یکدیکرینه یاقلاشدیران فسونلی قوتی اوکنده طوپلانییور ، بربریمزله داها یاقیندن طانیشییوردق. مثلا: مرحوم عمر ناجی، معلم وحیی ، دوقتور سعدالدین وداد، عمر سیف‌الدین، عزیزهدایی، محمدسعدی، مرحوم الیاس‌ماجد بکلرله باشلایان آرقاداشلغمز، اوغلیانلی کنجلك دوره‌سنك اونوتیلماز صمیمی خاطره‌لرندن‌در .

هفته باشیلری، بالخاصه « ثروت فنون »ك، دیکر ادبی رساله‌لرك نشری کونه‌تصادف ایدن « پرشنبه » لر ، روحمزده ادبی بر بایرام نشئه‌سی حاصل ایدییوردی . اوکون ، بوتون آرقاداشلریمز مکتبلرندن چیقیورلر . آرامزده تقرر ایتمش معین یرلرده برله‌شییور ، ثروت فنونی ، اوهفته ظرفنده قره‌لادیغمز یازیلری بربریمزه بویوك برذوقله اوقویوردق . اوزمانلر بزم ایچین یکانه ذوق وَحیات، ادبیات ایدی . دییه‌بیلیرم‌که ، باشقا هیچ برمادی دوشونجه بزی اشغال ایده‌میوردی. حیاتك مادیتلرینی، آجیلقلرینی‌خیالی برپرده ایله اورتولی کورییور،

آراسنده سامی بگی بولاجغمز کی، یکی مکتبلر پروغرامنی یاپان قومیسیونده‌ده ینه سامی بگی کوروز . خلاصه گه‌نیش تواضی وصمیمیتیله ، ایمانی قادار قوتلی حافظه‌سیله پك اینجه ذکاسی ، چوق بویوك وحساس روحیله سامی بك بو مملکتك حیات عرفاننده پك قیمتلی وده‌رین ایزلر بیراقمشدر. البته بوگونك ویارینك گنجلری، کندیلری ایچین صاچنی آغیرتان، آغلایان ودیدیشه‌ن بو بویوك انسانی واونك یوکسك مزارینی حافظهٔ احترامنده ابدیاً صاقلایاجقلردر.

بهاءالدین توفیق

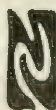

سلیمان نسیب بكك افولی مصائب ملیه یکوننه دهشت وفجاعت علاوه ایتمش اولدی . بختسز ومظلوم وطنك اك زیاده محتاج اولدیغمز برمربیٔ فضل وادبدن محرومیتی ، طالعسزلکمزك یکی بر تجلیسیدر .

سلیمان نسیب بكك حیاتی شعرلری قدر پرصمیمیت ، مماتی ، حیاتی قدر پرشعر وسکونت اولدی. بن افق شعرمزده زنده‌برشعشعه ایله پایدار اولاجق‌اولان سلیمان نسیب بکدن زیاده وهر شیئدن اول کندی طالعسزلکمزه آجیرم .

۲۳ تشرین اول ۳۳

فرید عزت

سامی بك ، ادبادن اولمسنه رغماً اوقوریازار برذات ایدی. پدراولمامسنه رغماًده أولدیکی زمان بر چوق یتیملری قالدی .

۲٤ تشرین اول ۳۳۳

مدحت جمال

سامی بك

برقاچ کون اول سسسزجه آرامزدن چه‌کیلن بویوك ذاتك حیاتنی تحلیل ایتمك، یالکز ادیب وشاعرلرك وظیفه‌سی دکل ؛ عینی زمانده معلملرکده وظیفه‌سیدر . چونکه اوشاعر اولدوغی قادارده معلمدی . سامی بك مکتبدن چیقدقدن صوکرا ، استعدادینك ادبیاتله اشتغاله مساعد اولدوغنی حس ایتمشدی . فقط بزم مملکتده شعر یازمقله کچینمك غیر قابل اولدوغندن سامی بکده معلملك حیاتنه آتیلمشدی . بونکله برابر بو حیات کندیسنه هیچ یابانجی کلمه‌مشدی . خصوصیله بو حیات اونك روحنه، ملی مفکوره‌سنه‌ده توافق ایدییوردی. بابا‌ی قدر وطنپرور اولان سامی بك ، مملکتك سلامتنی ، ترقیسنی الك مفرط بر شکلده ‌نی ایتمش وبونك ایچین‌ده معارفی بو مقصدی تأمین ایده‌جك الك بویوك بر واسطه کبی قبول ایتمشدی . نه قادار تأسف ایدیلسه آزدرکه ؛ سامی بك أیی اوزون مکتبجیلك حیاتنه عائد بویوك براثر بیراقمادن کیتمشدر. نته‌کیم بوحساس شاعری استقبال گنجلرینه تقدیم ایتمك ایچین؛ ألمزده برشعر مجموعه‌ی‌ده موجود دکلدر. یالکز غزته‌لرك کوشه‌لرینه صاقلانان شعرلری واردرکه ، بوگون آنجاق اونلرله متسلی اولابیلیورز .

یالکز ادبیات ساحه‌سنده دکل، مکتبجیلك ایشلرنده‌ده تجددك لزومنی تقدیر ایده‌نلرك ایلك صیراسنده سامی بکی‌ده بولورز . سامی بك حریتك أیی معناسنده آکلایان برمکتبجی کبی حرکت ایده‌ردی . ایشته بو حریتپرورلگی دولاییسیله خصوصیله بی پایان شفقت ومرحمت حسلریله ، کندیسنی ، طانیانلره ، ومحیطنه پك زیاده سه‌ودیرمشدی . هله چوجوقلر اوزرینه یاپدیغی تأثیرلر پك قوتلی وساحرانه اولوردی ، هرچوجوق اونده شفقتلی برابا گوزی ومرحمتلی برآنا قلبی بولمشدر. دالشفقه بیله اونك بویوك شفقت ومرحمت صاچان روحندن سنه‌لرجه خیرلی تسلیلر طوپلامشدر . اوچوجوقلری الك حساس بر رباب کبی فرض ایده‌ر واونلرك اوفاق بر ضربه ایله قیریلماسندن قورقاردی . امینم‌که حیاتنده الك مسعود دقیقه‌لری، چوجوقلرله قونوشدوغی، واونلری سربستجه‌اویناركن گوردیکی زمان یاشامشدر . سامی بکك حریتپرورلکنه عائد اوفاق بروقعه‌یی ذکر ایتمه‌دن کچمه‌یه‌جکم. برگون برمکتبده امتحان یاپیلیوردی . بك حدتلی برسیما طاشیان معلمك، صیقیلان وترله‌ین چوجوقلری امتحان ایتمکله مشغول اولدوغی بر صیراده سامی بك ایچری‌یه گیرمشدی . چوجوقلرك پك زیاده صیقیلدقلرینی گوره‌ن سامی بك بوحاله تحمل ایده‌مه‌مش وچوجوقلرك اودایه آلتیشر وسکزر کشی گیرمه‌لرنی وکندیلرینه ممکن اولدوغی قادار قولای صورولماسنی تأمین ایتمه‌ی ایچین معلمه وممیزلره رجا ایتمشدی . بالذات کندیسی‌ده چوجوقلری ممنون ایتمك ایچین بیك تورلو طاتلی وسه‌وملی سوزلرسویله‌مشدی. سامی‌بك یکی تربیه‌یی مملکتده پك قولای‌والك دوغرو معناسیله قبول ایده‌نلردن بریدر . دارالشفقه‌یه أل ایشی درسلری گیرمه‌سنی ایلك اول دوشوننلر

استادك فاجعهٔ اُفولنى پك محترم بر آرقداشم خبر ویردیکی زمان بویوك بر فلاكت قارشی‌سنده حس ایدیله‌ن بر زلزلهٔ اضطراب ایله بوتون معنویتمك صارصلدیغنی حس ایله‌مشدم. بو ضیاع قلبمده پك بویوك بر جریحه، بر جریحهٔ ماتم حاصل ایلمشدی. سامی بكك وطنمز ومعارفمز حقنده‌كی سوزلری وتمنیلری قولاقلرمده طنین انداز اولویور، معصوم وپاك سیماسی، طولغون وجودی، پك اوزون دیمیه‌جك بویی، پارلاق كوزلری نظرلرم اوكنه كلیوردی.

سامی بكك؛ كوموش بخوردانلرده توته‌ن عود آغاجنك روحی بر خشوع دیندارانه ایچنده مست ایدن معطر قوقوسیله مشبوع تابوتنی كوزلرم یشارمش، دعا كولرك تیز و آهسته، بر آز ثولوم حسی ویرن دعالرینك قلبمه ویردیكی فرط تأثرله قلبم پرهیجان، پرستش كارلری ومفتون فضائلی آراسنده تعقیب ایله‌دیكم بو معزز ومكرم استادیمی بر قاچ طلبه‌سیله رفقاسنك صوك نظرهٔ احترام ایله سلاملادیغنی كورویور، سامی بكك آجی، فقط دوغرو سوزلرینی متصل تخطر ایدییوردم:

«... تربیهٔ اجتماعیه‌مزی اصلاح ایتمه‌زسه‌ك آدم اوله‌مایز! ..»

خور خور ــ ٢٣ تشرین اول ، ٩١٧

منیر سلیمان

یوکسلمك ایچون مطلقا اکیلمك لازم کلن بر مملکتده . یوکسه‌لك ونجیب آنی شائبه‌دار اولمادن یاشادی . شو قادار وارکه انسانلری منفعت پرست یابان حیات ، سامی بکی بالعکس رحیم ، شفیق ، مظلوم یاپدی . او ، فلاکت وفجاعت یاشامش بر وجودده تمیز ، مهتاب قادار صاف واکلمسز بر روح ، بر وجدان طاشیردی .

بو حساس ومفتون معالی استادك اخلاق حقنده‌کی نظریه‌سی انجیلککنه پك بکزردر : فنالغه قارشی فنالق یاپمامق ، هر درلو احتیاجات حیاتیه‌یی کندی تدارك ایتمك ، اکمکنی آلننك تریله قازانوب یه‌مك ... دینیله‌بیلیرکه سامی بك اللی سنه‌لك حیاتی ایچنده قطعیاً بو نظریه‌سندن خارج بر یاشایش قبول ایتمه‌مشدر .

بعضاً بولوشدیغمز زمانلر اکثریا ماضیدن ، ادبیات جدیده عائله‌سندن ، رجائی زاده استاد اکرمدن بحث ایدر ، حامدك منظومه‌لرینی ، خالد ضیانك رومانلرینی ، بالخاصه سما - قرین شاعریمز توفیق فکرتك اشعارینی أثر عمیق بروجد وطن پرورانه ایله مدح ایدر ، جاذب ونجیب کوزلرینی بر شوخی نشوه ایچنده ، سامعلرینك اوزرنده کزدیره‌رك ، هیچ بر کیمسه‌نك مقاومت ایده‌میه‌جکی شفیق برصدا ایله ادبیات جدیده نسلنك اك یوکسه‌ك شاعری عد ایتدیکی فکرتك ، بوپك سودیکی ، تعبد درجه‌سنده حرمت ایتدیکی بلند اوزلو ، بلند یوزلو ، انسان شاعرك بر شعرینی کندیسنه مخصوص بر شیوهٔ تلفظله او قدر ، پروجد واستغراق وقوردی .

بعضاً امور معارفده بر انتظامسزلغه ، بالخاصه تتبعات ادبیه‌ده بر مخالفته تصادف ایلدیکی زمان « ... تربیهٔ اجتماعیه‌مزی اصلاح ایتمه‌زسه‌ك آدم اولامایز ... » دیر وترقیات علمیه وادبیه‌یه قارشی کوستردیکمز عظیم لاقیدیدن . بیکانه‌لکمزدن کمال سوزشله شکایت ایلردی . سامی بك فرانسزجه‌یه حقیله واقف اولدیغی کبی انکلیزجه دخی بیلیردی . اوروپا محررلرینك تورکلر حقنده‌کی تدقیقاتلرینی فوق‌العاده بر دقتله تعقیب ایدردی . تکامل وترقی ایتمش ملتلر صیره‌سنده کندیمزی کورمك واجتماعی وعلمی ترقیمز ایچون اصلاحنی ألزم عدایتدیکی بر شیٔ وارسه اوده معارف تشکیلاتمز ایدی . حتی بو سببدن سامی بك « ملی تعلیم وتربیه جمعیتی » نك تأسیسنی تورکلر ایچون یکی بر خطوهٔ ترقی عد ایتمش وجمعیتك ریاستنی پك نجیب بر آرزو وآمالله درعهده ایتمشدی .

سامی بك بویوك بر وطن پرور ایدی . خالصانه أفاده‌سی ، وقوف عالمانه‌سی ایله همان هر کوروشدیکنك قلبنی تسخیر ایتمشدی . خلاصه سامی بك معلم اولماق صفتیله قیمتدار ، جدی ، غیور ، تف ناپذیر ، مکمل بر معلم ، ادبیات اعتباریله ساده وصمیمی بر شاعر ، مربی اولماق اعتباریله سویملی ، خوشکو ، ظریف بر وجود ایدی .

انسانلغی جهتیله سامی بکده ، اخلاق متینه‌دن ، رقتدن ، نازکیدن باشقه بر شیئه تصادف ایدیله‌مزدی . جوال وآتشین ذکاسنك نه اینجه ، نه ظریف ، نه قیمتدار شاقه‌لری ، مضمون طرازلقلری واردی . هیچ برشی دوشونولمزسه انسان اولماق اعتباریله مملکتك جداً نجیب ، خیر خواه ، فعال وعزم پرور بر وجودك ضیاعیله متألم اولدیغنی دوشونمك کافیدر .

بزدن سنك پاك روحکه فاتحه‌لر ، رحمتلر ،
ونودولماز خاطره‌که قلب طولوسی حرمتلر !..

§

سامی بکدن بایرامدن بر قاچ کون اول ، توفیق فکرت حقنده یازمش اولدیغی شعره دائر اوزون اوزون کوروشمش وبایرام ایرتسی بولوشمق اوزره آیریلمشدم . جمعه کونی

نامق کمال ناکهان قراکلقلرك سینه‌سنده مهیب بر خط ضیا وانتباه چیزه‌رك پارلایان بر شمشك اولمش ، محیطنی ، کنج دماغلری وطن وملیت حسلریله نورلاندرمش ، توفیق فکرت کثیف ظلمتلره مستغرق وطنی نور دهاسیله تنویر ایتمش ، کنیش وسالم ، آزادهٔ قیود وتحکم فکرلرندن جیدوجداً حر فلسفه‌لرندن بوتون تورك خدمهٔ ادبیاتی وقارئلری ناصل متأثر، متحسس ومستفید اولمش‌سه، سامی بکك یازیلرندن‌ده عینی درجه‌ده خصه مند استفاده اولمشدر .

عثمانلی ـ تورك ادبیاتی ، عثمانلی ـ تورك معارفنی بوکونکی بلند وبالا کبر مرتبه‌سنه اصعاد ایدن ترقی وتکامل اسبابنك ایلری کانلرندن هیچ بری بولونامازکه اوراده سامی بکك مؤثر ونافذ خدمتلرندن بویوك بویوك اثرلره تصادف اولونماسون . تك بر مثال آلمش اولماق ایچون « ملی تعلیم وتربیه جمعیتی » کوستریله‌بیلیر. عثمانلیلرك استقبالنك تربیه وتعلیمده اولدیغنی کورن سامی بك ملتی تربیه‌یه وتربیه‌جیلکه تشویق ایچون بوتون قوت وهمتی ایله اوغراشمش ، کشادینی بك صمیمی آلقیشلرله قارشیلادیغمز جمعیت بالخاصه بویوکسه‌ك ادراك وغیرتك محصولی بولونمشدر .

سامی بك مرحوم تورکلرك مربی ومرشدی صفتیله ده‌کیل ، معارف وتربیه مسائلنده فعال وعزمپرور بر سیما اولاراق‌ده طانمشدر . افکار منوره واخلاق فاضله‌سنه کوره بوتون مدت حیاتنده انسانیتك وبالخاصه شبابك دوست وخیر خواهی موقعنده قالمش وبو صورتله کندینه برمنصهٔ دلنشین تأمین ایده‌بیلمشدر. سامی بکك برکزیده ، یوکسه‌ك مزیت‌لری ایچنده ایلکه ، فضیلته ، کوزللکه ودوغرولغه مفتونیتی ، عفت پرورلکی، انسانیتك آسایش وسکون ایله انکشاف وانشراحه مظهریتنه طرافدارلنی الك کاشف خصلتلرندن برینی تشکیل ایدر .

سامی بکك أثرلرنده‌کی معظم افکار اخلاقیه واجتماعیه‌یه نظراً یازیلرنده‌کی اینجه‌لك ، اسلوبنده‌کی کوزللك وساده‌لك جداً خارق‌العاده‌در . دینیله‌بیلیرکه سامی بکك اثرلرنده نفیس وجاذب بر سحراسلوب، بر شوق صنعت براهتزاز شوخ ونوشین ایله رقص ایدر . بونك ایچون کرك منظومه‌لرنده وکرك آثار منثوره‌سنده اسلوبك کوزللکی ونفاستی ایله فکرك درینلکی موازی اولاراق یورور .

سامی بك افکار حریت پرورانه ، جدیت وناموس پرورلکله جداً تمیز ایتمش نزیه ، فداکار ، خیر خواه ، متین الاخلاقی ، معنوی قدرتی ، نفسی ، حیاتی غیره مفید اولماق ایچون حصر ایتمش نجیب وجوانمرد بر وجود ایدی . کندیسنده اویله جاذب ، اویله عفیفانه برحالت روحیه واردی‌که وطننك ترقی وتعالیسی ایچون سوز سویله‌دیکی زمان آرزوی مفرطندن کوزلری ، شیمدی ابدیاً قاپانان کوزلری یاشاریردی .

سامی بکك یکانه‌دوشونجه‌سی تعصبدن عاری، ترقیات علمیه‌یه متوجه، عنعنات وسوابق عظمتیله مفتخر ، موجودیتی مدرك وهر زمان مدافعه‌یه حاضر بویوك وشانلی بر وطن کورمك ایدی . بو وطن آنجق تورکیا ایدی . اونك عندنده دنیانك الٔك نجیب والٔك کریم وشفیق انسانلری تورکلردی .

سه‌ن سیمون وتولستوی کبی سامی بکده هر صنف اجتماعینك حیاتنی یاشادی . بویوك وقهرمان بر عائله‌دن دنیایه کلن سامی کنجلکنده چوق یرلرده بولوندی ، برچوق سیاحتلر ایتدی. حیاتك ذوقنی‌ده اکثی‌ده طاتدی . مکتب مدیری اولدی ، معلم اولدی ؛ صوکره معارف مدیریتلرنده بولوندی . شعر یازدی، مصاحبهٔ ادبیه‌لریله شهرت قازاندی. صوکره استبدادك تغلبندن انواع فلاکتلره معروض قالدی . فجیع محرومیتلر، اکملر ایچنده؛

ألنده بربیه‌جك نقل ایدردی لانه‌سنه .
ایرشدی کوشمه پك انجه ، پك کوچك برسس :
اوقارلر اوسته دوشمشدی برزوالی ملك .
مورارمش آغزی ایله دیردی: « بردیلم اکمك ! »

سامی بکك قلمنده وقلبنده مؤسسات علمیه واجتماعیه‌یه قارشی، ملتنك عرفانسزلغندن متولد برعشق بی پایان، برمربوطیت حرارت ناك حکمفرما ایدی. بوحقیقتی برچوق شعرویازیلرنده کورەبیلیرز . معماقیه سامی بك برعشق وهجران شاعری اولمامقله برابر سورمه‌لی کوزلری، برلب غنچه‌یه عرض تسلیمیت ایدن خنده‌لرله سوسلی دوداقلری ، شوخ غمزه‌لری ترنم ایدن، صمیمیت وحساسیته دلالت ایده‌جك چیلغین وعصبی شعرلری، ترانه‌دار نغمه‌لری یوق ده‌گیلدر. باقیکز ؛ آتیده‌کی پارچه‌لر نه‌قادار رنکدار ، نه قدر ظریف ، نه درجه آهنکدار ، نه‌قادار رنکین وفعال برمخیله‌نك محصولیدر :

هانی ؟ یوق ... شیمدی هپسی ، هپسی خیال ...
دها علوی فقط بورنك ملال
شیمدی سن باری بختیار اولسه‌ك :
آه ، برنشئه بربهار اولسه‌ك ؛
بن ده ماضی اولان امللە یته
تترەسه‌م ؛ تترەسه‌م سعادتکه ...

وَ :

بروجدجنونسازه دوشوب أل أله صیقمه‌ق
یوکسکلره ، یوکسکلره ، یوکسکلره چیقمه‌ق !
خاکیلره مخصوص اولان عادتلری ییقمه‌ق ...
یوکسکلره ، یوکسکلره ، یوکسکلره چیقمه‌ق !
فوزقوتیور آرتیق بنی باق فسحت ابعاد :
بالکز ایکیمز ، برده خدا ، مست ومسرور آزاد .
عشقکده‌کی علویتك ایجابنه منقاد
یوکسکلره . یوکسکلره ، یوکسکلره چیقمه‌ق .

سامی بکك شعرلرینك، مقاله‌لرینك روحنده‌کی وحدت اصلیه دائما برنقطه‌ده تمرکز ایدر وبوتون یازیلرینی یازارکن اونك دماغ نوارینه یالکز بر اندیشهٔ نجیب حکمران اولوردی : انسانیت ، انسانلرك عمومی سعادتلرینه خدمت اتمك . ایشته بو تمایل ، بواحتیاج دولاییسیله سامی بك عمر حیات روحیه‌نی، حیات خارجیه‌یی تدقیق اتمکدن بردقیقه فارغ اولمامشدر. اونك حیاتی علوی ، پك کنیش وواسع ایدی . ایشته بونك ایچوندرکه سامی بك میزان مزایانك هرایکی کفه‌سنده‌ده آغیر ایدی .

شعرلرینك قسم اعظمنده شخصیتنده‌کی حلم وملایمت، حال وحرکتنده‌کی عفت وفضیلت ایله برابر دائما برنخبهٔ اخلاقیه وفکریه ، برنخبهٔ فلسفیه واجتماعیه بولونور . واثرلرینك دلبر سینه‌سندن طاشان نور وضیا شلاله‌لری ایله مفتون وپرستش کار قارئلرینی کنیش ویوکسه‌ك پررایحه‌وباکر افقلره یوکسلتیردی. بزده حریت وسربستی شاعری کمالدن، خاطره‌سی آرامزده کوندن کونه فیضلی انطباعلر حصوله کتیرن توفیق فکرتدن صوکره سامی بك قادار حریت وسربستی‌یه ، اخلاق وفلسفه‌یه أهمیت ویره‌ن ، قارئلرینك سویه‌لرینی یوکسلتمك آرزوی صمیمیسیله یازی یازان وموفق اولان هیچ برشاعر ، هیچ برأدیب کوسته‌ریله‌مز .

مقلدلرندن ، رقیق وحساس تلمیذلرندن ایدی . ادبیات جدیده عائلەسنه انتساب ایتدیکی کون اسانه حاکم ، قوتلی اسلوبنی ، اینجه حساسیتیله تأنیس ایتمشدی . فی‌الحقیقه بو لسانی ادبیات جدیده عائلەسی ارکانندن داها زیاده برصافیت ، برسادکی ، بروضوح ایله افاده ایدییور ، اوکا بوصورتله جزئی برشخصیت ضم وعلاوەسنه جداً موفق اولویوردی. حتی صوك کونلرده ، طاتلی خاطرەلرینی یاد وتذکار ایله بر انشراح وسرور دویدیغمز ماضیدن بر بوی نزیه ایله یاشایان ، موجودلری پك آز اولان ذواتدن بریده سامی بك ایدی .

سامی بك ، نەخالد ضیا کبی خیال پرست ونقاش تراکیب برشاعر ، نه جناب قادار اینجه ، تراشیده خیالندەکی ثروتله مغرور برشاعر ، نه محمد رؤف کبی محلل ومشرح برشاعر ، ونەده سلیمان نظیف کبی احتشامه آشنا ، آغیر اسلوبیله تفرد ایدن کلمەجی برشاعردی . اومرحوم فکرت کبی افادەسی سلیس وتمیز ، صفوت وعصمت اخلاقله متمایز اخلاقی بر شاعردی . شعرلرنده عظمت خیال وحشمت الفاظ ایله کسب معروفیت ایدن نفی‌یه ، ویسی‌یه ، شفیق‌نامه صاحبنه رحمت اوقوتەجق ترکیب‌لر ، کلمەلر ، خیاللر وغریب انموذجلر یوقدی . او هیچ بر زمان کهنه دماغ اولانلردن دەکیل‌دی . أفادەسنده بروقار قدما پرستی ، بر بطائت لسان آشنائی اصلا محسوس دەکلدی. معمافیه حساسیتنك قینەلی پارماقلریله عشق وهجرانی ترنم ایدن فضولی‌یی ، تصورات شاعرانەنك أك پارلاق ، أك رقیق وأك شوخلرینی شعشعهٔ بیانیله تصویر ایدەرك ناقابل تنظیرجوهرلر صاچان ندیم کبی صنعت‌کارلری درین برذوق ادبی ایله سەوەردی. حتی او حس ونشوەیه مستغرق بر چوق غزللر وجوده کتیرمشدرکه ، بر قاچلری یدیمده محفوظدر .

سامی بك آثارینه بویوك برأفاده ، بویوك بر فکرت ، بویوك بر شخصیت وبویوك بر حساسیت نقش ایتمکله تفرد ایتمشدی . « سلیمان نسیب » نام مستعاریله اوتەدن بری نشر ایتدیکی دقیق ورقیق ، آهنکدار وطنان شعرلرنده درین بر حساسیت وانسانلق شفقت ومحبتیله دائما بنی نوعنك آلام واکدارینه متألمانه اشتراك ایتمش ، سفالت بشره آغلامش ؛ دائما حقیقت ، انسانیت وزواللی بشریت مضطربه ایچون فریاد ایتمشدر. قلبنك رحیم وصاف ، لکەسز وتمیز سسلری ؛ شعرلرندەدائما انسانیتك عمومی مصیبتلرینی ، بومعنوی پریشان‌وخراب ایدن مصیبتلرك ، سفیل وعادی احتراصلردن هیچ بریله شائبەدار اولمایان کونش قادار لکەسز قلبنده حاصل ایتدیکی انطباعلرك آجیلرینی ترنم ایتمشدر :

أی ظلمت اعصار ایله کمراه اولان انسان !
أی قارداشم ، أی قلب ألمدیده ومجروح ...
کل عرش حقیقت سکا ، هردم سکا مفتوح ...

§

آرتیق یتش أی دست کرم ، دست رهاور ،
آکلات بزه أی نور حقیقت ، بزی قاندیر .
آکلات‌که یالان ، هپسی یالان ، هپسی یالاندر .
آکلات‌که عدالت ، مدنیت کبی سوزلر ،
دیرکن بنه قان ، قان ، ینه حق نامنه قوت .
آرتیق یتر ، انسانلره انسانلغی اوکرەت !.

صوکره آشاغیدەکی سوزلر نه قادار علوی ، نەقادار سفالت بشریەیی مترنمدر :

برآقشام اوستی .. بوتون طوکمش اورتەلق ، هرکس
تلاش ایله متوجهدی کندی خانەسنه ،

سامی بك مرحوم ...

سن ده کیتدك ، سنكله ده آرقاكدن آغلادم ؛
آغلادم ، آغلادم ، خراب اولدم .
ت . ف .

سلیمان پاشا زاده سامی بكك وفاتیله عثمانلی عالم عرفان وادبیاتی پك قیمتدار بر دماغ دها غیب ایتدی . بو ، مادیاتده اولدیغی کبی فکریات ومعنویاتده ده پك فقیر اولان مملکتمز ایچون أليم بر حادثه‌در . ناصل بیلنه‌مز ظالم وقهار بر تصادف ایله ئولوم ؛ اکثریا بویله کزیده ، نادر وجوهردار خلقتلری آرایور وبولویور .

سامی بكك أك زیاده تألیم ایدن اسباب ماتمندن بری ده ملتنه ومملکتنه داها پك چوق خدمت ایفا ایده‌جك بر یاشده ایكن ترك حیات ایتمه‌سیدر . أكر یاشامش اولسه‌یدی ، أك زیاده سودیکی تربیه مسائلنه ومعارف عثمانیه‌یه خادم بر آبدهٔ لایموت وجوده کتیره‌بیلمه‌سی محتملدی .

سامی بك ، عثمانلی معارفنك ألأمهم نقاطنه نفوذی . تربیه پرنسیپلرینك قواعد وغوامضنه معنای تامیله وقوفی ، وبالخاصه مملکتنه ، وطننه حقیقی بر عشق ، جدی بر عزم وایمان ایله پرستش ومحبتی ایله تمیز ایتمشدی .

ملتمزك فضائلنه ، عنعنات تاریخیه‌سنه دائر بر بحث آچمزدیكه جداً متقی وعفیف اولان سامی بكك کوزلری بر شعلهٔ وطن پرورانه ایله پارلایاراق ، وطننك پرشعشعه وجالب حرمت وتعظیم اولان مناقبنی ، مسعود ماضیسنی حرارتلی بر لسان ایله آكلاتماسین ... وبو مسئلی بوتون وثائقیله ایضاح واثبات ایتمه‌سین ...

مختلف معلملكلرده ومعارف مدیریتلرنده لیاقت ودرایتنی ابراز ایتمش اولان سامی بك بالآخره دارالفنون مدیریت عمومیه‌سنه کتیریلمش واوزاده فیضلی ونورلی ایزلر وأثرلر براقمایه موفق اولمش ودارالفنونك تنسیق وتنظیمنده بویوك بر درایت ابراز ایلمشدی . دیه‌بیلیرمكه ملتمزك معارف خصوصنده‌کی تکاملاتنده سامی بكك شایان دقت بر تأثیر ونفوذی اولمشدر .

سامی بك عثمانلی - تورك معارفنك صوك ثلث عصرلق ترقی وتعالیسی تاریخنده أك خیرکار ، أك فعال رول اویتامش بر شخصیتدرکه تربیه ومعارف تاریخمزده باشلی باشنه بر فصل اشغال ایتسه یریدر . ذی حیات وزنده وصنعتکار اسلوبیله یازدیغی او جداً عالمانه مقالات متنوعهٔ نفیسه بوتون عثمانلی شبابنی تغذیه ایتمشدر . تربیه مسائلی حقنده‌کی مقاله وکتابلری جداً انافس آثاردن معدوددر . سامی بك ؛ شناسی ونامق کمال ایله باشلایان وخالد ضیا وتوفیق فکرت ایله نقاط انکشافنك منتهای کمالنه واصل اولان لسانك الك ممثل . أك أبی ، أك پروزسز

« المؤمنون لايموتون بل ينقلون من دار الى دار »

سامی ، مرحوم سلیمان پاشانك صنو صحیحی و بتون فضائل علمیه‌سنك وارث صریحی ایدی . نقدینهٔ عمرینی کمال سخا وسماحتله استفاضه وافاضهٔ علمه صرف ووقف ونقد صوری‌یه رغبتدن مستغنیانه نظرینی صرف ایتمشدی . اوقدرکه منافع ذاتیه‌سنی دائما همنوعنك ترقی وتعالیسنده آرار ومعین ومحدود معاشیله ضیق معیشت ایچنده یاشاردی . تعلیم علوم واخلاقیات ایچون وجدآلود برجهد وجدانی ، ناقابل اطفا برعزم آتشین ایله چالیشیر ، وتکاملك تدریجی اولدیغنی بالطبع بیلدیکی حالده صبروصومنی‌قیره‌رق غایهٔ کماله عاجلاً وصول ایچون تعب وحیرت ایچنده چیرپینیردی . هیچ شبهه یوق که جهالتك وفساد اخلاقك انتاج ایتدیکی فلاکت ونکبتلردن تخلیص کریبان ایچون میانهٔ مظاهردن نهان اولدی ، و بوسببله ظاهراً دائرهٔ منورین ومتفکرینده بیوك بر رخنه عیان اولدی . انجق اونك اثر فضیلتی وآثار فاضلانه‌سی در که اقتفا واستقصاسی رخنه‌یی تعمیره کفایت ایدر . مرحوم توحیده وروحك ابدیتنه علم الیقین قانع وقائل ایدی . آثاریله بقاده وفکریله ، روحیله بزم وفاده اولدیغندن آکا حسن مثال اولمغه غیرت واعمال ومساعیٔ تکامل‌پرورانه‌یه بذل مقدرت ایدرسه‌ك غیابندن متولد الم واضطراب صوری‌یی تسکین وانشراح وانبساط قلبیمزی تأمین ایده‌جکمز بدیهیدر . صانع اعظم کائنات رحمت واسعه‌سنه مظهر بیورسون نیازیله روحنه وداعخوان اولورم .

هلال احمر مؤسسلرندن

دوقتور محمد علی

۲۲ تشرین اول ۹۱۷

فقط آرتق وداع ایدوب کیده‌لم ؛
بو امیدسز شکایتك تکرار
سردی ارواحی ایتمه‌سین بیزار ؛
سنی حور وحضوره ترك ایده‌لم .

§

الوداع ای وفالی قرداشمز ،
الوداع ای بدیعهٔ ایمان !
سنی اینجیتمه‌سین بو کوز یاشمز ؛
الوداع ای ودیعهٔ رحمان !

§

الوداع الوداع ای سامی !
ارحم‌الراحمین اولان ربدن
دیلرزکه بو قبر محترمی
ابر رحمتله ایله‌سین ریان .

۲۱ تشرین اول ۳۳۳

فؤاد خلوصی

حضور قبرنده

وطنك سینه‌سنده‌كی یارالر
سنی أولدیردی عاقبت ، سامی !
بوافولكده برفجاعت وار ..
بزی یاقدی بوماتمك ألمی .

§

ای ملكسیرت ای بویوك انسان
بیلدیكك معبد فضیلتده
شیمدی حسرتله سینه‌زن اخوان ؛
ناله‌مز اولدی عرشه پیوسته .

§

كونشیدك محافل ادبك ،
اغترابكله هپسی قالدی سونوك .
آه اونور وضیای محتجبك
نه یتیملر براقدی ، بونی بوكوك !

§

بزی ، بی شبهه شاعریتدر ،
بزی اوندنده بیكس ومردود
و بوكون هردریچه‌دن مطرود
برغریب سرچه‌جك .. كه عفتدر .

§

سنك آغوش پاك عرفانك
اوكا یكتا پناه عزت ایدی ؛
پرنزاهت حریم وجدانك
چولده برواحهٔ فضیلت ایدی .

§

قوشلر ، پروازكار صاچلرمده آشيانه‌لر قورارلر ، ماوی حدقه‌لرمده عشق هيكللری كوالكه‌لردی ...

معناسز سوز وحركتلره جانی صيقيلان استادمز بردن برندن قيرلابه‌رق چوجغك الدن مجموعه‌يی آلدی . چوجق حالا صوريپوردی : بك عموجه ! قلبك اوستنده لوش طرحلر ناصل اوليور ؟ صكرا صولرك بللوردن دوداقلری اولورمی ؛ اولسه‌ده انسانك اللرينه سرين بوسه‌لر كومرمی ، بوقسه ايصلاتيرمی !

سامی‌بك ، چوجغك پدرينه دوندی ، - باق عزيزم ، ديدی ، بو يالديزلی اعجوبه‌لری براق‌ده اوته‌كی نسخه‌نك علاوه‌سی آلتنده‌كی (جمال نادر) امضالی خطابه‌يی اوقو ! اوقوده چوجقلريمزك بو كبی مجموعه‌لردن ناصل تربيه آلدقلرينی اوكره‌ك !

ن ... بك تترءك بر سساله ، چيپلاق بر قادين تصويرينی كوستره‌ن بو علاوه‌نك آلتنه يازلمش اولان (نفائس أدبيه) دن بر پارچه‌يی اوقويوردی :

— [اورمانلرك حريم‌عشقنده بوبله‌يالكزوچيلغين ... كونش، آزغين دوداقلريله بكارت شعريكی ايچمك ايسته‌يور ؛ آغاچلر ، وحشی قوللريله خزائن قدسيه‌كه سجده ايده‌يور ..
فقط سن كونشك آزغين دوداقلرينه ، آغاچلرك وحشی قوللرينه دكل ، جنون شهوتله تيتره‌ين كوزلره محتاجسك !] .

چوجق : أوه‌ت ، ديدی . بك بابا بو نه‌قدر آهنكدار بر نثردر . شعر قدر كوزه‌ل دكلمی ؟

سامی بك ، چوجغك قلبنی قيرمامق ايچون شو صورتله بر جواب ويرميشدی : اوغلم اكر شيمديدن اقصای أملك (قادين) ايسه او پارچه فی‌الحقيقه بر قادين قدر لطيفدر . فقط - شعر - يالكز قادين‌دن عبارت دكلدركه او پارچه بر شعر قدر كوزه‌ل اولسون !

چوجق بر شی آكلايه‌ماديغنی افهام ايدر بر وضعيت آلنيله سامی بك ايضاح ايتدی :
— كوزه‌ل يازلمش بر شعر دائما وأبدياً كوزه‌لدر . فقط كوزه‌ل بر قادين دائما وأبدياً كوزه‌ل ولطيف قالاماز .. فرق شيمدی آكلاديكز دكلمی ؟

*
* *

فكرت وبرچوق قيمتلی آداملريمز كبی سامی بك‌ده ، بوكون آرامزدن اوزاقلاشمش بولونيور .. (ملی تعليم وتربيه جمعيتی) بوقيمتلی رئيسلرينی غائب ايتدكلرندن دولايی بوتون آرقداشلری وعائله‌سی كبی نه قدر متأثر اولسه‌لر آزدر . اميد ايده‌رزكه ، فكرت كبی ، هرسنه اونك‌ده تأييد نامنه وسيله اوله‌جق ترتيباتده بولونورلر . بو مشئوم محاربه سنه‌لری يالكز جنك وجدال ساحه‌لرنده ئولوم قاصيرغه‌لری‌قوپاره‌قله قالمادی. كال سكونت وآسايشله ياشايان شهر خلقنك يوره‌كلرنده‌ده برر مزار آچدی . وبز اومزارلرك ايچنه ، تابوتلرينی اوموزلريمزده طاشيديغمز سوكيليلريمزی كندی اللريمزله كوميورز.. سامی بك صوك كونلرده فكرتی چوق دوشونيوردی ؛ شيمدی بز اونی دوشونوركن ، اونك معزز روحی‌ده بلكه فكرته قاووشمشدر !

٢١ تشرين اول ٣٣٣

اسكندر محيی‌الدين

او ، يالكز بو امل ايله پاچالرينى صيوايه‌رق وفقط تهى‌دست اولارق چاليشان وينه آنجق بو ساحه‌ده اشتهار ايده‌ن واتمك ايسته‌يه‌ن كيمسه‌لرى طانيور ولسان وادبياتمزى اللرنده بويله بر اويونجاق كبى قوللاندقلرينى كوره‌رك بر شى ياپه‌مامقدن متولد بر انفعال وتأثرله ، خزينه‌لر طاشيان باشنى‌يومروقلرى آره‌سنده أزييوردى . .

بر آره‌لق ينه ، (لسان وأدبيات) مناقشه‌لرى اوليوردى ، شهاب‌الدين سليمان بك ، صنعت وادبياتدن بحث ايدن اوزون مقاله‌لرى آره‌سنده ، سامى بكك ، تماماً دكلسه‌ده ـ غايه اعتباريله ـ قسماً افكارينه ترجمان اولان شو سطرلر چوق خوشنه كيتمش وحتى بو حالى تصوير ضمننده (الفاظ وكلمات چولنده) سرلوحه‌سى ايله بر شعر قارالامغه باشلاميش وبر أيكى بيتنى بكا اوقوميشدى . صكره نه‌دن بيلمم بونى اتمام ايدلمش اوله‌رق كورمدم . شهاب‌الدين بك او مقاله‌لردن برنده ديورديكه :

— « ..... ديمك كه عموميت‌صنعته عائد اولان بوحقايقدن رسم ، هيكلتراشى، رقص، موسيقى كبى اقسام صنعته عائد حصه‌لرى ويرد‌كدنصكرا قالان قسمى ادبياتك تعريف بديعيسى ، تعريف فنيسى اولور ، ادبيات تحليل ايدر ، ديمشدك ، تحليل ديمك بر شيئى محاط اولان اقسام وتفرعاته آيرى آيرى برر فكر وبالنتيجه برر تعبير بولمق ديمكدر .

بناءً عليه ادبيات فكرك واونك مولودى الفاظ وكلماتك محصول حياتيدر . ياخود شويله‌افاده ايده‌بيليرز : ادبيات فكرك حفيدى، الفاظ وكلماتك اولاديدر . او حالده ادبيات ؛ الفاظ وكلمات واسطه‌سيله تخيل وحساسيتك‌ده معاونتيله ، بر صنعتكارك تعقيب ايتديكى مقصد وغايه‌يه كوره حيات خارجيه‌دن بر شيئى قسماً تقليد ايتمك صورتيله حظ بديعيى تأمين ايتمكدر .

بوقدر كوج ، زور بر دستورى ايفا ايده‌بيلنلر أديب ، وادبياته منتسبدر . ايفا ايده‌مه‌ينلرسه ... (الفاظ وكلمات چولنده) بيهوده برآز صو آرايان سرسريلردر. وبونلر بزده نه‌قدر چوق ، نه‌قدر چوق ! ... »

سامى بك هر كون ، طاتليجى وپينيرجى دكانلرينه سرمايه اوله‌رق نشر ايديلن اوقدر لزومسز و بى‌معنا اثرلر كوريورديكه بعضيلرندن آز و چوق معنا چيقارمق بيله قابل اوليوردى ، بر كون ينه يانده بولونيوردم . احباسندن ن ... بك اون ايكى ياشنده‌كى مخدومى ايله برلكده كلديلر ، كوروشوركن ، زاواللى چوجق ، ألنده بولونان قرمزى رنكلى (رباب) اسمنده برمجموعه‌لك فانته‌زى بر چرچيوه ايچريسنه آلنمش (سليمان سرى) امضالى اثرينك بعض پارچه‌لرندن بر شى آكلايه‌مديغنى سويليه‌رك استيضاح ايتمك فرصتنى بولمش ايدى . .

سامى بك :

— اوغلم ، او آكلايه‌مادينك پارچه‌لرى هله بر دفعه اوقو بقالم ، بزده ايشيده‌لم . . ديمسى اوزرينه ، چوجق كنديسنه مخصوص بر ادا ايله اوقومغه باشلادى :

— ١ ، بر زمان صكرا حس ايتدم : چيكنه‌نن قلبمك لوش طرحلرنده برپاى مجهول كزيندى ، روحمك فانى‌ظق ايتديكم باب وفاسى بو جهان نشوه‌دن بونالمش وشيداى سيرمه داليشدى . اوخ ! . . شيمدى جنت خوليامك اذاى اميدنى طوپليورم . .

— ٢ ، غم روحمده آچان هلال اميد ، هر زمان فناى ابعاده يايليردى !

— ٣ ، ساحللر بيليردم : صولرينك بللوردن دوداقلريله كليرلر ، مشتاق تقديس أللريله سرين بوسه‌لر كومرلردى !

— ٤ ، اويله اميدلرله قلبم يوكسلير ، اويله بديعه‌لرله روحم اميدله‌نيرديكه ، شبنمدن

بر ساعت صکرا ، بوخودبین مسافری تشییع ایدن نزاهتپرور أدیبز ، درحال فکرتك کندیسندن رجا ایتدیکی ایشی یاپمش وبوبحثی قپامیه‌رق ، فکرته اولان حرمت وسوکیمی اوکرندیکی حالده اونی اینجه پك مفید معلوماتلر درمیانیله بکا طانتمغه چالیشمیشدی .. سامی بك ، فکرتك قدر وقیمتی ئولدکدن صکرا ، فقط ، چوق صکرا آکلاشیله‌جق دییوردی . سبب معارفه‌مز فکرت اوله‌ی ، اوندن صکرا کندیسنی صیق کورور وکوروشوردك .

بالذات فکرتك لساندن سامی‌بك اچون شوسوزلری ایشتدیکم زمان، بومحترم استادی دها زیاده حرمتله یاد ایتمکه باشلامیشدم : [سامی بك ، مملکتمزك ارباب عرفان ومعارفنده مهدی وفائده بخش برسعی وفعالیت کوره‌مه‌دیکندن دولایی پك متأسفدی ، بونك حصولی اچون پرورده ایتدیکی امللر بوشه چیقدیغندن دولایی‌ده عادتا کوسکوندی .]

اوه‌ت ، اوبر انسان کامل ایدی ، نسل آتی‌یی چوق دوشونور وبونك اچون‌ده نسل حاضرك تعلیم وتربیه‌سنه صرف‌ماحصل غیرت ایتمکی بروجیبهٔ انسانیه عدایدردی. مملکتمزده کنجلك حیاتی ، ئولو حیاتی دیمکدی . بوحیاتی جانلاندیرمق ، نورلاندیرمق املنده ایدی ، (فرنکی) نمنده بازدیغ بربیه‌س اچون کندیسیله کوروشورکن : کنجلك حربده دکل ـ مملکت ایچنده ئولویور ، انواع خسته‌لق یوزندن حیاته وداع ایدن کنج قیزلری، دلیقانلیلری کوردیکم وبوکا فردی بر قوتله قارشی کلمکه مقتدر اولامادیغمی حس ایتدیکم دقیقه‌ده بن بیله ئونك، بوکونا کون الواح سفاتی کوره‌مه‌مك اچون‌طوپراقلر ایچنده حشر اولمق‌ایستیورم.. بزده حیات شبابت ، آرتق ایکرنج برحال کسب ایتدی ..

دیه‌رك کوزلری یشاریوردی .. تورك کنجلکنی بوقدر دوشونه‌ن بو محترم استاد (صوك سس) سرلوحه‌لی شعریله دها بوندن‌طقوز اون‌سنه‌اول‌حیاتدن بزدیکنی، محیطندن ایکره‌نه‌رك ئونك ایسته‌دیکنی سویلمیشدی :

ـ « برسرسری خیال ایله سرمست وبیقرار
دشت ملال ایچنده کچیردم شبابمی .
افقمده دائما آچیلیر بردرین مزار
بن کومك ایسته‌ده‌م ینه قلب خرابمی .

بن کومك ایسته‌ده‌م وبوقلب خراب ایله
هرشیده برامل دیله‌نیر صکره ایکلرم .
مجهول ایکن بوکون بکا خوش برصدا بیله
عرش وزمینی ساکت ومبهوت دیکلرم ...

برسرسری خیال ایله سرمست وبیقرار
عمر حزینم أیلیه‌جکدر نه کذار
برنغمه وارد اوله‌دن اعصاب کوشمه .

لاکن اوسس‌که بن آرارم ملهم وبلیغ
ممکن دکلدر ایتمیه‌جکدر ، اوه‌ت ، دریغ
الحان الفانی قبر خوشمه . »

سامی بك عثمانلی ادبیاتنی ایی تدقیق ایتمش براديب ایدی ، فقط صوك زمانلرده کرك ادبیات وکرك لسان اوزرنده الفاظ وکلمات اچون اسپه‌کولاسیون یاپانلره قارشی عادتا براثر انفعال کوسترمکه باشلامیشدی .

سامی بك

(روبرت قولله‌ژ) ده برمعلمك ایشی ایچون توفیق فکرت بنی سامی بکه کوندردیکی زمان اونی طانیمش، سومش؛ قلبمده کندیسی ایچون حرمتلر بسله‌مکه باشلامیشدم.. کندیسیله ایلك کوروشدیکمز کون، یانده سیاه صقاللی، اوزون بویلی نطوق بر ذات واردی. بو ذاتك کیتمسنی بکلمك ایجاب ایتمیشدی. فکرتك صوك اثرلری زمین مباحثه‌یی تشکیل ایدییوردی، بوبدبین وبرآزده عنود مسافرك نامتناهی قریتیکارینه رغماً مرحوم، فکرتك موجب مناقشه اولان « برایچم صو » سرلوحه‌لی شعرینی بردها تکرار ایتدی :

- « کوزه‌ل چوبان، برایچم، بریوتم صو دستکدن :
بوکون صیجاق ینه پك، صانکه اورتالق یانیور ...
کوزه‌ل چوجق سنك اولسون حیاتم ایسترسه‌ك ؛
نیچون کوزم سکا باقدقجه بویله یاشلانیور ؟...
کوزه‌ل چوبان نه قدر طاتلی سویلیورسك سن !.
یالانده اولسه ایچم طوغرو سویله‌دك صانیور.
کوزه‌ل چوجق، بکا باق، آلداتیرمییم سنی بن ؟
ایچك بویاشلری بوش آکلایورسه آلدانیور !
کوزه‌ل چوبان، برایچم بریوتم صو دستکدن،
بوکون صیجاق ینه پك، صانکه هریانم یانیور !.. »

مخاطبنه، فکرتی بیلمیورمش، طانیمیورمش کبی، بیلدیرمك وطانتمق ایستیوردی : باق، عزیزم، فکرت، یالان سویلدیکی ایچون، دیکرلرینك‌ده کندیسنه قارشی یالان سویلدیکنه قائل اولماز.. فنالق ایتمدیکی ایچون، باشقه‌لرینك‌ده شخصنه قارشی فنالق یاپه‌جقلرینه ایناماز.. قلبی تمیز اولدیغی قدرده صاف کورونور، اونك ایچون : « یالان‌ده اولسه ایچم طوغری سویله‌دك صانیور. » مصراعی، روحنك اك بویوك ترجمانیدر، اونی، زمان اولورکه، آنادولونك اك هجرا کوشه‌لرنده یاشایان برکویلی قدر صاف کوروسیکز. وقت اولورکه، ینه عینی صافتیله، کوزلرنده ایشیلدایان برشعلهٔ ذکا واردر، اودقیقه‌ده غیرمکشوف برعاملك تأثیر جاذبه‌داری ایله اوکا برآز دها یاقنلاشدیغکزی؛ اونکندن برآزدها صمیمی برابطه ایله باغلاندیغکزی حس ایدرك کندی ارادهٔکزی اوکا تودیع ایدر وبرآن ایچون اونك اراده‌سی، اونك قوتی ایله حرکت ایدرسکز.. بعضاً جاهل برکویلی قدر صاف، بعضاًده عالم برغربلی قدر متواضع کوردیککز بونادرهٔ خلقتك متبسم، فقط سحرکار نظرلری‌درکه سزك کبی برچوق آرقداشلریمزی آلداتمش واونی : (غرور وعظمت) ایله اتهامه سبب اولمشدر.

سامی بك

مرحومی یقیندن پك آز طانیدم . آنجق پدرمك اب مكرمنه قارشی پرورده ایتدیكی حس حرمتی بن‌ده ارثاً فرزند نجیبنه مقابل محافظه ایدردم ، رقیق ونفیس شعرلرینی برذوق وجدانی ایله اوقوردم ، قلبمده درین عكسلر براقان بوتأوهات بكا مبدعنك بدبختی‌سنی تكرار ایدردی .. مملكتمزده سامی بك قدر هم نوعنه مفید وخیرخواه ودیكراندیشلكله شهرتشعاراولمش بركیمسه‌یی دها طانیمیورم؛ اكر حسن‌صیت شوحیات فانیه‌ایچون برتسلیت كافیه‌ایسه سامی بك مرحوم بومظهریتیله افتخار ایده‌بیلیردی ، اقربا واوداسی اوبی‌شائبه نام بلندی، شبهه‌سز، بوتسلیتله یاد ایدرلر ؛ بن بونصیبه غبطه خوان اولدیغمی اعتراف ایدرم .

نشان‌طاشی — ٢١ تشرین اول ١٩١٧ نكار بنت عثمان

افندمز

سامی مرحوم حقنده بندن یازی ایستیورسكز . سامی‌یی یكرمی سنه‌دن بری طانیر وسه‌وردم، اوده بنی - ظنمده مخطی دكلسه‌م - سه‌ومز دكلدی . زوالینك نا كهانی ومجولانه افولی حیاتمده بیوك برضربه تشكیل ایدر. آرده‌ن تام یكرمی كون‌كچدیكی حالده حالا بوصدمه‌نك قاهریتی آلتنده‌یم . بناءً علیه سامی‌یی محاكمه ایده‌جك مجال وتوانه مالك دكلم . عفومی استرحام ایدرم . شوورقه‌مزی مجموعه‌كزله عیناً نشر ایدیكز . بعضاً برایكی كلمهٔ تأثر برقاچ جلد محاكمه‌دن قیمتدار وبلیغدر . سامی‌یی تقدیس وتبجیل ایدرم افندمز .

غرهٔ محرم ١٣٣٦ جلال نوری

مستغنی، قانع، حب حق وحب حقیقت ایله «انی» یه، «ایپلك»ه، «گوزل»ه بیك زنجیر صمدانی ایله باغلی اولاراق یاشادی.

ایشته سامی‌نك یاشادیغی نزیه، علوی، صمدانی حیات.

بن شیمدی احتساسمی، سامی‌نك تلاقیگاه عمومی‌یه رحلتی سببیله گوکلمده قاینایان ألیم احتساسمی بر قورقو حالنده دویپورم.

قورقیورم، معشری، اجتماعی بر اندیشه ایله، عنیف، دلیری‌شکن بر قورقو ایله قورقیورم، که ایچمزده سامی‌نك حیاتنه گولمش اولانلر، مماتنه آغلایاجاق اولانلردن، نسبتسز بردرجه‌ده، چوق اولسون.

15 تشرین اول 1917، اجتهاد ئوی دوقتور
عبدالله جودت

آلماقده بولونورز . فكر ييلديزلرى‌ده ، فضا ييلديزلرى گيبيدرلر . كنديلرى نابود اولدوقلرى حالده نورلرى آقماقده ، نارلرى ياقماقده دوام‌ايدر .

ايچمزده بعضيلريمز ديللرمزده حافظ‌ك

معرفت نيست درين قوم خدايا مددى
تا برم جوهر خودرا بخريدار دكر .

تمنيسى ، ياخود بيرعرب حكيمنك

اذا ترحلت عن قوم وقد قدروا
ان لاتفـارقهم فالراحلون هم .

بيتى اولديغى حالده ترك دار وديار ايتدك . سامى ايسه

منصور وار كربكشندت بپاى دار
مردانه‌پاى‌دار ، جهان‌پايدار نيست .

ديه‌رك پايدار و توكل كارقالدى . معلملك‌لر ، معارف مديرلك‌لرى اونك ايچين كافى ساحهٔ نور وَساحهٔ‌تنوير اوليوردى .

حس وظيفه بونجيب روحك اك رصين ومتحيز بير صفتى اولاراق خيرخواهلق واخلاص ايله برابر قايناردى .

تقواى دينيسى ، تقواى اخلاقيسى مرتبه‌سنده امين ومتين اولديغى ايچين دوستلرينك بيرچوغى‌حرّ انديش ايدى .

اجتهادينى محترم بيلير و هراجتهاده احترام ايدردى . شيمدى بز بوخصلته مساعفه‌كارلق ديورز . مساعفه‌كارلق مدنيلك‌ك محقق اوّلين صفتيدر . مساعفه‌كار اولماماق ، دوشونديكنى سويلمك واولديغى گيبى گوروغك حريتنى انسانلردن نزع ايتمك ايسته‌مكدر . فكرلرينى سربست اظهـار ايده‌مه‌ين بيرآدام روحنك نصفنى ضـايع ايتمش ديمكدر . مساعفه‌كار اولماينلر ، بوجهتله ، دائما ياريم روحلو ، ياريم يوزلو ، ياريم اوزلو آداملرله محاط اولماق تهلكه‌سنى ، بيلمكسزين ، كنديلرينه دعوت ايتمش اولورلر . وجدانلرنده‌كى دويغولرينى سربست افاده ايتمكدن منع ايديلان فردلراسيرلر منزله‌سنه اينديريليرلر وَاسيرلره طارى وسارى‌اولان فساد وافساده سوق‌اولونورلر .

سامى ، بوپسيقولوجيائى واخلاقىّ دقيقه‌يى دهاى فطريسيله آكلامش‌اولديغى حالده دوغمشدى . جوانمرد سليمان پاشانك اوغلو ، بويوك قوماندان اولماقدن زياده بويوك اديب و اسـتاد ادب اولان سليمان پاشـانك‌اوغلو سامى بووارث وحرث ايله دنيايه گلمشدى .

سامى ، وضيع ، دائمادرست گو وَبعضاًدرشت گو ، فداكار ، شدتله‌مخلص ، متواضع ،

مؤبد قرداشم سامی ایچین

(دوبالزاق De Balzac)ك درین ودرونی بیرسوزی واردر ؛ توفیق فکرت قادار مقدس ومؤبد دوستم سامی‌یی هر یاد ایتدیکجه بوسوز خاطریمه کلیر :

Le génie a des grandes oreilles en dedans.

سامی ، هر کسك ، هر انسانك وحتی هر حیوانك مالك اولدیغی قولاقلرله کوچ وآز ایشیدیردی ، فقط صیوانلری وجدانه ، حریم پاك وجدانه دوغرو آچیلمش حساس بیرسامعه ایله ، صفات صمدانیه‌دن اولان بیرسمیعیت ایله ، سمیع ایدی .

اونی طانیالی ، اونکله درحال قارداش ، وجدانداش اولالی بیرربع عصر اولدی . سلیمان نظیف ، عبدالحلیم ممدوح ، علی کمال ، حسین سیرت ، توفیق فکرت ، اسماعیل صفا ، اسماعیل حقی ، جناب شهاب الدین ، رضا توفیق ، احمد ندیم ، طوروس ، بهجت ، نابی زاده ناظم ، احمد وفا ، علی حمید [شیمدی حامد] ، محمد سرمد ، نائل رشید ، اسحق سکوتی الخ کوزلریمزی هپ عینی زمانده آچدق ، فقط کوزلریمزی هپ عینی زمانده قاپامیورز ؛ اوصره‌ده ، تام بیرربع عصر اوّل ، (هیکل یأس) آدیله بیرمنظومه یازیبوردم . بو منظومه‌ده شو قطعه اوقونیوردی :

یارانمی قیلدی غرق ونابود
بیر جوش سکون لیل ظلما ؛
بیر دور طرف طرف ییقیلدی
بن قائم عیش ونوش حالا !

بومتدی ، فقط صمیمی نوحه‌لری قوپارمانك زمانی ، اوزمان دکل ، شیمدی ایمش .

او زمان دخی سمامزدن بیرقاچ ستاره دوشمشدی . فقط یالکز بیرقاچ ستاره دوشمشدی !

ستاره دیدم ؛ نامتناهی فضاده بعضی ییلدیزلر بیرقاچ بیك سنه اوّل أولمش ، داغیلمش ، نابود اولمش اولدوقلری حالده بزکرهٔ ارضلیلر اونلرك ضیالرینی حالا

يا سامي

ابكي بك الموت عين العلم والادب　　يا سامي النفس والاخلاق والرتب
قد كان منعاك لما ان سمعت به　　كضربة السيف في قلبي وفي عصبي
فقمت من دهش والقلب منصدع　　والدمع منسكب في اثر منسكب
يا راحلا قف قليلا للوداع فقد　　تركتنا بين محزون ومنتحب
وارفق بافئدة عطشى اليك غدت　　ترنو اليك رنو الروض للسحب
انا عهدناك لا تجفو ولو حنقا　　فهل لصدك عنا اليوم من سبب
كلا فان المنايا وهي غادرة　　قد انشبت فيك اظفارا من العطب
ان غيبتك شعوب عن نواظرنا　　فان آثارك الغراء لم تغب
وان ذكرك باق في الديار وان　　خلون من شخصك الخالي من الريب
فلم تمت منك اخلاق مهذبة　　تتلو مناقبها الاقلام في الكتب
فتلك والله اخلاق اذا ذكرت　　تجثو احتراما لها الدنيا على الركب
وسوف يبقى لك الذكر الجميل بها　　مخلدا ابد الآباد في الحقب
اما العفاف فثوب كنت لابسه　　كما لبست صميم المجد والحسب
وان رزءك قد ابكى القضاء به　　افاضل الامتين الترك والعرب
لله در ضريح انت ساكنه　　فيه انطوى كوكب العرفان والادب
حتى غدا جدثا في الارض تحسده　　من السماء جميع الانجم الشهب

قاضي كوي، ٢٦ ذي الحجة ١٣٣٠

معروف الرصافي

الـك عزيز آرقاداشم سامی‌یه

بویوك اضطرابلرم ایچین كوچوك
نشیده‌لر یازدم . —
هانریخ هاینه

بوكون‌ده سن ، آرامزدن سن اوچدك أی شاعر ..
سموم قهرینی روحمله ایچدیكم ماتم
بو ، قلب شفقته مخصوص ومنحصر برألم ،
بو برتأثر شخصی دكل ، عمومیدر .

بوكون‌ده ذات نجیبكده غائب ایتدی وطن
بواك عزیز آنا برزادهٔ فضیلتنی ..
كیدنلرك یری هپ بوش .. بو، ایشته خاصةً
بوآرتیروب دورییور ماتمك فجاعتنی .

وجودك اولدی قرین فنا فقط سامی ،
اوروح صاف ونزیه اوچدی ؛ سرمدی اسمی
بوكون فضیلت اولان برسماده بربرجه

براحترام صمیمیله ، عمرم اولدقجه ،
بوماتم ایكله‌یه‌جكدر كوكلده أی دادر ..
قبول تسلیت ایتمز بوتورلو ماتملر .

شیشلی ، ۲۹ ایلول ۱۳۳۳

فائق عالی

بنده سلیمان پاشازاده سامی بكك شعرآشنالغنی ماهر حتی شخص معارف قدرانی بر شاعر اولدیغنه آگاه ایدم ؛ لكن بیله مكمل بر جامعهٔ نفایسی تشكیل ایده جك آثار واشعار مدخره‌سی بولندیغنه آنی غیبت ایدیجه‌سنه صكره شاهد اولیورم .

بو مجدداتی هم وتلقیه ایدن حیثیت ادبیه‌لی تبریك ایله برابر مرحومه رحمت رجوع ایدن اوروحه پاكه فاتحه‌لر اهدا ایدر وافتراق حیاتنده متأثر ومكدر بولنان اقربا واحباسنه بو كتابده پاشایان سامی‌لی توجیه ایله عرض تسلیت ایدرم .

تقییم: حره‌سروكلی ۱۴ مارت ۱۳۲۸ عبدالحق حامد

٥

آلپلرده سیاحت ایدیوردم . هپ عجیب و ابدی شاهقه‌لرک صباحلرینی بیلورده
و ساعتلرجه تفکر و تعمقه دالیوردم .

بر شمندوفر سفرنده بو نه عجیب منظره‌لردر و نه عجیب بر فضادر ! هیئت ابدیه‌نک
بر عظمت موحش و تجلی و تعاقبلری [illegible] بر کیف مجهول و مخفی اوله‌رق ارتباطک وجودیمی
بر سرمستی [illegible] و بر شوق [illegible] ایله بر تعلقه [illegible] اولیور !

چه خوش بو تنهالقده [illegible] جمعیت آباد وطنه عودت ایدیجه او انسان کامل [illegible]
بر سایهٔ زائل و یا بر خیال تصاویری کوره جکم ؟ اوقدر قیاسه وضع بر حیاته
حقیقتی نه قدر [illegible] ضیاعات اولیور ؟ کبی سؤاللی جوابلر و [illegible] استغراقیله
سیاحت ایدیرک وطنه عودت و تجلیکاه بی تسلی حقیقتک [illegible] ایله [illegible]
ایلیدم !

فقط شمدی کوریورم که هم بو نقطه‌لرده [illegible] بر [illegible] آفاقی و او ستارهٔ [illegible]
افول ایتمسنده سایهٔ سماوی یاپی حالا باقی ایسه ، و [illegible] عمقنه و انبا [illegible]
ظن ایدیلیرکی بر اثر زوال و ضیاع دکل فقط بر عودت ذی اراده و ابتهاج ،
بر [illegible] خیالات دکل فقط بر شیئک کمالاته طوغریدر !

معرفت ذاتیه‌سنی اظهارده غایت [illegible] اولا بو شخص [illegible]
[illegible] ثروت شعریه‌سنی اظهارده نه قدر مساعد [illegible] ایسه ،

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

ارباب عرفانی تقدیر وتوقیرشعار عرفان نجابتپناهیلری اولان شهزادهٔ مبجل ومکرم عبدالمجید افندی حضرتلرینک التفاتنامهٔ گرانبهالریدرکه عیناً درجیله صحیفهٔ منت ومباهاتمز تزیین اولوندی .

سامی بکه دائر

احتساسلر ، مطالعه‌لر

[اثرلر تحریر وَ ورود تاریخی صیراسیله دیزلمش وَ املاده صاحبلرینك اعتیادی محافظه ایدلمش‌در .]

کتابلرله ونفوذ اجتماعیلریله افکار عمومیه‌یی تشکیل ونفوذنه اشتراك ایده‌جك وآرای عمومیه‌یی پینده سوروکلیه‌جك اولان بوکونکی چوجوقلرك اخلاق وعاداتنی بر اساس قویم اوزرینه بنا قیلمق خصوصاتیله بالنسبه غایت آز مشغول اولمق عقل وحکمته موافق‌می‌در ؟ صوربون علم تربیهٔ اطفال معلمی اولان موسیو ماریون : « بر حکومت عوامده ، فردك مفید ونافع بر وظیفه ایفا ایده‌بیلمسی ایچون یالکز مفکره نا کافی‌در ، چونکه حریتك طلب ایتدیکی فضیلتلردن أك بسیط وأك منفیلری اولان ثبات واعتدال فضیلتلرینی بیله تحصیل وتأمینه قادر دکل‌در . بناءً علیه یالکز تدریس دکل ، بوتون هیئت مجموعه‌سیله تربیه کنجلرمزی حیات حره‌یه ، استقلال اراداته حاضرلاملی‌در [*] . » دیبور .

اویله ایسه یاپیله‌جق بر سلسلهٔ اصلاحات قالیرکه کرك ملتلر وکرك فردلر ایچون أك یوکسك بر درجهٔ اهمیتی حائزدر . بومسئله زمانزده ، انسال متقدمه طرفندن بر چوق جدال نتیجه‌سنده احراز ایدلمش اولان حریتلرله مؤسسه‌لرك تشید وانکشافنه شاهد اولمق اندیشه‌سیله چیرپینانلرك باشلیجه مشغله‌سنی تشکیل ایدر کبی کورونیور ....

دلالت ظواهر خلافنه اوله‌رق ، فی زماننا مفکوره ومقدرات بشریه اندیشه‌سنك هر زماندن دها زیاده حکمران اولدیغنی ارائه واثبات ایتمکدن قولای برشی یوقدر . واقعا برچوق کیمسه ، دساتیر اخلاقیه‌یه قارشی بر علامت استحقار کوسترمکده ایسه‌ده ، بو استحقار یالکز افعالده وحیات خارجیه‌ده واقع اولوب ، بالذات وجدانده واقع وموجود دکل‌در ، وبزم عصرمزك صفت کاشفه‌سی‌ده فکر ایله عمل آره‌سنده‌کی آهنکسزلك‌در ، یوقسه اخلاق فکرلرك انطفاسی دکل‌در .

[*] آمریقالی بر حقوقشناس وبر حکومت آدمی اولان وپستالوژینك افکار تربیویه‌سندن ملهم اوله‌رق آمریقاده تربیهٔ عوامك ایلك ناشر ومروجلرندن اولمقله معروف بولنان میستر « هوراس مان » (برجمهوریتده تربیه‌نك بر امر ضروری اولدیغنه) متدائر اولان برقونفرانسنده : « بزه همان دائما ، پولتیقه عالمنده اجرای کشفیات ایچون یاپدیغمز سیاحتلرده ذکا ایله فضیلتی کندیمزه رهبر اتخاذ ایمکلکمزی . وبویله حرکت ایتمزسه‌ك ایلك « بورا » ده یولمزی غائب ایده‌جکمزی اخطار وتوصیه ایدرلر . بن شونی‌ده علاوه‌یه جسارت ایدرمکه : بو شرائط موجود اولمدقجه ، حتی فورطنه ظهورینه قدر ده ضیانه‌میز : سکون مطلق بزم ایچون بادئ خسران‌در . دکز بر آیینه کبی ساکن وراکد اولسه‌ده بز ینه باتمغه محکوم اولورز ، زیرا ایچنده سیاحت ایتدیکمز کمی ، عادتا طاشدن بر کمی‌در . الحاصل ، بو شرائط بوتون دماغلرده وقلبلرده موجود اولمازسه یالکز مؤسسات جمهوریه‌دن الی‌الابد واز کچمك مجبوریتنده بولنمییز ، رفاهت وسعادت‌ده بزم ایچون بر لفظ موهوم اولور . » دیبور وبو نظریه‌یی . فعاًرتده موجود اولوب مدنیت حاضره‌نك احضار واعطا ایتدیکی وسائط عدیده ایله دائما تغذی وتهییج ایتمکده اولان انسیاقات سفیله‌نك : اکر بیلکی وبالخاصه تربیه ایله چارهٔ تسخیری بولنه‌مازسه جمیق أك قورقونچ نادره‌لرله تهدید ایتمك استعدادنده بولندیغنی جالب نظر بر طاقم دلائل وتشبیهات ایله توسیع وایضاح ایدیبور . نهایت بزم مملکتمزده وشو زمانده تنظیم ایده‌جکی ادارهٔ حکومت پروغرامنی باشلیجه خلقك تربیهٔ عملیسی اساسی اوزرینه دوران ایتدیرمین برآدم ، حکومت آدمی عنوان ذی شرفنی طاشیمغه لایق دکل‌در . بر آدم بلیغ اوله‌بیلیر ، تاریخده ، علوم سیاسیه وحقوقیه‌ده بر وقوف عمیقه‌ده صاحب بولنه‌بیلیر ؛ وبو اوصاف ممالك سائره‌نك بر چوغنده اوکا حکومت آدملری صفتنه ادعای استحقاق ایچون بر صلاحیت بخش ایتمکه کافی‌در ؛ فقط اقوالی ، تصورات ومجاهداتی هر یرده ودائما تربیه‌یه موقوف ومقصور اولمدقجه آمریقا حکومت آدمی دکل‌در واولاماز . »

« قانت وفیخته وتربیه مسئله‌سی » عنوانیله
اخیراً مسوده‌لری الـه‌کچن غیرمطبوع براثرندن :

...... چوقدن بری معلوم ومبرهن اولدیغی اوزره ، امر تعلیمك ایکی وظیفه‌سی واردر . امر تعلیم اول امرده بر اوکره‌تمك ایشی‌درکه بوده بر چوجوغك ویا بر رشیدك مکتب ابتدائی ویا اعدادیده بولندیغی مدتجه ذهنی آچمق ، اوکا بر طاقم معلومات نافعه قازاندیرمق ، چوجوغی اڭ ایی اصوللرله ، مکتبده کندیسنه اوکره‌دلمسی ممکن اولامامش اولان شیلری کندی کندینه تحصیل واکمال ایده‌جك حاله کتیرمك‌در . ایشته بو ذهنك حصه‌سی‌در . فقط مکتب ابتدائی ویا اعدادیده بوتون مساعی یالکز ذهنه حصر ایدیله‌جك اولورسه وظیفهٔ تعلیمیه‌نك یالکز نصفی ، وهم‌ده اڭ مهم اولمیان نصفی ادا ایدلمش اوله‌بیلیر . انسان ، فی‌الواقع بر فعل وحرکتده بولنمق اوزره یارادلمش‌در ، حیاتده بر وظیفهٔ مخصوصه ایفا ایتمکله مکلف‌در؛ وبووظیفه‌یی‌ایی ویاخود فنا برصورتده ایفاایتمسی تجهیز وتحلیه‌ایدیله‌بیله‌جکی معلوماتدن زیاده سجیه‌سنه تابع‌در . بو جهت ایسه تدریسه دکل ، تربیه‌یه تعلق ایدر . تربیه واقعا بوتون عمرك آفریده‌سی وباشلیجه‌سی عائله اولمق‌لازم کلن برچوق عامل ومؤثرلرك محصله‌سی ایسه‌ده ، حقیقی مربیلرك بر چوغی مکتبك‌ده تربیه ایله مکلف بولندیغنه قانعدر .

بو ایکنجی وظیفه برنجی‌یه نسبتله فوق‌العاده کوچ‌در . تدریساتده یاپیله‌جق شی یالکز جهالت وعطالتله مجادله‌دن ویاخود حکم ومحاکمه خطالرینی تصحیح وتعدیلدن عبارت اولدیغی حالده ، امر تربیه‌ده مسئله دها معضل ومشکل‌در . سجیه ، مادی واخلاقی بر چوق شیئك محصله‌سی‌در ، وهر چوجوق مکتبه کلیرکن ، بری برینه صیم صیقی‌به مربوط بر طاقم خصائل ونقائصدن مرکب اولان کندی سجیه‌سنی‌ده برلکده کتیرر . اکر چوجوغك مزاج وفطرتی هیچ بر سوق وادارەیه تابع طوتولیه‌رق ، کندی کندینه اجرای فعلده حر براقیله‌جق اولورسه ، سهولتله هم ایلك وهم‌ده فنالق جهتنه تمایل ایتمك وکرك فرد وکرك جمعیت ایچون اڭ مشئوم نتیجه‌لر تولید ایله‌مك استعدادنده بولنان قدرت انسیاقیه وفردیه‌نك انکشاف وانبساطنه محل ویرلمش اولور . مع مافیه مزاج وفطرتی سوق‌وادارەدەده افراط ایدیله‌جك اولورسه ، ینه غایه‌الده ایدیله‌مز : کوربوز وصاحب عزم اوله‌رق طوغمش اولوب‌ده تحکمه بویون اکمك شانندن اولمیان چوجوقلر بو افراط طولاییسیله سرکش وعاصی اوله‌بیله‌جکاری کبی ، امر انضباطك مزاج وفطرتلرینه غلبه ایده‌جکی دیکر برطاقم چوجوقلردن‌ده ، بوتون اوتار اراده‌لرینی لزومندن زیاده کرمك نتیجه‌سی اوله‌رق ، پك بویوك بر احتمال ایله غایت عادی آدملر وجوده کتیریله‌بیلیر . ایشته تربیه مسئله‌سنك اهمیتی بوندن ناشی‌در .

نفسك ناظمی اولان اراده مفقود اولدقجه ، مفکره‌نك ، ذکانك نه فائده‌سی اولابیلیر : بوتون همت وغیرتی یالکز ذهنی تزیین وتحلیه‌یه حصر ایدوب‌ده سجیه‌لری تجهیز وحسیات وجدانیه‌یی تمیه ایله‌مك وبرین یالکز نفسلرینی سوق واداره ایله دکل ، سوزله ، غزته‌لرله ،

Cosalité . — علیت — برشیئك اجرای فعل ایدیشی. علتك معلوله نسبتی .
مبدأ علّیت ، که عقلك معطاسی‌در ، شوصورتله تعریف اولنور : وجودیاب اولمغه باشلایان هرشیئك برعلتی واردر .
مبادی Les principes وعلل Les causes فلسفهٔ اسلامده برمعناده مستعمل‌در. برده اسباب واردرکه ، اونك مقابلی‌ده Les raisons در .
بزده علت علوم طبیعیه ومعنویه‌یه، واسباب علوم ریاضیه‌یه تخصیص ایدلمش‌در. بوتخصیصه رعایت اولنسه مناسب اولور .
Idéal . — غایهٔ کمال . — موجود حقیقی Réalité ، عالم مادینك ترتیب ایتدیکی نقصانلردن قورتوله‌رق بلامزاحم librement انبساط وانکشاف ایده‌بیلسه اخذ ایده‌جکی حال دیمك‌در . بونی‌نه مخیله Fiction ایله ونه‌ده خیال باطل Faux ایله‌قاریشدرماملی‌در. غایهٔ کمال، شکل مکملنده فکر حقیقت‌در. قوانین اشیایه متوافق اولان موجود حقیقی‌در ؛ أك کوزل فرض وتخمین اولنان آت ، أك یوکسك معنای حقیقیسیله انسان، حتی مکملیت بشیعه‌لرنده رذیلة Vice وقبح Laideur کبی.
غایهٔ کمال مطلقاً موجود دکل‌در ؛ هرفرد کندی عقلنه ، سجیه‌سنه، معلوماتنه، وخلاقتنه (ویاخود قابلیت اخلاقیه‌سنه) Moralité کوره هرهانکی برشی ایچون برغایهٔ کمال تصور ایده‌بیلیر. فقط مولیه‌ر Molière لك قوهٔ دهائیله غایهٔ کماله ایصال ایتمش اولدیغی هارپاغون Harpagon ایله تارتوف Tartufe ؛ هرکسك صورت خصوصیه‌ده تصوّر ایتدیکی خسیس Avare ایله مرائی‌یی Hypocrite تمثیل ایدر .

S

«مختصر فلسفه قاموسی» مسوده‌لرندن :

Aboulie . — فقدان ارادت . — کرك دماغده‌کی مراکز محرّکه‌نك ، وکرك بومرکزلرك اخذ ایتدیکی تنبیهات وتحریکاتك ضعف ووهننه اطلاق اولنور. قوهٔ عاقله ایله آلات حرکت غیر مصاب‌در، سالم‌در؛ غایه، هدف واضحاً متصوّردر، وسائلی‌ده کذلك ؛ فعله تصدّی غیر ممکن‌در . شونك ایچون‌که اشواق ورغبات ضعیف‌در، اجرای فعله سوق ایچون غیروافی‌در، وبوده حسّاسیّته مقابل وموافق اولان حالات عصبیه‌نك ضعف ووهنندن منبعث‌در . « ریبو » Ribot نك (اراده خسته‌لقلری Les maladies de la volonté) اسمنده‌کی اثرینه باقیکز .

Aperception (فرق ایتمك معناسنه اولان Apercevoir مصدرندن مشتق‌در.)— ادراك واضح Perception claine دیمك‌درکه فرق ایدلمه‌دن حاصل اولان ادراك مبهم Aperception confusé مقابلی اوله‌رق موضوع‌در .

لایبنیچ Leipnitz « Monadologie » سنده بوکلمه ایله ادراك مشعور ومتأملی Perception conscientée et refléchie افاده ایدر .

قوزه‌ن Cousin اشیانك بلا واسطه وغیر متأمل تحدسنه Intuition immé-diate et non refléchie ادراك صرف Aperception pure نامنی ویرر .

[Aperception ه استدراك Perception ه ادراك دینلسه ، ظن قاصرانه‌مزجه دها موافق اولور . یاخود برنجیسنه مقابل ادراك وایکنجیسنه مقابل درك کلمه‌سنی قوللانملی‌در . لسانمزده دائما حس ودرك کلمه‌لری برابر اوله‌رق « حس ودرك ایتدم » تعبیری استعمال اولنور . « ادراك ایده‌مدکمی ؟ » تعبیرنده‌کی ادراك کلمه‌سی دها قوتلی بر معناده‌در . حتی « درك ایتدم فقط ادراك ایده‌مدم » دینیله‌بیلیر .

Aperception ه مقابل « ایقان » کلمه‌سی‌ده وارد خاطر اولیور .

بوکلمه‌یی نعیم بك تعقل کلمه‌سیله ترجمه ایتمشلردر . رضا توفیق بك ایسه لایبنیچك مونادولوژیسنده‌کی تعریفاته وسرهاملتنك ایضاحاتنه توفیقاً استشعار کلمه‌سنی توصیه ایدیور واخلاق علائی صاحبی قنه‌لی زاده علی چلبی‌نك بر عباره‌سیله‌ده استشهاد ایلیور . « قاموس فلسفه‌یه باقیکز . »]

برتذکره

« مکتب صنایع طلبه‌سندن ۱۴۰ نومرولی محمد امین افندی‌یه »

بایرام مناسبتیله کوندردیککز برمکتوبی آلدم. قلبك اك صمیمی حسلرله ضربان ایتدیکی برکونده بنی درخاطر ایتدیککزدن طولایی تشکر ایدەرم.

فقط بن سزك ایچون برشی یاپمامشدم. اخلاقك تربیۀ صناعیەدن متولد اولدیغنه، مملکتمده اخلاق صاحبی نسللر یتیشدیرمك چوجوقلره صنعت تربیەسی، ایجاد واختراع تربیەسی ویرمکله قابل اولەبیلەجکنه قائل اولانلردن بولندیغم ایچون طرز مساعیکزی آکلامق ایستەمش وطالعکزه مع التأسف ایستەدیکم قدر دکل، امکان مساعد اولدیغی قدر اشتراك ایدەبیلمشدم. بناءً علیه بکا قارشی کوستردیککز آثار محبتی محضا روحکزك برنشانۀ نجابتی اولمق اوزرە تلقی وقبول ایدر، وسزدو رفقاکزه بالخاصه بکا احساس ایتدیککز نجابت اخلاقیەدن، عرقمك وملتمك صنعتکار ومتفنن روحکزده انکشافه شاهد اولدیغم ازلی اصالتله متفنن وصنعتکار عثمانلی تورکلکی ایچون بکا تأمین وتبشیر ایتدیککز ابدی سعادتدن ... عرقم وملتم ایچون بنده تأیید ایتدیکز صمدانی امید وایماندن طولایی تشکر ایدەرم. باقی، جملەکزه سلاملر وسعادت وموفقیتکزه دعالر.

۵ تشرین ثانی ۳۲۹

اصول جدیدهٔ تدریس سایه‌سنده یواش یواش اجرای فعله وانکشافه باشلایان قوای عقلیه زراعت ، صنایع وتجارته متعلق مباحث جدیده وکشفیات علمیه وفنیه ایله نظری والك زیاده عملی اوله‌رق تربیه ایدیلیر، اصول وقواعد تجارتله تألیف اولنورسه ایشته‌اووقت ثروت عمومیه وبناءً علیه مکنت وقدرت ملیه کرکی کبی تقرر ایدر. ادبیات ایله نظریات فنیه‌وعلمیه قوای عقلیه‌نك نشوونماسنه خدمت ایدرسه‌ده هیچ بر نظریه طبیعته واشیای مادیه‌یه تعلق ایتمدکجه احتیاجات مادیه ومعنویه‌یی تسویه واستیفایه یارامیه‌جغندن مکاتب ابتدائیه‌ده تأسیس ایدیله‌جك بواصولی درجه درجه‌مکاتب‌رشدیه واعدادیه وعالیه‌یه دخی تشمیل ایده‌رك اورالرده زراعت ، صنایع وتجارته متعلق سرمایهٔ معنویلری دائما تزیید ایتملیدر . علی‌العموم مکاتب بو صورتله تنسیق اولندقدن صکره ادبیات ایله نظریات‌فنیه وعلمیه قابلیات بشریه‌نك دائماًمصباح ترقی واعتلاسی اولدیغندن وچونکه بری دائما قوهٔ خیالیه ایله ودیکری قوای عقلیهٔ سائره ایله وصفاً میال اعتلا بولندیغندن بوقوتلری لایقیله تحریث ایتمك ایچون مکاتب ادبیه وفنیه‌یی ابقایه وحتی اعداد وتکثیره وبرطرفدن‌ده زراعته، صنایعه، تجارته، صنایع‌زراعیه‌یه، صنایع نسجیه‌یه، صنایع تلوینیه‌یه، ماکنه‌جیلکه، کمیجیلکه، صو مهندسلکنه، معدن مهندسلکنه ، اورمان مهندسلکنه ، والحاصل بتون شعبات علوم وفنونك تطبیقاتنی بالتجربه تعلیم وتدریسه مخصوص مکتبلر کشاد ایتمکه چالیشملیدر .

استعداد فطریسنه ودولت وملتك حیات معنویه‌سی اعتباریله معین اولان بر مقصده ، یعنی نه علی‌الاطلاق قوهٔ انسانیه‌لرینه ، نه‌ده حیات ملیه واجتماعیه‌لرینه کوره برغدای تربیه آلمه‌دن وبناءً علیه انکشاف ایتمه‌دن مکتبدن چیقارلر. اون اون‌بر یاشنده اولان بوچوجقلرده قدرت انکشافیه بردوامدر. جمعیت بوقدرتی کشف واعماله مقتدر اولسه بردرجه‌یه قدر تلافیٔ مافات ممکندر. فقط جمعیتده صورت عمومیه‌ده بوقابلیت یوقدر. ذاتاً او قابلیت موجود اولسه اولا مکتبلر دوزه‌لیر. چونکه برملتك شاهد مآلی مکتبدر. حتی رأیمجه هرملتده قوای عقلیه‌نك درجهٔ انبساط وانکشافی اصول تهجیسیله تعیین اولنه‌بیلیر . یعنی اصول تهجی ترقیات عقلیه‌یه‌ك اساسلی برمقیاسیدر .

شیمدی قوای عقلیه‌لری انکشاف ایتمه‌مش اولان بو چوجقلر جمعیت ایچنه کیررلر . جمعیت بونلری برطاقم وظائف ایله ، برطاقم افکار وعادات ایله تلقی ایدر. اووظائف‌وافکار وعادات هپ موروثدر . بناءً علیه عینیله وتمامیله تقلید وتطبیق وتمثل لازمدر واویله‌جه عینیله وتمامیله تقلید وتطبیق اولنور .

فطرت بشریه‌ده توارثك‌ذاتاً بیوك برتأثیری واردر. فقط قوای عقلیه‌نك عرقه، اقلیمه، محیطه کوره ایلك اول انکشافه مهیا اولدیغی زمانلرده توارثك نوعنه، جنسنه، شدتنه وقدمنه کوره قوای عقلیه‌نك اوکا غلبه ایتمسی ویاخود تربیه ایله غلبه ایتدیرلسی قابلدر . چونکه شرده حاکم اولان عقلدر .

چوجقلرده توارث ایله ذاتاً موجود اولان بعض طبایع واوصاف اوزمانه قدر قوای عقلیه‌نك فعل ودخلیله هیچ بر تعدیله اوغرامامش اولدیغندن بو تقلید وتطبیق ایله او طبایع دها زیاده سیوریلدیکی کبی. قوای عقلیه‌ده فطرةً سوق اولندیغی بعض عملیات‌ایله‌بالضروره اوافکار وعاداته انطباق ایدر . بو حالك علم‌الروحجه برطاقم اسبابی وارسه‌ده بوراده تفصیله محل کورلمه‌مشدر .

اون بش یاشندن یکرمی بش اوتوز یاشنه قدر عسکرلك، تجارت ، سیاحت کبی بعض سائقه‌لرله بوقوتلره بردرجه انبساط کلیرسه‌ده‌کویلره وقصبه‌لره عودتله ومرور زمانله عادات وافکار محلیه‌یه مغلوب اولور ، سونر .

* * *

کوی مکتبلرینك‌صورت تنظیمی یالکز اصول تدریسه منحصر اولقله مادةً ومعناً فوائد کلیه وصحیحه اقتطاف اولنه‌ماز . استحصال ثروت ومکنت ایچون سرمایه لازمدر . الك مهم سرمایه سرمایهٔ معنویه‌در . سرمایهٔ مادی اهمیتجه ایکنجی درجه‌ده‌در . واقعا آلات وادوات وخام اشیا اولمدقچه برشی یاپیله‌مز . فقط معلومات اولمدقچه نه اوآلات وادوات یاپیله‌بیلیر ، نه‌ده اوخام اشیا قابل مبادله برحاله کتیریله‌بیلیر ، یعنی برقیمت کسب ایدر . بناءً علیه کوی مکتبلرینی اهالینك سرمایهٔ معنویه‌سنی آرتدیره‌جق صورتده ترتیب وتنظیم ایتملی ، یعنی طبیعت اراضی‌یه واهالینك وموقعك استعدادینه کوره بومکتبلرده زراعته ، صنایعه، ملاحته ، تجارته دائر درسلر اوقوتملی واونلری بوسرمایه‌لرله طبیعتدن الك زیاده استفاده ایده‌بیله‌جك بر حاله قویملیدر .

بزده شیمدی‌یه قدر اهالینك سرمایهٔ معنویه‌سی افکار ومعلومات موروثه‌دن عبارت اولدیغی جهتله زراعت وصنایع وتجارتجه همان هیچ براثر تبدل وترقی کورلمه‌مشدر. بالعکس برچوق صنعت والك مهم تجارت اوروپالیلره کچه‌رك صنایع وتجارت محلیه همان محو اولمشدر، زراعت حالا اصول وشکل قدیمدن چیقه‌مامشدر .

شیمدیکی مکاتب ابتدائیه‌ده چوجقلر قرائته اجزای شریفه‌دن باشلار. حروفی کورمه‌دن حروف متصله ومنفصله‌یی وبونلرك اشکال مختلفه‌سنی اوکرنمه‌دن تهجی‌یه ابتدا ایدرلر واجزاء شریفه‌یی وبعده قرآن کریمی بویله آخردن اوله قدر برکره مجالیه‌رك اوقورلر. اوندن صکره بردها تکرار ایده‌رك ونهایت بتون اشکال کلمات ایله استیناس ایده‌رك قرائت قرآنه مقتدر اولورلر. فقط حرکه‌لی خطلره آلیشمش اولدقلری ایچون حرکه‌سز یازیلری اوقویه‌مازلر. اجزاء شریفه‌دن بو صورتله کونده آنجق بر سطر ومستثنا اوله‌رق بر بچق سطر اوقویان بر چوجق منتظماً دوام ایتمك شرطیله آنجق بر سنه وحتی درت سنه‌ده بو اقتداری احراز ایده‌بیلیر. بو اصول تدریس سببیله قوای عقلیه‌دن مفکره، مدرکه، ممیزه، حاکمه قطعیاً نشو ونما بولماز، یالکز قوهٔ حافظه ایشلر. تجارب عدیده‌مله ثابت اولدیغی اوزره چوجقلر ایکی اوجی بال مومی ایله محدود اولان بر ویا بر بچق سطر یری، اوکونکی درسلرینی حرفلری طانیه‌رق معلملردن بالتهجی ازبرله‌دکلری کبی اوقویه‌بیلیرلر؛ فقط بال مومیدن آشاغی بر کلمه بیله اوقویه‌میورلر و برکون اول اوقودقلری یرلری بیلمیورلر. چونکه بوکون اوقودقلرنی‌ده حرفلری ووظائف حرکاتی طانیه‌رق والحاصل بیله‌رك دکل، دها اوکون مجاله‌دکلری ایچون ازبردن اوقویورلر.

بناءً علیه برکون اول اوقودقلری یری برکون صکره اونوتیورلر. قوهٔ حافظه هنوز اجرای فعله باشلامش اولدیغندن قدرت ضبطیه‌سی ضعیف اولدیغی کبی قوهٔ حافظه‌یه معاون اولان قوهٔ مفکره ومدرکه وممیزه وحاکمه هیچ ایشله‌دلدیکندن لوح حافظه‌یه انتقاش ایده‌بیلن هیئت کلمات اوراده آنجق بر ایکی ساعت صورتپذیر اوله‌رق صکره هیئتیله سیلینیور وآنجق سنه‌لرجه تکرار ایله حافظه‌ده اساسسز ومنطقسز بر اثر انطباع براقه بیلیورکه بونك‌ده هیچ بر لطفی، هیچ بر فائده‌سی اولمیور. بو حال ایله برابر چوجقلرده سنلری سببیله بتون او قوتلرك آمادهٔ انکشاف اولدیغی بالتدقیق آکلاشیله‌بیلیور: آنجق بش اون دقیقه امتداد ایدن بر قاچ تجربه ایله دونکی درسنی بیلدیکن واونوتدیغنی قطعیاً سویله‌ین بر چوجغه او درسی اوقوتدیغم کبی، درسنك ایلریسنی، اوقومدیغی یرلری‌ده اوقوتدم. چوجقلر بو تکلیف اوزرینه اولا ایرکیلدیلر، صکره قورقدیلر، تتره‌دیلر. فقط کندیلرینه رهبر اولدم. مفکره، مدرکه، ممیزه وحاکمه‌لرینی یواش یواش تنبیه وایقاظ ایتدم. اولا امنیتسزلکله وصکره بیوك بر امنیتله او بیلمدکلری، بیله‌مه‌یز، اوقویه‌مه‌یز دیدکلری یرلری پك کوزل اوقودیلر. حتی اوکون معلمندن اوقودقلری یرلردن دها ایی اوقودیلر.

شمدی چوجقلرده فطرةً آمادهٔ انکشاف اولان بو قوای عقلیه‌نك قطعیاً اهمال ایدلدیکنی کوروب‌ده دلخون اولمامق قابلمیدر؟ یقیناً آکلادم‌که بو اصول ایله هر مکتبده هر چوجق برماکنه حکمنی آلمش ویالکز معلمك دلالتیله اوکون اوقودیغنی اوقویه بیلمك اعتیاداتمشدر. هیچ برمکتبده هیچ بر چوجغه کلمه‌لرك حرفلردن مرکب اولدیغی وحرفلرك تهجیسی وبناءً علیه کلمه‌لرك قرائتی‌ده بومجالری اظهاردن عبارت بولندیغی آکلاتیله‌رق برکون اولکی درسنی البته اوقویه‌بیله‌جکنه وحتی حرفلری واصول تهجی‌یی بیلدکدن صکره هرشیئی اوقویه‌جغنه دائر برفکر ویرله‌مش، یعنی قوهٔ مفکره‌سی قطعیاً اعمال اولنمامشدر. حالبوکه بتون ترقیات معنویه و مادیه قوای عقلیه‌نك نشو ونماسیله فکر تحلیلك ایلرلمسنه متوقفدر.

مکاتب صبیانیه‌اصول تدریسله قوای مذکوره‌یی اعمال ایتمدیکی کبی بونلری تنمیه وتوسیعه خادم اوله‌جق هر درلو اصول تربیه‌دن ووسائط وآلات علمیه وفنیه‌دن محروم اولدیغی جهتله علی‌العموم اطفال مملکت حقنده بر آز اول درمیان اولنان مطالعه وجه ایله خدمات بیتیه‌دن قورتوله‌رق منتظماً اوچ درت سنه مکتبه دوام ایدن چوجقلر بیله قوای عقلیه‌لری

یاپدیغی شیدر ؛ تجدد دکلدر . اولکیلر نصل اوقوتدیسه اوده اویله اوقوتملیدر . ذاتاً امامده آنجق بوکا مقتدردر . اومن القدیم نه کورمش ایسه صیم صیقی اوکا باغلیدر. بشقه بر یوله کیتمسی عادتا عقیده‌سنه طوقوندیغی کبی بتون بلکی‌ده کندیسنه معارض اولور . تکرار اوقورو یاخود جبراً اوقوتولورسه بر درجه‌یه قدر خط حرکتنی تعدیل ایدر ؛ فقط بتون بتون ده کیشدیره‌مز. چونکه الندە دکلدر . او آنجق بیلدیکنی اوکرنمش و آرتق اوکره‌نه‌جك زمانی کچمشدر .

بعض محللرده اصول جدیده‌یه کوستریلن رغبت شوملاحظاتی رد وجرح ایده‌مز . مسائل عمومیه‌ده احوال استثنائیه‌نك اصلا دخل وتأثیری وقیمت اساسیه‌سی یوقدر . برده اصلاح حال ایتمك حالك فنالغنی بیلمکه ، صور اصلاحیه‌یی تقدیر وتطبیق ایتمکه متوقفدر . عوامده او بیلکی ، اوقدرت یوقدرکه بو صلاح حاصل اوله‌بیلسین . بناءً عوامده صورت عمومیه‌ده مکاتبك تنظیم واصلاحنه انتظار ایتمك وحتی تنظیمات واصلاحاته اونلردن فعلاً ومادةً معاونت بکلمك موافق حکمت حکومت دکلدر . چونکه بر آدم فطرةً ایسته‌مدیکی برشیئك وجود بولمسنه یاردیم ایده‌مز

دوراً کشت وکذار ایتدیکم محللرده مکاتب موجوده‌یی تنظیم ایتمك ویکیدن مکتب کشاد ایتمك ایچون واردات تدارکنه اهالی‌یی تشویق وترغیب ایتدیکم اثناده اکثریتك حتی بولزومی تقدیر ایتمدیکنی مع التأسف کوردم. بو قیدسزلك عوامك عادتا فطرت مخصوصه‌سی اولان محافظه کارلق ایله بتون حیاتنه شامل اولان خودپرستلك حسندن ناشیدر. عوام بو خصائص مفطوره‌سی سبیله کندی منفعتی عمومك ودها خصوصی بر تعبیر ایله غیرك دکل، حتی کندی ابوین واولادینك منفعتنه ترجیح ایتدیکی کبی منفعت ذاتیه‌سنده‌ده آتی‌یی دکل ، یالکز حالی دوشونور. حوائج وآمالی بالطبع محدود اولدیغندن اونلری استحصال ایدنجه آرتق هیچ بر ایستکی ، هیچ بر دوشونجه‌سی قالماز . او بوکون ویاخود بوسنه یه‌جکنی تدارك ایتمشدر. کله‌جك سنه‌ده تدارك ایده‌جکندن عادةً امیندر ؛ اویله ایسه مستریحدر . بناءً علیه مثلا مملکتك معموریتنه ورفاهیت وسعادت عمومیه‌یه وبالخاصه آتی‌یی اصلاحه تعلق ایتدیکی ایچون تحصیل علم ومعرفته خلقةً رغبتی یوقدر . کندی نصل کچینیورسه اولادی‌ده اویله کچینه‌بیلیر . باخصوص او بوکون کندیسنه لازمدر : تارلایه کیتدیکی زمان یه‌جکنی کتیرر، یاخود دکرمنه بغدای کوتوره‌بیلیر. اوغلی مکتبه کیدرسه بونلری کیم یاپه‌جقدر . ایشته فکر عمومی بودر وبونك ایچون وقوع بولان نصایح ایله کوستریلن دلائل التفاتدن محرومدر .

*
* *

نوع انسان برطاقم قوای عقلیه ایله ممتازدر . وبوقوتلر فطرةً نشوونما ایله متصفدر . بناءً علیه قوای عقلیه‌دن هربری مظهر اولدیغی تربیه‌یه کوره تنمی وتقرر ایدر . فقط قوای عقلیه‌نك ابتداءً استطاعت تربیه‌سی علی الاطلاق نامحدود دکلدر. عقل اجرای فعله باشلادیغی زمان حائز اولدیغی قوادن هربری انکشافه ونشوونمایه باشلار وآلدیغی تربیه ایله عرقه، اقلیمه ومحیطه کوره یکرمی بش ونهایت اوتوز یاشنه قدر انکشاف وتنمی دوام ایلر ، اویاشلرده هر قوت ، قدرت انکشافیه‌سنی تماميله صرف واستعمال ایتمش اوله‌جغنه بناءً آرتق متضرر اولور. وبو یاشدن صکره علی الاطلاق هیچ برقوت انکشاف وتنمی ایده‌مز .

شو حقیقته وتربیهٔ حاضرهٔ اطفاله کوره بزده قوای عقلیه‌نك صورت نشوونماسنی تا آنا قوجاغندن ساحهٔ جمعیته قدر تعقیب وتصویر ایتمك وجسم محترم دولتك روحی ومحرکی اولان بوقوانك هیئت منبسطه‌سنی تبیین وایضاح ایلەمك ممکن ایسه‌ده موضوع اعتباریله آنا تربیه‌سندن صرف نظر ایدەرك یالکز مکتب تربیه‌سندن، یعنی علی العموم آلتی یاشنده بولنان چوجقلرك صورت تربیه‌سندن وصکره‌ده جمعیت تربیه‌سندن بحث ایتمك ایسترم .

برلايحهٔ اصلاحيه‌دن : [*]

انسانلر بيننده قوای عقليه‌جه مساوات يوقدر. خواص درجهٔ كمالده اولان قوای عقليه‌سی سببيله دائما تعالی وتجدده ساعی ومنهمك اولديغی حالده عوام بتون اعتقادات ومعلوماتيله دائما مقلد ودائما محافظه‌كاردر . اونلر هيچ برشيده اجتهاد وتجدده وبالذات برحركت اختيارينه مقتدر دكلدر ، حتی هراجتهاد وتجدددن فطرةً متنفر ومتباعددر . عوامك بالجمله افكار وحركاتی ارثيدر وقوهٔ حياتيه‌سی موروثاتنه مغلوبدر .

بناءً عليه عوامك ، يعنی بنيهٔ دولتی تشكيل ايدن اكثريتك افكار وعادات موروثه‌لرينی بتون بتون جرح واونلری نفرت ووحشته دوشورميه‌جك تدابير واصلاحات ايله تصحيح مزاج ومظهريتلرينه خدمت ايتمك واونلری يواش يواش برر مخلوق ارثی اولمق دركه‌سندن قورتارمق لازمدر . بووظيفه صنوف عاليه اربابنه عائددر . حال بويله ايكن كورديكنی كوركورينه تطبيق ايتمكدن بشقه برقدرت حياتيه‌يه مالك اولميان صنف عوامی كندی كنديته اصلاح فطرت ومزاج ايله مكلف طوتمق وحتی بومقصد ايچون اونلردن خدمت ومعاونت بكلمك نصل صحيح اوله‌بيلير ؟ اصول حاضره اقتضاسنجه مكاتب صبيانيه‌نك امر اداره‌سی جماعت محليه‌يه راجعدر وقانوناً‌ده جماعت محليه‌يه برطاقم وظائف محمولدر. فقط هيچ بركويده مكتب ايچون آيريجه معلم تعيين اولنماز . بوخدمت كوی امامليرنه ايفا ايتديريليرو بوده محضا اسكيدن بری عادت اولديغی ايچون ياپيلير . بوقسه صورت عموميه‌ده هيچ بركويلی امامك بووظيفه‌يی ايفايه مقتدر اولوب اولماديغنی دوشونمديكی كبی اوغلنی‌ده اوقومق ايچون مكتبه كوندرمز، عادت اولديغی ايچون كوندرير وچوجوق برآزايشه يارايه‌جق ياشه كلنجه يانته آلير. كويليلرك سنه‌ده طقوز آی قدر ايشی كوجی اولديغندن چوجق‌ده برسنه ظرفنده يا ايكی ويا اوچ آی منتظماً مكتبه دوام ايده‌بيلير . بويله اقتدار واهليتی دوشونولميه‌رك وبالطبع تقدير اولنه‌ميه‌رق تعيين ايدلمش برمعلم ايله سنه‌ده آنجق ايكی اوچ آی مكتب كوره‌بيلن برشاكردن نه معرفت بكلهنير ؟

معلملرك اقتداری ويا اهليتسزلكی حقنده كويليلره وقوع بوله‌جق اخطارات غيرمسموعدر. چونكه امامدر ، سسی كوزلدر ، قرائت قرآنه مقتدردر وبعض كره‌ده واعظدر . ديمك كه برشيدر. باخصوص بتون اشكاليله من القديم كوردكاری زی وقيافتی حائزدر . عادتا كنديلرينه ميراثدر . آبا واجدادلری زماننده كی امامل نصلسه بوده اويله‌در ومطلقا اويله اولمليدر . يوقسه كويلی اوكا ايصينه‌ماز واونی باريندير‌ه‌ماز . كويلينك امامدن ايسته‌ديكی شی اسلافنك

[*] بروسه‌ده معارف مديری ايكن نظارته كوندرديكی ٣٠ كانون ثانی ١٣١٤ تاريخلی لايحهٔ مفصله‌دركه بويوك قطعه‌ده اوتوزصحيفه‌يی وموشكافانه تدقيقات ومطالعاتی محتويدر. ٢٢ — ٢٦نجی صحيفه‌لرندن نقل ايتديكمز بعض سطرلر آرادن يكرمی ييل كچديكی حالده قسماً ينه جاری وزنده حكمدر .

برابر بر چوق کلمه کتیرمش‌در . تورك علمنه ، تورك عرفاننه بو صورتله داخل اولان بر چوق معنی وکلمه ، اونلره نسبتله پك محدود اولان تورکجه کلمه‌لر اوزرینه بالطبع تأثیر ایتمش و او کلمه‌لری وحتی بعضاً معنالرینی‌ده کندی قالبنه ، کندی بچیمنه صوقمش‌در . فائق ایکی مدنیتك ، فائق ایکی بویوك تأثیرینه قارشی ، تورکجه‌ده اونلرك محکومی اولمش ، و بر مدت بالضروره عربجه‌لشمش وعجمجه‌لشمش‌در .

آنجق لسانده تلفظ حاکم اولدیغنه ، تلفظ ایسه عضو صوتی‌یه ، ذهنیته وشرائط اجتماعیه‌یه تابع بولندیغنه ، وبر چوق عربجه وعجمجه کلمه‌لرله طولان تورکجه اصل کندی کلمه‌لرینی استعمالده دوام ایتدیکنه بناءً ، بالمقابله تورکارده تلفظلری، تکمل ایدن ذهنیتلری وشرائط اجتماعیه‌لریله عربجه وعجمجه کلمه‌لرك کرك صورت تلفظلری وکرك معنالری اوزرینه اجرای تأثیر ایتمکدن ؛ اونلرده تصرفدن ، اونلری بنمسه‌مکدن وحتی کندی سلیقه وشیوه‌لرینه اویدوره‌رق یکی یکی کلمه‌لر ، ترکیبلر ، معنالر احداث ایتمکدن کری طورمه‌مشلردر . ایشته بو متقابل تأثیر وتصرفدن یاواش یاواش بوکونکی مستقل عثمانلی لسانی طوغمش‌در .

یقین زمانلره قدر علوم وفنون عربجه ویا عجمجه تحصیل ایدلمکده اولدیغندن ولسان علم وفن اربابنك حکم ونفوذی آلتنده قاله‌رق علما ومتفنین ایسه ، یا اشکالدن معانی‌یه انتقالده کوجلك چکمه‌مك مناسبتی ، یاخود علم وفنی کندیلرینه تخصیص ایتمك غیرتیله دائما محافظه کارلغه میال بولندیغندن ، عرب املاسنی محافظه‌ده بأس کورمه‌مشلردر .

آنجق تأثیرات مختلفه تحتنده ملی عرفانك تزایدیله معارفی تعمیم ایتمك وهیچ اولمازسه علمی برتورکجه ایله تورکجه اثرلر وجوده کتیرمك ومطبوعات ایله نشریاتده بولنمق احتیاجلری حس ایدلمکه وبوصورتله آثار نشرینه باشلانیلنجه ، یعنی لسان بالنسبه دها طار بر ساحه‌دن دها کنیش برساحه‌یه چیقنجه ، اوساحه‌نك احتیاجاتنه‌ده توافق ایتمك لازم کلمش و بولزوم لسانی وجدانك یاواش یاواش تظاهر وتبلرینی ایجاب ایتمش‌درکه ، املانك کیت کیده دوچار اولدیغی تغیرلر، عضوی وعلمی برطاقم اسباب ایله برابر، هپ بوایجابك انتاج ایتدیکی حادثه‌لردر.

لسانی وجدانك بوکونکی حکملری شونلردر :

١ — عثمانلی تورکجه‌سی شیمدی‌یه قدر ایچنه آلمش وتصرف ایتمش اولدیغی عربجه وعجمجه کلمه‌لرله برابر صرفجه ، نحوجه وادبیاتجه تماماً مستقل برلساندر .

٢ — عثمانلی تورکلرینك کندیلرینه مخصوص برصورت تلفظی ، قوللاندقلری تورکجه‌ده اصلاً تورکجه اولان کلمه‌لرك کندیلرینه مخصوص صائتلری واردر ، بوصورت تلفظی اصلاً عربجه وعجمجه اولان وبوکون تصرفاً وفعلاً تورکجه‌لشمش بولنان بوتون کلمه‌لره تشمیل ایتمك، لسان تحریرنده ایکی مختلف املا جاری اولمامق لازم‌در .

هر لسان مستقلدر . حرفلری ، املاسی ، صرفی ، نحوی کندینکدر . او لسانه صاحب اولان ملتك فیزیولوژیق وپسیقولوژیق طبیعتلرینك محصولیدر . هیچ بر لسان یوقدرکه اونده ایکی اوچ املا ، ایکی اوچ صرف وایکی اوچ نحو جاری اوله‌بیلسین . بو ، درت .

شو حالده :

١ لسانده اساس تلفظدر .

٢ املا بر واسطه‌در .

٣ املاده اساس تعلیمدر .

٤ بیلکی مسأله‌سی ، املا مسأله‌سی دکلدر .

٥ علم لسانی باشقه ، تکلم لسانی باشقه‌در .

٦ لسان مسائلی او لسانه صاحب اولان ملته کوره حل ایدلمك لازمدر .

٧ لسانده بر نوع حرفلر ، بر نوع املا ، بر نوع صرف ، بر نوع نحو واردر. لسان ، بردر .

الحاصل ، لسانه تلفظ ، املایه تعلیم ، لسانی بیلکی‌یه تعلیم ، لسانه ملت ، ومسائل لسانیه‌یه‌ده او ملتك فطرتنده متولد بر وحدت حاکمدر .

ایمدی ، مادامکه املاده اساس تعلیمدر ومادامکه املا ، صرف ، نحو فیزیولوژیك و پسیقولوژیك بر محصولدر ، او حالده شکل تحریر کلماتك او قدر اهمیتی یوق کبیدر .

مع مافیه لفظلر ، سسلردن مرکبدر ، کلمه‌لرده او سسلری تماماً ویره‌ن اشارتلرله مکتوب اولمق لازمدر . ایشته املا دیمك ، او سسلری تماماً تمثیل ایده‌جك ومعانی‌یه سهولتله انتقالی موجب اوله‌جق شکللرله الفاظی ثبت وتحریر دیمکدر .

تلفظ خنجره‌نك ، دیلك ، وداماغك بر سعی ، بر فعالیتیدر . هر سعی وفعالیتده بر قانون حاکمدرکه اوده « جهد اقل » قانونیدر . بو قانونك صورت عمومیه‌ده افاده ایتدیکی شی شودر : أك آز زحمتله أك قولای وأك چوق ایش کورمك . بو قانون تکلمه تطبیق ایدیلنجه اعضای تکلمك طبیعتلرینه دها زیاده موافق ومطابق اولمق معناسنه کلیر . اعضا جهددن قاچار ، سعیدن دکل .

لسانك تکاملاتی طوردرمق نه‌فردلرك ونه‌ده جماعتلرك ألنده‌در. هیچ برلسان تاریخنك هر هانکی بر آننده ثبت ایتمز وتثبیت اولنه‌ماز . لسان ایچون لایتبدل بر لغتچه ترتیب ایتمك ، اونی صیق براملا تحتنده حبس ایتمك ، ثابت عنعناته وانحنا بیلمز دستورلره کوره اوقوتمق ایچون نه قدر غیرت ایدلسه ، لسان تکامله یاشادیغنه وانسانلرك دوداقلری اوزرنده اوچدیغنه کوره اونی احتوایه غیر صالح اولان وقوای طبیعیه‌نك حمله‌ٔ موانع بر اندازانه‌سنی ضبطه چالیشان بوتون بو چرچیوه‌لری قیرار .

لسان ویا نطاق ، عضو صوتی‌یه ، ذهنیته وشرائط اجتماعیه‌یه تابعدر .

شیمدی بواساسلره‌کوره تورکجه‌نك املاسنی تدقیقه وبواملانك نصل اصلاح ایدیله‌بیله‌جکنی تحری‌یه باشلایه‌لم .

دین اسلام تورکلر آره‌سنده انتشاره باشلار باشلاماز ، مدنیتی ، لسانی ، حرفلرینی واملاسنی‌ده تورکلر آره‌سنده نشره باشلامشدر .

تورك لسانی ؛ پك طبیعی اوله‌رق ؛ عرب علمنك ، عرب عرفاننك ؛ لسانك ، حرفلرینك املاسنك تحت تأثیرنده قالمشدر . تورکجه‌نك اوائلده‌کی درجهٔ ترقیسی معلوم دکل ایسه‌ده ، عرب مدنیتنك حین انتشارنده ، عرب علمی ، عرفانی ادایه صالح بر حالده بولنمدیغندن ، او علم وعرفان ، کندی حرفلری ، کندی املاسیله بزم لسانمزه کیرمش ، یرلشمشدر . فارسی ایچونده بویله اولمشدر . عجملرله مناسباتمز اونلردن‌ده بزه معانیسی ، املاسی ، حرفلریله

املانك اصلاحی حقنده‌كی لایحه‌دن :

اصلاح املادن بحث ایتمه‌دن اول بعضی بدیهه‌لری سرد ایتمك ایجاب ایدییور .

معلوم‌درکه لسان تعلیم ایله اوکره‌نیلیر . بو تعلیم اولا سوزله باشلار ، کلمه‌لر مرکب اوله‌رق اوکره‌تیلیر . چوجوق‌ده صورت تعلیمه کوره او کلمه‌لرك دلالت ایتدکلری معنالری ازبرله‌ر . و بر کلمه‌یی ایشیدنجه اونك معناسنه انتقال ایدر . صکره‌لری قرائت باشلار . قرائتده حرفلر ، حرکه‌لر ، هپ عهدی‌در ، موضوع‌در . حرفلر ، حرکه‌لر ، عهده ، وضعه کوره اولجه معنالری بیلله‌نمش بر طاقم کلمه‌لری ، ویاخود معنالری قرائت اثناسنده اوکره‌نیلن یکی یکی بر طاقم لفظلری تمثیل ایدر . صکره او کلمه‌لر نره‌ده کورولورسه او معنالر ذهنه لایح اولور . دیمك‌که حرفلرك ، حرکه‌لرك ، کلمه‌لرك دلالتی ، اشاری بر دلالت‌در . عینی بر دلالت دکل‌در . تعلیم اولماسه ، حرفلر ، حرکه‌لر ، کلمه‌لر . . . هیچ بر شی سویله‌مز .

بو تقدیرجه معانی‌یه انتقالده اساس ، تعلیم‌در . بالذات قرائت دکل‌در . مجرد اوقومق ، بیلمکی و آکلامغی ایجاب ایتمز . بو ، بر .

انسان قرائته باشلامه‌دن اول صرف تکلم صورتیله بر چوق سوز اوکره‌نیر و بر چوق معنا ادخار ایدر . حرفلردن و حرکه‌لردن مرکب شکللر کندینه او سوزلری عرض ایدرسه معنالرده خاطرینه توارد ایدر . فقط هیچ بر یرده تکلم لسانی ، بوتون علم کلماتی حوزهٔ تصرفنه آلامامش‌در . تعبیر دیکرله بیلکی لسانی تکلم لسانه کچه‌مه‌مش‌در . بونلر آیری آیری شیلردر . تکلم لسانی علم لسانه نه کلماتیله ، نه او کلماتك تلفظیله ، نه‌ده حتی اشتقاقاتیله حاکم اولاماز . اونك زمینی فعلی باشقه ، بونککی باشقه‌در . علم لسانی ، تحصیل لسانی‌در . حرف اوکره‌نمکله حرکه اوکره‌نمکله ، کولدور کولدور قرائتله تحصیل اولماز . تحصیل دیمك ، اوکره‌نمك دیمك‌در . هم‌ده تکلم لسانك اوکره‌تمدیکنی ، اوکره‌ته‌مه‌یه‌جکنی اوکره‌نمك دیمك‌در .

بو تقدیرجه تکلم لسانی ، علم لسانی اولاماز . بر شی اوکره‌نمکه یاراماز ویارایه‌ماز ؛ و تحصیلدن خارج‌در . بو ، ایکی .

بر لسان اول باول ، او لسانه صاحب اولان ملتك‌در . هر ملت کندی لسانك تحصیله محتاج اولان کلمه‌لرینی ، تکلم صورتیله اوکره‌نیر . او کلمه‌یی تشکیل ایدن حرفلرك ، حرکه‌لرك عهدی ، وضعی شکللرینی‌ده اوکره‌نجه ، طوغرو اوقومقده کوجلك چکمز . حتی سلیقه یاردیمیله لساندن اولوب‌ده کندینه مجهول بر چوق کلمه‌یی‌ده طوغرو اوقویه‌بیلیر . یا کلمش اوقویه‌جغی کلمه‌لر بیلمدیکی ، تلفظنی ، معناسنی اوکره‌نمه‌مش اولدیغی کلمه‌لر‌ه اصل لساندن اولمیان کلمه‌لر اولابیلیر . بیلدیکی ، طانیدیغی ، معناسنی اوکره‌ندیکی کلمه‌لر دکل . بناءً علیه بر لسانك املاسنی اصلاحده منحصراً او لسان اهلنی نظر اعتباره آلمق لازم‌در . بو ، اوچ .

بو ، قولای برشی دکلدر ، بن‌ده بر پارچه بیلیرم . برم طقوز چوجوغمز واردی ، وحالا بوکون ایچلرندن برینی غائب ایتمش اوله‌نك ألنی چکیورز . حیاتنی ، بالتمام ، کندی ذریتنه وقف وحصر ایتمکه آماده اولیان برآدم ، ذریت صاحبی اولمغه لایق دکلدر .

وبالخاصه مراق واندیشه‌یه‌هیچ لزوم یوقدر؛ ویاخود دهاطوغروسی بیلزوم‌اندیشه‌لره، بویله اندیشه‌لر حیاتی کمیرر ، وچوجوقلرکزی سزك کبی اونلر ایچون‌ده پك زیاده لازم وقیمتدار اولان سرور وشطارتدن محروم ایدر .

هیچ برشیدن قورقمه‌یکز ، هرشیدن قورتوله‌نك بیك درلو چاره‌سی واردر ، وسزك کوچوك سوزوکزده مطلقا پیش عزمنده اووقته قدر هیچ کیمسه‌نك فرقنه وارمه‌دیغی برطاقم سبل نجاتی کشاده بولور .

برکون بنی، حالت احتضارده اولان برکویلینك یاننه‌چاغیردیلر. بوآدم حقیقتده برکویلو دکل ، زواللی سیار بر تاجردی ، ووفات ایتمدی . چوق شکرکه بویله اولدی ، زیرا بکا بردنبره یاتاغنك یانده‌کی برکوچوك بشیکی کوستره‌رك : « ایشته یکرمی برنجی چوجوغم ، لکن ایلك چوجوغم ایمش قدر خوشمه کیدیور » دیمشدی . بونك اوزرینه ، اووقتلر ، علی‌الاکثر زبونی‌اولدیغم اندیشه‌لردن اوتاندم. واوتارنخدن بری‌ده‌صیق‌صیق بوآدمی‌دوشوندم.

اویله ایسه چوجوقلرك اوچ اوله‌جغنه درت اولمسی دها خیرلیدر، فقط شو شرطایله‌که ایکیسی قیز وایکیسی ارکك اولسون، زیرا برجنسدن اوچ ودیکر جنسدن‌ده یالکز برچوجوق بولنورسه، محذور دها بیوك اولور.

أك ایسی قیز وأرکك اولمق اوزره بش چوجوغه مالك اولمقدر. ایشته ایچنده حضور وراحتله یاشانه‌جق تام برعائله!

فقط اوحالده تربیه نه‌می اوله‌جق؟ نه اوله‌جق، بحمده تعالی هیچ دوشونولمز. ابوینك دقت وتوجهی، چوجوقلرك دائما بریندن دیکرینه انتقال ایدر، وبوسایه‌ده بوتون ثقلتیله بروبا ایکیسنك اوزرینه یوکلنمز. صکره کلنلر، ایلکلردن زیاده اهتمام ونظارته محتاج اولور، ایلکلرك حیاتیده بماه‌سی قورویان جناح رأفت آلتنده بلا مزاحم انکشاف وانبساط ایدر. بش چوجوغك بشیده یوروینجه‌یه قدر اون سنه کچر — دها طوغروسی کچمسی شایان تمنیدر. — آرتق بیوجك اولان ایلك، أك کوچوكارله مشغول اوله‌بیلیر. ایشته سزه اعلا برتربیه! فقط ابویندن دکل، طبیعتدن کلمه برتربیه.

بلکه، بردرجه دها آتلایه‌رق، یارم دوزینه‌یه‌می واراجقسکز؟ اوت، بیوك کوچوك بوتون افراد عائله ایچون نه بیوك سور!

یا مصارف: حقکز وار، آزدها اونوتیوردق. بوجزئه برتحصیل ویرمك لازم، بوده بهالی‌یه مال اولور. نصیحتمی دیکله‌رسه‌کز. فکریکزی بویله اشکنجه‌لره بورمییکز. وحشیلرك برضرب‌مثلی واردر (اقوام ابتدائیه‌نك طور حکمتی، اکثریا طبیعتك وحتی جناب حقك شعار حکمتیدر): «باش اورته‌جب شیئی پك کوزل بولور» دیرلر. بزده: «بش ایچنه طولدیره‌جق شیئی پك کوزل بولور» دیه‌جکز. شونی اونوتمه‌ییکزکه تجربه، حیاتده أك زیاده موفق اولانلرك اکثریا انکشافی أك زیده‌طاسه‌لی برکوزله کورلمش اولانلر آره‌سندن ظهور ایتدیکنی ارائه ایدر. صورت عمومیه‌ده أك فیاض عائله اولادلری زنکین ابوینه مالك بریجك چوجوقلر دکل، تا کوچوکلکلرندن اعتباراً ابوین ایچون برطاسه تشکیل ایتمش چوجوقلردر.

فقط بکا اعتراض ایله: یا ابوین بوقدر کثیرالافراد برعائله‌یه حصر نفس ایده‌بیلیرمی؟ آلتیده قالمشیدق. یا چوجوق یدی‌یه بالغ اولور، ویا دها زیاده اولورسه؟ دیه‌بیلیرسکز.

أی پدرلر، أی عزیز دوستلرم، براقیکز کاسینلر وعلی‌الخصوص سز یالکز کندیکزی بوتربیه ایله مکلف فرض ایتمه‌ییکز: چوجوقلریکز بری برلرینی پك کوزل بویوته‌بیلیرلر. اونلر سزدن دها دقتکاردر، چونکه اونلرك دقتی، سزککی کبی، حیات حادثه وغصه‌لریله طاغنیق دکلدر. اونلر دها حقانیتپروردر، چونکه کیمسه‌ده اونلر قدر حقیقت اندیشلك یوقدر. نهایت، اونلر، دها صارمدر: شبابت صارمدر، شیخوخت ایسه کوندن کونه دها رحیم وملایم اولور. ایشته شو قانون طبیعت بوندن ناشیدر: شبابتك تربیه‌سی شبابته عائددر.

یدی ویا دها زیاده چوجوغکز اولورسه، سزده لااقل قرق یاشنه کلمش بولنورسکز، و، آرتق پررحم وملایمت برحاله کله‌رك، صرامت وشدتده وقوعه کله‌جك افراطکزی تعدیل ایدرسکز.

الحاصل، چوجوقلرمزك أیی تربیه کورمسنی‌می ایسته‌یورز؟ اویله ایسه چوق چوجوق صاحبی اوله‌لم: کوچوك برعائله‌نك تربیه اندیشه‌لریله حضور وراحتی انسلاب ایتمش بیکارجه عائله واردر؛ وفی‌الحقیقه بوشرائط داخلنده اوعائله دائما کوچوکدر. چوق چوجوق صاحبی اولمق، احکام طبیعت دائره‌سنده یورومك دیمکدر.

طلبه‌مدن اولان یکانه اوغلی ، بوتون فن تربیه قواعدینه توفیقاً بویودلمش ، وکندی اصولنك جانلی برهانی اولمق اوزره یتیشمسی التزام ایدلمشیدی . بو چوجوق ، أبی بر چوجوقدی . فقط ، مع‌الاسف ، یکانه برخطا اونی حیاته عیز صالح قیلیوردی : تربیه‌سی . آلدیغی تربیه ، ومجرد ایشته اوتربیه ؛ اونی تمردن منع ایتدی .

دقت ایدملم : تربیه‌ده مفرط درجه‌ده مانع‌الغیر برمقصد تعقیب ایدن ، صورت‌عمومیه‌ده او مقصددن محرومیتله معاتب اولور . بو بابده بر چوق انیم مثال ذکر ایده‌بیلیرم . برده ، فی‌الجمله ، تربیه‌یی یابان طبیعت‌در ؛ بزم وظیفه‌مز اونك ودیعهٔ حکمت عالیه‌سی اولان بذور قابلیتك علی حاله نماسنه نکهبان اولمقدن ، بو بذرلری برسپر محافظه ایله احاطه ایله‌مکدن ، برموجودك لصل اولسی لازمسه اویله اولمسنی تأمین ایتمکدن عبارت‌در .

ایشته بونك ایچون‌درکه عائله‌لرك تك چوجوقلی اولمسی دائما شایان تأسف‌در ، زیرا اوبیچاره چوجوق قواعد تربیه‌یه توفیقاً تربیه وتشکیل ایدلمکه قالقیشیلیر ، و بوتشکیل ایسه تخریبه معادل اولور .

بزم کوبیلیرمز : برچوجوق اوله‌جغنه هیچ اولماسین دیرلردی . حقلری واردی . تك برچوجوق ، هرحالده ، دائمی برسبب اندیشه‌در . چوجوق ایکی اولسه ، ینه تربیه‌لری مکمل اولاماز ، وبا خصوص جنسلری آیری اولورسه ، بری والده‌نك ودیکری پدرك کوزده‌سی اولمق محذوری واردر . تربیه‌ده ترجیحه میل ، عائله‌لر آره‌سنده‌کی امتزاجسزلغك پك صیق تصادف اولنان برسببی‌در . بوتقدیرجه چوجوقلر نه‌قدرآز اولورسه ، بومشؤم کوزده‌جیلك‌ده اوقدر قولای تأسس ایدر . چوجوقلرك دائما کوز اوکنده بولنمسی ، ابوینك نظر دقتلرینی بلا انقطاع اونلر اوزرینه جلب ایدر ، وبو دقت متمادیه یالکز طبیعتك بر تأثیر اجرا ایتمسی لازم کلدیکی ویاخود اجرا ایده‌بیله‌جکی احوالده‌ده اونلرك مداخله‌یه قالقشملرینی ایجاب ایدر .

حسن ایفای وظیفه ایچون ، هیچ اولمازسه ، اوچ چوجوق لازم‌در . ذاتاً برزوج وزوجه‌نك انسانیته‌مدیون اولدیغی‌ده بودر . یکی نسل ، اسکی نسلدن عددجه ، برمثل اولسون ، فضله اولملی‌در ؛ یوقسه ترقی برامر محال‌در .

فقط بو اوچ چوجوق ، هر حالده ایکی جنسی تمثیل ایتملی‌در . یالکز ارکك اولادمی ؟ عنصر انثی‌نك فقدانی ، شایان تأسف اولمقله برابر ، بوفقدان کیت کیده دها محسوس برحاله کلیر ؛ ذاتاً طبیعت‌ده ارکك وقیز چوجوقلرك تا کوچوکلکدن بر آره‌ده یاشامغه آلشملرینی ایستر .

فقط جنسلر آره‌سنده‌کی فرق حرث وتربیه ایله تزاید ایدر . ایلك درجه‌لرده قیز وارکك چوجوقلر بری‌برینه موق‌العاده بکزرلر : قوهٔ بدنیه‌لری‌عمان مساوی‌در ، وبویاشده‌کی وظیفه‌لری اساس اعتباریله فرقلی دکل‌در .

ترقیٔ حرث ایله نسبتلر دکیشیر ؛ جنسلر آره‌سنده‌کی فرق متزاید هم احوال نفسیه وهم‌ده احوال بدنیه‌ده کندینی کوستریر .

حرثیده برکنج قیزله برکنج ارککده‌کی فعالیت ذهنیه‌نك نحو توجهی بر دکل‌در . بو فرق مشاغل حیاتده ، بنیه‌ده ، مزاجده‌ده عکس اندازدر .

برعائله‌ده یالکز قیز اولورسه ، عائله ناقص دیمك‌در : ارکك قارداشسز یاشایان‌بوزواللیلر ارکك حقنده هیچ برفکر ایدینه‌مزلر . جنسلرك تخالف ایتدیکی زمانده ، کنج قیز ارکك حقنده غایت‌خیالی برفکر حاصل ایدر ، وبوندن علی‌الاکثر غایت آجی برطاقم نتیجه‌لر چیقار .

فقط ایکی جنسدن یالکز برر چوجوق بولنمسی‌ده موافق دکل‌در ، زیرا یوز ویریله ویریله بوزولور ومستثنا برمخلوق کبی تلقی ایدیلیر .

ایشته حال تشکلده اولان برحیات مواجهه‌سنده اختیار ایده‌جککز ایلك حرکت، بودر. اووقت هرنوع قواعد تربیویه‌یی برطرفه آتملی : بالکز حرمتکار برتماشا ایله اکتفا ایتملی. بومنوال اوزره بزمله چوجوغمزك نفسی آره‌سنده‌کی ایلك رابطه‌لر تأسیس اولور.

پدر ویا والده اولمغه نامزد اولدیغنی بیلن هر فرد، بومظهریته نسبتله ایکنجی درجهٔ اهمیتی حائز اولان هرشیئی بالاهمال، بوتون مفکره‌سنی جهان موجودیته طوغمغه باشلایان کوچوجك مخلوق ایله عالم روح اوزرینه عطف وحصر ایتملی؛ بو تماشای خموشه مستغرق اولملی، وقلبنی بوتون کنیشلکیله سرور ومحبته آچملی‌در.

بوخصوصده طبیعتك اختیار ایتدیکی طریقلره عرض تقدیر وحیرت ایتملی‌در: هرحیات مبتدی، طبیعت ایچون، براهمیت اصلیه‌یی حائزدر. بناءً علیه، اونی تحت ضمان وامنیته آلمق ایچون، اولجه‌دن برچوق دقیق حاضرلقلرده بولنمش‌در. بوبابده تفصیلاته کیریشمك ایسته‌میز: چونکه سوز پك زیاده اوزایه‌بیلیر. مع‌مافیه، أی والده‌لر، بالخاصه سزه عائد، بعضی شیلر سویله‌مك ایجاب ایدییور.

برموجود انسانینك صحت تامه ایله متکیف اولمسی نادر اولمقله برابر، هیچ اولمازسه موجودیته نامزد اولان برمخلوقك، عالم حیاته ممکن اولدیغی قدر صاغلام بر صحتله قدمزن اولمسی شایان تمنی‌در. بوآنده بوتون اضطرابات، بوتون متاعب والده‌نك دوش تحملی اوزرینه محمول‌در. مع‌مافیه والده، کندی حضور وراحتنی هیچ دوشونمیه‌رك، چوجوغنك رفاهت وسعادتی ایچون ایجاب ایده‌ن هرشیئی کمال ممنونیتله اجرا ایدر. ایلاده «قورتولش» تعبیر ایدلسی، درین برتحدس اثری‌در. فی‌الحقیقه آن ایلاد، اوزمانه قدر جنینك یرینه چکیله‌ن برچوق اضطرابك ختامی دیمك‌در. طبیعت، بروالده‌دن پك چوق فداکارلق بکلیه‌بیله‌جکنه، اونك هر آجی‌یه تحمل ایده‌جکنه آکاه‌در. مع‌مافیه آن رهایه قدر مرور ایده‌جك دورهٔ انتظارده‌که، حقیقةً صعب التحمل‌در، والده، سوق محبتله، حالت اضطرابنك وظروف واحوالك نفسنده اعداد وایقاظ ایده‌جکی افکار مظلمه‌یی برطرف ایده‌بیلملی‌در. نفسنی سرور ونشاطه امالة ایتملی، قلبنی سالم وحیاتدار تأثیراته کشاده بولندرملی‌در، زیرا طلوعنه انتظار اولنان مولودك سعادت آتیه‌سی بوکا باغلی‌در، بوآنده محروم اوله‌جغی برنعمتی بردها أله کچیرمسی قابل دکل‌در. کیم بیلیر نه قدر حیات بنیرك فطرةً میال اکدار اولمسی، دور جنینده‌کی احوال وظروفك نتیجهٔ تأثیراتی‌در.

بناءً علیه عالم حیاته ادخال واهدا ایتمك مقدورکز اولان موجود نوینه، کمال محبت وامنیتله، شن وشاطر انتظار ایدیکز.

*
* *

انسانك قاچ‌چوجوغی اولملی؟.

انسانلرك پك چوغی، برچوجوق بیله بویوتمکدن عاجزدر، بالطبع بردن زیاده‌سی‌نی‌ده. انسانلرك پك چوغی‌می؟ — حقیقتده، بوکا اهل اولان قاچ آدم واردر؟ بویله اهل آدملر موجود اولسه، تربیه، ولو بردفعه اولسون، بزه انسانیتك مکمل برنمونه‌سنی ویرمك لازم کلیردی. حالبوکه بویله برشی اصلا واقع اولمامش‌در.

آلمزده اعلا تربیه اصوللری، وأك مکمل تربیه کتابلری وار. فقط بوتون بو اصول وکتب حد وسطینك فوقنده نه وجوده کتیره‌بیلیور؟

علم تربیهٔ اطفاله دائر متعدد اثر تألیف ایتمش بر علم تربیه مدرسی ایله کسب معارفه ایتدم. وفات ایده‌لی خیلی زمان اولدیسه‌ده، بوکون بیله دیللرده کزدن اسمنی سویله‌میه‌جکم.

اكر حكومت مداخله ايده‌جك اولسه ، كيمسه آلنده چوجوق اعاشه وتربيه‌سنه مقتدر اولديغنى مبين ، اصولى دائره‌سنده مختوم ومصدق . بر اهليتنامهٔ رسمى اولمدقچه ، چوجوق صاحبى اولاماز . بو وثيقه‌ده ، شبهه‌سز ، برطاقم تدقيقات وتجارب مقدمه‌دن صكره اعطا ايديله بيلير .

ديكر جهتدن ، هيچ برچوجوق بر امتحان كچيرمدكجه عالم موجوديته نامزدلكنى وضع ايده‌مز : اك مهم شيلر حقنده معلومات كافيه‌سى اولمق ، وبو معلوماتى ارائه واثبات ايتمك لابد دكلميدر ؟ بناءً عليه رسمى برتعليم وتدريسدن مستغنى اولاماز .

ياشامق ، دنياده اك كوچ اولان برشيدر . هر آدم اويله دقيقه‌لر كچيركه ، ياشامقدن عادتا اميدينى كسه‌جك كبى اولور ، بوس بوتون قطع اميد ايدنلرده لايعددر . ياشامسنى اوكرنمك ايچون برعمرلك مدت ، لزومندن فضله بر مدت دكلدر . فقط حقيقتده كيفيت بوس بوتون باشقه برماهيتده‌در : بزى ، حيات قدر ، كنديسنه ناقص بر حاضرلقله مستحضر بولان هيچ برشى يوقدر . وافتيز علم وخبرلرى تنظيم ايتمك وياخود معناسز برطاقم اوراقى مهرله‌مك حقنى اكتساب ايچون لااقل اون اوچ اون درت سنه‌لك برتحصيل لازمدر ؛ دينى برمسلكه كيرمك ايچون قطع ايديله‌جك طريق تعلمده بطيدر ، هرهانكى برحرفتى اجرا ايسه اوزون برحاضرلغه محتاجدر . الك اوفاق برثانيهٔ تأمله وقت اولمه‌دن ايچنه كيريليويره‌ن حياتدن باشقه برشى يوقدر .

بو فرق نه‌دن ناشيدر ؟ شوندن ناشيدركه حياته كريش بر وقعهٔ طبيعيه‌در . طبيعت ايسه صافدر ، صميميدر ، احتياط ناشناسدر . همده خزينه‌لرينى كيمه ابذال ايدر بيليرميسكز ؟ اونلره اصلا طالب اوليانلره ، حياتده‌كى خدمتلرينك عظمتندن ، وظيفه‌لرينك ذى قدرت جديتندن هنوز بيخبر اولانلره . بر حالده‌كه آمان طور ديمكه وقت براقمه‌دن ، هنوز تجربه واهليت كافيه‌يه مالك اولمديغمز برزمانده ، قوللرمزك اوستنه برفيچ چوجوق قونيورر . صكره‌ده چاليشه چاليشه بزم تجربه واهليت قازانديغمز برصيره‌ده‌ده ، مشاغل مترتبه‌مزك الك طاتليسى اولان برمشغله‌يى اكمال ايتمه‌مزه ميدان ويرمه‌دن ، على الاكثر ، اونلرى الـمزدن آليويرر .

اكثريا ، چوجوق صاحبى اولمغى شديداً آرزو ايدنلرك چوجوغى اولماز ، بشيكه پك لايق كورينن پك چوق اوجاق ، اوندن محرومدر . برصورتده‌كه ، بعضى احوالده ، مجرد بابا ويا آنا اولمغه مشتاق اولمق كيفيتى بوصفته غير صالح اوله‌كزى انتاج ايدييور دينه‌جكى كلير .

بونك عكسنه اوله‌رق ، برعائله بسيله‌يه بيله‌جك نه زمان ، نه وسائط ونه‌ده قدرت مساعد كورلمديكى حاللرده ايسه ، قبوله مهيا اولوب اولمديغمزه هيچ باقمقسزين اركك وقيز چوجوقلر طولوكبى ياغمغه باشلار ، تكلفسز وشوخ برادا ايله ايچكزه يرله‌شيروزاحتنه باقار . بو تصادفامى بويله اوليور ، يوقسه بونده ، بزم فكرلرمزه نسبتله سما ايله ارض آره‌سنده‌كى فرقدن دها عالى برفكر حكمتمى مندمجدر ؟

بزم قواعد تربيه ، تربيه وتدريس ناملريله تسميه ايتديكمز شيلر ، بذاتهم نظر اعتباره آلنه‌جق اولورسه ، عادى ومعناسز شيلردر . حتى بونلرك صورت جريانى هروقت تهلكه‌دن‌ده عارى دكلدر . فقط بوآرده‌ده غايت واسع برپلان ، انسانيتك انبساط وانكشاف پلانى حكمنى اجراده دوام ايدر . طبيعت متبسمانه جاهلمزى ، دوشمكلكمزدن مخففه ايده‌جك ، معين ومقنع برادا ايله ، قوى قوللرينك آره‌سنده طوتار ، وكنديسى واسع تربيه پلانى ساحهٔ تحققه چيقارمق مقصدينى تعقيب ايدر . اونك غرضى بزم كايشمه‌مزدر ، و بزم ياپه‌بيله‌جكمز الك ايى شيده ساده‌دلانه برامنيتله اوكا اويمقدر .

سز اونك شخصيتندن هيچ برشيئي دكشديره‌مزسكز : اوكندى قانونلريته كوره وجود بولديغى كبى ، ينه او قانونلره توفيقاً نمى ايدر . سز بو غير قابل تعميق ولان سرى كمال سكون ايله تماشادن باشقه برشى ياپه‌مزسكز ، بو تماشا سزه بلكه بى‌حدود بر عالمك وجودينى احساس وافشا ايدر .

سماى مكوكبه عطف نكاه ايدر ونظرمزك قطع ايتديكى نامتناهى مسافاتى تأمل ايده‌جك اولورسه‌ق ، اوزرنده ساكن اولديغمز سياره بزه پك يكى برمنظره عرض ايدر . طبقى بونك كبى ، چوجوغمزك شخصيتيله تماس ايتديكمز زمانده بزده ابديت فكرى ونامتناهى حسى تيقظ آرا اولور .

فقط بو مخلوقكده بر بدنى وبر روحى واردر .

بدنه ، هيچ اولمازسه ، برآز علمكمز لاحقدر ؛ اوكا ابذال تقيد واهتمام ايدرسكز . معمافيه ، اونكده كنهى مجهولكمزدر . علم ، شمديه‌قدر بوكنهه واصل اولمغه جهد ايتمكده ايسه‌ده ، هرخطوهٔ ترقيده مشكلاتك تزايد ايده كلديكنى بالذات مقردر . معمافيه علمى برطرفه براقيورز ؛ شوده واركه ، حيات روزمره ايچون ، اوندنده لزومى‌قدر بهره‌كز واردر .

روحه كلنجه ، بوكا تقيد واهتمام ايتمكده سزه دوشه‌ر . ايشته برشى‌كه بدندن دها قاريشيق . بدن وروح برى برينه صميماً تابعدر ، بناءً عليه بدنه دائر برشى سويله‌مه‌دن اول روحدن بحث ايتمك قابل دكلدر .

فقط آره‌مزده لايقيله تفاهم حاصل اولمق ايچون ، اولا روح تعبيريله نه‌معنى قصد ايتديكمزى آچيقجه ايضاح ايده‌لم . روح كلمه‌سى معناجه غايت زنكين بركلمه اولديغى كبى ، استعمالده اوكا هركون مختلف ذهنى تصورلر اضافه ايتمكده‌در .

بوكلمه بزه ، چوجوقده حسيات نوعندن اولان شيلرى ارائه وتمثيل ايده‌جك ، يعنى اونى بو معناده قوللانه‌جغز . بناءً عليه چوجوغك اجتماعى اولان رابطه‌سنى ، دينى ، علمى ، خلاصه حدود زمان داخلنده محصور اولان حيات فكريتك هيئت مجموعه‌سنى نظر مطالعه‌يه آلاجغز . بونك جمله‌سى حيطهٔ روحه داخلدر . ديمك‌كه بزجه روح ، انسانده ، تمى‌بى قابل اولان وحيات حاضره‌ده‌كى معطيات وآثارينه نظراً وخبايه بيله‌جك برطاقم سنحالاته تابع طوتيلان قوه‌لرك باشليجه مركزيدر . [*]

سياره كائناته نسبتله نه‌ايسه ، نفسده اودر . هيئى وسيارى تعبيرلرى مترادف دكلدر ؛ هيئى سرعتلر ومسافه‌لر بزجه ماهيت حقيقيه‌لريله قابل فهم واحاطه دكلدر ؛ ارضى مسافه‌لر ، قيمتلر وتحوللر حقنده ايسه ، بالعكس ، واضح وصريح بيلكيلرمز واردر . اويله ايسه ، چوجوغك ماهيت روحيه‌سيله مشغول اولميه‌لم . روح زماندن مستقل ، وكندى قانونلرينه تابع دركه تحليلى هم غير ممكن وهمده بى‌فائده‌در .

آلمزدن كلديكى‌قدر ، آنياً ممكن‌الحصول شيلرك حقيقى مركزى ، وتربيه‌نك زمين خاصى اولوب اوزرنده كرك بزم ايشلرمزك وكرك‌سه حياتك سيانمز اثرلرى قاله‌جق اولان نفس ايله مشغول اوله‌لم .

بوحالده برمسأله اورته‌يه چيقار : چوجوغمز بزم ايچون بر دوستمى وياخود برمدعى‌مى اوله‌جق ؟ فقط بوندن دها مهم برشى واردركه اوده : كندى ذات ونفسنزك مانعوله چيقمق . وحياتده ايجاد وابداعى ايچون حقيقى ومطلق برصورتده بوتون قوامزله چالشمق زحمتنى اختياره دكمن يكانه شى اثرى . يعنى چوجوغمزى وجوده كتيرمكدر .

شاد ومسرور اولك ؛ چونكه علوى بر وظيفه‌يى ايفايه مدعوسكز .

---

[*] دفع التباس ايچون مؤلفك بوراده روحه ويرديكى معنايه مقابل نفس كلمه‌سنى استعمال ايده‌جكز .

تربیهٔ اطفاله دائر صوك ترجمه مسوده‌لرندن:

چوجوق و طبیعت

چوجوق روحی

چوجوق : ایشته حیاتده اڭ لطیف وهم‌ده تملكی اڭ كوچ برنعمتی اجمال ایدن مطنطن ومقدس بركلمه ، ای قارئ ویا قارئه ؛ سز برچوجوغه تصل بر اهلیت معنویه‌یه كوده‌رك « بو بنم یاوروم » دیمك حقنی كندیكزده بولیورسكز ؟ نفسكزده بویوكی طاشیه‌جق قدر قوت حس ایدیورمیسكز ؟ وظیفه وغایه نه اولدیغنی واضحاً سچه‌بیلیورمیسكز ؟

برروحی حقیقت حیاته ایقاف ایتمك ، اونی حمایه وصیانت ایچون دائما كوز قولاق اولمق ، اوكا نفسكزك اڭ خیر خواه حسیاتیله برسپر اولمق ، وبوتون بوجهد واقدامی ، سزك عون ورأفتكزه قارشی هیچ برقید ومبالات اثری كوسترمسه بیله ، بلاتعب وفتور صوكنه قدر ایفا ایلمك ؛ ایشته وظیفهٔ متحتمه‌كز بودر .

برنوزاد ایچون كندینی فدا ایتمكی اڭ نبیل واڭ مقدس بروظیفه عد واعتبار ایده‌ن لایتغیر وصبور برعشقه مالكمیسكز ؟

بویله بروظیفه‌نك بارثقلتی آلتنده ازلیه‌جكمزی بزه آنجق برشی ایضاح وتأمین ایده‌بیلیركه ، اوده بووظیفه‌یی اكمال اثناسنده كندی قوای نفسیه‌مزكده نمایاب اوله‌جغی ، وبونموك درعهده ایتدیكمز مشغله‌نك عظمتیله متناسب بولنه‌جغی كیفیتیدر. ایشته ابوت ویاامومت مقامنه بویوكلك وكوزللك ویره‌ن شی‌ده بودر . حیات بزه ، چوجوقلرمزك یوزندن كله‌ن اندیشه وتلاشلره ، مشقتلره . مأموراته قیمةً معادل اوله‌بیله‌جك هیچ برحادثه عرض ایده‌مز .

زمانك تأثیر امحاكاریسندن آزاده قالان یاواش یاواش آلمزدن قاچار : شان وشهرت بیله انسال جدیده‌نك نقاط نظرینه كوره آرتق حكمندن دوشه‌ر ، ویاخود صفتنی دكشدیرر . یالكز برشی قالیركه اوده صحنهٔ حیاته ادخال ایتدیكمز چوجوقلردر . اكر بز مابعدالمماة معمر اوله‌بیله‌جك حالده ایسه‌ك ، اونلرده حیات مابعدالمماته نائل اوله‌بیلیرلر . اونلرده ، بزم كبی ، زمانك مافوقنده‌در ، ابدیته نامزددر ، ابد زنده‌در .

موضوع بحثمزی ساده وبسیط برصورتده نظر ملاحظه‌یه آلالم . علم‌النفس مباحثنه طالمیه‌لم : تجارب حیاته باقه‌لم ، زمین تدقیقمز حیات اولسون .

چوجوغكز برفرد اخلاقیدر ، ماهیتی قابل فهم وایضاح اولمیان برموجوددر ؛ مع‌مافیه ، سز اونی لزومی قدر آكلایه بیلیرسكز ، چونكه چوجوغكز سزدن برجزودر ، سزك عینیتكزدر .

« فروبه‌ل وپستالوجی اصولرنده تعلیم وتربیه درسلری » ندن :

انسانلر ایچون اطرافده بولنان هرشیئی دکشدرمك، اونلره یکی یکی شکلر ویرمك براحتیاج فطری وضروری‌در. انسانلر بوتغییراته، ایکی مقصدله: یا کندی رفاهیت مادیه‌سنی استحصال ایتمك، یاخود ذکاسننك احتیاجات عالیه‌سنی استیفا و «انتظام» ی، «بدیعیت» ی و «آهنك» ی تأمین ایتمك مقصدیله تصدی ایدرلر. برنجی مقصده کوره انسان برعمل صناعیده بولنمش اولورکه بوعملده مبدأ حرکت آنجق رفاهیت شخصیه‌یی تأمین اولدیغی حالده، شخص کیت کیده تکمل ایدرك برعامل مدنیت اولور. ایکنجی مقصده کوره‌ده برعمل صنعتکارانه وجوده کتیرر. انسان اویله بر صورتده یارادلمش‌درکه فطرتنك بو احتیاجاتنی بری برندن تماميله آییره‌ماز؛ فائده ایچنده کوزللك ایستر. حاجات ضروریه‌دن اولان اشیاده بیله شکلجه ظرافت وصنعتجه مکملیت آرار. بوندن طولایی‌درکه هرملتك معمولات صناعیه‌سنده برخصوصیت صنعتکاری واردر؛ وینه بوندن طولایی‌درکه اکثر مسالك صناعیه‌ده انی برعمله اولمق بردرجه‌یه قدر صنعتکار اولمغه متوقف‌در.

صنایع نفیسه‌یه کلنجه؛ واقعا هرکسده بوصنایعه استعداد اوله‌ماز؛ فقط هرکس صنایع نفیسه‌یی بردرجه‌یه قدر آکلاملی، وهیچ اولمازسه کیرلی وبوزوق برادبیاتك نشر ایتدیکی اخلاق مفسده واذواق غیرسلیمه‌دن کندینی وقایه ایتمك ایچون شعرك کوزللکلرندن وحقیقی ادبیاتدن ذائقه‌دار اولملی؛ هرکس کوزل برآبده‌نك عظمت وعلویتنی، کوزل بررسمك لطافت معنیدارینی، صمیمی وحسی برموسیقینك تربیه‌سی تام اولان هرشخصه القا ایتدیکی تأثر وهیجانی حس ایتملی‌در. انسانلره بو اذواق صافیه منبعنی آچمق، اونلری قابا وحیوانی لذتلردن چویره‌رك علوی وانسانی ذوقلره اماله ایتمك، دها مسعود وبختیار قیلمق‌در. صنایع نفیسه مزکئ اخلاق‌در........

اولان ، یعنی طوغرویی واکری‌یی آییرد ایتمکه ودائما طوغرویی یاپوب اکریدن صاقنمغه مقتدر اولمیان چوجوقلری؛ أیی تربیه کورمش آدملر مرتبه‌سنه چیقارمق، یعنی طوغرویی طوغرو اولدیغی ایچون یاپاجق واکری‌یی اکری ولدیغی ایچون یاپمیه‌جق آدملره‌قلب ایتمك، غیراخلاقی چوجوقلردن اخلاقی آدملر یتشدرمك‌در. بوغایه‌یه وصول ایچون طوتیله‌جق یول‌ده: چوجوقلره کندی نفسلرینه جبرایتمکی اوکرتمك؛ اونلری کندی کندیلرینه امر ونهی ایده‌بیله‌جك حاله کتیرمك؛ چوجوقلرك عقللرینی ومنطقلرینی باشقه‌لرینك عقلنه ومنطقنه باغلایان زنجیرلری حلقه حلقه قیرمق ، ونهایت، اونلرده «عزت نفس »، « معرفت نفس » و « ضبط نفس » قدرتلرینی پیدا ایتمك‌در .

* * *

أك عالی سائق حرکت؛ وظیفه حسی‌در . چوجوقلرده بوحسی تولید ایدن برانضباط؛ وظیفهٔ تربیویه‌سنی اکمال ایتمش دیمك‌در. وظیفه حسی بالذات برقانون‌در. وجداننده بوقانونی طاشیان آدملرك آرتق امرونهیه احتیاجلری اولماز . اونلر؛ وظیفه حسنك دلالت نورانیه‌سیله ، نه یاپاجقلرینی ، نصل حرکت ایده‌جکلرینی کندی کندیلرینه تقدیر وتعیین ایده‌بیلیرلر .

انسان؛ طوغرو اولمق ایچون طوغرولغی طانیمق، بونك ایچونده طوغرولغك أك عالی برصفحه‌سنی کوردیکی زمان اونی سومك، طوغرولغی بویله سوه‌رك اختیار ایتمك، اوکا بوتون‌وجدانیله تمسك ایتمك لازم‌در. تربیه‌ده یالکز وعظ ونصیحت؛ بیهوده وواهی‌در. تدریسات اخلاقیه‌ده چوجوقلری یورار، وبویوك برتأثیربراقماز. جانلی مثاللر ، تاریخی وحتی خیالی برطاقیم نمونه‌لر ایسه دائما مؤثردر .

بناءً علیه معلم؛ چوجوقلره کندی عائله‌لرینك ویاخود کویده، قصبه‌ده مشهور ومعروف آدملرك اطوار وحرکاتندن مثاللر کتیرملی ، کندی اطوار وحرکاتیله أك کوزل برنمونهٔ امتثال اوللی ، بالخاصه تاریخدن برطاقیم نمونه‌لر کوسترملی ، دها ایسی او اشخاص تاریخیه ومخیله‌نك تمثیللرینی (تاریخی تمثیللر) یاپدرملی‌در .

چوجوقلرده بویله وظیفه‌سنی‌طانیان ویاپان آدملری تقدیر ایدہ ایده بلا اختیار اونلره‌تقلید ایتمك‌هوسی‌اویانیر؛ بالخاصه شهرت‌ابدیه‌صاحبی‌اولان آدملر،چوجوقلرك، قلبنده بوتون فضیلتلریله یاشایه‌رق، اونلری علو جنابه، طوغرولغه وعادی وخسیس منفعتلری استحقاره سوق ایدر .

سجیه، اخلاق؛ بالخاصه انضباط سایه‌سنده تشکل وتنمی ایدر. انتظام؛ انضباطه تابعدر. انضباط اولمازسه، انتظامده اولاماز. اکثریا انتظام ایله انضباطی بربرینه قاریشدیریرلر. حالبوکه انضباط باشقه، وانتظام باشقه شیدر. انتظامك غایه‌سی: ویریلان امرلره سریعاً اطاعت اولنمسنی تأمین ایتمکدر. انضباطك غایه‌سی ایسه: امرلره حاجت براقماقدر. انتظام؛ حکومت اصولنك، امرونهی اصولنك، «شونلری یاپملی، بونلری یاپماملی» دییه امرلر ویره‌رك اداره ایتمك اصولنك محصولیدر. انضباط ایسه، «ادارهٔ شخصیه» یه، یعنی کندی کندینی اداره ایتمك اصولنه طوغرو بر حاضرلقدر. انتظام؛ بر چوجوغه: «سن شویله اولملیسك؛ شونی یاپملی، بونی یاپمه‌ملیسك» دیر. انضباط ایسه، چوجوقلره «بن بویله‌ایستیورم، بویله یاپه‌جغم، بویله یاپملی‌یم» دیمکی اوکره‌تیر.

کوچوك چوجوقلرده حس اخلاقی یوقدر، یعنی کوچوك چوجوقلر «طوغرو» ایله «اکری»نی آییرد ایده‌مز وطوغرویی یاپوب اکریدن صاقینه‌مزلر. اونلرجه طوغرو اولان شی؛ امر اولنان شی، واکری اولان شیده نهی اولنان شیدر. چوجوقلره هرهانکی برحرکتی یاپدیران ویاخود یاپدیرمیان عامللر: محبت، قورقو، امثال ومحیطدر: یعنی چوجوقلر محبت ویا قورقو تأثیریله ویاخود کوردکلری مثال ونمونه‌لرك وایچنده یاشادقلری محیطك تأثیریله حرکت ایدرلر. ایی تربیه کورمش آدملر ایسه بویله دکلدر؛ اونلر بویله خارجی تأثیرلرله حرکت ایتمزلر. ایی تربیه کورمش آدملرك نفسنده حق وباطلی، یعنی طوغرو ایله اکری‌یی آییرد ایدیجی برترازی، براولچو واردر. اونلر طوغرو برشیئی، امر اولندیغی ایچون دکل، طوغرو اولدیغی ایچون یاپارلر؛ اکری اولان، باطل اولان برشیئیده، منع اولندیغی ایچون دکل، اکری اولدیغی، باطل اولدیغی ایچون یاپمازلر. قانونلر دکیشه بیلیر، فقط اونلرك خط حرکتی دکیشمز؛ چونکه اونلرك قانونی خارجده دکل، کندیلرنده، کندی ایچلرنده، کندی خلق وسجیه‌لرنده‌در. ایشته انضباطك غایه‌سی: غیراخلاقی

چوجوقلر، یاواش یاواش ، بعض محرومیتلره ، بعض ضرورتلره آلیشملیدر. فقط چوجوقلرك محروم ایدلدیکی شیلر ، آرقداشلرینك فائده‌سنی ، وهیچ اولمزسه محظوظیتنی ، وباخصوص شفقت ومروته متعلق اموروده دیکرلرینك منفعتنی موجب اوله‌جق شیلردن اولملیدر . برانسانك کیسه‌سنده بولنان فضله پاره‌دن فقرایه صدقه ویرمسی ایی برحرکتدر ؛ فقط کندی خوشنه کیدن ویاخود ذاتنه لازم اولان برشیئی ویرمسی اوندن البته قات قات ایی‌در !..

* * *

زواله ایرمه‌ین یالکز بر کوزللك واردرکه ، اوده نجیب واصیل بر قلبك کوزللکیدر .

نفسکزه فضله حرمتدن احتراز ایدیکز، ویالکز بشقه‌لرینه قارشی دکل، کندی نفسکزه قارشی‌ده غایت متواضع اولکز .

برانسان ، حق تعالی حضرتلرینه وکندی وجداننه قارشی، مستریح وخشنود اولنجه ، بنی نوعنك نسیانندن وحتی تحقیرندن متسلی اوله‌بیلیر . فضیلتلی کورنمکه دکل ، فضیلت صاحبی اولمغه چالشملیدر .

هوسات نفسانیه ایله خودبینلك ، بالخاصه تمایلات دینیه ومدنیه‌یی ، «حب دین» ایله «حب همنوع» ی توسیع وتمیه ایتمکله مغلوب ایدیله‌بیلیر .

روح ، بوجسد فانیدن عالی‌در ؛ بناءً علیه جسد انسانی‌یه امر وحکم ایتمك حق مخصوصی اولدیغی کبی ، جسده هیچ بروقت مماشات ایته‌مك ، اوکا یالکز حوائج مشروعه‌سیله استلذاذه مساعده ایتمك باشلیجه وظیفه‌سی‌در .

هرکس حوائج ضروریه‌سنی تدارك ایتمك حقنی حائزدر ؛ بناءً علیه هر شیئی کندی ایچون آرزو ایتمك ؛ وبشقه‌لرینی محروم ایده‌رك ، یالکز کندی احتیاجات وحوائجنی تأمینه چالشمق حقسزلق‌در .

تمایلات نفسانیه ، نفس انسانینك تمایلات اصیلانه‌سندن دکل‌در ، نفس حیوانی ایله مشترك اولان تمایلاتندن‌در .

یاشامق ایچون یملی‌در ، یمك ایچون یاشامه‌ملی‌در .

سرخوشلر کندیلرینی حیواندن آشاغی بر درجه‌یه تنزیل ایدرلر ، ونفرتدن بشقه برشی احساس ایتمزلر .

قیمتدار اشیا آرایانلر ، آجلقدن متأثر اولان بیکلرجه فقیری درخاطر ایتملی‌در .
کندی اتمکنی ، اتمکی اولمیان برفقیر ایله تقسیم ایدن چوجغی کورمکدن انسان محظوظ اولور .

هوسات نفسانیه‌یی بالذات کندی منفعت بدنیه وصحیه‌مز ایچون ترك ایتملی‌در ؛ بزبوکون اوایله خسته‌لقلره معروض بولنیورزکه اجدادمز اوخسته‌لقلری بیلمزلردی ، چونکه بز اونلرك حزم وقناعتنی شکم‌پرورلکله مبادله ایتدك .

عدم اعتدال ، برچوق زواللی‌یی ، کنج یاشلرنده ، مزار عدمه ایصال ایتمش‌در ؛ جناب حق انسانلری چالشمق ایچون یاراتمش وقابلیات فطریه‌لرینی توسیع وتمیه ایتملرینی مراد بیورمش‌در ؛ بونك عکسنه حرکت ایتمك ، قانون الهی‌یه قارشی کیتمك‌در .

سعی وغیرت ، کرك منفعت خصوصیه وکرك منفعت عامه ایچون ، لازم‌در .

سعی وغیرته مقرون اولمیان وتنبللکله کچن عمر ، قیمتسزدر . زحمتسز هیچ برشی اکتساب اولنمز ؛ انسان تا چوجوقلق زماننده ، سعی وغیرته آلشملی‌در .
بالذات چالشه‌رق کندی رزقنی تدارك ایتمکدن عاجز اولانلر مستثنا اولمق شرطیله ، بشقه‌لرینك سعی ایله کچنمك عیب‌در .

تنبللك ، کرك وجود تنبللکی وکرك فکر تنبللکی اولسون ، برتدنیٔ اخلاقی‌در : ایشسزلك بالجمله رذائلك مادری‌در .

* * *

«علم تربیهٔ اطفال» دن :

بنی حیاتمده الك زیاده اشغال ایدن چوجوقلردر . نرده برچوجوق کورسهم بلا اختیار اونك حالنی ، ماضیسنی ، استقبالنی ، صورت معیشتنی والحاصل بتون حیاتنی دوشونورم . بتون چوجوقلری فنالغه قارشو مدافعه ایله ایلکه طوغرو سوق ایتمکی آرزو ایدرم . ایسترمکه بومعصوملر کافةً ایی اولسون .

شیمدی یه قدر بولندیغم یرلرده تجارب عدیده ایله آکلادمکه یزده چوجوقلرك یوزده طقسانی وحتی طقسان بشی جدی برتربیه ایله ایی اولمغه مستعددر . واقعا تربیه نك اطفال اوزرینه تأثیری هریره کوره مختلف ومحدوددر ؛ فقط بو اختلاف ومحدودیتی برطاقم تدابیر ایله تعدیل ایدوب چوجقلرك هیچ اولمازسه یوزده اوننی اصلاح ایتمك هروقت قابلدر . بن کوردمکه چوجوقلر فطرةً پك نازك ولیندر. ایش بونزاکت ولینتك امراداره وتربیه سنی بیلمکدر .

مربیلر ، امر تربیه ده بعض بیوك مانعه لره تصادف ایدرلر . بو ، مسلمدر . لکن ، انسانلرده وداد ومحبته فوق العاده بر استعداد اولدیغندن حسیات ودادیه وعقلیه یی کرکی کبی تنمیه ایدرك افعال بشریه نك سائقی بولنان خود پرستلکه غلبه چالمق ممکندر . بشرك هردرلو تربیه یی قابل برمخلوق اولدیغی قبول اولنور وتربیهٔ مطلوبه یه موافق اصول وقواعد اتخاذ ایدیلوب انسانلرك آمال وحرکاتی دخی اواصول وقواعده معین برظهیر اولورسه ، محال قالماز .

***

شوده وارکه برمعلم ایچون اخلاقنك تمیز بولنمسی کافی دکلدر ؛ تمیز بر دینك خلاصهٔ تطبیقی دیمك اولان شفقته ده احتیاجی واردر . اخلاق حسنه دین اوزرینه مبتنیدر . مربی ، اطفاله دینی ، احکام واخلاق دینیه یی تعلیم ایتملی ، وحتی ویردیکی درسلرله تمرینلر ، تحلیل ونتیجه اعتباریله ، حسیات دینیه یی توسیعه خادم اوللیدر. زیرا تربیهٔ قلبیه نك خلاصه سی وغایهٔ عالیه سی حسیات دینیه یی تنمیه در .

***

قادینلرله ارککلرک حسن امتزاجی بدناً وروحاً عین درجه‌ده تربیه کورملرینه متوقفدر، دیمشدم. معمافیه بعضاً بو حسن امتزاجی ادامه ایتمك مقابل بعض فداکارلقلری‌ده ایجاب ایدر. بعض احوال عصبیه، بعض کدرلر، بعض صیقنتیلر کرك زوجی، کرك زوجه‌یی موقتاً خویسز ایده‌بیلیر؛ بو خویسزلغه تحمل ایتمك، اوکا فضیلتله مقابله ایتمك لازمدر. ایشته حیات عائله‌ده فداکارلق بویله موقت خویسزلقلره قاتلانمق، اوخویسزلغی کورمه‌مزلکه کلمك، دائما عفتله، دائما فضیلتله هرشیئك اوکنی آلمغه چالیشمقدر.

بوراده عفوکزه مغروراً سویلیه‌جکم که اکثریتله ارککاری خویسز ایدن، اونلری أودن قاچیران، أوده اوطورتمیان، أوده اوطوره‌میه‌جق حاله کتیرن قادینلردر.

قادین ارککدن دها فضیلتلی اولدیغنه کوره أوینی و عائله حیاتنی اویله برحاله قویملیدرکه ارککی تماميله أوینه باغلاملیدر. ذاتاً فضیلتلی خانملر، أولرینی هیچ بروقت بردار عذاب حالنه کتیرمه‌مشلردر.

انسان ملك دکلدر. فقط ملکدن دها عالی وشیطاندن دها دنی اوله‌بیله‌جك برفطرتده یارادلمشدر. برنجیسنه شاهد بودرکه حق تعالی ملائکهٔ کرامه حضرت آدمه سجده ایتملرینی امر بیورمشدر، دیمك که انسان ملکلردن دها عالی اوله‌بیلیر. ایکنجیسنه شاهد ایسه دور سابقده بیکارجه جان یاقان، بیکارجه خانمان سوندورن آدملردر.

انسانلرك بویله ملکلردن دها عالی وشیطانلردن دهادنی اولمسی هم ایلکه، هم فنالغه مستعد اولدیغنی کوستریر. انسانك ابی اولمقده. فنا اولمقده الندەدر. یوز کوزللکی، وجود کوزللکی موقتدر. حال بوکه روح کوزللکی ابدیدر. بناءً علیه یوزه، وجوده دکل، روحه اعتنا ایتملی، روحی کوزللشدیرمکه چالیشملیدر؛ روح کوزللکی‌ده ایکی درلودر. بری ذاتی، بری اضافیدر. روح اساساً بردر، قادینلرله ارککلر اساساً بر اولدیغی کبی. روحك ذاتی کوزللکی‌ده مضاف اولدیغی، یعنی برلشدیکی روح ایله هم آهنك اولمسیدر. یوز کوزللکنه، وجود کوزللکنه اعتبار ایدنلر دائما خطایه دوشمش، فضیلته قارشی خیانت ایتمش اولور. ارککلرمزه وسلامت امتی تأمین ایتمك ایچون قیزلرمزه ویریله‌جك تربیه شودر: برارککك یالکز برقادین ایچون وبرقادینده یالکز برارکك ایچون یشاملیدر. کندینك اولمیان برارککه روی التفات کوسترن برقادینله، زوجه‌سی اولمیان برقادینه یان باقان برارکك اخلاقاً برر جانیدر.

قادین برخزینهٔ محاسندر. بو خزینه‌نك هیچ برجهتنی ایلریده زوجه اوله‌جق ارککه تسلیم ایدنجه‌یه قدر هیچ برکیمسه‌یه کوسترمه‌ملی، هیچ برکیمسه‌نك اوخزینه‌یه فنا برنظرله باقمسنه راضی اولمامليدر. محاسن جسمانیه‌سنه بویله کم نظرله باقان ارککاری تحقیر ایتمك هرقادینك برحقی، الك طبیعی ومشروع برحقیدر. تربیه‌سنی بیلمه‌ینلره تربیه‌لرینی اوکرتمك، حدینی تجاوز ایدنلره حدینی بیلدیرمك بروجیبه‌در. حتی ناموسك نه اولدیغنی بیلمیه‌رك ناموسه تعرض ایدنلری اولدورمك بروجیبه دکل، برحقدر. جاهل قوملرده بیله بوخزینهٔ محاسنك مفتاحی دیمکدر. قادین صوك درجه‌ده عفیف ومعصوم اولدیغی کبی ارککده صوك درجه عفیف ومعصوم اوللیدر. ارککاره بوفضیلتی تعلیم ایده‌جك ینه قادینلردر. بز ارککلرك بو فضیلته صاحب اوللرینی قادینلردن، خانم افندیلر، سزلردن، سزك یتیشدیره‌جککز خانم قیزلردن بکلیورز. بوکون ملت اسلامیه‌نك بتون امیدی سزده‌در. مستقبل سزی، سزك همت وعنایتکزی بکلیور...

طوران ، اوزرلرینه تیترەین ، اونلری محافظەیه مبالغه ایله مأمور اولان دیمكدر . آنوبتده تحکم معناسی یوقدر . مبالغه ایله حفظ وصیانت معناسی واردر . حمد اولسون که ، بو کبی فکرلر بوکون زائلدر. اخلاقاً وشرعاً قادینلرله ارککلر بیننده هیچ برفرق یوقدر. حقوق طبیعیه وحقوق انسانیه اعتباریله ارکك نه ایسه قادینده اودر ، ارکك نه حقوقه مالك ایسه قادینده او حقوقه مالكدر ؛ اوحالده آرالرنده طبیعةً مساوات اولدیغی کبی علماً وتربیةً ده مساوات البته تأسس ایدەجك وآرتق ارککلر قادینلره تحکم ایدەمیەجکدر؛ علم تحکمی محو ایدەجکدر .

زوج وزوجه بربرینه کفو اولمق اچون ارککلرله قادینلری بربرینه کفو اولەجق صورتده تربیه ایتملیدر ، دیدم ؛ بوتربیەیی ویرەجك مکتبلردر. بزده شیمدی‌یه قدر ارکك مکتبلرینه باقیلەمدیغی کبی قیز مکتبلرینەده باقیلەمامشدر . حتی مع‌الحجاب اعتراف ایتمك لازمدرکه قیز مکتبلری ارکك مکتبلرندن زیاده حتی یوق دینەجك درجه اهمال اولنمشدر ، « ارککلر اوقویور ویازیورده نه‌اولیورکه، قیزلر نه‌اولەجق؟» دنیلمش وقیزلر برآز اوقومق اوکرەنجه همان مکتبدن آلنمش ویاخود دها زیاده اوقومق ایستەینلره مخصوص مکتبلر آچیلمامشدر. بالالتزام قیزلرك بالآخره بر ارککه آرقاداش اولاجغی ، والده اولاجغی دوشونولەمشدر ؛ بر ارککه آرقاداش اولمق ، ارکك کبی دوشونمك ، ارکك قدر بیلمك ، ارکك قدر بدناً وروحاً قوتلی اولمغه متوقفدر . باشقه درلو ناصل آرقاداشلق اولور ؟ بر ارککله بر قادینك آرقاداشلغی برقاچ کونلك برآرقاداشلق دکلدر . بوتون برعمر آرقاداشلغیدر . بویله اوزون آرقاداشلقلر عینی مزیتلری ، عینی قابلیتلری حائز اولان انسانلر بیننده ممکن اولور . فکری ضعیف ، بدنی ضعیف برقادینله معلوماتلی ، قوتلی برارکك هیچ بروقت آرقاداش اولاماز . صوکره والده اولمق ، بونه قدر مشقتلی ، نەقدر مهم ونه قدر بویوك بر وظیفەدر . چوجوغه ایلك تربیەیی ویرەجك والدەدر . چوجوقده اك زیاده اثر براقەجق تربیەده والدەسندن آلاجغی تربیەدر . اومشقتلره تحمل ایتمك ، بومهم وبویوك وظیفەیی حقیله ایفا ایتمك ایچون بروالده مادةً ومعناً قوتلی اولملیدر . بدنی وعضلاتی تمامیله نشوونما بولامامش، ایی برزوجه، ایی بروالده اولمق ایچون لازم اولان معلوماتی اوکرەنمەمش برقیزدن جمعیته نه فائده ترتب ایدەبیلیر ؟ وقیزلری بوحالده اولان برجمعیت ناصل بقا بولور ؟

حکومت حاضره قیز مکتبلرینی البته اصلاح ایدەجکدر ؛ فقط هر شیئی حکومتدن بکلەمك جائز اولاماز ، بوکا خانملرکده صورت مخصوصەده چالیشمەسی لازمدر. ذاتاً حکومت نه قدر چالیشیرسه چالیشسون بویله برتشبثده خانملر قدر موفق اولاماز. بناءً علیه بوراده لطفاً بنی دیکلەمك زحمتنده بولنان خانم افندیلردن قوتلی ومعلوماتلی خانم قیز یتیشدیرەجك خصوصی مکتبلر آچمالرینی بالخاصه رجا ایدەرم .

قادینلك وظیفەسی یالکز ایی برآرقاداش وایی بروالده اولمقدن عبارت دکلدر. قادینلرك دها بویوك بروظیفەسی واردرکه اوده زوجلرینه وچوجوقلرینه فضیلت درسی ویرمك، فضیلت اوکرتمکدر . قادین فطرةً عفت وعصمتدر. عفت وعصمت دیمك نفسنی حفظ ایتمك ، اونی دیکرلرینه منع ایتمك، هوسانه مغلوب اولمامق دیمکدر. ارککه فضیلتی تعلیم ایدەجك قادیندر.

فضیلتلی برقادین ارککه یالکز فضیلت اوکرتمز ، قوت وجسارتده ویرر . ذاتاً قوت وجسارت فضیلتك چوجوقلریدر ؛ کوندوز زوجەسنك وچوجقلرینك تأمین معیشتی ایچون بیك درلو مشقته قاتلانان برارکك اقشام أوینه کلوبده زوجەسنه قاووشنجه بوتون مشقتلرینی اونوتدیغی کبی یارین ینه او مشقتلره کوکس کرمك ایچون تازه بر قوت ، تازه بر جسارت آلیر .. ارککلرینه فضیلت ذاتیەلریله هرکون یکی برقوت ، یکی برجسارت ویرن خانملر نەقدر بختیاردر ! .

انسانلرده قوای ماديه ومعنويه هرحيواندن زياده‌در ؛ بناءً عليه احتياج ده ديكر حيوانلردن دها متعدد ، دها شديددر . قوای معنويه قوای عقليه ديمكدر .

صورت عموميه‌ده نظر مطالعه‌يه آلينيرسه اركككلر وقادينلر ابتدای خلقتده بالآخره برلشمك اوزره بربرندن آيريلمش بر وجوددركه ينه بويله بربرندن آيری وبربرلريله برلشمكه محتاج برطاقم وجودلر حاصل ايتمكه مأموردر . الحاصل قادين واركك بربرينك لازمی ومتممیدر . دمين سويله‌ديكم كبی قادين اولمادقجه اركك واركك اولمادقجه قادين ياشايه‌ماز ؛ بونلر آيريلديقجه‌ده حيات وكائنات اولماز . شو ايضاحاته كوره اركككلر وقادينلر صورت عموميه‌ده بربرينه صوك درجه‌ده محتاج يول آرقاداشلری ، حيات آرقاداشلری ؛ روح آرقاداشلريدر .

هر اركككده ، هر قادينده بر اكسيكلك ، اكسيك برشی واردركه اونی قادينه كوره اركك ، اركككه كوره قادين تاملار .

حيات اجتماعيه‌ده بوصورت اتمامه ازدواج ، يعنی أولنمك نامی ويريلير .

أولنمك بر اركككله برقادينك عمرلری مساعد اولدقجه برآراده ياشامق اوزره آنا وبابالرينك موافقتی وبرحكم غفيرك معلوماتی تحتنده برآرايه كلمسی . آرالرنده قاچ كوچ قالمامسی ، ايكيسنك‌ده بدناً ، مالاً وروحاً نه‌سی وارسه بربرينك اولمسی ، اكسيك وفائده‌سز ايكی حياتك تام وفائده‌لی برحياته انقلاب ايتمسی ، او وقته قدر بربرندن آيری قالمش ايكی محتاج حياتك سوق تقدير ايله وقانون طبيعته منقاد اولەرق اتحاد ايتمسی ، بر وجود اولمسی ، بر حيات اولمسی ديمكدر .

شوقدركه تأهل برآراده‌ياشامق ايچوندر ؛ برآراده ياشامقده حسن امتزاجه باغلی‌در. بناءً عليه تأهل حسن امتزاجی تأمين ايتملی‌در. امتزاج مزج اولمق ، قايناشمق ، آراده آيری غيری قالمامق ديمكدر . شو حالده حسن امتزاجك موافق واك كوزل صورتده بربرينه مزج اولمق ، بربرينه ايصينمق ، بربرينه قينامق ديمك اولور . امتزاج ايچون مجانست . يعنی مادةً ومعناً برمزيتده ، برماهيتده ، برتربيه‌ده ، علماً ، اخلاقاً برسويه‌ده اولمق لازمدر ، مادةً موافقت كافی دكلدر ؛ معناده موافقت لازمدر. حتی موافقت معنويه موافقت ماديه‌دن دها زياده لازمدر . فكراً ، علماً وروحاً مساوی اولمايانلر برآراده ناصل ياشايه‌بيليرلر ؟ بناءً عليه ازدواجده ايلك آرانيله‌جق شی زوج وزوجه بربرينه كفو اولمقدر . زوج وزوجه بربرينه كفو اولمقده اركككله قادينلری بربرينه كفو اوله‌بيله‌جك ، اش اوله‌بيله‌جك صورتده تربيه ايتمكه متوقفدر. اركككله قادينلر آراسنده علم وعرفانجه هيچ برفرق اولماملی ؛ وحتی برآز ايلريده ايضاح ايده‌جكم وجه ايله قادينلر اركككلردن دها عالم اولمالی‌در .

دمين سويله‌مشدم ، انسانلرده ايكی درلو قوت واردر . بری قوای ماديه ، ديكری‌ده قوای معنويه‌در. قوای معنويه‌جه اركككله قادينلر كيم نه‌ديرسه ديسين بردرجه‌ده‌در. يالكز شو فرق واردركه : بو قوتلر بالاشتراك اعمال اولنمديغی ايچون ، قادينلرده لازم اولديغی درجه‌ده انكشاف بولمامش . لازم اولديغی درجه‌ده بويومه‌مشدر . بونك ايچون‌ده كنديسنی كوستره‌مه‌مكده‌در. قادينلر داها اولدن تجزيه ضعف ايسه بو قوای معنويه‌نك لايقيله نشو ونما بولمامش اولمسندندر. قادينلر اركككلر كبی اوقور ، اركككلر قدر اوقوتولورسه بن امينم كه اركككلردن زياده قوتلی اولمغه ، قوای معنويه‌جه اونلردن دها قوتلی اولمغه مستعددر. قوای عقليه درجهٔ كماله ياقلاشدقجه ضعف زائل اولور . ضعف جهلدر . علمده ضعف اولماز ، علم قوتدر .

قادينلرك بالنسبه جاهل قالمسنه اركككلر سبب اولمشدر ، بونك حكمتی‌ده تحكمدر . « الرجال قوامون علی النساء . . » بو آيت كريمه‌ده « قوامون » ديمك مبالغه ايله باشلرنده

قونفهرانس

[۱۳۲٤ سنهٔ مالیهسی اواخرنده قاضی کوینده خانملره ویرلمشدر .]

مهندس مکتبی طلبهسی افندیلر حدودده بولنان عسکر آرقداشلرمزه قیشلق البسه تدارکی ایچون معاونتده بولنمق اوزره ارککلره وخانملره مخصوص برتیاترو اوینامغی تصمیم ایتمشلر ، خانملره مخصوص اویونده برقونفهرانس ویرمکیده بکا تکلیف ایتدیلر ؛ مقصد برخیر اولدیغنه کوره تجزءه باقیهرق بنده بوخدمتی درعهده ایتدم .

مصاحبهمك زمینی خانملرله ارککلر بیننده‌کی مناسبته ، ارککلرله قادینلرك وظائف متقابلهلرینه دائر اولهجق ؛ بووظائفه دائر عمومی وخصوصی بعض مطالعهلر درمیان ایدهجکم ؛ مطالعات عاجزانهمده اساس مملکته خدمتدر . بویله برخدمتده هم خیری ، همده شری سویلهمك ، خیر ایشلهمکی وشردن توقی ایتمکی توصیه ایتمك ضروریدر . بناءً علیه خیر جهتنی توصیه ایدهجکم کبی سزی خیره تشویق ایچون شریده ایضاحه و بوبابده بعض مثاللر ومؤاخذهلر سردیله سزی شردن تحذیره . یعنی قورقوتمغه چالیشهجغم . مؤاخذاتم عمومیدر ، صورت عمومیهده قادینلغه شاملدر . بناءً علیه یالکز مقصدی وسنمك سزه بیوك برقارداش کبی لاقیردی سویلهمکه مساعد بولندیغنی نظر مطالعهیه آلهرق مؤاخذات عاجزانهمی حسن نیتمه باغشلایهجغکزی امید ایدهرم .

معلومدرکه ، بوتون مخلوقات یاشامق ایچون یرادلمشدر . دنیاده شخص ایچون بقا اولمایوب بوتون مخلوقاتك یاشامسی دائما تجدد ایتملرینه متوقفدر . ابتدای خلقت ، برچوق نظریه موجود اولمقله برابر هنوز حل ایدیلهمش برمسئلهدر . معلوم اولان شودرکه ، مخلوقاتك بقاسی ارککله دیشینك وجودینه وبونلرك برآرادە یاشامسنه منوطدر . حیات برغایهدر ، برمحصولدر ، برمیوهدرکه بونك حاصل اولاسی ارککله دیشییه محتاجدر . ارکك ویا دیشی اولمازسه حیات اولاماز ؛ ارکك ایچون دیشی نهقدر لازمسه ، دیشی ایچونده ارکك اوقدر لازمدر .

یکی طوغان برچوجوق معاونتسز یاشایهمز ؛ ییهجکه وکییهجکه محتاجدرکه اونلری آناسی ، باباسی تدارك ایدر . برچوجوق یکی طوغدیغی زمان بویله برمعاونته محتاج اولدیغی کبی صارب ، مزعج ومخاطرهلی اولان طریق حیاتدهده هرفرد دیکر فرده و باخصوص هر فرد برشفقته ، برمرحمته ، تا چوجوقلغنده آلیشمش اولدیغی آنا بابا محبتی کبی صاف وعلوی برمحبته محتاجدر .

ایشته یاشامق ایچون هرفردك برفرده محتاج اولمسندن عائلهلر وعائلهلرك بربرینه محتاج اولمسندنده جماعتلر تشکل ایتمشدر .

حیوانات سائرهیی برطرفه براقهرق صورت مخصوصهده انسانلردن بحث ایدهلم ؛ انسانلرده بواحتیاج حیوانات سائرهدن دها زیادهدر ؛ احتیاج قوای مادیه ومعنویه ایله متناسبدر .

تپه‌ویایلالرندن آلمش وبونی بدن واخلاقنك فعالیتلریله تمیه ایتدیکی مدنجه ادراکاتنده‌کی سلامت، رأی ومحاکمه‌لرنده‌کی اصابت ومتخیله‌سنده‌کی وسعت وجیادتله کوچوجك بر عشیرتدن شرق وغربه حاکم بر دولت معظمه تشکیل ایتمش، وبالخاصه فکریات ومجردات ساحه‌سنده وصنایع عالمنده دخی زمانناك الك عالم وصنعتکار ملتلرینه رشك آور اوله‌جق فحول وحکما وصنعتکاران یتیشدیرمش اولان تورك مفکره‌سنه، اویله بر طریق انبساط وانکشاف اعداد ایتمکه غیرت ایده‌جکزکه تورك دوشونوشی، تورك محاکمه‌سی، تورك محصولات خیالیه‌سی: تورك علمی، تورك فنی، تورك صنعتی ... بوتون مفکره‌لره، بوتون علم وفن وصنعت عمنه حاکم اولسون، بوتون بشریت حمله‌ٔ ایجاد واختراعنی تورك دماغندن آلسین؛ تورك بدنی، تورك اخلاقی کبی، تورك مفکره‌سی‌ده بوتون مفکرهٔ عالمه وبوتون مساعئ بشریه‌یه رهبر رشاد اولسون .. بشر، اونی ازلی وابدی بر مبلّغ حق وحقیقت بیلسین ...

ایشته افراد ملتمز وملتمز ایچون استهداف ایتدیکمز غایه بودر. بو غایه‌یی، هیئت محترمه‌کزی تشکیل ایدن ذوات کبی، سمع اطلاعنه ایصال ایده‌جکمز هر تورکك کندی غایه‌سی اولمق اوزره تلقی ایده‌جکندن امینز. بز یالکز ملتك کندی وجداننده تلقی ایتدیکمز امری نشر وتعمیم ایده‌جکز، مساعیمز بوندن عبارت اوله‌جق. بر اولان ربّمزك برلکنه ایناناں ملل سائره‌یه منسوب بوتون دین قارداشلرمزده قویاً امینزکه اللهك تورکلره حیات عالمده تودیع ایتدیکی امانتی ووظیفه‌نی نور ذکا و همتلریله تقدیر ایده‌جکلر، وتورکلرله ال برلکی ایتمکدن هیچ بر وقت کری طورمیه‌جقلردر. باقی توفیق اللهدندر.

اللهك امر ونهي وجه ایله ، نفسندن ، عائله‌سندن ، ملتندن ، عرقندن ووطنندن زیاده سومك ، وبوسوكی‌یی بوتون بشریتك فكر ووجدانند تحكیم ایتمكه چالشمق دیمكدر .

ایلك تخم خلاقتی آسیانك دائما سمالرله اوپوشه‌ن صاف وباكر وكریم وعلوی تپه وياپلالرندن آلمش ، بو كرم وعلویتله او بكارت وصفوتی دین اسلامك طبیعت اشیا اوزرینه مؤسس اولان علویت وكرمی وصفوت و بكارتیله مزج ایتمش ، كندندن وكندی دینداشلرندن باشقه هركسك ظلم وتعدیسنه وباخاصه ایشته چناق قلعه‌ده مدنیت حاضره‌نك ظلم وعدوان نامنه ایجاد كرده‌سی اولان هرواسطهٔ اعتسافنه هدف اولدیغی حالده ینه شیمهٔ كرمنی‌اونوتمه‌مش ، ونهایت شهامت فطریه‌سی وایمان قویسیله بوتون نامرد و بیقیجی قوتلره غلبه چالمش‌اولان تورك اخلاقنه اویله برساحهٔ فعالیت آچه‌جغزكه سوكیسی ، عزمی ، جزمی ، ثباتی ، متانتی ، جسارتی ، فدا كارلغی ... الحاصل فردی ، اجتماعی والهی ایمانی بوتون انسانیتی فاوراسین ، بوتون عالم انسانیتی كندینه رام ایتسین ؛ بشرك هردرلو احتراصی‌اونك شهامت فطریه‌سی‌وایمان قویسی حضورنده صوصسون ؛ اونی ازلی وابدی برحارس حق وحقیقت بیلسین ...

نهایت ، توركك قوای فكریه‌سنی‌ده تدقیق وتشریح ایده‌جكز . بزجه فكر دیمك ، انسانك صرف كندی فعالیتلریله ، یعنی بدننك ، اخلاقنك ودماغنك فعالیت منتظمه ومطرده‌سیله اكتساب ایتدیكی بیلكیلرك هیئت مجموعه‌سی دیمكدر . بناءً علیه تورك فردینك بدنی ، اخلاقی ودماغنی‌دائما وسطیله ، یعنی علی‌الاطلاق كندینی احاطه ایدن شیلرله تماس ومناسبتده بولندیره‌رق ، بوتماس ومناسبتلرله كیت كیده طبیعی وتدریجی برصورتده كنیشله‌ته‌رك وچوغالته‌رق ، كرك محیطك بدن ، اخلاق ودماغ اوزرینه وكرك بونلرك محیط اوزرینه صورت‌طبیعیه‌ده واقع اولان تأثیراتی برنظام واصول آلتنه آله‌رق ، محیط ایله بدنك ، اخلاقك ودماغك برنظام واصول تحتنده بلاانقطاع والی نهایةالعمر تفاعل وتعاملنی تأمینه غیرت ایده‌جكز . دماغی یالكز باشنه چالیشمقدن وبومنفرد ومجرد مساعیسیله هم ـ صورت مطلقه‌ده ـ ضلالته دوشمكدن ، هم‌ده عبث یره ییپرانمقدن قورتاره‌جغز . بدن ، اخلاق وفكر آره‌سنده‌كی قوی وطبیعی ارتباطی تظاهر ایتدیره‌جكز . فكرك مكتسباتنی ، حقیقی اكتساب تملری اولان بدن واخلاق‌اوزرینه قوره‌جغز . وصكره هرفردی بوتملر اوزرنده غیرك سابق ولاحق مساعیٔ فكریه‌سندن‌ده استفاده ایله ، كندی كندینه ، صاغلام وشخصی بربنا قوره‌بیله‌جك حاله كتیره‌جكز .

ایلك تخم فكرتی آسیانك دائما سمالرله اوپوشه‌ن صاف وباكر وكریم وعلوی

ایلك تخم فطرتی آسیانك دائما سمالرله اوپوشه‌ن صاف وباکر ، کریم وعلوی تپه ویایلالرندن آلمش و بوعلویت و کرمله اوصفوت و بکارتی ، زمان وادارەنك هردرلو تخریباتنه رغماً ، حالا ایلك صلابت و متانتیله محافظه ایتدیکنی صوك دفعه چناق قلعەده چلیك قلعەلردن دها رصین برثبات وتحمل کوسترمکله اثبات ایتمش اولان تورك بدنی اویله برحاله کتیرمکه ، اوندن اویله برقوت حاصل اولمسنه چالیشه‌جغزکه ، راه حرکتی اوکنه چیقه بیله‌جك طبیعی ، صناعی هرقوت اوکا ابدیاً حرمتکار اولسون ، اونك حتی برقیلنه ادنا برضرر ویره‌مسین . اونی ازلی وابدی برباز وی حق وحقیقت بیلسین .

صکره تورکك اخلاقنی‌ده عینی اصول دائره‌سنده تفتیش وتحقیق ایده‌جکز . بزجه اخلاق دیمك ؛ اولا نفسنه ایمان دیمك ، یعنی کندینی‌سومك ، کندینه‌ایناتمق ، کووه‌نمك وحرمت ایتمك دیمك ، عزم‌وجزم دیمك ، ثبات دیمك ؛ متانت دیمك ، مدنی جسارت دیمك ، استقامت ، حیا ، امانت دیمك ؛ ثانیاً عائله‌سنه ایمان دیمك ، یعنی عائله‌سنی سومك واوکا کندندن زیاده ایناتمق ، کووه‌نمك ، حرمت ایتمك ، افراد عائله‌سنك منفعتنی کندی منفعتنه تقدیم ایتمك ، هراخلاقی حرکتلرنده اونلره معین وظهیر اولمق دیمك ؛ ثالثاً ملتنه ، عرقنه ووطننه ایمان دیمك ، یعنی ملتنی ، عرقنی ووطننی کندندن وعائله‌سندن زیاده سومك ، ملتنه ، عرقنه ووطننه کندندن وعائله‌سندن وکندیله عائله‌سنك بوتون مالملکندن زیاده ایناتمق ، کووه‌نمك ، حرمت ایتمك ، ملتنه ، عرقنه ووطننه هرعزمنده ، تشبثنده ، ثباتنده ، مدنی جسارتنده ، استقامتنده ، حیاسنده ، امانتنده ، الحاصل بوتون واجباتنده معین وظهیر اولمق ، ملتنی ، عرقنی ووطنی‌هرملتدن ، هرعرقدن ، هروطندن دهاعزیزومحترم کورمك ، اونلرك مادی ومعنوی بوتون منفعتلرینی ، کندینك‌وعائله‌سنك منافعنه تقدیم ایتمك ، وطننه ، عرقنه ، ملتنه او منفعتلری تأمین وتأیید ایتمك ایچون عندالایجاب کندینی وعائله‌سنی‌فدا ایتمك دیمك ؛ ونهایت نفسك ، عائله‌نك ، ملتك ، عرقك ووطنك الحاصل بوتون موجوداتك فوقنده اولان جناب حقه ، هرشیده استقامت وسلامتك قصوای کمالی اولان وبزی دائما اوکاله طوغرو دعوت ایده‌ن قدرت مطلقه‌یه ایمان ایتمك ، جناب‌حق ، یعنی استقامت وسلامت مطلقه‌نی سومك ، اوکا هرشیدن زیاده ایناتمق وکووه‌نمك ، نفسك ، عائله‌نك ، ملتك ، عرقك‌ووطنك هر سوکیسنی ، هرعزمنی ، هرجزمنی ، هرثباتنی ، هرجسارتنی ، هرفداکارلغنی ، هرخیرخواهلغنی .... الحاصل بوتون فردی واجتماعی واجباتی حق‌وحقیقت مطلقه‌یه ، یعنی اللهك امرلرینه توفیق ایتمك ، اللهك امرونهینی بوتون منافع وواجباتك فوقنده کورمك ، حق وحقیقتی ،

نهایت دردنجی قناعتمزده شودرکه: هرهانکی عمومی برتشبثده حصول موفقیت، عموءك بنیه‌سنی، خلقنی ودماغنی طانیغه، عموم ایله برلشمکه وعموماً برغایه‌یه طوغرو یورومکه موقوفدر.

عرض ایتدیکم شودرت قناعته کوره مقصدلرمزده شونلردر:

۱ ـــ تورك عنصرنده‌کی قوهٔ حیاتیه‌نك منبعلرینی آراشدیرمق، بونلری میدانه چیقارمق، شیمدی‌یه‌قدر واقع اولان تحریاتمزه کوره، روح ملتده خوابیده وغیر مشعور برحالده قالان فطری استطاعتلری افراد ملته بولدورمق، طویورمق، طاتدرمق، هرفردی غیرك قوتلرندن زیاده کندی استطاعتلرینه و بناءً علیه کندینه، کندی وارلغنه: کندی فکرینه، کندی طویغوسنه، کندی اخلاقنه، کندی ایمانه، کندی ملته، کندی وطنه، کندی عرقنه ایناندرمق وکووه‌ندرمك وتورك عنصرینك، تاریخنه نظراً، حیات عالمده‌کی وظیفه‌سنی تعیین ایتدرمك.

۲ ـــ هرفردی فردی واجتماعی بوایمان واعتمادینی، هریرده وهرزمانده، بوتون خصائص فارقه‌سیله، کمال حرمت وتقدیری جالب اوله‌جق صورتده اثبات واقامه ایده‌بیله‌جك بدنی، اخلاقی، فکری، اجتماعی والهی قوتلرله تجهیزایتمك، الحاصل تورك عنصرینی حیات عالمده‌کی مادی ومعنوی وظیفه‌سنه صالح قیلمق.

ایشته قناعت ومقصدلرمز بونلردر. شیمدی شوقناعتلرداٸره‌سنده بومقصدلری استحصال ایچون باشلیجه درت زمین اوزرنده ایشله‌یه‌جکز:

«۱» فردك فردی قوتلری اوزرنده؛ «۲» فردك اجتماعی قوتلری اوزرنده؛ «۳» فردك جمعیته وجمعیتك فرده ویردیکی قوتلراوزرنده؛ «٤» بوتون بوقوتلرك کرك فردده وکرك جمعیته ترتیب والجا ایتدیکی وظائف اوزرنده.

بوایشلری باشه چیقارمق ایچونده فردك وجمعیتك کندی فعالیتنه، فعالیت مادیه ومعنویه‌سنه توسل ایده‌جکز؛ اولا اونلرك شیمدیکی فعالیتلرینی تدقیق ایده‌جکز، صکره فردی وجمعیتی، احتیاجات زمانیه‌یه وقانون تکامله مطابق فعالیتلره سوق ایده‌رك، بوفعالیتلری اونلرده برشیمه، برسجیه حالنه کتیرمکه چالیشه‌جغز.

فردك فردی قوتلرندن اولا بدنی نظر مطالعه‌یه آلاجغز. برشیئی نظر مطالعه‌یه آلمق، اونك مزیاتنی، نقایصنی ومناسباتنی آرامق وبولمق دیمکدر. بناءً علیه اولا تورك بدنك مزیتلرینی، نقیصه‌لرینی ومحیطله مناسباتنی آراشدیره‌جغز. مزیتلرینی ادامه ویا اعلا ایتمك، نقیصه‌لرینی کیده‌رمك، ومحیطله مناسباتنی تنظیم واصلاح ایتمك ایچون نه‌یاپمق لازمسه میدانه چیقاره‌رق، بونلری هرکسك کوزینك اوکنه قویه‌رق، هرکسله برابر والك طبیعی صورتده، یعنی هرفردك کندی فعالیتنه مراجعت طریقیله، لزومی ظاهر اولان شیلری یاپمغه ویاپدیرمغه چالیشه‌جغز.

نطق [*]

« ملی تعلیم وتربیه جمعیتنك ۸ نیسان ۳۳۲ تاریخنده
جرا ایدیلن کشاد رسمنده ایراد اولنمشدر . »

رفیق محترمم اسعد پاشا جمعیتمزك غایهٔ تشکیلنه دائر بعض بیاناتده بولندیلر . مساعده بویوریلورسه بنده عینی خصوصه دائر ، فقط باشقه بر نقطهٔ نظردن بعض افاداتده بولنه‌جغم .

ایضاحه حاجت یوق درکه هرجمعیتك برطاقم قناعتلری واوقناعتلر اوزرینه مؤسس برطاقم مقاصدی واردر . بناءً علیه بنده‌کزده اولا قناعتلرمزی وصکره مقصدلرمزی عرض ایده‌جکم .

برنجی قناعتمز شودرکه : دنیایه مادةً ومعناً حاکم اولمق آرزوسیله ، جهانك اك کوزل واك حاکم برنقطه‌سنده ، اك کوزل اساسلر اوزرینه ابتدا کوچوك وفقط صکره اواساسلر قدر بویوك وجهانشمول بردولت تأسیس ایدن وشیمدی‌یه قدر تأسیس ایتدیکی بودولتك بقاسی اوغرنده اك زیاده قان آقیتمش وهرفدارکارلغه قاتلانمش اولان تورك عنصری ، دنیاده هیچ برملته قابل قیاس اولامیه‌جق برخاصه‌یه ، فطری خالصت وصلابتی هنوز بیپراتمامش بر قوهٔ حیاتیه‌یه مالکدر .

ایکنجی قناعتمز شودرکه : ملتده‌کی بوقوهٔ حیاتیه‌نك صوك عصرلرده غرب ملتلری کبی ساحهٔ مدنیتده ارائهٔ کمال ایده‌مه‌مسی یالکز شوندن : وجوداً ، اخلاقاً ، فکراً احتیاجات زمانیه ایله متناسب وقانون تکامله مطابق برتربیه آلامامسندن متولددر .

اوچنجی قناعتمز شودرکه : برملتك آلاجغی تربیه ، کرك حیات مادیه‌سی وکرك حیات معنویه‌سی اعتباریله هرزمانده وهریرده اوملتك هیئت عمومیه‌سنی کمال حرمت وتقدیر ایله ودیکر ملتلردن متمایز برطاقم اوصاف ایله تمثیل ایده‌جك برتربیه اوملی در .

---

[*] ملی تعلیم وتربیه جمعیتی مجموعه‌سی ، عدد ۱ .

سامی بك

تربیوی و علمی حیات

٢٧٥ نجی مکتوبدن !

24 Septembre 902

Le sort implacaple a fait que cette jeune fille de 14 ans, cette fleur qui venait à peine d'éclore se soit noyée dans le Bosphore aussi bleu que ses yeux ! Elle était d'une beauté et d'une intelligence rare.

J'ai été tellement impressionné de ce lamentable accident que je ne me sens pas la force de consoler ses parents !

Que pourrais-je leur dire? Il est commode d'écrire des banalités. Toutefois il est des malheurs qu'il faut savoir respecter. Ce respect se traduit par le silence !

Le malheur de sa fille au tombeau descendue
Par un commun trépas
Est un bien noir Dédale ou sa raison perdue
Ne se retrouve pas !

۲۸۲ نجی مکتوبدن :

Ma chère Donna et amie, 12 Novembre 902

J'aime beaucoup Maurice Maeterlinck, l'auteur charmant de Pelleas et Mélisande, du Trésor des humbles etc. Je l'aime par la simplicité et la naïveté touchante de son style. J'adore le naturel et le naïf dans la poésie.... Je crois même que ces deux qualités sont dans le caractère primitif et essentiel de la poésie et toutes les autres que nous lui reconnaissons, telles que véhémence, majesté, sublime, élégance etc, etc, ne sont que des effets de l'Art. En voici un exemple :

Et s'il revenait un jour
Que faudrait-il lui dire ?
- Dîtes-lui qu'on l'attendit
Jusqu' à en mourir !

۲۸۷ نجی مکتوبدن :

16 Novembre 902

. . . . . Ecoutez moi. Non, ma chère, nous n'avons pas de fêtes comme votre Fêtes des Morts, et je trouve que c'est bon de ne pas en avoir. A quoi sert cet usage et pourquoi ce ressouvenir périodique et pompeux de nos malheurs ? Qui n'a pas au fond de son coeur une source de tristesses latentes prête à jaillir en larmes à tout instant ? Oh ! de la cérémonie dans les malheurs, même pour les revivre ! . . . .

La vie est déjà par elle-même assez pleine de tristesses, pour qu'on n'y ajoute point d'autres encore . . . .

٢٦٤ نجی مکتوبدن : [*]

Ile de Rhodes. 9 Juillet 1902

Ma très chère Donna et amie.

Jamais je ne me suis senti aussi agité que depuis que je suis à Rhodes! Je n'ai plus de repos. Il se passe en moi quelque chose d'indéfinissable qui m'empêche de me consacrer librement à mes travaux favoris. Toutes mes pansées, tout mon être, en un mot, se trouvent égarés dans le Néant! Je suis un peu comme ce neurasthénique mécontent de tout et de lui-même! Je n'ai plus de goût que pour vos lettres. Ne m'en privez pas, ma chère et bonne amie, car vous seule savez me comprendre et me calmer !

Votre ami

Samy

[*] فرانسزجه انشاسیده تورکجه‌سی قدر سهل وبلیغ اولان سامی بكك اوراق متروكه‌سی اینجنده الله کچیریله‌بیلن و ۱۷۲ نجی صحیفه‌ده ذیلاً بیان اولونان ایتالیالی پرنسسه مخاطباتی حاوی اولوب اوقونابیلن مسوداتدن بعض قسملری بورایه درج اولوندی .

وفاتندن بحث ایده‌رك، آره‌لرنده‌كی مناسبتی شو صورتله تعریف ایدییور : «كمالك ضیاعنه الك زیاده متأثر اولانلردن بری‌ده بنم. مكتب شریكم پك اسكیدنبرو سودیكم حسمك ترجمانی فكرمك خامه‌رانی ایام مصیبتمك تسلیتساز بی‌امتنانی ایدی الله غریق رحمت ایتسون».

صوكره كماله - وفاتندن اول - بغداددن ارسال ایتدیكی بر مكتوبده به تبتی، باقك، نصل برلسان محبتله سویلیور :

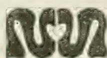
«.... عاجزلرندن مكتوب آلنه‌مایش خاطرلنان اسبابدن دكلدر. شوراسنی‌ده علاوه ایده‌یم كه هیچ برسبب سزك محبتكزدن اخلاصكزدن بنی منع ایده‌مز. اقبال وادبارك بینمزده‌كی علاقه‌یه قطعا تأثیری اوله‌مز. سز قبریسده ایكن یازدیغكز بر كاغد اوزرینه بو یولده برجواب ویرمش ایدم. حتی بزم محبت اویله هائله‌ٔ موت ایله اوركوب قاچه‌جق عاشقلر قبیلندن‌ده دكلدر. كون اولورده ایكیمزده دین و وطن یولنده شهید دوشر ایسه‌ك نه بیوك فلاح وسعادت. اوله‌مزده سوق مسلك ایله بوسعادت یالكز بكا اختصاص ایده‌جك اولورسه قانلو پیرهنمله حضور سیدالشهدایه كیدك یالواریر ونرده‌ده بولنسه‌ك سنی چكه چكه یانمه آلیر كتوریرم. الله ایله عهد اولسون ارواح شهدای كربلا شاهدم اولسون امام حسین قدوة الامرا و سیدالشهدادر حمد اولسون هم‌ده جد اعظممدر امید ایدرم كه بنی رد ومحزون ایتمز.

«ضیا» كه، آه، قاووشدك ابوالضیا، لكن
یتیمك اولدی سنكده بوكون زواللی وطن...
سنكله سوندی جهان ادبده برشعله؛
بوتون شباب منوّر دوكونسون آرقه‌كدن.

انسانده برچوق انسان أولور كندی أوله‌دن.

نظام برهان

برانسانده ، کندی اولمه‌دن اول ، نه‌قدر انسان اولور . [*]

دون آقشام ، آرقاداشلردن برینه ملاقی اولمق اوزره ، ابوالضیانك استانبوله کچدکجه تکارینی یدیکی « جه‌نیو » لوقانطه‌سنه کیتمشدم . بنی اوراده دائما ابوالضیا ایله برابر کورن غارصونلردن بری یانمه یاقلاشه‌رق ، حقیقی براسان تأثرله ، « ابوالضیا اولدی » دیدی .

بردن بره آکلامدم ، صوردم . ایکی غارصون دها کلدی ، و اوچی برن « اوت ، بك ، اولدی » دیدیلر ؛ و تفصیلات ویردیلر .

بوخبر ، نجه اوقدر نامنتظر و اوقدر مؤلم ایدی که فکرم وجملهٔ عصبیه‌م برعکس‌العمله کریلدی . نه آغزمدن برسوز ، نه‌ده کوزمدن بریاش آقیوردی . یالکز دوداقلرم بلا اختیار « ابوالضیا اولمش ، ابوالضیا اولمش » سوزلرینی تکرار ایدیوردی .

بوصباح اوی نجه کندیمه کلدم ، و عین سوقغه چیقدم . هم کزییور ، هم‌ده ساکن ساکن آغلایوردم . ابوالضیانك اولمسی نه دیمك اولدیغنی ، و ابوالضیا ایله برابر بنده و وطنده‌ده برشی اولدیکنی ، صمیمی برآجی ایله ، آکلادم .

ابوالضیا رشید پاشا ایله باشلایان و شناسی - کمال دوری نامنی طاشیان دور ادب وحمیتك فکر صنعت و حسن طبیعتله تمایز ایتمش صنادید کزیده‌سندن بری ایدی . بن و بنم کبی اولانلر ابوالضیایی کوردکجه هپ او دوری یاشار ، او دورك مخصوصاتندن اولان آتش جوشان حمیتله طوکمش قلبمزی برآز ایصیتردق .

ابوالضیا قونیه‌یه سوروله‌دن اول بروسه‌دن استانبوله هرکلیشمده - او وقت بروسه‌ده معارف مدیری ایدم - غلطه‌ده‌کی مطبعه‌سنه اوغرار ، او دار مساعیده ابوالضیانك کبار و وقور سیماسنی طویه طویه تماشا ایده‌رك ، اونده‌کی عشق صنعت وغیرتدن برهوس حیات آله‌رق ، بروسه‌یه دونر ایدم . نجه بو ، یکیلمز براحتیاج ایدی ؛ چونکه ، ابوالضیانك بنده یاشاتدیغی دور : حمیت دوری ، صمیمیت دوری ، فداکارلق دوری ، صدق و وفا دوری ایدی . بنی بو اولومدن متسلی ایده‌جك یالکز برشی واردرکه اوده ، نسل حاضرده وهیچ اولمازسه نسل آتیده ابوالضیا دورینك یاشادیغنی کورمك ، وبونی کورمه‌دن اولمه‌مك‌در .

کوچوك برمثال :

بابامله کمال مکتب آرقاداشی ایمشلر . ابوالضیا مرحومه کوندردیکی برمکتوبده کمالك

[*] اوراق خصوصیه‌می آراسنده نا تمام بولنان بو مقاله‌یی ستمی ننك آباء حمیت وادبی تقدیر وتوقیرده‌کی فضیلتندن بحث وابراز ایتدکی شواهد برقاچ تاریخیه‌یی بحث اولنق اعتباریله درج ایتدیکمز کبی بوورقه‌لردن برینك آرقه‌سنده تسویدینه باشلادیغی حالد بیتیروب بیتیرمدیکی آکلاشیلامیان مرثیه پارچه‌سنی‌ده اهاله قییه‌مادق .

نجیب خیرالله بکه برمکتوبی

ایکی کورم قاردشم نجیبم،

قره‌سی‌یه کیتدك کیده‌لی سندن برمکتوب آلمق ممکن اوله‌مدی برشی یازمیورسك. آره صیره وهاب بکدن، حمداللهدن صوریورم: حمد اولسون أییلر جوابیله مقابله کوریورم. فقط بوقدری – هرنه دنسه – کافی کلمیور.

هرشیئ حکم قاهرینه رام ایدن زمان،
نولوردی قلب حرمته باری طوقونمسه.

فقط بیهوده برتمنی. هرشی کبی حالت روحیه‌ده زمان ایله دکیشیور. بو دکیشمه‌دن حاصل اولان برنتیجه‌دوارکه اوده برتجربهٔ روحیه. ایشته کارحیات همان بوندن عبارت.

بن تصوّرم وعبدالحق حامد بکك تصویبی اوزرینه درت هفته‌دنبری طوقاتلیانده معین برکونده برلشه‌رك چای ایچیورز. جناب، نظیف، حسین سعاد، جلال نوری، علی اکرم .... کلیور.. همان شو اسکی ثروت فنونجیلر هپ اوراده. ایکی هفته‌در سزایی بکده التحاق ایتدی. شوندن، بوندن قونوشیورز. بویله یکفکر ویکحس اولان آدملرك برآرده‌یه کلمسی فنا اولمیور. انسانلر ایچون اکلاشمق هم برذوق، هم براحتیاج؛ برآز تربیه کورمش اولانلر ایچون عادتا برلذت. بوراده اولسه‌ك نه‌أیی اولوردی، سن‌ده دوام ایدردك. کچن کون سزایی بکله سنی صوروشدق وایکیمزده عین جوابی ویریشدك: مکتوب کوندرمیورکه، کوندرمزکه... امینه خانم افندی نصل؟ وادادمز نه عالمده! بز بربچق آی اول آرتق بویاجی کوینی براقدق، کدك پاشایه کلدك فقط بوغازایچندن آیرلمق بنم ایچون اویله برمحرومیت‌که صورمه. مع‌مافیه حیات نه‌در؟ محرومیتلردن مرکب براوزون زنجیر... دکلمی؟

دون‌عالی بکه تصادف ایتدم. برقاچ کونه قدر پدریله برابر آلمانیایه کیدیورمش. شوحرب برطرف‌اولنجه بنم‌ده ایلك حرکتم برآوروپا سیاحتنه حاضرلنمق‌اوله‌جقدر. مدیحه‌ده پك آرزو ایدییور. باقه‌لم طالع مساعد اوله‌جقمی؟ مقصد خلقی کورمك دکل، محصولات فکریه‌لرینی تدقیق ایتمك.

باقی کوزلرکدن اوپر وجوابکه صبرسزلقله انتظار ایدرم. مدیحه‌ده جمله‌یه عرض حرمت ایدر قاردشم افندم نجیبم.

قاردشك
سامی

۲ تشرین‌ثانی ۱۳۳۱

بو بيتمك بيلمز ، طويغو بر سويشدركه اساساً هيچ بر كوزلده‌كی لذت مخصوصه‌يه منفعل واونكله قائم دكلدر بو اولدن بر شمه‌در ، بر عكسدر ، بر روحدر وابسته بر بو روحی نره‌ده كورور ، دويارسه‌ق اونی بای حال سوور .. نم اويله معشوقه‌لرم واردركه بركره كورولش وملامح وجهيه‌لرندن هيچ بری حتی قيافتی خاطرمده قالمامشدر . فقط اوبنده اوياندیردیغی بنده احيا ايتديكی آهنك ايله ابدياً برحياتدر بن بيليورم كه الك كوزل بر وجوده نه قدر مجلوب اولورسه‌م اوله‌يم عين زمانده عينی ولكه دها شدتلی بر محبتله ايكنجی بر كوزلی ، حتی اوچنجيسی دردنجيسی بيكنجيسنی‌ده سوه‌جكم . وفقط حسمك . بو محبتده هيچ بر دخلی اولمديغندن ، هيچ برينه قارشی خيانت كبی ، حتی صورت منجرده‌ده برنی ديكرندن آز سوملك كبی بر جهيدده بولنميه‌جغم ... — چنارده بويله هر كوزلی جبلی برمحبتله سوديكمی پرنسسه يازمشدم . شمدی اونكله‌ده هپ بوندن بحث ايدييورز .. ايسترسه‌ك سكا اوپارچه‌لری يازارم .. امتحانلر بنسين‌ده اووقت ، دها ای اولمازمی ؟

يانيده كورديكمز ملكسيمايه تصادف ايتدكجه واونی روحاً سلاملادقجه بنی‌ده خاطرلا . هيچ اولمازسه اوكا قارشی بنده بوخاطره‌لرده ياشايه‌يم . كيم بيلير ، آره‌صيره روحجه أسن هوای محبتده بلكه بويله خاطره‌لرك برعناتی واردر ...

— پرنسسله مخابره‌مز ، دها طوغروسی ، حيات روحيه‌مز شمدی اويله بردوره‌ده‌كه سويله‌مه شاشارسك . ايكيمزده نه‌ياپديغمزی ، ايكيمزده نه‌سويله‌ديكمزی بيلميورز . يقينده غالبا استانبوله كله‌جكم . اووقت بو مكتوبلری سكا اوقورم . يازمقله سويلنمز ، سويلنه‌مز . — غالبا ديدم ، فقط احتياطاً ؛ حقيقتده مطلقا كله‌جكم . چونكه ناظر پاشايه صوك برمراجعتده بولندم . غالبا سوزی اومراجعتك ويرديكی اميددن منبعث بروهم خيالينك الطف افاده‌سيدر . هيچ بزم مراجعتمزه جواب ويرن اولورمی ؟ قوزوم فائقجكم ، حسين جاهده صورسه‌ك آ معاف مديرلرندن بعضيلرينك تحويل وبجايشی ايچون نظارتجه برتشبث وارمی ؟ نم ايچون پاشا برشی ياپمشمی ؟ بيلميورسه طاهر بكدن صورسون . اوصورامازسه سن صور اولمازمی ؟ بوقسه طاهر بكه طارغينميسكز ؟ اوو ، باق ، طاهر بك پك صاف برآدمدر . اوكا دارلمالی‌در . باقی اخوت وعافيت قارده‌شم .

قارده‌شك

سامی

میدیللی ۱۳ حزیران ۳۱۷

قرده‌شم ایکی کوزوم فائقم

۵ حزیران سنه ۳۱۷ تاریخلی مکتوبکی برقاچ کون اول آلدم اوقدر سویندم‌که حالا اوقومقله طویه‌میورم سنك نه‌صمیمی بر لسانك وار . مکتوبکی اوقودقجه بتون روحکی کورمامك ، بتون معصومیتکله سکا صاریلوب اوپمامك قابل دکل. صانکه ماده‌دن بتون بتون مجردسك ، صانکه برروحسك. اوقدر صمیمیسك اوقدر صافسك.. برده‌اتمردیلرکده ، طور افاده‌کده اویله برصوقوقولغانلق وارکه انسانك عادتا قلبنه کیرمك ایستیورسك . وبن‌آرتق سنی کورمش ، سنی قوقلامش‌کبی اولیورم.. قوزوم قرده‌شم بکا هروقت بویله یاز وصمیمیتکله ومعصومیتکله شوهنوز کنج ایکن اختیارلامش ، فطرةً برچوق امل وامیده مشوق ایکن هرامید وامنده محروم اولمش وفقط بتون محرومیتلرینه رغما . اوله برمادیت اچنده‌هروقت تازه وزنده هروقت محتاج ومشتاق برمعنویتله معلول ، شو اختیار ، کنج قرده‌شکی اوقشا ومتسلی ایت .

امین اول‌که بن سنکله ، سنك خولیا واملرکله عادتا کندی شباتمی یاشایورم سنده بن یشایورکبی اولیورم . — بورغازه هیچ چیقمدم یالکز واپورله کابر کچرکن کورودم . اوزاقدن طانیرم . شیمدی خیالم اوراده هپ سکا رفاقت ایدیور... واپوردن برابر چیقیور اسکله‌ده‌کیلره شویله برباقدقدن‌صکره آیریلیورز. دیرکن اونور خیال تجلی ایدیور. بن‌ده سکا اویارق اونی سلاملیورم وایکیمزده عین بر انجذاب پرستشله صارصیله‌رق بر برمزه باقیورز اك درین ، اك اثیری برنشیدهٔ عشق وسودایی بربریمزك کوزلرنده اوقیورز . آه هیچ اولمازسه بونی دویمق ؛ بونی اوقومقده برسعادتدر دکلمی ؟. — بورغازده کزرکن هپ قاردشکی وبنی دوشوندیککه پك طبیعی اوله‌رق ایناندم چونکه بن‌ده نفسمده عینیله بویله دویارم : نه‌وقت کوزل بریره‌کیتسه‌م نه وقت برکوزل کورسه‌م ویاخود نه‌زمان ایی برشی دوشونسه‌م آه سزی ، ایکی قرده‌شلری‌همان یانمده بولمق ایسترم. وسزی بوله‌مینجه ، بومحرومیته قانع اولمق لازم کلنجه بیلسه‌کز نه قدر صیزلارم . بعض طبیعتلر بتون نشئه‌لرینی بتون ذوقلرینی نفسلرینه حصر اتمك ایسترلر . حالبوکه بن بونلری آنجق بشقه‌لرینه دویورمقله ، بشقه‌لرینی‌ده اونلره تشریك ایتمکله دویه بیلیورم . فقط بو بشقه‌لر بنم کبی دویه‌بیله‌جکلردر . بیلیرسك‌که بن پك دورغونیم .. — سن‌ده بویله‌میسك ؟

— سنی بنمسه‌مکده نه‌قدر حقم وارمش .. سومك ، علی‌الاطلاق سومك ، هیچ بر شرط ایله مقید اولمیه‌رق بتون کوزللکاری ، بتون کوزلاری‌سومك .. اوخ ، بونه‌طاتلی‌در. روح ازلی ونامتناهیدر بتون طبیعت محیطه ایله ارتباطی واردر . تجلیات روحیه دیدیکمز شیلر ، بوارتباط ازلی سببیله ، روحمزده اردصره حاصل اولان . هیچ برزمان اکسیلمسی ممکن اولمیان برطاقم آهنکلردرکه اونلرده بالطبع روح وطبیعت قدر نامتناهی‌در بوحال ایله ، بزم ایچون ، یالکز بروجوده حصر حیات ایتمك یالکز بر وجودك ویره‌جکی آهنکلر ایله اکتفا ایتمك ، صکره فطرةً او نامتناهی آهنکاره مستند اولان روحمزی دیکلندیرمك نصل قابل اولور ؟ کوزل برچهره : ماوی کوزلی ، صاری صاچلی بر دلبر ... بونی کورونجه تناسب سیما واندامیله روحمزده برآهنك حاصل اولور واونی سورز صکره وحتی همان او آنده دیکر بر سیما ، سیاه کوزلری وسیاه صاچلریله ، یاخود تماماً اولکی چهره دها سوزوك بر نظر ایله ویاخود دها لوند بر قامتله بزده ینه بر آهنك عشق وهوی اویاندیرر اونی‌ده سورز ..

— صوك زمانده نظیفدن ایکی مکتوب آلدم فقط ایکیسنده‌ده والده مرحومه‌نك مزارندن بحث یوقدی . دون یازدم . فاتی کز مزار ایشی ایچون سندن مکتوب که‌جکنی سویلیوردی ، نه امرك وارسه تبلیغ ایت ، دیدم . جواب کلیرسه ، درحال اجابته باقیلیر.
— آشجی‌مسئله‌سی بردرد . بن‌ده آرایور وبولامیورم. معمافیه تحریده دوامه‌مجبورم. سن شیمدیلك آشجکی ایی قوللانغه ، والدن قاچرمه‌مغه چالیش ، اولمازمی ؟
— قارت‌دوویزیت نمونه‌سی ایچون براز بکلیه‌جکسك ، مطبعهٔ عامره قاریشیق کبی . اوچ درت کون صوکرا مدیری کورور یا نمونه‌یی ویاخود قارتلری کوندریرم . بن نمونه‌یی بکنیرسه‌م البته سن‌ده بکنیرسك .
— کوشك فنا دکل . منظره‌سی البته اوتوردیغك اودن ایی‌در . قیش ایچون سرد ایتدیکك مطالعه‌یك طوغرو، صیقیلیرسه‌ك موقتاً براوه‌چیقار، بهارده ینه‌کوشکه طاشینیرسك.
برده ایکی کونه قدر شیشلیده براپارتمانه طاشینیورز . قاضی کویندن آیریلیورم . فقط مراق ایتمه سزکیلره آره صره اوغرارم حتی برشی لازم اولورسه بکا خبر کوندرمه‌کزی صورت مخصوصه‌ده تنبیه ایده‌جکم . معلومات ویررلرسه قباحت اونلرك اولور . شیشلیده‌کی ئی کورسه‌ك بکنیرسك: طفیلك اپارتمانی صره‌سنده. ایکی یوز متره قدر یوقارده. یکنز درت طرفی آچیق ، ارقه‌سی تا بوغاز ایچنه‌قدر ناظر، اون براوطه‌لی براو . ارقه‌سنده اون اون بش اغاجلی برباغچه‌سی، برده بیوجک اخوری وار . هرشی ایی اما کراسی‌ده ایی: اون لیرا .
شیشلی‌یه کیدیشمه قسماً سنك مکتوبك‌ده سبب‌اولدی . اورادن‌کاغدخانه‌یه برکره دکل، برقاچ کره کیده‌بیله‌جکم : اوراده دائما سنی دوشونه قلبمله ، وحدقهٔ مشفقه‌مك هر زمان ایچون بریقندیرسی الآن خسته کبی . والحاصل هم سنك وهم بن روح محرور ده‌نفوذلرمزه‌سنی محاسنی دویه دویه سیر ایدرم . چوجوقلق دکلمی ؟ رشیدك غایت کوزل بر قصراغی وار . بدنی مقتضا ویرمك اوزره اونی‌ده آلدم . بناءً علیه کاغدخانه‌یه معین وغیر معین زمانلرده ، عقلمه کلدکجه کیده‌بیلیرم . وبناءً علیه او مسیرهٔ بدایعك هرکس کبی معین کونلرده ومعین وقتلرده دکل ، نامعین ساعات واپامندده برزائر پرستشکاری اولاجق ، وهیچ کیمسه‌نك کوره‌مدیکی وطویه‌مدیغی ذوقلرنی‌ده طویه‌بیله‌جکم. دیمك‌که سن‌ده بن‌ده بوسنه‌مستثنا برحیات یاشایه‌جغز . الله ویرده ذوق خیالمزی طالع تلخ ایتمیه .
... بزم مجلسده بری یازمق قابل دکیلدر . شو مکتوب بلکه اون کره قطعه‌یه اوغرادی . کاه وکیدنك آردی آره‌سی کسیلمیور. بو انقطاعات آن بآن یازیدن اولسه‌بیله افاده‌لرك پریشان اولسندن اکلایه‌بیلیرسك. ارتق مکتوبمه ختام ویرییورم . بوقسه بیتمیه‌جك ومکتوبك طرزنی بوزمق بلکه ممکن ویله‌رق مکتوبده تحکه‌جب .
برقاچ کون‌صکره ینه کوروشورز. افراد عائلهٔ محترمه‌که آیری آیری عرض احترامات یله « کریزان » لك کوزلرندن وسنك‌ده هرطرفکدن اوپرم باقی صحت وعافیت قارداشم فائقه
قارنداشك
سامی

٥ نیسان ٣٢٦

ایکی کوزم قارشم فائقم،

دون بصره‌یه قارداشکه بر مکتوب یازدم بوکونده سکا. فقط هرشیدن اول شونی سویلیه‌یم‌که، شیمدی مکتوبلریکی آچوب‌ده تاریخلرینی کورنجه، هم سکا وهم کندیمه قارشی حقیقةً اوتاندم. برنجیسی ١٢ و٢٣ شباط ایکنجیسی‌ده ١٢ مارت تاریخلی. غالبا بونلردن اول کلمش بر مکتوب دها اولاجق‌که اووده براقمشم. سکوتمده هیچ بر معنی اولامیه‌جغنه وجدانك قائلدر. صباحلری بابامك معلوم اولان کتابیله مشغول اولیورم، صکره نظارت ایشلری، صوکرا بویوك وینیلمز بر فتور.. بیلمم‌که دنیایی خوش کوره‌جك هیچ بردقیقه‌م اوله‌جقمی؟ برآن ذوق وشطارت ایچنده هرشیئی اونوتمغه یاخود بکا اویله هرشیئی اونوتدیره‌جق برآن ذوق وشطارته بیلسه‌ك نه‌قدر محتاجم. برآن ایچون کولسه‌م، برآن ایچون فکرم وروحمه برانشراح کلسه نه اولور؟

شیمدی شکایتی براقه‌یمده، تاریخ ومندرجات صره‌سیله، شو ایکی مکتوبکه جواب ویره‌یم:

— حمد اولسون عافیتده اولدیغکی کلن کیدنلردن خبر آلیورم. باخصوص ضیا وبهابکار پك ایی خبرلر ویردیلر. سنك صحتك سنك عافیتك بنمده عافیت وصحتم دیمكدر، اینانیرمیسك بیلمم، حتی دها قیمتداردر. چونکه بن کندیمك هیچ برشی اولابیله‌جکنه نه‌قدر احتمال ویرمزسه‌م، بشقه‌لری ایچون، باخصوص مدیحه ایله برقاچ سودکارم ایچون، اوقدر اندیشه ومراق ایله تتره‌ر وهرکون اونلری دوشونمکله عادتا معذب اولورم. دوقتور باپانك لزوم کوستردیکی مقدار تزایدی انشاالله شیمدی‌یه قدر کچمشسکدر. اوراده ایکن‌ده، بوراده‌ده توصیه ایتدیکم وجهله معلوم اولان شیئه دوشکونلك کوسترمزسه‌ك، مراق ایده‌جك هیچ برشیئك قالماز وبلکه شیمدی صحتك قیمتنی اوکرندیکك ایچون، اولکندن دها قوتلی ودها صحیح اولورسك. لذت، کثرتده دکل، ندرتده؛ وصالده دکل، حسرتده‌در. عفت دیمك، دنیاده هیچ برشیئه مغلوب اولمامق دیمكدر. معناً هرکسدن یوکسك اولانلر، ماده‌ده اویوکسکلکی محافظه ایتملیدر.

— نظیفدن صوك زمانلرده ایکی مکتوب آلدم، بنده ایکی مکتوب کوندردم. اولدن براز راحتسز اولمش، شیمدی ایی‌در. تلاش ایده‌جك هیچ برشیئی یوقدر. بن آنك بویله از بر زمان ظرفنده بصره‌دن انفکاك ایتمسی فکرنده دکلم. حتی کندیسنه‌ده اویله یازدم. لااقل ایکی سنه اوراده قالمالی وبصره‌یی اعمار واحیا ایتملیسك دیدم. همشیره خانمه کچن کون برمکتوبدن اکلادیغمه کوره نظیف‌ده بویله دوشونیور. بصره شیمدی صیجاقدر، یازین البته دها صیجاق اولور فقط عماره ومنتفك طرفلرینه کیده‌رك اك صیجاق زمانلری اوراده کچرمك ممکندر. حتی بغداده‌ده کیده‌بیلیر.

— بنی‌وبزی مدللویه دعوت ایدیورسك فقط بنم شیمدی برطرفه قیملدانه‌جق زمانم دکل. بابامك محاکمه‌سنی باصدیرمغه باشلایه‌جغم. حتی شیمدی مطبعه‌دن کلدم. اقشام اوستی تکرار اوغرایه‌جغم. ابوالضیاده باصدیریورم. اون بش‌فورمه برفاسیکول اولاجق. وبرفاسیکوله بش غروش قیمت وضع ایده‌جکم. اوجوز اولورسه البته دها زیاده سورولور. محاکمه بنم یازدیغم مقدمه ومحاکمه‌دن اول جریان ایدن استیضاحات ابتدائیه قسمیله تقریباً طقسان فورمه تشکیل ایده‌جك. مقدمه‌ده ٩٢ ـ ٩٣ سنه‌لری حیات سیاسیه‌سنه دائر ایی معلومات وار. بن پك ساده وبیطرف یازدم بابام مدح اوله‌جق برآدمسه، اونی بشقه‌لری درعهده ایتسین. بن ثنا وستایشده بولنه‌مدم. ذاتاً بیلیرسك‌که نه اوکمکی نه‌ده اوکونمکی بیلیرم.

هوالر پك زیاده صوغودی . بوراده اوچ كوندر اورته‌لق طوكیور . هله بوكون هرطرف طوپراق ایچنده. برهانیه‌ده دها زیاده صوؤق اوله‌جق. بایرامه هیچ بریره كیده‌میه‌جكم اولا مدیحه‌یی یالكز براقق ممكن اوله‌میه‌جق . برابر كتیرمكده مشكل صكره بودجه اوقدر بربادكه حتی قایق پاره‌سی یوق .

انی بال وار ایسته‌مسك دیه صوریورسك عمو ایدرسك اما بو سؤاله حاجت یوقدی . بالی چوق سورم باخصوص ایسی اولورسه هرصباح غالبا یارم اوقه بالله معدهٔ عاجزانه‌می طلا ایتمك لطفنده بولنه‌بیلیرم. كوندر وهیچ اولمازسه درت بش تنكه كوندر. باقی كوزلركدن اوپر ومكتوبلرینی كتیرم . الهن واقارسقه ایچون برمنظومه یازدم كه شیمدی‌یه قدر یازدیغم شیلرك الك اوزونی‌در . الهن واقارسقونی بیلمم خاطرلارمیسك؟ رومانیا ولیعهدیله سویشمش اولان وصكره بعض احوال سیاسیه سببیله اوله‌مین رومانیالی قیزكه بزه پرنسس اوندن بحث ایتمشدی . برقاچ مجموعهٔ اشعاری وار. حقیقةً عاشق وحقیقةً شاعر. منظومه‌یی ترجمه ایده‌جك وپرنسس واسطه‌سیله مخاطبه‌سنه كوندره‌جكم . بكا بر منظومه دها كوندررسه‌ك سكاده برصورتنی یوللارم اكلادكمی؟ باقی مكتوب وعافیت قاردشم عزیزم

قردشك

سامی

میدیللی ١٠ كانون ثانی ٣٢٢

ایكی كوزم قارداشم فائقم ،

١ كانون ثانی ٣٢٢ تاریخلی مكتوبكله شعریكی آلدم . وقتیله جواب ویرمدیكك ایچون عادتاجانم صقیلمشدی . حتی نجیبه یازدیغم مكتوبده آرتق سكا شعر كوندرمیه‌جكمی سویله‌مشدم . شیمدی باریشدم مستریح اول . فقط بردها آیلرجه صوصمه .

شعرك كوزل . سنك علی‌العموم یازدیغك شیلره وبالخاصه بو اثربكه دائر بعض مطالعاتم واركه اونلری بوش بر كونمده اوزون اوزادی‌یه یازارم . شوقدر سویله‌یمكه سن پارچه پارچه شعرلر یازمغه دكل ، بزم قلاسیك اسلوبی اختیار ایتمك شرطیله ، اپوپه‌لر ، یعنی وقایع عظیمهٔ تاریخیه یازمغه چالیشمالیسك . بزم قلاسیك اسلوب دیمكدن مقصدم «شیخ غالب»ك «اسكدارلی عونی بك»ك ، «كمال»ك ، وحتی حامدك اسلوبی‌در . الحاصل pompeux و pur براسلوب . «حسن وعشق» كبی مخیل برشی‌ده پك كوزل یازارسك . فقط بزم شمدیكی اسلوب بیانك قیریقلقلرینی ، «و» لرینی ، ومكرراتنی برطرفه براقملی . كوچك بر منظومه‌ده اساساً قیریق ودوكوك برحالت روحیه‌یی تصویر ایدن برمنظومه‌ده بوكبی مسامحات بعضاً حتی پك طوغرو اولیور چونكه او حالت روحیه ایله متناسب بولنیور فقط انواع خیالات ایله مزین اولان براثرده پك بیوك برقصور كبی كورولیور . حسده برانكسار ، بر هیجان پك طبیعیدر فقط خیال پروزسز ، صاف وداعما متعالی اولملی ، هیچ برسكونه ، هیچ بر عارضه‌یه ، حتی هیچ بر تكراره اوغرامه‌دن داعما یوكسلملیدر . ثروت خیاله یاقیشان ثروت اسلوبدر فقر بیان دكل‌در . ایشته شو قدر سویله‌یم دیركن ینه اپی برشی سویلمش اولدم ایلروده دها اوزون سویلرم .

بنم شعره دائر پك غریب برادعاده بولندیغمی سویلیورسك شعر مكمل اولدقجه ناقص اولور ویاخود بر آز ناقص اولدقجه مكمل اولاماز كبی بعض نظریه‌لر سرد ایتمشم . بونلر نظریه دكل ، برر حقیقت‌در . چونكه كمال Perfection دیمك دكلدر . و Perfection ده هیچ بر كمال یوق‌در . برشیئی پارفه Parfait كورمك یعنی Perfection ده كورمك جهالته ، فكراً ، حساً وخیالاً محدودیته متوقف‌در . Borné اولمیانلر هیچ برشیئی پارفه كورمز ، هرشیده داعما برنقصان ، براكسیكلك ، بردوشوكلك ، برزواللیلق بولور ، وایشته بالخاصه بو نقصان ، بو اكسیكلك ، بو دوشوكلك ، بو زواللیلق سببیله‌در كه او شیئی سوز ـ بوراده‌كی شی صنعته متعلق شی‌در ـ شمدی شو مكمل اولدقجه ناقص اولور ، ویاخود براز ناقص اولدقجه مكمل اولاماز دیمكله نه قصد ایتدیكمی آكلادكمی ؟

بنده‌كی اهمالی مؤاخذه ایدیور ومع‌مافیه حس وفكریمه اساساً مشارك اولدیغكی سویلیورسك . اولا بیلمم كه سكا كوندردیكم منظومه‌نك نره‌سنده براهمال واردی . مع‌مافیه بو اولسه اولسه بر بلاغت اهمالی اوله‌جق . بن بلیغ دكلیم واولامام . فصاحت وبلاغت بر ثروتدر كه او بنده یوق . صكره بن قوی بر وجود ایچنده عصبی بر حسه مالكم . قوتلی وقانلی وفقط عصبی آدملرك آثار حسیه‌سی‌ده مطلقا تتره‌ك ، مطلقا اهتزازلی ، وبناءً علیه مطلقا براز قیریق وبراز دوكوك اولور . اعتراف ایدرم كه مخیله‌م پك ضعیفدر اوزون دوشونمك دكل ، حتی برحسی اوزون اوزادی‌یه تعقیب ایتمك الده دكلدر . وبن برشیئی حس ایدنجه نه اولورسه‌م ونه حاله كلیرسه‌م ایشته اونی ، او حالی یازارم ، یعنی یازمغه چالیشیرم بوقدر . بنده فصاحت وبلاغت آرامامملی وایسته‌مه‌ملیدر چونكه بولنه‌ماز ، چونكه اولاماز . نه‌یسه بونی‌ده شمدیلك بوراده براقه‌یم ......

میدیللی ۱۱ تشرین اول ۳۲۲

ایکی کوزم قاردشم فائقم

استانبولدن چکدیکم تلغراف اوزرینه ولا میدیلیده برمکتوبکی وصکره‌ده بکا ردوسده یتیشن ایکنجی مکتوبکله ملفوفی اولان اون‌لیرالق چکی آلمشدم. میدیللیدن ردوسه ردوسدن ساقز ولزمیره وازمیرده برهفته قدر قالارق اوته‌بری آلدقدن صکره میدیللی‌یه کیدوب کلمك رمضاندن ایکی کون اول بورایه عودت ایده‌بیلدیکم ایچون بر طرفدن او طوتوب یرلشمك برطرفدن‌ده رمضان تلاشنه دوشمك کبی بیك درلو زحمت وکلفت ایچنده سکا جواب ویره‌جك وقت بولامدم. عفو ایدرسك بن قصوری اعتراف ایدییورم. معمافیه سن‌ده بنی معذور کورملیسك. بیلیرسك‌که ویاخود بیلملیسك‌که بن وفاسز برآدم دکلم. باخصوص انکار ایده‌مزسك که شو اثناده دنیانك اك ذهنی یورغون واك قلبی کوسکون بر ادمی ینه بنم. طوتوله‌جق هیچ بریرم یوق‌که تعریض ومؤاخذه ایله خیرپالایه‌جقسك.

بندن اوزون مکتوب ایستیوردك. رمضانده برشی یازامیه‌جغمی بیلیرسك بایرامدن صکره انشاالله اوزون اوزادی‌یه کوروشورز. معمافیه بایرامه قدر آره صره ینه یازاجغمی وعد ایدرم.

استانبولدن برآرالق بروسه‌یه کیتمشدم. برهفته قدر اوراده قالدم. قاردشمزده مسافر اولدم‌کزدك قونوشدق. فلکدن برقاچ کون دها چالمش‌ولدق. اوراده سنسز وسنکله برابر مسعود وشاطر، کریان ونالان نه‌قدر زمان‌کچردمسه هپسنی بربربتون عذوبت‌ومرارتیله تکرار یاشادم. اوکچمش واولمش زمانلری بویله تکرار یاشامق بکا اولدکدن صکره دنیایه کلمك کبی برحس ویردی‌که بونی ممکن دکل تعریف ایده‌مم.

ردوسدن عودت ایده‌لی برهفته‌اولدی. والی حضرتلریله کوروشدم پك ای ذات. قیشی بوراده کچیرمکلکمه مساعده بیوردیلر. یازین‌ده غالبا کندیلری کله‌جکلر بناءً علیه کله‌جك قیشه قدر بوراده‌یز. باقه‌لم اوزمانه قدر مولا نه‌کوستر. بشقه یره تحویل ایده‌مز ویاخود یاوری طالعله براز روی سعادت کوره‌مزسه‌م ینه ردوسه کیدرم. اون درت اون بش سنه‌دنبری هرکون برفلاکت ایچنده یووارلاندق، هرکون بر ضربهٔ قهر وتدمیر ایله سوروم سوروم سورونه‌رك نه‌لر چکدیکمی مادةً ومعناً نه قدر ییپراندیغمی بن بیلیرم. یاربی نه اولور، برازده حضور وراحت کورسه‌م، برکون بر دقیقه‌ده اوچ، ایشته هیچ بر دردم هیچ برکدرم یوق دیسه‌م. شکایت دکل بن لطف وعنایتکه ینه متشکریم فقط نه اولور شکر ومنتم دها زیاده اولسه‌وسکا عذاب ایچنده دکل، رفاه وسعادت ایچنده حمدوشکر ایتسه‌م...

شو مکتوبی اقشامله یاتسو آراسنده یازییورم فقط نه‌قدر اولسه اوروج کیفی باقی. اونك ایچون قصوریه باقه. باخصوص نمازه قالقه‌جغم صکره‌ده طولو معده‌می برازخفیفلتمك ایچون سوقاق سوقاق کزه‌جکم.

شعر یازمیورسك؟ هانیا بکا برچوق شی کونده‌ره‌جکدك؟.........

اذان اوقونیور وداع ایده‌یم. یقینده انشاالله ینه کوروشورز. بکا هر حالده جواب ویر وشعرلو کوندر ایی قاردشم. باقی دعا وحرمت

قاردشك

سامی

— آه المزه بر ثروت کچسه‌ده طولی پك آزالمش اولان بر قاچ سنه‌لك حیاتمزی برآز ایی کچیرسه‌ك . . . ینه ایشته طاش اوجاغی خاطرمه کلدی . یوقمی ؟ برشی یوقمی ؟ واولیه‌جقمی ؟ کور اولاسی شمندوفر تحویلاتی .. اوندن‌ده برشی اصابت ایتمیورکه. معاش، اواقوات یومیه‌یه بیله داره دار یتیشیور . — برایکی منظومه یازدم فقط اولا، سن وقاردشك برر شعر کوندرمدکجه ، ممکن دکل . اسمرینی بیله اوکرنه‌مزسکز ....

قاردشکك سنك وسعیدك کوزلرکزدن اوپرم قاردشم . مکتوبکی بکلرم وخبرلر ، ایی خبرلر ایسترم. نظیفه‌ده یازسین باقی عافیت وصحت .

قاردشك

سامی

میدیللی ۲۳ کانون اول ۳۱۹

عزیزم فائق ،

۱۵ تشرین اول ۳۱۹ تاریخلی مکتوبکی آلمشدم . اوآرالق جواب یازامدمدی . فقط برقارت کوندرەرك حیاتمدن خبر ویردیکم کبی صکره برقارت دها کوندردم . سن بونلرك ایکیسنەده جواب ویرمدك !.. بندن مکتوبمی بکلیوردك ؟ هایدی بویله دیەلم . فقط بو انتظار اونلره جواب ویرمکه مانع اولملیمیدی ؟ صوردیغم شیلره نیچون جواب ویرمدك ؟ نجه مهمدی که صوردم .. نەیسه تقاضایی برطرفه براقەلم‌ده اولا صوردقلرمه سریعاً جواب ویر . بربرمزله مخابره ایدەمدیکمز ایچون نەقدر شکایت ایتسەك حقمز وار . بن بروسەدن چیقدیغم زمان بوقدر اهمال ایدیلەجکمی هیچ امید ایتمیەرك چیقمش ، بو بر افتراق صوریدر ، بزینه هرزمان براب اولاجغز دییەرك بو تباعد ظاهری یە قاتلانمشدم . بن هیچ بریکزه مقیس دکلم : طبعا اوقدر بیکسم ، اوقدر یالکزیم که دائما بر رفاقته ، دائما برحسن نظره شدتله محتاجم . شیمدی مثلا یانمده بولنان برآرقداشم برازده بشقه طرفه باقسه براز بشقه برشیله مشغول اولسه ، بن ، درحال ، الك بیچاره بر یالکزلغه دوشمش برزواللی اولور واوتانمسەم آغلارم . اوح ، ایکی سنەدن بری ردوسده ومدللیده بو یالکزلق حسیله نەقدر ازلدیکمی وفقط اوکا مغلوب اولمامق ، وقوای جسمانیەمی بتون بوتأثراتك اوستنده طوتمق ایچون نەقدر چالیشدیغمی بیلسەکز ... یالکزشو اولدی‌که براز دها قسوتناك ومقسی اولدم . برازده آقارم چوغالدی . برسنه دها بویله کچرسه صاقالم بیغم بم بیاض اولەجق . نەیسه کچەلم . اوت ، بروسەدن چیقارکن نظیفی دائما اوقویەجغم ، او بندن آیرلمامش کبی اولاجغم امیدیلەچیقمشدم . برزمان یازیشدق صکره بن‌ده ، اوده ، اوت ایکیمزده ، یاواش یاواش صوصدق . غالبا نظیف بندن دها زیاده صوصدی . صورسەك سببلری واردی . واقعا اویله ایدی . صکره او سببلر قالقدی . نەیاپەلم که او حالا صوصیور . بوسکوتده بر قانون طبیعی کورمك پك چیرکین دکلمی ؟ نەیسه ، باق ، سن‌ده ، اوکا دوندك ، سن‌ده برشی یازماز اولدك !.. بکا کانجه بن چوجوق کبی‌یم . فقط سز یازار و یازمق آرزوسنی ظهار واثبات ایدرسەکز بن هیچ بروقت صوصمام . بعضاً سکوت ایدرم بو . مطلقا سزه قارشی برانفعالدن ناشیدر . یوقسه نه تنبللکدر ونەده بشقه برسبب واردر واولابیلیر . مثلا سکا قارشی منفعلم وسنی کورنجەیه قدر بوانفعالم کچمیەجك . البته خاطرکده‌در سندن برصورتله « اثیربکزوشعر » ك بررسمنی الده ایتمك و بکا کوندرمك نیازنده بولنمشدم . جواب اولەرق یازدیغك سوزلر ، حتی بومناسبتله استانبولده ایکن المش اولدیغم ایکی اوچ خانم رسمی حقنده‌کی مطالعاتك بنی اوقدر قیردی‌که ، بوکون بیله ، سکا بو سطرلری یازارکن ، باغراجغم کلیور . کندیمی ضبط ایدەمیورم . بن مادیتپرست اولمشم بندن بویلەشیلر بکلنمزمش صکره او خانملری‌ده مسخرەیه چویرمشم ، اویلەمی ؟ ایستەین ، بکا بویله یازان برذاته ، بنی بویله کورن برروحه نه جواب ویرر ، نه یزابیلیرم . وحتی بوکون‌ده نه یازابیلیرم . نەیسه بونی‌ده کچەلم ... سویلدم یا ، بنم آرەصره سکوتم انجق برانفعالدندر . صوصدمی ، بونی آکلاملی وحقیقةً بنی اوقومق ایستیورسەکز اوشنمەملی ایکی اوچ کره دها یازملی . انفعالم زائل اولسه بیله شدتی کچر ، درحال جواب ویریرم . فقط بنی اوقومق ایستیورسەکز بویله یاپملی دیمك غریب بر تحکمدر . سکا بوقدر مماشات ایتمکه نه مجبوریتمز وارده دییەبیلیرسکز . اوزمان بکا صوصمق وبوینمی بوکمکدن بشقه یاپەجق برشی قالماز ....

« وميل عائله ، سودا وابتلای وطن
« نشان فکر وذکا . . . .   [۱]

اوت عشقك تضمن ایتدیکی حس بودر، بونلرك هپسیدر . وقادین عشقنی‌ده، یالکز اوبیوك عشقك برحسی کبی ترنم ایتملیدر . بن بویله دوشونیورم . — کچنلرده برامیددورادور ایله بردورهٔ بحران کچردیکك صره‌ده بنی پك چوق ارادیغکی سویلیورسك براز صکره سکا قدر کله‌جکدم دیمه‌ك باشقه برمعنایه حمل ایده‌جکدم . بوبحران نه ایدی سویلرمیسك ؟

— بن‌ده اکثریا برشیدن‌ممنون اولنجه ویاخود روحمی محظوظ ایدن بروظیفه‌یی اکمال ایدنجه بویله همان کزمك ایسترم . کزینتی حظ وذوقه برکنیشلك ویرییور . بوحسی تحلیل ایسترسه‌ه ؛ براز اوزون اوله‌جق . صکره یازارم . — بورالرده بن بهار فلان کوزمیورم . « کلمش اما نیاه‌یم ... » نم‌ده نقراتمدر . هرسیل محاسنك موجات رنکارنکی ایچنده نم خیالمی‌ده دولاشدیرمق ، نم هجرانمی‌ده تهزیز ایتمك ، باق بوکا تشکر ایدرم . آفرین فائقم، بو ، نم روحمه برجمیله اولورکه سندن هروقت بکلرم . —

— أوت ، آرتق شعر وآهنکدن بحث ایده‌بیلیرم . فقط براز دها صکره باق سکا نه‌لر کوندره‌جکم . — ایکنجی مکتوبکی بورایه کلدلی بوکونه قدر اوچ مکتوبکی آلدم‌که ایکیسنك جوابی ایشته بونده‌در . برینه‌ده اوجله جواب ویرمشدم ....

— باقی کوزلرکدن اوپر وشعرلریکه ، تنزهلرکله مشهوداتکه‌دائر مکتوبلرکه کمال‌تهالکله منتظر اولورم قاردشم ایکی کوزم .

قاردشك
سامی

---

[۱] فائق عالی

میدیللی ، ٢٤ نیسان ٣١٩

قاردشم ایکی کوزم فائقم .

١٩ نیسان تاریخلی مکتوبکزی دون آلدم . اولکی مکتوبکزله برابر ایکیسنه‌ده بوکون جواب ویره‌جکم ؛ اولا برنجیسندن باشلایه‌جغم : — اوت نه سنك ونه‌ده قاردشمزك بنی اونوته‌جغکزه مقدس طالیعکز شباره هیچ هیچ برزمان خیانت ایتمه‌جککزه بنده قانع وقائم . سزی ، ایکیکزی‌ده پك ای طانیرم . نسیان وخیانت فکرلری هیچ خاطریمه کلمز . سکا بن یازمامشدم . سنده مقابله ایدیوردك . فقط نظیفه یازدم ، اوچون جواب ویرمیور وویرمدی .. اونی بکا یازمه‌دن منع ایده‌جك هیچ بر لزوم معقول اولاماز اهمال ایدییور وایشته بواهماله کوجنیورم . نه‌یسه بکله‌یه‌لم ..

— تشکر ایدرم ، سنك شعرلریکزی اوقومه‌م سنجه برشرف ایمش ، بو براز فضله . صفوتکزی وتوجهکزی بیلمسه‌م ، بوکا « آلای » دیردم . اوو ، یوق ، بن بوقدر مهم برآدم اولامام .. — منظومه‌کزی اوقودم کچن کونکی قارتمده‌ده سویلدیکم کبی ، صوك ایکی‌پارچه پك کوزل یالکز «ماهتاب مذاب اولان کوزلر»ی آکلامدم. منظومه‌یه براسم بولدم : ایکی همراه ... بر trouvaille دکاسه‌ده موضوعه مناسب بیلمم بکنیرمیسك ؟

— آه نه قدر ایستردم ، ممکن اولسه‌ده اوقصیدهٔ عشق وشبابی برلکده اوقوسه‌ق . بیلمم خاطرکده قالدیمی ، سکا برزمان یازمشدم ، بن سنك بعض شعرلرکده کندی تمایلات شبابمی بولور ، سنکله عادتا کنجلکمی . کنجلکده‌کی حسلریمی یاشارم دیمشدم . بو ، پك طوغرودر . درجهٔ آرزو واشتیاقمی بوندن آکلارسك . انشاالله برکون اولورکه کوروشور واوقورز . اصل بنلککزی ، آمالکزی ، تمایلاتکزی ، خیالاتکزی وخصوصیله عشقکزی ، هیچ برانسانك دها زیاده‌سنی . دها یوکسکنی ادعا ایده‌میه‌جکی عشقکزی اوقصیده‌ده کوره‌جکمشم . سنلککزی ، آمالکزی ، تمایلاتکزی وخصوصیله عشقکزی آکلارم ، فقط هیچ بر انسانك دها زیاده‌سنی ، دها یوکسکنی ادعا ایده‌میه‌جکی عشقکزی .. بونده براز خود پرست کبیسك . . اولا ظن ایدرم‌که هرکس بویله دوشونور .. صکره عشق ، یالکز « حوادن ابتدا ایدرك بوکون افق محاسنك عالی برر ستارهٔ اعجازی اولان یاخود الك چوق اوزاق عصرلرك صفحاتنده انجلا بوله‌جق قادینلرك الك دلرباسی ، الك کوزلی » ایچون طویولان حس دکلدر ؛ بو ، بیوك ومطلق عشقك موقت برمسیرهٔ الهامی‌در . الك دلبر ، والك کوزل قادین ، خایر ، بومطلق عشق ایچون پك کوچوك ، پك بایاغی برشی‌در. عشق بویله بایاغی برشیئه ومنحصراً ایکله‌یه‌مز . الك دلربا ، الك کوزل قادین ، نه‌دراو ؟ قادین دکمی ؟ بتون حس عشقی ، بتون عشقی اونصل جامع اولور ؟ روح یالکز قادینده‌می کوزللکلر بولور . یاخود بتون کوزللکلر یالکز قادینده‌میدر؟ قادین عشقی هرحالده بر volupté در . قاردشلك ودوستلق حسلری ، بیوك عشقك بویولده‌کی تجلیلری ، قادین عشقندن صاف‌در والبته اوندن چوق بیوك‌در . دوست برقادین ، اوح ، بونی اکلارم . فقط بوده ینه بتون عشق دکلدر ودوست قادین عشقی ، بتون کوزل قادینلره ، کلمش وکله‌جك بتون کوزل قادینلره شاملدر. سن بوعشقدن بحث ایدییورسه‌ك الك دلرباسنی ، الك کوزلنی آرامه‌کزی بر درجه‌یه قدر عفو ایدرم . بوکون بنم روحمی ، روحمك برحسنی اکلایه‌جق ، روحمله برزمان ایچون هم آهنك اوله‌جق بردوست قادین ، ایشته بنده بوتون دوست قادین عشقنی یاشاتیر ...

« بوتون بدایع اشیایه قارشی حس اولنان
« تمایلات صمیمیه ، حب ذات وحیات

بوراده بهار فنا دكل ، فقط معلوم‌یا بز استفاده ایده‌میورز . بن ظن ایدییورم‌که سمایی مکتب دیوارلری آراسندن تماشا ایتمك، اونك « فیوض بهاراندن دوكدیكی برر قطرۀمینا »يی مص ایتمك ، پرفیض بهار اولان طبیعتك ایچنه آتلمقدن یكدر . فیض چوق اولنجه روحه غنا كلیور : ذوق ، تملك تامدن زیاده، حس حرماندەدر، بلكه‌ده یالكز بوده‌در ....

كوزلركدن اوپر وجوابكی بكلرم قاردشم .

قاردشك

سامی

فائق عالی بکه مکتوبلرندن :

بروسه ۱۵ مایس ۳۱٦

قاردشم فائقم ،

مکتوبکزی کمال ممنونیتله اوقودم. سنکله مخابره ایتمك ، بیلسه‌ڭ بنی‌ده نه‌قدرمتسلی‌ایدییور. بوکا . دیدیکك کبی . دها اول باشلامه‌لی‌ق البته دها ای اولوردی . فقط تلافئ مافات‌ده الزده دکلمی ؟ شو آرالق سن براز مشغولسك ، امتحانلر بیتنجه اوزون اوزون کوروشورز؛ ادبیاته ، شعره ، « استه‌تیك » ه باخصوص کندیمزه ، کندیلکلریمزه دائر بیلدکلرمزی ، بیلمدکلریمزی بربریمزه یازار ، برابر مطالعه ایدرز ، اولمازمی ؟

— واهمه‌لر حقنده‌کی فکریمی طوغرو بولیورسك ، اوت او اویله‌در؛ سنڭ ویاخود سنك کبی برقاچ خسته‌نك مثلا چالوب اوینامه‌دن ذوق آلاماسی دائما وهم اچنده یاشامکزدن، حقیقتله مماس اوله‌رق حیوانیتکزی اویاندیرمامکزدن ناشیدر ؛ برکره تمایلات نفسانیه‌کزه براز متابعته ، کندیکزی حیاتك ویره‌بیلدیکی اذواق مادیه‌یی طاتمغه، حیاتکزه اوذوقلری‌ده قاریشدیرمغه‌موفق اولسه‌کز، عصمت روحکزه‌هیچ برخلل کلمامکله برابر، سزده یاشارسکز. بن اولك كه صاحب بر روح ... منسوب ... ایچون ، برچوق خصوصیتله بوکا قسماً اولدیرلمکه محتاجدر . یوقسه الی‌الابد مضطرب اولمقدن قورتولماز . اونی بوحاله قویه‌نك باشلیجه چاره‌سی‌ده اذواق مادیه‌یی تحصیلده‌در . حیات ، روح ایله ماده‌نك محصول مشترکی دکلیدر ؛ اوحالده ، سز ماده‌یی نیچون اهمال ایدرسکز ؟ روح، بوعالمده یالکز یاشایه‌بیلسه، وجودده حلول ایتمزدی . دیمك‌که روحی ماده‌دن تجرید ایتمك ، اونی یاشاتمامقدر. برده‌اذواق روحیه دیدیکمز شیلر ، اینجه تحلیل ایدرسه‌کز کوروسکزکه ، بر طاقم اذواق مادیه ایله مترافقدر ، ویاخود قابل مرافقتدر ، وقیمتی‌ده بوندن ناشیدر وبونکله متناسبدر . بناءً علیه سز ماده‌یی اهمال ایتدکجه برزمان کلیرکه ، روحکزده بتون قابلیت تلذذیه‌سنی غائب‌ایدر، هر شیدن مضطرب، هرشیدن مجروح‌اولورسکز، یاخود هرشیئه mortellement indifférent قالیرسکز . بن بونلری نفسمده تجربه ایتدیکم ایچون سویلیورم . سزه‌ده توصیه ایدرم . یاشامق ایچون یاشایك ، بونك ایچون‌ده دائما حیات ایله مماس اولمغه چالیشك . وامین‌اولك‌که غایة خالی . بوشکلیله . دها مونس وده‌ها روحپروردر .

— شعرك پك کوزل . بونلر طبع اولنمقدن زیاده حفظ اولنمغه شایاندر ؛ عوامك آغوش ادراکنه آتلمقده نه معنی وار ؟ بو هفته ثروت فنونده « فاخر » امضاسیله بر شعر کوردم . اونیرکمی ؟ بکا سمانك درینلکلرنده پارلایان اوزاق ، پك اوزاق بر نجم نوطلوع تأثیرینی ویردی . کیمکسه حقیقةً تبریك ایدرم . سعدی بك‌ده پك کوزل یازییور . ساحر بیت موضوعی دها کوزل یازمه‌لیدی . صوڭلرده صوڭ بیت . عمن بتون بر «سمبول» اولمالیدر. بوپك خفیف !.

— عفو ایدرسك ، سیكیرلرم اویناری؛ شمدی لطفیكك مغازه‌سنه كلان آرقداشلره‌ده برچوق سویلندم . سكا حامدك [۱] ضیافتندن بحث ایده‌جكدم . فقط یاپه‌میه‌جغم ، ایكنجی برمكتوبله صكره یازارم ، ویاخود بورایه كلدیككك زمان سویلرم . باقی كوزلركدن اوپرم ، قاردشم . ایكی كوزم .

قاردشك

سامی

[۱] عبدالحق حامد بكی "تجیلا" نعمتشناسان ادبا جانبندن اوصیره‌ده توقاتلیان اوتلنده ویرلمش ضیافت.

وردتم ،

کچن پنجشنبه کونی باشلایان شومکتوبه بوکونه قدر برشی علاوه ایتمك ممکن اولمدی . سببلر مختلف : الك مهمی شوآره‌لق صرف سائقهٔ منفعتله اورته‌یه چیقان بحران . فرقه‌ده مخالف قالانلرك خطاسنی هنوز بیلیورز ، حتی بن ده کچنلرده جاهدك داشنلر وکالتنه انتخابی مناسبتیله شهر امانتنده ومنتخبلره قارشو سویله‌مشدم : قوتك سوء استعمالنه بالذات قوت بیله تحمل ایده‌مز . چوزولور . بوزولور . دیمشدم . شو بحرانه قسماً غرور قوت سبب اولدی ؛ بو، هرکسك عزت نفسنه طوقنان برشیدی ؛ ومع مافیه بوعزت نفسه الك زیاده حرص منفعت ده قاریشدی ، شوکوردیکمز بحرانی انتاج ایتدی . سوزده‌یالکز سلامت وطن ایچون طریق مخالفته صاپانلر آره‌سنده ، یوزده سکسانی ، بن امینم که کندیلری برشی اوله‌مدیغی واوله‌میه‌جغی ایچون ، مخالفتده بولنیور . تحکم چکلمز ؛ فقط تحکمی ازاله ایچون منتظماً چالشمیوبده، کونك برنده بتون مقدرات ملتی صارصه‌جق برنمایشله بویله طریق مخالفته صاپلمز.

دمین یازی یازارکن بنی برایشه کوندردیلر شمدی کلدم لطفیکك مغازه‌سنده یازیورم ، وشمدی نه قدر یازه بیلیرسه‌م اوقدرله قناعت ایده‌جك ومکتوبی پوسته‌یه وره‌جکم .

تحکم چکلمز؛ فقط تحکمی ازاله ایچون منتظماً چالشمیوبده ، کونك برنده بتون مقدرات ملتی صارصه‌جق برنمایشله بویله طریق مخالفته صاپلمز ، دیمشدم اشبو مخالفتك داخل وخارجده نه قدر فنا تأثیر حاصل ایتدیکنی وایده‌جکنی سن پك ایی تخمین ایده‌بیلیرسك ؛ بکا اویله کلیورکه مخالفلر آره‌سنده بونی هیچ تخمین وتصور ایدن اولمامش ایش بربرینی چکه‌مه‌مکدن، حرصدن، منفعتدن متولد ؛ وبوانفعالات اونلری اوقدر کور ایتمش که کندیلرندن وانفعاللرندن بشقه برشی کوره‌مه‌مشلر، وکورمیورلر ، آره‌ده اولدن بری فرقه‌یه مخالف اولانلرك، اجنبیلر وبتون خونهٔ وطنك ده پارماغی ومداخله‌سی وار . بن کچنلرده جمالی کورمشدم ، واوکا ممکن اولدیغی قدر سویلندم؛ اوزواللی‌یی ده بشقه درلو اغوا ایتمشلر .. اکثریت فرقه‌سنده تحکم ایدنلر ، وطنك منافعنه مخالف حرکتده بولنانلر وارسه شخص تعیین ایدرك اونلره هجوم ایتملی، مملکتك یکانه قوتی اولان فرقه‌یی کوچوك دوشوره‌جك حرکتده بولنمامیدی. غزته‌لرده کورمش اوله‌جقسك : حزب جدیدك تکلیف ایتدیکی شیلر ، اونلر نه اولیور ؟ مقصد پك آشکار ، دکلمی ؟ ارکك کبی میدانه چیقوب ، سن شویله یاپیورسك ، سن بویله یاپیورسك دیه حقیقةً فنالق یاپانلری مؤاخذه ایده‌جکلرینه ، وبونی سویله‌مکده برتهلکه وارسه کندینی اوتهلکه‌یه آته‌جقلرینه ، پرده آرقه‌سنه ، برطاقم مطالب ظاهره آرقه‌سنه قاری کبی کیزله‌نوبده ، بویله مملکتی تهلکه‌یه آتمق ، بعضیلرینه کوره جنایت وبعضیلرینه کوره‌ده عفو اولنه‌میه‌جق برحماقتدر . بیلمم که ، نظیف ، کرك مخالف وکرك مخالفلری ایقاظ ایده‌جك ، شو زواللی امتی طریق سلامته چیقاره‌جق وایلروله‌ته‌جك بر آدم چیقمیه‌جقمی ؟ نجه بویله بر آدم چیقمازسه فلاح ونجات پك کوچ اوله‌جق وبلکه‌ده ممکن اولیه‌جق . . بن یالکز کندمده بوقوتی وعلم وادراکمده بویله برقدرت ارشادی کوره‌میورم ؛ کورسه‌م، قاردشمك باشنه یمین ایدرم که بردقیقه طورمم ، وکندیمی هرتهلکه‌یه آتارم . نه یاپه‌یم ، آرقداشم یوق ، فکریمك صحیح اولوب اولمدیغنی بکا آکلاته‌جق بررفیقم ، برمشاورم یوق . صکره بر آدم ، بن نه یاپه‌بیلیرم ؟ آه برقاچ کشی اولسه‌ق ، ووطن ایچون حقیقی برجهاده چیقسه‌ق . . . نه‌یسه صوصه‌یم ، وباقالم مولا نه کوستره‌جك .

— سکا آره‌صیره کتاب کوندرمکی وعد ایدرم بوکونلرده کتابجی‌یه اوغرایه‌مدم . برهفته‌یه ونهایت اون کونه قدر ایلك کتابی آلیرسك .

— یکی بررسم چیقارتدم، بابامك الك صوك فوطوغرافیسنك قوپیه‌سیله برابر کوندرییورم. بنی بیلنلر رسمی پك رنکین طورلی بولدیلر . سن باقالم نه‌دییه‌جکسك جیب فقیر، فقط هیچ اولمازسه، سیما رنکین.. تسلی ، زوکورد تسلیسی ، دکلمی ؟.

— بصره اوجوزلقدر . اقتصاده رعایت ایدرسه‌ك اپی برشی آرتدیره بیلیرسك . ایکی اوچ سنه پاره بریکدیر وایی بریکون یاپ که بزده استفاده ایده‌لم .

— اپی سویلندم : مکتوبه ، ایلك صحیفه‌ده‌کی تاریخدن‌ده اکلایه‌جغك ۱ نیسانده باشلامشدم ینه ۴ نیسانده بیتره بیلدم آرتق صوصه‌یم وسنی طویه طویه اوپه‌یم قاردشم .

قاردشك

سامی

استانبول ، ۱ نیسان ۳۲۶

ایکی کوزم قارداشم نظیفم ،

۲۲ شباط تاریخلی مکتوبکی کچن کون آلدم . بن ده سکا اوندن درت کون اولکی تاریخ ایله ، هم ده اوزون برمکتوب کوندرمشدم امید ایدرم که عینی زمانده الکه وارمش اولسون . . . بن سنی اوقورکن سنك ده بنی اوقومه‌ك خوش برتصادف اولور . قلبلر دائما برابرکن بویله تصادفلرك حکمی یوق کبی کلیرسه‌ده . نه کبی منحوسه زبون اولانلر ایچون ، ثروت طالعه دلالت ایده‌جك ، برجمیله‌در .

— سعید [۱] اوده ایدی دیدم . سابق خزینه‌لرده آرامش اولاجقسك : توفیقك [۲] استعفاسی مناسبتیله بتون طلبه مکتبی ترك ایتمش سعیدده اکثریته ، وهمان کله تابع اوله‌رق اوده کلمش . رفقاسندن آیرلمنی خوش ایتمه‌مش . اوچ کوندنبری اوده‌در . عموم حقنده نه قرار ویریلیرسه اوده اوقراره تابع اوله‌جق . بنم فکریمی بیلمك ایسترسه‌ك بن ایکی طرفه‌ده قیزغینم . چوجقلر ، بویکی بویله چوجقجه اوتمه البته دها ایی اولوردی .

امراه افندینك « شاعر برینه عالم » تعبیرینی قوللانمسنه بعضلری معنا ویره‌میور . بن بونی پك ایی اکلایورم : بیلمم خاطرکده‌میدر : امراه برزمان « محیط المعارف » مناسبتیله اقدامه مقاله‌لر یازاردی . توفیق ورفقاسی بو یازیلرله اکلنمشلردی . امراه افندی شیمدی فرصتدن بالاستفاده غالبا او آلایلرك سندنی آلمق ایستمش بن اویله ظن ایدییورم . سوزنده بویله برغرض یوقسه ، دها فنا اوتعبیرك نه‌لزومی واردی ؟

— بابامك محاکمه‌سنه یازمق ایستدیکم مقدمه تمام اولسون بیتدی بابامك استیضاحات ابتدائیه تسمیه ایتدیکی تحریری استنطاقی ترقیم ایله مشغولم . بعض تاریخ ، عباره خطالری وار اونلری تصحیح ایدییورم . استیضاحات ابتدائیه‌یی بزم فضلی [۳] استنساخ ایتمشدی . تقریباً ایکی یوز صحیفه طوتیور . اندن صوکرا محاکمه کله‌جك . محاکمه‌نك ایکی یوز صحیفه‌لك قسمی استنساخ ایدلمشدر . بناءً علیه مقدمه ایله برابر الده تقریبا آلتی یوز صحیفه‌لك یازی واردر . اون بش فورمه برفاسیکول اعتباریله نشر ایتمك و برفاسیکول بش غروشه صاتمق ایستیورم ایکی فاسیکول چیقنجه‌یه قدر آلات طرفنی ده دوشونیررم .

مقدمه ، استیضاحات ابتدائیه ومحاکمه تقریباً طقسان فورمه والتی فاسیکول تشکیل ایده‌جك . فورمه‌لر ملکیه مجموعه‌سی بیوکلکنده ، هرصحیفه یکرمی سکز سطرلی اوله‌جق . اوراده باقالم قاچ فاسیکول صاته‌جقسك ؟ .

فائق [٤] صوك مکتوبلرندن برنده ، والده مرحومه برقبر یاپدیریله‌جغنی بونك ایچون سندن بکا برمکتوب کله‌جکنی یازییور . وکتابه اولمق اوزره یازدیغی قطعه‌یی ده کوندرییوردی . سندن حالا برمکتوب کلمدی قبر ، نصل یاپدیریله‌جق . والده مرحومه نرده‌ده ونه‌طرفده مدفوندر . یازده برچاره‌سنه باقالم .

— قاضی کویندن شیشلی‌یه طاشینیورم ترموای یولی اوزرنده بغچه‌لی ووسعتجه براو طوتدم . کراسنی سویلسه‌م قورقارسك : اون لیرا . فقط بوپاره‌یی یالکز بن ویره‌جك دکلیم ، همشیره‌لرله تقسیم ایده‌جکز . نهایت . دعاتکه راحت ایدهم . قاضی کویندن طاشینیورم ، فقط مراق ایتمه . ایکیده برده ینه سزه اوغرارم . برشی لازم اولورسه بکا درحال خبر ویرمکلکیکده آریجه رجا ایده‌جکم .

---

[۱] سلیمان نظیف بکك مخدومی .
[۲] توفیق فکرت مرحوم .
[۳] یوزباشی فضلی بك .
[٤] فائق عالی بك .

دها صکره یا براخلاق کتابی یازاجغم ویاخود بعض علاوه‌لرله « رسالهٔ حمیدیه » یی ترجمه ایده‌جکم. سن برزمان بکا پسیقولوژی‌یه دائر براثر یازمنی توصیه ایدییوردك. یوقسه اوکامی باشلایه‌یم؛ منطق دیدمده خاطریمه کلدی غالبا سندن ایشیتدمدی پدر مرحومك منطقه دائر براثری اولاجق دکلمی ؟ بکا اوندن برنسخه کوندررمیسك ؟ مأخذم « کریلیئوس فان‌دیك » اسمنده برآمریقالینك عربجه یازلمش براثری اولاجقسه‌ده پدرك اثرندن‌ده استفاده ایدرم اعمال اتمه ، ایمی قاردشم ؟ [*]

فائقدن برشی یازمیورسك برهانیه‌یه عودت ایتدیمی یوقسه حالا بروسه‌ده‌می ؟ سعید نه یاپیور؛ مهندس رشدی‌بك برادرمزك باخاصه کوزلرندن اوپرم بایرام مناسبتیله برقارتلرینی آلدم جواب ویرمك ایچون آره‌دن زمان کچمش اولدیغی کبی برلشمك تلاشی‌ده یازی یازمغه مانع ایدی اونك ایچون جواب ویره‌مدم عفو ایتسینلر کله‌جك بایرامه قصور اتمم .

« سوللی‌پرودوم »ك بتون مجامع اشعارینی کتیرتدیککه پك ایی ایتدك حقیقةً اوقونه‌جق وسویله‌جك برشاعردر . ترجمه ایتدیکك شعری پك کوزل . بن‌ده بالمقابله سکا « الهن واقارسقو » نك برمنظومه‌سنی استنساخ اتمك ایستردم فقط مجموعهٔ اشعاری آرادم آرادمده بولامدم کله‌جك مکتوبله کوندریرم .

باقی کوزلرکدن اوپر واوزون اوزون مکتوبلریکی بکارم قاردشم افندم ایکی کوزم .

قاردشك

سامی

[*] دیاربکرلی سعید پاشا مرحومك منطقه دائر اثری یوقدر .

بوندن طولایی جناب حقه نصل تشکر ایده‌جکمی بیله‌میورم . یا ازمیرده چکدکلرمز ، تام اون ایکی کون واپور بکله‌دك بوکاده بر آرقداشك تدبیرسزلکی سبب اولدی اونی‌ده ایلریده حکایه ایدرم .

سیاحت هر درلو قیددن آزاده اولمق نقطه‌سیله پك خوش بر شیدر فقط بونك ایچون بیوك ، پك بیوك بر ثروت ایستر اوحالده بزهرشی کبی بوپك خوش بر شیدن‌ده محرومز .

ازمیردن ردوسه قدر مصر واپوریله کلدك واپور غایت تمیز و هواده غایت کوزلدی میدیللی - ازمیر سیاحتنده‌کی بتون مشقتلریمزی عادتا اونوتدق و هیچ اولمازسه بو تصادفدن طولایی جناب حقه حمد ایتدك .

بوراده مناسب براو بولدق یرلشیورز قاردشم و بن حمد اولسون ایی‌یز یالکز لندن‌بشقه بر دوشونجه‌مز یوقدر شو قدرکه غالبا یقینده بر مربیه‌یه مالك اولاجغز بیلمم سکا حکایه ایتمشمیدم برچوق سنه اول قاردشمه بر رفیقه بولمنی پرنسسه یازمشدم . اوده اوته‌کنه بریکنه مراجعت ایتدیکی صیره‌ده مادموازل « الن واقارستو » یه‌ده یازمش. الن واقارستو خاطریکه کلیورمی ؟ الن واقارستوده وقتیله کندیسنه مربیه‌لك ایدن « مادام غلادیس توماس» اسمنده بر مادامله کوروشمش و بزه دائر پرنسسدن نه معلومات آلدیسه هپسنی اوکا حکایه ایتمش کونك برنده مادام غلادیس بکا برمکتوب کوندردی و بر رفیقه آرایه‌جغنی وعد ایتدی بالطبع مخابره‌یه باشلادق قاردشمده برایکی مکتوب یازدی مشاهیر صحرورلردن "سیر توماس بارقلای"ك بریکنی وارمش اونی توصیه ایتدی و رسمنی‌ده کوندردی صکره برمکتوب آلدق مع التأسف اقرباسی راضی اولمدیغنی یازیوردی الحاصل برچوق یازیشدق بزانکلیز برقیز ایستیوردق انکلیزلر ایسه میدیللیدن خوشلانمیورمش اونی شمدی آکلایورم چونکه اولسی کون مادام غلادیسدن کلان صوك مکتوبده بر قاچ قیزله کوروشدیکی و بونلرك ردوسه کلمکی ترجیح ایتدکلری بیان اولنیوردی — مرکبك رنکی دکیشدی باش طرفی اوده یازدم دائره‌ده مور مرکب اولدیغی ایچون ماوی ایله دوام ایدیورم عفو ایدرسك دکلمی ؟ — الحاصل مأمولدرکه یقینده بر انکلیز میسیله تشرف ایده‌جکز فقط دهاسی‌وار مادام غلادیس مکتوبلرندن برنده پارسك قیشندن شکایت ایدیور و بعض ذواتك قیشی کچیرمك اوزره کندیسنی مصره دعوت ایتدکلرندن بحث ایدیوردی بزده برای نزاکت یقینده ردوسه کیده‌جکمزی و بزده بر ایکی آی مسافر اوله‌رق اورادن مصره توجه ایده‌بیله‌جکنی یازمش و مع مافیه بالآخره محجوب اولمامق ایچون شرائط حیاتیه‌مزی‌ده برتفصیل آکلاتمشدق قادین ممنون اولمش و یقینده بر میسله برابر کله‌جکنی ایشته اوصوك مکتوبده سویلیور . مادام غلادیس توماس الن واقارستویه مربیه‌لك ایتدیکی صیره‌ده رومانیا قرالیچه‌سیله کسب معارفه ایتمش و منسرالیهانك دوستلغنی قازانمش و بناءً علیه الك مدبدب بر عالم ایچنده یاشامش اولدیغنه کوره بزم اونی نصل آغیرلایه‌بیله‌جکمزی بر درلو کستیره‌میورم اولجه مقدمه‌لر یاپدمسه‌ده بنده دوشونمکدن کندیمی آلامیورم ایشی اولوزینه باغلارز و اونکده صفوت و صمیمیتمزله قناعت ایده‌جکنی امید ایدرز ، اولمازمی ؟ بویله دیورمده بر آز مستریح اولیورم هله باقالم نه اولاجق . دفتر حیاتده بویله بر aventure ده بولونسون .. بزه کله‌جك میس ایچون نه کبی قیدلر وضع ایتدیکمی و کرك اوصیره‌ده و کرك اوندن صکره‌کی مکتوبلرده نه‌لر یازدیغمی بیلسه‌ك ، سن‌ده اوقادین کبی شاشیرردك الله ویرده désillusionnée اولماسه و اولماسه‌ق .

یرلشیورز دیمشدم انشاالله تماماً یرلشنجه اولا شو کتابك [*] ایکنجی قسمنی یازاجغم اوبیتدکدن صکره‌ده بر منطق کتابی ترتیب وتحریر ایده‌جکم امید ایدیورم که ایی برشی اولاجق

[*] علم تربیهٔ اطفال .

ایکی کوزم قارداشم نظیفم ،

۳ تشرین ثانی تاریخلی مکتوبکی ایکی کون اول آلدم . بورایه کلهلی اون بش کون اولدیغی حالده هنوز لایقیله یرلشمك نصیب اولمدیغندن جواب ویرمکده بر آز کجیکدم . مکتوبکه تشکر ایدرم : ایکی و بلکه اوچ سنه اولیورکه سندن بویله اوزون برشی آلمامشدم . سنی اوقومقله نه قدر متلذذ اولدیغمی بیلمهلیسك . سنلرجه صوصمازسك مادام که بر یرده بولنهمیورز باری یازی ایله کوروشهلم و مخابردیه حصر ایدهجکمز زمانلرده منحصراً بزبزه ایچون یاشایهرق حیاتی بر آز طویالم .

بوکون صوردردم مانداپوسته کلش فقط پوسته خانهده پاره اولمدیغی ایچون یارین ویرهجکلرمش . عزمی بك افندی یه یارینکی پوسته ایله طقسان آلتی نسخه کوندرهجکم . اثره ثناخوان اولملری بنی سودکلرندندر [*] . لطف ایدییورلر ، آیریجه بر عریضهده تقدیم ایدهجکم .

ها ، امان نظیف ، سکا ایچون یوز نسخه کوندرمیوبده طقسان آلتی نسخه کوندردیکمی بردرلو آکلایهمامشسك صکرهده بمزوالی منطقله آکلایورسك . دیکله و آکلا : کتابك یکرمی درت دانهسی نه بش کیلو کلیور بش کیلو ، ثقلت ایچون . حالبوکه بزم پوسته ادارهسی بش کیلویه قدر اولان برثقلت ایچون یدی غروش آلیور بردرهم فضله اولدیمی یدی غروش دها ویرمك لازم کلیور . یدی غروش ساحله شمندوفرله مربوط اولان یرلر ایچوندر ساحل اولان یرلرده بش غروش آلیورلر شیمدی آکلادکمی درت کره یکرمی درت طقسان آلتی ایدر یوزه ابلاغ ایچون درت کتاب دها علاوه ایتسهم یدی یی فضله ویرمك ایجاب ایدهجکدی . بکندکمی ؟ امور صرافیه ایله مشغول اولدیغکه کوره بو تصرفم بلکه خوشکه کیدهجکدر .

بوسنهکی ردوس سیاحتنك میدیللیدن ازمیره قدر اولان قسمی پك صقیلانهاولدی میدیللیده خستهلق اولدیغنی سویلشدم بیوك واپورلر اوغرامیوردی کوچك برواپوره بینهرك مسافه قیصه اولدیغی ایچون واپورك کوچك اولمسنده بر بأس کورمهمشدم معاینهٔ طبیه ایچون اورلهیه اوغرادق تحفظخانه دوقتوری اشیالرك تطهیرینه لزوم کلهجکنی سویلدی حالبوکه ایکی اناردده اشیا طولی ایدی صکره بواشیایی قویهجق معونهلر لازمدی اورلهده معونه بولهمدق — امان شو معونه املاسنه صیقیلدم آرتق ماونا یازاجغم — قپودان ازمیره تلغراف چکوب ماونا ایستیهجکنه ازمیره کیدوب ماونا آلمغی ترجیح ایتدی اورلهدن ازمیره کیتدك آچیقده طوردق آجنتهیه قرانتنه ادارهسی واسطهسیله خبر کوندردك آقشامه قدر بکلهدك صباحه طوغرو ماونا کوندریلهجکی وعدیله آقشام اوستی تکرار اورلهیه عودت ایتدك بازار ایرتسی کیجهسی میدیللی یه حرکت ایتمش و صالی کونی صباحلین اورلهیه وارمشدق صالی کونی اورله ایله ازمیر آرهسنده کچدی کیجه ماونالر کلمش صباحلین اشیایی بوشالتمغه باشلادیلر آقشامه قدر سوردی چهارشنبه کونیده اورلهده کچدی کیجه اتلاف الفار نظامنامهسی موجبنجه انبارلرده کوکورد یاقدیلر کیجه اونده بوایش تمام اولسون بیتدی و کوندوز ساعت ایکی رادهلرنده اورادن حرکت ایدرك پنجشنبه کونی ساعت درت رادهلرنده ازمیره واردق وایشته میدیللی جنتهسنك تدبیرسزلکی سببیله میدیللی ایله ازمیر آراسندهکی مسافهیی اوچ کیجه ایکی بچق کونده قطع ایتدك زوالی قارداشم اندن راحتسز اولدیکه .. قمارایه کیرمك قابل دکلدی توقیوردی کوکرتهده قالدق راحتسزلق بوندن نشأت ایتدی تمام اولسون وجودجه متأثر اولدی که

[*] اثر « علم تربیهٔ اطفال » در . عزمی بك ، اوتاریخده بروسه معارف مدیریتندن بولونمش اولان خداوندکار ولایتی والیٔ اسبق عزمی بك افندیدر .

ایکی کوزم قاردشم نظیفم ،

[illegible] مکتوبکی . صکره اکنجیسنی . [illegible] وچنجیسنی آلدم . سنی اوقومقله نه‌قدر متسلی اولدیغمی تعریف ایده‌مم . وار اول قاردشم . سوزلرك پك طوغرو فقط بن‌ده اوقدر ملاکت کوردمکه نه‌یه جمعی بیلامیورم . [illegible] دکل . معماویه [illegible] ده اولوم . [illegible] حاله حمد ایدیورم . متوکل ولاقید [illegible] . [illegible] ایی بر شی‌در وبن بونی یاپه‌بیلیرم ویاپیورم صکره بعضاًده شمدی‌یه قدر چکدکلرمی برر برر صایه‌جغم ، [illegible] ایچون بو قدر فلاکته اوغرامیورسم [illegible] دیه‌جکم [illegible] . صکره ینه استغفار ایدییورم . اوت بن متوکل و صبورم وهر شیئه قارشی ینه حاله شکر ایدییورم . فقط سن ، دوشون ، نظیفم ، بن نه بیچاره ونه طالعسز بر آدمم ! . .

— هوالر حالا دوزه‌له‌مدیکی ایچون والده‌ده دوزه‌له‌میور . یاز کلیرسه بلکه دوزه‌له‌جك ویاخود بن جناب حقدن أیيلك بکلیورم . بو خسته‌لق ایی هوا وایی تغدی ایله قابل تداوی [illegible] ایی [illegible] ایی ایچیرمکه غیرت ایدییورم هوایه‌ده حکم ایده‌بیلسه‌م . یالکز بو المدن کلمیور .

— اون بش کون اول ازمیره کیتدم واون کون قدر اوراده قاله‌رق قاردشمی ایی بر لیلی مکتبه ویردم . مستریح اول . بر مدت آراسنده بولندیغی آدملر اوکا هیچ بر تأثیر اجرا ایده‌مز . شیمدی کیردیکی مکتبدن انشاءالله ممنون اوله‌جق واوراده کوزل کوزل اوقویه‌جقدر . نه یاپه‌یم ، هر شیدن اول اونك عافیتنی دوشونمك ایستدم وجناب حقه متوکل اولدم .

— شیمدی بتون زمانم والده‌یه باقمق وزیاده‌جه صیقیلیرسه‌م همان سوقاغه چیقه‌رق بر آز کزنمك واکثریاده بوراده یکانه محل استراحت اولان شکری آغانك قهوه خانه‌سنه کیدوب [illegible] چوز . [illegible] کونلر بر آز [illegible] . حتی بر ایکی کون [illegible] قورقدم . صکره توکل وارادم [illegible] . شیمدی [illegible] قاردشم مکتبدن ممنون [illegible] هوا [illegible] اوله‌جق . هله والده‌ده یازله برابر کندینی طوپلامغه باشلارسه هیچ بر شیئم قالمیه‌جق .

— بوکونلك بو قدر . بر آز سوقاغه چیقمغه وهوا آلمغه محتاجم . ایکی اوچ کون صکره ینه یازارم . حتی چندرده آلای طرزنده برقطعه یازمشدم اونی‌ده کوندریرم . سکا وطاش اوجاغنه عائد بر شی . . جمله‌یه جملةً عرض احترامات ایدرز . باقی کمال حرمت و محبتله اللرکزدن اوپرم . ومکتوبریکی آلدقجه عادتا تازه حیات بولدیغمدن بنی مکتوبسز براقمامکزی ینه رجا ایدرم قاردشم ایکی‌کوزم .

پنجشنبه ، ۱۰ مارت ۳۲۱ قاردشك

سامی

غروشی خاطرلادم وسندینی آرادم بولدم ایشته کوندریورم . بو سند موجبنجه اوحریفك یوز اغاج زیتونلکی ایکی سنه مدتله بنم تحت استیجارمده‌در . فقط نه‌مه‌لازم بوسنه محصولی آلاجغنی تسویه ایدرسه کافی . کله‌جك سنه‌نککی اونك اولسون . سند سکا کلیوریا نصل ایسترسه‌ك اویله یاپ . هر حالده بنم پاره‌می تحصیل ایت وکوندر . مدانیه قائمقامی بو آدمی طانیر . لوقنطه‌جی طناش‌ده بیلیر . اوراده کیمه صورارسه‌ڭ کوستررلر . مدانیه‌یه ایندیکك زمان بولدور وایسترسه‌ك محصولی صاته‌رق پاره‌می کوندر . [١]

— برادر ، سندن برشی رجا ایده‌جکم ، عمان یاپه‌جقسك : دوقتور شهرلیان افندی‌یی کوررسك . او والده‌یه صول طرفنه عارض اولان بر نوع پارلیزی ایچون شیشه ایچنده آوروپه‌دن کلمه قیرمزی رنکلی برحاب ویرمشدی‌که پك ایی کلشدی . ایپودلی بروملی برشی اوله‌جق . شهرلیان افندی‌یه دیدیکم کبی سویلرسه‌ڭ او مطلقا درخاطر ایدر حاپلر اجزاجی کیرقوریس افندیده واردر اورادن برشیشه آلیر بکا پوسته ایله کوندریرسك ، اولمازسه رچته‌سنی یوللارسك آ کلادڭمی ؟ شهرلیان افندی بوحاپلره Curatif برتداوی اولمق اوزره دوام ایتمك لزومنی سویلشدی کوروشورکن بونیده علاوه ایت . دوقتوره وکیرقوریس افندی‌یه سلاملریمی‌ده سویله . کیرقوریس افندینك اوغلنی‌ده اونوتمه .

— صایع افندیدن [٢] آلدیغك اوچ کتابله دیکر دردنجی کتابی بر محذور یوقسه پوسته ایله کوندر . کتابلر فنه عائد اوله‌جق دکلمی ؟

— فائقه تلغراف چکدڭمی ؟ عودتده بکا کله‌جکمی ؟ تیزه‌مك خزینهٔ خاصه معاش سندلرینی بوکون وقت قالمدیغی ایچون کله‌جك پوسته ایله ، ایکی اوچ کون صکره یوللارم .

— برنسله‌مخابره‌می اداره ایده‌جکم ، قورقه . یاره آچمق ذوقم دکلدر ، ذاتاً آچه‌مم‌ده . معصوملقدن ، خیالپرستلکدن بیقدم . کاشکه بن‌ده هرکس کبی اولسه‌یدم ...

— رفعت بکك [٣] قارتلرینه کچن کون جواب ویردم . یازارسه ینه جواب آلیر . برآز کچ اولورمش . اوکا باقاملی ، بنی بیلملی .

— امین اول‌که آرتق سکوت ایتمیه‌جکم . أولسه‌ده هفته‌ده ایکی اوچ قارت ویاخود مکتوبمی آلاجقسك . سعیدك [٤] وسنك مدحه ایله برابر کوزلرکزدن واللریکزدن اوپرز باقی مکتوب کوندر ایکی کوزم قاردشم نظیفم

قاردشك

سامی

[١] سامی بکك بواقراضلری هپ سوق انسانیتله ایدی . پدر مانده نوتنك برقسمی بویولده هبه‌نزله الندن چیقدی .

[٢] سزار صایع افندی‌که اوتاریخده بروسه رژی ناظری معاونی ایدی .

[٣] خیرالدین پاشا زاده دوقتور جلال پاشانك مخدومی شاعر رفعت بك‌که الیوم ادرنه رژی اداره‌سنده باش کاتبدر .

[٤] سلیمان نظیف بکك مخدومی .

شعرده مادەنك عليهندەيم: اونده ايسترمكه كلمەلر بياله اثيری اولسون. سنك بواثرکده اوقدر مادیت اولمديغی وباخصوص صوكی ، روحی تخیله سوق ایتدیکی ایچون ، بکا دوقوندی . خاطرمده ایکن سویلیەیم : Albert Samain « آلبەر سامن » لك Jardin de l'infante اسمنده‌كی مجموعهٔ اشعارینی کتیرت Mercur de France باصمش آدرەسی شودر : 15,Rue de Echandé,Saint Germain,Paris . بعض شعرلرینی اوقودم . بکنه‌جکك کبی . برده Benjamin Constant لك « آدولف » نی تدارك ایتكه نادر براثر . لیبرەری آشەتده باصلمش . —

— اولجه یازدیغم کبی بکا ثروت فنون کوندرمیورلر فقط متصرف رشید پاشاحضرتلرینه کلیور . اوندن آلوب اوقیورم « شعیب » لك تەنه دائر ٥٠٤ نومروده یازدیغی شنیئی اوقودکمی . زواللی فیلوسوفی بیلمم کیمه باقەرق خیرپالیور . محیطك انسان اوزرینه عادتا هیچ تأثیری یوقمش دینیلیور بو بابده‌کی مطالعات اوقدر تخف که کولمکه‌بیله دکری یوق. باری اصل قائلنی یازسه‌یدی بویله‌در دیمسه نه اولور . بروسه‌ده اولسه‌م ، امین اول که . آرتق دایانه‌مز اوزون برشی یازاردم . فقط بوراده ، هیهات ...

— کچن کون ایتالیایه برشعر کوندرمشدم شورایه استنساخ ایدەیم‌ده اوقو :

سنکله

تباعد ایلیەرك دائما حقیقتدن
سنکله بن یاشارم برحیات خولیاده ..
سنکله مست اولەرق بویله محرمیندن ،
کولر سعادت عمرم بتون بورؤیاده ...

سنکله پیش خیالمده انکشاف ایدر
ازلرك بوتون انوار ابتساماتی ...
سنك کیدرکه نورکده تترەشیر وسونر
سحرلرك بتون امواج ارتساماتی ...

سنکله نامتناهی‌یه طوغرو یوکسلەرك ،
بتون حقایقه رغماً ، مقرب ویکروح
اوچار ، اوچار کیدرم . صکره منکسر ، مجروح

دوشر ، دوشر ، دوشرم . بویله یوکسلوب دوشمك
بودر مدار حیاتم . کلیرمیسك کوزلم
بوکونده عرش خیالاته طوغرو یوکسلەلم ؟...

١٤ تشرین‌اول ٣١٦

نصل ؟ سن‌ده بونك ایچون بکا مطالعه‌کی یازارمیسك ؟

— راغب بکك طریق بدلات نقدیه‌سنی تحصیله مأمور اولدیغندن خبرم وار ، فقط بکلیه‌جکم . سن ، مناسبت کلیرسه ، برشی چیتلات ، یوقسه سویله . محسن افندی صوك مکتوبنده رمضان بایرامنه قدر بکلەمه‌می رجا ایدییوردی . اولدی اولەجق اونی‌ده اووقته قدر بکلیه‌جکم. اونلرده‌ده وقتك اولور ومناسبت‌دوشرسه بووعدلرینی برکره اخطار ایدرسه‌ك کافی . شمدی مطلوباتدن بحث ایدرکن مدانیه‌ده براختیار حریفه ویرمش اولدیغم درت یوز

یوروته‌جك ، دوشوندیره‌جك اقتدارم یوق ، بن نه اولدیغمی ، نه یاپه‌بیله‌جکمی ، یاپدیغم شیئك ماهیتنی تعیین ایده‌میورم صکره استقبالی‌ده ملاحظه ایده‌میورم . حالی تعییندن ، استقبالی ملاحظه‌دن عاجز اولان برآدم نه یاپه‌بیلیرسه ایشته بن اونی یاپیورم ، سورونیورم. کتابلریمی اوقوتدیره‌جق ، هضم ایتدیره‌جك ، خیاللرمی طاتلیلاشدیره‌جق ، حتی مدیحه‌یی بکا سودیره‌جك برشی ، برموجودیت ، اوت ایشته بوآکسیك . بن اوفطرتلردنم‌که واراغی ، موافق ویاخود مخالف دیگر بروارلقله آکلاشبلیر ، یالکز باشنه هیچ برشی افاده ایتمز ، هیچ برشی‌کوسترمز . بونی‌آرتق قطعیاً آکلادم بیلمه‌که بویله بروارلغه تصادف‌ایده‌جکمی‌یم ، یوقسه بویله سونه سونه برات وکمیك کتله‌سی‌می قاله‌جغم ؟

ـــ « معشوقهٔ خیالیه »‌که [۱] داثر سکا بر مطالعه نامه یازاجغمی بیلمم نصلسه سویله‌مشدم . اویله برشی یازامیه‌جغمی هیچ دوشونه‌مش اوله‌جغم . منظومه‌ڭ پك گوزل . بومنظومه‌یی کتیرن مکتوبکی ، پوسته خانه‌یه کیتمشدم ، اوراده ویردیلر . متهالکانه آچدم . وربختم اوزرنده اوقویه‌رق یورودم . اوقدر دالمشم‌که خبر ویرمسه‌لر دکزه دوشه‌جکدم سنی تأمین ایدرم‌که بو اڭ خوشمه کیدن منظومه‌ڭدر . شمدی تکرار اوقویورم . اووقت نیچون کوزل بولدیغمی درخاطر ایده‌میورم . بواوقویشده نه حس‌ایدرسه‌م اونی یازاجغم . بوملاحظاته بلکه اسکی تأثرات‌ده کندیلکندن قاریشیر : منظومه‌کده اولا پك زیاده صمیمیت وار . اوقدرکه برنجی قطعه‌دن نهایته قدر سنی تماملیه کورمك قابل .. معشوقه‌کی پك کوزل دعوت ایدییورسك صکره اوکا اویله برموجودیت کوستریپورسك که قورقودیجی .. اوسندن قورقه‌جق کبی ، قورقیور کبی کلیور . . فقط سن اونی بویله ضبط ایتمکه ، بویله کندیکه باغلامغه مقتدر اولدیغکی یواش یواش کوستریپورسك . آکلاشیلیورکه قورقیور لکن سنك جاذبه‌کدن قورتوله‌میور وقورتوله‌میه‌جق . بو بر تمایل دکل عادتا بر مجادله‌یه بکزییور . . صکره سن غلبه ایدییورسك بوغلبه‌یی تعقیب ایدن و :

آچلدی شمدی برافق منور ودیگر
اوزاتدیغك‌او کوزل‌دست‌نرم‌ونازکله . . .

سوزلریله باشلایان انشادك ، بی مجال ، آرتق سکا تسلیم نفس ایدن معشوقه‌کی تأمین ایده‌جك ، دیکلندیره‌جك ، بر اوچوروم جاذبه‌سیله قورقولر ویرن آغوش احتراصکی بر بستر نرم سودا حرارتیله عرض ایده‌حك برروش آلیور . . کورولیورکه اودوشیور . فقط دوشدیکندن ممنون . . سنك قوجاغکده ، قورقه‌رق کلیرکن ، کوله‌رك طوریور ، صکره دها زیاده صوقوله‌جق ، دها زیاده ایصینه‌جق بر آرایور وسن اووقت ، اونی دها زیاده غشی ایتمك ایچون بتون قوت وقدرتکی بر طرفه براقه‌رق ، آرتق سن‌ده مجاوب واسیر کورونمك ایستیه‌رك ،

بزمله شیمدی باق ، اشیاده پرتخیلدر ،
مکونات بو شب بکزییور خیالمزه ؛
بواینجه‌لکلری یالکز قادین حیاتی کورور
وکوسترنده اودر دیدهٔ ملالمزه . . .

دییورسك و بتون بو شعر بربرنده اریمش ایکی روحك ، بربرنده اریرکن نشر ایتدیکی حرارتی بزه تماملیه حس ایتدیرییور . انسان طمارلرندن بر صیجاقلق کچدیکنی ، وجودینه ایصیدیجی وسویندیریجی بررخاوت یاییلدیغنی کوریور . اونك‌ایچون شعرکده صمیمیتله برابر ایکنجی برشی‌دها وارکه اوده انسانیت . یعنی شعرڭ هم صمیمی ، هم انسانی . بن بیلیرسك‌که

[۱] برمنظومه‌نك عنوانی .

٤ تشرین ثانی ٣١٦

باق برادر، تام بش کوندرکه شو مکتوبی بیتیره‌جکم.. دون بش کون اولکی تاریخلی مکتوبك اوزرینه همان برمعراف‌جکدم صکره‌ده برقارت یازدم مکتوبمه سوزده دون آقشام دوام ایده‌جکدم دکلمی؟ اوله‌مدی. یالکزدم فقط یازی یازاجق حالده دکلدم حالم اوتوروب اویوشمق ایستیوردی اویله‌یاپدم شمدی بویله اویوشمق هیچ برشی دوشونمه‌رك، دوشونه‌میه‌رك کندیمدن کچمك، ایشته حیاتم بوندن عبارت .. نه ایسه کندمدن آرتق چوق بحث ایتمش اولدم حالی البته آکلامشسکدر بکا دائما یازکه هم تسلی بوله‌یم، هم قوت یوقسه کوریورم‌که فنا اوله‌جغم بکا امداد ایت . . .

— مراق ایتمه، چفتجیلك فکرندن واز کچدم بیلیرمیسك که بن اوحیاتی اك زیاده سنکله برآرده کله‌بیلیرز امیدیله ایسته‌مشدم جاوید [١] یازدم. جواب آلدم رضا پاشا چفتلکی درت بش بیك لیرالق برچفتلك. اوته‌کی‌ده اونك یاریسی بدل ایله آنجق صاتون آلنه‌بیله‌جك بونلره براوقدرده مصرف صکره غالبا براوقدرده سرمایه‌لازم لااقل سکز طقوز بیك لیرالق بر ایش حالبوکه بن آز بربدله آلنه‌جق ومع‌مافیه بنی کچیندیره‌بیله‌جك برشی آرایوردم. سرمایه‌م بو قدرینه کفایت ایتدیکی کبی حوصله‌مك‌ده هیچ تحملی اوله‌میه‌جغنی آکلادم، دیدم‌یا، واز کچدم. شمدی، ایشمه کلیرسه، اسهام آلاجغم بونك ایچون بانق دیرکتوریله مذاکره ایتمك ایستیورم. ها بوراده‌کی بانق دیرکتورینی بکا موسیو ادوارس‌فیس توصیه ایتمشدی، پك ایی برآدم. آره صیره کوروشیورم. مادامی‌ده سویملی برقادین.

— خیالات مذهبه‌دن هنوز برشی چیقمدی، دکلمی؟ شو ایشلره دائر بکا اوزون اوزادی‌یه یازسه‌ك مکتوبلر عادتا اوراده‌کی محاورا‌تمز کبی اولسه، بربریمزك هرکون‌یاپدیغمزه واقف اولسه‌ق، بربریمزی ینه برآره‌ده کبی تصور ایده‌جکمز ایچون هر ایکیمزده راحت ایدرز. باخصوص بن سندن آیریلمامش کبی اولورم. وبلکه‌ده کندمدن برآزینی بولورم. اویله ظن ایدییورم‌که سن بوطرز مخابره‌یه باشلارسه‌ڭ صمیمیت افاده‌ك بنی‌ده اویاندیره‌جق، شونی برکره تجربه ایده‌لم‌می؟ [٢]

— اداره‌نك آرتق مدللی‌یه نقلندن قطع‌امید ایتدم بونی سکا غالبا صوك مکتوبمده‌ده یازمشدم والی پاشا حضرتلری اوچنجی براشعار ایله اظهار تلون‌ایتمك ایسته‌میور. نظارتك‌ده دینایه اهمیت ویردیکی یوق. نه‌مه‌لازم اداره اوراده، بن بوراده ایشته اوتوریورز. ردوسه کیت دیرلرسه کیتمیه‌جکم زورلارلرسه استعفا ایدرم. استانبول البته بنی کچیندیرر. شمدی آلدیغم ایکی بیك غروشی بن نصل اولسه بولورم. ها بزم معاش حالا کلدیکم کبی قالدی. ناظر پاشا حضرتلرینه یازدم. برفائده حاصل اولمدی. ایکی کونه قدر غالبا تأکید ایده‌جکم. بوراسی بهالی دکلسه‌ده ایکی بیك غروشله بن کچینه‌میورم. شوایشلردن برباره کاسه بوآرالق پك ایی اوله‌جق.

— اوت بن بوراده کتابلرم، خیاللرم مدنیه‌مله پك ایی بروقت کچیره‌بیلیرم دییه‌کلدم. فقط یاپه‌میورم اولجه‌ده سویلدم یا، یالکز کندینی اداره ایده‌جك برآدم دکلم. نه یاپسه‌م اولا کندم بکنه‌میورم. بکا برممیز، برمدیر لازم. نفسمه اعتبارم، کندمی اوتورته‌جق،

---

[١] مالیه ناظری جاوید بك.

[٢] بطاقلق قوروتمق، معدن وطاش اوجاقلری ایشلتمك صورتیله کسب یسار ایتمك آرزولری بروسه‌ده برآرالق سامی بکله بعض رفقاسنی اشغال ایتمك صورتیله تسلیهٔ ملال حال ایتمش، فقط بونلردن هیچ برمثبت نتیجه حاصل اولمامشدی.

ایشته قاردشم، بویله هرکون یاشامق ایچون اویانیرکن قسماً اولیورم، صکره‌ده هیچ برشی یاپه‌میورم. بورانك هواسی بروسه‌یه نسبتله البته ایی. فقط مدحته بوراده نزله اولمقدن قورتوله‌میور. مملکتك درجهٔ حرارتی بعضاً پك مناسبتسز صورتده دکیشیور. مثلا کچنلرده برکون بردن بره ۳۰ درجه‌دن یکرمی درجه‌یه تنزل ایتدی ایکی کون صکره‌ده ینه اوتوزه چیقدی. بواطرادسزلغه ضعیف بروجود البته دایانه‌مز. اوت، مدالی‌یه مدحته ایچون کلدم: اوبورادن استفاده ایدرسه بنم‌ده مقصدم حاصل اوله‌جق؛ ایتمزسه بنم شویالکزلقدن چکمکده اولدیغم اضطرابلر یانه کار قاله‌جق. ایشته اوقدر؛ سزی تکرار بولوب بوله‌میه‌جغم‌ده شبهه‌لی. کچن کونکی قارتمده یازمشدم‌یا، بن برقاچ کون اولنه قدر عادتا حما ایچنده ایمشم. سزدن اوزاق قالدیغمی، ایسته‌دیکم زمان سنی کوره‌میه‌جکمی دها برقاچ کون اول آکلادم. بواویله بر ضربه اولدی‌که حالا شدتنه ایناناه‌میورم اوت ازیلیورم‌ده ینه ایناناه‌میورم کوریورم‌ده، تصدیق ایدیورم‌ده ینه ایناناه‌میورم. بوکولونه‌جك برحال... سربست اولدیغمی کوره‌سه‌م عادتا کندیمی تیمارخانه‌ده ظن ایده‌جکم. بروسه‌دن، سندن آیریلدیغمه حقیقةً نادم اولیورم. آه برادر، بن یالکزیاشایه‌جق آدم دکلم؛ بنی اداره ایده‌جك، بنی ضبط ایده‌جك بر وولونته ایستر اویله بر وولونته‌که بکا برشی سویلمسون فقط بن اوکا صیغینه‌یم. بن اونی کندیسنه ایستدیکم وقت صیغینه‌جق برشی اولمق اوزره دائما کوره‌یم، حس ایده‌یم. بن ایشته یالکز بو شرط ایله بن اوله‌بیلیورم یوقسه اوفاق بر ایشه بیله عقل ایردیره‌میورم ایش کورمك آرزوسنی‌ده هیچ حس ایتمیورم. بنی حیات خصوصیه‌مده حیات قلبیه‌مده یاشاتان سن، حیات اداره‌مده قیملداتان‌ده حمید [۱] ایدی. بوراده بن روحاده، وجوداده غیر متحرك برکتله کبی قالدم. اوقیورم. لکن هضم ایده‌میورم. ایش کورمك ایستیورم کوره‌جك ایش بوله‌میورم. بوحال دوام ایدرسه‌متقاعدلر، عقلاً ووجوداً متقاعدلر صیره‌سنه کیره‌جکم. عظمتلی دیه توصیف ایتمك لطفنده بولندیغك اومعلوماتدن بنده عادتا اثرقالمامش غریب کورمه. بنم بیلدیکم شیلر وارسه اونلرده میدانه چیقمق ایچون سکا، یاخود، ممکن ایسه، سنك کبی برینك حضورینه باغلی‌در. یوقسه بن کندی باشمه، کندی کندیمه هیچ برشی یاپه‌مم. بکا حاکم اوله‌جق بر وولونته‌یه تصادف ایدرسه‌م بلکه دکیشه‌جکم فقط سکا هروقت محتاج اولاجغم، هروقت آغلایه‌جغم آکلایورمیسك؟

صباح ماصه‌باشنده‌کی دوشونجه‌لریمی صکره پك بلاسی تعقیب ایدیور. سورونه‌سورونه سفره باشنه کیدیورم برپارچه برشی ییدکدن صکره ینه اوطه‌یه عودت ایدیورم — هم بنده اولکی اوشتهاده قالمدی برچوق شی کبی اونی‌ده غائب ایتدم. — اووقت آرتق برشی یازمق اقتضا ایدیور پرنسسدن [۲] کلمش برآلای مکتوب وارکه جوابسز قالمش اونلره جواب ویره‌جکمی وعد ایتمشم. بووعدیمی درخاطرایدوب یازمغه باشلایورم. یازیورم پریشان برفکرایله ایکی اوچ صحیفه بریازی وجوده کلیور حالبوکه بونلرله اونك برسطرینه جواب ویرمش اولیورم بویله ساعت اونی بولیور قفامده شیشیور برآز کزمك ایچون دیشاری چیقیورم یا یالکز ویاخود سراج الدین بکله [۳]. یالکز اولورسه بویلی بوینه کزینوب آقشامه ینه اوه دونیور، یمکدن صکره صیزیورم. شمدی بر بنی، برده بوحیاتی دوشون وسویله که بن یاشیورمی‌یم؟ — بومکتوبه صباحلین باشلادم شمدی طقوز بق نه‌قدر یازه‌بیلمشم. ایتالیه‌یه بر قارت کوندره‌جکم، یا کیجه یاخود یارین صباح سنکله ینه کوروشورم اولمازمی؟ —

[۱] عثمانلی بانقه‌سی مدیرلرندن حامد بك‌که اوزمان بروسه مکتب اعدادیسی مدیری ایدی. دور سابقك صوك سنه‌لرنده (حمید) اسمی (حامد) ه منقلب اولدی.

[۲] یوقایده یعنی کچن ایتالیالی پرنسس لودوویقا آلتیه‌ری.

[۳] الیوم وفا اعدادیسی معلملرندن سراج الدین بك‌که اوزمان اوا تحریرات مدیر معاونلکیله مدنیده مأمور اقامت ایدی. شدائد استبداد سراج الدینك خانمانی کبی کنجلکنی‌ده سوندورمش، فقط اخلاق وذکاسنه طوقونه‌مامشدی. شمدی تعلیم وتألیف ایله اوقات‌کذاردر.

سليمان نظيف بكه مكتوبلرندن :

مدللى ، ٣٠ تشرين اول ٣١٦

قاردشم ايكى كوزم ،

صباح ، ساعت ايكى بچق. ايشته اوچ مكتوبكى وشعريكى اوكمده كى يازيخانه‌يه يايدم. تاريخى الك اسكى اولاندن باشلايه‌رق اوچنه‌ده جواب يازاجق ، صكره شعرك حقنده‌كى مطالعه‌مى ده‌درميان ايده‌جكم. فقط بوكا باشلامه‌دن اول مدللى‌ده‌كى كذارش حياتمى ، كيمسه‌سزلكمى ، بونك بنم فكرم ، قلبم ايچون نه قدر بيوك براضطراب اولديغنى آكلاتمه‌م لازم كليور . باق بن بوراده نصل وقت كچيريورم: صباح اوليور يتاقدن قالقوب كيينوب اوطه‌مه اينيورم يازيخانه‌مك باشنه اوتوريورم بالطبع درحال برصيغاره ياقيورم اوتورمه‌دن اول اوكون مقصدم سكا ، ايتاليايه [١] اوته‌يه بريه يازى يازمق، ياخود دائره‌دن كلمش برقاچ كاغده جواب ويرمك وياخود مكتب اعدادى معاملاتنى تفتيش ايتمك كبى برشى . صيغاره ايچمكده دوام ايتدكجه وجوديمه وكيت كيده ارادهمه بر كوشكلك كليور شو قدركه بو كوشكلك يالكز نيقوتينك اعصابمه تأثيرندن دكل ، توتون دومانلريله ماضى‌يه ، حاله معطوف اولان انظار ملاحظه‌دن تحصل ايديور . بروسه‌ده اوتوريوردم . مدللى‌يه نيه كلدم ديورم بو سؤالى هركون اوت هركون صباحلين كندى كنديمه تكرار ايدييورم صكره اوكا جواب ويرمك ايچون قلبمه اريمش برقورشون ثقلتيله دوشن بروقعه ، كوچك قاردشمك صحتى ، بونلر برر برر خاطريمه كلييور . صكره اووقعه‌نك بتون مقدماتى ، شدائدنى ، فجعتنى ومتسلسلاً بتون آلام حياتمى ، وبتون بونلرى ، ايشته بيلمم نه‌دنسه حالا كچه‌ميان ، اوكسوروكلريله تهديد ايدن ، حال حاضريمى دائما بربحران انديشه ايچنده براقديغى كبى بكا استقبالى‌ده ، آه بونه‌قدر مؤلم ، بر ظلمت كثيفه ايچنده بوعاجق كبى كورونان كوچوك قردشمك او نحيف وضعيف صحتنى دوشنيورم . بواثناده مدنيجه‌يى بركره قوجاقلامق ايستيوم . اونى اوكسوروكلريله هنوز اويانديغندن خبردار ايتمامشسه كيدوب دوشكنده بوليور ، آه بيلسه‌ك نصل براشتياق ايله ، نصل آغلايان براحتياج ايله اوكا بويله اويوركن باقيور ، صكره بعضاً خفيفجه اوپه‌رك چكيليور ، بعضاًده « آرتق چوق اويودى بوقدر اويقوده فنادر » ديه اوياندير نجيه قدر اوپيورم . اويانجه بكا دوداقلرنده اوياندير ديغى تبسمله ، حيات ويرييور ، قلبمه ييغلمش اولان قاراكلقلرى داغيتير كبى اوليور . خاير بوياشايه جق ، بنده يشايه جق ديورم . وهملرمى ، اوقورقونج اوظالم وهملرى شدتله دفع ايدييورم . يازيخانه‌نك باشنه عودت ايدنجه اوكون ياپه‌جغم شيلرى ياپمق اوزره ايشه باشلامق ايستيورم. فقط يارى أولو برقلب ايله ، يارى أولو برفكر ايله.

---

[١] ايتاليا زادكان نسوانندن پرنسس لودوويقا التيه‌رى والده‌سى پرنسس قانتاكوزه‌نله برلكده و١٣١٥ سنه روميه‌سى موسم شتاسنده بروسه‌يه كله‌رك ايكى كيجه قالمش وسامى ايله بالتصادف اوتلده كوروشه‌رك دوست اولمشدى. سليمان نسيبك عشق معصومى بوقيزك محاسن مجبوله ومكسوبه‌سنده درين برجاى انكشاف بولدى . وسنه‌لرجه مخابره ايتديلر . سامى ، يالكز ايكى دفعه كورديكى بوقيزه اون بوقدر سنه متوالياً رساله شكلنده مكتوبلر يازوب جوابلر آلير ، هرايكيسنك‌ده فرانسزجه‌سى قوتلى اولديغندن يكديكره سهولتله افهام حسيات ايدرلردى . طرابلس غرب محاربه‌سنك ظهورينه قدر متزايد ومتقابل بر شوق ومحبتله دوام ايدن بومكاتبه‌يى، ايتاليانك حركتنى تقبيح ايدن بر مكتوبله قطع ايدن سامى اولدى . اوآرتق ايتاليادن تنفر ايتمش وايتاليالى كوزله كوسمشدى . زمان كلوب‌ده بومكتوبلر نشر اولنورسه ادبيات جهان مستفيد اولور .

ایشته بونك ایچوندركه طبیعی شعر پك آزدر ... بر شعر نه‌قدر مغلق ، نه‌قدر درین اولورسه تصویر وتبلیغده اوقدر دکیشیر، اوقدر بشقه‌لشیر ...

شو مطالعاته کوره شعر .. تأثرات طبیعیه‌یه تابع اوله‌رق طبیعی وزنلرله ، تهیجات نه صورتده ایسه بتون آهنکیله اونی ضبط ایده‌جك صورتده ، کاه قیصه کاه اوزون ، کاه کریان کاه خندان ، کاه ساقط کاه متعالی نغمه‌لرله ، قافیه‌یه ـ شاعرك وحتی الك بیوك شاعرلرك بیله ذهننی فکرینی یوران ..... سوللی پرودوم کبی الك مقتدر برداهی‌ء شعری (Résurrection) نامنده‌کی اثرنده (Mort) کله‌سنه قافیه اولمق ایچون : La tempête est passée et je t'accueil au port! کبی بی‌معنی، بی‌لزوم بربیت انشادینه مجبور ایدن ..... ودها بوکبی نیجه نیجه تصفیه‌لره سبب اولان قافیه‌یه معلوم اولان صورتلرله دکل کلیشی‌کوزل بریولده رعایت ایدرك، اومناظر ومحاسن طبیعیه‌یی، اوکوزللکاری.. بتون آهنکیله، بتون کوزللکیله بتون کندیلکیله‌عادتاتمثیل وتصویر ایتملیدر . مثلابویولده برشعر، بروزنده باشلایوب روحك حسیات‌متخالفه‌سیله همم آهنك اوله‌رق اوززندن دیکر بروزنه، اوندن دها بشقه‌سنه والحاصل متعدد وزنلره نجملی... قافیه‌ایچون دألی دکشدیرمکه، بوزمغه لزوم کورمیه‌رك برفکراوسلسله‌ء بیان آره‌سنده طبیعی اوله‌رق هانکی وزن‌ایله نه‌صورتده‌بیتیورسه اووزنده‌اوصورتده‌قالملیدر..

بو تقدیرجه او شعرك یالکز شکلنه .. حتی شکلنه دکل، روحنه آهنکنه باقلیدر .. واقعا اوروپاده بو یولده بعض کنجلر طرفندن واقع اولان تجربه‌لر اوقدر کوزل مثاللر وجوده کتیره‌مامشدر ... فقط ادیبلر ... حقیقی ادیبلر اوقدر بو وادیده اجاله‌ء قلمه باشلاسه‌لر علوی پك علوی اثرلر وجوده‌کلور... نجه ادبیات، هیچ بریرده بوزمانه قدر حالا چوجقلقدن ... چوجقلره ابذال و اسراف اولنان قیود احترازیه‌دن قورتیله‌مامشدر !.. ـ هانیا چوجقلر ایی نشوونما بوله‌مزمش... قنبور اولورمش ... بیامم نه‌کبی برطاقم افکار باطله ایله اوزواللی معصوملری‌قونداق‌دینیلن‌مضیق‌اضطرابه قویه‌رق‌سربستجه ... بتون‌قابلیت‌نشوونمالریله بیومکدن منع ایتدکلری .. عالمه کلدکلرینه پشیمان ایده‌جك درجه‌ده آغلاتدقلری ، ضیزلاتدقلری کبی شعرا و ادباده سانحات شعریه‌لرینی همان قونداق حکمنده بولنان وبعض جهتلرجه اوندن‌بیله غلیظ ، اوندن‌بیله بی‌معنی اولان... برطاقم قیود تحملفرسا ایچنده ضبطه، تربیه‌یه‌چالشمشلر... و مرور زمان ایله او شاهد ادب وعرفان نازان نازان خرامان اوله‌جق سن وساله کلدیکی حالده ینه هنوز یورومکه باشلایان چوجقلری ، کندی حاللرینه براقیلیرسه دوشه‌جکلرندن دوشوبده هوس مشی و حرکتلرینه خلل کلمك .. بریرلری انجیمامك ایچون ، مخصوص عربه‌لرله یوروتدکلری ... اللرندن قوللرندن طوته‌رق سوروکلدکاری کبی ینه سربست براقمامشلردر .. بکا قالیرسه حقیقی شاعرلرده‌کی بدایعبینلك، معالی سراق خاصه‌سی آرتق ایستدیکی کبی صالنه صالنه ... ایستدیکی یرده طوره طوره شوامخ فصاحت و بلاغته چیقه‌رق بتون لطافتیله ، بتون شعریتیله کندیسنی کوستره‌جك ... او حالیله ، او حسنیله بتون عالمی کندیسنه حیران ایده‌جك مرتبهٔ علیای نزاکت و نزاهته چوقدن واصل اولمشدر ... هله بر تجربه ایدلسون ... اوسربست سربست یورودکجه اطرافنه نه‌خنده‌لر ، نه‌مسرتلر صاچیلیر ؛ یولنده نه‌کللر، نه‌سنبللر آچیلیر!.. طورك طورك ... برآزدهابکلیك... بوزمان پك‌یقیندر!..

خاتمهٔ کلام اوله‌رق شونده سویلیه‌یم : مدحت افندی حضرتلری شبان ادبانك صورت تحریرینه مثال اولمق اوزره « خرخرهٔ معاقردن برخوف ازرق ایله مستخیف اولانلر پروبالی کشاده برمرکب رانده باده مادیت بشریه‌لری بارینی احمالدن استجناب ایتملیدرلر .» دیه‌برجمله یازیورلر . اونلر نه یازمشسه همان هپسنی اوقودم .. بویله هیچ برجمله‌یه تصادف ایتدیکمی درخاطر ایده‌میورم . وارسه‌کوسترملی ...   باقی کوزلرکزدن اوپرم افندم .

۲۴ مارت سنه ۱۳۱۳

فقط برشیلر اولیور اوروپاده بعض ادبا بوحاله ، بوتبدله طیانه‌میور اعتراض ایدیور ..حتی بعض اساتذهٔ ادب ، کندی تلامیذنی طانیه‌میور .. تزییف ایدیور حالبوکه بونلر کندی محصول ادب وعرفانلری عادتا کندیلریدر آلیشه‌جقلر ... طانه‌جقلر ... لکن برآز زمان ایستر ...

بونلردن بعض نفوذ نظره مالك اولانلریده ، بوخنده‌لری ، بوگریه‌لری ، بونغمه‌لری ، بو فریادلری ورای افق استقبالده بتون عظمت ودارائیله ترفع ایدن برشمس‌الشموس ادب وعرفانك آوازهٔ بشارتی ... ویاخود اولین شعاعاتی کبی تلقی ایدییورلر !.. حقیقتده اوکبی نشاید ، روحه اویله‌شیلر الهام ایدییورکه اکلاشیله‌میور ، ضبط اولنه‌میور، فقط انسانی غشی ایدییور ، مست ایدییور ... محاسن ومناظر طبیعیه‌دن بتون کوزللکلردن حس‌ایتدیکی کبی نامتناهی ، درین .. پك درین برطاقم دوشونجه‌لره خولیالره سوق‌ایده‌رك روحنی اوقشایور ، اوقشایور، اوقشایور اونی تنزیه وتصفیه ایدیور ... حاصل کلام برز شعر اولیور!..

ده‌قادانلر اقتدارسز آدملر دکلدر بونلردن برچوغی الك مشهور رووولره مقاله‌لر یازارلر مثلا قامیل‌موقله رووانسیئالوپه‌دیك محررلرندندر ایچلرنده غروغ کبی . . . ورهارن کبی . . . حقیق ، عالی شاعرلر واردر ... بعضیلری واقعا قافیه‌سز شعر یازمق ایسترلر ... یازدقلری اشعار ، قافیه برطرف ایدلدیکنه کوره ، مقفی شعرلردن ایو اولسه ، برفائدهٔ ادبیه تأمین ایتسه برشی دیمز ؛ قافیه‌نك شعرده تنظیم آهنکدن بشقه نه‌فائده‌سی واردر [۱]

شمدی‌یه قدر بتون شعرا ، حسیات شاعرانه‌لرینی ، برموضوعه کوره ، یالکز بروزن داخلنده ، قافیه‌تحت اسارتنده ، وآنجق یقین زمانلرده متعدد قافیه‌لرده فقط ینه برطاقم قیودوشروط آلتنده ضبط ایتمشلردر... حالبوکه حسیات وتأثرات روحیه مؤثرات طبیعیه‌دن حاصل اولمش ایسه ، یعنی طبیعی ایسه ، او مؤثراتك صورت تأثیرینه تابع اولمالیدر ... مثلا برجبل زمردینك کیزلی برکوشه‌سنده شوراده برشلاله شکلنده بیاض طاشلره چارپه‌رق ، هوایه الماس توزلری صاچه‌رق ، اوته‌ده چمنلر آره‌سنده برسیلاب نورکبی ساکن ساکن قایه‌رق آقوب کیدن برکوچوك چایی... بوکوچوك چایك شو حالنده‌کی شعری ... بتون روحیله ، اوقوندیغی زمان او چایك شلاله‌ده حاصل ایلدیکی رشاشه‌یی ، دوزلکده‌کی ساکن ساکن آقیشنی سویلیه‌جك برلسان ایله ادا ایتملیدر... بولسان ، اوچای کبی آزاده شوخ ، پارلاق برصورتده ... پرآهنك برصورتده نه‌قدر خوش ، نه‌قدر مؤثر اولور!.. شمدی بونی وزن قیدیله ، قافیه قیدیله یازمق اونی طبیعتندن چیقاروب بشقه برقالبه ، بشقه برشکله صوقمق دکلیدر ؛ واقعا پك بیوك برقدرت ادبیه ایله ، همان خیالخانهٔ فیضافیضنده اویله بیکلرجه شعر ایجاد ایده‌جك برقدرت کلیهٔ ادبیه ایله او شعری بو قیود ایچنده ینه کوزل کوسترمك، حتی اصلندن بیله‌کوزل کوسترمك ممکندر فقط ینه اوطبیعتندن چیقار.. کوزل اولور دیدیکم کبی یاپمه کوزل اولور ...

[۱] بکا اویله کلیرکه قافیه‌نك بوندن بشقه برلطفی اولمدیغی حالده ، اکثر اشعار ینه‌بوسایه‌ده وجوده کلمشدر یعنی صرف قافیه محصولیدر ایضاح ایده‌یم : مثلا برشاعر سوق تأثرات ایله ویا جبر طبیعتله برمنظومه یازارکن یوقاروده بکن برکلمه‌یه قافیه آرادیغی صرده‌ده فکر وخیالی برچوق زمینلره پرواز ایدرك ، طولاییسیله موضوعه مناسب ، ویاخود احتیاج تقفیه‌یه مساعد، فقط پك‌ناملایم پك‌ناخوش بعض شیلر بولمش ... وباشلادیغی شعری بیتیره‌رك هیجانه نهایت ویرمك ویاخود نصل اولورسه اولسون برشی یاپمق ایچون، اوناخوش اوناملایم شیلری صنعت سایه‌سنده سوسلیه‌رك بزه‌یه‌رك ، آره‌یه صیقیشدیرمشدر . فقط نه‌قدر یورولمش .. نه‌قدر بیتاب دوشمش .. یازدیغی اشعاردن بشقه‌لری برچوق معنا چیقاردیغی حالده ؛ کندیسی اواشعارك صورت تنظیمنی ؛ وزن وقافیه بلالری ایچنده حتی فکرینی ، حسن بیان ایده‌جك کوزل برکلمه بوله‌میه‌رق نهایت برتسلیمیت محکومانه ایله بکنمدیکی کلمه‌لرله .. فقط یکانه ... اومعنالره ناقص ، پك‌ناقص برصورتده دلالت ایدن یکانه‌برقاچ کلمه ایله ادا ایتمکه مجبور اولوبده سویلیه‌مدیکی ، قاچیردیغی ، آرقه‌سندن حالا حیزان حیران باقمقده اولدیغی محاسن معانی‌یی دوشونه‌رك نه‌قدر مضطرب ، نه‌قدر محزون اولمش ؛ والحاصل یازدیغی شی ، کندی بیلدیکی کبی ، نه‌قدر یاپمه اولمشدر .

قطعه‌سیله نهایت بولان « خندهٔ پسمانده » عنوانلی منظومه‌لری ؛ « طلوع » ی ، سیرت بکك « طائرغریب » ی ، « دردانهٔ غرام » ی ؛ سعاد بکك ت . فکرت بکه ده‌دیه ابتدیکی شعر ایله « پون تاوه‌ن‌ده » سی ؛ وبونلرك صایه‌مدیغم بتون آثار منثوره ومنظومه‌سنده‌کی اسلوب بیان شمدی‌یه‌قدر عمان مثلی کورلمامش برمسلك تحریر وتصویر ، یکی وفیضلی برمسلك تحریر وتصویر ، شمدی‌یه قدر آچلمامش تازه بروادئ شعر وانشا .. ازهار رنکارنك ایله مفروش بروادئ شعر وانشا دکلیدر ؟

شومثاللرده کوردیککز معنالر، حسلر، شعرلر لسان عوام‌ایله نصل ادا اولنه‌بیلور؟... عوامه اکلایه‌میه‌جقلری طویه‌میه‌جقلری شیلر ، اومحدود لسانلریله نصل افهام واسماع اولنور ؟..

بزده بیلیرزکه فضولیلر .. ندیملر .. شیخ غالبلر بیوك برر شاعردر بونی کیمسه انکار ایده‌من ؛ فقط اونلرك تأثراتی زمانلریله ، مکانلریله ، تربیه‌لریله معلوماتلریله متناسبدر .. طویدقلری شیلری غزلیات ایله مثنویات ایله پك محرق ... پك عاشقانه بر صورتده تصویر ایتمشلردر. لکن کیت‌کیده تأثرلر بشقه‌لشمش ، چونکه ، زمان ، مکان ، تربیه ، معلومات دکیشمشدر. بناءً علیه شمدی تبلیغ افکاروحسیاته اوواديلر کفایت ایتمیه‌جك برحاله کلمشدر ... تأثرلر دکشمشدر، چونکه کیم نه‌دیرسه دیسون ، بوصایدیغم منظومه‌لر هرجهتله یکیدر علی‌الاطلاق بویکی تأثراتی ، اسکی کلمات ایله وحتی اسکی طرز انشاد ایله ادا ایتمك ممکن اوله‌من؛ بو، عادتا ناز و نعمت ایچنده بیکارجه محاسن وبدایع آره‌سنده پرورش بولمش بر صاحبهٔ حسن وجمالی وجودینه هیچ یاقشمیان بچمسز .. پژمرده اوزون بیرتماجلی بر انتاری ایچنده کورل کورمکه ... اوکا کندی حسنیله کندی نازیله متناسب برکاشانهٔ زمردینه بدل ؛ مظلم ، قراکلق ، باصیق برکوی اوطه‌سنده برکوشهٔ تبسم وتجلی آرامغه بکزر ... بو لباس ، بویر اونی اولدورر ....

مدحت افندی حضرتلری اقدامك پارس مخابرینك « هو و هی ، هی وهو » سنه‌ده ایلیشیورلر.. بونی بر چوقلری اوقویه‌مامش ایمش.. تأسف اولنور.. بزده آزاجق اوقومق یازمق بیلانلر بوضمائری طانیر واوقور بونلر اوقویاماسه کندی نقصانلری . بزده کلمات علی‌العموم حرکه‌لی دکلدر « هو وهی، هی وهو » یی دیدکاری کبی عجیب برصورتده اوقویان قارئین کرام .. عجبا بتون کلمه‌لری نصل اوقویه‌بیلورلر ؛ برده کندیلری اولسه بوضمائره بدل عجبا نه‌قوللانیرلردی ؟..

— مدحت افندی حضرتلری ادبای جدیده‌نك کوستردیکی آثار تجددی صرف تقلیده عطف ایدرك اوروپاده‌کی ده‌قادانلردن بحث ایدیورلر ..

حالبوکه ظن عالیلری کبی بوتجددات اثر تقلید دکلدر واقعا اوروپاده وبالخاصه فرانسه‌ده شوصوك زمانلرده حصوله کلان تقلبات ادبیه‌نك طولاییسیله ادبیات عثمانیه اوزرنده‌ده پك بیوك بر تأثیری اولمشدر. فقط بوتأثیر یکی یتیشن کنجلری، بروادئ تفکره سوق‌وتشویقدن عبارتدر !..

براز اول سویلمشدم : صنایع نفیسه اربابی حسن مجرد دینیلان وجود خیالینك مسحور آلایش وتاپیدر بونلرك بتون تفکرلری ، مجاهده‌لری اونك تبیین وتصویر محاسننه معطوف ومصروفدر بوخصیصه ایله منظور اوله‌رق شمدی اوروپاده یتشمکده اولان کنجلر هنوز حلول ایدن برزمانك ، سنه‌لردنبری بربری اوزرینه ییغیلان ، وفقط برطاقم قیود وشروطدن قورتوله‌میه‌رق کوکره‌میان وشمدی بتون اوقدرت مضبوطه‌سیله بردنبره بورویان برقوهٔ فوق‌العادهٔ نموك محصول مسوقی اولدقلری جهتله یازدقلری آثار و اشعار .. بسبتون یکی ، نه اولدقلری اکلاشیله‌میه‌جق‌قدریکی ، بعضاً قاعده‌سز ... بعضاً پرده‌بیرونانه .. وحتی بعضاً پك چرکین اولیور!..

کولرکن اغلایور بکا
بو نه کوزل ترانه‌در !..

منظومه : بیخود شو :

طقوز یاشنده خایر .. اون‌برنده وارلکن
وجودی پك اوفاجق ، حال وطوری پك ساکن ...
ـ نصل دیلندیریور والده‌ك زواللی سنی !..
ـ نینه‌م ... نیم نینه‌م اولسه‌یدی ..
کردن سه‌نی
بوکولدی قالدی غریبانه ، بر منکشه کبی .
نه‌در بیلیرمی‌یم آرتق بورقتك سببی :
الم جبمده کوزم بی اراده کریه‌نثار ،
چیقاردیغم پاره‌یی ایلدم عمان ایثار .
بدسفالتی لرزان ایدی ، قیزاردی یوزی
ـ باغشلاسین سزی ربم ...
بوساقلانه سوزی
موفق اولمادی اکماله ماثی کوزلرینه
هجوم ایدن یاشی ستر ایتمك ایستیوردی .
سنه
بیك اوچیوز آلتی ! . اوت بوندن آلتی ییل اول
شووقعه کچدی ، بوکون خاطرمده‌در اوکوزل
اوماثی کوزلرك اشك حزین ومعصومی .
کونش پناه ایدرك بر سحاب مغمومی
بهاره غمزه‌لر ایتمکده ، بر سرین رحمت
کسیك کسیك دوکولوب هرطرفده بررقت
کولومسه‌مکده ایدی ؛ صانکه آسمان‌ده اوکون
قیزك اوحالی ایچون کائناته هپ کوسکون
فقط اوبیکسه ممنون کورونمك ایسته‌یه‌رك
هم آغلامق یوزی اظهار ایدردی هم کولمك!

« بر خاطره‌جق » منظومه‌سی ودها « والده » ، « بیاض یالکز » ، « الی‌الابد » نشیده‌لری ؛
ح . ناظم بکك نثرده «ورقهٔ ادبیه» سی، ینه ثروت فنونده نشر اولنان برقاچ حکایه‌سیله شعرده

بهار اولنجه بولور برحیات‌نو اشیا
اولور بدایع هستی جهان جهان پیدا
اودم لطائفی اوقشر اوپر تبسم
اودم محاسنه آغوش آچوب قوشار سود

بیتلریله باشلایان « خاطره » و

ورم صارلدی‌وجود نحیفنه هیهات
آچلمدن دهن عصمتنده‌کی خنده
اوخنده اولدی کشایش پذیرتاب حیات
مزارینك آچیلوب بر شکوفه اوستنده

منظومەسی ویاخود « الواح طبیعتدن » سرلوحەلی :

اولنجه خواب ایله پرورده چشم بیدارك
ایکیلدی سینەمه کلنخل تازه ازهارك
جبین صافکی بوس ایتمك ایستدم اما
دوکولدی کوزلرمه کاکل سحر تارك .
نکاه عاشقکی تارومار ایدن زلفك
ـ اوساییان پریشان ادای دیدارك ـ
آچلدی آهم ایله پاره پاره آیرلدی ،
سوزلدی جان اویمه دیدهٔ ضیادارك !..
شمیم حسنکی روحم طویاردی زلفکدن
ایدردی قلبمی لرزان نکاه بیمارك ..
بو حال ایله بنی بر لحظه مست عشق ایتدك
همان شو لطفکی قیصقاندی ناز غدارك
آنجه صاچلرکی دوشکه اوچوب کیتدك
کوزمده قالدی خیال فرشته رفتارك !..

منظومه ؛ « کوزل چوجق » ، « وداع » منظومەلری ؛
ت . فکرت بکك نثرده مصاحبات ادبیەلری ؛ شعرده « بهار ترانەدار » عنوانلی شو :

صبا اسر غصون تر
ـ که مرغ عشقه لانەدر ـ
فیصلداشیر سکوت ایدر
بو بر کوزل ترانەدر !..

۲

آقار چاغل چاغل اوصو
ـ که باغلره روانەدر ـ
مەلر باشنده بر قوزو
بو بر کوزل ترانەدر

۳

چوبان قوال چالار آنك
حیاتی شاعرانەدر ،
کولر پریسی تارلانك :
بو بر کوزل ترانەدر

٤

اوتر هزار نغمەکر
ـ که شوق بی‌بهانەدر ـ
اوتر اوتر اوتر اوتر
بو بر کوزل ترانەدر !..

٥

فقط شو طفل جانربا
ـ که روحدن نشانەدر ـ

اوکنده‌کی مجموعه‌نك صوك یاپراغنی چویرمش اولان حسین نظمی علاوه ایتدی :

— تنبیهی بوزمغه کلمز کوچوك خانمی قیزدیرمز ، شمدی بزه یکی اوکره‌ندیکی اسپانیول هواسی‌ده چاله‌جق اوندن صکره بك باباسنك یاننه کیده‌جك ...

احمد جمیل باشنی چویردی ، شمدی کوزلری قاماشمش ایدی؛ برمدت کیجه‌یه باقه‌مدی صکره یواش یواش کوزلری آلیشنجه حیرت ایتدی دمینکی منظره‌ده بر تبدل واردی ، شمدی لاجورد برشیشه‌دن سوزولن ضیایه شبیه خفیف برتنور آبی ایله بوسبوتون شفاف؛ اوته‌ده‌بروده نجوم بوسبتون بیاض‌ایدی؛ باجالر، چاتیلر ، اغاجلر دمین‌بربرکتلهٔ سیاه‌اولان بتون بو اشیا شمدی کویا برآب جاریٔ ضیادار ایله ییقانیوردی ؛ احمد جمیلك اوکنده یوکسك بر قیسی اغاجی وار ایدی‌که تاکوشکك صاچاقلرینی اوپمکه چالیشیوردی : اغاجك بر قسمی بر ظل ایچنده قالمش ایکن قسم متقابلی بیاض برآتشله طوتوشمجه‌سنه پارلدایوردی، یاپراقلرك اوزرنده صانکه برفورجه‌دن سرپیلمش پارچه پارچه‌لبنی نورلر تتره‌شوردی ..... »

شمدی‌بتون منتسبین ادبه صورارم بوقدرکوزل بوقدر جانلی تصویرلری بزده قاچ‌ادیبك قاچ‌اثرنده‌کورمشلردر !... شو برقاچ سطر سوز تشریح اولنسه خالد ضیا بکك رؤیت محاسن طبیعتده‌کی نفوذ نظری بتون مزیتیله کندینی کوستره‌رك ، انسان او قدرت کلیهٔ ادبیه‌یه حیران اولور !. خالد ضیا بك مسلك تحریرنجه یکتادر ، ناقابل تقلیددر ، علویدر ... زمان کله‌جك‌که غونقورلر فرانسه‌ده نه‌موقع احراز ایتدی ایسه بوده ، اونلر کبی چالیشه چالیشه ، بزده اورتبهٔ اعلایی احراز ایده‌جکدر ... تکرار صورارم بزده « مائی وسیاه » کبی .. خایر .... اونی ، اوهیکل ادبی‌یی بر طرفه براقه‌لم فردی وشرکاسی کبی نیمده کبی قاچ رومان‌واردر ؟.. شمدی خالد ضیا بکك شیوهٔ افاده‌سنی عموم اکلامیورمش دیه نه‌یاپه‌لم ؟...

مخاطب افندینك ایلیشدیکی کنجلر آره‌سنده بالطبع ع . نادر ، ت . فکرت، ح . ناظم، سیرت وسعاد بکلرده داخلدر [*] فقط انصاف اولنسون ع . نادر بکك نثرده برطاقم مقالات اخلاقیه‌سیله حکایه‌لری ؛ شعرده ، مثلا دها بو هفته چیقان « ثروت فنون » ده‌کی

کلشنبهار حسنکه کلدم ملول وزار
کیت سویله یاره حالمی ای‌نفخهٔ بهار
کیت سویله یاره چکدیکم آلام فرقتی
باالله یاقدی روحمی اندوه انتظار !..
لرزنده دل ، شکسته نظر ، منطفی امل ،
بی‌تاب وبی حیات اولورم رهروغبار ..
ازهاردن دویار کبی‌یم شمهٔ وفا
اِنهاردن کلیر کبیدر نغمهٔ مسار ...
اشجاردن آرار طوررم ظل حسنی
انواردن امید ایدرم لمعهٔ عذار ...
کوکلده کریه کریه خروشان بلای عشق
قارشیمده جلوه جلوه کریزان خیال یار ..
کیت سویله یاره حالمی ای نفخهٔ بهار
دوشدم تراب وصلنه دل‌خسته .. جان نزار ..

[*] استاد ادب ایله عبدالحق حامد بك افندیدن او داهیٔ شعردن ، ادیب خلوق سزائی‌بك افندیدن بوراده بحث ایتمدم . چونکه اونلرده آرتق ..... اوارباب دهائه‌ده تعریض اولنه‌جغنه احتمال ویره‌مدم ..

« احمد جمیل ... اوده لامعه‌یی اونوتمش ایدی . شمدی نرده بولندیغندن بیله خبردار دکلدی ؛ اوشمدی کوزلرینك اوکنده اوته‌ده بریده باجالری چاتیلری یوکسلن کوشکلرك ؛ باغچه‌لرك دیوارلرك پرده‌قدری آره‌سنده ایربلی اوفاقلی . کومه کومه ، شوراده بوراده قرا کاقلر ایچنده بربرینه صاریلان ، اوپوشان ، یاخود اوزاقدن اوزاغه باشلریله قوللریله بربرینه سلاملر کوندرن اغاجلرك ، صانکه ظلامی یرندن اویناته‌رق بر بشیك ایچنده صاللایان روزکار ایله جانلانه‌رق ، حرکتـه کله‌رك شو سیاه زمین لیلی ایچنده تتره‌ین بو سیاه لوحه‌نك ، بوتون بو احوال مهتزه‌نك موقوف تماشای شعری اولمش طورویوردی . بو تماشاده درین بر شعر مبهم حس ایدیوردی‌که سا کت ؛ بر شعرکه لسانی یوق ، بلاغتی یالکز ایشته شو لرزش سیاهدن عبارت ... سما بو لوحهٔ سیاهك اوزرنده ، اوته‌سنده بریسنده بیاض منور پوللر سرپیلمش ، آره صره مختلف نقطه‌لردن طیار بیاض غازه‌لر حرکته کلمش بر سترهٔ شعله بار نیلکون کبی دامانی غیر مرئی افقلره صالیویرمش .. ظلمتلرك سینهٔ سودای هول انکیزینه دوکیویرمش ایدی .....

احمد جمیل شمدی لامعه‌نك اخطار حاکمانه‌سنی اونوتمش ایدی . شمدی بوشعر ذی‌حیاته باقیوردی ، شو کوچك چوجق ... یارین برکنج قیز اوله‌جق ؛ برغنچهٔ مهیای انکشاف‌که بوسبوتون تزهرینه یالکز بر صباح بهار کفایت ایده‌جك ...

بویوك لامبه‌نك قرمزی قالپاغندن بر ضیای لعل انتشار ایده‌رك بوتون بواوطه‌یی برلون آتشینه بویامش ایدی . بوضیای الاوکون اوطه‌نك اورته‌سنده ماصه‌نك اطرافنده بر هالهٔ لعلین تشکیل ایتدکدن صکره تدریجاً تخفف ایده ایده بوتون دیوارلردن، اشیادن، پرده‌لردن قایه‌رق بوراده بر روز کافام اویاندیرییور ؛ صکره تاپیانونك کنـارینه قدر کله‌رك لامعه‌نك صیرتنی ، اوموزلرینی ، باشندن آرقه‌سنه دوکولن قیویرجق صاچلرینك طوفان سیاهنی بر اهتزار برآغوش تابندهٔ نزکتر ایچنده صارییور ، مومك صاریمتراق ضیاسیله تتره‌شه تتره‌شه اوپوشدکدن صکره سونیوردی .

بوتشعشع لرزندهٔ کلکون ایچنده شمدی لامعه احمد جمیلك کوزنده سحر آمیز برانکشاف ناکهانیٔ حیاتله صانکه بویویور ؛ اوطار اوموزلر کنیشله‌یور ، شو کوچوك باشه بر وسعت مکینانه کلیور ؛ بواون ایکی یاشنده چوجق یوکسلیور ، یوکسلیور ؛ شو مینی مینی مخلوقدن اوپنبه رنك ایچنده . بورکیك نغمه‌لر آره‌سنده سیلکینه‌رك ، کیسوی سیاه مواجندن ضیا کوپوکاری سرپه‌رك بر کنج قیز چیقیوردی ......

احمد جمیل شو خیال لطیفی غیب ایتمك ایسته‌میه‌رك کوزلرینی سوزییور ؛ کیرپکلرینك سایهٔ انعکاسیله قارشوسنده‌کی لوحهٔ ضیادارك بازیچهٔ اشعه‌سنی اتمامه چالیشه‌رق ، نواقص خیالی کوزلرینك ، خولیاسنك اعانه‌سیله اکمال ایده‌رك کورییور ؛ شمدی شو چوجقدن شو کوچوك وجوددن بر اثیر طیار شعله ریز کبی تبخر ایده‌رك ، صکره یواش یواش تکاثف ایلیه‌رك برشکل محسوس کسب ایدن اواون بش یاشنده‌کی کنج قیزی کورییوردی ؛ کوزلری لامعه‌یی دکل ، فقط ایشته شو کوزلرینك اوکنده غریب برنفس مستی آور سودا ایله تنفس ایدییورمشجه‌سنه تتره‌ین خیال نازنینی . لامعه‌نك وجودینی صاران اثیر متکاثفی اوزون ، بوتون محروم هدف قالان خیالات شبابنك خسران مدیدی قدر اوزون بر بوسهٔ روحکداز شفقتله اوپیوردی ....

آه بوکون کیم بیلیر نرده خولیا جوی سودا اولان اوکنج قیز اکر کندیسی ایچون اویله بر کنج قیز یارادلمش ایسه نه‌زمان پیش راهنه تصادف ایده‌جك ؟...

— بکا باقیورسکز جمیل بك ؟ هانیا طیشارییه باقه‌جقدیکز !

بونلر بوتهاجماته . . بو حقسزلقلره اوغرامشکن بزده‌ده ادبیاتمزی اللرندن کلدیکی قدر اصلاحه چالیشان ، بتون حسن نیتلریله یالکز بونك ایچون چالیشان برایکی کنجی ازمك ایستیانلره شاشمامليدر !.. بیلمم‌که بونلر یعنی غریب . . . عجیب اولسون اولدقجه یازی یازان کنجلر ، مقاله‌لرنده هرکسك آکلایه‌جغی یولده یازانلر قدرقدرت علمیه‌وفنیه کوستره‌میورلرمی؟ بالعکس ... اولکیلرك یازدقلری شیلر ، اوته‌کیلرك یازدقلرینه قاریش قاریش فائق ...انکار ایتم‌که بعضیلری لزومندن زیاده غرابت التزام ایدیورلر . بوخصوصده الك ایلرو کیدن جناب شهاب‌الدین بکدر فقط بوبلکه براثر ائتلافدر . یاخود طوغریسی طرز تحریرده برتجددمخصوص کوسترمك ... بشقه‌لرینه بکزه‌مامك ایچون اختیار اولنمش برمسلکدر ... بو قدر غرابتلرك فائده‌سزلکنی لزومسزلغنی البته کیت کیده کندیلری‌ده آکلایه‌رق اسلوب افاده‌لرینی تعدیل ایده‌جکلردر . لکن انصاف ایده‌لم : جناب بکك کرك نثراً وکرك نظماً حصوله کتیردیکی آثار تجدد غرابتلرندن صرفنظرله ، بعض ، نه‌قدرخوش فکرلری ، نه‌قدر خوش‌زمینلری محتویدر!.. مثلا نثرده « ساحل خیاللری » « حج یولنده » عنوانلی مکتوبلری ؛ شعرده ، « چشم یار » « بلای هرم » « سرود اسحار » کبی منظومه‌لری اوبتون حاوی اولدقلری بکیلکلرله ، نه‌قدر کوزل نه‌قدر روح استیناسدر !... باقك مثلا « چشم‌یار » ی برابر اوقویه‌لم :

سنك نکاهکه بر روح نازك وحیران
ویرر جناح منیریله ظل علویت !..
شعاع غمزه‌کی برکره ایدین رؤیت
قالیر اونوره خیالاً الی‌الابد نکران !..

سنك کریوهٔ رخشان چشمکه نکران
اولان ، ایدر سحر سرمدیتی رؤیت ؛
ضیای صبح ایله مملو بر افق علویت
کوررکه آنده کولر بر ستارهٔ حیران !..

او ، رنکی دمعهٔ شفقتده مختفی کوزلر
نه‌عاشقانه ، نه‌حسی نشیده‌لر سویلر :
لحاظه‌لرله ایدر سرزنش ، ویرر سوزلر :

اوخنده‌لرده بکالرده کیزله‌نن سوزلر :
خفیجه روحمه ایشته اوسوزلری سویلر
اوروح ایله کوروشن شعره آشنا کوزلر !..

شمدی بو شعر روحپرور ، یکی کوزل بر شعر دکلمی ! بن امینم‌که جناب بك زمان زمان تکمل ایدرك استقبال ادبیزك الك بیوك ارکاننذن بری اوله‌جقدر !..

مدحت افندی حضرتلرینك ، آثاری هرکس طرفندن آکلاشیله‌مدیکی جهتله الك زیاده بکنمه‌کاری بالطبع خالد ضیابك اولور!... واقعا خالد ضیا بکك آثاری بسبتون یکی ، بسبتون مغلقدر !... ایچنده غیر مستعمل بر چوق کلمه ... غریب وفقط طوغرو بر چوق جمله واردر. لکن اونه صنعت تصویریه، ونه مهارت تلوینیه‌در .. ایشته سزه « مائی وسیاه »دن بر پارچه :

ساعده‌لری دوه چوبانلری دخی آ کلار ایدیلر عجمده .... » دیه‌رك اقوام فاضلهٔ شرقیه وغربیه‌ده بر چوق شعرا وادبا طرفندن یازیلان آثاری دوه چوبانلرینك اشکجی عجملرك، کویلیلرك والحاصل هرملت‌شعرا وادباسنی‌اوملت افرادوعوامنك پك‌ایو اکلادقلرینی‌سویلیورلرسه‌ده بوسوزلری برقاچ جهتله مجروحدر !..

امرؤالقیسلر ... قس بن ساعده‌لر زماننده بین‌العرب مستعمل اولان لسان اونلرك شعر یازدقلری لسان ایدی واولسان اوزمانك افکار ادبیه‌سنی احتوا وادایه معزیادة کافی‌ایدی... بناءً علیه امرؤالقیسلری قس بن ساعده‌لری او زمان عربی آ کلاردی . . . مخاطب افندی «اشکجی عجملر حافظلری سعدیلری حالا پك أیی آ کلارلر » دیور بونلردن اکثرینك .. ومملکت مملکت طولاشان عجم سیاحلرینك حافظلردن سعدیلردن بیتلر اوقودقلرینی برچوق کره بنده ایشتدم . بر شیئی اوقومق آ کلامق دیمکسه اویله‌در بنده تصدیق ایدرم فقط حافظی سعدی‌یی .. آ کلایان عجملر پك نادردر . هله سعدی دها کوج آ کلاشیلور . بزم مکاتبده فارسی اوکرتمك ایچون کلستان اوقودلسی سعدینك سهل‌الفهم اولدیغنه دلالت ایده‌مز .. هندستانده وحتی ایرانده بیله مکتبلرده مدرسه‌لرده کلستاندن اول برچوق‌مختصر حکایه کتابلری اوقودرلر ...

یونان وروما شعراسنك اوزمانلر کویلرده بیله آ کلاشیلان شعرلری بر طاقم اشعار ابتدائیه‌دن عبارت اولدیغندن هیچ بروقت مدار استشهاد اوله‌ماز .

« شکسپیری آ کلامیان برانکلیز .. هوغویی آ کلامایان برفرانسز ... کوته‌یی آ کلامیان برآلمان بولنورمی » سؤالنه وبوکا مقابل مدحت افندی حضرتلرینك سکوتنه طوغروسی یا تعجب اولنور !.. بوسؤال پك‌متهکمانه اولدیغندن بنده تهکمه قائل اولسه‌م شکسپیری آ کلایان پك‌آز انکلیز ... هوغویی آ کلایان پك‌آز فرانسز ... کوته‌یی آ کلایان پك‌آز آلمان بولنور دیردم .. پك ایی خاطرمده‌در : مکتبده ایکن برکون ، برآرقداشله برابر ، فرانسزجه معلممز ، هوغونك برمنظومه‌سنی آ کلامق ایچون مراجعت ایتدیکمز اثناده ، سوز فرانسه ادبیاتنه انتقال ایدرك فرانسزجه ادبیانه یازلمش آثاری آ کلامقده مشکلات چکدیکمزی مقام شکایتده سویلمش ایدك .. معلممزده جواباً « هنوز ادبیات اوقومدیکمز . آثار ادبیه‌یی بالطبع قولایجه آ کلایه‌مزسکز .. فرانسزلر بیله ادبیات اوقومدقجه هوغویی وامثالی ادبا وشعرایی آ کلایه‌مزلر » دیمشدی ظن ایدرمکه بوقاعده‌هرملت ادبیاتی حقنده پك‌صحیحدر...

نه‌حاجت ترکلرده شعرا وادبای سالفه‌یی آ کلایان ... حقیله دیه‌یورم ساده‌جه آ کلایان یوزده قاچ کشی واردر ؛ حالبویله ایکن . . ادبای جدیده‌یی یازدقلری آ کلاشلمیور دیه اتهامده نه‌معنی اولور ؟

شمدی دقت ایتدم . مخاطب افندی برچوق ملت شعرا وادباسندن بحث ایتدیکی حالده عثمانلی شعرا وادبای سالفه‌سنی هیچ قاله آلمامشدر !. یوقسه بونلرده ... اکلاشیله‌جق هیچ برشی یازامامشمیدر ؟..

ادمون دوغونقورك شه‌ری (Chérie) مقدمه‌سنی اوقودیکزسه ایکی قرداشك‌ده‌ایجاد ایتدکلری لسان ادبدن طولایی نه‌قدر طعن وتشنیعه دوچار اولدقلرینی اوکرندکدن صکره ، ادبا ایچون برلسان خاصه وحتی هرادیب ایچون‌براسلوب مخصوصه نه‌قدر لزوم اولدیغنی تسلیم ایتمشسکزدر . غونقورلر .. ایشته سزه ایکی برادرکه فرانسه ادبیاتنی احیا ایتدکاری حالده ، دائما طعن وتشنیعه هدف اوله‌رق بری کنج یاشنده اوغرادیغی صدماته تحمل ایده‌میوب سونمش .. دیکری صوك زمانلرینه طوغرو برقاچ قدرشناس ادبه تصادف ایدرك کندیسنی آ کلاتبیلمش ایسه‌ده ، Chérie مقدمه‌سنده دخی سویلدیکی وجهله ، بتون امید تقدیرینی آتی‌یه ... التطوغرو برحاکم اولان آتی‌یه براقمقله تسلی بولمق ایسته‌مشدر !..

برموانست پیدا اولور، اونلر بوكابعض شیلر الهام ایدر ... بوملهماتی كاغد اوزرینه قویمق... ضبط وقید ایتمك ایچون كندینه مخصوص برلسانه محتاجدر ... اوت محتاجدر چونكه اوبیلدیكی، كوردیكی ، طویدیغی شیلری ؛ بیلمیان ، كورمیان ، طویمیان آدملرك قوللاندیغی لسان ادا ایده‌مز ؛ بناءً علیه اولسانك فوقنده كندی علمیله . كندی حسیله متناسب دیكر برلسانده افادهٔ مرام ایدر . حتی طویغولری یكی اولورسه یكی كلمه‌لر .. یكی جمله‌لرده ایجاد ایدر . آرتق یازدقلرینی هركس آكلایه‌مز . آكلایه‌مز دیه اویازمقدن منع اولنمز ... آكلایه‌جقلر آكلار ... فقط بالفرض لسان عوام مساعد اولسه‌ده اوتأثرات ، اوتحسسات بولسان ایله ادا اولنسه بیله اقلیماً ، موقعاً، ادباً، تربیةً ، علماً، عادةً ، هركس اوت تركجه بیلن هرشخص بر ادیبك بر شاعرك روحنه عائد اولان الك اوفاق ... الك كوچوك برتأثرینی ضبط وادراك ایده‌بیلورمی ؟ اوحالده بوكبی شیلری لسان عوام ایله افاده‌ده نه‌فائده اولور ؟. بیلیرسكزكه صنایع نفیسه الواح وآثار طبیعیه‌یی تقلید ایله باشلایه‌رق ، علم ومعرفت ایلرولدكجه تنوع ایتمش ومحاسن طبیعیه‌یی وبونلرك مافوقنده دائما تبسم‌نثار تجلی اولان حسن مجردی تصویر وتبلیغ ایچون بعض بیچاره‌لرك اجتهادات فطریهٔ پرستشكاریسیله هیكلتراشلق ، رسامق ، شاعرلك، موسیقارلق كبی درت بیوك قول تشكیل ایتمشدر . بوصنایعه فطرةً مجلوب اولان بیچاره‌لرك بیكلرجه سنه‌در چالیشدقلری شی ... اوحسن مجرددن برنشان ویرمك ... اوحسن مجرددن كوردكلری طویدقلری شیلری اثرلریله عالمه اسماع ایتمكدن عبارتدر !.. هیكلتراشلر اونك ایچون، رساملر اونك ایچون ، موسیقی‌شناسلر اونك ایچون ، شاعرلر اونك ایچون چالیشیر !.. برهیكلتراش بررسام بر موسیقار بر شاعر ... اوحسن مجردك انوار فیضافیضیله خیالنه منعكس اولان الوان رنكارنكك هبوط سایهٔ نازانه لایق براثر ... یاخود ، كیجه‌لری حرارت سودا ایله كوزلرینی سمایه دیكه‌رك اوظلام جابجا منیری تماشا ایله روحی برطاقم عوالم علویه‌یه طوغرو سوزولوركن آهنك نامتناهیٔ طبیعتده طویدیغی الحان واشعاری اسماع وتبلیغه مساعد برنغمه برسوز سویلیه‌بیلورسه نه‌قدر بختیاردر !.. ایشته‌بو بیچاره‌لر، بوخلقتلری بوفطرتلریله الك كوچوك شیده بیله بر بیوك پك بیوك شیدن نشان آرادقلری جهتله . اثرلری هركسك .. صنایع نفیسه‌یه وقوف واطلاعی اولمایان آثاردن استفاده ایتمیان هرشخصك تفهم وادراك ایده‌بیلمسندن متعالیدر !.. غربدن بحث ایتمیه‌م .. بزده مثلا موسیقی‌یی اله آلالم .. بوصنعت وقتیله ممالك عثمانیه‌ده پك ایلرو كیتمش وبرچوق سماعیلر، كارلر ، طوراقلر ، شرقیلر یاپلمشدركه حقیقةً انافس آثاردندر ... براز موسیقی‌یه وقوفی اولان هیچ برحسن طبیعت صاحبی تصور اولنه‌مزكه بونلری استماع ایله بسته‌سنه كوره عادتا رقصان ویا كریان اولمسون ... شمدی بوسماعیلردن بوكارلردن ... هركس هرتركك برشی آكلارمی ؟ اوحالده هرتركك برشی آكلایه‌میور دیه بونلری آتمقمی لازم كلور؟ هركسك طبقات مختلفهٔ بشریه‌ده بولنان هرشخصك كندینه مخصوص موسیقیسی .. شعری والحاصل كندینه مخصوص صنایع نفیسه‌سی واردر او بونلردن آكلار چونكه بویله طویار ... اولجه‌ده سویلدم هركسه آكلاتیله‌جق شیلری ویا هركسك آكلایه‌جغی شیلری هركسك آكلایه‌جغی لسان ایله یازمیدر . بوكبی مؤلفاتده غریب . ناشنیده كلمه‌لر ، اوزون ، قاریشیق جمله‌لر استعمالی اتماملیدر . فقط حقیقتده برچوق حسیات مبجله ومقاصد عالیه ایله پرورده اولان برروحك او حسیات ومقاصدی ادا ایچون بتون روحنی تبلیغ ایتمك اوزره بسبتون بشقه، فقط بسبتون علوی برلسان ادبیسنی بكنمامك ... تزییف ایتمك انصافه نصل صیغار !.. اوت .. بوكبی فوائدك تعممنی ایسته‌مك برتمنیدركه حقیقةً پك علویدر . فقط سویلدم ممكن دكلدر ..

مدحت افندی حضرتلرینك مخاطبلری اولان ذات « عربده امرؤالقیسلری ... قس‌بن

« بروسه » غزته‌سنك ۳۱ مارت ۳۱۳ تاریخلی نسخه‌سندن:

« ده‌قادانلر »

برادرم افندم — محمدرفعت بکه —

صباح غزته‌سنك کرید مهاجرین اسلامیه‌سنه اعانه مقصدیله نشر اولنان فوق‌العاده نسخه‌سنی کوندررك عطوفتلو احمدمدحت افندی حضرتلرینك بو نسخه‌یه اهدا بیوردقلری « ده‌قادانلر » مقاله‌سی حقنده‌کی مطالعه‌می صورمشسکز ومطالعه‌نامه‌نك بروسه غزته‌سنك ینه بو مقصدله نشر اولنه‌جق نسخه‌سنه درج اولنه‌جغنی یازمشسکز . مقاله‌یی دقتله اوقودم . مدحت افندی حضرتلرینك بتون قدرت مسلمه‌لریله ، اپی برزماندنبری ادبایی اشغال ایدن برمسئله‌یه دائر مفصل وقطعی برحکم ویرمك ایستدکلرینی آکلادم . هروقت اعتراف ایدرم ، بن بوکبی مسائلده سوز سویلیه‌که اهل دکلم . فقط مادامکه اصرار ایدیورسکز ومادامکه مکتوبم برخدمت خیریه‌یه مصروف اوله‌جق تکلیفکزی قبول ایدرم .

اوت دیدیککز کبی مدحت افندی حضرتلری برمدتدنبری « یازیلان شیلری هرکس اکلاملیدر » قولیله اورته‌یه آتیلارق ، اسلوب افاده‌لری مسلك تحریرلری سببیله برآز مغلق برآز مبهم اولان ادبای جدیده‌یی مؤاخذه‌یه باشلامشلر و کندیلرینه برچوق طرفدار بولمشلردر . بوقاعده برنقطهٔ نظردن پك طوغریدر هرکسك آکلایه‌جغی ویا آکلایه‌بیله‌جکی شیلری هرکسك آکلایه‌جغی لسانله یازملیدر . فقط هرکسك آکلایه‌میه‌جغی شیلر ویا هرکسه آکلاتیله‌مایه‌جق شیلر اولسان ایله نصل یازیلور خصوصا که هرکسك آکلایه‌جغی لسان ، آکلاتیله‌مایه‌جق شیلری افاده‌ده هرزمان قاصردر !..

شمدی سز البته هرکسك آکلایه‌میه‌جغی شیلری ویا هرکسه آکلاتیله‌میه‌جق شیلری یازمقده نه‌معنی وار دییرسکز اوت دییرسکز چونکه انسانلر بیننده خلقتجه ، تربیه‌جه ، معیشتجه ، معلوماتجه وبناءً علیه تأثرجه ، تفکرجه کلی فرقلر واردر .. برصنف خلقك وحتی هرشخصك بوتأثیرات سببیله بیلدیکی ، کوردیکی طویدیغی شیئ دیکرلری بیلوب کوروب ، طویه‌مز ؛ هرصنف خلقك ، وحتی هرکسك تأثری حسی صرف کندینه مخصوصدر . مثلا برادیب مسلك حکمی وادیسنه کوره هرزمان حال فعالیتده اولان دماغیله کائناتده یکی یکی ... کیزلی کیزلی برطاقم شیلر کورور . اوکوردیکی شیلر کندیسی ایچون بررکتز خفایادر معلومات موجوده‌سیله اونلری آکلایه‌مز ؛ فقط ، تعمیق ایده ایده ، روحیله اونلر بیننده

بر مسلك اسناد ايتمك نصل صحيح اولور؟.. ايشته اس مسلكمز بوندن عبارتدر، وبز امينزكه ترقى هر شيئه غالبدر.

مآخذ:

استهتيك دولاناتور — موريس غريوو
استهتيك — اوژەن ودرون

٢٥ نيسان، ١٣١٤

یاپدیغنی یاپهق ایسته‌میز . بزجه کوزللك بر ابدی حالت روحیه اولدیغندن یالکز حالت روحیه‌مزی تصویر ایلرز بوحرکتده بالطبع ادبای سالفه وحاضره‌دن برچوق استعاره‌لر ایدرز . چونکه دویدقلرمزك بر قسمنی اونلرده دویمش و بزه افکار وحسیاتمزی افاده ایده‌جك سوزلر ، تعقیب ایده‌جك یوللر ترك واراءه ایتمشلردر . اولا اونلره مراجعت ایدرز ؛ فقط بعض سوزلری ملایم بوله‌میز ؛ دکیشدیریرز . بعضیلری فکرمزی ، حسمزی تماميله ادا ایده‌مز ؛ یرینه باشقه برسوز ویاباشقه برترکیب ، باشقه برجمله‌قویارز . بریرکلیرکه یولی‌ده دکیشدیرمکه مجبور اولورز ؛ دکیشدیریرز . صوکره بونلرك هپسی کفایت ایتمز ؛ فکرلرمز ، حسلرمز ، دها اینجه ، دها درینددر ؛ اوسوزلرله ، او وادیلرله بو اینجه‌لکلری ، بودرینلکلری آکلاته‌میه‌جغمزی کوروروز . اوراده صرف حسمزه تابع اولورز . دویدقلرمزی دویدیغمز، ایستدیکمز کبی یازارز. بونك ایچون بلکه «ده‌قادان»[۱] اولورز .

بعض کره دویدقلرمزی اولدیغی کبی یازمقدن ایسه، برمثال‌ایله تجسم ایتدیرمك، حسمزی تمثیل ایتمك ایسترز . مثلا کوزل بولدیغمز برشیئه کوزل دیمزده اونك بتون اوصافنی برمثال ایله ذکر ایده‌رك سزه کوزل بولدرمق ویااونلرده بولدیغمز محاسنی قات قات کیزلیه‌رك دوشونه دونه ، آرایه ارایه سزه کشف ایتدیرمك ایسترز . بویله یاپهق برفکری ، برحسی ، برخیالی کوزلر قماشدیره‌جق بروضوح ایله یوزکزه چارپمقدن ایی دکلیدر؟ بر منظومه‌یی اوقور اوقومز شاعرك فکرینی، حسنی همان کوروب طویمقله عین فکری ، عین حسی بر آز دوشونه‌رك ، بر آز تلاش ایده‌رك، بر آز تهیج ایده‌رك کندیکز کورمك، دویمق بیننده برفرق یوقمیدر؟.. نجه بو فرقی انکار ایتمك « انسان بر مخلوق متحسس و متفکر دکل ، بر مخلوق بداهیدر ! » دیمکله بردر . اویله ایسه آکلاتیلامیه‌جق شیلرك او یولده یازلمسی طبیعی دکلمیدر ؟ بوسوز هیچ بروقت « هیئت مجموعه‌سی انسانی دوشوندیرن ، هیجانه کتیرن شعرلر اوله‌ماز » مألنده تلقی ایدلمه‌ملیدر . بز اویله تحکماته قالقیشه‌میز ؛ خصوصاکه یازدیغمز شیلر آره‌سنده واضح اولانلری مبهملرندن دها زیاده‌در . شومطالعاته کوره‌ده‌بلکه سنبولیست اولورز. فقط امین اوللیدرکه بز نه « ده‌قادیزم»ی، نه « سنبولیزم » ی،هیچ برینی ، هیچ برینی طانیمیز؛براثری‌یازارکن، یالکز تأثراتمزه تابع اولورز . و اونلری اولدیغی کبی ضبط ایدرز . بوکون « مالارمه » بیله سنبولیزم نامنده بر مسلك طانیمدیغنی وکندیسنجه مسلك اوله‌میه‌جغنی سویلیور . بزه بویله

[۱] « ده‌قدان » کلمه‌سی بوراده « ده‌قادانس » دن دکل « ده‌قادیزم » دن مشتق اوله‌رق مستعملدر .

سوائق معنویه‌دن ، قسماً لسانك ثروت لفظیه ومعنویه‌سنه خدمت کبی صرف برامل ترقیدن منبعثدر . بونده نه‌تفـالق وار ؟ عموم اونلری قبول ویارد ایتمکده مختار دکلیدر ؟ هانکیسی مزاج عمومی‌یه توافق ایدرسـه بقا وهانکیسی تغایر ایدرسـه فنا بولور . معترضلرك اویله هیچ برصلاحیته مسـتند اولمقسزین بوقدر تهاجم وتعرضارینـه نه‌لزوم واردر ؟ اونلرده بزم کبی ، ولوپك ناچیز اولسـون ، بتون مؤثرات حاضره ایله کندیلرینی دیکله‌مکه ، صوکره صرف حسـیات ذاتیه‌لرینی یازمغه چالیشسه‌لر ، قبول عامه‌یه صرف شخصی ، صرف خصوصی بعض یکیلکلر عرض ایتسـه‌لر عجبا ثروت ادبیه‌مزه دها زیاده خدمت ایتمش اولمزلرمی ؟ فقط نه‌ممکن .. اعتراض اجتهاددن ، ییقمق یاپمقدن هروقت قولایدر ؛ میل ترقی کبی ، عکسیلك‌ده جبلّیدر !

حاصلی بز ، ترقیات علمیه سببیله ، هرشیئی کندی روحمزله تدقیق ایدییور ، هرشیئی بالذات کورمکه ، کوردیکمز کبی کوسترمکه چالیشیورز .

اشیا وموجوداته باشـقه‌لرینك کوزیله ، باشـقه‌لرینك فکریله ، باشـقه‌لرینك قلبیله دکل ، کندی کوزمزله ، کندی فکرمزله ، کندی قلبمزله باقیورز . حتی موضوع تأثراتمز اولان اشیا وحادثاتی وبتون طبیعتی اوتأثراتمزی بیان ایچون برواسطه کبی ، برماده کبی قوللانیورز .

تدقیقات علمیه ایلرلدکجه اولدن بسیط ظن اولنان نیجه شیلرك مرکب اولدیغی آکلاشلمش وبوصورتله فکر تحلیل هر درلو تحقیقات ومطالعاته رهبر اولمشدر . حالبوکه همان هر تحلیل دیکر برعقدهٔ تحلیل تشکیل ایتدیکندن فکر بشرینه بر چوق قاریشیق مسئله‌لره تصادف ایتمشدر . ایشته بوصورتله فکر وحس ، صورت عمومیه‌ده درینلشمشـدر . شیمدی یازیلان شـیلرك قسماً ویاکلیاً آکلاشـلمامسی صرف بوحالت روحیه‌دن ناشـیدر ؛ واعتقـادمجه « دەقادیزم » و « سـنبولیزم » دینیلن مسلکلر وبتون اومسلکلرده حاکم اولان اصللر، صورت عمومیه‌ده ، هپ بوحالك نتیجهٔ طبیعیه‌سیدر ؛ بوقسه جعلی دکلدر .

بز بتون اشیا وحادثاتی روحمزله تدقیق ایدییورز، دیدم . بورغبتمزی ایجاب ایدن ، او اشـیا وحادثاتدن طیران ایدن آهنکك حسـیاتمزله توافقیدر . بز کوزل دیدیکمز شیلره حسیاتمزه توافق ایتدیکی ایچون کوزل دیرز. صوکره بزه او کوزللك حسنی ویرن حادثه ویا شیئی ، صرف بر میل فطری سـائقه‌سیله ، باشـقه‌لرینه‌ده کوسترمك، دویورمق ایسترز. بوحالده یاپه‌جغمز شی بالطبع تأثراتمزی، اوتأثراتمزك سبب وصورت حصولنی ضبط وتصویردن عبارت اولور . بونك ایچون باشقه‌لرینك

صمیمیدن نشأت ایدن آثاره نیچون شعر دیمه‌جلم ؟ حقیقت حالده شعر بوندن باشقه نه‌در ؟ نیچه بو شماتلره هیچ اهمیت ویرمه‌ملیدر . بوکون بزده ، کیم نه‌دیرسه دیسین ، صرف بزم استعداد ملیمزه مخصوص بر امتیاز اولمق اوزره ، بو میلان ترقی هر یردن سریعدر ؛ وینه کیم نه‌دیرسه دیسین ، آز زمان ظرفنده جدید و صمیمی بر ادبیاتك ایلك ثمراتی کمال موفقیتله اقتطاف اولنمغه باشلامشدر .

بتون بو ملاحظات ایله برابر بز معترضلرك تحکماتنه بردرلو عقل ایردیره‌میورز ؛ بزه یازدیغمز شیلر آکلاشامیور ، ملی اولمیور ، شیوه‌مزی بوزییورسکز ، فرنکلره تقلید ایدییورسکز ، دییورلر . اولا کندیلری آکلامدقلری ایچون آثارمزی آکلاشلامامقله اتهامده نه حقلری واردر ؟ یوقسه بتون قومك قوهٔ فاهمه‌سی کندیلرنده‌می متشخصدر ؟ بوکا عجبا هانکی اثر ذکالریله حتی الك کوچوك برنمونه کوستره‌بیلیرلر ؟

ثانیاً بز بوملت افرادندن دکلی‌یزکه یازدیغمز شیلر ملی اولمیور ؟ بتون حسیات و تمایلات ینه کندیلرنده‌می متشخصدرکه بویله حکم ایدییورلر ؟ عجبا بوملت نجیبه وذکیه افرادی بیننده آثار جدیده‌یی اوقویانلر ، کندی مطالعلرندن آزمیدر ؟ وحتی چوق دکلیدر ؟ وکیتدکجه چوغالمیه‌جقمیدر ؟ بوذاتلرك بکنمدکلری شیلری بتون عثمانلیلق نامنه رد ایتمکه نه‌صلاحیتلری واردر .

ثالثاً بومعترضلر آره‌سنده هانکیسی برشیوهٔ افادیه ، یازدیغی شیلرده کندیسی عیاناً کوریله‌بیله‌جك برشیوهٔ افادیه ، الحاصل اسلوبجه برخصوصیته‌مالکدر ؛ یوقسه بونلرك شیوه دیدکلری شی ، یالکز قواعد صرفیه ونحویه‌یه کوره عناصر جمله‌یی یرلی یرینه اوطورتمقدن عبارتمیدر ؟ اویله اولسه‌بیله بزم ایچمزده بوقاعده‌لری حتی ایجاد مرتبه‌سنده بیلنلر یوقمیدر ؟

رابعاً تماميله ادبیات غربیه‌یه تقلید ایتدیکمزه نه‌ایله حکم ایدییورلر ؟ ابتدا شونی صورهم : علی الاطلاق تقلید قبیحمیدر ، دکلمیدر ؟ طبیعی ایسه بز کوزل بولدیغمز شیلری ، ولو غربده اولسون ، تقلید ایتمکله نیچون معیوب اوله‌لم ؟ صوکره ، هرحقیقت فنیه‌یی برطرفه براقه‌رق ، ینه صوره‌لم که بز بونلره تماميله‌می تقلید ایدییورز ؟ یوقسه ، اونلرده کوردیکمز بعض کوزللکلری ، بزده ، بر موضوع کبی آله‌رق ، اوموضوع حقنده کندی تأثراتمزی‌می یازییورز ؟ برنجیسنه کندیلری مثال کوسترسینلر ، ایکنجیسنه بز ایشته بتون آثارمزی ، بتون « ثروت فنون » ی ارائه ایدییورز ... دینیله‌جك که بعض حسلرده ، بعض فکرلرده شباهت اولیور ؛ ینه تکرار ایدرزکه بوقسماً تربیهٔ فکر ایله افراط شخصیت کبی بعض

یتیشه‌رك ، اسکی طرز انشاد اوزره وجوده کتیردکلری آثار ایله معلملرك بیله حیرت و تقدیرینی جلب ایلین .. بر قسمی ، امین اولك که ، حالا نه زمان ایستناسه یوز یتلی ومرصع بر قصیده تنظیمنه مقتدر بولنان و ادبیات شرقیه و غربیه‌یی لایقیله مطالعه و تدقیق ایتمش اولان فکرتلره ، صفالره ، ع . نادرلره ، ح . ناظملره ، تمامیله قابل تطبیقدر ... اویله ایسه بو شماتت نه‌در .

بونلر بتون یازدقلری شیلرده بتون شرق خیالاتنی ، بتون شرق افکارینی براقیورلر ، دینیله‌جکسه بونك نه‌یچ اولمدیغنی یوقاریدن بری بیان ایتدیکمز کبی بوراده ینه ایضاح ایده‌بیلیرز :

بز بوکون یازدیغمز شیلرده — بتون حرکاتمزده بتون حرکات بشریه‌ده اولدیغی کبی — بر طاقم مؤثرات اخلاقیه وحکمیه‌نك برطاقم تمایلات وعادات فطریه وکسبیه ایله اتحادندن حاصل اولان برمحصله‌یه تبعیت ایدیورز . بناءً علیه شیمدی‌یه قدر ترکلکمزی ، عثمانلیلمزی نصل محافظه ایتدکسه بوندن صوکره عصرلرجه ینه اویله محافظه ایده‌جکز . نه حاجت ، ایران ادبیاتنه عصرلرجه تقلید ایتدیکمز حالده شو صوك زمانلرده او قیددن قورتلدقمی ؛ قدرت ملیه — که بر قومك روحی دیمکدر — تقلید ایله زائل اولورمی ؟.. برده بزشیمدی ادبیات عتیقه مقلدلرینه هیچ بکزده‌میز . چونکه ترقیات علمیه سایه‌سنده بردرجه‌یه قدر فکر محاکمه‌یه مالکز . کوزلی چرکیندن ، ایی‌یی کوتودن فرق ایده‌بیلیرز . او سایه‌ده شرقدن ، غربدن کوزل نه بولورسه‌ق اونلری آلیورز . بو انتخابمزده بالطبع شخصیتمزه تبعیت ایلیورز . فقط بز بو قوم افرادندنز ؛ بتون عنعنه‌لرمز ، بتون تشکلات معنویه‌مز اساس اعتباریله بو قومکدر . یالکز براز باشقه بردرلو تربیه کورمشدر . بو تربیه‌نك قسم اعظمی‌ده کوره‌نکدن زیاده علمه ، معرفته راجعدر . بونلردن مقبولات قدیمه‌یه مخالف اولانلری واردر . بناءً علیه بزقدمایی ، قدماپرستانی اعتراضلرنده پك حقلی بولورز .

بزم افکار وحسیاتمزی بزم تربیهٔ فکریه‌مزله یتیشنلر آکلایه‌بیلیرلر . بز اونلر ایچون یازییورز . بوکون فضولی کلسه بزم یازدقلرمزی او دهاسیله ، او نزاکت حس وخیالیله برابر بالکه‌ده آکلامز ؛ فقط امین اولملیدرکه بوکون بزدن فضولی‌یی آکلامیان ، اونی بتون حسیله دویمیان یوقدر . بوده پك طبیعیدر ، زیرا فضولیدن شیمدی‌یه قدر حسیت بشریه بردرجه‌ده قاله‌مامشدر . اینشته شیمدیکی شماتت ، افکار و حسیاتده‌کی بو مخالفتدندر ، باشقه برشیدن دکلدر . بونلر یالکز شعر نامنه موجود اولان بعض مقبولات قدیمه‌یه مطابق آثاره شعر دیمك ، یالکز او آثاره بو نامی ویرمك ایستیورلر . اما مقبولات قدیمه‌یه تماس ایتمین و مع مافیه برتأثر

خنده‌لر

کوزنده هر جولانی ریاح سودانك ،
لبنده هپ نقراتی نشیدهٔ املاك ؛
ضیاسی خنده اولان بر جهان شیدانك
سواحلنده کزن بر سبکمزاج کلین ...

سزای بوس وپرستش بر آتش ذی‌روح ؛
بر آفتاب افق ناشناس و بی پروا
که هر شراره‌سی بر نشوهٔ مضیٔ صبوح .

اونك حدیقهٔ روحنده هر دقیقه کولر
بتون لیال حیاتك سحرلریله بتون
اوزون کدرلری تعقیب ایدن مسرتلر

کورن صانیر او کوزل خنده‌لر اونك لبی‌در ،
او خنده‌لرکه برر پنبه بوسه اولمق ایچون
لب محبته قارشی رجا ایدر کبی‌در !..

بو منظومه‌ده‌کی خیال ایچون‌ده او حکمی‌می ویره‌جکز؟ بوده صرف اوخیالك بر ترجمه‌سیدرمی دییه‌جکز ؟ جناب بکده نیچون او بدیعهٔ خیالیه‌یی ایجاد ایده‌جك بر قدرت تصور ایتمیه‌جکز ؟ بوکا نه مانع وار ؟ جناب بك ملکات عقلیه‌سی لایقیله نشو ونما بولمش ، شرق و غربك اسکی و یکی آثار ادبیه‌سنی تتبع ایتمش ، کندینه مخصوص برذوق ادبی حاصل ایلمش بر کنج دکلیدر ؟ بونی کیم انکار ایده‌بیلیر ؟ جناب بك اولا طبیهٔ عسکریه‌دن مأذوندر. صوکره اوروپاده اکمال تحصیل ایتمشدر. سنی اعتباریله انحطاط ادبی دورینه یتشدیکندن اوزمانك تمایلات فصاحتنه تماميله تبعیت ایدرك لسانی دوزلتمش ، ینه او زمانك تأثیراتنه قاپیله‌رق اسکی وادیده بر چوق شعر یازمشدر .

شیمدی جناب بکه اعتراض ایدنلر عجبا او اقتدارده‌میدرلر ؟ اونك قدر ادبیات شرقیه و غربیه‌یی بیلیرلرمی ؟ اونك قدر قواعد لسانیه‌یه واقفمیدرلر ؟ بوکون مدافعه‌سنه قالقشدقلری او اسکی طرزده اونك قدر کوزل اثرلر یازمشلرمیدر؟ یوقسه یازه‌بیلیرلرمی ؟ اویله ایسه بو شماتت نه‌در ؟

عین مطالعه هپ برر مکتب عالیدن نشأت ایدن .. بر قسمی ، بتون اودورلره

چارپار نگاه شوقنه بر منظر مهیب ؛
داللر ایچنده حزن ایله بر آشیان آرار ،
چاره آننه یاوروجغندن نشان آرار ؛
سویلر اکا حقیقی بر برك ناشکیب .
بن کورمدن بو صحنه‌یی ایتمش ایدم فرار
کوز یاشلرمله لانه‌مه طوغرو ملول وزار .

شیمدی بوکا اثر تقلیدمی دیه‌جکز؟ انصاف اولنورسه ، سیرت بك ولو اوحسی سوللی پرودومدن آلمش اولسون . صرف ملی و صمیمی بر صورتده ، وحتی سوللی پرودومدن دها مؤثر بر صورتده تصویر ایتمه‌مشـمیدر ؟ اویله ایسـه سیرت بکك افکار وحسیات مدنیه‌سندن اونزاکت حسی ویا او درجه‌ده بر نزاکت حسی نیچون بکله‌مه‌ملی ، بو اثرینه و بتون دیکر اثرلرینه‌نیچون اثر تقلید دیملیدر؟ برده جنـاب بکك « خنده‌لر » اسـمنده بر منظومه‌سی واردرکه بو منظومه‌ده‌کی بر بدیعهٔ خیالیه‌ده « فرنان غره‌غ » ك « Province » عنوانلی نشیده‌سنك خاتمه‌سنده مندمج کورولور . بونلری‌ده اوقویه‌لم که فرقلری آکلاشلسین :

PROVINCE

Encore que t'aimer me soit fatal, je t'aime,
Parce que ton cœur est selon mon cœur ;
Mais ne te pare point, chére . Reste toi-même,
Prends garde d'enrubanner ta douceur.

Je trouve à te baiser les mains d'infinis charmes,
Par tendresse ou par volupté ? non point,
Mais parce que ces mains essuyeuses des larmes
Sous l'œil maternel font du petit point.

O simplicité sainte ! O tranquille province
Où l'amour est un bon enfant rangé
Qui ne peut supporter un pli même si mince
Aux draps de son lit odeur d'oranger .

Que tes menus travaux m'emurent, ma petite .
Je sais d'où venait le charme inconnu
Qui fit hésiter Faust au seuil de Marguerite;
Gretchen tricotant un bas ingénu.

Chère, ne boude pas; je raille, mais je t'aime .
Chère, pourquoi pleurer, et tout bas m'accuser?
Mes baisers te font belle, et ce sourire même,
Ce sourire moqueur qui te semble un blasphème ,
Rend en allant vers toi la forme d'un baiser.

Pour sa famille elle picore,
Elle reviendra ... quel retour !

Déserteurs du ciel solitaire
Dont les hôtes sont mal nourris,
Bien des moineaux plus près de terre
Acceptent de nous leurs bris!

Oiseaux ! n'acceptez rien des hommes,
Nichez loin de nous dans l'azur;
Tout asile est traître où nous sommes,
Le nid pesant, le clou peu sûr.

طائر غريب

بر اقشام اوستی کزمکه بی اقتدار ایکن
سیران راعیانه‌مه میال اولوب درون
چیقدمدی شویله قیرلره بی‌نشئه ، پرحزن .
تحدید ایدردی افقمی اغصان سرنکون ؛
مهتز اولان شکاف کبودنده آسمان
منظور ایکن اولوردی همان دیده‌دن نهان .
تبلرزهٔ خزان ایله اوراق ناله‌کار
تك توك دوشردی یرلره سرمست وبی‌مجال
مبهم اوغولتیلر ایله ایکلردی کوهسار ،
چوکمشدی تازه قیرلره بیرنکیٔ هزال .
برباد ستره پوش خزان وصدارسان
تخریب ایدردی داللر ایچنده بیك آشیان .
طویدم یانمده بر آجی فریاد جانخراش :
دوشمشدی طاشلر اوستنه بر بچهٔ نزار ،
عطف ایلیوردی کوکلره بر نظرهٔ تلاش ؛
یوقدی یاننده مادری ، قالمشدی بی‌مدار .
— ایلردی جست وجوی غدا مادر ملول ،
جولان ایدردی طاغلری ماندهٔ ریاح . —
کوردم نکاه یأسنی آمادهٔ افول ،
لرزشموِن موت ایدی صوك ضربهٔ جناح .
بر کرباد برك ، خروشان وموجزن ،
چکدی شکسته جسمنه آواره بر کفن .
سرعتله پرکشا اوله‌رق طائر غریب
نردیسه شیمدی عودت ایدر بر غدا ایله ؛
اعلان ایدر ورودینی بر خوش صدا ایله

ویاخود کندیمزی اونلرك یرنه قویه‌رق دوشونمیورز . طبیعتمزی جبر ایتمیورز . بونك ایچون یازدیغمز شیلر صمیمی اولیور . الحاصل بزم اولیور . انصاف ایتملی هانکی برفرنك شاعری جناب بكك « ریاح لیال » ی زمیننده برشعر یازمشدر ؟ توفیق فكرت بكك « دانس سرپانتین » ینی اوقویك ؛ موضوعی تماماً فرنکانه اولمقله برابر ، اواثر نه‌قدر یکی ، نه‌قدر کوزل رنکلری ، نغمه‌لری ، رایحه‌لری وبتون بوشیلر نه‌قدر شرقیتی حائزدر ! برفرنك شاعری بویله بر « دانس سرپانتین » یازارمی ؟

احتمالکه بتون شیمدیکی صنعتمزه تقلید دینیلیر ؛ بو باشقه برنقطهٔ نظردر : انسان صورت عمومیه‌ده مستقل دکلدر . همان بتون امور مادیه ومعنویه‌سنده باشقه‌لرینه محتاجدر . بواحتیاج البته آزچوق اونلرك یاپدیغنی یاپمه‌یی ، بناءً علیه اونلره بکزه‌مه‌یی ایجاب ایدر . مع‌مافیه ، امین‌اولمليدرکه ، ینه ذوق فطریسنه تابع بولنور ؛ بونقطهٔ نظردن باقیلیرسه تقلید ، فطرت بشریه‌یه عائد برخاصه اوله‌رق ، « هرکس بربرینه مقلددر ، ویا هیچ کیمسه باشقه‌سنه مقلد دکلدر » دیمك لازم کلیر . حاصلی بزه ادبای غربیه‌یه تقلید ایدیور دینلر همان عمومیتله معلومات و مدنیت حاضره‌مزی بیلمینلر ، اومعلومات ومدنیتك مقتضاسی اولان افکار وحسیاتی تلقی وحس ایده‌مینلر ، قسماً ده یازدیغمز شیلرك یالکز شباهت ظاهره‌سنه ومثلا « سونه » ویا « تریوله » کبی فرنکلردن قبول ایدلمش بعض اشکال شعره باقه‌رق علی‌العمیا حکم ایدنلردر . شیمدی سزه برایکی مثال ایراد ایده‌یمده بزم اوروپالیلره تقلید ایتمدیکمز عیاناً اکلاشاسین : سیرت بكك « طائر غریب » اسمنده برمنظومه‌سی واردرکه حاوی اولدیغی حس تمامیله « سوللی پرودوم » لك « Nid Brisé » سنده‌ده کوریلور ؛ فقط ایکیسنی‌ده برابر اوقویه‌لم‌ده باقلم آره‌لرنده نه‌قدر فرق بوله‌جغز :

Nid brisé

Sous leur nid tombés, Pèle mêle
Gisent leur pauvres petits corps;
La patte inerte, imerte l'aile,
Les uns mourants, les autres morts

Suspendus au lieu fragile
Qu'un coup de vent rompt aujourd'hui,
Que d'amours dans ce pot d'argile,
Que d'espoirs brisé avec lui.

La mère n'en sait rien encore:
Dans les champs, dès le point du jour,

ایده‌جکم . اولا بر حقیقت درمیان ایده‌یم : هر یرده معلومات ایلرلدکجه معلومات سابقه‌نك تولید ایتدیکی افکار وحسیات یااساساً ویا شکلاً دکیشه‌رك اونلرك یرینه یابسبتون یکی ویا شکلاً مختلف افکار وحسیات قائم اولور . صوك یکرمی سنه‌دن بری بزده وجوده کلن ترقیات علمیه اعمالرك بیله تحت تصدیقنده بولندیغندن اوترقیات علمیه ایله برابر بزده‌ده بالطبع یکی ومختلف برطاقم افکار وحسیات پیدا اولدی . ترقیات علمیه هر یرده عین افکار وحسیاتی وفقط هر قومك مؤثرات معنویه وحکمیه‌سنه ، تمایلات وعادات فطریه وکسبیه‌سنه تطبیقاً عین افکار وحسیاتی تولید ایدر . بونك ایچون اوروپا ملل متمدنه‌سنده حاکم اولان افکار وحسیات بزده وآنجق خصوصی وملی برصورتده تقرر ایتمکه باشلادی . اوافکار وحسیاتدن بر قسمی ذوق ملیمزه موافق اولمدیغی ایچون دائرهٔ قبولمزه کیره‌مدیکی کبی بر قسمی‌ده ، هنوز فقدان استعداد سببیله امکان حلول بوله‌مادی . ادبیاته متعلق برقسم افکار وحسیاتك بویله آز زمان ایچنده حصول وتقرری بزده ازمنهٔ قدیمه‌دن بری یالکز بر نوع قابلیت صنعتك تحریص ایدلمش اولمسندن وبناءً علیه صنایع نفیسه‌دن اك زیاده ادبیاته متمایل بولنمه‌مزدن ناشیدرکه بو صرف بزه مخصوص بر حالدر . یوقسه ملل سائره‌ده بویله اولمامشدر . اونلرده همان عین زمانده صنایع نفیسه‌نك هرشعبه‌سی بردن تطبیق اولنه‌کلمش وبوجهتله تحولات واقعه بتون اوشعبه‌لره منقسم اولمق طبیعی بولنمشدر .

ایشته ادبیات جدیده‌ده تصادف اولنان افکار وحسیات شیمدیکی معلوماتمزك ، شیمدیکی مدنیتمزك وجوده کتیردیکی افکار وحسیاتدرکه صرف بزم مالمزدر . بو افکار وحسیاتدن بر قسمی عمومیدر ؛ فقط بونلر ، افکار وحسیات مشترکه‌دندرکه اقوام مترقیه‌نك هپسنده بویله‌در . اوکبی افکار وحسیاتده هیچ بر قوم دیکر قومه مقلد دکلدر ، هرقوم اونلری بحق بنمسه‌بیلیر : علی‌الاطلاق افکار خیریه وحسیات انسانیه کبی .

شو ایضاحاتدن آکلاشیلیرکه بزاوروپالیلره تقلید ایتمیورز . کندی تدقیقات روحیه‌مزله اوغراشیورز . فقط آثار غربیه‌یی‌ده مطالعه ایدییورز . اونلردن بر چوغی بزه کوزل کورونیور ، روحمزه تأثیر ایدییور . صوکره بزده روحمزه تأثیر ایدن اواثرلرك موضوعلری ایچون برر اثر وجوده کتیرمك ایستیورز ؛ یازدیغمز شیلرك بعضیسی ، عین معلومات ایله متحلی اولدیغمزدن ، بر برینه بکزییور . فقط بو شباهت برموضوعده ، بر سویهٔ علمیه‌ده بولندیغمزدن ، بعض کره بر موضوعی عین صورتله کوردیکمزدن نشأت ایلیور . بو، ترقیات علمیه‌یه ،علمه عائد اولدیغندن بزم صنعمزله اولمیور . یعنی بز تصنع ایتمیورز . اونلر کبی کوره‌لم دییه چالیشه‌رق

ایله بالقونده کچیردیکی بر کیجه تصورنده ایلیشه‌جك بر جهت کوربیورلرسه اونی تصریح ایتسه‌لر ، صوکره بوبویله یازلمز شویله یازیلیر دیه اوندن حتی بر جمله یرینه دیکر بر جمله یازه‌رق کوسترسه‌لر امین اولك که کیمسه‌نك بر دییه‌جکی قالمز . لکن بونی یاپمزلر . چونکه یاپیله‌میه‌جغنی بیلیرلر . اویله ایسه نیچون اعتراض ایدرلر ؛ بونك سببی بحه صرف روحیدر . متوسطلر بتون بواعتراضلرنده انفعالات نفسیه‌لرینه مغلوب اولیورلر . مثلا بعضیلری بونلردن لایق اولمدقلری بر حرمت ورغبته انتظار ایدییورلر. بعضیلری‌ده‌شودونکی‌چوجقلرك ــ اوت بونی‌اعتراف ایتملیدرــ کندیلرینك کوره‌مدکلری ، یازه‌مدقلری شیلری یکی بر نظر ایله کوره‌رك پارلاق بر اسلوب ایله افاده ایتدکلرینی مشاهده ایدنجه قیصقانیورلر ؛ بن بوحقیقتی بتون یازیلرنده عیاناً کوربیورم .

شونی‌ده سویلیه‌یم‌که بعضیمز بعض اثرلرده فرنك شیوهٔ افاده‌سنه تقلید حتی بعض فرنکانه فکرلری ، حسلری . . بزم طبیعتمزله ، تمایلزله ، افکار ملیه‌مزله قابل توفیق کورولمین بعض فکر وحسلری طوغرودن طوغرویه نقل ایدییورلر. بونك غالبا ایکی سببی وار : یا بوفکرلری ، بوحسلری ادا ایچون اوشیوه‌یی دها موافق بولیورلر، یاخود دائماوشیوه‌ده یازلمش آثارمطالعه ایتدکلرندن کندیلری‌ده سائقهٔ اعتیاد ایله اویله یازییورلر . فرنکانه فکرلره کلنجه بونلری‌ده ، بکا قالیرسه یالکز کندی ذوقلرینه تبعیت ایده‌رك باشقه‌لرینك ذوقنی دوشونمدکلری ایچون نقل ایدییورلر . واقعا بتون بو حرکتده بویله نسبتسزلکلر اولیور . فقط بوحال، اسکی یاپیلان تقلیده معارض اوله‌رق طوغان فکر شخصیتك بر مبالغه‌سی ، بر افراطیدرکه مرور زمان ایله اعتدال پیدا ایده‌رك کندینه کله‌جك واوزمان بتون بو یکیلکلردن هانکیلری لایق هضم وتمثل ایسه یالکز اونلر متمثل اوله‌رق دیکرلری کندیلکلرندن دوشه‌جك ، اونودیله‌جقدر . فقط ، بیلیرمیسکز ، بزده اوزمان نصل بر ادبیات وجوده کله‌جکدر ؛ شرق ایله غربك امتزاجندن متولد بر ادبیات‌که بتون الوان دلفریبیله ، بتون اطوار نازنده‌سیله بر مدت ایچون جهانی کندیسنه مسحور ایده‌جکدر !..

ذاتاً اوافراط ومبالغه‌لر استثنا ایدیلیرسه نه اونلرك دیکر آثارنده وباخصوص توفیق فکرت ، اسماعیل صفا ، ع . نادر بکلرك همان بتون اثرلرنده یکیلکدن ، کوزللکدن باشقه نه‌کوروله‌بیلیر ؟

ثالثاً آثار جدیده‌آثار غربیه‌نك تقلیدیدر دییورلر وبزه «دهٔفادان، سنبولیست» کبی بعض صفتلر ویرییورلر . امینم‌که بو حکملری هیچ بر مقایسه‌یه مستند دکلدر. بن شیمدی بوراده بر ایکی مثال کوستره‌رك بو حکمك یاکلش اولدیغنی اثبات

ادبیات حاضره‌یه اعتراض ایدنلر اوچ صنفه آیریلیرکه برنجی صنفی ادبیات عتیقه مستخلفلری، ایکنجی صنفی دور انحطاط بقایاسی، اوچنجی صنفی ده متوسطین تشکیل ایدرلر. ایکی اولکی صنفده بولنانلر کچمش بر زمانه ادعای نسبت ایتدکلری جهتله سوزلرینڭ هیچ بر اهمیتی اوله‌مز. آنجق متوسطین دیدیکم ذوات که، دور انحطاط ایله شیمدیکی دور تجدد آره‌سنده قالمق ایستینلردر، بونلره آجیمامق وادبیات حاضره‌یه ایتدکلری هجماتدن طولایی تأسف ایتمه‌مک الیمدن کلمز. متوسطین:

اولا ادبای حاضره طرفندن استعمال اولنان بعض صفاته، بعض تراکیبه ایلیشیورلر. بونلره غرابت اسناد ایدرك محررلرینی خیرپالیورلر. دوشونمیورلرکه اوصفتی، اوترکیبی وجوده کتیرن یکی بر فکری، یکی بر حسی، یکی بر خیالی اسکی بر صفت ایله، اسکی بر ترکیب ایله ادا ایتمك غیر قابلدر. فرضا «ساعات سمنفام، نای زمرد، شکسته‌رنك سفالت» کبی ترکیبلر یرینه اومعنالری افاده ایده‌جك بشقه نه ترکیبلر بیله‌بیلیر؟ بورا‌ده مثلا: «ساعات سمنفام نه دیمك، بوترکیبه نه حاجت واردی؟» کبی برسؤال ایرادی محتملدر. بنجه بوسؤاله قارشی برشی دیمه‌ملیدر، چونکه اوکبی تراکیبی ایجاد ایدن فکر ادبی‌یه هنوز واقف اولمایانلر درمیان ایده‌جکلری مطالعاتی ممکن دکل آڭلامزلر.

ثانیاً جمله‌لره، شیوهٔ بیانه اعتراض ایدییورلر. بن‌ده اعتراف ایدرمکه ادبیات جدیده منتسبلری ایچنده سقط، غریب جمله‌لر یاپانلروار؛ فقط اونلر اوسقط، اوغریب جمله‌لر آره‌سنده اوقدر صمیمی، اوقدر غریزی بدیعه‌لر ابراز ایدییورلرکه انسان حیران اولیور. تخمینمه کوره اوسقط، اوغریب جمله‌لر هنوز بزده سویلنمین بعض معانی‌یی بیان ایتمك ویاخود بعض افکار موجوده‌یی یکی وده‌ها جید بر طرز ایله سویلمك ایچون بالضروره طبیعت افاده‌یی جبر ایتملرندن نشأت ایدییور. اومارمکه معترضلر بومحررلری صرف ونحو قاعده‌لرینی بیلمه‌مکله اتهام ایده‌مزلر. نه‌حاجت، مباحث عادیه ایچون یازدقلری مقاله‌لرده اویله سقطلره، غرابتلره تصادف اولنیورمی؟... شو حالده شیوهٔ بیان افکار وحسیات جدیدهٔ ادبیه‌یی بتون نزاکت ونزاهتی، بتون طراوت وظرافتیله افاده ایده‌جك بر شکل وصورته کیرنجیه قدر بکله‌مك ویاخود شیوهٔ افاده‌یه بو طرزك محتاج اولدیغی قابلیتی ویرمك دها منصفانه برقرار، دها ترقی پسندانه بر شعار اولور ظن ایدرم. بلکه بعضیلرینه کوره بو مبحثده بر قاچ مثال ایرادی لازم کلیر؛ بن متوسطینه قارشی بولزومی حس ایتمم، چونکه یازیلان شیلری هپ اوقیورلر... خالد ضیانڭ، محمد رؤفڭ، حسین جاهدڭ یازدیغی شیلر هپ ثروت فنونده وار. بوش یره اعتراض ایدیله‌جکنه بونلردن مثلا خالد ضیانڭ «بر یازڭ تاریخی» نامی آلتنده یازدیغی اوفاق حکایه‌دن احسانڭ عالیه

وغريبت اولان ادبيت نفيسه‌نك نشو وتقررى ايچون هنوز مساعى معروفه‌نك حقيله ثمره‌سى كوروله‌ميوردى . اوروپاده‌كى صنايعى اوروپا مدنيتى، اوروپا مدنيتى‌ده علم ومعرفت وجوده كتيرمشدى .

بزده نه‌وقت علم ومعرفت ترقى وتقرر ايدرسه آنجق اووقت يكى بر صنعت وجود بوله‌بيليردى . نهايت بوزماندن اوچ سنه اول حالد افندى ، ع . نادر ، ح . ناظم ، خالد ضيا ، جناب شهاب‌الدين ، توفيق فكرت كبى برقاچ اديب يتشدى . بونلر آثار غربيه‌يى مطالعه ايتديلر . مدنيت غربيه‌نى احداث ايدن افكار وحسياته واقف اولديلر . تحصيل ايتدكلرى علوم وفنون اونلرده برطاقم افكار وحسيات جديده القا ايتدى . ايشته بو افكار وحسيات ايله «يكى ادبيات جديده» ديلن ادبيات وجوده كلدى .

اوتوز سنه اول باشلايان اوتجدد ادبى نثرده ، شعرده بر طاقم بديعه‌لر ابداع ايتمشدى . فقط دقت اولنسه بتون بو بديعه‌لرده ك زياده حاكم اولان خيال ايدى . آثار حسيه‌يه پك آز تصادف اولنوردى . ياخود اوآثار اوقدر علوى ايدى كه حسى بيله اولسه بزه ينه خيالى كورونيوردى . چونكه روحمز ، اودهالرى طيران ايتدكلرى عالم بالاى شعر وحكمتده تعقيب ايده‌ميوردى . بناءً عليه بو آثار افكارمزى ، خيالاتمزى فوق‌العاده تصفيه وتنزيه ايتمكله برابر بزه حيرت ويرمكدن باشقه برفائده‌يى منتج اوله‌ميور، افكار متحيره‌يه طوتاجق بريول كوستره‌ميوردى . «تعليم ادبيات» تدوين اولنجه هركس شعر صحيح نه‌ديمك اولديغنى براز آكلادى : او ايكى داهينك و «تعليم ادبيات» ك همت وتعليميله ادبيات عتيقه تااساسندن صرصيلدى . بوزمان ايشته براز اولى تصور ايدنلر دوغدى . وقتمزه ادبياتمزده ده‌قدانس براستادو دوغدى . مخصوص ذوقى افكار آلده ... كنديلرينه صاحب اولمق ايستيوردى ؛ فقط تصاحب نفس ايچون لازم اولان قدرت علميه مفقود اولديغى جهتله ينه دوشيوردى . بناءعليه بودورك آثارى ـ استادلرك كيلر استثنا ايديلنجه ـ اكثريتله تقليد وتكراره محكوم اولديغى كبى يكى اولەرق يازيلان شيلرده يالكز سطحياته عائد اولدى . نهايت دور انحطاط بيتدى . آرەدن بش سنه قدر برمدت ده كچدى . بوشنده عصر زنديقى ايله وغرايليوردى . اوروپاده ترقى علم ومعرفتله يك زياده ايلرلين فكر تحليل بزده‌ده حاصل اولدى . هر كورديكمز شيئى معلوماتمزه استناد ايدەرك برنظر علمى ايله تدقيقه باشلادق . بومناسبتله قابليات روحيه‌مز كسب تجدد ايتدى . آرتق هرشيئى ـ وهرمطالعه‌مزده‌كى اعتياديله وزرده ـ كندى روحمزله كورمك ايستدك . ايشته شيمدى «يكى ادبيات جديده» ديلن ادبياتى بو تمايل حصوله كتيرمشدركه اساسى اصل صنعت اولان صادقيت وغريزيتدر .

*
* *

کوندن کونه ترقی ایدن افکار ومعلومات ایله متجلی برر لمعهٔ صنعت، ایلریده بوتون خطوط و حدودیله تقرر ایده‌جك مدنیت عثمانیه‌مزك هر کون برر صورت قرار بوله‌رق تأسس ایتدکجه همان کندیسیله برابر ایجاد ایتدیکی برر لمعهٔ صنعت ایدی .

ادبیات عتیقه‌دن ، ادبیات عتیقه موضوعلرندن یوز چویرن افکار شیمدی پك طبیعی بر میلان ایله حوادث طبیعیه‌یی موضوع اتخاذ ایتمشدی . بناءً علیه یازیلان شیلر همان طلوع ایله غروب ، بهار ایله خزان منظومه‌لرندن عبارت ایدی . بو ضروری ایدی ؛ چونکه اوزمان هوسکاران تحریرك معلومات مستحصله‌سی یالکز اشیای خارجیه‌یی ، اشیای خارجیه‌نك ظواهرینی کورمکه کافی ایدی . اونك ایچون اثرلرده تصویر ظواهردن عبارت اولیوردی . هنوز روحلری اواشیانك ماهیتنه نفوذ ایده‌رك هر برینی لایقیله کوره‌جك قابلیتی احراز ایتمه‌مشدی . فکرمجه او زمانده حصوله کلن آثاره « آثار صوریه ویا شکلیه » دینك پك مناسب اولور . بر زمان کلدی‌که غروب ، طلوع منظومه‌لری آرتق اوصانج ویردی . اووقت فقدان موداددن طولایی حرکات ادبیه‌یه بر طورغونلق عارض اولدی . صوکره یاواش یاواش کری‌یه دوندی ؛ ینه اورته‌یه ادبیات عتیقه‌نك آرتق پك مبتذل افکار ادبیه‌سندن مرکب اثرلر آتلغه باشلادی . ادبیات جدیده منتسبلری بونلری یازمقدن ابا ایدییور ، فقط یازه‌جق شی بوله‌میور ، سوق زمان ایله بر آز کنجلشن اختیارلر ینه اختیارلقلرینی اله آله‌رق اسکی وادیلرده یازییورلردی . برطاقم کنجلرده محدودیت معلومات سببیله بر قاچ کلمه‌یی بر آره‌یه کتیرمکدن ویر طاقم افکار خایده‌یی تکراردن عبارت اولان اومسلکده بونلره تقلید ایدییورلردی . بوکروه لفظ ایله ، ترکیب ایله اوغراشمش .. معنایه ، فکره ، حسه باقمامشدی . ادبیات صحیحه‌یه و علوم حاضره‌یه واقف اولمدیغی جهتله بونلره باقمامقده نجه معذور ایدی . حالبوکه یالکز لفظ وترکیب خطالریله اوغراشمق کافی دکلدی . یازیلان اثرلرده همان عمومیتله ، یکی بر شکله کیرمش اسکی افکار وحسیاتدن باشقه بر شی کورولمز اولمشدی . بر غزل ، بر منظومه لفظاً سالم وشکلاً مطبوع اولیور ؛ فقط ینه‌هپ اواسکی افکار وحسیات ایله ممتلی بولنیوردی . آثار منتشره اولجه سویلنمش سوزلری تکراردن ، شعرای سالفه‌یی تقلیددن عبارت ایدی . حتی بواسکی فکرلر اکثریا اك اسکی ترکیبلرله ، ویاخود قیمةً اونلردن آشاغی اولمقله برابر ینه اسکی کلمه‌لردن مرکب دها طمطراقلی ترکیبلرله افاده اولنیوردی . والحاصل ادبیاتك یالکز مواد ووسائطیله اشتغال ایدیلیوردی . واقعا اوتده اودهای شعر ایله « تعلیم ادبیات » مؤلف محترمی جوش وخروشه کلن بوتمایلاتی بر طاقم افکار وحسیات جدیده ایله تألیف ایتمکه چالیشیورلردی ؛ فقط اس‌الاساسی صادقیت

بوندن اوتوز سنه اول، ادبادن برقاچی فرانسزجه تحصیل ایتمشدی. اولسانده یازیلان آثارك سهولت بیانی، اوسهولت بیان ایچنده شعشعه‌زا اولان لطافت وعذوبتی كورونجه لسانمزك افادۀ مرامده نه‌قدر ناقص اولدیغنی آكلادیلر. السنۀ غربیه‌ده، باخصوص فرانسزجه‌ده كوردكاری بوفائده‌یی لسانمزده نقل ایتمك ایستدیلر. برولوله‌در قوپدی. قدمای ادبا بو ادیبلرك طرز بیانیله اكلنمكه، «بو شیوه‌لر لسان ادبه صیغارمی؟» دیمكه باشلادیلر. صوكره اونلر بسیط شیلر یازمقله برابر قدمادن دها مغلق اثرلر وجوده كتیره بیله‌جكلرینی ومع مافیه مهارتی ینه لفظدن زیاده معناده آرادقلرینی اثبات ایدنجه بریكیلر شاشدیلر وبالضروره صوصدیلر. غلبه ادبای جدیده‌ده، باخصوص ادبیات جدیده‌نك مثال مشخصی اولان برذاتده قالدی. برقاچ سنه صوكره ایدی‌كه ادبیات جدیده‌نك كمالیله تأسسی وارباب سوء تفهمه قارشی الی الابد تأمین مصونیتی ایچون بتون اساسلرینه متعلق تعریفات «تعلیم ادبیات» ایله تدوین اولندی. ایشته اوزمان ادبیات عتیقه غیرتكشلری ادبیات جدیده‌نك بتون حدود واشكالیله میدانه چیقدیغنی كورونجه شاشیردیلر واولانجه قوتلریله تعرضه باشلادیلر. بوتاریخدن برقاچ سنه اول شعرده برصاحب دها ظهور ایده‌رك نثرده وجوده كلن تجدددن دها پارلاق براثر تجدد كوسترمشدی. اوزمانده یتشن ارباب قلمك برقسمی بوایكی دهانك نثراً ونظماً وجوده كتیردكاری آثاره برر منبع الهام كبی نصب نظر حسرت ایده‌رك «تعلیم ادبیات» ك تعریف وتبیین ایتدیكی ادبیات صحیحه دائره‌سنده یازی یازمغه قویولدیلر. برقسمی ینه ادبیات عتیقه طرفدارلرینك غیرتنی كودمكله مشغول قالدی. اوصرده برغزته، ادبیات منقدلكنی درعهده ایتدی. واقعا تنقیده پك زیاده لزوم واردی.

ادبیات عتیقه‌نك بیك درلو قیود طاقتفرساسی آلتنده زبون قالان افكار، شیمدی اوكنده ایستدیكی كبی سوز سویله‌مكه مساعد برمسلك كورنجه بردن بره طاشدی. اوقدر طاشدی‌كه غزته‌لرله یازیلان شیلر بتون منظومه‌لردن عبارت اولدی. بودور، بعضیلرینه كوره، ادبیات صحیحه‌نك تقرری ایچون پك مساعد برزمان ایدی. چونكه بتون ملتك قابلیت شعریه‌سی حال هیجانده ایدی. فقط بزجه زمان تقرر هنوز حلول ایتمه‌مش، زیرا ادبیات عتیقه‌دن قورتوله‌لی پك آز وقت كچمش ایدی. هیچ بریرده بوقدر آز وقت ظرفنده یكی برادبیات وجوده كلمه‌مشدر. باخصوص تقرر ایچون هیجان دكل، اعتدال لازم ایدی‌كه اوده مفقود ایدی.

بودورده ادبیات جدیده دائره‌سنده یازی یازمغه هوسلنلر وجوده كتیردكاری اثرلرده بعض یكی‌یكی فكرلر درمیان ایدییور، حسلرینی بردرجه‌یه قدر باشقه یولده تبلیغ ایده‌بیلیورلردی. كورولن یكیلكلر همان بزه یعنی تورکاره خاص اونلق اوزره

شیمدی بو مطالعات عمومیه‌یی ادبیات عثمانیه‌یه تطبیق ایده‌لم :

دولت عثمانیه ابتدای تشکلنده ، دین وموقع سائقه‌لریله ، عرب وعجمله اختلاط ایتمشدی . عثمانیلرك قومیت اعتباریله البته برمدنیتی وار ایدیسه‌ده صفت کاشفه‌سی جنکاورلك اولدیغی کبی مدنیت قومیه‌یی‌ده حظوظات معنویه‌سنی استیفا ایده‌جك درجه‌ده دکلدی . بناءً علیه برمدنیته یعنی علومه ، صنایعه احتیاجی وار ایدی . عرب وعجمله اختلاطمزدن دولایی ایکی مدنیتك ، عرب وعجم مدنیتنك تحت تأثیرنده بولنیوردق . مناسبات بین‌المللك صورت جریانندن مستنبط برقانونه توفیقاً بالنسبه عالی اولان اویکی مدنیتك ، بزم مدنیت قومیه‌مزه غلبه ایله تقرری طبیعی ایدی . اویله‌ده اولدی . فقط نه عرب مدنیتی ، نه‌ده عجم مدنیتی تماماً ایله تقرر ایتمدی و ایده‌مزدی . زیرا اوزمان علوم عربده وصنایع عجمده مترقی اولدیغی کبی بزم‌ده کندیمزه مخصوص قابلیات وتمایلاتمز وار ایدی . خصوصیله بحسب الدین عربی ایله توغل ایدیوردق . بناءً علیه ینه اویله برقانونه وخاصةً بومشغولیت دینیه‌یه توفیقاً عرب مدنیتندن علومی ، عجم مدنیتندن صنایعی آلدق . واقعا آره‌صره صنایع عربده مراجعت ایتدك ؛ فقط اوصنایع ، قابلیات وتمایلات عرقیه‌مزه ملایم اولمدیغی ایچون ، ممکن دکل ایچمزده قرارلشمدی . بحثمز صنایعه متعلق اولدیغندن علوم حقنده بسط مطالعه‌یه قالقشمیه‌جغمز کبی ، صنایعدن‌ده موضوع اعتباریله یالکز صنعت ادبیاتی قاله آله‌جغز .

عجم صنعت ادبیه‌سی بزده حق غلبه‌سنی تأمین ایدنجه اولا قواعدیله ، صوکره بوتون خرافاتیله ، بتون خیالاتیله افکارمزه استیلا ایتمکه باشلادی . برزمان کلدی‌که یازدیغمز شیلر صرف عجمانه اولدی ، صرف فارسی اولدی . بعض دورلرده مبالغاتمز ، خیالمز مجملری بیله کولکده براقدی . نهایت آکلاشلماز ، چکیلمز شیلر وجوده کلدی . هر اثری زمانه کوره تقدیر ایتمك لازم کله‌جکندن - هیچ برشی آکلاشلمیانلری مستثنا اولمق شرطیله - بو اثرلر زمان انشادلرینه ، اوزمانك مؤثرات اخلاقیه وحکمیه‌سنه ، اوزمانك تمایلاتنه کوره کوزل شیلردی . بو اثرلردن بعضیسی زمانمزده بیله مقبول ومرغوبدر ؛ چونکه اونلرده ، ادوار ماضیه‌یه منسوب اولمقله برابر ، برصادقیت ، برغریزیت والحاصل برشخصیت واردرکه بزم روح مایمزله هرزمان هم آهنکدر . فضولینك ، باقینك ، شیخ غالبك ، نفعینك ، ندیمك آثاری کبی .

فقط اکثریت تقلیده اوقدر مغلوب ایدی‌که یازدقلری شیلرده هیچ صادقیت وغریزیت یوقدی ؛ وبتون سعی وغیرتلری مواد ووسائط انشادك صورت استعمالنه منحصردی . شیمدی ذکر ایتدیکم شعرادن باشقه کلوب کچن قدمای شعرانك آثاری کبی ...

امکانك صوك حدلرینه قدر منطقاً تعقیب ایدیلیر. بتون بتون یولدن چیقمش اولان هوس شخصی ، آزاده برمسلك اتخاذ ایدر . صنعت ، یالکز عامه‌یی بهته دوچار ایتمك ومنفصلاریناك الاستیقیتنه هرکسی حیران براقمقدن باشقه برشی دوشونمین جانبازلرك حرکات فکیه‌سی قیمت ودرجه‌سنده برممارسه اولور .

«بوحالده عامه غیرمساوی ایکی قسمه آیریلیر: برقسمی صنایع نفیسه مراقلیلریکه کندیلرینی برزمرهٔ ممتازه‌دن عدایده‌رك بوممارسانده ارباب نزاکته مخصوص برحظ خصوصی بولیور کبی کورونمك ایسترلر ؛ دیکرلری یعنی اهالینك یوزده طقسان طقوزی ، بوانجه‌لکاردن برشی آکلامدقلری جهتله صنعتله اصلا اوغراشمیه‌رق ، اونی طریق تواریسی اوزرنده براقیرلر. وغرائب مضمه‌سیله نظر دقتی جاب ایچون اجرا ایتدیکی بتون مجاهداته هیچ اهمیت ویرمزلر . بوشروط ایچنده اویتمش معدن اوجاغنده برقاچ آلتون پارچه‌سی دها کشف ایده‌جك قدر ماهرویاخود زمانلرینه نسبتله شعرك صنایع جدیده‌سنی سچه بیله‌جك درجه‌ده متقدم برقاچ صنعتکاره تصادف ایدرسه اونلرده بونلرده اغاب احتمال ایله لاقیدئ عمومی آره‌سنده کورلمه‌دن کچرلر.

« بتون بوحال قطعی الوقوعدر. بناءً علیه اوندن نه شکایته ونه‌ده ــ باخصوص ــ تحیره محل یوقدر . فقط عروق مترقیه‌یی ، افکار وحسیاتی صرف واستهلاکه ، اونلری یکی برطاقم افکار وحسیات ایله لاینقطع تصحیح واکمال ایچون صرف واستهلاکه محکوم ایدن بوقانونك ــ نتیجهٔ منطقیهٔ تطبیقی اوله‌رق ــ کچن مدنیتلردن صوکره یکی مدنیتلر حصوله کتیرمسی وعین سببدن دولایی بویکی مدنیتلره مخصوص یکی صنعتلر تولید ایتمسی ایجاب ایدردی . اکر میلان ترقینك یاننده اونکله اوغراشان واونی شدت وتحکمله اکثریا ازن طبان طبانه ضد دیکر برمیلان اولمسه، بو بویله‌ده اولوردی . برقومده بعضیلری تحرئ اعلی ایچون ایلری‌یه طوغری آتلدقلری اثناده ، دیکرلری تربیه ، منفعت ، اعتیاد ، کسل فکری ، خوف مجهول کبی سوائق ایله هریکی شیئی رد ایدرلر.

« بوحالده حکم ونفوذ آز چوق برزمان ایچون ، بالضروره مدنیت سالفه‌یی اقامه ایدنلرك الده بولنور . بونلر جمعیتك بوتون تشکلاتنه استناد ایلرلر . فضله اوله‌رق ــ عدلیه اصطلاحنده « امثال وسوابق » تسمیه اولنان ــ وقایع اونلرك طرفنده‌در . بریکیلر ایسه ابتدا مبهم ، ناقص وهرحالده تأیید تجربه‌دن محروم امللردن ، مطالبدن باشقه برشی درمیان ایده‌مزلر . ماضینك باعث شرف وشانی اولان اعتیادات فکریه‌یه قارشی ، نظری بر استقبالك آز چوق مشکوك لمعه‌لرندن باشقه برشی میدانه قویه‌مازلر . بناءًعلیه کندیلرینی هیأت اجتماعیه‌ده متأسس ، ثابت نه‌وارسه هپسنك مقاومتنه چارپمغه محکوم اولورلر. »

هروقت ادعا ایدرم‌که ذکای ملیمز ، هرشیده اولدیغی کبی ، بوتحول ادبیده دخی هیچ بریرده مثلی کورولمین برسرعتله آز زمان اچنده ، کندیسنه تصاحب ایتدی؛ وکیم نه دیرسه دیسین ، کندینه ـ متعرضلرینك بیله حیرت وتقدیرینی جالب ـ برمسلك نوین تعیین ایلدی .

بوبحثده ایلریله‌مدن اول «دەقادانس» نه‌دیمك اولدیغنی آکلامق ایچون اوروپا حکمای ادباسندن برذاتی دیکلیه‌لم :

« صنعت ، علم‌الروح نقطهٔ نظرندن مطالعه اولنورسه ، صور تلقیٔ اشیانك برافادهٔ صمیمه‌سیدرکه بوصور تلقی ، منطقاً عروق مختلفه‌یی تحت انقیادینه آلان مؤثرات اخلاقیه ومادیه ایله بوعروقك بالذات حائز اولدیغی قابلیات وتمایلات اصلیه وکسبیه‌نك اتحادندن نشأت ایدر. صنعت بواختلاطدن تولدایدن حسیاتك برترجمه‌سی، ـ اقوامك حقیقت مادیهٔ اشیایه ویا تمایلات وعادات عرقه مغلوب اولمسنه کوره ـ آزچوق حرفی ویا آزچوق خیالی برترجمه‌سیدر. فقط بوخلیطه‌لرك مقداراختلاطی نه اولورسه اولسون اونلرده حقیقت وشخصیت دنیلان ایکی عنصر ابتدائی دائما موجوددر . حاصلی هرصنعتك برسبب وجودی اولدیغی کبی انحطاطکده برسببی واردر .

« بر صنعت نه وقت ملی اولمقدن ، یعنی برقومك ویا برعرقك بتون اشخاصنه شامل اولمقدن منقطع اولور؟ برملتده اعصار عظیمهٔ صناعیه‌نك وصف ممیز حاکمی، وتواریسی انحطاط صنعتك علامت باهره‌سی اولان عمومیت ذوق ، نه وقت تواری ایدر ؟ نه وقت ، صنعت حسیات عمومیه‌نك تعبیر صادق وغریزیسی اولمقدن منقطع اولور، نه‌وقت هرکسك ولااقل اکثریت عظیمه‌نك تأثر مشترکنی ، تهیج صحیحنی طوغرودن طوغرویه ترجمه ایده‌جك یرده وسائط فعل وحرکتی تحلیل ایتمکه باشلار، وبووسائطی غایهٔ مساعی اتخاذ ایده‌رك اصل صنعت اولان صادقیت وغریزیت تهیجی نظردن غائب ایدرسه .

« بوانحطاط، عروق عالیه‌یه منسوب اولان برشخصه عین مناظرقارشیسنده‌مدت مدیده توقفی منع ایدن قانون سببیله، قطعی‌الوقوعدر. بالضروره بروقت کلیرکه برمدنیت وبرصنعت الهام ایدن افکار وحسیات بتون مواد نافعه‌سنی، بتون‌نتایج مثمره‌سنی صرف واستهلاك ایدر . وحتی فکر، تحریك ایتدیکی جهت سائقه‌سیله آثار سالفه‌یی تقلید وتکراره محکوم اولور. بوحالده تقلید وتکرار اولنان یالکز افکارو حسیات سالفه اولماز.. او افکار وحسیاتك تعبیری ، شکل بیانی ، طرز وجنسی اولان شکل بیانی بیله تقلید وتکرار اولنور.. فقط یالکز تقلیدك فکره هیچ برلطفی اولمدیغندن بوندن پك چابق بیقیلیر، احتساسی تجدید ایچون تعبیر جبراولنور. واونك درجات افراطی،

آرامق ایچون بر طاقم مجاهدات شخصیه ایله نیچون یورولملیدر؟ شیمدی‌یه قدر کیمسه‌نك تفوق ایده‌مدیكی بو ارباب دها طرفندن وجوده کتیریلن آثاری مطالعه ایدیکز. اونلرك بتون اسرارینه نفوذ ایدنجه سزده، طبعکز مساعد ایسه، کندی قادرلرکزله اوچه‌رق برطاقم بدیعه‌لر وجوده کتیررسکز!» دییور. فقط خطا ایدییور. دوشونمییورکه او بدایعی وجوده کتیرنلر، صرف کندی شخصیتلرینه تبعیت ایتمشلردر. اولا شخصیت قابل انتقالمیدرکه، ارباب صنعته اونلری تقلید ایتمکی توصیه ایده‌لم؟

ثانیاً اونلر یالکز شخصیتلرینه تبعیتله بو آثاری وجوده کتیرمش اولدقلری حالده شیمدیکی ارباب صنعتی نیچون تقیید ایده‌لم؟ بونلره شخصیتلرینی ویرمیه‌لم؟ «ایشته سزه بر موضوع، بونی ایستدیککز کبی یاپك.» دیمیه‌لم ده مطلقا اسکی بر موضوع ویره‌رك و اوکلرینه برده مودل قویه‌رق «بو موضوعی بو موده‌له بکزتمکه چالیشك!» دییه‌لم؟ وجوده کتیردکلری اثری‌ده او موده‌له بکزه‌دیوب بکزه‌مه‌مسنه کوره تقدیر ایده‌لم؟ بونلر انسان، برفیض طبیعته مالك انسان دکلمی؟ بر صنعتکار، کندی حسیاتنی افاده و تبلیغ ایچون باشقه برینك اختیار ایتدیکی طرز بیان وتصویری تعقیب ایتمکه نه‌دن مجبور اولسون؟ برده دنیاده قدمای صنعتکارانك انتخاب ایتدیکی موضوعلردن باشقه موضوع قالمدیمی؟ یوقسه «فطرت بتون کمالنی او ارباب دهاده کوستردی. بوندن صوکره اویله آدملر یتشمز!» می دینه‌جك؟.. بویله بر اعتراضی مستبعد کورمکله برابر، غایهٔ خلقته مباین اوله‌جغنی و علوم و معارف ترقی ایتدکجه فکر تحلیل ایلرلیه‌رك اوبجه نظر دقته چارپمیان بر چوق مزیتك، بر چوق سترك انکشاف و انجلاسیله تأثرات روحیه‌یه انبساط کله‌جکنی و عبارات واشکال صناعیه‌نك‌ده او تأثراتی ضبط و دایه کفایت ایده‌میه‌رك اوانبساط نسبتنده تجدد وتکمله محتاج اوله‌جغنی ذکر ایتمکدن کندیمی آله‌مم.

ایشته شو آره‌لق عالم ادبیاتمزده کوریلن اختلافات نجه حالا بیتوب توکنه‌مین هپ اویله بر هوس تحکمك واوتحکمه قارشی کان فکر ترقینك مصادمه‌سندن منبعثدر. کرك بوفکر ترقی وکرك اوهوس تحکم طبیعی اولدیغندن، ادبای جدیده اوغرادقلری هجماتدن اصلا متأثر دکلدرلر. یالکز بوهجماتك نوع وشکلی ادب خارجنده اولدیغی ایچون، خلاف ادب اولان هر حرکت کبی، بونلردن‌ده ینه ادب نامنه صیقلمق طبیعیدر.

بعض ذوات ادبیاتمزك شیمدیکی حالنی بر «ده‌قادانس» یعنی انحطاط حالی اولمق اوزره تلقی ایدییورلر. حالبوکه بز او اعتبار ایله هیچ «ده‌قادان» دکلز. واقعا ادبیاتمز بر ده‌قادانلق دوره‌سی کچیرمشدر. فقط شیمدی دکل... شونی

شیمدی بعض تدقیقاته کیریشه‌لم: صنعت، فعالیت عقلیه‌نك تظاهرات غریزیه‌سندن بریدر دیمشدك. انسانلر، هر شیئی بر قید و انتظام آلتنه آلمغه فطرةً مجبول اولدقلری جهتله بو تظاهراتی‌ده اك مكمل اثرلرینه باقه‌رق بر قید ونظامه ربط ایتمك هوسنه دوشمشلردر. حالبوکه قید ونظامه داخل اوله‌بیله‌جك شیلر یالکز اشیای مادیه اولدیغنی اونوتمشلردر. مثلا بر چهره‌ده‌کی چیزکیلری کاملاً ضبط ایتمك و او چیزکیلری چهره‌یه ویریله‌جك حاله کوره قیارتمق، کیزله‌مك، درلو درلو شکللره قویمق بر قیـد آلتنه آلنیر؛ فقط بر حزین چهره بتون او قیودده تمامیله رعایت ایدیله‌رك یاپلمش اولدیغی حالده یَنه هیچ بر تأثیر حاصـل ایتمه‌بیلیر. مسـلمدرکه فطوغرافی اشـیایی اك زیاده صحتله ترسـیم ایدر؛ بناءً علیه بر یرك ویا بر شـخصك فوطوغرافی ایله آلنمش رسمی اك مکمل و بتون شروط و قواعده تمامیله مطـابق بر اثر اولمق لازم کلیر. حالبوکه عین موضوعك بر صاحب صنعت طرفندن یاپلمش تصویریله فوطوغرافیسی بیننده نه‌قدر فرق واردر؟ بو فرق، صرف او صـاحب صنعتك شخصیتندن ناشیدر. شمدی بو شخصیت ــ که صرف فطرته عائددر ــ نصل بر قید آلتنه آلنه‌بیلیر. وفرض محـال اوله‌رق آلنسـه انسـانك فوطوغرافی ماکنه‌سـندن نه فرقی اولور، ویاپه‌جغی شـیلرك نه مزیتی بولنور؟.. مثلا کچنلرده «ثروت فنون» ده استاد محترمك بر تابلو تصویرینی اوقومشدق. صوکره تابلونك فوطوغرافیسنی‌ده کوردك. او فوطوغرافی بهادر برعسـکری مصور اولمقله برابر استاد محترمك ناقابل تقلید بر بلاغتله تبلیغ ایتدیکی حسیات اصیلانه وصنعتشناسانه‌یه موضوع اوله‌بیلمکدن نه قدر اوزاقدی. محققدرکه اسـتاد اکرمه او حسـیاتی القا ایدن، رسامك اصل تابلوده متجلی اولان شخصیتی ایدی؛ فوطوغرافی ایسـه او تابلونك نه‌قدر سونوك بر عکسیدر...

رسم حقنده‌کی شو مطالعه سائر صنایع نفیسه‌یه‌ده تمامیله قابل تطبیقدر. بناءً علیه بو صنایعده قوللانیلان موادك صورت استعمالنه دائر بعض شرائط و قواعد وضع اولنه‌بیلیرسـه‌ده بونلر ایله افاده اولنه‌جق معـانی ایچون نمونه‌لر، ترکیبلر، قالبلر وضع اولنه‌ماز؛ و برموسیقاره، بر شاعره، بر هیکلتراشـه، بر رسامه: «سن شو حسی، شو فکری بیان ایچون مطلقا بو پرده‌لری، بو نغمه‌لری.. بو ترکیبلری، بو تشبیهلری.. بو چیزکیلری، بو چیتنتیلری.. بو رنکلری، بو قویولقلری، بو آچیقلقلری قبول ایده‌جکسـك.» دینه‌مز. واقعا فرانسـه‌ده بیله صنایع نفیسـه افاده‌میسی بتون ارباب صنعته «صنعت یونانستانده وانتباه معارف زماننده ایتالیاده اولدیغی قدر نرده‌ده پارلاق اولمشدر؟ او حالده بو ایکی ممتاز قومك بدایع آثارندن دها کوزل موده‌للر نرده‌ده بولنه‌بیلیر؟ برچوق زمان اول بولنمش اولان بر شـیئی

بو هیچ بر اثری قالمیان کوزللك البته خارجـده دکل ، روحکزده‌در . بوراده بلوطلر ، قارلر کونشك صوك شـعاعنیله موقتاً درلو درلو آهنکلره منبع طیران اولمش بر لوحه‌دن عبارتدر . اونی کوزل بولان سزسـکز . بناءً علیه کوزللك اشـیا ویامناظرده‌کی آهنکلك ، آنی ودرحال غالب بر صـورتده ، روحمزی قاماشـدیرمسیدر . » بوایضاحاته کوره، کوزل بر اثر کندیسنده بر روحدن نشـانه ولان اثردرکه بوده اوثرك هیئت مجموعه‌سندن طیران ایدن آهنك ایله تجلی ایدر.

« صنعت فعالیت عقلیه‌نك تظاهرات غریزیه‌سـندن بریدرکه اشـیای مختلفه‌یه انطباق ایده‌رك متوالیاً بتون حرف وصنایعی ، بتون علومی ابداع ایتمشدر . »

« صنعت بالطبع تقلید ایله باشلامشـدر . فقط تقلید ، بدایتده بیله ، کفایت ایتمه‌مشدر . بوکون ازمنهٔ قدیمه‌دن قالان ، آز چوق قبا بر صورتده تقلید ایدلمش برطاقم حیوان رسملری آرەسنده بیله‌زبکلی کردانلر ومزینات سائره کورونورکه بونلرك صـورت اختراعی بزه انسـانلرك ، ایلك کونلرده بیله ، صرف شخصی وارادی بعض اشکال خیالیه ایله اوغراشدقلرنی ارائه ایدر .

« صنعت فعالیت عقلیه‌نك تظاهرات غریزیه‌سـندن بری اولمسنه کوره ملکات عقلیه ترقی ایتدکجه صنعتك دخی ترقیسی طبیعیدر . بوترقی ، بر قابلیت مضاعفه‌دن نشأت ایدرکه اوده تحلیل ایله تعمیمدر . انسان ، تحلیل سـایه‌سنده اشیا ودقایقك اختـلاطندن متولد قاراکلقلری ازاله ایله‌اونلری نوعمـا تشریح ایده‌رك مفرداته حلول ایدر . برکیمیاکر هر جسـمك بنیهٔ اصلیه‌سنی بیلمك واجسامی توحید ویا تفریق ایدن شـباهت ویافرقلری تعیین ایتمك ایچون نه‌کبی عملیات اجرا ایدرسـه اوده افکاره عین عملیـاتی اجرا ایلر . بوصورتله وقایع وافکاری عناصر اصلیه‌سنه ارجاع ایدنجـه اوعنـاصری تصنیف ایده‌رك ، طبیعت فکریه‌سـنه خاص اولان طرزلره کوره اونلردن یکی بر « مجتمعه » بنا ایدرکه بومجتمعه‌لرده تصـادف برینه انتظام وَ اختلاط برینه بساطت قائم اولور . ایشته علم بونلردن عبارتدر .

« تحلیـل وتعمیمدن تولد ایدن بوعلم بالضروره متحول ومترقی‌در ، تحلیـل تعمیمه یکی عنصرلر تدارك ایتدکجه بوعنصرلر اولجه دسترس اولنان نتیجه‌لره انضمام ایده‌رك ، او نتیجه‌لرك برینی تبدیل وآرەلرنده‌کی منـاسبتی تعدیل ایدر ؛ حتی بعض کره او نتیجه‌لری هرج ومرج ایدوب یکی و مرتبةً دهـا عالی بر طـاقم تعمیملری ایجاب ایدرکه بو ، او زمانه قدر مرعی اولان افکار ایله تعارض ایده‌رك ماضینك افکار ومعلوماتنه شدتله مربوط اولان اصناف خلقك مقاومتی سـببیله درلو درلو تحولاته سبب اولور . »

بر اثر اوموادن مرکب اولمق واو اشکال وحدود داخلنده بولنمق ایله کوزل اولمق لازم کلمز. خواص اجسام بویله دکلدر. بر خاصه‌یه مالك اولان جسم بای حال اوخاصه‌نك آثارینی کوسترر واویله‌جه بیلینیر. مثلا سرت جسم مطلقا یموشاق جسمی چیزر؛ بونی‌ده هرکس بالتجربه آکلایه‌رق برحکم ویرر. شو ایضاحاتدن تظاهر ایدرکه کوزللك بر خاصه دکلدر، خارجده وجودی‌ده یوقدر. اویله ایسه کوزللك نه‌در؟

صورت عمومیه‌ده اشیادن برینه باقلسه، بر چوق جزئدن مرکب اولدیغی کورولور. بو جزئلر دائما بر طاقم قوای مؤثره‌نك تحت تأثیرنده اتحاد وترکب ایتدکلرندن منفرداً حائز اولمدقلری بعض اشکال وخواصی اکتساب ایتدکلری کبی هیئت عمومیه‌لرندن اواتحاد وترکبه مخصوص برمعنی دخی طیران ایدرکه بوکا آهنك دینیر. عضویت بشریه اشکالك، الوانك، اصوات وحرکاتك هرهانکی برصورت اتحادندن متأثر اوله‌جق صورتده تشکل ایتمش اولدیغی ایچون، نظر دقتنه تصادف ایدن شیدن طیران ایدن آهنك انبساطنی موجب اولورسه اوشیئ کوزل، استکراهنی ایجاب ایدرسه چیرکین بولور. بناءً علیه کوزللك بزده، بزم روحمزده‌در.

بسیط برمثال ایراد ایده‌یم: شعشعهٔ لطافتیله کوزمزی چارپان برياقوت پارچه‌سی بالکیمیا بر «آلومین» در. لکن اوبیوکلکده عادی آلومین پارچه‌سی اوشعشعه‌یی کوسترمز؛ یاقوته اوحالی، اومعنایی ویرن آلومین ذره‌لرینك صورت اتحادی واوصورت اتحادك الوان سبعه‌دن قرمزی رنکی عکس ایتدیره بیلمك قابلیتیدر. فقط یاقوتی کوزل بولان ینه بزز. اونك شو حسمزه آلت اولمقدن باشقه مزیتی یوقدر. بوفکری دها آچیق بر مثال ایله بر آز دها ایضاح ایده‌یم:

بر غروب تصور ایدیکز. کونش بتون عظمتیله کره‌نك باشقه طرفلرینی تنویر ایتمك اوزره افقدن آشاغی اینیور.. صوك شعاعلری اوته‌یه بری‌یه طوپ طوپ طاغلمش.. قاره، بیاض برطاقم کوچکلی بیوکلی بلوطلره منعکس اولمش.. اویله بر منظره وجوده کتیرمش‌که باقمقله طویامیورسکز. بتون روحکزله «نه‌قدر کوزل» دیدیککز حالده بو مدیحهٔ تقدیر ایله بر درلو اکتفا ایده‌میه‌رك، تکمیل کائناتك سزکله هم آهنك ستایش‌اولمسنی ایستر کبی اطرافکزه باقینیورسکز. بواثناده کوزکزه یان طرفده‌کی قارلی طاغلر تصادف ایدییور. اوصوك شعاعلرك بوراده دها باشقه برطاقم مناظر حصوله کتیردیکنی کوریورسکز. بیاض برزمین اوزرینه بر قاچ درلو قویولی آچیقلی رنکلر یایلمش.. صیرتلری‌ده مائل ودرین برر شاهراه نورانی‌یه دونمش.. غشی اولیورسکز. بر مدت صوکره، کونش غروب ایدییور. نه‌اوکلکزده‌کی، نه‌یان طرفده‌کی مناظردن هیچ بر اثر قالمیور. شیمدی

ایکی سوز دها

ثروت فنونك ۳٦٤ نومرولو نسخه‌سنده « ایکی سوز » عنوانی تحتنده برمصاحبهٔ ادبیه و ۳٦۷ نومرولو نسخه‌سنده « ایکی سوز دها » عنوانلی دیکر برمصاحبهٔ ادبیه اوقودم . ایکنجیسی برنجیسنك مابعدی ایدی . بوده کویا اونلره برلاحقه اوله‌جق.

صنعت شعره پك دکرسز بر انتسابم واردر . مع‌مافیه شـو آره‌لق بزده پك بیوك ، پك آشکار بر طرز تجدد آلان وکوستردیکی آثار تجددله حقلی حقسز بر چوق تعریضه ، مؤاخذه‌یه اوغرایان بو صنعت نفیسـه‌یی بنده شیمدیکی حالی ایله بیلدیکم قدر ، تصویر وایضاح ایده‌رك اوتعریضات ومؤاخذاته قارشی دورمق ایستدم.

بتون صنایع نفیسه‌نك موضـوعی کوزللك دیدیکمز شیٔ ضبط وتصویردر . کوزللك نه‌در ؟ بونك خارجـده بر وجودی وارمیدر ؟ اولا بورالرینی آکلایه‌لم :

معلومدرکه بز خوشمزه کیدن بر شیئه کوزل دیرز ؛ فقط اوکوزل دیدیکمز شی بذاته سرتلك ، یموشـقلق ، آغیرلق ، خفیفلك کبی بر خاصـه‌یه مالك اولدیغی ایچون‌می کوزلدر ، یوقسه اویله برخاصه‌یه مالك دکلدرده بزمی اونی اویله کورورز؟ کوزللك برخاصه اولسه کوزل جسمك هرکسـه کوزل کورونمسی ، سائر خواص اجسام کبی اونك‌ده بالحسـاب تقدیری لازم کلیر ؛ حال بوکه کوزللك ایچون بویله بر امتیاز ومقیاس یوقدر . واقعا صنایع نفیسـه‌یه عائد بعض شروط وقواعد وار ؛ آنجق ، بو شروط وقواعد شـایان مطالعه اولمقله برابر یالکز موادده ، حدودده ، شکله دائردر .

غزل

کورسه‌م نه‌دم سنی بکا بر بشقه حال اولور
عالم بتون بنم نظرمده خیال اولور
رونق بولور لطافت حسنك زمان ایله
رنك زوال سنده نشان کمال اولور
قالدقجه بویله سن ، بو کوکل بنده وار ایکن
صانمام فنای عشقمه بر احتمال اولور
عشقکله‌در اینانکه بو هیچیٔ کائنات
پیش تفکرمده بنم پر مآل اولور
ای قلب اونوتمه وقت جفا ماجرالرین
بر دور ذی‌صفاده اولورکه سؤال اولور ...

مفرد

اویله سرپیل ، اویله شوخ اول ، اویله سوسلنکه کورن
ایله‌سین الك صاف حرمتله خیال آرا سنی

غزل

« القائم » ده یازلمشدر

ای اختر امید نمایان اولورمیسك ؟
ظلمتسرای قلبمه تابان اولورمیسك ؟
بر كره‌جك دها كورونوب ای خیال یار
تاب آور حیات پریشان اولورمیسك ؟..
كورسه‌ڭ نه‌حاله قویدی بنی درد عشقك آه
ماضیده‌كی اداكه پشیمان اولورمیسك ؟
كلدی دم كشایشك اوّل بهاردر
بنسز بو ییلده زیب كلستان اولورمیسك ؟
غربتده‌یم بنم یریمه ای هلال صبح
سویله ، اودلستانه نكهبان اولورمیسك ؟

برسحر وقتی

« ۱ »

نەقدر دلپذیر لوح سما ،
نەمؤثر شوکوکدەکی الوان ،
ویرییور قلب زارە یارمدن
شو محاسن ، لطافتیلە نشان ...
سن کە ای کوکب سحرپیما
شوعوالمدە اینجەنده سك تابان .
نجه دمدر ، نەوارسە نامشهود
سکا نسبتلە آشکار وعیان .
سویلە ، ریزان اولنجه یاپراقلر
یرە بربر حلول ایدوبدە خزان
اوقشایوب برزمانی خاطرەسی
بنی یاد ایلیورمی هیچ جانان ؟..

« ۲ »

نرده اولسەم خیال وجهکدر
نظر حزنمی ایدن پرنور .
سنی یاد ایلدکجه هجرکدە
بکا کوندوز کلیر شب دیجور .
چمنستانده ، هرکوزل شیدە
کورروم نقش حسنکی مسطور .
ای ایدن فیض نور دیداری
کندینه هپ پریلری مسحور ،
بنی برکون ایدوبدە عرض جمال
نەاولور ایلسەڭ غریق سرور ؟
مرحمت ویرمەمشمی قلبکە هیچ
سنی بوحسن ایلە ایدن مفطور ؟..

پریلری بیلمم اوچوشمقده ، برسس
فقط اویله سس که آکا روح معکس ...
تعالیده‌یم همم یرمده نه‌در بو
کونشلر ، قمرلر ، نه‌انوار خوشبو ...

یولم کهکشانلرله تزیین ایدلمش ،
بروج سما شویله صف صف دیزلمش ..
یانمده او آفت که هرشیوه‌سندن
بدایع بتون سجده‌دور نشوه‌سندن ...

کلوب وجده باقدم اوطورواداله
تحیرده قالدم کمال خدایه ...
سماواته ایتدی خیالم تعالی
خیال اولدی پیشمده جمله معالی
بنی غرق نور ایتدی ، سرمست سودا ...
جهان فیض حسنیله طولدی سراپا ...

سکونت ، خیالات ایمش کوردیکم شی :
ینه موقعمده غریبانه قالدم .
کلوب خاطره درد وحسرت پیاپی
مؤلم مؤلم خیالاته دالدم ...

بروسه ، ۳۰۹

سکونت

سکونت ، سما کوکب آلود زینت
سکونت ، هوا راکد ونشوه پیرا ...
سکونت ، سوقاقلرده سس یوق ، سکونت ؛
صانیرسك عدم اویقوسنده هپ اشیا ...

سکونت ، جهان هپ سکونتده ، ایواه
فقط بن ، اوت بن ، بولیل ایچره بیدار
اسیر ملالت ، همم آهنك اکدار ،
یتیشمزمی چکدکلرم بیلمم آه ...

سکونت ، نه‌در شوضیا کیم اوزاقدن
کلیر قلبی اوقشار ؛ کوچك برستاره .
حیاتم توکندی ، کل ای ماهپاره
بنی قورتار آه ایلیوب آغلامقدن ...

بوظلمتده اولسه‌ك بنم همنشینم
سنك نور وجهکله پرنور اولوردم
شو کوکلره قارشی مغرور اولوردم
که آکاه اولورلردی کیمدر قرینم ...

سکونت ، تموجده برشی هواده
تلونده قوس قزحدن نشاندر
عجب نور سودامیدر اعتلاده
دله موجه موجه لطافت فشاندر ...

چمنستانده صولمه‌دن ازهار ...
نجه موب ایلمکده ایشته تباه ،
روزکار ایلیور اسیر ملال
کوکلمی ، دمبدم مثال خیال ،
سونیور نوبهار عمرم آه ...
دوشوك ای غمفزا ، حزین اوراق
اورتوك اورتوك شو راه مشئومی
اولسون تا که غملی مادرمك
موقع قبرزار معلومی ...
آقشام اوستی فقط اوبار حیات
بورالرده اولورسه کریه نثار
کولـکه‌می بردم ایلیوب بیدار
متسلی ایدك برآز ، هیهات ...
آقشام اولشدی ، برصدای ملال
ایتمدی صمت موقعی اخلال.
برکان یوقدی ، برچوبن لاقید
کچدی ، صکره یاپیلدی روح لیال ..

سقوط اوراق

ـ میلوادن ـ

صوك بهار ایلمشدی زینتور
یری یاپراقلریله اشجارك ·
کوچك اورمانده هیچ یوقدی اثر
نغمه‌سندن همای اسرارك .
اوتمیوردی هزار غم‌پرور
متحسردی ارض ، کوك مغبر ...
برآغاجلقده کنج برخسته
ایدییوردی یاواش یاواش سیران ،
غالبا ایلیوردی عرض وبیان
حالنی خالق السمواته ،
یاد ایدوب دولت شبابتنی ،
یارینی ، صحت ومحبتنی ..
« ای سویملی ، نظر ربا اورمان
الوداع ، اولمك اوزره‌یم ، ایواه ..
ایلیور رنك ماتمك اعلان
بوزوالی ، کچن شو ابرسیاه ،
هرورق‌که سقوط ایدر سندن
موتمه برنشانهٔ احزن ...
بکا برپیر سویلمشدی‌که سن
کوره‌جکسك بویل خزانی دها ؛
لکن ایواه صوك کوروش اولاجق
بوکوروش مقتضای عمر وقضا .
اهتزاز اوزره فوق رأسنده
شو اولو سروی شمدیلك اما ؛
غنچهٔ عمرك آه کیم صولاجق

خطا ایتدم شمقدر بوکیم توصیفه قالقیشدم
سنك شان كمالك برترشان بلاغتدر
نه‌چاره ای وزیر مرحمتپیرا که لطفکدن
حیات بیکسانه‌م شاد ومسرور سعادتدر
بیلوب آدابی تکلیف سکوت ایتدمسه‌ده خامه
بیوکارجه ، دیدی ، عفو خطایا دأب شفقتدر
خصوصا مدح ایچون سن برقصیده یازمیورسك که
مرامك انجق اول ذاته صمیمی عرض منتدر
بوسوزلردن بولوب خیلی جسارت کل . دیدم ، باری
بویولده برغزلده سویله زیرا رسم وعادتدر
فقط برطرز مخصوص اوزره همده نوزمین اولسون
که سوزده طور مستثنا دلیل فکر حرمتدر
جواب آلدم حقیقی برطبیعتله خامه‌مدن
مکمل برغزل طرح ایلدی حالا نه‌حکمتدر :
سنك عشقکله ای آفت جهان مست محبتدر
سنك برنظرهٔ مستانهٔ لطفك نه‌دولتدر
کولر روی زمان برابتسام نشوه‌دارکه
وجود نازکك کویا سنك روح سعادتدر
کوکللر آستان حسنکه سربستهٔ سودا
کوزللکلر حریم عشقکه کریان حسرتدر
نصل مفتونك اولمام ای پری شعر وسودا کیم
کوکل بالخاصه الطافکله شاداب مسرتدر
الهی تا ابد قورتولمسون دل نار عشقکدن
که سودای صمیمی عشق ذاتکدن علامتدر
دعایه باشلایم آرتق اکر تصدیع ایسه کافی
دعا هربرقصوری چونکه عفو وصفحه آلتدر
یاشا ای آصف عالی همه عز وسعادتله
بوعالم تا که لطف حقله مهد آدمیتدر
دیلیسین لاجرم زیر جناح مسعدتسایه‌ڭ
تجلیکاه رحمت . قبلهٔ ارباب حاجتدر .

قصیده

« اعیاندن ایکن وفات ایدن ذهنی پاشایه »

بوشیونگاه فانی برتجلیزار عبرتدر
اوشیلرکه خیالی عد اولنمش برحقیقتدر
حقیقتدر اوت هرشی بوهیچستان هستیده
حقیقتدرکه هپ برغایهٔ علوی یه علتدر
حقیقت اولماسه ذهن بشرده یربولورمیدی
بوفناً حکمةً اثبات اولنمش بربداهتدر
حقیقتدر دیرم یوقلق نصل وارلق حقیقتسه
بوکونکی وارلغم چونکه اویوقلقدن اشارتدر
حقیقتدر اوشیلرکه تغیر ناپذیر اولمش
اوائلدن بری موجوددر ، مکنوز فطرتدر
عدالت ، مرحمت معدوددر دائم فضائلدن
مروت رأفت وشفقت برر مقبول خصلتدر
بوخصلتلر ، فضیلتلر بتون بر مهر قدرتدن
فضای روحه عکس ایتمش برر نور عنایتدر
حقیقت روح انسانیده باهردر کمالیله
بشر بالقوه زیرا اکمل مخلوق خلقتدر
جهان تسلیده حاضردر طبیعی فکر ودعوامی
نه برشاهدم وارکه مجسم برحقیقتدر
وجودی مصدر فیض عدالت ، روح علویسی
مطاف رحم وشفقت ملجأ انوار حکمتدر
وزیر بی‌نظیر وبی معادل ذهنی پاشا کیم
در اجلال وعزی قبله‌گاه قلب امتدر
طورر پیشنده عرفان بشر سرمست خاموشی
پینده مهر نوار ذکا موقوف حیرتدر
بتون ذاتنده جمع ایتمشدر اوصاف کمالاتی
اوبر شهنامهٔ برجستهٔ فیاض قدرتدر

نه‌دن مغایر فن وخلاف حکمتدر
دیرمکه ، فن ایله قابلمی سویله ابطالی
سنك اومادده‌یه بخش ایتدیکك بوقوتدر
نم لسان شریعتله بیلدیکم مولا
محیط عالم اولان برفضای قدرتدر
بتون خصایص روحیه وطبیعیه
اوقدرته منفرع برر مزیتدر
مؤثری اودر آنجق بوتون بوآثارك
وجوده اصل اولان البته جوهریتدر
کلیر بوفکریمی تصدیقه بانك لاهوتی
که ملهمی بکا برعالم فضیلتدر
بر اویله عالم فضل وکمال وحکمت کیم
ذکا تصور قدرنده لال حیرتدر
تأملاتی بتون خیر محضه دائردر
تفکراتی بتون ناشر سعادتدر
قلوب فاتره آندن امیدوارکرم
عقول خاسره آندن قرین شفقتدر
جناب حیدر افندئ ذی‌سماحت کیم
یگانه وارث انوار احمدیتدر
قلم نصل ایده‌بیلسین اوقدرتی توصیف
اونایپاره‌که دائم غریق ظلمتدر ..
فقط قصورینی عفو ایت له محض جرأت اولان
توجهکله کان وهم قابلیتدر
دعایه باشلایم آرتق کمال صفوتله
دعا مقام تشکرده فرض ذمتدر
کمال عز وسعادتله کامران اوله‌سك
اووقته‌دککه جهان صحنهٔ حقیقتدر
وجود محترمك کورمسون کمینه الم
وجود محترمك‌که مدار رحمتدر
خدا دوشورمه دودست تضرعم نومید
دعا دیمك سکا عرض کمال منتدر ..

قصیده

« مجلس معارف رئیسی مرحوم حیدر افندی‌یه »

بشرکه جامع اضداد بی نهایتدر
کمال حقه بیوك بر کتاب حکمتدر
بشرده قدرت مولا بتون فیوضیله
مجسماً کورولور صانعکه ذات قدرتدر
نه‌در اوشی‌که دیرز بز قوای عقلیه
او آئینه‌ده متراکم اولان نه‌قوتدر
نه‌در ذکا وفراست ، نه‌در شو فکر وخیال
نه‌در بو حافظه کیم ضبط فهمه آلتدر
نه‌در اوخارقه کیم خاکدان پستیدن
چیقار سماره جوینده‌ٔ حقیقتدر
بوکون جهانه دییورکه فنون موجوده
بشر ، دوشونمییکز ، ماده‌دن عبارتدر
فقط اوماده نصل بویله فیضیاب اولمش
اوت اوماده‌که بی‌حس وبی ارادتدر
دوشون ، دوشونمه دیمم ، ساده حکمه قالقیشمه
دیمه دوشونجه‌لرم لازم قناعتدر
نه‌در اوماده‌که تأییده سعی ایدرسك سن
وجودی هانکی حقیقتله سویله مثبتدر
دکلمیدر اوسنك کندی زاده‌ٔ وهمك
بوسنجه وارایسه مفتاح سر خلقتدر
یکانه واسطه‌در حادثاتی تفسیره
دیمك که خدمتی برمقصده وساطتدر
بومقصده ایریشه‌مزمی بشقه صورتله
نچون بوواسطه مطلق قرین صحتدر
سنك تفکره غرق اولدیغك شو موجودات
وجود خالقی سویلر برر براهیندر
بوکائناتی اورب وجوده عطف ایتمك

قدرت بیانه مصور عجز اعتماسیدر
فکر ودها نشیدهٔ طبع بلاغتی
روح سخن قصیدهٔ حکمتسراسیدر
ذاتا بیلیر ایدمکه براقازدی ناامید
بر عمری کیم توجهی محض بقاسیدر
ای خامه سن دعایه شتاب ایله وقتیدر
زیرا مدار مسعدتك هپ دعاسیدر
یارب قیل وجودینی هر درددن مصون
کیم ذاتك اوسایهٔ رحمتنماسیدر
بر کیمسه‌سز حیاتی اوقورتاردی درددن
بیچاره بر شبابك اومهر رهاسیدر
یاذاالوجود لیلهٔ اسرایه حرمة
کیم روح احمدك اوشب اعتلاسیدر
اقبال تام واکمل صحتله دائم ایت
اول ذاتی کیم دوشوجه‌سی ذاتك رضاسیدر .

قصیده

« معارف ناظر اسبق زهدی پاشا مرحومه »

ظلمای لیل کیم ابدیت رداسیدر
مهر خیاله قارشی حقیقت لقاسیدر
بوقدر بتون جهان شهود اچره بر جمال
وارلق دیاری وارسه بونك ماوراسیدر .
هر شیده رنك لایتناهیت ازل
بر قدرتك تجلی عکس ضیاسیدر
تعمیق ظلمت شب یلدای بیحدود
روح علیلمك ازلی بر غداسیدر
ایتدم ینه اوظلمتی تعمیق دون کیجه
کوردم که هپ کدرلرمك آشناسیدر
دوشدم اورتبه روح شبستانه کیم همان
صاندم اولیل مظلمی یوقلق فضاسیدر
اطرافمی صارار کبی اولدی خیاللر
حکم ایلدم بو حاله اولوم ماجراسیدر
تسلیم ایدوب وجودیمی ناچار ، عمریمك
« ای موت ، کل ، دیدم ، بودم انقضاسیدر »
برده اوآن یأس وتحزنده وهلةً
ـ کیم قدرت معظمه‌نك بر عطاسیدر ـ
افقمده بر پارلتی کوروندی وبر صدا
« باق باق دیدی بولطف ومروت ضیاسیدر
تنویر ایدن حیاتکی بر کنز شفقتك
انظار التفات سعادتفزاسیدر
بر کنز شفقتك که درایتده ذاتنك
علم وادب اسیر قدیم ذکاسیدر
بر کنز شفقتك که درلطف ورحمتی
اصحاب حاجتك ازلی ملتجاسیدر .. »
طویدم ولی نعمتمك بوی وصفنی
صوصمازمیسك ، دیدم ، نه چوجقلق خطاسیدر
توصیفه هیچ صیغارمی اوکلیت کمال

شرقی

دوشدم بهار اچنده شوحال خزانه
ویردم بتون حیاتمی روح روانه
بیهوده چاره صورمه‌که درد نهانه
ویردم بتون حیاتمی روح روانه

بیهوده چاره صورمه‌که هردرده مبتلا
اولمقله ایکله‌مکده ایمش لذت هوی
بیچاره‌لکده حس ایده‌رك بشقه برصفا
ویردم بتون حیاتمی روح روانه

شرقی

روح کلدی جسممه تاب جمالکله سنك
دائما لبریز اشواقم خیالکله سنك
مست عشقم سحرالحان مقالکله سنك
دائما لبریز اشواقم خیالکله سنك

سنده بولدم بن بتون شیمدی حیات شعریمی
سنسك اجمال ایلین هپ سانحات شعریمی...

هپ سنی تصویر ایدر پیشمده الواح بهار
هپ سنك الحانکی تقلید ایدر لحن هزار
بنجه هپ سنسك بوکون روح حیات مستعار
دائما لبریز اشواقم خیالکله سنك

سنده بولدم بن بتون شیمدی حیات شعریمی
سنسك اجمال ایلین هپ سانحات شعریمی

ایلك صوننه‌م [*]

کوکلمکه حسرتکله کدورتنما اولور
یادك کلنجه خاطریمه پرصفا اولور .
سنسك ویرن حیاتمه انوار مسعدت
ای غازهٔ جمالی اولان رنك صافیت ...

سن کیم خطاب حسنکه نور آشنا اولور
کیم کورسه طور عصمتکی مبتلا اولور
بیلسه‌م نیچون حزین طوروشك ای پری صفت
انجمله برزمانکه ایدردك ملاطفت ...

ای شانکه مناسب اولان شوق نوبهار
اك نشئه‌لی زمان شباب ایتدیمی کذار ،
هرشی سنك‌ده قلبکه ویرمکده‌می ملال؟

وجه قمر ایدوب‌ده بولوطلرله استتار ،
انجم اولنجه عالمه یریر ضیانثار
هیچ ایتمیورمیسك اوسکونتله حسبحال ؟...

[*] سلیمان نسیب شعرمزده حتی جنابدن ، فکرتدن اول صونه طرزینك مبدعیدر .

دیلنجی قیز

قیش اورته‌سیدی .. هوا پك صوئوقدی، یرلرده
بر آرشونی متجاوزدی غالبا قارلر؛
صوئوقدی، خاطره کلدکجه اللرم صیزلار
اوقیش، اوت اوشتای سفالت آورده

سوقاقده طوکدی صانیردم قانم برودتدن؛
صوئوق صوئوق جکرمدن کچردی بادوزان!
یولمده هر کیمی کورسه‌م بنم کبی نالان
اولوردی تتره‌یدرك سردیٔ طبیعتدن.

براقشام اوستی .. بوتون طوکمش اورته‌لق، هرکس
تلاش ایله متوجهدی کندی خانه‌سنه،
ألنده بر ییه‌جك نقل ایدردی لانه‌سنه.

ایرشدی کوشمه پك انجه، پك کوچوك برسس:
اوقارلر اوستنه دوشمشدی بر زواللی ملك،
مورارمش آغزی ایله دیردی: «بردیلیم اکمك!»

اغستوس ۳۱۲

نیاز محبت

اوطوروب بر دره کنارنده
سیرآب زوانه دالمش ایدك ؛
أل أله ، اویله خیلی قالمش ایدك
بر کوچوك اورمانك جوارنده .

تتره‌دی بر خفیف رعشه ایله
دست بلور تابسوز نکار ،
ایدوب اندیشهٔ دلی اظهار ،
دیدم : « ای دلستان ، نه‌وار سویله ؟ .. »

سوزه‌رك شویله مائی کوزلرینی
بنی بر مائی نوره غرق ایتدی ،
شدت ابتلامی فرق ایتدی ؛

اوزمان کیسوان اسمرینی
یوزیمه سرپه‌رك دیدی بیتاب :
« یاواش ای عمر ، ایتمه ایتمه شتاب ! .. »

۲۷ ایلول ۱۳۱۲

بربوسهٔ غرام

- ع . نادر بكه -

برپنجره اوكنده اوطورمشدی برملك
بروضع دلفكار تفكرنما ايله ؛
مغموم ايدی ، يوزنده‌كی رنك بها ايله
شايان ايكن اودلبره دائم كولومسه‌مك .

برپنجره ، اوزاقده قويو مائی برفضا ،
پيشنده پنبه كولكه‌لی بركلشن ظريف ؛
اعماق پرصفاسنه بيك طائر لطيف
برشوق عاشقانه ايله ايتمش التجا ...

برموسيقیٔ روحنواز وهوافزا
خندان ايدی اوكلشن زيباده جابجا ،
ساريدی روح عالمه برلون ابتسام ؛

مغموم ايدی فقط اوپریٔ سما حرم ،
هيچ كورميور كبی بومعالی‌يی دمبدم ؛
مست ايلمشدی روحنی بربوسهٔ غرام !

تشرين اول ۳۱۲

خندهٔ عدم

ایندم دکز کنارینه برشب ، هوا لطیف ،
آسوده هپ جوار وسما تابناك ایدی ؛
یرپر ظلام ایچندهکی برتابش کثیف
ویرمشدی قارشی ساحله بررنك سرمدی .

کاهی تموج ایلیه‌رك بحر پرسکون
برنور سرپیلیردی ردای سیاهنه ؛
برسس که گاه اولوردی ملال آور درون
بگزردی بریتیم قیزك گیزلی آهنه .

برقاچ بالقجی صندالی کچدی اوزاقلرده ...
بحرك سکون حزنی ینه عودت ایلدی ؛
روح ملولی کندیسنه دعوت ایلدی ؛

طالدم ینه تفکره ... کوردم که قاپقاره
برشی چکر کبی بنی عمانه دمبدم ..
قاچدم .. یمده قهقهه انداز ایدی عدم .

۷ کانون‌اول ۱۳۱۲

گلیرمیسك ؟

سنکله ایسترم ، ای دلفکار ، بن تنها ،
اوزاق ، أوت ، پك اوزاق بر یرنده دنیانك
زمانکذار اولدیم ، شاعرانه ، پرسودا .

دوشوب آیاقلرکه عرض اشتیاق ایده‌یم
بلاغتیله بتون داستان سودانك ؛
صفای تاب نکاهکله غشی اولوب گیده‌یم . .

گلیرمیسك ؟ بهاردر ،
حیات مستعاردر ؛
شو عمر تارمارده
محبتك مداردر !

بهاردر . . بتون جهان
بو دمده گلستان اولور ،
سمای صاف گلستان
نظیرهٔ جنان اولور .

بر ابتسام نشوه‌زا :
گولر جهانه سوبسو
دولار بو ابتسام ایله
جنانه نفخهٔ هوی . .

گلیرمیسك ، بهاردر ،
حیات مستعاردر ؛
شو عمر تارومارده
محبتك مداردر !

۲۷ مارت ۱۳۱۳

كندی كندیمه

سحرك فیض انشراحیله
روحمه دوغدی برامید نوین .
اولسون تابش صباحیله
بوامیدم دخی زواله قرین .
بوامیدم دخی ، اوت ، عمرم
كچدی هپ بویله پرامید وخیال ..
هپ امل ، صوكره هپ فتور وملال ...
برضیا ، صوكره هپ ظلام وظلال ...
شیمدی هرشیده منطبع كورورم ،
پك درین ، پك زواللی بربوشلق ...
اوح ، سوداكه وهم وغفلتدر ،
نه سعادت ، نه ذوق ولذتدر ..
ناگهان اك زواللی بوشلقلر
اك كوزل برحیات ایله پارلار ،
سرپیلیر هپ جهانه برخوشلق ..
آه ، ای نفحهٔ امنپیرا .
ای فسون بدیع ومستثنا
برپیام كرمله ریان اول ،
نشئه بخش حیات نالان اول ...

بروسه ، ١٨ اغستوس ٣١٣

برچیچکدرکه روح دفنورم
روح ظلمتده انکشاف ایتمش
صانکه ظلمتله اتصاف ایتمش
نور صاف حیاتدن محروم

اویله مظلم وَ اویله موحش‌که
اولمامش براملله تابنده
اویله ریان آه ونالش‌که
هیچ سماسنده کولمه‌مش خنده ...

آب وتاب حیاته بیکانه
وارلغك برمثال جامدیدر
منفعل برشبابك اکوانه
ازلی زهر خند بارديدر ...

کائنات ، ای چیچکلر ، ای قیزلر
آجییك روحمك شو ظلمتنه
شو یتیمیت وسفالتنه ...

بیلسه‌کز بعضی بن نصل صیزلار
نه‌قدر اکلارم ، ذلیل اولورم
نه‌یه مسعود جهان وَ بن محروم ؟ ..

صکره سز بیلسه‌کزکه وجدانا
ایدرم بن سزی نصل تقدیس
خلقتك نخبه‌ء کوزل نفیس
شعری ازهار ترله قیزلردر
قیزلر ازهاره بلکه مصدردر
خنده‌لردرکه سر مدیدن
بشرك روح ازن المرینه
کتیرز سرمدی تسلیه
صانکه اونلرله ابتسام ایلر
ازلیت ، سرائر اکوان
قیزلرك عصمتیدر تابان ...
آه سز ، ای بنات شعر آب
بکا برپارچه آب وتاب حیات
ویریکز برزمان ایچون ، هیهات ،
شو وفاسز طبیعت برینه ...

آطه‌دن عودتده

یاواش یاواش یورییوردی .. هوا غایت
گوزلدی آقشامه مخصوص اولان سکونتله ؛
افقلره چوکیوردی غریب بررقت ،
یاواش یاواش باتییوردی کونش مهابتله

فنار جواری ــ که دونمشدی برچمنزاره ــ
شعاع شمس ایله لبریز شوق ونشئه ایدی ..
باقلسه فرق اولنوردی ظلال اشجاره
گولومسیور گبی طورمش لطافت ایدی ...

کوکرته خلقنه باقدم ، غریق صمت وسکون ،
واپور کورولتوسی یوقدی ؛ فقط فشافش آب ..
آچیلدی روح ملولمده برحزین مهتاب .

یاواش یاواش کوچولوب شویله هیئت ناسوت ،
کوروندی پیش خیالمده باشقه برعالم ...
اویوتدی غملرمی برشاشهٔ مبهم !...

١٣١٣

بر فقیر

صاللاندی ... طوردی . بردها صاللاندی . تترەدی .
قارشیمده پك ضعیف ، فقط شانلی بر فقیر
پژمرده برقیافت ایله ؛ وجهی پك منیر ،
سیماسی دلکشا ، نظری بی مجال ایدی .

صاللاندی ... کورمیوردی کوزی باصدیغی یری ،
طوردی بولوب او صاللانیشیله موازنت ...
صاللاندی بردها ... اوزمان ایشته کوزلری
برشی کورور کبی بکا صاپلاندی عاقبت ،

طوردی ... بن آکلادم آنی آزادهٔ سؤال ،
ویردم نه ایستیورسه ، اوآلدی بلاجواب ...
صوکره دایاندی دکنکنه ، دوندی احتمال ..

یوق دونمەمشدی ، بردها صاللاندی ... طاق ، دیدی ،
دوشدی بو نجه .. طوتدم الندن پر اضطراب
قالدیرمق ایستەدم ؛ « بنی راحت براق . » دیدی ..

ایلول ۱۳۱۳

وداع

هركون برابتهال امید نوین ایله
آتی‌یه ربط قلب ایده‌رك ، تام اوتوز سنه
ایشته ایكله‌دم ...
ماضی ، بوتون حیاتمی بی‌سود وبی‌اثر
تصویر ایدن اودورهٔ عمرمده بن نه‌لر
ـ هیهات ـ دیكله‌دم !
برموسیقیٔ كاذب وپرنشوه دائما
كوشمده موجه خیز ترنم ، هوا فزا
برسرسری كبی ،
هرشیده برخیالت آراردم ؛ بوكون فقط
كوردمكه هپ امللرم آزرده ، هپ سقط !
شیمدی برصبی
حزنیله ایشته آغلیورم ... آرتق ایسته‌مم ،
طولدوردی عمر تلخمی زهرابهٔ ندم !

۲۲ شباط ۱۳۱۳

بیلیرمیسك ؟ ..

بیلیرمیسك ، شو اوزاقلرده جابجا كورونن
ستاره‌لر ــ كه برر شعر پرلطافتدر ــ
سنك او كوزلرڭك نور دلپذیرندن
اوچان اثیر معانئ سرمدیتدر !

بیلیرمیسك ، شو كلستانده منكشف ازهار
ــ كه‌نور نور ملاحت ، كه رنك رنك بهار ! ــ
سنك ظلال جمالكله بوی حسنكدن
دوشن ربیع شباب ومآل عصمتدر !

بیلیرمیسك ، شوزمین وسماده پرخلجان
سرود ساحر ومستی فزا دهانكدن
چیقان ترانهٔ آهنك شعر وحكمتدر !

بیلیرمیسك كه طلوعكله ، ای ندیمهٔ روح ،
حیات مرده‌مه برفیض تازه ایتدی سنوح ؟
بوكون بنی یاشاتان برخیال ایچنده سنك

محاسنكله تجسم ایدن سعادتدر !

۸ مارت ۱۳۱٤

اوكا

بیلیرمیسك عجبا سن بنم حیاتمده
بو كون نه مرتبه تأثیر وقدرتك واردر ؛
خایر ، اوت بیلهمزسك ؛ فقط مماتمده
اوقو ، بوشعر حزینمله نسبتك واردر .

اوقو ، بوشعر حزینم سنك هدیه‌كدر ؛
بیلیرمیسك نصل اولدی ؛ برآقشام اوستی ، هوا
صیجاقدی ، تقسیمه چیقمش ایدم یانمده‌كی بر
كوچك وبوش ماصه‌دن كلدی برخیشیرتی بكا .

باشم خیشیرتی‌یه دوغرو یواش یواش دوندی ؛
سنی كورنجه شاشیردم .. بوشوق وحیرتله
ــ دكز اوكمده كولومسر ایكن مسرتله ــ

بتون وجودمه بررعشه كلدی ، هپ سوندی
بو منظره : قبا برشخصه یك آچیق كولدك ،
دو كولدی قلب رقیقمده آچدیغك كلبن !

استانبول ، ۲۸ حزیران ۱۳۱٤

ترانۀ خسران

اوچار کیدی اوکمدن بر ابتسام سرور
بتون شبابتمك الك کزیده آمالی ،
اوچار کیدی ... وَقلبمده بر انین فتور
اویوتدی حسلرمی ؛ شیمدی هرطرف خالی

کوروندی روحمه ؛ صوك برنکاه حسرتله
بو عمر زائل بر شوقی ایلدم تعقیب ...
وَاولدیغم یره دوشدم کمال رقتله ،
بتون شباب حیاتمده بی امید ونصیب .

بتون شباب حیاتمده ... بن بیلیرمیدم
طمارلرمده کزرکن زلال شوق وسرور ،
نصیب ایمش بکا بر بویله انکسار فتور .

بوکون حقیقتی درك ایلدم ؛ اوپك بی سود
زمانلرمدن اولوب شیمدی جملهٔ نادم ،
شو روح بیکسه ایتدم تمام وقف وجود !

۱۷ تموز ۱۳۱٤

شام حیات

قاره ... صواعق اعصار وقهر امواجه
کوکس ویره ویره دهشتلی برقدید اولمش ،
فقط بوکهنه قایا پك عیانکه اولجه
شوغملی ساحله بر کرسیٔ سدید اولمش !

کاوب کاوب یالیوز شمدی ناز ورقتله
دکز آیاقلرینی ... صکره ریزهٔ الماس
دوکوب دوکوب کیدییوز ... صانکه هپ بوصورتله
کچن زمانه ندامتلر ایلیور احساس !..

کونش افقلری الك صوك شعاع زردیله
ضیالیوردی ... کوروندی بویرده پك بیتاب ،
سونوك نظرلی بری .. برخیال تار شباب

ییغیلدی برطرفه ، قیش هوای سردیله
جهانی طوکدیریوردی .. اومنطفی کوزلر
دیکیلدی قالدی قاراکلق ایچنده لال کدر !..

پنبه بر تصویر قارشیسنده

- ابراهیم جهدی‌یه -

ظلام یأس ایله مفتور اولان حیاتمده
سنك ظلال جمالكه بر بهار اولدی ؛
و اویله آكلایورم كه تصوراتمده
بتون خیالكه موقوف انتظار ایدی ...

بو كون فضای خیالمده نور پروردر
سنك لبكدن اوچان تازه، پنبه بر خنده ؛
بو پنبه خنده ـ كه روحكله هب مزهردر ـ
دوشوردی روحمی بر تازه، پنبه امیدده .

اوت، بن ایستیورم كه بو پنبه خنده سنك
سمای صاف حیاتكده بویله پارلایارق،
بتون بكارت شعریله شاد و مستغرق،

شو عمریكی بر پنبه رنككه غرق ایتسین !
و سن بو شعر سعادتله نزای فرشته مآل،
شباب و عشق ایچون اول تازه، پنبه بر تمثال !...

۲۹ كانون ثانی ۱۳۱٤

تخطر

کلیور کوشمه اوزاقلردن
بر درین سس‌که آشنای خیال ؛
طانیرم ، بر زمان شفقلردن
بکا قالمشدی یادکار ملال .

بر زمان دجله‌نك کنارنده
دولاشیردم مکدر وبی تاب ؛
آقشامك رنك اصفرارنده
کومولوردی بتون امید شباب ...

طانیدم بر زمان ، بوکونکی کبی
خاطرمده ، اونهر خوشجریان
بکا ویرمشدی باشقه بر خلجان ...

بر درین سس ، اوزاقده لوح شفق ،
اوقویوردی ــ ملول ومستغرق ــ
بر کوزل شعر محرق عربی !

۱۵ شباط ۱۳۱٤

باران آمال

بوكون حياتمه برنشئه ويرمك ايستيه‌رك
دكز كنارينه ايندم ، زمين ، سما هرشى
سكون ايچنده ايدى ... هرطرفده پيدرپى
حلول فيض بهارانه خاص ومستثنا
براهتمام تزين كولومسيوردى : ـ ديمك

صميم روحمى بر پارچه ديكلله‌مك ممكن . ـ
ديدم ؛ وَ برقاييغه آتلايوب بونيتله
همان اوساحلى تعقيبه باشلادم . ساكن
دكز ، بلوطدن اثر يوق افقده ، دورادور

برابتسام خفيف زمردين سرور
پارلديوردى ، وَساحلده يم يشيل طاغلر
تخيلاتمه بررنك تازه ويردى ؛ صولار
كبيدى روح ملولم : اوت ، ديدم ، بى‌شك

اميدسز ياشامق ، صكره بى نصيب اولمك ...
حيات بويله دكل‌در ؛ وَمست شعر خيال
اوزاقلاشوب كيديوردم : خراب برياليك
شكسته پنجره‌سندن ، خرابهٔ دله

دوكولدى پنبه ، يشيل ، مائى برقوجاق آمال !

۷ مارت ۱۳۱۵

برينه

بر شوق سماوی کبی مسرور شبابت.
کچدك ... کولیوردق بتون اشیایه ، بهاره ؛
کچدك ، وسنك شوق سرورکله طبیعت
غرق اولدی مساره ...

کچدك ... کولیوردی سکا ازهار وچمنزار ،
حیران ایدی اطوار دلارامکه هرکس .
طویدمکه بو آهنك عمومی ایله بر سس
انشاد ایدیوردی سکا بر شعر هوادار ...

طویدم ، وبتون روح علیلمله بو شعرك
اذواق سماویسنه دالدم متفکر ،
بر عمر سعیدك بتون اشواقنی بربر

یاد ایلیه‌رك ... شیمدی خیالمله بو شعرك
آهنکنه پیرو اوله‌رق آغلایورم بن ؛
قاچ قاچ ، ملکم ، قاچ بو یرك خنده‌لرندن !

۲۹ مایس ۱۳۱۵

الحان التفات

بر سرسری خیال ایله سرمست وبی قرار
دشت حیاتده ایچنده کچیردم شبابمی .
افقمده دائما آچیلیر بر درین مزار
بن کومك ایستهدم ینه قلب خرابمی ..

بن کومك ایستهدم وبو قلب خراب ایله
هر شیده بر امل دیلهنیر ، صوکره ایکلهرم ...
مجهول ایکن بوکون بکا بر طاتلی سس بیله
عرش وزمینی ساکت و مبهوت دیکلهرم ...

بر سرسری خیال ایله سرمست وبی قرار
عمر حزینم ایلیهجکدر بنم کذار
بر نغمه وارد اولمهدن اعصاب کوشمه .

لکن او سس که بن آرارم ، مابهم وبلیغ ،
ممکن دکلدر ایتمیهجکدر اوت دریغ
الحان التفاتی قبر خموشمه ...

عشق صافکله ، عشق لالکله
سنه‌لردرکه ایشته نالانم .
قانیور ، قانیور خیالکله
سکا محتاج روح ووجدانم ..

اویله ساکن‌که باق فرازسما ،
اویله شاداب نور وتابش‌که ..
اویله لببستهٔ سرور وصفا ،
اویله مست امید وخواهش‌که ..

کهکشان ، ثابتات وسیارات
هپسی مستغرق مسار حیات ..
بوحیاته ، کل اشتراك ایده‌لم .

برده یار اولیورسه حکم زمان .
بتر آرتق بوخیبت وخسران ؛
سینهٔ صبری کل‌ده چاك ایده‌لم ...

بن بوکون خاطرات ماضیه‌مك
ظل خولیای شعر نازنده
رشحات املنوازنده
یاشایان برزواللی‌یم ، ساکن ...
صانکه یاد خزانله لانه جدا
برقوشم‌که اوچار اوچار ، یورولور
وَبولوطلرده برخیال وفا ،
بریووا ، برامید آرار و بولور ..
صوکره بردن سقوط ایدر مجروح ،
دیکله‌نیر دلخراب وغمزده روح ...

دوکولن تویلریله نرم وحزین
ایدوب آواره روحنی تسخین ،
یاشار ایام عاشقانه‌سنی ؛
داغیلان یاوروسیله لانه‌سنی
متبسم کورور جوارنده ،
دیریلیر حال احتضارنده ..
وَ اولور روحنه حضور ممات
ابتسام آور بهار حیات ...

اوْح ، ای خاطرات معصومه ،
ای خیالات دلفروز شباب
روحمی بویله دائما شاداب
ایدیکزکه أولن امللرینك
یاد حزنیله برامل کلسین
شو حیات ملول ومحرومه ...

ای بنم الك کوزل امللریمه
غایهٔ انجلا اولان کوزلم ،
کل بوشب‌ده حیات بیفریمه
کل ، حضورکله تاب وفر ویره‌لم ...

برنجی تمنی

بیلیرمیسك ، كوچوجك بر چوجوق حجابیله
سنك كلیر كچرم دائما جواركدن ؛
فقط سنی كورورم بلكه ، اضطرابیله ،
همان اوزاقلاشیرم لانۀ قراركدن .

همان اوزاقلاشیرم ... سن بنم خیالمده
كوزللكڭله بتون حاضر ومشكلسك؛
هجوم عشق ایله بر آن انفعالمده
بن ایسته‌مم كه اوآهنكه بر خلل كلسین ..

خایر ، خایر ، سنی كورمكدن احتراز ایدرم :
حیات وفكرمه سن اویله حاكم اولدك كه
أریر حضور جمالكده بنلكم بلكه .

أوت ، بودر بی سندن فراره سائق اولان ،
فقط یتر بو تحسر ، بو شدت هیجان ؛
كورون، سورونمسین آرتق شوعمردر بدرم!..

۲۸ حزیران ۱۳۱۵

شب روحم

— منمنلی زاده طاهر بکه —

کیجه اجرام بی نهایتدن
دوکولن هرشعاع دورا دور
کتیریر بر پیام نورانور
بکه ادوار سرمدیتدن .

دیکلرم برزمان غریب وملول
خلقتك نغمهٔ سرائرینی ؛
کورورم دوکیده هپ قرین افول
شب روحمده روح طائرنی ...

هپ قرا کاق ، اوت ، قراکلقدر :
شب روحمده پارلایان شیلر
ظلمت صرفده انقلاب ایلر .

سن فقط ، آه ای ندیمهٔ جان ،
بکا برکره مبتسم باقسه‌ك
بوقراکاق الی الابد داغیلیر !..

٢٢ تموز ١٣١٥

هیهات

بتون جسارت عشقمله بن کچنلرده
جوار لانهٔ حسنکده برزمان کزه‌رك
جمال صافکی برکره ایستدم کورمك .

اوکون اوزون سنه‌لردن بری خیالمده ،
اویوتدیغم هوس عشق وشدت سودا
بتون حواسمه ایتمشدی صانکه استیلا .

کوزم نه کورسه کوزلدی کوزلکله سنك :
سنك ترانهٔ شعرکدی دویدیغم سسلر ،
سنك هوای لطیفکدی منتشر، یریر .

یورور ، طورور ، باقینیرکن ، نصلسه پنجره‌کك
همان حذاسنه کلدم ؛ او آنده صاندم که
طمارلرمده قانم طوردی ؛ کیم بیلیر بلکه ...

خایر ، هنوز چیقه‌مازدك فراش نازکدن .
هنوز صباح اولیوردی ؛ افقده رنك خمار
طاغلامامشدی ، وَخولیا ایچنده هپ ازهار

اویوقلیوردی ... حرارتله قاوروُلان باشمی
جدار لانه‌که قویدم وَ اویله مست حیات
سنکله بن یاشادم برزمان ایچون ... هیهات !

۱۹ کانون اول ۱۳۱۵

آیرلدقدن صوکره

کولردیکز بکا ، بحث ایلدکجه عشقمدن ،
کولر وَ صوکره ترحم ایدردە سوزلریمه ،
«بو برنوبت کیدر بزجه ــ دیردیکز ــ ، بعضاً
بلا سبب کولرز بز ، صاقین سن اینجینمه ! »

کلیرمی یانکزده ! بر کیجه حرارتله
بنم کولوشلرکزدن شکایت ایلرکن ،
«صوصارمیسك؟ ــ دیدیکز ، بروقار عصمتله ــ
بن ایستەمم ، بکا بحث ایتمه هیچ محبتدن ! »

بوکون سزی دوشونورکن بوتون بو حقیقته
ندامت ایلیورم بن : فقط بیلیرمیسکز ،
آجیرسکز کوزدم شیمدی کورسه کز بنی سز .

بوکون که سزدن اوزاق ، بی امید و دلزده
امین اولورمیسکز ، ایشته اعتراف ایدەرم :
یاباجی اولمادیکز هیچ بنم محبتمه ! ..

۲۳ کانون اول ۱۳۱۵

پیام دورادور

بر کیجه ، الك فجیع وروحکزا
بر حقیقت ایچنده ایکلرکن ،
بر سحاب مضیء عشق وهوی
کچدی افق سیاه عمرمدن .

کچدی ... اعماق روح تارمده
انکشاف ایتدی بربهار بیاض ؛
شیمدی هرشی بنم جوارمده
بربهار بیاض ایدر ایقاظ

بو بهاران ایچنده لکن بن ،
ــ بر خزاندیده قوش ملالیله ــ
ینه بی حس وبی امل ، مفتور

ایسترم : برسمای دیکردن
او سحاب مضی خیالیله ،
ایسترم بر پیام دورادور !...

بروسه ، ٣ مارت ٣١٦

پیام دعوت

کل ، سنکله شو لیل تنهاده
روح بر روح اعتلا اوله‌لم ؛
بر اثیری حیات خولیاده
روح سودایه آشنا اوله‌لم .

کل ، شو آلام زندکانیدن
ازلیت قدر اوزاقلاشه‌لم ؛
بن سنکله ، اوحسن پاك ایله سن ،
کل فراز خیاله یاقلاشه‌لم .

کل ، أوت ، کل بوحسن پاك ایله سن
سکّا جای قراردر ملکوت ؛
قاچه‌لم ، کل ، شو خاك سفلیدن ،

ایشته باق ، هرطرفده صمت وسکوت ..
شو کواکب که بی نهایتدر ،
نوردن بر پیام دعوتدر !...

۱۷ مارت ۱۳۱٦

قادینلغه دائر

« بیلیرمیسك که قادینلق دیمك وفاسزلق
« دیمکله بردر ؛ اوت ، هر قادینده برکلبك
« حیاتی وار کیبدر ؛ بر قادین ایچون سومك
« بتون ظرافته قارشی بر اعتناسزلق ،

« بتون نزاکت جنسیه‌یه حقارتدر .
« أوت ، اوبعضی قادینلرده کوردیکك میلان
« سنکله بر زمان اکلنمك آرزوسندن ،
« بر آزده کندینی آلداتمه‌دن عبارتدر .

« بر آزده کندینی آلداتمه‌دن ؛ بو اونلرجه
« هوا ، ضیا کبی بر احتیاج مبرمدر ؛
« اوشی‌که فائده‌سزدر ، قادینجه مظلمدر .

« قادین او بر کلبکدرکه هر کلن آغاجه
« قونار وَصکره اوچار ... » بن ده او یله ظن ایدرم ؛
فقط براق او یالانسین شوروح پرکدرم !.. [*]

۵ نیسان ۳۱۶

[*] یاخود :
قونار وَصکره قاچار ... بلکه طوغری ، لکن بر
قادینلغی صانیرم‌که بونك ایچون سوه‌رز !..

كوزلركه دائر

كولر بر سرمدی روح نوازش
سنك اعماق چشم سرمدكده ؛
آچار بر مائی كولكه مست لرزش
اوزاق بر افق پررؤیای خنده .

اوافقك بر سراب اولمش خیالی
اویور یلدای مژكانكده مسحور ،
اوچار بر مائی خولیانك ظلالی
سنك هر نظرهٔ پاككده مسرور ...

أوت ، چشمك سنك بر روحدركه
دوكولمش ابتسامات سحردن ،
ازللردن بریكمش مائیلردن .

ازللردن كلن اسراری حاكی ،
بوتون روح بدایعدركه یكسر
سنك مینای چشمكده كولومسر !..

۱۰ حزیران ۱۳۱۶

قادینلغه دائر

طوروب مست تخیل بر زمان، صوکره اوزاقلردن
کلن بر حسی تعقیب ایلینلر اهتمامیله
اوزاقلاشدی بطی بر هیکل سودا خرامیله
یانده قایناشان خلقه تمایل ایلیوب بعضاً .

اوزاقلاشدی ، یدنرمنده کی شمسیه فطرتدن
نه وارسه شوخ و مستغنی بتون روحیله سویلردی،
او بعضاً عادتا خندان ایدی بعضاً مکدردی ؛
صانیرسک بر لسان راز ایدی ناز و محبتدن !..

بر آز طوردی وَ صکره هپ بو استحسان و تقدیره
کولوب بوش بر اوموز سیلکنتیسیله قاچدی مستحقر،
بتون امیدلر سوندی پینده خائب و خاسر ...

— قادینلر بویله در : اونلرجه حرمت بر بلاهتدر
قادین بر شیئه محکوم اولمق ایستر بر طبیعتدر
محبت اونده حتی منتظردر عنف و تحقیره !..

استانبول . ٢٦ حزیران ١٣١٦

روحمك احتیاجی

بر قادین نجه‌سیله طیرمانه‌رق
صیزلامق ایستیور بوکون روحم ،
صیزلامق ، صوکره متصل قانامق ؛
قاناماز اولدی روح مجروحم !

بر قادین نجه‌سیله .. نجه دکل
صانکه بر نوردر او ، نورسحر ؛
ابتدا بر کریمه‌در مغفل ،
کسیلیر صکره روحدن اثردر .

قاناماز اولدی روح مجروحم ؛
قانامق .. ایشته نجه عشق وحیات
قانامقدر الی‌الابد ، هیهات !..

بر قادین نجه‌سیله طیرمانه‌رق ،
بر اثیری خیاله مستغرق ،
اویومق، سونمك ایستیور روحم ؟..

میدللی - ۲۵ تموز ۱۳۱٦

اولورنو بلکه‌ده حتی صمیم روحنده
بر اهتزاز تشکر طویارکه قابلسه
ویرر حیاتی بردن اوکیرلی بر حسه ...
قادین نه‌دن اولیور زیب وزینته دوشکون ؟..
دیسه‌م قیزارمیسکزکه قادینده صاف ونفیس
نه‌وارسه هپسنی ارککدر ایابین تلویث ...

دیه دوام ایدییوردم ، رفیق محترمم
صیقیلمش اوللی ، یاخود نتیجه‌دن نادم
یانمدن آیریلیویردی . سوزولدی شوخ ولبیب
اوزاقده بر قوقوتی کوردم ایلیور تعقیب ...

زواللی فلسفه ، یاخود زواللی ارککلر
قادینده وارمی قباحت . سزك دکلی امر ؟..

قادینلره وار ککلره دائر

تفلسفات نسائیه‌سیله فخر انداز
بریله بحث ایدیوردق کیجه‌ده دوروددراز :

قادین ، دییوردی رفیقم ، قادینلغیله بوتون
من‌الازل چالیشیر هپ کوزل کورونمك ایچون ،
کوزل کورونمك ایچون ، باشقه درلو صورمایکز..

اونك دوشونجه‌سی ، تك باشلی مقصد واملی
کورن بکنمه‌یدر بکنظرده شبهه‌سز دیلی :
قادین بونخبه‌یه وقف حیات ایدر یالکز..

— بوبلکه طوغرودر ، آنجق ، دیدم ، بیلیرمیسکز
قادینده میل تجمله اکلمنیرکن سز
بر اعتیاد ظرافتله دائما اوتولو
اولان زده‌بعوتکزده . بکده بر بوکولو
بر اولماسین دییه شیمدی باقندیکز ، بونه‌دن ؟

قادینده میل تجمل عیبسه ، ارککلر
وایشته سز مثلا بویله دائما دلبر
وشیق کزینمه‌ده معنی نه‌درکه سز فکراً
وخلقةً اوکا حاکمسکز ، بر آز دوشونك

سوقاقده شیمدی کچرکن سویملی بر خانمه
کوزلسکز ، دیدیکزمی ، اوت امین اولکز ،
بو صیرناشیق سوزیکزدن اومطلقا محظوظ

دكیز

— احمد حكمت بكه —

شیمدی بر روح رعشه‌دار كبی
پیشكاهمده تتره‌یوردی دكیز
شیمدی برصبح نو بهار كبی
حشرالوانه باشلادی ، سس سز

صانكه بر دست شوخ صنعتكار
خاره‌لر ایشلیوردی دقتله ؛
صكره سرپلدی بر‌بیغین انوار
براوزون بوسهٔ محبتله .

ینه بر روح رعشه‌دار كبی
آچیلوب تترددی اوسینهٔ نور ؛
اویودی صوكره مست عشق وسرور .

شیمدی بر لیل نوبهار كبی ،
نفس آلدقچه ، طفل سودامه
باشلادی راز عشقی افشایه ...

بن فقط ، اسكی بر مزار كبی ،
ینه قالدم حزین و بیوایه !..

میدللی - ۲۶ تموز ۱۳۱٦

بر بالودن صوكره

— مادموازل « پ. دوق » یه

دون كیجه تازه بر بیاض چیچكی
سزه بیلمم نه حسله كوستردك ،
شیمدی پك خوش قوقار ایكن شو چیچك
صولیویردی ؛ دیدم . وسز صانكه

بنی هیچ صوقمامش اداكزله
— هرچیچك بویله وهلة صولماز . —
دیدیكز . شیمدی آكلادم . اصلا :
صوله‌جق اولسه هیچ بهار اولماز .

فقط ای غنچهٔ حیات وشباب
بوده طرز حیاته تابعدر ؛
یوقسه هرشی جهانده ضایعدر .

شوده وار : بر بدیعهٔ پر تاب
صولمش اولمازمی چیركین اللرده
نه‌قدر اولسه ناز پرورده ؟ ..

سزی انجیتمش اولمه‌یم كوزه‌لم
بونی ایما ایدی بنم املم .

میدللی – ۲۵ اغستوس ۱۳۱۶

منکشه‌یه دائر

— ینه اوکا —

کوزلم ، هانکی زهره‌در عجبا
حائز لطف انتخابك اولان ؟
دییه سوردم . دهان نازکدن
چیقه‌جق سوزله مست روح هوی !..

اعتراف ایلدك منکشه ایمش
بو معزز شکوفۀ مسعود . . .
شیمدی روحمده شوخ و پرلرزش
بونی هپ سویلین اوطاتلی سرود ...

صکره بر آسمان خولیاکه
قویو مائی منکشه رنکنده
صانکه بر روح ، صانکه برخنده !..

کوزلم ، اویله خوش بورؤیاکه ،
ابدیاً اویانمسه‌م ، دییورم
ینه هیهات ! قانمسه‌م ، دییورم !..

میدلّی ، ۱۱ ایلول ۱۳۱۶

سزن کیتدکدن صکره

— مادموازل بهآنیس دوفرامره

دیدیلرکه سزك ایچون بوکیجه
کیدهجکلر . ایناندم . صکره
بیلیوردم ، دیدم ، بن اولجه
بیلیوردم ، اوت ، فقط بو قارا ،

بو صوثوق چهرهٔ فلاکتی بن
کورمهمك ایستیور ، دییوردم که :
کیدهجکلر . بو بر حقیقت اکن
شیمدی بر احتمال اولور بلکه ،

کیم بیلیر بلکه بر خیال بعید ...
صکره ، دیرکن ، کیدلدی هپ واپوره
قالدیکز اورده سز ورن صکره ....

یوق ، خایر ، ای فرشتهٔ امید
بکا سز باقیك که ، بن دائم
هر امیدمده بویله منکسرم ...

سزدن اولدمسهده بوکون مهجور ؛
خاطراتم سزکله مست سرور ؛
سزی کورمکده بر سعادتدر ،
بو سعادت بنم ایچون یتیشیر ..

میدیللی ، ١٦ ایلول ٣١٦

برقادینه

اوکنده زوجی گوزل ، شانلی ، تازه بر ...
یاننده یاوروجغیله ایلرله‌یور ، گریدن
او ، ناز وعشوه ایله شوخ ومبتسم ، دلبر
یواش یواش یورویور ، بردن آرقه‌سنده کلن

اوزونجه برحریفه ، برسفیهه ، مست غرور
تمایل ایلیه‌رك وضع دلفکاریله ،
بوتون وجودینی آنات اختیاریله
ویرر کبی اوکا باقدی پر ابتسام سرور .

وصوکره هپ ینه پروعد وپراملی یورودی ؛
اوآنده ذهنمی برقانلی منظره بورودی :
جهان بوتون نظرمده قارار‌دی پیدرپی
آووجلرمله صیقوب قیرمق ایسته‌دم برشی

— نه‌دن زواللی گوزللك ، نه‌دن قوجه‌ڭ ، یاوروڭ
اوگـکده ایشته یورورکن ، نیچون أوت آقادین ،
نیچون شوارککه سن بویله پرأمل باقدك ؟
یازیق ده‌گلمی که صولسون اوحسن مسرورك

شونك بونك نظر حرص وشهوتیله ، دوشون ،
دوشون دمین نه‌حضیض سفالته دوشدك ...

گوزلسه‌ڭ ایشته قوجه‌ڭ ، ایشته برده پنبه ملك
نه‌دن هم اونلری ، هم کندیکی رذیل ایتمك ؟

اوتانمادکمی قوجه‌کدن ، شو پنبه یاوروکدن ،
اوتانمادکمی هیچ اولمازسه سن غرورکدن ؟

قوجه‌کله یاوروجغك ، عرض وعفت وناموس
بوکون چامورلره ایچنده روامیدر افسوس ؟...

خیر زواللی قادین ، ای بدیعهٔ دلبر ،
خیر ، خیر دوشه‌مزسك دکلمی ؟ یوقسه ، گبر ...

ایکی رفیقه یه

— فائق عالی ایله مشترك —

كچدیكز ینه برخیال آسا
یانمزدن ، او هرزمانكی سزك
مبتسم نشئه كزله ، بز ، ساكن
سزی تعقیبه بشلادق ، صوكرا

كیتدیكز ؛ بزده یادكار اوله‌رق
ینه بر كولكه ، بر بولوط قالدی .
شیمدی اونلرده پرملال فراق
قارا برشكل اشتیاق آلدی ...

بكله‌دك ، بكله‌دك ، وچیقمادیكز
آه بیلسه‌یدیكز كه اك معصوم
برمحبتدی بكلین محموم

نه اولور بیلسه‌كز كه بز سزدن
ساده برنظرهٔ امل دیله‌دك
ایکی بیچاره روح نالانز ...

یوق ، خایر ، یوق بو حسی بیلمه‌كز
دوسول بل قالك هب سز

بلكه ایلر غم آزمای ملال
سزی حتی تكلم آمال

ای كوزل قیزلر ، ای تسلیلر
سزی شیمدی ، هیچ براضطراب دكلز

انجیتوب قیرمه‌سین ، وسز هر كون
نشئه‌یاب شباب اولك دلخوش .

آه بر تبسمکه !

روحمك صفوتیله دیکلیه‌رك
هپ سنك ساحرانه سوزلریکی
آه ، ممکن ، دیمش ایدم ، سومك
وسولمك ، او آنده روحانی

بر تبسمله ، حالبوکه سن تأبید
ایتمك ایستدکده خولیامی ،
اوقشادکدی ملال سودامی
بکا ویردکدی بر حیات امید ...

شیمدی ، یوق ، یوق شکایت اتمیورم ؛
دائما بویله مغفل ومحروم ،
کچه‌جکدر حیات پرکدرم ..

شوکا یالکز ایناندکه شیمدی بنه ،
شیمدی‌ده آه بر تبسمکه
ینه بن عمرمی فدا ایدرم ....

سنكه

تباعد ايليه‌رك دائما حقيقتدن ،
سنكه بن ياشارم بر حيات خولياده ،
سنكه مست اوله‌رق بويله محروميتدن
كولر سعادت عمرم بوتون بو رؤياده .

سنكه پيش خيمده انكشاف ايلر
ازلرك بوتون انوار ابتساماتى ؛
سنك گذرگه نوركده تتردشير وسونر
سحرلرك بوتون امواج ارتساماتى .

سنكه نامتناهى به طوغرو يوكسله‌رك ،
بوتون حقايقه رغماً ، مقرّب ويكروح ،
وجز ، بوچار كيدرم ؛ سكرده منكسر ، مجروح ،

دوشر ، ده دوشر ، ده دوشرم .. بو بيله بو يوكسلوب دوشمك ،
بودر مدار حياتم . . . كليرميسيك ، كوزلم ،
بوكوندن عرش خياله طوغرو يوكسله‌لم ...

ميدللى ـ ١٤ تشرين اول ١٣١٦

ز.وسلی برزوالی کنج ایچون

مدرس زاده ابراهیم افندی
بویرده مستظل مستعان‌در .
هنوز وارمشدی سنی یکرمی درده ،
اجل حکمنده بعضاً بی امان‌در .
تمام اوچ ییل زواللی خسته گزدی ،
بیلیردی ، دیردی : حالم یك یامان‌در .
فقط ، برچاره یوقمی ؟ دیر ، صوراردی ،
آراردی چاره برخیلی زمان‌در .
نهایت رحمت مولا یتشدی ،
اوشیمدی قرب رحمانه روان‌در .
طوروب برفاتحه اهدا ایدك كه،
بو ، امواته سلام زندکان‌در .

ینه ماضی‌یه دوغرو ...

نرده شمدی او خوش جمیله‌لرك
او محاسن ، او سوبسو انوار
او یورولمق نه‌در دیه‌ن افكار .
بتون آمال عشق ایچنده گولن
نشوهٔ عنفوان در افشن
نرده برتانه‌سی او حیاله‌لرك ؟!..

اونه صبح بهار نزهت ایدی
بونه شام حزین بیكانه !
نه‌كه كچدیسه هپسی افسانه ،
هپسی نسیان ایچنده برمتروك ،
هپسی عادم ، بتون بتون مشكوك
بو دوشونكسه برغم ابدی ...

یاد ماضیده‌كی اثردن
نظر حكمتمده واحده
شعریت گوزلشیر . گویا
او صمیمی دم شباب سحر
نفحهٔ نوبهار عمر بشر
دونه جانداده‌در تحسردن !

رنكی اوچمش او شوخ و نازك یوز ،
او ، حیاتك یتیمه‌سی ایام
كوسترر برغم ابد فرجام
فقط آلامی هپ بنم سینه‌م
هپ بنم الك دكرلی كنجینه‌م
وارلغمدر او سودیكم اوكسوز !

یالکز سن

اویویان برچوجق قدر خاموش ،
اویویان برچوجق قدر برروح
هپ طبیعتده برحضور بشوش
هپ طبیعتده برتبسم شوخ ...

صکره بر شی که روح اشیانك
صانکه فوقنده مست وسائردر .
صانکه بر ماهتاب خولیانك
کولکه‌سنده دوشن سرائردر ...

صکره محجوب بر طراوت که
صوقولان بر چوجوق قدر مونس
صانکه بر نفخهٔ امل ، بر حس .

صکره بر دست ناز ایله صانکه
سیلینوب هپ بو کولکه‌لر بردن ،
آه هپ بر خیال ، یالکز سن ...

۱۱ نیسان ۱۳۱۷

بر رسمك آلتنه

دیكلیور روح تار سازندن
لمسهٔ دست صنعتیله اوچان
موجات لطیف الحانی ...

دیكلیور ، مست موج خوابدر
صانكه سودایه مهد رؤیادر
چشم حیرانی ، روح نالانی ..

دیكلیور ... بن‌ده شمدی دیكلیورم
اونی تعقیب ایدن خیالمله .
تار روحمده تازه بر ناله ،

تازه بر نفحهٔ هوا ؛ واونك
الم اشتیاق ایله یورغون
تازه عشقیله ایكلسه‌م دییورم ..

۲۸ كانون‌ثانی ۱۳۱۷

تبسم ظلام

بتون بدایع حسّیه وخیالیّه‌م
بوغولدی برگیجه‌نك سینهٔ ظلامنده ؛
بوکونکی حالمه آغلار تظلمات ورم
چیچکلرك بیله الوان ابتسامنده .

اوقور سمالرك اعماق بی تناهیتی
صماخ جانمه هپ برنشیدهٔ دعوت .
زمان اولورکه سونوب روحمك بتون حسّی
حیاتمه دوکولور پاره پاره برظلمت !..

بوظلمتك اویوشور قعربی مألنده
بتون قوای شبابم ... زمان زمان مفتور ،
برابتسام سپهرنك اولورکبی منظور ...

بو ابتسام سپهرنك ... ایشته الك مظلم
زمانلرمده بکا تازه جان ویرن ظالم !..
حضور وراحت آرارکن اونك زوالنده !..

برپرستیدهٔ خیالی‌یه

سزه باقدقجه هرتصادفده
بکا برابتلای تازه کلیر .
أڭ بلند ، أڭ گزیده ، أڭ نادر
برکوزللکسکزکه خوابیده ... [*]

حسنگزده کورولین ، لکن
طویولان برمأل ، برشی وار ،
اویله برشی‌که پك طونوق ، ساکن ،
کبی دیرکن هجوم ایدر وَ طاشار .

اویله برپنبه‌لك ویرزکه سزه
اڭ بلند ، اڭ گزیده ، اڭ نادر
شعر حسنك بورنك باکری‌در ...

هرتصادفده ، بلکه بیلمیه‌رك ،
شو حیات حزینی اڭ یوکسك ،
اڭ گوزل براماله تهزیزه

ای ، مؤکل وجود مستثنا ،
برشی آکلارسه‌کز بوشعرمدن ،
سزده برشی طویارسه‌کز حساً

براَمل ، برامید ، برخولیا ،
بنی قلباً اودمده یاد ایدیکز ،
قلبمی یادیکزله شاد ایدیکز ...

۲ تشرین ثانی ۳۲۲

---

[*] شاعر برنجی قطعه‌یی شوشکلده‌ده یازمش :

سزی کوردکجه دائما بنده
یکی برحس ابتلا اویانیر .
اڭ بلند ، اڭ گزیده ، اڭ نادر
برقادین شعری سزده تابنده ...

حریت

چوق‌شکر چاك چاك اولوب ظلمت
طوغدی مهر منیر حریت .
« ای وطن ، ای ملیکهٔ ملت »
اویان ، آرتق اویان ، زمان کلدی ،
پادشاهدن بزه امان کلدی .

اویان ، آرتق اویان‌که شاد اولالم ،
مظهر عدل وحق وداد اولالم ،
حق یولنده بزر عماد اولالم .
اویان ای جانربا که جان بولدق ،
بزده عثمانلیلرده شان بولدق .

اویان ای شانلی قهرمان ثبات ،
اوتوزاوچ ییل تمام حیات وممات
آراسنده سوروکلنوب ، هیهات ،
باق قاووشدق ینه بوکون زنده
بویله قان وارمی باشقه ملتده ؟

اوتوزاوچ ییل سوروکلنوب مقهور
بز أزیلدکسه‌ده کلیرمی فتور ؟
آتی‌یوز ییللق أرلرز ، مشهور ...
کیم دیمش‌که بوقوم اویوشمشدر ،
ایشته حریت ، ایشته حرز ، حر ...

یاشاسین پادشاه لطف آور !
یاشاسین اردو ، قهرمان عسکر !
یاشاسین ملکه جان ویرن أرلر !
وطن اوغرنده ای أولن شهدا ،
انهزام ایتدی شاد اولك اعدا .

شاد اولك شیمدی بز ظفریابز ،
فیض افکارکزله سیرابز ،
نور آمالکزله پرتابز .
آلامازسه‌قده انتقامکزی ؛
اوح ، یوکسلتدك ایشته نامکزی ...

بر امید آه بر ...

دمبدم برخیال آسوده
بکا برافق نوحیات آچه‌رق
صانکه بردن بوعمر فرسوده
دیریلیر ، نور وعشقه مستغرق ...

دیریلیر . صانکه آسمان وزمین
مشترک ایله‌یوب مسرتنه .
برصمیمی نوازش نوشین
بنی تطمین ایدر سعادتمه ...

دیریلیر صانکه هپ چیچکاردن
بربولوت . برخیال سحردن
صانکه هرکولکه‌دن دوشر برنور
که حریم حیاتمه صوقولور ،

صوقولور اویله شوخ وفتان که ،
اویله مونس ومحرم جان که
روحمه برحیات تازه کلیر ،
اوت ، روحم هپ اهتزازه کلیر ..

ایصینیر سخت ودنجده قلبم
برامید آه براملِ دیرم ...

[illegible]

قاياده

— قارداشم نجيب خيراللهه —

شمدى بز شفقت ظلالنده
أڭ كوزل برحيات عشق اويويان
محتشم ، ذىوقار برقورودن
كچيوردق : اسان حالنده

واردى حالا اوعشق حيرانى
روحه تقرير ايدن مشافهه‌لر ...
هرآغاج صانكه سويليوردى برر
سر مسهوفى ، سر نالانى ...

صكره ، برساحۀ خيال كبى ،
اوكمزده آچيلدى مرمره‌نڭ
حشرالوان ونور ايدن عصبى

سينۀ بكر وصاف معصومى
صانكه بزده اوعشق عمومى
ياشادم ، برزمان ايچين ، دالغين ..

صكره برطاشدى اوپدى آرقداشم
بو ، دييوردى ، بنم سويملى طاشم ...
صكره دوندك ، او بويله مست غرام
بزده صانكه او نوره پيك ظلام ...

اوخ ، اى اى حيات معصومه
دائما خرم اول وَانجنمه ..
اوخ ، اى اى حيات پرشفقت
سكا حرمت ، الى‌الابد حرمت .

چامليجه ٨ مارت ١٣١٨

خنده‌لر

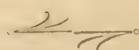
خنده‌لر ، خنده‌لر ، تبسملر ...
صانكه بر خندهٔ بهاراندر
كه سزك روحكزده خنداندر
چهرهٔ غم بيله سزكله كولر .

چهرهٔ غم بيله : كولوشلريكز
اويله مونس وَ روحپروركه ،
سز كولنجه اوزاق ، نهايتسز
بر جهان صفا كولر صانكه ،

صانكه هپ خنده‌زار اولور ناسوت
روح پرخندهٔ بهاراندر
كه سزك خنده‌كزله ريزاندر ..

خنده‌لر ، خنده‌لر ، كولك كوزه‌لم ،
خنده‌كزدن نصيب آلوب ملكوت ،
هپ زمين و سما بو كون كوله‌ن .

چاملیجه ۱۰ تموز ۱۳۱۸

حسبحال

خاطرات لطيفكزله بتون
كچيور شائقانه كونلريمز
بواوزاقلرده سزسكز هركون
بزه روح مقال اولان هپ سز ...

هانى بركون ـ خير ، بر آقشامدى
تپه‌ده بركيجه ـ ياچفتلكدن
كليوركن « ... » اوت ، « ... » مدى
ـــ يوق ، ملكدى ، وَ « ... » هپ بردن

نه‌قدر شوخ وتازه كولمشدك
عادتا بر چوجق كبيدم بن
عادتا پارلايوردى شمدى سونوك
كوزلرم انبساط ونشئه‌مدن ...

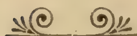
آه اودملر ... مكالماتمزك
ايشته هركون مدارى بونلردر
سزه دائر كوچوك ؛ اوزاق وَ ياقين
نه‌قدر خاطراتمز واردر ...

يادیكز صانكه بر ملكدركه
بزه انوار تسليت كتيرير
طالع يأسمزكه ظلمتدر
نور اولور پارلايجه سز صانكه ..

« بزواريز ، بز » دين اوزاق برسس
بولارق روحمزده بر معكس
كون دوغار افق كائناتمزه
رنكار سرپيلير حياتمزه ...

آه اولورمى ؟ زمان زمان كوزه‌م
بويله بر لكده حسبحال ايده‌لم ...

مدللى ٨ تشرين اول ١٣١٩

صوڭ دعوت

برشوق نوآهنك ايله ، أی شعر املزا ،
تجلیل ايدەرم خاطرۀ عشقکی هردم ..
ايلر سکا روحم ابدی نغمه‌لر اهدا
هردم یکی بر حس ايله ، برفکر ايله ملهم ...

عشقکله ايدرسك کبی سن روحمه اسرا
هر نفحۀ الهامده بيك نغمۀ خرّم ...
هردم یکی بر شوق امل ، بریکی سودا ،
هردم سنی بن الڭ یکی بر عشق ايله سوسه‌م ...

سندن بکا بيك رشتۀ الهام وتعالی ،
بندن سکا بيك رشتۀ تجلیل ومحبت ..
هردم ، کوزلم ، الڭ یکی برمهد سعادت ،
بر مهد سعادت‌که بوتون عشق وتجلّی ....

کل شوق ايله ، الهام ايله پرسود اولالم ، کل ،
برخواب ابدنشئه‌ده مسعود اولالم ، کل ...

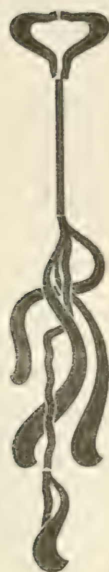

قیزل طوپراقده ، أی دون کوردیکم شوخ
وَمستثنا کوزللك : عرض حرمت ...
کوزلدك ، صانکه بر الهام ، بر روح ،
قادین شکلنده بر روح سعادت ....
بر آز اوّلدی ، کومشدك ترابه
بویوك بر کنز عرفان وذکائی ...
وَ نجه هرحقیقت برسرابه
مشابهدی ، بوآثار بقایی
تماشادن ایدرکن بن تنفّر ،
حقیقت بر قاریش طوپراق دییورکن
سن ایتدك پیش چشممده تنور
سماوات و زمین شعر اولدی ، بردن ....

۲٤ کانون ثانی ۳۲۵

بنم ، آه ، اولمیان کوزللکلر ،
سزه هپ قلب حسرتم ایکلر ،
سزه روحم الی الابد تترر ....
بنم ، آه ، اولمیان وَ اولماسی
بنی چیلدیرتان ، ئولدورن ، صوکره
بنی احیا ایدن کوزللکلر ...

حق ویاخود اولوم ، وطن یاهیچ ...

برجماعت که آلتی یوز سنه‌لك
برحیات مفاخر آرانك
حامل عز وشانی ، اوروپانك
هجماتیله بلکه اك مهلك
دم ضعفنده ، بلکه محو اوله‌جق ...
یاشامق : لکن اك طبیعی حق ...
وَخصوصیله اولمه‌مق حق ،
کبی أولمك‌ده حقمز طبقی
نصل اولمشسه أولمه‌مك برحق
وطن اوغرنده أولمه‌در یاشامق ...
بو قناعتله‌در حیات بشر
بوقناعتله حق تأید ایدر ؛
یاشامق ایسته‌ینلر أولمکی‌ده
حق بیلیرلرسه حین حاجتده ،
ابدیاً یاشارلر ، أولمزلر..

برساحه‌که ، جنت کبی برعدن طبیعت
ارضنده ، سماسنده بوتون نجم سعادت ؛
ارضنده : زراعتله تجارت وصناعت ،
اسبابی مهیّا وَسما منبع رحمت ...

شعيب ايچون

أولدك زواللى اويلەمى ، آه أولمدك شعيب ،
تأييد ايدر كمالكى عرفان مملكت ؛
اعصاره حك و نقش ايده جك احراره بله
« احمد شعيب » نامنى شبّان مملكت !

كانون اول ١٣٢٦

دشمن قاپيده ، بزينه‌بى قيد ومبالات ؛
اولجه نصاسه‌ق ينه عينيله اومشرب :
هپ « سن و بن » آواز حريصانه‌سى هيهات !
اولدور بزى ، قهر ايت بزى ، محو ايت بزى يارب ...

ملتك اعتمادى لازمدر
ملكده حكم ايلين حكومت ايچون ؛
غرض اولور هيئت حكومتده
عينى بر اعتماد ملّت ايچون .

باعث فوز ونجات اولمش ايكن
عالمه نيرّ مشروطيت ؛
بزى سوق ايليور اضمحلاله ،
اوليور فسق وفساده آلت .

شیمدی بر خندهٔ مسرتله ،
شیمدی برگریهٔ کدورتله ،
شیمدی لاقید بر هویتله
چوزولور عقدهٔ الیم حیات .

اك بلند ، اك کزیده حسیات
بر دوکوم درکه ماحیٔ لذات ؛
بلکه بونلرده ، بر زمان ، هیهات !
قوهٔ غالب طبیعتله ...

آه ، چیرکین ، فقط محقق که :
بشریت بوکون دوکوملنمك ،
وَیارین طویمه‌دن چوزولكدر .

بو ، تسلیسی طالعك بلکه ؛
اك کوزل فلسفه فقط بی شك
شو تجلی‌یه قارشی کولكدر .

باق نه‌لر سویله‌دم خلوقم ، بن
سکا بر شعر یازمق ایسترکن ...
صانکه بر سوز بو ، صانکه برحکمت ؛
لاابالیلك .. ایشته اك مثبت
خاصهٔ فارق طبیعت بو .
وَدیمك مسلك حقیقت بو ...
شو آغاج که خزانرسیده ، صولوق ،
آچه‌جق شیمدی سن اوزولمه خلوق ..
وَاینان که شو آغلایان چهره
کوله‌جك قهقهات ایله دهره ...
آغلامه بر سورو دقایق ایچون ،
سکا رام اولمیان حقایق ایچون ؛
صاحب عزم وفکر ووجدان اول ،
لاابالی مزاج وشادان اول ...

۱۳۲۷

قادین

بشرده میل سعادتله ، حس علویت
قادینلغك نظر شفقتیله طوغمش‌در .
فقط قادینلغی ارککده اصلی اولان وحشت
بر اعتنای بهیمی ایچنده بوغمش‌در .

بر ارککك نظرنده قادین اویونجاق‌در :
سور ، قیرار ، وأزر کیفی ، آرزوسی کبی .
النده قوتی ، قانونی اك بویوك حق‌در ،
سلاح صولتی : ناموس وعفت وادبی .

قادین ، بر ارکك ایچون عرض وعفت وناموس . .
أوت ، قادین‌ده فقط عینی حکمی ویرسه کرك :
قادینلرك نه‌یه ناموسی اولماسق ارکك ؟

اکر حقیقت عصمت دکلسه نا محسوس :
قادین شرافت ناموس ایله موقّردر ،
قادینده عفتی تحقیر ایدن محقّردر !

۱ مایس ۳۲۷

حقیقته طوغرو

هر كون يكى بر درد ايله مقهور سفالت ،
هر كون يكى بر موت ايله بر پارچه اولور كن
آفاق اميدنده ملوّن وَمزيّن
بر رؤيت آتى ايله تتره‌ر بشريت .

ماضى ، ابدى صحنهٔ پرخون مظالم ؛
حال ، ايشته بر آز سوسلو ، فقط طبقى او صحنه ؛
آتى بيله‌لم كه اوده ماضى كبى مظلم ،
آتى بيله‌لم كه اوده ماضى كبى كهنه .

آرتق يتش اى دست كرم ، دست رهاور ،
آكلات بزه ، اى نور حقيقت ، بزى قانديرِ ،
آكلات ، كه يالان ، هپسى يالان ، هپسى يالاندر .

آكلات ، كه عدالت ، مدنيت كبى سوزلر
ديركن ينه قان ، قان ، ينه حق نامنه قوت ...
آرتق يتر ، انسانلره انسانلغى اوكردت .

١٣٢٧

حقیقت

ییللرجه حقیقت دییه روح بشریت
بر نور آرامش قعر سموات وزمینده ...
ییللرجه ، عصرلرجه ... فقط نور حقیقت
قالمش ینه زیر تتق محتشمنده .

بر لمعهٔ امید ایله بعضاً شب افکار
یاتمش وَ طوتوشمش کبی ... دیرکن ینه سونمش .
چارپشمش أزلدنبری ایمان ایله انکار ،
وارلق بیله ، وجدان بیله بر هیچلکه دونمش .

أی ظلمت اعصار ایله گمراه اولان انسان !
آی قاردشم ، أی قلب ألمدیده و مجروح ،
کل ! عرش حقیقت سکا ، هردم سکا مفتوح ....

کل نور حقیقت سکا ، هر دم سکا تابان ...
کل ، کندیکه باق ! ایشته حقیقت سن او ، وارسك ؛
نفسکده بدیدار او حقیقت که آرارسك !

مارت ۱۳۳۰

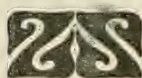

اوردو

عدودن انتقام آلق مرامی ،
سکوت ، اقدام و غیرت در نظامی .
قیامتدن علامتدر خرامی ،
شمال و غربی پامال ایتمك ایستر .

قیلار هر امره روحیله اطاعت ؛
صفوفنده مؤیددر اخوت ،
حیات آنجق وظائفدن عبارت ؛
اولوم بر شی که طویمشدر مقدر .

اوزاقدر ، مجتنبدر های و هودن ،
صقادن ، جنك و سودادن ، سبودن ،
خصوصیله وطنسز کفت وکودن
شمال و غربه ناظر تند و مغبر ....

اوردویه

« بالقان محاربه‌سی مناسبتیله »

بلغار حدودی کچمش أی عثمانلی قهرمان !
بالقان ، پلونه ، شیبقه افقلرده باق طوغان .
بونلر سنکدر آل ، و ترییوز ارب عشعان ...
قوش ، قوش حدوده چاغرییور آباء نجدتك
شاد ایلسین مقابر اجدادی نصرتك ...
بالقانلیلر دین اوغرینه قیلمشلر اتحاد
فرض اولدی مسلمانلره‌ده حق ایچون جهاد
کیر قلبکاه دشمنه قیلمازسه عرض داد
بالقان ، پلونه ، شیبقه سنك‌در حدودی آش
دوکدورمه ، قوش مقابر اجداده قانلی یاش.
آلماز دکلمی حوصله‌ك ای شیر صفشکن ،
رؤیاده طویسه نامکی خشیتله تتره‌ین
برقومه کچدی ، آشدی دینیلمك حدوددن ..
بالقان ، پلونه ، شیبقه سنك‌در ، سنك طونه ؛
اجدادك کمیکلری شاهد طورور بوکا .
آکلات صلیبه سویله‌که عهد ایله‌دك بو کون
نجم وهلالك اسدیکی یرلر صلیب ایچون
ماضی‌یه انقلاب ایده‌جك‌در ؛ سنك بوتون
بالقان ، پلونه ، شیبقه ، طونه سرتاسر سنك
قوش ! بکله‌یور قدومکی روح ظفر سنك ...

۵ تشرین اول ۳۲۸

قهرمان اوردو

« بالقان محاربه‌سنك اعلانی زماننده یازلمشدی . »

قهرمان اوردو ، قهرمان اوردو !
ینه شانلاندی عثمانك یوردی ..
حق بو دنیایی حق ایچون قوردی ..
یورو ، حق دائما ظهیركدر ..
یورو ، مولا سنك نصیركدر ..

قهرمان اوردو ، طوغروسك ، أرسك ؛
ظلمه دشمن وَعدله رهبرسك ؛
صاغده قالسه‌ك یارین ، مبشرسك .
یورو ، حق دائما ظهیركدر ،
یورو ، مولا سنك نصیركدر .

قهرمان اوردو ! حدی آشمشلر
قره‌طاغ ، صربیه ، یونان ، بولغار ...
بر طوقاتله فقط عمومی صوصار .
یورو أی اوردو ! حق ظهیركدر ،
یورو ، مولا سنك نصیركدر .

قهرمان اوردو ! حق ایچون یورویَن
یوكسه‌لیر حقه مادةً ، معنیً :
سكا تكبیرلر كلیر كوكدن .
یورو أی اوردو ، حق ظهیركدر ،
یورو ، مولا سنك نصیركدر .

قهرمان اوردو ، دیكله ، سن ، بی‌شك
یورونجه عدو سكوت ایده‌جك ...
عاجزه مرحمت قیل ؛ آنده توقف !
یورو أی اوردو ! حق ظهیركدر ،
یورو ، مولا سنك نصیركدر .

تشرین اول ٣٢٨

وطن سسی

— اورخان حلمی‌یه —

بر سس چیقار اووالردن ، طاغلردن
بر ایکلاتی کبی ، دیرکن یوکسه‌لیر .
دیکله یاورروم ؛ بو اووا ، طاغ هپ وطن ،
ایکلیسی بیله سکا خوش کلیر ...

* * *

فقط یاورروم ، هر ایکله‌ین گولرده ؛
بر ایکله‌تدك اونی ، چالیش سن گولدور .
گولمك ایچون یارادلمش ایللرده
بو ایکلاتی سنك ایچون بر ذلدر .

* * *

[illegible] :
[illegible] گولسون ، [illegible] ...

۲۱ حزیران ۱۳۲۹

غیرتلی چوجوق

صباحلاین مکتبمه کیده‌رکن
قومشومزك اوغلی بکا « دور » دیدی ؛
« عجله‌ك نه ، آ قاردشم ، پك ایرکن ... »
دیيشندن بن آکلادم ، مقصدی :
« اوینایه‌لم » دیمك ایمش . « اولاماز ،
گیچ قالامام ؛ خوجام بکا داریلیر . »
دیدمسه‌ده ، آرقاداشم یاراماز :
« دور آزاجق ، بر آدیمده واریلیر ...
« مکتب یاقین ؛ هم‌ده خوجا کچمه‌دی .
بن بوراده بکلیورم .. » دییه‌رك
آلیقویمق ایسته‌یوردی ؛ کیتمه‌مك
هوسنه بن‌ده بر آز قاپیلدم ،
بردن بره ، فقط بینه آییلدم ،
« مکتبمه کیدییورم » دییه‌رك
اوُدن چیقوب سوقاقلرده گزنمك
بر چوجوغه یاقیشیرمی ؟ صاووشدم
قوشه قوشه مکتبمه قاووشدم .

ـ دمیر دوكن بر كنج رسمی ایچون یازلمشدی . ـ

أی مقدس چکیچ که هرضربه‌ڭ
أورسه ایندکجه برحیات آچیلیر ،
ضرباتڭده‌کی متانتدن
زیر وبالایه نور وفر صاچیلیر ..
هر شراره‌ڭ که یوکسه‌لیر پرتاب
یاراتیر بر جهان رزم وشباب !
بر چکیچسك ، فقط بیوك برشی
که دوگدیگڭ دمیره پیدرپی
عزم واقدامدی ، دست زحمتسك ...
هر شراره‌گده رنك رنك بها ،
هر شراره‌گده بر سرور رها ،
هر شراره‌گده عدل وحزم وحیا ...
سن حقیقتده ، آه ، اوقوتسك
که شعارڭ بقایه‌در طوغمق ،
وارسه برسنسڭ ایشته : صنعت ، حق !
سنسڭ آنجق بو ملکی قورتاره‌جق ...
شیمدی ، أی سنده ، ای مبارڭ قول
طوتدیغڭ یول ، بو اڭ آلهی یول .
سکا عدن بقا مبشردر :
که شراره‌ڭله حق برابردر .
که شراره‌ڭ خدایه رهبردر !
شو اویوشمش عروقه ، ووز ، جان ویر .
یاشامق عشقی ، نور ایمان ویر ؛
اوکله‌سین ، وورکه ، وورکه « ارکه‌نه قون »
عرشڭ آمانه یوکسه‌ل ، اوستنده قون !

مارت ٣٣٠

— صنایع اسمیله انتشار ایدن بر
مجموعه‌نك قابنده یازلمق اوزره —

صنایع ، صنایع ، صنایع ، صنایع .
بو قدرتله خلق ایتمش انسانی صانع ،
كه یوقدن یاراتمق شعار خدادر
كه انسانده واردن یاراتمقله مبدع .
بو قدرتله جاری دیمكدر بشرده :
ازلمز ، بوكولمز ، ییقلمز منابع .
دیمكدركه قدرت صنایعله قائم ،
دیمكدركه وارلق صنایعله بارع .

عارفه طومریس ایچون : [*]

قاردشم اسعد بکا
کوسترەدرك بر ببك :
« عارفه طومریس » دیدی ،
جانلی ، کوزل بر چیچك !
اویله کوزلکه کوزدن
ظن ایدەجك بر ملك ..
اینجه ، حلیم وظریف ،
اینجه ، فقط همدە پك .
ایشته بودر عافیت ،
ایشته بو صحت دیمك .
هر چوجوغی ملتك
تربیه یتشمك کرك ..
ملکه سعادت ویرر
عارفەلر بسلەمك ...
عارفه ! وار اول قیزم
نجه بو اوزدن دیلك . [**]

[*] کوزطبیبی اسعد پاشانك قیزی .
[**] یاخود :

چوق یاشا ، ای عارفه
[illegible] حقدن دیلك .

بن و قلبم

ازلی بر خیال ایله محتاج
دائما، صکره، دائما محروم
اولان آواره قلب مجروحم،
ینه بوش بر امللهسك تاراج !..

ینه بوش برامله خندانسك :
صانکه حس و خیال معدومك
شیمدی بر دست ناز ومعصومك
لطف حار نوازشیله ... صاقین !

سن نه سك ؟ بر حیات زهر آلود،
سن نه سك ؟ هیچ، زوالی بر موجود ..
که وجودك حیاته ثقلتدر . . .

اوح . . . روحم، اویانمه، هپسی یالان ..
هپسی، حتی شو طویدیغك خلجان
سکا هپ خون اولان محبتدر !

اوح ، سندن زیاره روحم سن

هر کونك فجر انفلاقنده
فجر حسنکله اشتغال ایده‌رم ؛
پای اجلال اشتیاقکده
سکا ترتیل ابتهال ایده‌رم .

کون طوغار ، سن ده کائناتمده
بر طلوع ابدله پارلارسك ...
آه ، هر ذرهٔ حیاتمده
مختلف سنلککله سن وارسك ...

اویله روحم سنکله نور آباد
اویله بر محشر محاسن که ،
اوقدر بنده سك که ، بنسك که

سن ده کورسه‌ك ایدرسك استبعاد ...
پرشؤنم که اویله بن سندن ،
اوح ، سندن زیاده روحم سن !

آلتون اوردو

« حق قدرتدن ایدر تولد
حق قوتله ایدر تأید . »

— بواسمده تأسس ایدن برادمان اوجاغی
ایچون آلتون دفترلرینه یازلدی . —

طوغدی ینه ایشته آلتون اوردو
تورکك جانلاندی اوکلی یوردی . . .
معلومات درکه البت ای کنج
اجداد نصل بو ملکی قوردی .
اونلرکه بر ایشده عزم ایدنجه
توفیق خدا رفیق اولوردی .
اونلر قدرت دیمکدی چونکه ،
اونلر هپ قوتی قورووردی .
حقك قوتله امتزاجی
عثمانلی دیارینی طوغوردی .
تورك اوغلی ! آقین‌در آلتون اوردو ،
قورتار شو مبارك ، اوکلی یوردی !

بو كون اونلر طبيعتك نه قدر
قوتلرى وارسه حاكم هپسنه :
طوپراق ، هوا ، صو ، آتش هپ اونلرك
الٓنده بر اويونجاق ، بر ده آلته :

صكره بزده نه وار ؟ باقك واپورلر ،
ماكنه‌لر ، فابريقه‌لر كيمكدر ؟
بو كيديشله ، — بز انسانمى دكلز ؟ —
چيقه‌جغز بو وطندن مهاجر ...

اوروپانك علمى ، فنى ، صنعتى
بزى ، بزم جهلمزى بوغه‌جق ...
كوزيمزى بر آز دها آچمازسه‌ق ،
صكره بزى بو وطندن قوغه‌جق !..

آتامزك ، آنامزك مزارى ،
عثمانليلق ديارى ، هپ بو طوپراق ،
— كوسترمسين الله بزه اوكونى —
وَشو بايراق ، نادانلره قاله‌جق !

خاير ، خاير : بو طوپراغى ، باغرنى ،
الى الابد ياشاتاجقسكز سز ؛
حتى وطن اوروپايى كچه‌جك ،
بو اميدله ياشايورز بوكون بز .

أى وطنك تربيه‌لى ، سويملى ،
درايتلى چوجوقلرى چاليشك :
وطن چونكه سزك غيرتكزله
قانلانه‌جق ، جانلانه‌جقدر يارين .

چوجوقلره [*]

أی وطنك تربیه‌لی ، سویملی ،
درایتلی چوجوقلری ، دیكله‌ییك :
بو وطنی یاشاته‌جق سزسكز ،
كله‌جكدن وطن سزگله امین .

اجدادمز بو یرلری دشمندن
جان ویره‌رك ، قان دوكه‌رك آلمشلر ؛
حدودمز آشیوركن جهاندن ،
صكره بردن جهالته دالمشلر .

علم وفنده ایلرله‌مش اوروپا
آمریقا ، صكره ژاپونیا چیقمش .
طبیعتك بوتون زنكینلكنی
اله آلمش اونلرده‌كی چالیشش .

[*] بو منظومه ، بر خاطره اولمق اوزره قید ایدلدی. هیچ برقیمتی یوق. ایلروده بر مجموعه طبع ایدیلیرسه حذف اوله‌جق .

سلیمان نسیب

شاعرك خصوصی دفترنده‌كی شو تحشیه‌سنه رغماً بو منظومه‌ده بز ، بویوك بر قیمت تربیویه كوردیكمز ایچون مجموعه‌مزدن حذفنه قائل اولمادق .

أولوم برشی دیمکمی سویله قوطلو ؟...
بوگون بز زنده یز صانکه ، فقط باق ،
حیات آثاری بر وارلق که چیلاق ...
أوت چیپلاق ، نه برخنده ، نه بررنك ،
نه برکولکه ، نه حتی برکوچوك ننك ...
که وجداندن نشاندر ، هپسی معدوم ...
بوگون یالکز یشار برشی که مسموم ...
زهرلر ، همده عفوایتمز برآفت ،
برآشوب مسلسل که قیامت ! ...
قودورمش بلکه اوچ یوز میلیون انسان ،
جهان طیاره ، بومبا ، طوپ ، تفنك ، قان ..
ذکا ، وجدانمی ... مسکینسك ، مخنث ...
حیا ، ناموس ... آلچاقسك ، ملوث ...
بوگون انسانیتك ایگرنج .. صیق ، پاق .
ایرین برقهرمان نادت محقق ...
صانیرسك هپسی خورتلاق ، هپسی جلاد ،
افق ، تك برایشیق یوق ، ظلمت آباد ...

٦ آغستوس ٣٣١

توفیق فکرت ایچون

نهایت کندی تعبیرجه أی قاردش ییقلدڭ سن ،
فقط چوکدڭ سنکله بزده برلکده خراب اولدق .
بیلیرسك‌که سکا تاریخ برعرش تعالی‌در ؛
افولڭله ، حقیقتده اصل، بزلر تراب اولدق .
کونشدڭ بزجه سن‌که نور آلیردق انشراقڭدن
قاراڭلقلرده قالدق شیمدی هپ بی‌رنك وتاب اولدق .
نصل أی مهر ادراکم ، دکلسڭ سن دیمك موجود ،
نصل أی قاردشم یوقسوللغڭله بز مصاب اولدق ...
دوشوندجه فتوره دوشدك آرتق بز بوعالمدن ،
یاتار طوپراقده کوردکجه سنی میال خواب اولدق ...

یتیمك قالدق أی توفیق ، اویانده بعضی خوابڭدن
مشامِ روحه ایصال ایله برنفخه ترابڭدن ...

یتیمك قالدق ، أی قاردش یتیمك ...
نصل بیلمم‌که وجدان رحیمك ؟..
برآز ساکنمیسك باری ، نه‌موطلو !..

قالاسين كوكى عشق وايمانك
پارلاسين آفاقى زمانك ...
سوسون آرتق شرارلر وصداد :
وور ، وور اى دست معدلت معتاد ...
وور شو ظالملره ، كريم اول ، وور ...
بيتدى معصوملر ، رحيم اول ، وور ...

٢٨ حزيران ٣٣١

اویناپور ، صیچراپور وَقیورانیور
که کورن حملهٔ أجل صانیور ...

کیم بو طوپدن قوی ، چلیکدن پك ،
خون وآتشله اویناپان ارکك ؟
کیم بو طوپلرله جنك ایدن وَییقان ؟
کیم شو محشرده حشر اولان انسان ؟
کیم‌می ؟ فوقنده باق هلال ظفر ،
کیم اولور بویله کوکره‌ین اژدر ؟
کیم اولور بویله موته خنده‌کنان
سونکولرله هجوم ایدن وَقوشان ؟
کیم اولور عادتا طبیعتدن
دها علوی ، دها مهابتزن ؟
کیم اولور ؟... جیش آل عثمان بو ،
حارس دین حق وقرآن بو ..
اونی آتشلره قیلان حاکم
آتش دینی‌درکه هر مظلم
جری تنویر ایچون مؤکل‌در .
قونی دینی‌در ، اوبر أل‌در .
کوش عزمنده دائما شو نوید
که‌یاغازی اولور وَیاکه شهید ...
صکره بر سرمدی جهان حیات ،
اوکا مفتوح‌در بوتون جنات ...
پیش رزمنده‌در دلیلی ملك ،
یاشامق اونجه دین ایچون أولمك ،
بویله بر عزم ورزمه کیم طیانیر
اونی اعدای دین وعرق طانیر ..
که‌أریر قارشیسنده طاغ اولسه
بلکه عالم بیله ، بلاغ اولسه .

یاشا أی شانلی عسکر ، أی مؤمن .
یاشا ، أی دست آهنین وأمین ؛
یاشا ، أی حکم عدله جانلی کواه ،
لفظهٔ لااله الاالله
ورد وذکرك دکلمی ؟ غالبسك ،
چونکه سن وجه حقه طالبسك ...
وَ « یدالله فوق ایدیهم »
سکا بر دستکیردر دائم .
یاشا ، نورکله ظلمی تاراج ایت .
حقی یکسر جهانه سرتاج ایت .

چناق قلعه صحنهٔ حربی

کیجه ساکن . غنوده سطح شئون
طیف رحمتله هر طرف مشحون ..
صانکه اشیاده چوق دیدیکمدن
دوغمش بر احتیاج سکون ...
سرپیور نوردن خیوط سلام
بو سکونکاهه رجفهٔ اجرام .
جابجا عرشه طوغرو یوکسه‌لیور
کوز یوموق بر کتیبهٔ اجسام .

صکره ، کوم کوم .... بوتون زمین وسما
ایکلیور ، تتره‌یور . ممات وبقا
صانکه یکدیکریله قایناشیور ،
یره کوك صانکه پاتلیور . طاشیور .
قییور آلتکزده ارض رصین
اوچیور فوقکزده عرش برین
بر قیامتکه روز محشردن
عادتا بر نشانهٔ خونین
برده ، تااوکده پنجهٔ شیران
کبی ، بردن ، طرف طرف اوزانان
موته صولتنمای استخفاف
سونکولرله پاریل پاریل اطراف ..
سونکولرکه شو قایناپان آتشك
شدتندن دها وقور ومتین

« هلال‌احمر » خانملری ایچون :

السلام ای بنات عثمانی ،
السلام ای بیوك خانملر ،
سزه لایق دنیلسه رحمانی ،
آسمانی بر تسلیگر .

برتماسیله دست شفقتکز
قلب آلامی ایلیور تسکین :
برنوازش که اویله رأفتکز
برشفا أك درین جریحه ایچین .

بزه حربك برآز مصائبنی
سز اونوتدیردیکز خانملر ، سز
که عساکر یتیم ایکن سزسز

که بوکون أك مقدس أللرده
أركك آرتق یه‌نر متاعبنی
که قادینلر « هلال احمر » ده .

۲۹ شباط ۳۳۱

ترك وطن ويار وخيال ايليه‌رك‌سن .
غربتلره دوشه‌مش طولاشيرسك آلمكله
نافل تسكين اولان آمال غمكله
هم دم آه [illegible] دوشيور [illegible]
هم دم تأثرك سنك روحكه دائر
[illegible]
[illegible]
[illegible]
تشريك تأثرله بكاريز اوليور روح
حرمت سكا ، حرمت سكا ، اى باكر مجروح ...

حرمت سكا .. لكن اوقدر ايكله‌مه‌سه‌يدك ،
فرياد اماسوز غمى ديكله‌مه‌سه‌يدك ،
روحك بوقدر كسب نزاهت ايده‌مزدى .
اطباق معاليده سياحت ايده‌مزدى .
مجروح ومكدر بزى ، اى شاعره ، هيهات ،
سن آغلامزدك ، واوشعر كده كى آنات .
[illegible] تعالى يشامازدى ، سونردى .
برزوجهٔ مظلومه اولوردك‌كه ، هدردى .
برزوجهٔ مظلومه ، ديدم ، بلكه‌ده مسعود ،
سن بلكه‌ده [illegible] برسدرهٔ مسجود .
[illegible] ، بر تاج اولاجقدك‌ده مشيت .
طالع سكايار اولمدى ، غدر ايتدى فقط سن ،
سن ايشته بوگون حاكمهٔ شعر وادبسك .
علوى ، دها علوى ، دها واسع بوحكومت ،
البت دها علوى كه قرين ابديت ،
شعر ابدى نامكى تكريم ايده‌جكدر .
ايركيج وطنك نادم ومغلوب محاسن
[illegible]
اخلاف بوتون روحكه تعظيم ايده‌جكدر .

٢ ايلول ٣٣٢

— مادموازل « أله‌ن واقارسقو » يه — [*]

اى شاعرهٔ عشق كتابكده نمايان
برروح صميمك بوتون الحان ملالى ،
برعمر مخيله‌ده‌كى سوداى پريشان ،
برعشق فلاكتزده‌نك شعر زوالى .

برعشق ايله ، برعشق حقيقى ايله سومش
سومش وسولمشسك ، اوت ، صكره مصيبت ...
ييقمش بوتون آمالكى برضربهٔ مدهش
أزمش صدف قلبكى بردست خيانت .

روحكده كولركن ازلى پرتو خليا
قلبنده عمومك سكا تعظيم وپرستش
برذمت موروثه ايكن فكر نمايش

حرص واهل وداعيهٔ طرز سياسى
برقاچ كشينك فكر غلطپرورى ، حسى
ملتده‌كى صافيتى بوزمشده بوسودا

بردرد وفلاكت كبى ، بردرد عمومى
شكلنده كورولمش وسنى خيربلامشلر :
طار كلمش او واسع وطنك قلبكه پك طار .

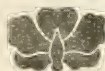
[*] شاعرك شو نوطى وار :
مدليده‌لمعه‌لرو آلولر Lumières et flammes اسمنده برمجموعهٔ اشعارينى كورمش واومناسبتله بومنظومه‌يى يازارق كنديته ويرلك اوزره فرانسزجه ترجمه‌سيله برابر «پرنسس» ه‌كوندرمشدم .

اشکیلر شرقیسی

آمان آمان کلیور برآلای اشکلی دها
اشك صفاسنه آرتق بیچلمز اولدی بها ..
صفا ، صفا .. بوکا دیرلرمش ایشته اهل نها ..
کلك بوعالمه بزلرده اشتراك ایدهلم .

ینبوب اشکلره معدن بولنده بی کلفت
تنزه ایلیهلم ، بونده وارکه برلذت
بوتون قارارمش اشکلرله ساحهٔ رؤیت ...
کلك بوعالمه بزلرده اشتراك ایدهلم .

بویوك آطه ، ۲۸ ایلول ۳۳۲

احتیاج سکون

طبعمده شیمدی میل سکون وار ؛ طبیعتك ،
انسانلرك حیاتنه بیکانه سیرتم .
ماضی‌یه منکسر کبی ، آتی‌یه مطمئن
انظار بی‌خیال ایله باققده فکرتم .

اشیایه انسلاب ضیادن دوشه‌ن ظلال
تنظیر ایدر ظلال حیات حزینمی ؛
هردم نظرکهمده اوچار طیف انفعال ،
اوقشار عدم قانادلری لوح جبینمی .

آلداندیغم یتر سزه ، آلداندیغم یتر ،
ای سن نصاسه‌ك اویله طوران کهنه کائنات ،
ای سن‌ده هرزمان ده‌کیشه‌ن خودستا بشر !

آرتق سزکله اوغراشه‌مام ... بیقدیکز بنی ،
سز قازدیکز اوکمده آچامش شو مدفنی ....
اولسون سکوتکز بکا الك صوك بر التفات .

بویوك آطه ، ٢٨ ایلول ١٣٣٢

— کوچوك همشیره‌مه —

قاردشم ، زهر اولان حیاتمده
بکا سنسك یکانه فصل سرور ..
لوح محسوس کائناتمده
سنسك آنجق پاریلدایان بر نور !

خنده‌لر صاچ حیات بی فریمه
ویر وجود الك کوزل املریمه !
املکجه : آچیل ، یاییل ، شاد اول
سن یاشا ، سن یاشا بنم یریمه .

— بویوك همشیره‌مك حفیده‌سی ایچون —

لطف مولی ایله بر عارضه‌سز
اوچنه باصدی بو کون تام کلبز .
ندرم بزی تا حشره قدر
بلبل ناطقه‌سیله لبریز .

۷ کانون اول ۳۳۲

شرقی

دلداده اولوردك كوزەلم كنديكه كندك
پيشكده عيان اولسه اكر حسن بلندك .
عالمده كورورد كه سنك وارمی متندك
پيشكده عيان اولسه اكر حسن بلندك .

اشعار ايدەمز حسن دلاويزيكی تصوير ،
حتی كوزيكك ، يا لبكك رنكنی تقرير .
آه ، ايلر ايدك بندەكی چيلغنلغی تقدير
پيشكده عيان اولسه اكر حسن بلندك .

٨ نيسان ١٣٣٣

شرقی

بر وجد جنونسازه دوشوب أل أله صیقسه‌ق
یوکسکلره ، یوکسکلره ، یوکسکلره چیقسه‌ق !
خاکیلره مخصوص اولان عادتلری ییقسه‌ق..
یوکسکلره ، یوکسکلره ، یوکسکلره چیقسه‌ق !

قورقوتمیوز آرتق بزی باق فسحت ابعاد ،
یالکز ایکیمز ، برده خدا ، مست وسرآزاد ،
عشقکده‌کی علویتك ایجابنه منقاد
یوکسکلره ، یوکسکلره ، یوکسکلره چیقسه‌ق !

۱۲ نیسان ۱۳۳۳

شرقی

صانمام که کوکل بر دها بر آتشه یانسین ،
عشقکده‌کی صافیته ، علویته قانسین ..
سندن دها رعنا دوشه‌جك حسنه اینانسین ،
عشقکده‌کی صافیته ، علویته قانسین .

ای جذبهٔ فروزندهٔ دل ! وصلت و هجران ،
یاپسه‌ك‌ده و یپقسه‌ك‌ده بوتون عمریمی ، سیّان !
برکره دوشون شوقمی ، ممکنمی که وجدان
عشقکده‌کی صافیته ، علویته قانسین .

۱۳ نیسان ۱۳۳۳

هلالك الهامى

— بشريده ميل حرب وجدانى
برضرورت ، براحتياج بقا .
سلطنت حتى ، حق استقلال
حق قوتله ايلر استعلا ...

كيم قيرار ، كيم ييقارسه حاكم اودر ؛
ييقمدك ، ييقديلركه ناالانسك !
خلقتك حكم لايزالى شودر :
ييريوب ييرتاجقسك ، انسانك !

— بلكه .. يوق ، طوغرو : ييرتيلوب ييرتمق
برحقيقت ، اوت ، وَقوت == حق .
شفقتده ، فقط ، بوكون حقدر

اوده انسانده فطرةً مكنوز
بوكا شاهد هلال رحم افروز .
وَبوحق قوت اولسه اليقدر .

*

آه ، يتزمى حق قوتله
سنه‌لردركه محو اولان جانلر ....
صورارم اى زوالى انسانلر
ياشانلزمى حب وشفقتله ؟..

۱۰ مايس ۳۳۳

سن دیمك اوردومزه درس شهامت ویردك
سن‌كه اخلاقكی بوزمش شو بیزانسك لوثی
ظن ایدوب تتره‌شیور ، آغلاشیوردق ، توبه ! »
سن دیمك اونلره کوستردك : أر اوغلی أردك !

سن دیمك فوقنه چیقدك بشری امكانك ،
سكا بیلسه‌ك نه بیوك قلبمزك شكرانی :
حربی هیچ کورمدیكك حالده ، اوطونج افراده
برچلیك راهبر اولمق .. نه‌یوجه‌یمش شانك :

یاشا أی اوردو ، بیوك اوردو ، مقدس اوردو !
كه مكارمده مسابق ، امراسی ، نفری ،
احتیاط ضابطی ، هپ وار اولكز ، وار اولكز
قورویوب اونله‌تیكز بز شومبارك یوردی ...

یوكسه‌لوب غیرتكزله علم دین مبین
ظلم وعدوان یره كچسین ؛ بوتون ابنای بشر
عدل ایله حكمتی وجدانه مشعل قیلسین،
بوسعادتله پیامبرده سه‌وینسین ، آمین !

۲۷ تموز ۱۳۳۳

بوس بوتون آیری یاراتمش ، بوكا تاریخ گواه !
اولمسه‌ك ، دین مبین اولیه‌جقمش محروس ...
اقتدا ایتمك ایله سن دخی قرآنه فقط
گوكلك اولمش بوتون الهام الهی‌یه پناه ..

بو تفاءله بوگون حق كبی عالیسك سن :
شو چاناق قلعه‌ده‌كی گولله‌لره قارشی قویان
بوگون اون جبهه‌ده دشمنلره میدان اوقویان
او گوكس اولسه روا عائله برگون مأمن !...

آناطول یاوروری ! سزلره برصورغوم وار :
بكا سویلرمیسكزكه نصل انسانلردی
احتیاط ضابطی نامیله آلایده بوسغر
اوفراق ، اینجه بیلی طوپلاشان انسانلر ؟

ایچكزدن بری برگون بكا اقرار ایتدی :
« بز آغیر طاورانیرز ، اونلر آتشله ، قانله
توركیلر سویلیه‌رك ، اكلنیورلر كبی هپ ،
صالدیریرلردی ، الهی ، اونصل غیرتدی ،

اونصل وجد و حمیتدی كه برگون « تپه » [*] ده
ویره‌رك آل آله دردی ، وطن شرقیسنی
چاغیره‌رق برسر ... آتلادیلردی ، گوردك
دردی‌ده دوشدی همان .. بزده بوفوق العاده

حالی گوردك و گوپوردكدی .. بوتون خطلردن
الله ، الله دییه‌رك فیرلادق ، آرتق صوره‌ه
اوسپر خاك ایله یكساندی .. اوضابطلرده
ایچمزده‌یدی واولدقدی ، حقیقت ، حیران ! ؟

— « دهاچوق منقبه‌لر سویله‌دیلر ، طوغرومی بو :
— طوغرو ، هپ طوغرو وحتی اوكوچوك ضابطلر
وله كوستره‌جكلری بوقدر خارقه‌لر ... »
دیدی برجیسی . آی سود قوقان استانبوللو

آی اوزلر ... وعیم ایچره حیات شاداب ،
بوقدر غیرتی سندن كیم اوماردی ، هركس
[illegible]
سن ... اللهیورسك اعجاب !

[*] چمن تپه .

اوردويه

آلتی عصرك شرف وشاننه أی اوچ سنه‌ده
اوقدر ، يوق ، دها يوكسلت ، دها مقبول خدا
شان قاتان اوردو ، بويوك اوردو ، مقدس اوردو ،
سكا لايقدر اگر قيلسه بسالت سجده !

اوليان سزده‌كی قاندن سزی ادراك ايده‌مز
قهرمانلر سوروسی ، أی يوجه انسانلر سز ،
آناطول ياورولری ! كيتديككز واديده
سزی تقليد ايده‌رك كيمسه وَ كيمسه كيده‌مز ...

سزده‌كی جوهر جان سزلره داد حق‌در :
سزی بر كره اينچ ايلدن كليوركن ، برده ،
چوق دكل هفته‌سنه اوردوده كورمك يتيشير ،
اوجيليزدن بو نفر خارقهٔ مطلق‌در ...

چكه‌مزكن يوكنی قامتنك ، بی طاقت ،
صارصيليركن باجاغی هر يره باصدقچه نصل
آناطول ياوروسی بر هفته‌ده قاهر وَمهيب
شانلی بر عسكر اولور ... صنعكه ربم ، حيرت !

چوق دوشوندم سنی بن ای قوجه مات ، يارادان ،
شونی بولدم كه سنك روحكی نوع بشره
حق تعليم ايله انسانلغی يوكسه‌لتمك ايچون
بوس بوتون آيری ياراتمش بوتون انسانلردن !

كنار بحره مكر بويله وارمشم دالغين
شو ملهمات ايله كلدى وجوده خفت ،
بر افق نامتناهى دمينكى حزن آلود
سكوتى ديندیریوردى ... دها كه بيلمنت ..
ديمك حيات وعدم هپسى ، هپسى بر جلوه ،
مكونات ديمك هپسى ، هپسى بر صورت .
جهان ديمك ازلى صحنهٔ تجليات ،
تبدل ايله‌ين آنجق ديمك كه بر هيئت ..

ديمك كه صفحهٔ هستيده شيمدى وارسڭ‌سن ،
ديمك يقينده مقدر سنكله انسيت ...
بيلير ميسك كه حياتمدن آرتق ايكرندم ،
يانكده بر بر آچارسه‌ڭ بو اك بويوك نعمت !

١٩ اغستوس ١٣٣٣

دهائڭك بزى تنوير ايدوب حضوريله
ألملى دللره آچدى بر افق امنيت
بزز بزز سنى تفخيم ايچون كلن زوار
بزز بزز چكيلوب كيتدك ، ايلهدك عودت .

— « نصل ، فقط سكاقيدى اجل ، نصل قاردش
دها دكلى عدم ناشناس بر قدرت ؟
بوكون نيچون سنى طوپراق كورورشو چشم عليل
بوكون نه‌دن سنى بندن اوزاق طوتار فرقت ؟
بوكون نه ديرسه‌ديسين فلسفه ، نيچون يوقسڭ
عدمده وارلغه نسبتله وارمى بر حكمت ؟
نيچون ، نيچون ؟ بكا سويلرميسڭ كه : آكلامادم
بوسرّى سن بكا تشريح ايدرميسڭ فكرت ؟ » —

ديوردم عودت ايدركن ياواش ، ياواش بوغازڭ
بوتون بدايعى قارشيمده ـ غرقهٔ حيرت ـ ..
ترسم ايتدى اوزاقلرده « اكرم » ڭ يادى ،
تجسم ايتدى خيالمده سرتسر خلقت ..
سيلينيدى رنك وظلاليله صوكرده هپ اشباح ،
كورونيدى بر يكى عالم كه عالم وحدت ..
ايچمده رفرف الهامه بكزه‌ين بر سس ،
سنڭ سسڭ : اوپوروزسز وطاتلى برطنت ،

— « نيچون ، نيچون مى ديوردڭ ، شودرحقيقت كه
بشر ذهول ايديور مقتضاى حسيت ..
وجودى شاهد ايكن قدرت معظمه‌يه
او كنديني انكاره ايله‌يور جرأت ...
فقط فنايه دوشونجه وجود ، روحندن
ياواشجه صييريليور هپ كثافت وظلمت .
كتاب عالمى رؤيتله حد ذاتنده
نه دركه آكلايور آرتق بوصفحهٔ كثرت .
سؤالڭك شو جوابى : ديمك موافقدر
حيات ايله عدمه جلوهٔ الوهيت . » —

توفیق فکرته

اعاظمیله یاشارسه اگرچه بر ملت
یاشار اعاظمیده سینه‌سنده پرحرمت .
فضائلکله ابد زنده‌سك محقق بو ،
وطن سنکله طورور سربلند علویت .
فقط ضیاعکه قاردش طایانمیور کوزلر
زواللیلرکه او سیمایه ایله‌مش الفت ،
سنك او جبههٔ صاف ومنورکده یانان
دها ضیاسنه پر اشتیاق وپر حسرت ..

بو کون بوتون رفقا « آشیان » ده طوپلاندق :
تصلسه حال حیاتکده عینی شعریت ..
دکیشمه‌مش او قدرکه برآز کوزم طالمش :
سنك ورودیکی آکدیردی بر کوچوك حرکت ،
قیام ایدز کبی اولدمه .. کورونجه حضاری
شعورم ایله‌دی بردن حقیقته رجعت .
ایدلدی بعضی صمیمی مناقبك تذکار ،
وقوندی بعضی سعرلرکه هپ صمیمیت ..

آنجق أی رب قدیر ومنّان
بوراده چارپیشان انسانلردن
حربه قاچ دانه‌سی خواهشکردر ؟
بونلرك هپسی‌ده عسکرلردر :
که سیاست دینیلن حاکم شوم
وَ تدابیر اهانت ملزوم
صانکه دولتلری اعلا ایده‌جك ،
یاکه ملتلری احیا ایده‌جك .
حیله ومکر وخیانت ، تصنیع ،
منفعت نامنه هر امر شنیع
جائز وحق کوریلن فن فساد
اونلری حکمنه قیلمش منقاد ...
صوکره برده وطن وملیت
ادعاسیله شرافت ، عزّت
اکتساب ایلیه‌رك ، بر وجدان
امری شکلنده طریق حقدن
باشلامش عالمه تلقیناته ،
نور وجدانی بیله اسکاته .
کیت کیده مقتدر اولمش‌که بوکون
اوکا ایمان کبی هرکس دوشکون ؛
آلداتوب صوصدوریپور اذعانی ،
هپسی‌ده ، هپسی اونك قربانی ...
مدّعا حال بوکه باطل ، مجروح ،
بدعت محضه ، مصنع ، بی‌روح ...
طوغدیغی یرمی وطن‌در بشره
یا کیمك موطنی درکه بوکره ؟
یاراتان بر بزی ، خلقت بردر ،
نوع آدمده‌کی فطرت بردر .
وطنی ، ملتی حق‌در بشرك ،
هپمز اوغلویز عینی پدرك .

۲۷ آغستوس ۳۳۳

صیغمیور جسمه، رتبم، روحم
اوقدر نشئه‌لی‌یم .. بویله هجوم
بویله بر صولت و شدّت، بشرك
کار معتادی دکلدر .. قدرك
بزه بر لطفی بو کونکی هیجا
قهرمانلق که اولوب پارچه
باعث فخر اوله‌جق نسله ...
که جهانلر [illegible]
بو بیوك معرکه‌نك آثارینی
و زیارت ایله مقبرلرنی
قهرمانلقله دیانت و وطن
عشق و ایمانه دائر بورادن
درس آلوب [illegible] که [illegible]
[illegible] آکلایه‌جق [illegible]
[illegible] ...
هیچ جهان بویله بر عزم وطنه
[illegible] ... [illegible]
[illegible]
جیش اسلامی ظفرله شاد ایت،
باطلی منخسف و برباد ایت ..

شهزادهٔ عالیقدر عبدالمجید افندی حضرتلرینه [*]

فطرت عالیه‌کز رهنمای شخص ایدر،
نه قدر واسع طبیعتده محاسن اشعار،
بونی تابنده مکمل طوغیور قدرتده
برکوچوک سلطانمز : فاطمه درشهوار .

عبد ناچیزکز
سلیمان نسیب

[*] شهزاده عبدالمجید افندی حضرتلرینك اوچ یاشنده، ظریف ولطیف، نبیل ونجیب یاورولری درشهوار سلطان حضرتلری حقنده استاد مغفور سامی بالبداهه ایراد ایتدیکی بوقطعه‌یی وساطت عاجزانه‌مله تقدیم ایتدیرمشلردی . آره‌دن برایکی گون گچمدی ، شاعر وفات ایتدی !. استادك ناکهانی ومجهولانه افولی قلب مجیدده تأثر عظیمی موجب اولمشدر . قطعه‌نك صوکی « فاطمه درشهوار » شکلنده‌در. لکن سلطان افندمزك اسملری « خدیجه » اولدیغندن مصراع « برکوچوك سلطانمز سوکیلی درشهوار » صورتنده اوقونملیدر .
ادبیات عمومیه مجموعه‌سی - نومرو ٨ - جلال نوری

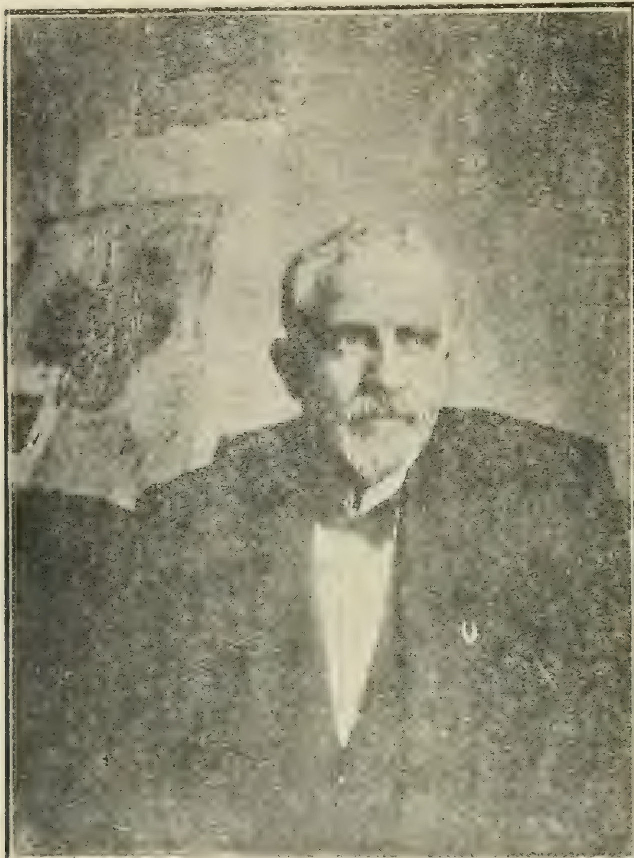
سلیمان نسیب

ادبی وفکری حیات

... اوراق آراسنده پاك سعودی کوچوك همشیره‌سنك برمنشوره‌سی کورولدی. قاردش ... صميمى بر انموذجى و قيمتلى بر يادكارى اولديغى ايچين عيناً نقل اولوندى :

[illegible]

آلتنده بر آز بایغین وَدرین بر نجابت ذ کا ایشیلدایان گوزلرینك افاضه ایتدیگی وقور معنالر وَصاچلر ینـه ، صاقالنه برف زمانك مبذولاً قوندور- مقده استعجال ایتـدیکی ایزلر ایچنـده ساده وَ تمیزوَ مظروف ظرافت سیاه بر قوستوم ایله ، سامی بك ، پك سه‌ویملی بر وجود عرض ایدر . قلبنك دائماً صیز- لادیغی مصائب بشریه‌یی قولا- قلریله اولسون ایشیتمه‌مك ایچین بر آز آغیر ایشیدیر، مخاطبنی رنجیده ایتمه‌مك ایچین یاواش سویلر .

[وفاتندن بش آی اول]

تعصبدن نه قدر اوزاق ایسه اساسات دینیه سنه اودرجه مربوط و مراعیدر وَ بونده بویوك بر تسلّی وَ انشراح طویار . گوزلرینی ابدیّته قاپامازدن بش دقیقه اوّل آبدست آله‌رق ایماءً نماز قیلمش ودوداقلرینك صوك تقلّصاتی دعالر ایچنده اویو تمشدر...

شاعر و مربّی وانسان سامی نك محترم هویّتنی آرتق قلبمده یاشاتمق اوزره تمنیات رحمتله اورتمك ایسته‌دیگم شو نقطه‌ده فوتوغرافیلریله اثرلرینی ماتم تأثراتی ایچنده ممكن اولدیغی قدر آرایه‌رق مجموعه‌یه ایداع ایتمك لطفنده بولونان معزز همشیره‌لری صبیحه وَ مدیحه خانم افندیلره وانشته‌سی اسماعیل کامی پاشا حضرتلرینه تشکر ایتمه‌یی وجیبه عد ایده‌رم .

۳ تشرین ثانی ۱۹۱۷ نائل رشید

اوغراشیر وبوتون بونلر ایچین بورولمەدن، بیقمەدن الڭ یوکسك أشیکلری اشیندیرر، الڭ قاتی یورکلری یوموشاتیر.

بی کس وفقیر جوجوقلری بولور وَمکتبلره، ایش یوردلرینه یرلشدیرر، حتی بوتون احتیاجلرینی کندیسنه یتەمین کیسەسندن تأمینه چالیشیر.

آی باشلرنده محل مأموریتندەکی اوطەنڭ قاپیسی برشفقت گیشەسیدر. سامی بك، یاورولرینه، مکتب طلبەسنه منتظردر: برینی گورور گورمز یاواشجەیرندن قالقار، قاپینك — کیمسەنڭ گورەمیەجگی — برآرالغنده خرجاقلرینی مفرط بر حجاب ومحوّیتله وَ برقاچ کلمهٔ نصح وارشـاد ایله ویرر. برینه اوطوردیغی وقت گوزلرنده ایکی اوچ اسکدانهٔ مخفینك گولگەلرینی سچەبیلیرسکز.

ایرادی مصرفنه یتیشمەدیگی جهتله سوء استعمالده بولونمق استعدادنده اولدیغنی حس ایتدیگی برینه اخلاقنی صیانت ایچین — وفاتنه قدر — سنەلرجه هرآی اوچ لیرا معاونتده بولونمشدر.

برطول قادین ایچین متعهد اولدیغی عائدات شهریەدن ناصلسه اونوتمش وَتراکم ایتمش مقدارینه وفا ایتمك اوزره برلیرا گتیردیگنی، وَآرتق تعهداتی منتظماً ویرەجگنی وفاتندن آلتی گون اوّل یاتمه گلوب قولاغمه فصیلدادیغی وقت گورسەکز کبیر وخجالت آور برگناهی عفو ایتدیرمك ایچین یالواریور ظن ایدردیکز.

برقاچنی خاطرلایەبیلدیگم شو زمانگیر وضمان ناپذیر مجاهدات بی شمار ایچین اوقدر مشاغل وغوائل رسمیّه وخصوصیّەسی آراسنده شایان حیرت براعتنا ایلەوقت وَنقد بولور وَآییرر.

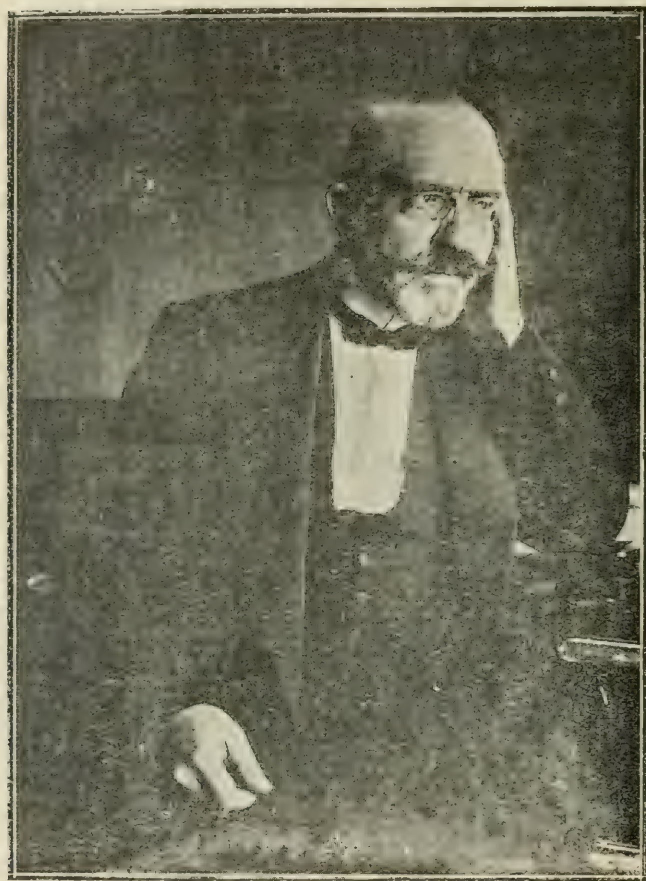
هرکسده آز چوق بولونەبیلن وفاکارلغك، دیگر کاملغك مرحومدەکی تجلّیاتی قدر فوق البشرلك وَغرض وعوضدن معنای تامیله منزهیّت هرکسده پك گورولمز. وَبوجوانمرد وعالیجناب انسان بوتون اومساعی وَمتاعبدن اودرجه غنی حظوظ بر استراحت وجدان طویرکه ....

افراد عائلەسی حقنده شفقتی بی پایاندر. پدرینك پارلاق ماضیسنه پك حرمتکار اولدیغی ایچین بوتون خاطراتنی جمع وترتیب ایتمش و «حس انقلاب» ایله «سلیمان پاشا محاکمه» سندن آلتی کرّاسەیی طبع ایتدیرمش وبقیەسیله ۹۳ سفرینه دائرتشریحات وتنقیداتی جامع «عمدة الحقایق» ی نشره تأسف اولونورکه عمری وفا ایتمەمشدر.

معتدل ومتواضع بر قامت اوزرنده مکتبدن نشأتنك ایکنجی سنەسی بغدادده برقدینی صاقالنك برتدوّر لطف ایله حدودیردیگی طوپ چهرەسنه گوزلکلرینك

رغماً ـ صبرسزلانیر ، کوپورور وَ قورتارمق ایچین چارەلر بولور . کندی منفعتنی

غیرك منافعی اوغورنده جدّاً فدا ایدر . خودکامانغك بو درجهٔ تفریطی بالکه‌ده دوغرو دگلدر ؛ فقط ، سامی بك ، بشریّت معلوله‌مزه قارشی بو عکس العمل ایله مجبولدر . بدرینك سرگذشت مظلومی قلب رقیقنده حبّ الغیری فنافی الغیر درجه‌سنده انطباع ایتدیرمشدر .

مطلقا حسّ حرمت القا ایدن پاك ودرخشان سیمای و قوری متواضع بر ابتسام ظریف ایله غازه دار نجابت اولدیغی حالده مخاطبنك اندیشه‌لرینه ، دردلرینه متوجّه وَمتمایلدر ؛ اونی قلبیله دها چابوق ایشیدیر وَ ، امین اولوگز ، دها چوق صیزلار. آرتق ، سامی بك ، قیویلجیملانمشدر : اوگون ایشنی ، گوجنی براقیر ، استطاعتی یتیشمەسه بیله امکان خلق ایدر ، مطلق وَ مطلق او مسئولی انتاج واسعاف ایلر .

احتیاجات مبرمه‌سنه آییردیغی پاره‌یی بر آرقاداشنك آنی استعانه‌سی اوزرینه بلا تأمّل ویرر وَ آیلرجه مضایقه ایچنده یاشار . جیبنده معاونتلره مخصوص کوچوك دفترینی دائما طاشیر وَ دائما طاشیره‌رق ده‌گیشدیرر .

وفات ایدن ، یاخود دیشاریده بولونان دوستلرینك أولرینه دعوتسز قوشار : بوتون ایشلرینی ، چوجوقلرینك تربیه وتعلیملرینی عهده‌سنه آلیر .

بی‌چاره‌لرك استخلاص و اقداری ، گنجلرك توظیف و تفیّضی ایچین

یاریم عصر اوّل بابا سی‌ده داخل اولدیغی حالده بعض رجال همّت وحمیّت طرفندن وجوده گتیرلمش اولان جمعیّت تدریسیّهٔ اسلامیّه‌ده اعضای عامله‌دن بولوندیغی ایچین هر اجتماع عمومی‌یه قوشار؛ دارالشّفقه‌نك اداره‌سنی اصلاح ایچین اعمال فکر ایدر، مخطره‌لر یازار. عائله تشکیل واداره‌سی حقنده خانملره سویّهٔ فکریّه‌لرینه گوره آچیق وساده بر لسانله قونفرانس ویرر.

ترجمه وتلفیق صورتیله ایلك طبعنی ردوسده معارف مدیری ایکن ۱۳۲۳ ده میدانه گتیردیگی «علم تربیهٔ اطفال» اوفاق قطعه‌ده ایکی یوز صحیفه‌یی متجاوز کوچوك وَفقط قیمتلی بر یادگاریدر.

تألیف وترجمه کتبخانه‌سنك دردنجی صایسنی تشکیل ایدن وبویوك قطعه‌ده ۲۴۷ صحیفه اوله‌رق ۱۳۳۰ ده طبع اولنان «فروبه‌ل وپستالوجی اصوللرنده تعلیم و تربیه درسلری» نك ترجمه‌سی منحصراً همّت بلاغت نویسنه مدیوندر.

تدریسات ابتدائیه مفردات پروغراملرینی ترتیب ایدن قومیسیونه ریاست والك بویوك خدمت تربیه‌ سنی بوراده ابرازه کسب موفقیت ایتدیگی گبی مکاتب ابتدائیه‌یه مخصوص اصول تربیه واصول تدریس حقنده ۱۳۳۱ ده طبع اولونان تعلیماتنامه ترجمه‌سنك برقسمی اثر خامهٔ ذی‌قدرتیدر.

«بوویسون» لك قاموس تربیه‌سنی ترجمه ایچین تشکیل اولونان هیئتك ریاستی عهدهٔ عرفانه توجیه ایدلمش وهنوز ایکی یوز قدر صحیفه‌سی تسوید واحضار ایدیلن بو قاموس کبیرك اعضای هیئت طرفندن یازیلان پارچه‌لرینی‌ده هر اصطلاح اوكنده بعضاً یاریم ساعت تنقید وتدقیقده بولونه‌رق تنسیق وتهذیب ایتمشدر.

بنه پده غوژی‌یه دائر مسوده‌لری اوراق متروکه‌سی ایچنده گورولن بر ترجمهٔ بلیغه‌سی وسکز بویوك بلوق نوطی اشغال ایتدیگی وهنوز اصلاح واکمال ایتمه‌دیگی آگلاشیلان «مختصر قاموس فلسفه» سی متروکات غیر مطبوعه‌سندندر که طبع اولونمه‌لری تمنی اولونور.

تربیه غایه‌سنه دائر نطقی، بر موعظهٔ اجتماعیّه‌سی، تربیوی آثارندن بعض پارچه‌لر مجموعه‌نك قسم مخصوصنه درج ایدلدی.

سامی بگك اخلاقی باشلی باشنه بر مجموعهٔ محاسن وحسناتدر. هر شیده حسنی، خیری وَ عدلی آرار وَ آراتدیرر. حقسزلغه قارشی ــ خلقةً حلیم و ساکن اولمسنه

آثارکن ۳۱۲ ده ثروت فنون مجموعه‌سنده با شلایان حرکت ادبیه‌یه اشتراك ایتمشدر.

بك ساده وَصمیمی وَاودرجه‌ده متین وَبلیغ براسلوب معتنا ایله تبارز وَبواسلوبی کمالیله استعمالده دائما موفقیت ابراز ایدن شاعر نزیهك ایلك صونه‌لرنده — بختیار برزوج وَمشفق برپدر اولا بیلمسنه اقتدار طبیعت تعلّق ایده‌مین — روح شبابنك عصمتکار برعشق وَچاره‌جو برمرحمتله وَبالخاصه انسانیت مضطربه‌ایچین اینجه اینجه املرله تیتره‌دیکی حس اولونور.

آثار متأخره‌سنده سوداخیز وشفقتپرور موضوعلره غیر ملتفت دکلسه‌ده، الك زیاده، فضیلته ارشاد حسلری، وطن عشقنك وَ حمیتنك حرارتلری، حقایقی تحری‌یه میال فکرلر، ریا وحرص وخیانت قارشیسنده مشتکی وَباکی انینلر طویولور. شوبدبین وَمکدر روح، زمانك وَمحیطك ایجابی اولدیغی ایچین طبیعی وَمعذوردر. مقتدابهی وَ یار صادقی توفیق فکرتده‌کی فطرتده بوتجلی‌یه مظهر دکلمیدی؟

سلیمان نسیب تولید آثارده — یالکز شاعر قالمه‌یه قائل اولمادیغی ایچین — مثلا فکرت وجناب قدر ساحت کوستره‌مه‌مشدر. آز، فقط درشهوار کبی قیمتلی یازار. طرزسعی تکلفسزدر: ماصه‌سنك اوستنه کلیشی کوزل بیغلمش کتابلر، مجموعه‌لرو دیوانلرده ایاپیشدیرلمش برقاچ یادکار حسن و صنعت آراسنده سیغاره‌سنك دومانلرینی توتدوره‌رك فکر وتصورینه حاکم بروضع ایله یازمه‌یه کومولدیکی وقت پری الهامك سیال سنوحاتی اینجیلرینی دوکر،

مدیرلکنه و ۱۱ مارت ۳۲۸ ده علم تربیه و تدریس مفتشلکنی ده ایفا ایتمك اوزره مجلس معارف اعضالغنه تعیین اولنمش و ۱۹ ایلول ۳۲۸ ده عهده سنه علاوةً دارالفنون مدیر عمومیلکی تفویض و نظارت تشکیلاتی میاننده ۱۱ اغستوس ۳۳۰ ده تألیف و ترجمه هیئتی اعضالغنه تحویل ایدلمش و وفاتنه قدر بو مأموریتده قالمشدر.

رسمی سجلاتدن اقتباس ایدیلن بو ترجمهٔ حالی بر ادارجی حیاتنده، سامی بك، یکرمی یدی سنه‌لك ناصل عفیف و بی شائبه بر وظیفه پرورلکله املا [illegible] ایتمش ایسه حیات فکریه و ادبیه‌سنده ده او قدر حساس و مفیض بر تکامل تعقیب ایلامش، هله شخصیت اخلاقیه‌سنی بوتون فضیلتلرك تعمیمنه خادم، بوتون آلام بشریه‌یه گوشدار و رهاساز یاشاتمشدر.

[illegible] کین و غضبی اولاد معصومه‌سنه‌ده تشمیل ایتمك شعار [illegible] زجر و حجر [illegible] خفا [illegible] حس [illegible] وجدانی [illegible] مجبور اولارق [illegible] قدر محافظه ایتدیکی [illegible] قلبنده‌کی ظرافت تشکیلی [illegible] مستتر سیمای شاعریتنی دها مکتب ملکیه صیرالرنده و آداره و تعلیم وظیفه‌لریله بروسه و بغدادده ایکن [illegible] اثرینه غرب ادبیاتی [illegible] ویردیکی انتباه و تأثیر ایله مساعد و واسع بر ساحهٔ تجدد و جولان

حقیقت

بیلیرم حقیقت دییه روح بشریت
[illegible] آرارسه قعر کوناتده [illegible]
بیلیرم، عصرلر ... فقط نه حقیقت
[illegible] تشنه‌مده

بر لمعهٔ امید ایله بعضاً سن [illegible]
[illegible] ...
[illegible] ایمانیله افکار،
[illegible] وجدانیله بر هیکله [illegible]

ای ظلمت اعصارده گمراه اولان انسان!
ای فاروشم، ای قلب المدیده و مجروح،
گل! [illegible] حقیقت سکا: هر روم سکا مفتوح ....

گل! [illegible] حقیقت سکا، هر روم سکا [illegible] ...
[illegible] آه! آنده حقیقت سز اوداز [illegible].
[illegible] اوحقیقتده آرارسکز!

سلیمان نسیب

عمومی معاش تنقیحاتی میانده [۱ مارت ۳۱۳] مدیریت معاشی ایکی بیك ایکی یوز اللی و اخلاق و ادبیات معلملگی معاشی ایکی یوز یتمش غروشه تنزل ایتمش و [۱ نیسان ۳۱۳] عهده‌سنه ایکی یوز اللی غروش معاشی اولان کیمیا معلملگی علاوةً احاله اولونمشدر .

[۳۰ مارت ۳۱۶] ایکی بیك غروش معاش ایله جزائر بحر سفید ولایتی معارف مدیریتنه تحویل مأموریت ایتمش و معاشنه [۸ ایلول ۳۲۲] ایکی یوز و [۱۱ حزیران ۳۲۳] ایکی یوز اللی غروش ضم ایدلمشدر .

انقلاب اخیری متعاقب [۵ تشرین اول ۳۲۴] اوچ بیك غروش معاش ایله معارف نظارتی مرکز معارف مدیریتنه تعیین اولونه‌رق استانبوله گله بیلمش و [۲ کانون ثانی ۳۲۴] عینی مخصصات ایله مکاتب ابتدائیه اداره‌سی مدیریتنه نقل اولونمشدر .

[۲۳ مایس ۳۲۵] درت بیك غروش معاش ایله مجلس کبیر معارف اعضالغنه تعیین و [۱۹ اغستوس ۳۲۵] تنسیقاتنده مأموریتنده ابقا قیلنمشدر .

[۲۵ حزیران ۳۲۷] عینی معاش ایله مکاتب عالیه اداره‌سی

غروشه ابلاغ اولونمشدر. [۲۲ كانون‌ثانى ۳۰۶] بغداد اعدادى مكتبى مديرلگنه مأمور ايدلمش ايسه‌ده استدعاسى اوزرينه بروسه‌ده قالمشدر.

پدرى زيارت آرزوسيله درت آى مأذونيت آله‌رق بغداده گيتمش، اوراده بولونديغى اثناده [۱۱ حزيران ۳۰۷] فرانسزجه و تاريخ عمومى معلملكلرى انضماميله وجمعاً بيك اوچيوز غروش معاش ايله بغداد مكتب اعداديسى مديرلگنه تعيين وفرانسزجه درسى معاشنه [۲۹ حزيران ۳۰۷] ايكى يوز و مديريت معاشنه [۲۸ تموز ۳۰۸] بش يوز غروش ضمائم اجرا قيلنمشدر.

پدرينك وفاتى اوزرينه استانبوله

عزيمتنه درت آى مأذونيت آلمش، [۳ تموز ۳۰۹] ايكى بيك بش يوز غروش معاش ايله خداوندكار ولايتى معارف مديريتنه و علاوةً درت يوز غروش معاشى اولان بروسه مكتب اعداديسى فرانسزجه معلملگنه تعيين اولونمش و [۱ ايلول ۳۱۲] فرانسزجه درسنه مقابل اوچيوز غروش معاشى اولان كيميا درسى و [۱۴ تشرين اول ۳۱۲] كيميا درسنه بدل عينى معاش ايله اخلاق وادبيات درسلرى توجيه ايدلمشدر.

محمد سامی بك سلیمان پاشا [*] نك اوغلیدر . هجری ۱۲۸۳ و مالی ۱۲۸۲ تاریخنده استانبولده طوغمشدر .

تحصیل ابتدائی بی صبیان ورشدیه مكتبلرنده و تحصیل تالی و عالی بی مكتب ملكیهٔ شاهانه‌ده اكمال و [۱۳۰۵ سنهٔ مالیه‌سنده] علی الاعلی درجه‌ده علوم سیاسیه شهادتنامه‌سی استحصال ایتمشدر .

تورکجه ، عربجه و فرانسزجه كتابت و فارسی و انكلیزجه تفهم ایدر .

یكرمی درت یاشنده ایكن [۱ مارت ۳۰۶] بروسه اعدادیٔ ملكی مكتبی مدیرلگنه جغرافیا وهیئت معلملكلری انضمامیله وجمعاً بیك آلتی یوز غروش معاش ایله تعیین و [۱ تموز ۳۰۶] فن تدبیر معلملگنك علاوه‌سیله مخصصاتی بیك طقوزیوز

[*] سلیمان پاشا مكاتب عسكریه نظارتنده و ۹۳ روس سفرنده روم ایلی حرب اردولری عموم قوماندانلغنده بولونمش اولان مشیر سلیمان حسنی پاشادر . ۹٤ سنه‌سی اواخرنده بغداده نفی ایدلمش و ۲۶ تموز ۳۰۸ ده اوراده وفات ایده‌رك امام ابو یوسفك مسجدی مدخلنده رحمت حقه ودیعه قیلنمشدر . لسانمزك قواعد ادبیه‌سنی ایلك وضع ایدن « مبانی الانشا » نك مؤلفی ومكاتب رشدیهٔ عسكریه‌نك مؤسسی وبانیسیدر . دارالشفقه‌نكده مؤسسلرندندر . ۹۳ انقلابنده وایلك قانون اساسیمزك تنظیم واعلاننده الك مهم ونافذ بر عاملدر .

سامی بك

رسمی وخصوصی حیات

DEC 14 1955

Süleyman Paşazade Sami bey

سلیمان پاشازاده سامی بك

اشیایه انسلاب ضیادن دوشدن ظلال
تنظیر ایدر ظلال حیات حزینمی ؛
هردم نظرگهمده اوچار طیف انفعال
اوقشار عدم قانادلری لوح جبینمی .

سلیمان نسیب

استانبول

اوقاف اسلامیه مطبعه‌سی

۱۳۳٦-۱۳۳٤-۱۹۱۸

Suleyman Pasa zade
Sami beyin

